

Чи Ви вже забезпечили для себе монументальний твір:

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Перша частина в трьох томах,
1 200 стор. + колірні і темні таблиці
й карти.

Одноразова передплата до кінця
цього року ДМ 90,— або дол. 27.

Дальші вичерпні інформації знайде-
те в листі Редакції «ЕУ» і Видав-
ництва «МЖ», долученому до цього
числа П. Ш.

«Енциклопедія Українознавства» — книга необхідна для кожного громадя-
нина, а тимбільше пластуна.

Приєднуйте нам нових передплатників!

Незабаром появиться в нашому Видавництві

СПОРТОВИЙ АЛЬМАНАХ

РАДИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Це історія українського еміграційного спорту в роках 1945-49: розвиток усіх видів спорту українських емігрантів, спорт б. воєнків Української Дивізії у Риміні, Олімпіяда ДП тощо. Більш як тридцять статей, репортажів, оповідань, 120 фотознімок, барвна таблиця спортових відзнак і т. д. Авторами є відомі діячі українського спорту і журналісти, як: проф. Красник, м-р. Рак, О. Бучацький, В. Маруняк, О. Лисяк та інші.

ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА П.Ш. ДМ 1,50 — \$ 1,—

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 4

МЮНХЕН

1950

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Число 1 (4)

Мюнхен — Німеччина

жовтень 1950

ЗМІСТ:

	Стор.
Вступ	1
Олександр Тисовський: Кудою йти?	3
Северин Левицький: Фронтом до громадянства	8
Леся Храплива: Ми вийшли в далеку мандрівку...	10
Атанас Фіголь: Думки	12
І. В. М., ЛЧ.: Чергові завдання (лицем до громадянства)	25
Володимир Янів: До питання суспільної функції Пласту	33
Юліян Крижановський: Я-пластун	40
Степан Охримович, ЧК: Пластова й громадська робота	43
Наталка Білозор: Старше пластуство в «Новому Світі»	45
Дмитро Петрів: Практикуймо Пластовий Закон	55
Ліда Палій: До питання пластового виховання	57
Осип Е. Бойчук: Громадський підхід до громадських справ	65
Атанас Мілянчик: Пластовий Рух і міжнародній Скавтинг	76
Правне положення СУП у сучасну пору	85
З нашого життя	86
У зустрічі з проблемами (з документів часу)	92
Офіційна частина Булави УПС	97
Пластова бібліографія	103

АВТОРИ ЦЬОГО ЧИСЛА:

Білозор Наталка, ст. пл. 2. К. УСП «Перші Стежі», референтка УСП-ок у Булаві Головної Командантки Пластунок, лікар.

Бойчук Осип Е., пл. сен. 3. К. УПС «Лісові Чорти», член ГПС і заступник голови УПС, mgr. прав, адвокат.

Крижановський Юліян, ст. пл. 3. К. УСП «Лісові Чорти», студент.

Лабунька Мирослав, ст. пл. 5. К. УСП «Орден Хрестоносців», студент теології.

Левицький Северин, пл. сен. 1. К. УПС ім. Ст. Тисовського, Верховний Отаман УПУ, голова ГПРади й голова УПС, проф. гімн.

Мілянчик Атанас, пл. сен. 3. К. УПС «Лісові Чорти», член ГПС, економіст, громадський діяч, інж. будівн.

Мосора-Франкен Дарія, ст. пл. 2. К. УСП «Перші Стежі», інж. архітект.

Палій Ліда, ст. пл. 2. К. УСП «Небші Стежі», студентка.

Петрів Дмитро, ст. пл. 15. К. УСП «Запорожці», студент.

Тисовський Олександр, пл. сен. 1. К. УПС, основоположник і ідеолог Пластового Руху, автор «Життя в Пласті», д-р філ., проф. унів.

Фіголь Атанас Ю., пл. сен. 3. К. УПС «Лісові Чорти», голова ГПС, д-р прав, mgr. філ.

Храплива Леся, ст. пл. 4. К. УСП «Лісові Мавки», студентка.

Янів Володимир, пл. сен. 3. К. УПС «Лісові Чорти», науковець, публіцистичні й літературні праці, д-р філ., доц. УВУ.

(Скороти: УПУ — Український Пластовий Улад; ГПР — Головна Пластова Рада; ГПС — Головна Пластова Старшина; УПС — Улад Пластунів Сеніорів; УСП — Улад Старших Пластунів; К — курінь; ст. пл. — старший пластун(-ка); пл. сен. — пластун сеніор.)

Увага! Оце число ПШ виходить як четверте з черги. Три перші числа появилися на Рідних Землях в 1930 році й вони вичерпані.

П Л А С Т О В И Й Ш Л Я Х

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

С К О Б

„Scouts Way“ Nonperiodical Review of the
Ukrainian Rovers and Old Scouts.

Число 1 (4)

Мюнхен—Німеччина

жовтень 1950

У двадцятиліття оснування Сеніорату — після двадцятилітньої перерви — відновлюємо Пластовий Шлях. Поки що видаємо його як неперіодичний журнал. Згодом будемо намагатись зробити його кварталником.

Оце чергове число Пластового Шляху зродилося сьогодні — як і перед двадцятьма роками — з пекучої потреби провідницького слова:

„... вказати позначений українським духом і культурою пластовий шлях....

... зафіксувати кожний етап розвитку нашого Уладу та стати збірником придбаного пластового досвіду —“ (П. Ш. ч. 1. 1930).

Сьогодні ці завдання не менш актуальні, як тоді, хоч — очевидно — життя добавило до них ще й інші.

Під час двадцятирічної мовчанки нашого журналу ми — на пластовому шляху — не дармували. Наш придбаний досвід і наше скавтове „Вірую“, втілене в своєрідності українського Пласту, ми передали світові через „Велику Гру“ нашого друга Юрія Старосольського.

Наш виряд на перші роки нового поселення закордоном ми підготували Пластовим Конгресом навесні 1948 р.

Сьогодні продовжуємо започатковану дію у формі журналу, що в'язатиме розпорошених, ширитиме слово, що допоможе нам йти спільно пластовим шляхом до Великої Мети.

Журнал наш в ідеологічно-теоретичній частині вповні дискусійний. Тільки статті з виразним зазначенням схвалення їх змісту через ГПС чи ГПР є обов'язуочим пластовим законом.

Поза тим ми хочемо живих, відважних, навіть „сретичних“ думок, щоб висловлена правда була міцнішою, яркішою й живішою в нашому журналі.

У нашому журналі... Добре, але хто — ми? Ми — це старші пластуни, сеніори і пластові приятелі, а навіть старше юнацтво; тобто коротко ті всі, хто знаємо вагу Пласту і дорожимо ним, — а даліше ми, що є відповідальні за виховання юнацтва і юнацтва в пластовій ідеї вірності Богові й Україні.

Виховувати майбутню українську людину — це вічне і це основне в Пластовому Русі. Думки нашого основоположника Дрота, висловлені перед двадцятьма роками, не втратили своєї актуальності. Нав'язуючи нитку перерваної традиції, ми передруковуємо на першому місці його статтю „Кудою йти?“

Сьогодні за кордонами батьківщини ще й інший обов'язок перед нами: охопити по зможі якнайширші шари української дітвори — не тільки тієї, що свіжо поселилася, але зокрема автохтонної, що вже, може, й мову забула — в новацькі, а там і юнацькі ряди, без різниці віровизнання та соціального стану батьків. Дати їй, цій дітворі, перші пелюстки любови далекої Батьківщини, любови до її предків, дати їй почуття гордості на українське походження і на причастність до української культури, прищепити їй пластовий світогляд — і наше завдання в великій мірі закінчене. Молодь майбутнього, вихована для майбутнього, прийде нам на зміну.

Але дати дітворі сильні підстави характеру — це значить бути нам — безпосереднім чи посереднім виховникам — добрим прикладом: в особистому і в громадському житті.

І тут друге переважливе для нас завдання, — може, ще важче від першого: сформувати хочемо бути для себе самих. Всі охоплені виховними булавами, всі, хто є безпосереднім взором дітвори, мусять бути дійсно прикладом без закиду. Цій проблематиці і її переведенню в життя присвячуватимемо багато уваги.

Остання вимога означає, що ми не будемо ізолювати себе від українського громадянства. Правильне наше від-

ношення до українського довкілля — це чергова тема наших дискусій на сторінках Пластового Шляху.

Вкінці ми хочемо сплатити нашій Батьківщині нашу частину дову, який впливає з нашого побуту за кордоном. Чи то буде інформування світу про Україну, чи виборення належного місця серед світового скавтіngu, чи намагатися мемо поширити нашу активність на інші ділянки міжнародних зв'язків — все це теж буде обмірковане в нас.

А поруч всього ми не замкнені в собі, хоч дуже чітко мобілізуємо наші ряди. Ми не обмежуємо наших амбіцій, хоч наша програма скромна, на перший погляд сіра, а в реалізації переважка.

Наша віра в істину пластових ідей і Пластом виплечених своєрідних виховних метод невгнута.

І ми завжди бажаємо великого!

Олександр Тисовський

Кудою йти?

Гутірка на тему органу пластового проводу
(Передрук: П. Ш. ч. 1, 1930)

Кудою йти? — це сутнє питання „Пластового Шляху“. Бо й якже можна мостити „шлях“, коли не зналось би, як і куди. Чи моя гадка й ці мої замітки дадуть ясну відповідь на таке питання, чи я взагалі як слід визнаюсь у цьому ділі, просто не знаю, але можу запевнити, що в тім, що скажу, використовую весь мій досвід, всі мої помічення і оцінюю їх з можливою в людини безсторонністю. Думаю, що коли не інакшу, то хоч таку воно матиме вартість, що комусь іншому можливо буде порівняти мої погляди й мій досвід зі своїми, а порівняння дає найкращу змогу дійти до загальних правил.

На що звернути в першу чергу увагу? Маємо виховувати масу чи одиниці? Чи, може, масу через одиниці? Треба собі цей намір безсторонно усвідомити: ми, існуюче й якое там виховане покоління, маємо чи там хочемо відірватися від сучасності й від себе самих і нове покоління створити іншим, ніж ми є, й пристосувати до обставин життя інших, ніж наші

Мені це виглядає на зовсім смілу претензію до ясності до екскорпорації. Людина вже не раз пробувала „вилізти із себе“ і створити щось поза чи понад себе, але при наймогутніших вискоках уяви завжди — тільки різно комбінувала те, чим сама є, чим є її сучасне оточення, і те, що сама пізнала. Так виглядають її найвищі поняття і мрії, коли приходить їй їх собі уявити: янголів бачить вона окри- леними людьми, безсмертні душі привиджуються їй з людськими рисами тіла й в одягах, які з безсмертністю не мають зовсім нічого спільного, лет у піднебесні простори уявляла вона собі — й ледви, чи досі про це не мріє — як лет птаха при допомозі рухових крил, і все інше, що опісля з'являється їй нараз в іншій, несподіваній формі, з'являється як нова, непередбачена нею дійсність. Не мушу хіба пригадувати, як зовсім інакше, ніж всі передбачення, обчислення, приготування, виглядала світова війна, як зовсім інакше поводитись би ми тепер, якби перенесено нас у передвоєнну епоху, а як все ж таки знову зле підготовані зустрічали б ми нову всесвітню катастрофу, коли їй сподобалось би зараз вибухнути. Просто сказати: вміємо жити минулим і сучасним, але не вміємо вжитися в май- бутнє. А коли так, то чи можемо братися за виховання молоді для цього майбутнього життя, для цих майбутніх обставин?

Скажете: цей сумнів, це питання означало б взагалі втрату віри в можливість і потребу всякого виховання, не тільки пластового. Тільки відрізняйте добре виховання від навчання, бо для навчання такий сумнів не вирине ніколи: щоб щось нове творити, треба конче навчитися того, що досі пізнано. А виховання — це надавання думкам і почуванням якогось напрямку. Однак відрізнити кожне інше виховання від пласто- вого виховання. Отже кожне інше виховання, всупереч пови- щим сумнівам, є можливе: може виховувати молодь для сучас- ності, сказати б: до „вірності“ тим обставинам, які тепер існують. Можна теж виховувати молодь для минувшини з на- міром повороту в майбутнім до обставин, які нам подобалися в минулім. Ці наміри виховання цілком викональні, реальні, і про них у різних формах не раз чується. Тільки Пласт взяв у свою програму виховання для майбутнього.

З цієї трудности треба собі здати докладно справу. А кажу це тому, що багато між нами таких, які пластове ви- ховання утотожують зовсім з вихованням взагалі — для сучас- ності або для минулого. Дехто вважає навіть це останнє за конкретне виконання абстрактної програми пластового ви- ховання. За непорозуміння дуже легко, а ще легше за викрив- лення ідеології Пласту. Це викривлення, коли це не в нас, то в деяких чужих уладах є вже фактом: в деяких скавтових уладах виховують молодь вже не для майбутнього, а з вираз- ним наміром зберігати сучасність, а навіть повернутись до давним-давно минулого. Це наміри й цілі, скажу, приватної

ідеології, приватних інтересів, і тому такий Пласт у практиці б'ється завзято з голошеним собою пластовим законом. Пла- стовий закон являється при таких розумінні Пласту чимсь дуже умовним, просто в практиці невикональним. Тимсамим падає основа Пласту, Пласт — всупереч назві, часом навіть законно забезпечений — перестає бути Пластом, пластовою ідеєю.

Щоб оминати злишнього непорозуміння, поясню, що па- м'ятаю добре вислів „у молоді наша майбутність“, себто що кожне виховання думає про майбутність. Тільки коли кажу про виховання для сучасного або минулого, то маю на думці той плян, з яким виховники приступають до виховання молоді. Саме цей плян може відповідати сучасній або минулій формі, стилеві будівлі громадянського життя. Отож Пласт мав би виховувати за пляном не сучасного й не минулого, а майбут- нього, досі не виконаного, просто ще неіснуючого стилю. Якже це можливе?

Якщо можливе, то Пласт є Пластом, якщо неможливе, то Пласт, в його властивім розумінні, є неможливий.

Я думаю, що Пласт є можливий і можливе пластове ви- ховання. Розумію це так: є напевно деякі прикмети спільні взагалі всім стилям громадського співжиття. Їх можна вишу- кати, вибрати й поставити як аксіоми, які мусять бути респек- товані при кожній будівлі сучасній, минулій, майбутній. Ці прикмети якнайкраще укріпити в характері молоді — це перша викональна, реальна ціль пластового виховання, виховання майбутнього громадянства, не вдаючись навіть у трудну шту- ку передбачування майбутніх обставин. Друга річ не так у пляні, як у методі.

Майбутніх громадян у властивому розумінні можуть ви- ховати тільки сучасні, себто в нашому випадку теперішні пластуни. Кінець-кінцем, у зв'язку з цим є і те перше: бо тільки пластуни (в повному значенні цього слова, не ще лиш кандидати на назву пластунів) можуть як слід вичути, вислі- дити елементарність, необхідність деяких прикмет, що повто- ряються, що мусять повторюватися в кожній будівлі грома- дянського устрою, обчисленого на якесь тривання. Говорім конкретно: в позапластовім вихованні бачимо, напр., як ви- ховник поучує молодь, що нездорово чи хочби й негарно, не- чемно курити тютюн — а сам курить. Таких прикладів в різ- них красках і відтінках можна б, як відомо, навести безліч. Мені йдеться тільки про пояснення мого погляду. Отож в пластовому вихованні не тільки щось таке не є допустиме, але недопустима є навіть думка, що треба виховувати інших власним прикладом. Така теоретична (а здебільшого невиконувана) засада може бути добра в позапластовому вихованні. У Пласті виховник не має бути аскетом, що жертвує свої забаганки для спасіння інших, ані не є він штучно виконаним

моделем людського ідеалу — зробленим, як кожний модель, з маси, якої не вільно доторкатись, бо легко щось пошкодити й модель перестане бути ідеалом, зразком. Пластові виховники мусять бути самі собою й для себе пластунами, без почуття, що роблять із себе жертву ідеї, скажу коротко: вони мають бути пластунами без пози.

Це не щось дуже нове. Маю на думці виховників давнього старинного стилю: тих грецьких філософів, що творили школи, в яких вони самі були першими й постійними учнями. Вони були самоуками й гуртували довкола себе інших самоуків. Мабуть, ясно висловлююсь: пластовий виховник мусить бути й почувати себе постійним пластуном, учнем-самоуком, на якому інші, охочі до пластового самоуцтва, можуть побачити, чого й як цікаво навчитись би. Тому, по-моєму, не мають сутнього значення в Пласті якісь почесні титули для пластових виховників, титули, що відбирають ім характер пластових виховників, а ставлять на недоступні п'єдестали, де місце не живим людям, а якимсь статуям, нараженим на — обтовчення й утрату форми. Це добре для представників державної влади, для війська, для товариств, підприємств, тільки не в Пласті, бо Пласт — це школа самоуків, а хто бажає сам учитися, того не треба гіпнотизувати титулами. Говорю тут про ролю й почування виховника, а не вихованка, значить: вихованок може й дуже шанувати й відзначувати виховника (не обов'язково „повинен“ — бо це його внутрішня справа, справа його почувань, викликаних простою симпатією до такого типу людини, як даний виховник), але виховникові не повинно прийти на думку перейматися тими проявами симпатії, хіба за симпатію віддячувати симпатією.

Вертаюсь до речі: такі пластуни й таким способом можуть пластово виховувати молодь для майбутнього. Чому?

Бо — діючи прикладом природно, ненароком — пластун виховник викличе в інших, передовсім у молоді, охоту наслідувати його. Це будуть поодинокі обставини й поодинокі способи, як ладнати з ними, виконані виховником, з яких вихованок муситиме дорогою висновків і проб дійти до суті цієї штуки: виробити в собі потрібну рису характеру або здобути відповідне знання. За свої помилки він не буде почувати жалю ні до виховника, ні до його теорії, тільки бачитиме свою невмілість порівняти обставини, серед яких йому, вихованкові, щось не вдалося. Коли ж догляне помилку у виховника, не висміє його, тільки подумає, як краще було інакше зробити, і колись попробує, чий спосіб кращий. Таким чином вихованок зрозуміє ціль пластових метод виховання, користатиме з них, щоб здобути багато досвіду й знання і щоб дорівняти або й перевищити виховника, не на те, щоб почванитися: „Ось я мудріший“, тільки для власного вдоволення, вдоволення, яке впливає з умілості. Цей вихованок не ду-

матиме про те, щоб виховника обманити або йому чимсь імпонувати, бо цей виховник теж з ним не лукавив і не удавав ні ліпшого, ні розумнішого, ніж дійсно був. Цєю дорогою вихованок набуде сам відповідно до свого хисту ті вмілості й ті риси характеру, які, наслідуючи виховника, виніс з боротьби з обставинами, дійсними, не уробними й не вмовлюваними кимсь для якогось інтересу. Такий вихованок ростиме й розвиватиметься за пластовими засадами, разом з обставинами, ростиме характером і знанням в товаристві свого пластового виховника.

Так можна творити майбутність, можна виховувати за пластовими законами, не спиноючи розвою нереальними уробненнями, не доводячи до різких конфліктів, які є все зударом минулого з майбутнім і обману з правдою. Тим способом можна й плисти з течією життя вперед і тим життям керувати. Туди Пластові одвертий, свобідний, добрий і певний шлях у майбутнє.

По-моєму, цілью нашого часопису повинно, отже, бути не вчити, тільки помагати самоуцтву. Пластуни провідники, яким повелося подолати в пластовому дусі якусь трудність, повинні безпретенціонально подавати тут, в який спосіб це довершили. Для інших це був би цінний досвід. Може це неправильно, але щодо мене, то не визнаю добрими кандидатами на пластових провідників тих, хто кажуть: „Поведу вам Пласт, тільки дайте інформації, як це зробити“. Деінде таке фабрикування пасивних провідників можливе, у Пласті ні. Це виходить з того, що я вище сказав про поняття й ролю пластуна виховника. Тому й часопис не повинен поучувати, тільки подавати досвід, а річ читачів, коли вони хотять бути пластовими виховниками, на цім досвіді вчитися самим. Майбутність Пласту не в пластовій молоді, тільки в пластунах виховниках-самоуках. „Пластовий Шлях“ повинен стати органом їх взаємної самопомочі.

„Щось інше — лише викладати, навчати моралі, а щось інше — виконувати правила моралі на кожному кроці. Слова повчають, але тільки особистий приклад вабить, справді виховує, викликає охоту наслідувати“.

*

„Пласт дає спонуку, джерела і ринок збуту для праці над собою. Він теж оцінює успіхи цієї праці. Завдання пластуна: зробити все можливе, щоб цими успіхами виказатися і здобути значення у Пласті — відтак у житті. Оце й є самовиховання“. Дрот.

Фронтом до громадянства

„... Наші заняття дуже різномірні, але вони всі змагають до одної великої цілі, якою є краща доля нашої Батьківщини...“

ДРОТ: „Життя в Пласті“, Львів 1921, ст. 5.

„Співвідповідальність за такий стан (жасливих промахів на шляху визволення України, зам. С. Л.) падає і на нас. Бо колишть тось спитас: А де ж тоді був, як проявився Пласт?“

І. В. М. — ЛЧ.: „Чергові завдання“ з „Сен. Ватри“, Мю, ч. 2/49, ст. 6.

На чоло наших пластових завдань ще там, на Україні, і тут, на Великій Мандрівці — еміграції, ми ставили пластове виховання молоді, та з хвилиною, як пластові кадри стали виходити з віку молоді, Пласт став перед дилемою, що далі? І він це вирішив, створюючи зразу Улад Старших Пластунів, а згодом і Улад Пластунів-Сеніорів, не тільки для кращого налагодження пластової виховної справи молоді, але й для організованого пластового підходу до всіх проявів українського громадського життя.

До того ствердження ми доходили різними шляхами і в різні часи, але дійшли, і то в нашій сеніорській і старшо-пластунській масі однозгідно. Ці ствердження проходили червоною ниткою через наше п'ятилітнє пластове життя на еміграції в Європі в рр. 1945—49, через усі наші важливі з'їзди, конгрес, конференції, а навіть і часткові відправи. Ту спадщину вже ми взяли чи беремо на шляхи нашої дальшої мандрівки з Європи у ширший світ.

Мало того, ми не тільки себе переконали в поставленій проблемі, але ми й намітили вже ті „гарячі“ точки українського життя, до яких Пласт в першу чергу повинен організовано зайняти своє становище і почати в ім'я Боже діяти. Та саме з'ясування тих „гарячих“ точок було в нас досі замало! Ми поневолі спинювалися більше над переконанням себе в проблемі потреби організованого підходу до життя, як над нашим становищем до того життя. Тільки в останній рік побуту в Європі почато відважно „ставити крапку над і“. Десять тез УПС, проголошених у „Сен. Ватрі“ ч. 1/49 в Мюнхені, це намічені загальні рамці підходу, стаття І.В.М. „Чергові завдання, лицем до громадянства“ в „Сен. Ватрі“ ч. 2/49 в Мюнхені, це свого роду болючий маніфест пластуна-сеніора про сьогоднішній стан української справи в світі, якому нема рівного в нашій політичній літературі сьогоднішнього часу.

Та вже погано стоїть у нас справа з переведенням наших заяв і резолюцій в життя. Це в нас поставлено на базу індивідуальної інтерпретації і, в найкращому випадкові, слідження за цією інтерпретацією пластової справедливості. Організованої дії ще так, якби не було, особливо в терені. А цього нам тепер треба найбільше! Не можемо цього залишити на самоплив, який нам грозить, але треба організувати цю дію, наказану в низах самоухвалами і напрямними проводу. Як це, одначе, перевести?

Наші „гарячі точки“ зазначені досі тільки в світовому і загальному масштабі. Сьогодні кожна країна нашого поселення має вже свою проблематику, вимагає від нас з'ясування її і зазначення нашого становища до неї. З'ясування цієї проблематики і нашого становища до неї мусить відбуватися періодично, широко і глибоко. Поруч висування далекойдучих гасел, треба устійнювати наше відношення до всіх проявів українського життя країни, подібно, як це зроблено, наприклад, на пленумі ГПС в справі наших відносин до інших організацій молоді. Устійнюючи в цей спосіб наше відношення до біжучого життя, ми створимо передумову дії.

Хто ж має переводити цю аналізу біжучого життя? Безперечно, люди з даної країни, заавансовані в знанні країни. Це обов'язок КПП або Реферату УПС даної країни, якби йшлося тільки про сам УПС. Нема сьогодні спромоги до того скликати великі конференції і не завжди треба супроти вже даних і узгіднених напрямних з наших спільних рішень в цілому. Форму переведення аналізи устійнять самі КПП. Одне: ця аналіза мусить бути повна, обіймати наше релігійне, політичне, культурне і господарське життя, вона мусить базуватися на наших дотеперішніх загальних напрямних.

Устійнивши становище пластового проводу до біжучого життя, КПП подадуть це до відома ОП УПС і „самітникам“. Аналогічно інформовані будуть і ст. пластуни (—ки) для задержання одної лінії з УПС. Не йдеться про те, щоб Пласт у низах уже охопив усі ділянки українського життя. Треба рахуватися з наявними можливостями і заінтересуванням сеніорів та ст. пластунів. Не йдеться й про те, щоб „відкомандовувати“ когось і кудись, хоч при „неактивних“ треба буде і того заходу взяти.

Але важливим там, у низах, мусить бути взаємне порозуміння усіх щодо ділянок праці, можливих і потрібних в даний момент, а ще важливіше, щоб задержати одну лінію поступовання наших членів в тій самій ділянці праці. В окремих ділянках громадської праці мусять наші члени творити на цьому терені групу-ланку, яка тільки після узгіднення основних речей зможе брати до уваги також особисті погляди в справах, що не виходять на шкоду Пластові і його ідеологічним основним zaloженням. Зрештою, формою дії ланок чи самітників мусить ще бути окремо устійнена. В кожному випадку мусить бути докладна евіденція громадської праці наших членів і тому відповідно налагоджена звітність.

Виразно при тому зазначую, що в засаді Пласт не відкидає партій і різномірних форм вияву нашого громадського життя; він, одначе, повинен стояти на сторожі, чи члени в даному секторі згідно з пластовим вихованням і світоглядом виконують свої обов'язки. Не сміє, врешті, повторитися випадок, коли члени Пласту, діючи на одному громадському терені, себе мов би й не знали.

Безперечно, що дія КПП на місцях не знімає з головного пластового проводу не тільки обов'язку нагляду й узгіднення, але — і це головніше — він має випрацьовувати і конкретизувати далі

й біжучо загальні напрямні та видавати інструкції — вже в „світловому українському масштабі. Для цієї справи вважаю потрібним перевидати в одному виданні всі дотеперішні праці і тези з цієї ділянки — зложити окремих підручник, вже не „Життя в Пласті”, а „Пласт у житті”.

Якби УПС мав всеціло зайнятися цією справою, так як наші з'їзди в Цуффенгавзені в 1949 р. йому доручили, то передумовою мусить бути те, щоб виховні Булави Пласту зняли з нього піклування сеніорами-виховниками, як це вже зрозуміла Булава Пластунок і в червні 1950 р. приступила до перебрання цієї справи на себе по лінії жіночого Пласту.

Подаючи ці мої міркування під розвагу загалу, висловлюю надію, що вони спричиняться до сконкретизованя дії Пласту в українському житті, але закінчую їх знову словами ДРОТ-а з „ЖВП”, ст. 114-а:

„... Але переконувати інших — це також штука. Треба самому вірити в правдивість і силу своїх переконань, треба бути захопленим ідеєю. Інакше тобі ніхто не повірить. Є такі люди, що вірять в ідею лише так довго, як хтось другий нею захоплений. Самі вони не в силі зрозуміти вартості ідеї. Такі люди несамотійні, але їх багато....”

Леся Храплива

* * *

Ми вийшли в далеку мандрівку... Вийшли — бо такий наказ дала Велика Впорядниця — Доля. Бо нате ж ми вчилися, як мандрувати серед важких, непригожих обставин, як поборювати труднощі та перешкоди.

Ми вийшли одинцем — бо це вимога нашої теренової гри.

А терен наш великий та важкий. Від підмарних Андів до підбігунових снігів Канади, від пуць Австралії аж до пісків Тунісу.

Великий та важкий наш терен: підмарними горами здійсмаються наші зовнішні труднощі — скільки ж їх у кожній з нас!

Холодом полярного снігу морозить самота та безмежна віддаль від близьких.

Страхоттям тропічної пуці чигають на нас: здрібніння, утилітаризм, матеріалізм.

Гарячим, нестерпним самумом пустині віє над нами небезпека денационалізації.

А ми йдемо одинцем. Відважно й бадьоро. Ми нераз вже мусіли йти одинцем. Пізнаємо, що ми вмємо. До яких трудів та перешкод ми вже привикли, які це мусимо вчитися поборювати.

Наша дорога гострим слідом значиться на карті наших сердець. Вривається незатертою лінією. Ця лінія в'ється, крутиться між верхами та проваллями. В кожній з нас вона веде іншими дорогами та бездоріжжями. Але на карті серця в кожній з нас — та сама мета.

Сліпнуть очі — коли глянути на неї, але коли раз глянеш — не можеш очей відірвати:

Велика Ватра горить десь на безмежних, зелених степах. Внизу плюскоче Дніпро, а горою котиться зоряний Чумацький Віз. Який легит доносить спів воскресних дзвонів із Золотоверхої Софії. А ми всі тісним кругом побралися за руки — ті, що тепер розкинуті по цілому світі, і ті, що зі зброєю в руках у Карпатських лісах... І мовчать уста, хоч так багато хотілося б сказати — та страшно промовити слово в цю святочну, довгождану хвилину.

І мерехтить Велика Мета на карті наших сердець. І всі наші шляхи прямують до неї.

І як часто ми, повні неспокою, орієнтуємо нашу карту: Чи не відійшли ми від нашої траси? Чи не збилися зі шляху? Чи не погас вогонь наш у холоді чужини, чи не засипав самум наших почувань піском байдужості?

Прикладаємо компас до нашої карти. А стрілкою в ньому — пластова лілейка. Вона одна вказує нам правильний шлях. Вона одна веде нас крізь важкий терен до нашої мети.

Ми йдемо одинцем. Але часом, коли здається — нема вже сил, коли здається — вже падаєш на шляху, коли зневірюєшся в себе саму та в Велику Мету, тоді чуєш нараз — хтось сигналізує: Ти-ті-ті... Наслухай — це, мабуть, хтось із наших!

Та-ті-та... відповідає десь із другої сторони.

Та-та-та лунає у пустці.

І тоді береги свисток і долучуєш своє: Та-ті-ті-ті...

І тоді пропадають сумніви і стає тепло та радісно на душі: ти не одна в цій мандрівці. Сотні, тисячі таких, як ти — всі разом ідемо. Всі разом несемо Велику Мету в наших серцях.

Немає між нами тих, що згубляються, що зблудять з дороги. Немає тих, що знеохочені сядуть при шляху, що не стане їм витривалості йти далі.

Є тільки ті, хто, не зважаючи на всі перешкоди, за всяку ціну виконають наказ Великої Впорядниці та засядуть при Великій Ватрі в Обіцяній Землі!

ДУМКИ

Про сучасну ситуацію Пластового Руху. — зокрема Сеніорату — довелося мені говорити на відправі Сеніорату в Міттенвальді 13/14. 8. 1949, на Пленумі ГПР в Кіфферсфельдені 3/4. 9. 1949 і висловити їх на письмі, як голос в дискусії, на першій пластовій конференції в Торонто 3/5. 9. 1949. Засадничі думки цієї статті були схвалені останнім пленумом ГПР як обов'язуючі напрямні в СУП; відповідна постанова звучить:

- a) існує пластовий світогляд, що спирається на релігійності й патріотизмі,
- б) пластовий світогляд не може бути супремованим ніякою партійно-політичною доктриною,
- в) патріотизм у Пласті спирається на любові до Бога, Батьківщини, природи й життя.

Тут щераз ці думки впорядковую, доповняю і, пропускаючи менш суттєві речі, віддаю для загального користування як основу для дискусії на ці теми.

НА ЧЕРГОВОМУ ЗАКРУТІ

Сьогодні вже немає сумніву, що один етап нашого пластового шляху закінчується на наших очах, відходить до історії. Починається нове, невідоме майбутнє. Стільки разів — навіть підсміхаючись — ми говорили на наших з'їздах, конференціях і відправах в Європі: "...„Це, мабуть, вже останній раз зустрічаємося...“, а минали місяці, й ми збиралися знов на іншому місці, при новій ватрі, при нових нарадах. Сьогодні „мабуть, вже востаннє в Європі“ звучить інакше, серйозніше... Ми знаємо, що ми тут — це вже тільки частина. Багацько з нас уже там, за морями, розсіпані по світі! Вже на нових континентах, в нових умовах збираються наші друзі на Велику Раду, а багато з них розпалюватимуть — як довго?! — ватру самітників, або, як їх назвав найбільший наш „самітник“ Оріон — „пластунів великого віддалення“.

ПОГЛЯД НА ПРОЙДЕНИЙ ШЛЯХ

Ця межова ситуація зобов'язує нас до чергової застанови. Дотеперішні конференції пластового Сеніорату й діяльність на протязі останніх чотирьох літ не тільки нав'язали нитку перерваної традиції до перших зав'язків сеніорського руху в Галичині в 1930-их роках, але теж у значній мірі спричинилися

до досягнення певного ступеня організаційного оформлення, як теж дали перші висліди й досвід в шуканнях змісту. Чи можемо бути вдоволені з вислідів нашої дотеперішньої праці? — З нашої загальної праці — коли взяти до уваги умови дії — можемо сказати: так! (зокрема, коли порівняємо працю, висліди, стан і „старт до нового“ інших наших громадських організацій і рухів), але коли йдеться про сам Сеніорат, про сеніорський рух як окреме явище, як вислідну довголітнього виховного пластового процесу, ... то — з рукою на серці! — немає багато причин для вдоволення. Забагато в нас „пересічного“, подекуди аж „нижче пересічного“!!! Забагато „сеніорського філістерства“, як підмічує дехто з-поза Пласту! Ми не знайшли своєї постави у відношенні до цілого ряду суспільних, наших внутрішніх громадських явищ. (Маю на думці не теоретичне з'ясування постави, але **поставу в практиці**, в конкретній життєвій ситуації. В теорії маємо чудову книжку Ю. Старосольського „Велика Гра“, але порівняйте поставу не одного з нас до реальних проблем **особистого і громадського життя!**) Ця фатальна „пересічність“ може представитись в дещо кращому світлі, коли брати її релятивно, — в порівнянні з „пересічним типом“ інших громадських середовищ чи загальним пересічним українським типом сучасності. Але така „потіха“ аж ніяк не може нас вдоволити! Ця дуже велика недосконалість нас як вислиду виховної пластової праці: **людина характеру й громадських чеснот** має дуже далекойдучі наслідки й для конкретної сучасної пластової виховної роботи серед молоді (пластовий рух — як первісний самовиховний молодняцький рух), і для дальшого майбутнього сеніорського руху як окремого явища в нашій суспільності. Це основне пізнання ані не є проявом будь-якого песимізму чи розчарувань, ані не провадить до будь-яких „песимістичних“ висновків. Існує в нашому загальному пластовому русі передумова, яка зовсім виключає такі думки. Це незаперечне, вічно живе почуття питомої світоглядіві пластуна **снаги** (тенденції) **до змагу** (внутрішнього й зовнішнього) **за „краще“!** Як довго існує ця передумова, ніякі хвилеві висліди не можуть провадити ані до песимізму, ані до будь-яких розчарувань. Ситуація, в якій знайшовся наш пластовий рух сьогодні, а сеніорський зокрема, може бути використана нами тільки як черговий товчок до дальшої дії, до дальшого змагу, до дальших шукань! Постійно **активна** постава й постійна форма **шукань** (в тому й поширене значення **пластування!**) нашого руху кличе до **індивідуальної ініціативи**, щоб „приписи“ (організаційні, діяльностеві) родилися з живої дії, а надавані згори форми не приймались як шаблони. Маючи на думці ці засадничі ствердження, перейдім до розгляду сеніорської проблематики.

СЕНІОРСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА

Сеніорська проблематика — на мою думку — існує постійно як щось вічно живе, актуальне, до чого можна й треба забирати становище, над чим заєдно треба дискутувати... Очевидно, маю тут на думці не ялові дискусії над теоретичними підставами „пластового світогляду“, ведені без відповідного зглиблення, у формі трафаретних рефератів і т. п., але дискусію, з'ясування постави до вічно актуальних, змінливих ситуацій конкретного життя. Тому дальші міркування — хоч їх будемо вести на основі прийнятого й вже у нас виробленого поділу сеніорської проблематики на протязі існування Сеніорату від 1930 року донині — то це повинна бути для нас тільки вихідна точка для спрямування нашого зору на актуальні проблеми дня.

Вже з Карльсфельду, від реферату Я. Рака, тягнеться „клясичний“ поділ праці Сеніорату на „в Пласті“ й „поза Пластом“. Відроджений Пластовий Рух на еміграції, в умовах останніх чотирьох літ, шукав практичного здійснення змісту сеніорської праці, устійненої в її основних принципах уже на самих початках (1930) в цих обох площинах. Вправді останні роки були назагал пригожими для організаційної роботи, але вони були в засаді аномальні, і тому реалізація змісту праці вимагала постійно брати до уваги ці специфічні умови. Можна спорити, оскільки ці умови були корисними, а оскільки шкідливими. (На цю тему, в площині виховної праці серед юнацтва, пише Т. Горохович в „Сьогочаснім і Минулім“, ч. 1/2.49). Я маю відвагу твердити, що вони були рішуче корисними для „дозрівання“ сеніорського руху; такий стан „пізнання“ (самопізнання), як його досягнув Сеніорат, вимагав би в „нормальних“ умовах куди більше часу. Важно тільки це „пізнання“ (досвід) використати в цілій послідовності й не зупинятися на перших зроблених кроках.

ЛИЦЕМ ДО ПЛАСТОВОЇ ДОМІВКИ

„Лицем до пластової домівки“ — так можемо окреслити перший комплекс сеніорської проблематики. Ми вийшли з пластового дому й пов'язані з ним цілим рядом не тільки формальних організаційних ниток, але передовсім чуттєво — спогадами й переживаннями юнацьких літ. На останній Великій Раді Сеніорів 17 квітня 1949 р. в Цуффенгавзені цей факт стверджено в резолюції: „Пласт — це організація молоді для всестороннього патріотичного самовиховання і організація вихованих у ній громадян“. Життєва практика останніх літ виявила конечним розмежувати самовиховну організацію молоді від пластового Сеніорату куди виразніше, як це було досі. Знесено розподіл сеніорів на скавтастрів

і „звичайних“ сеніорів. Сьогодні кожний пластун по закінченні 25 літ може добровільно вступити до Сеніорату й бути його звичайним членом. Це об'єднання наступає на основі пластового світогляду й пластової постави для реалізації пластових засад в особистому й громадському житті.

СПЛАТА ДОВГУ СУПРОТИ ПЛАСТОВОГО ДОМУ

З особливим притиском треба підкреслити в останньому реченні: „в особистому житті“! Ця вимога ставить нас на зовсім іншу площину в порівнянні з усіма іншими громадськими організаціями й товариствами і зближає нас в принципі до типу ордену чи інших організацій, де члени об'єднуються на основі визнання спільного світогляду, з якого випливає питома постава до всіх життєвих явищ і ситуацій. Для нас сьогодні вже поза всяким сумнівом, що такий пластовий світогляд існує. В „Сеніорській Ватрі“ ч 1/49 читаємо: „...розглядаючи Пласт як рух, як духову течію з зародками власного оригінального й одноцілого світогляду, який і нації, і всьому людству, що переживає глибоку кризу, може принести нові вартості, дати нові основи для тілесного й душевного оновлення людини, — допомогти йому оформитись і стати діючою силою як своєрідній „пластовій філософії“, — з вірою в кращий майбутній світ і краще людство, гідне свого імени...“ (І. В. Манастирський) — ось завдання, що вирінає перед Сеніоратом.

Шукання і оформлення пластового світогляду — це не тільки сплата довгу супроти „пластового дому“, з якого ми вийшли, але це й невідклична вимога нашої організованої постави супроти всіх явищ громадського життя. На мою думку, оформлення такого світоглядного пластового руху потрібне нам без огляду на те, якими шляхами розвиватиметься Сеніорат інших народів, відомий під назвою „олдскавтизму“. Ми знаємо, що наш сеніорський рух — чи не перший і тому не може оглядатися на початкуючі кроки інших як на приклад. Це раз. А друге: Сеніорат мусить заступити нам ті різні форми громадського життя інших народів, в яких в ім'я добра нації нівелюються різні соціальні, релігійні, партійно-політичні різниці. Сеніорський рух, опертий на пластовому світогляді, має всі можливості відіграти велику позитивну роль в тому напрямі. Важно отже, щоб світоглядове вироблення сеніора як одиниці стояло на відповідній висоті. Я думаю при тому рівночасно — як річ самозрозумілу, — що й вчинки сеніора мусять тоді бути згідні із засадами того світогляду. Так отже це є перше й фундаментальне наше зобов'язання в комплексі питань: „Лицем до пластової домівки“!

ЗАБЕЗПЕЧИТИ ТЯГЛІСТЬ РОСТУ ПЛАСТОВОГО РУХУ

Пластовий світогляд вимагає від нас дальшого самовдосконалення, підвищування особистих вартостей, реалізації в житті українських людей справді великого характеру! Ми знаємо, що чим більше буде таких одиниць, тим кращою, сильнішою буде спільнота. І можемо назвати наш рух так довго живим і „вічним“, як довго існує й існуватиме в рядах нашого руху постійний змаг одиниць за вищий, кращий моральний рівень. Однак ми люди — недосконалі. І хоч сеніор повинен бути взірцем для юнака, — на жаль — він буває часто дуже лихим взірцем. І тому, коли другим фундаментальним обов'язком сеніора в комплексі питань „лицем до пластової домівки“ є забезпечити тяглість росту Пластового Руху через виховну працю серед юнацтва, то в засаді доступ до виховної праці повинні б мати тільки вибрані одиниці. Тут ідеться не тільки про моральну вартість виховника — це, очевидно, в першу чергу, — але теж про фізичні дані і певне знання, потрібне для пластової виховної роботи, як теж про вроджене, а іноді набуте і свідомо розвинене замилювання до такої праці. (Яким повинен бути пластовий виховник, про це тут не будемо говорити). І ось з цих міркувань проведено в нас остаточний розподіл між виховними уладами юнацтва (новаки, юнаки, старші пластуни) і Сеніоратом; ці три виховні улади працюють під керуванням Булав: Команданта Пластунів і Командантки Пластунок; обі Булави мають обов'язок дбати про вибір і вишкіл, покликування і звільнювання пластових виховників у всіх уладах і на всіх щаблях; джерелом, з якого вони беруть людський матеріал на виховників, є очевидно Сеніорат; тільки сеніори-виховники в активній службі мають безпосередній стик з юнацтвом, носять пластовий однострій і т. ін., тільки вони зливаються в одно з тими трьома уладами. Очевидно, на рідних землях і в стабільних умовах життя провести цю засаду не було б тяжко. При несамовитій розсиці по цілому світі не можемо трактувати її ригористично й формалістично. Але вона **обов'язує!** І хоч кожний сеніор на новому місці осідку повинен **започаткувати** пластову виховну роботу, то нехай пам'ятає про велику відповідальність і зобов'язання супроти Руху. Також хай не забуває нашого досвіду, що попереду треба підібрати (виховати) впорядників, провід, і аж тоді йти на „масівку“; це передовсім стосується праці серед старшого юнацтва й старшого пластуництва.

ПРАКТИЧНА ДІЯ

Ми не будемо далі розглядати в деталях всіх питань, зв'язаних з пластовою виховною ділянкою: методів організації і змісту виховної праці, відношення до чужих скавтських

організацій і т. ін. Це завдання Булав. Обов'язком кожного сеніора є прийти з поміччю в усіх тих справах і дати допомогу й свій більший чи менший досвід в цих питаннях. Справа відношення до чужих скавтських організацій, нормована окремими рішеннями ГПС, мусить бути трактована індивідуально в кожній країні; головні засадничі напрямні ГПС виробила й розіслала всім проводам. Неостаннім обов'язком Сеніорату є забезпечити **матеріальну** сторінку Пластового Руху як цілості!

ЛИЦЕМ ДО ГРОМАДЯНСТВА

Лицем до громадянства — це друга обширна ділянка вияву сеніорської праці. Ділянка, на якій зроблено тільки перші кроки. Вже сам факт, що в пластове виховне життя молоді включається тільки частина пластового Сеніорату, ясно говорить, що властиве поле праці Сеніорату як цілості є громадська праця, і то на всіх ділянках. Сказано вже: на цьому полі робимо перші кроки і організаційно, і щодо змісту, оглядаючись на олдскавтизм в інтернаціональному аспекті. Алеж він — відомо — робить перші кроки, як ми в 30-их роках; тому нам дуже важливо використовувати його як інтернаціональний форум, а зрештою йти власним шляхом. Бо завдання в нас ширші. Ми мусимо заступити ті форми громадського, товариського, культурного, а навіть політичного життя, які існують у народів з великою державною традицією, а яких у нас немає.

Не зашкодить повторити: і в цій ділянці праця одиниці над своїм самовдосконаленням є основним обов'язком сеніора. Очевидно, — не юнацькими методами, але практичною реалізацією того, що ми називаємо елітою. Основною характеристикою еліти не є походження, майно чи освіта, а глибока внутрішня потреба вимагати від себе більше, як **пересічна людина** (Ортега і Гассет). Така внутрішня потреба родиться з основних залогень пластового світогляду і є питома кожному справжньому пластунові. В цей спосіб в Сеніораті твориться середовище великого морального напняття, а вагу і кінечність існування таких середовищ для нації не приходиться на цьому місці доводити.

Вже на вступі зазначено, що ми вповні свідомі, як багато нам бракує до створення такого морального середовища. Багато у нас трапляється прикрих щодо характеру явищ. І тільки безспірний факт, що в нашому середовищі є постійне намагання підвищувати себе якісно, виеліміновувати негативний елемент, творити атмосферу шукань і високого духового напняття, може бути запорукою, що такі осередки чи одиниці — це явище проминаюче. Я не знаю — поза релігійною сферою — середовищ, які б подібно намагалися підвищувати внутрі-

пню вартість своїх членів, як це робимо ми. Хоч і як банальним може видаватися комусь заклик: **починаймо кожний від себе самого**, то для підвищення вартості нашої організації я не бачу іншого виходу; бо організація — це сума одиниць; від характеру **одиниць** залежить сила організації! Велика користь для одиниці з приналежності до середовища елітарного типу, зокрема в час великих криз і життєвих заламів. Роки, що перед нами, — важкі. Мусимо затіснити наш духовий зв'язок.

Однак втримати сеніорський рух в організаційних рамках можна тільки організуючи сеніорів до **конкретної** роботи. Тільки при спільній праці **зживаються** люди. А ми знаємо з досвіду наших матірніх куренів, що значить це життя спільних гуртів. Навіть довші літа розлуки не в силі розірвати тих звен співжиття! Одною такою — безперечно найкращою, бо безпосередньо зв'язаною зі спогадами юнацького пластування — ланкою праці є пластова виховна робота, про що ми вчепно говорили в розділі „Лицем до пластової домівки“. З погляду громадської праці можна тут ще тільки для ясності зайвий раз підкреслити, що для нас другорядним стає сквотінг, а навіть змушені будемо, може, тут і там зривувати з нашої пластової форми, якщо тим треба буде рятувати зміст пластової виховної роботи. Але в цій справі не можна поступати за шабльоном. Треба тонко пристосовуватися до обставин, які в кожній країні будуть інші. При тому не забуваймо, що успіхи нашої виховної роботи в **повній** мірі залежні від **громадського і політичного** стану нашої еміграції взагалі. З цього погляду бачимо, як конечно потрібно, щоб 100% активно ангажувалися в громадському житті всі сеніори, які не працюють безпосередньо як пластові виховники. Тільки **впорядкованість і інтенсивність** громадського життя дає нам **найкращу передумову виховної роботи**. Цього хіба пояснювати не треба!

ДІЛЯНКИ ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ СЕНІОРІВ

Сеніори, не зайняті безпосередньо пластовою виховною працею, можуть присвятити себе культурній, господарській, політичній, релігійній ділянкам, поступаючи завжди згідно з **засадами пластового світогляду**. Це і буде виконання суспільної функції пластового Сеніорату: **реалізувати пластові засади шляхом активізації своїх членів у суспільно-громадському житті**.

В культурній ділянці проблема зосереджується коло створення „духового українського дому“. Це особливо друковане слово, туга за яким зростає серед розселених по світі. Плянеться розбудова пластового видавництва і друк поважних речей, які могли б заспокоїти духовий голод наших емігран-

тів. Розбудовується сітка кольпортерів і представників нашого видавництва по цілому світі. В допомогу цій справі повинні включитися в більшій або меншій мірі — **бодай як відборець, передплатник** — усі сеніори без винятку. Ми згадуємо тут видавничий відтинок, який ми спільно думаємо організувати і розбудовувати. Очевидно, існують і інші відтинки культурного фронту, де працюють наші друзі меншими скупченнями.

Однобокість нашої нації, а еміграції передовсім, яка характеризується майже повним браком розбудови економічного життя, є наявна. Не може успішно діяти **політична** еміграція без мінімальної фінансово-господарської бази. На цьому відтинку у нас жахливі занедбання, і поле це лежить вповні облогом. Думаю, що до організації щадниць, позичкових кас, господарських об'єднань, підприємств, включно з господарською надбудовою у формі банку можуть і повинні якнайінтенсивніше включитися сеніори. При тому я думаю не про індивідуальне включення поодиноких членів, без змоги порозуміння, координації і планування. Навпаки, мені здається, що тут ми могли б стартувати до спільної, продуманої акції, подібно як на видавничому відтинку.

ПОЛІТИКА

Наш клич „лицем до громадянства“ не може обмежуватися тільки до деяких **вибраних** ділянок нашого життя. Ми мусимо знайти наше відношення і включитися до **всіх** проявів громадського життя. І тут не втекти нам від **засадничої** справи — до якої ми постійно підходимо ще зі своєрідним страхом — від **політики**. Думаю, що зайво звертатиму увагу друзів, що це слово вжите тут у значенні всеобіймаючого завершення громадського життя, а не як партійно-політична діяльність одного точно окресленого напрямку. Питання створення одного політичного центру, питання його дії і сили, питання координації у всіх інших ділянках (УНРада, УГВР, Союз Українців Закордоном), відношення до проявів життя на Батьківщині, ... чи можуть ці питання бути байдужими для людини, яка має претенсію носити горде ім'я **громадянина**? І пригадаю: „...Сеніорат — це (добровільна) організація вихованих у Пласті **громадян!**...“, громадян, які ще й творять тепер **політичну** еміграцію. Я думаю, що Сеніорат дозрів вже вповні до того, щоб розглядати це питання в цілій ширині!

БУТИ ВІРНИМ УКРАЇНІ

Реалізацію другої частини першої точки присяги: „**бути вірним Україні**“ — вбачаю в розв'язці **основної проблеми**, себто в **безупинних намаганнях розв'язати** проблему:

як нам, що опинилися „без ґрунту“, поза кордонами Рідної Землі, як нам скитальцям на цілому ґлобі зберегти і далі розбудовувати українську духову державу як передумову інкарнації України в колі держав вільних народів світу?!

Членами цієї духової держави ми вже є — приналежності до неї і внутрішнього наказу діяти згідно з її вимогами ми вже ніколи й ніде не зможемо затратити ані вирвати з нашої свідомості.

Створення і вдержання власної держави здійснюється в різних ділянках: релігійній, політичній, культурній, господарській, соціальної, мілітарній... Це вислід цілого ряду відомих і невідомих, внутрішніх (наших!) і зовнішніх (чужих!), корисних (позитивних) і шкідливих (негативних) факторів, що їх треба врахувати й притягнути до розв'язки проблеми.

Пристаючи до розв'язки поставленої проблеми, важно:

1. щоб відомими, тобто усвідомленими були по зможі всі фактори,
2. укріплювати наші позитивні й використовувати всі чужі, прихильні для нас чинники,
3. нищити всі власні й чужі негативні впливи.

Придержуючись цих напрямних і при гармонійнім схопленні цих чинників, можна сподіватися оптимального успіху.

Що вирішним в цьому складному питанні остаточно буде материк — Рідні Землі, не підлягає сумніву. Про те, як тісно мусить бути пов'язана еміґрація з Рідним Краєм, тільки пригадаю. Наша поміч Краєві тим краща й тим видатніша, чим краще розв'яжемо наші „скитальчі проблеми“, чим основніше й пляновіше підійдемо до виконання наших обов'язків як політичної еміґрації, чим зручніше використаємо всі нагоди, що їх дає нам побут серед цілого ряду вирішних сьогодні й у майбунньому держав-націй...

СУЧАСНИЙ СТАН НА СКИТАЛЬЦІНІ

Наш сучасний стан на скитальщині у поодиноких ділянках відомий. В деяких з них ми живемо в постійно запальних хронічних станах повної декомпозиції останніх років — напр., внутрішня, партійно-політична, частинно теж релігійна ділянка. В деяких немає вже довший час свіжого, оживляючого подиху — напр., культура. В інших повний застій, а то й взагалі не започаткована праця, напр. господарська, міжнародні зв'язки... В цих всіх ділянках діють — чи, висловлюючися більш стисло: могли б діяти — поодинокі люди чи більші гурти. Однак вони дуже часто незгармонізовані, зі сліпою ненавистю чи іншими комплексами психічних ураз до себе взаємно, через те висліди в цих всіх ділянках у нашому загальному національному білянсі малозначні, навіть гірше

— вони маліють. Процес „атомізації“ — типове явище еміґрантщини, несамовиті „болі“ відосередніх спротивів при всіх спробах з'єднання, при всіх намаганнях творення центру й вищих центральних проводів... це прекрасне підсоння для діяння чужих, ворожих агентур. А прагнути нам до концентрації сил конечно, бо ж відомо, що при з'єднанні суспільних організмів, починів чи взагалі духових і матеріальних суспільних енергій — вислідна є значно більша, ніж звичайна арифметична сума величин поодиноких складників!

Коли ми уявимо собі — для кращого взаємного зрозуміння — що всі ці вище згадані ділянки суспільного життя пробігають „горизонтально“, тоді ясною буде думка, що пекуче конечними є для нас світоглядіві, ідеологічні „рухи“, які б не тільки діяли „горизонтально“ в тих поодиноких площинах, але теж і „вертикально“ пронизували всі ті площини згори вниз. Ще інакше можу висловити цю думку так: потрібні нам середовища, гурти людей, які в своїй дії мали б одне-одиноке найвище мірило: ідею цілоти. Такий підхід до громадських справ заперечує всяку партійну чи групову ексклюзивність, вимагає тонкого розуміння толеранції і її практичної реалізації, змушує до глибокого пізнання усіх проблем — поруч плекання сильних емоційних настанов, а передовсім береження чітких моральних канонів, якими керуватися мусить ціле внутрішнє громадське життя.

БОРОТЬБА ЗА СВИТОГЛЯД

Я свідомий, що висловлюю думки, які в початках націоналістичного руху на Західніх Землях були дуже непопулярні й відкидалися в принципі. Тоді націоналістичний рух (підкреслюю: рух) як нова політична віра окрилював наші, тоді майже виключно юнацькі, пластові ряди. З рядів Пласту вийшла величезна більшість провідного кадру націоналістичної організації. Тоді націоналізм сприймався як духова течія, яка вносила нове й свіже в усі ділянки нашого життя, не тільки в політику, але й неменше в літературу, мистецтво, педагогіку і т. д. Ми почували в ньому силу нового всеобіймаючого струму, ми сподівалися в ньому знайти новий світогляд. Здавалося, що Пластовий Рух зможе злитися з новою течією. Світоглядівих різниць в перші роки кристалізації націоналістичного руху загал пластунів (тоді переважно молодь) собі не усвідомлював. Але з хвилиною перемини націоналістичного руху в політичну організацію і формального розв'язання Пластового Уладу Пластовий Рух пішов своїм власним „пластовим шляхом“ і далі розвивався самостійно („Вогні“), навіть в час найбільшого („105%“) посилення націоналістичного руху.

Сьогодні для нас немає найменшого сумніву, що поруч

організаційних форм Уладу ми зберегли Пласт теж як і духову течію в нашому громадському житті. Коли сьогодні — на жаль — маємо кілька взаємно себе поборюючих — іноді з незвичайною гостротою — націоналістичних течій, націоналізм став поняттям багатозначним, передовсім для окреслення характеру партійно-політичних угруповань. При тому морально-світоглядіві заложення націоналізму, їхня кристалізація і вдосконалення зійшли на другий план.

Натомість — після майже сороклітнього існування — Пластовий Рух — це не тільки виховна ідея і метода, не тільки рух юнацтва; сьогодні Пластовий Рух — це також виховані громадяни, об'єднані спільним світоглядом, рішені реалізувати пластові ідеї і методи дії в нашому громадському житті. Очевидно, ми мусимо бути свідомі початків і небезпек, які нам грозять в дальшому розвитку. Але в ім'я творення гуртів і середовищ з таким „універсальним масштабом дії“, як з'ясовано вище, середовищ з такою постійною тенденцією **підвищувати свій моральний потенціал**, як це ми обсервуємо й хочемо вдержати в Пласті, — гуртів так необхідно потрібних для реалізації духової, а в дальшу чергу й реальної української держави, — не вільно нам ні на один мент не тільки послабити нашої роботи чи ізза тяжких зовнішніх обставин чи внутрішніх конфліктів „деобілізувати“ наші ряди, навпаки: наказ хвилини — зміцнити як формально-організаційно, так і ідейно-змістово те українське середовище, яке змагається за реалізацію пластового світогляду в нашій суспільності.

ДРАЗЛИВЕ ПИТАННЯ

Дехто звертає мою увагу, що заторкнуті вище проблеми не повні й достатньо глибоко та всесторонньо не з'ясовані. Зокрема — начебто — мої міркування про націоналізм могли б дати притоку до загострення політично-партійних антагонізмів на терені Сеніорату.

Немає сумніву, що заторкнута проблема відношення націоналізму — а втім не тільки націоналізму, але й усіх інших світоглядівих чи політичних течій та ідеологій — до пластового світогляду вимагає окремого розгляду.

Маю відвагу пустити в світ мої думки в такому недосконалому вигляді тільки тому, що я вірю в наше пластове вироблення, в наше інстинктивне відчуття (якщо вже не в раціональне розуміння), що критики й дискусії нам не тільки не треба боятися, але що вона конечна, щоб не загнівала моральна атмосфера нашого громадського життя, щоб у нових тяжких змаганнях нашої спільної думки ми чимраз більше наближалися до джерел істини. Важно тільки, щоб мотивом критики не була злоба, ненависть чи інші нег'ативні комплекси,

але охота виявити помилки, й то в першу чергу свої, при великій моральній „суверенності“ признати слухність і заслуги противникові, а передовсім при постійній увазі на основний імператив — я боюся висловити його банально й легкодушно, але не знаходжу іншого вислову — це імператив любови правди. Я стараюся — хоч, може, й як недосконало — підійти до того типу дискусії. І тому, не лякаючись, що мої думки викличуть будь-які нег'ативні забурення в наших рядах, дозвольте вже доповнити й закінчити мою думку про націоналізм і наше відношення до нього.

ОСНОВНА ТЕЗА

Мушу повторити: немає сумніву, що сьогодні націоналізм не тільки в чисто теоретичній площині, як поняття, став багатозначним. Як політична ідея він оформився організаційно теж багатозначно. „Я вважаю себе націоналістом, але не знаю, чи існуючі націоналістичні партії мене таким признають...“ — говорив В. Янів на Пластовому Конгресі 1948 р. Тому розглядати наше відношення до націоналізму взагалі, як такого — на мій погляд — неможливо. Треба його уточнити й у кожному конкретно уточненім виді його окремо розглядати. Тоді наше ставлення до нього буде дуже просте: **він не може заперечувати фундаментальних засад нашого Руху. Цю думку можна висловити загально:**

НІЯКА ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА НЕ МОЖЕ СУПРЕМУВАТИ НАШОГО ПЛАСТОВОГО СВІТОГЛЯДУ!

Це головна теза для практичної розв'язки нашого відношення в ділянці, перед якою ми ще донині постійно утікали — в політиці! Не можуть бути співзвучні з нашим рухом політичні чи світоглядіві доктрини, партійні організації чи політичні світогляди, які — в теорії чи в практиці — заперечують віру в Бога, моральний закон, особовість людини, спираються на будь-яких нег'ативних засновках: ідеї насильства, злочину чи аморальности і т. д. Це все суперечить пластовому світоглядіві. *Старший пластун і пластун-сеніор можуть належати до будь-якої політичної партії під умовою, що теоретичні засновки й практика тієї партії не заперечують пластового світогляду.*

Чи не єдиним основним елементом, на якому опирається пластовий світогляд, є **любов**: любов Бога, любов Батьківщини, любов природи, любов життя, і з цього фундаментального джерела пластун спроможний на найбільші жертви для України. З цієї праоснови ми черпаємо силу для нашого життєвого

оптимізму, для боротьби з кожним ворогом наших найвищих духових і матеріальних цінностей. Як хочете, можете назвати це „пластовим націоналізмом.“ Але назва тут другорядна справа. Найкраще обійдемося в цьому випадку без всякої номенклатури.

КІНЦЕВІ ВИСНОВКИ

Протягом останніх чотирьох літ відродженого Пластового Руху майже не стрічаємо думок чи виразних виступів, які заперечували б цю основну тезу. Можна сказати, що на протязі цілого того часу на відтинку пластової роботи — всупереч нашій приналежності до різних політичних партій, всупереч локальним недомаганням у виробленості наших членів — ми зуміли зберегти цю засаду.

Чи ж не мали б ми провести в широкому громадському житті того, до чого пластуванням в юнацтві готовився кожний з нас: **бути добрим громадянином?!**

Закінчую ці мої думки підкресленням двох моментів:

Перше: в реалізації нашої праці, веденої під гаслом „лицем до громадянства“, не повинні ми розраховувати на зовнішні ефекти; не потрібно нам підкреслювати спеціально наших досягнень. Наш позитивний вплив на громадське — а в тому й політичне — життя повинні другі оцінити, — так би мовити: повинні його більш відчувати, ніж бачити. Очевидно, ми вповні свідомі, що трудність лежить у **практичному** вирішенні: чи громадська поведінка пластуна й дія політичної групи, до якої він належить, суперечать пластовому світоглядові; поскільки й які треба з цього витягнути консеквенції.

Друге: всі міркування, проблеми й ідеї, заторгнуті тут, зводяться як у своїй вихідній точці, так і в остаточному завершенні до громадянина-пластуна як **одиниці!** (Пласт у своїй найглибшій основі є запереченням „масового“, „функційного“ виховання!). Йдеться кінець-кінцем **про людину** як індивіда, чого вона від себе вимагає і як високо себе ставить! Пласт — це організація в площині матеріальній. Пласт — це рух в площині ідейній.

Тож пильнуймо, щоб Сеніорат був середовищем живих, інтенсивних шукань з широким діапазоном дії і далеким кругозором, середовищем великого морального напняття, в якому було б почесно жити й працювати, щоб ми в ньому здійснювали принципи тієї духової держави, що за її реалізацію бореться сьогодні вся українська нація.

І. В. М., ЛЧ.

Чергові завдання

Лицем до громадянства

(Статтю передруковуємо без змін із
»Сен. Ватри« ч. 2/49, за грудень 1949.)

Переходимо межу, яка замикає один етап: майже 5 літ перебування скупченої еміграції на німецьких теренах уже за нами — іде невідхильне розсіяння по світі. Вага хвилини ще не усвідомлена вповні, особливо ще нерозселеними. Але ті, що — вирвані з дотеперішнього оточення — опинились враз серед чужого в кожному відношенні світу, ті рано чи пізно відчують уповні глибину зміни і тягар нового положення. Попроцавши друзів, а то й рідних — може, назавжди! — в чужій країні, після доглибної зміни побуту, оточення, обставин, умов життя, часто вповні осамотнені серед чужого моря, часто приневолені всі сили звернути на боротьбу за існування, за кус хліба на сьогодні й на завтра, вичерпані фізично і психічно, позбавлені потіхи й покріплення, які дає рідне слово, рідна книжка, рідне оточення — вони важко відчують свою самотність і загубленість серед безкраїх просторів світу. І тоді прийдуть до них туга, втома і сумнів: Чи варто? Який глум усіх змагань; чи вони не безцільні? Чи не приречені ми на животіння й загибелі серед чужини — раніше чи пізніше: яка різниця? Якщо не повернемося, чи не пропадемо однаково для народу — як не ми, так діти наші? Яка сила удержить їх при нації — в чужому світі, серед чужих людей, чужої мови і думки, чужої школи? Хіба мало прикладів дає стара еміграція, яка відчужується вже в другому поколінні? Хіба нема й серед нас дітей, які вже тепер калічать рідну мову і думають по-чужому? Як залишитись українцями і прагнути до Рідної Землі тим, що її забувають, а то й не бачили ніколи? А за нами безпросвітні табори будні, що могли ми винести з такої школи? А тут попадаємо часто в байдузі і нетолерантні середовища, що говорять про права людини й народу, а хотіли б купити не тільки наші тіла, а й наші душі. І не один, що як найбільшу святість забрав на скитальщину грудку рідної землі, має тут для куска хліба відректись народу й Батьківщини! І це в добу інтернаціонально заборочених прав людини. І так внутрі загроза роздору й крамоли, тих споконвічних лих наших, ззовні відчуження, а кругом байдушкий світ, що визнає право на національну самобутність за всілякими більш чи менш відомими народами, тільки не за нами — нацією Володимира Великого, Хмель-

ницького і Шевченка, нацією, що збудувала св. Софію Київську — по тридцятилітніх, безприкладних в історії світу змаганнях і жертвах. І чи довго понесе ще наша Батьківщина це нечувано криваве ярмо? А нам, політичним емігрантам, може доведеться бути останніми могіканцями „невідомого“ народу.

Такі й подібні думки зродяться в неодній голові і, може, переважать терези. Знайдуться і пласкі, спекулянтські душі, що перейдуть до сильних (і багатих!) світу цього, зрадять спільну справу. Але ми, пластуни-сеніори, не маємо вибору, не маєм іншого шляху, як тільки шлях нашого обов'язку, нашої присяги. Не забуваймо цього ніколи! Ми політичні емігранти, нам не годиться, як мишам, розлізтись по світі. Ми маєм проробити велику роботу, маєм зберегти себе і молодь для нації, маєм готуватись до визволення і працювати для нього — всіма силами, за всіх обставин, за всяку ціну! Це наш обов'язок перед тими, що принесли себе в жертву, перед тими, що залишились, готові стати жертвою безпощадного ворога, і перед тими, що ще не народились. Тому, переселяючись тілом у далеку чужину, ми мусимо переселитись духом куди інде: в духову Батьківщину нашу, яку й самі мусимо створити на чужині — вільну, понад кордонами й континентами, — у Київ серцець наших, і жити в ньому, як жиди жили в своєму Брусалімі. І коли жиди змогли це впродовж двох тисячеліть, то невже ми не здолаємо цього бодай яких 20 років? Невже ми такі безсилі, що допустимо, щоб на очах наших діти наші відчужились від народу, від землі й мови? Діти, врятовані від заглади такими велетенськими жертвами рідної крові? Бо ми всі тільки тому живем, що за кожного з нас десяток заплатив ціну крові! І як гірко думати, що колись, у день воскресення, не всі молоді вуха зрозуміють прекрасну мову батьків і дідів наших, не всі молоді серця заб'ють живіше, не всі молоді долони посягнуть по блакитно-жовтий прапор. Але відповідальність спаде на нас!

Та передумова всього — наше очищення. Визнаймо наші гріхи — не щоб роздряпувати рани, а щоб навчитись кращому. Відкиньмо з таборовими буднями, брудом та задушливістю і всю психіку ДП, і всю „політику“, що зі справжньою політикою не мала нічого спільного. Відгородімся рішуче від політиканів, що очманіли від ненависти не до чужих, а до своїх. Залишім поза рамами нового суспільного життя всіх тих спекулянтів громадських, що плюндрували громадське майно і спекулювали на політиці. Знехтуймо всіма авторитетами, що не закликають до згоди і братолюб'я. Отриваючи порох Європи з чобіт наших, отрясімо і все дрібне, злобне, зависне й отруйне — не переносім заразнів на свіжий терен. Аж тоді — чистими руками — починаймо будувати нове життя. Завдання чекають нас великі, майже не під силу. Саме тепер Головна Пластова Рада (Кіферсфельден, вересень 1949)

винесла для нас історичної ваги рішення: Пласт, а саме Сеніорат як його громадська ланка, не може далі бути неутральним у громадсько-політичному житті, а мусить займати в ньому активне становище (теза голови ГПС, сен. А. Фіголя). Отож щоб виповнити це важливе завдання, мусимо з'ясувати собі наші основні громадянські обов'язки в дусі Пластового Закону, а до цього потрібно — в загальних рисах — проаналізувати ситуацію, зробити підсумки п'ятиліття еміграції і висновки на майбутнє.

Українська людина переживає кризу — з різних причин. Перша й основна з них: неволя. Неволя не тільки псує характер одиниць, але й калічить суспільну структуру, не даючи розвинутиись провідній верстві чи деморалізуючи її, а то й безпощадно та систематично винищуючи її фізично — як ось більшовизм від 30 років. Наслідок: обезголовлена, неповна нація, нездібна нормально розвиватись, діяти й керувати собою. В такій скаліченій суспільній структурі не діє й суспільно-моральний „фільтр“ при доборі верхівки, і наверх випливають часто-густо, перебираючи керівні функції, неелітарні елементи, умовно кажучи: „чернь“ в значенні моральної й інтелектуальної маловартісности чи й безвартісности, які — до речі — існують у кожній суспільності. Ці всі негативні явища куди гостріше виступають в умовах еміграції, тобто відірвання від рідного ґрунту, зруйнування соціальної структури, послаблення моральних зв'язків і стимулів в наслідок бездомного кочування, непевности, безвиглядности і т. д., так що може витворитись своєрідне „дике поле“, яким особливо стає громадсько-політичне життя. Коли мова про партії, то необхідно з'ясувати собі, що їх роля у державних народів суттєво різна від ролі у бездержавних, тобто політично недорозвинених народів, а особливо від ролі в умовах політичної еміграції. В першому випадкові вони — виразники певних еґоїстичних, відосередніх тенденцій поодиноких суспільних груп, — тенденції необхідних і здорових, бо рівноважених доосередніми силами всієї — власної — державної махіни. Ясно, що в другому випадкові така їх роля була б шкідливою й руйнуючою — за браком доосередніх, реальних сил держави, які мусить заступати тільки моральна координуюча сила національного ідеалу. А вона, в свою чергу, вповні залежить від національної свідомости, вироблености, характеру одиниць, що творять еміграційну спільноту. Партії державного народу звертають свою енергію на внутрішньо-національну проблематику і, ставлячи собі різні завдання, витворюють гру суспільних сил, а в зовнішній політиці звичайно одно-стайно піддержують власну державу — сучасні приклади: США, Великобританія і ін. Для партій бездержавного народу основне завдання, спільне їм усім!, питання життя і смерті народу — це здобуття державної незалежности всупереч чу-

жій, ворожій державі — отже примат зовнішньої політики, — при чому внутрішньо-національні проблеми тільки другорядні, тільки питання доцільних засобів і мобілізації сил для основної мети. Ясно, що кардинальна передумова успіху — зосередження всіх сил. В емігрантських умовах ця вимога ще більш загострена, і національним партіям — за браком реальних підстав до боротьби за суспільні реформи, за економічні інтереси, за владу і ін. — залишається тільки бути школою політичної думки й пропагатором національних ідеалів унутрі і назовні, тобто скеровувати всю енергію на поглиблення національно-політичної свідомості власної спільноти і зосередження всіх наявних сил для зовнішньо-політичних завдань, зв'язаних з досягненням державної незалежності. Інакше кажучи: еміграція не потребує нормальних політичних партій, якщо вони не є кузнями визвольної думки і чину, отже якщо вони якоюсь мірою не співдіють; а вже їх взаємне ворогування, ота громадянська війна, це не тільки безглуздя, але й крайнє шкідливе, антинаціональне явище, що заперечує й саботує сутне й основне завдання всієї політичної еміграції — політичне визволення Батьківщини. Але, на жаль, це ворогування існує і, на спілку з аморальними одиницями, що просякли громадське життя, роз'їдає нас політично й морально. Правда, що ці хворобливі явища питомі кожній еміграції, і залишається пізнати лихо й поборювати його; але ступінь і форма цих явищ залежні від політичного й громадського вироблення даної спільноти, і в нас вони досягли загрозливих розмірів. Маловартісні елементи, опанувавши ключові позиції і зловживаючи моральними вальорами інтелектуально примітивних мас, перетворили наше громадське життя у справжнє гуляйполе черні і дали нам ревію всіх національних лих, до яких ми тільки здібні. Замість єдності і співпраці — рознуздане партійництво, замість школи політичної думки — чорна рада і брутальні напасти, замість внутрішнього миру й будування, а зовнішньої активності — внутрі роздор, хаотизація і руйнування, а назовні пасивність. Аж гидко згадувати, яка ріка помий і бруду проплила шпальтами нашої преси — на голови своїх, не чужих. Це була справжня політика навпаки: робилося якраз те, чого ніяк не треба було робити, а занедбано найосновніші завдання. Особливо непростенний гріх поповнено супроти тих народних мас з різних займанщин, що принесли на еміграцію мінімальну національну свідомість, або ж знову наївну, майже релігійну віру в якусь Україну кристалевих замків. Ті кристалеві замки їм побруджено і зруйновано, і тисячі, коли не десятки тисяч „найменших братів“ загнано в обійми малоросіяństwa чи іншого відступництва — мабуть, безповоротно. Таких успіхів були б вороги власними силами ніколи не добились. Так у всіх відношеннях змарновано час, сили

і засоби, яких у нас так мало, і нароблено невіджалуваної шкоди.

Співвідповідальність за такий стан падає й на нас — сеніорів. Бо коли хтось питає: А де ж тоді був, що робив, як проявився Пласт? — ми не зможемо нічого відповісти: ми занедбали наш громадянський обов'язок. Бо Сеніорат тільки частинно, а саме своїми виховниками, зв'язаний тісно з молодшими уладами, але переважною своєю частиною він — громадський чинник, який повинен — в дусі Пластового Закону — реалізувати добутий у Пласті досвід і вартості у службі для нації. Ці вартості (в теорії) — це старанно дібрані, випробувані і заправлені в обов'язковості характери, зв'язані спільним ідеалом громадської служби і надихані своєрідним скавтським і пластовим ідеалізмом. Знаємо, що дійсність часто далека від теорії, але це не міняє суті справи. Оце база пластової політики. Але Пласт — не суспільна група на економічних, соціальних чи політичних основах, а на морально-світоглядових, отже не партія, а радше орден, і політика Сеніорату — це не боротьба за владу, засоби і впливи при допомозі більш чи менш пристойних прийомів, навіть не полеміка і дискусія, а діло і служба. Мусимо витягнути всі висновки зі ствердження, що ми не партія: безумовно не вільно мішати Сеніорату в міжпартійну гризню! Так само: у віровизнавчі суперечності. Він втратив би тоді свою надпартійну, національну універсальність, мусів би обнизитись і звунитись, став би ще одною партією поміж іншими і не тільки не виконав би своїх завдань, а ще й поглибив би існуюче лихо. Не вільно ніколи забувати, що окрім тактичних мас Сеніорат ще й структурні громадські завдання, сутні завдання, які вміщують в собі і всі проминаючі вимоги дня, а яких не може виконати ніяка партія, а саме формування провідної верстви. Всяка ж партійна заангажованість паралізувала б нас в загально-громадській площині, вже хочби тільки тим, що відштовхнула б від нас партійних людей. Тому — в тактичній площині — Пласт не може поборювати ніяких партій як таких, тільки шкідливі їх дії; не репрезентантів ідеологічних груп, тільки шкідливі одиниці. Але ту шкідливість вільно нам міряти тільки загально-людською і національною міркою — а ніколи партійною! — а тоді й поборювати а усією рішучістю. Ми не проти партій, а проти елефантіязи партій, проти розперезаної партійщини, проти неграмотних кадиків, що хочуть самовладно володіти еміграцією, а як Бог дасть, то й цілою Україною, проти засліплених примітивів і задурманених братоненависників, а передовсім проти каналії. Діло ж не в програмах, гаслах тощо, а в людях. Тому наша вимога: хай кожний на своєму пості діє в дусі Пластового Закону, хай буде пластуном. Отак творім одну велику пластову і національну родину. Сеніорат —

це спільнота різнопартійних і безпартійних одиниць, що визнають одну ідею, а конкретно: ставлять загальне добро вище групового, національне вище партійного, і визнають методу не міжнародної боротьби, а співзмагання у службі — в душі шляхетності і чесної гри. Тому для сеніора українець інших політичних переконань — якщо він патріот і не кримінальний тип — не може бути ворогом, а тільки другом-суперником, з яким треба виграти чесну гру, або — визнати його перемогу. Для нас рішальні не переконання і не партія, а характер і вчинки. Ті ж характери мусять гуртуватись для праці, бо тільки вони можуть виконати спільні завдання — великі і невідкладні. Треба розбудувати оту духову Батьківщину як забороло проти відчуження і треба відкрити очі світові, щоб він пізнав і зрозумів, а принаймні помітив нас на решті — хоч в останній мінуті перед історичним змагом, що вирішить долю планети, а зокрема долю нашої нації. Для цього потрібно зосередити всі наші сили, потрібно розбудувати громадське, культурне, церковне, господарче життя, потрібно подбати, щоб родина, церква, школа, книжка, Пласт, театр і всі інші духові й культурні чинники удержували молодь в українському світі і зацеплювали їй справжній національний патріотизм служби і посвяти, а не запартійшений псевдонаціоналістичний лжепатріотизм нетерпимості і брато-ненавистництва. Це все важливі питання, і їх доведеться розглядати осібно. Але передумова всьому — упорядковане, на здорових основах побудоване громадське життя. Без нього неможлива й виховна праця серед юнацтва, на яке еміграційна деморалізація так впливає, що часто всіх заходів Пласту не вистачає, щоб не то виховати до кращого, а бодай вдержати на старому — ніяк не задовільному — рівні. І чи може бути інакше, коли рознуздана партійщина кривить і ламає юнацькі душі? І як виправдати ту колосальну витрату матеріальної й моральної енергії на саморуїнування? Якби хоч мала частинка її була зужита на продуктивну працю, які ми мали б досяги! Усе цінне, що створила еміграція, вона завдячує горстці наукових і культурних діячів, які часто (дослівно!) голодували і гинули від сухіт, а тепер залишаються напризволяще на ласці ІРО і німців. Їх можна почислити на пальцях і вони незаступні, бо других еміграція не видасть, але яке діло до них партіям, що мають такі важливі „бойові“ завдання? І хоч гинуть інваліди і пропадають сироти, але скільки грошей видано на ідовиті летючки, статті, брошури і т. ін. Деякі писаки тільки й живуть (і, мабуть, добре!) із своєї спеціальності: заливати брудом рідне середовище. Хай горстка найцінніших вчених і мистців наймається пасти вівці чи помивати тарілки, але скільки заслужених громадських діячів (між ними, можливо, бувають і сеніори...) іде на приготовані теплі посади, або доживатиме віку з ошад-

ностей. Це правда, що Ю. Клен помер від голоду і холоду (він не мав зимового плаща), але скільки брилянтів перевезуть різні матадори за океан!

Отак ми виглядаємо, так готувались і готуємось до історичного перелому, який неминуче наближається, — немов одурманені. Невже є між нами такі наївні, які не розуміють, що грядучий змаг буде для нас невідклично останнім, що справді на карту поставлено все? Хіба ж ми вже встигли забути, як фатально ми заграли останнього разу і як жахливо прокинулась Окрадена в огні? На яку ж карту ставим тепер, чого навчились у минулому, щоб не наступило ще безмірно жахливіше пробудження? Що ж означають ті безвідповідальні герці трагікомічних вождиків? Адже вони будуть оплачені, є вже оплачені кров'ю! Адже та слина злови закукурічених писака спливає на обличчя всього народу! Як це так, що за безпросвітньою гризнею не стає сил і охоти на найнеобхідніше: на поборювання розпаношеної каналії, що затроює нас морально? Хто ще такий наївний, щоб не знати, що чужинці пильно студіюють, що ми собою уявляємо, і що на міжнародній політичній біржі наш курс спадає до нуля? Хто такий сліпий і глухий, щоб не бачити, що між нами діє ворожа рука і що вона послуговується кривавою рукою Каїна!?

Це вже край! Треба нарешті відкрити очі, опритомніти, вирватись якимось з того крутежу божевілля. Хто ми? Чого хочемо? Звідки прийшли? Прийшли ми з країни, що стала пеклом на землі, і не прийшли, а ледве живі вирвались з нього, залишаючи спалену землю, зруйновані міста й невіджалувані пам'ятки старовини, а перш усього трупи — мільйони трупів, постріляних, закатованих, заголоджених двома найжорстокішими завойовниками. І вирвавшись — напрочуд! — з життям із кігтів нечуваної в історії світу тиранії, втративши не тільки матеріально, а й морально все найдорожче — що ж ми робимо? Гриземось, як скажені, тут — на очах світу — за якісь програми? Чи за корито? На вулкані, над прірвою, куди кожної хвилини можемо провалитись, гризня за охлапи... І це тоді, коли наш собачий обов'язок — всіма силами служити покинутим, отим, що не могли чи не хотіли втікати разом з нами! Чи може бути більш негідне, осоромлююче й безглузде, потворно безглузде видовище! Тому було б непростенним злочином, якби ми довше мовчали. Биймо на тривогу! Намагаймось, уже не одинцем, а зорганізовано зробити кінець отій трагікомедії хахлацького самопожирання на втіху ворогам — в добі атомової бомби і бактеріологічної війни, що можуть змести з обличчя землі всю націю! Не залишаймо по собі на спогад нашого монументального безглуздя. Може, таки пощастить привести очманілих до притомності — бодай в останній мінуті?

Оце підсумки нашої еміграції у Німеччині. Висновки ясні. Приглядайтесь довше годі — закотім рукави і берімось до праці: треба направляти зло, гоїти рани, відробляти прогаяне; увесь же наш національний організм — одна велика рана. Кожний може зробити щось добре, а з цеглин виростає будівля. Ситуацію і людей оцінюймо тверезо. За єдиний критерій хай править нам біблійна мудрість: Хто кличе Господи, Господи, а брата свого ненавидить, лож творить, — і: По плодах пізнати деревину. І як обов'язок пластуна — щоденне добре діло, то обов'язок сеніора — громадянина і патріота — не поодинокі добрі національні діла, а перебування в атмосфері національної праці, цілеспрямованість всього життя на службу спільноті. Спробуймо ж своїх сил. Яке почесне завдання: почати нову еру нашої еміграції, а бодай спричинитись до неї. Мусимо викресати з себе дещо одчайдушності: ставимо собі великі завдання — але нате ми пластуни. І використаймо набуті в Пласті вміння й прикмети — хай майже 40-літня праця не йде намарне. Очікуємо від громадянства признання (Пластовий Дім) — заслужім на нього! Адже можна очікувати чогось від кількох сотень освічених і інтелігентних здружених людей, об'єднаних в організації надиханій справжньою демократією, зв'язаній дружньою слухняністю, товариською дисципліною, повною свободою і пошаною авторитету, добровільною службою для спільного ідеалу? Ми вже тепер сила; а що уявляли б ми собою, якби були такими, як повинні бути! Отож не вільно нам закопувати таланти, які мають служити спільноті. Дотого ж ми не прагнем „влади“, не шукаємо користей, не творимо монополів — нікому не загрожуєм і не загороджуєм шляху до праці й успіхів. Кожного привітаєм радо при нашій праці і кожному допоможем радо при його праці — якщо вона для спільного добра. І ми готові в любий час поступитись місцем кожному, хто виконає завдання краще за нас. Але ми маємо одну амбіцію, і її не відречемось: бути елітою служби. Хочемо виконувати наші завдання краще, як інші — це наш обов'язок.

Така наша мета і наш шлях. Мусимо змагатись. Це буде наша проба — вогневе хрищення Сеніорату на громадській арені. Велика гра почалася. Тому кличемо всіх найвищим пластовим наказом, у грізну, рішальну хвилину:

В ІМ'Я НАШОЇ ПРИСЯГИ!

Володимир Янів

До питання суспільної функції Пласту

(З приводу великого культурного почину Уладу)

Суспільну функцію Пласту слід аналізувати бодай у двох аспектах: 1) виховання молодого українського покоління на повноцінних громадян і 2) праці вихованих у Пласті громадян у суспільності й для неї. Перше завдання впливає з основних заłoженнь світового (міжнародного) скавтського руху; друге має більш специфічне українське забарвлення й впливає з наших, своєрідних, умов життя. Доказом цього може бути передусім факт, що постанови українського Сеніорату часоно випереджує заіснування аналогічних рухів у других народів. Точніше спрецизовання цього завдання з'ясовується в вимозі здійснювати пластові засади в житті спільноти, тобто вносити пластового духа в наше громадянське життя. Обидва названі аспекти й завдання перехреснуються; вони зумовлюють, доповнюють та скріплюють себе.

Чи не основним виявом пластового духу є послідовне стосування засад чесної гри. Цей вияв прегарно гармонізує з найважливішим завданням пластуна — із службою Богу й Батьківщині; він є одночасно вимовним впливом синтези Бог і Батьківщина: ставляючи Україну понад усе земське й до часне — в осередок наших зацікавлень і нашої дії, ми підпорядковуємо її й нашій змаганню для Неї Вічному й Його законам. Така служба вимагає безперервної активності й до крайніх меж посуненої жертвенности, але вона одночасно підпорядковує нас незмінним наказам абсолютної моралі; виявом цих наказів є чесна гра без фальшу, обману й підступу.

Якщо вдумливо прослідимо наше сучасне життя, то наглядно переконаємось, що саме цієї синтези божого й людського — і у висліді теж „чесної гри“ у суспільному житті — найбільше нам бракує. Пасивна мораль без динаміки в рівній мірі не може вдоволити, що й активність без тривких засад. Послідовне додумання наших недоліків до кінця впевнює нас, що брак синтези поважно нас ослаблює.

Відома казка про силу зв'язаних прутиків, символізуюча значення єдності й солідарности, залишається непереконаливим дидактичним засобом, якщо одночасно не буде практично здійснювана в житті. Насправді у нас ця казка не виходить поза поріг народної школи, коли рівночасно в житті жахливе розбиття святкує повну перемогу. Ба що більше: це розбиття веде до неетичних вчинків, до нетерпимости, до ставлення барикад в нутрі спільноти. Наслідком цього ми дійшли до такого стану, що ділимо українську дійсність ме-

ханічно на дві частини, а українську суспільність на дві половини, на чорних і білих, чи драстичніше: на чортів і янголів. Це стає ґрунтом для нездорового явища, що в українській дійсності виправдується помилки односторонців і засуджується успіхи противників. По одному боці бачиться само добро, по другому виключно зло — іншими словами, тріумфує засада: мета освячує засоби, — така дуже протилежна засаді чесної гри й божественної науки. Твереза й справедлива одиниця має в такій ситуації замкнені уста; а проте, чи пак саме тому: вона не сміє мовчати!

І на цьому тлі суспільна функція Пласту: внести злагоди в напружену атмосферу, привернути пошану моралі, довести до замирення, найти дорогу середини!

Ми твердо впевнені в тому, що подавляюча більшість українських громадян чесно любить Україну й хоче по змозі сил їй служити; це переконання дає силу. Але ми хотіли б, щоб український загальний навчився цінити патріотизм земляків незалежно від того, чи він опертий на тотожних з нашими поглядах, чи теж має якийсь інше джерело. Ми хотіли б, щоб розбіжність у дрібницях не внеможливила нам спільно реалізувати основні наші завдання і щоб не затемнювала нам правильної оцінки чесних намірів та незаперечних досягнень наших ідейних противників, якщо ці наміри й досягнення приносять користь нашій справі. Така постава є передумовою спільного маршу до спільної мети. Це дорога середини!

Дорога середини в українській спільноті нелюблена й непопулярна. Її утотожують із безпринципністю, з погонєю за компромісом, з нерішучістю й літєплістю. Тимчасом у такому підході основна помилка. Не пропагуємо ніякої безпринципності й ніякої нерішучості; навпаки: наша дія, заснована на неповоротлих засадах, має бути позначена динамікою й послідовністю. Не знаємо ніякого компромісу ідей ані переконань, але вважаємо кінечним компроміс у тактиці. І коли приглянутися нашому розбиттю, то важко дошукатися причин у різних поглядах, а корениться воно в різних підходах, нерідко в давніх уразах чи в амбіції. І „шлях середини“ не сміє торкатися вічного, але він мусить довести до компромісу в питаннях малої ваги, в сфері особистого чи групового. Суспільна функція Сеніорату, таким чином, в тому, щоб ми навчилися як спільнота жертвувати малим для великого, особистим для загального, груповим для національного, загально визнаного, усвяченого. Треба нам, отже, привернути в українській спільноті взаємне довір'я до себе, на яким базується творча співпраця. Це ж є питання, від розв'язання якого залежить наша внутрішня сила, наш престиж назовні, наше значення, наша питома вага.

В який спосіб зможе Пласт, чи вірніше пластовий Сеніорат, здійснити накреслене завдання? Це можливе принай-

мні двома різними шляхами: 1) прониканням в поодинокі політичні партії й вношенням у них специфічного пластового духу, — духу чесної гри, толеранції, пошанування чужої думки й передусім шляхетного наміру. Успіх залежить у тому випадку від індивідуальності поодиноких пластунів, отже від їх особистого впливу на довкілля, від добутого в ньому визнання й позиції, від активності й такту; зайве додавати, що в даному випадку йдеться про стовідсотково вироблених пластунів, які зуміли б в окресленому середовищі зберегти своє обличчя й свої вартості. Звичайно, немаловажною при тім є кількість заангажованих у політичній житті пластунів, бо важко навіть найбільшій індивідуальності накинути свою лінію середовищу, для якого були б її засади чужими. Врешті треба б подбати, щоб пластуни проникли в усі партійні середовища й щоб у всіх добули собі належну позицію.

Так поставлене завдання вимагало б керівного, координуючого центру. При накресленні цієї розв'язки слід здати собі справу з її можливих небезпек, а саме, що тоді Пласт сам міг би переіменитися в партію. А тоді шкода з цього була б доволі очевидна. Тому, не відкидаючи в принципі можливості впливати через вироблених членів на злагоди партійного роз'єднання, а зокрема можливості внести в політичне життя засади чесної гри, треба одночасно стриматися від надто далеких консеквенцій, тобто від активного керування політичним життям нашої еміграції за посередництвом пластового центру.

2) Другий шлях — це стартування спільних акцій, в своїй суті аполітичного, чи вірніше апартійного характеру, які мали б загальне визнання всіх політичних середовищ. Такі акції своїм значенням, сумою вложеного в них зусилля і саме своїм об'єднуючим характером повинні поволі пересунути наголошування важливості завдань нашої еміграції із сфери партійного життя на сферу української культури, економіки, військовості, спорту тощо. Бо врешті решт, коли між тугою загальною за єдністю нашої дії й між роз'єднуючою роботою партійних демагогів буде надто велика диспропорція, тоді автоматично мусить перенестися наша увага на ділянки, які з погляду національних інтересів є не менш важливі від партійної політики, але які не ведуть до розбиття. Тоді самочинно втрачуть на вартості різні партійні лідери, а до голосу дійдуть представники культурницького, господарського ітп. секторів.

І коли сьогодні, наприклад, українська наука на еміграції набирає щораз більшого значення, коли вона згромаджує найвартісніший з морального погляду елемент, коли вона починає перебирати функцію національної пропаганди (в найкращому значенні слова) назовні, то це не випадок, а кінеч-

ність, вимовний знак часу, глибокий символ, вияв здоров'я нашого народу й його політичної еміграції.

Послідовно додумуючи висновок до кінця, доходимо до ствердження: Якщо пластовий Сеніорат хоче сповнити свою суспільну функцію, то йому треба активно включитися в дію на відтинках загального характеру. Пластовому Сеніоратові треба внести туди ті всі позитивні прикмети нашого світогляду, які завдячуємо вихованню й довголітній праці в пластовому Уладі; нам треба скріпити й зробити відпорними назовні перед розкладовими впливами ті наші середовища, які добувають визнання для українського імені серед чужинців і які стають нашою національною гордістю.

Досі у статті аргументовано конченість включитися пластовому Сеніоратові в загально-національні акції з погляду його ролі у громадянстві, яку окреслено як внесення злагіднення у наше національне життя на еміграції, як визначення шляху координації дії, отже шляху середини, шляху внутрішнього миру й консолідації. Досі в статті не висунено якоїсь конкретної пропозиції, в якій саме ділянці Пласт мав би активно скріпити якусь акцію загального характеру. Ішлося про сам принцип участі в акції об'єднуючого характеру. В дальшому треба б цей загальний принцип уточнити, — і то з декількох поглядів: передусім вимога доцільності каже не розпорощувати сил, отже треба б назвати якусь конкретну пропозицію; далі, деякі акції своїм значенням висувуються на передове місце; врешті немаловажною є справа реальності проєкту, — можливості його здійснити.

Конкретизуючи завдання пластового Сеніорату, хочемо аргументувати концепцію, що він повинен активно включитися в розбудову нашого культурного життя, передусім нашої науки на еміграції. Це тому, що наш рух саме в цій ділянці має вже найбільші досягнення й тому найкраще йому зосередити сили біля досягнень декількох керівних одиниць. Самої важливості науки для народу аргументувати не треба, вона надто відома; зокрема ж роля науки на еміграції величезна: це наша найкраща виказка перед зовнішнім світом. Врешті питання реальності проєкту: в умовах бездержавності й безтериторіяльності (та великого розпорощення) духові цінності мають найбільшу вартість і їх найлегше добувати. Тому, конкретизуючи постулат активного включення пластового Сеніорату в загальну дію нашої еміграції, слід передусім наголосити його роллю в розбудові наших культурних цінностей, зокрема нашої науки. Це сконкретизовання стає вихідною точкою до дальших висновків.

На самому вступі статті вказано на подвійну суспільну функцію Пласту; конченість активно включитися в розбудову української науки на еміграції аргументовано досі тільки з погляду конченості активізації вихованих у Пласті громадян

серед суспільності (другий аспект суспільної функції). Але ми відмітили, що обидві суспільні функції Пласту тісно зі собою пов'язані й що вони перехреснюються. Це твердження дається зілострувати на конкретнім прикладі включення пластового Сеніорату в акцію розбудови науки. Це включення дозволяє не тільки вплинути на консолідацію нашої суспільності, але воно має також першорядне виховне значення.

Ми знаємо з педагогіки, що найкраще виховує не абстрактна наука, не моралізування, не слово, але атмосфера середовища, але живий приклад. Молодого покоління не виховують на суспільників сеніори, які стоять збоку пекучих, актуальних питань будня, але виховає його сповнений спільною працею гурт, який матиме якимось важливе з національного погляду завдання. Творчу динаміку, віру в свої сили, охоту до змагання за правду, жертвенність дамо молоді тільки прикладом послідовної праці, яка приносить видні плоди. Тому з погляду виховного треба включити Сеніорат у активну громадянську дію.

По-друге, у молоді треба викоренити почуття меншевартості. До цього може спричинитися тільки успіх. Коли століття неволи не дали змоги вірити в мілітарну могутність чи дипломатичні досягнення, тоді треба було нам кувати духову зброю й творити віру в культурні здібності народу. Вправді сьогодні український воєк добув собі признання світу, але це аж ніяк не ослаблює значення наших культурних досягнень, тимбільше, що сьогодні знову безпосередня збройна дія стає в широкому розмірі неможлива. Знаємо також, що, на жаль, українська концепція не добула собі належного визнання на форумі міжнародної дипломатії. Натомість міцну позицію добуває собі українська справа саме завдяки буйному розквітові нашої культури. Коли наша молодь бачитиме, як постають монументальні твори, що викликають подив посторонніх людей, то це є основа виправданої національної гордості.

По-третє: нам треба віри в українську людину, — нам треба атмосфери визнавання провідних одиниць — авторитетів. Коли безконечні політичні спори ведуть до понижування вартості партійних противників, коли видатним державним мужам робиться безвідповідальні закиди зрадництва, безхребетності, опортунізму, індоленції, то це підкопує віру в державотворчі сили народу. Даймо ж докази нашій молоді, що й у нас є одиниці гідні справжньої пошани, які виростають понад пересічність і які гострим зором уміють глянути в непроглядне для загалу майбутнє.

І врешті: коли від зарання вчимося в історії про дух крамоли й незгоди в нашому народі й коли винішний день приносить приклади нетолеранції й примітивного егоцентриз-

му, тоді з виховного погляду мусимо для молоді витворити середовище, спаяне внутрішньою солідарністю.

Так, отже, бачимо, що активізація Сеніорату в ділянці скріплення нашого наукового життя є важлива не менше з погляду виховання юнацтва, що й під аспектом внесення пластового духу в українську суспільність.

При з'ясованні завданні Сеніорату важливо, щоб у акцію включився Сеніорат як цілість, а не поодинокі сеніори. Бо це може бути дуже відрадним явищем, що українські пластуни добувають на УВУ чи УТПІ наукові ступні, стають активними членами професорського збору, добувають собі признання, пишуть праці, видають книжки, але це все є їх індивідуальним осягом, а не спільною акцією Сеніорату. Іншими словами: Пласт може бути виправдано гордий, що він виховав вартісні одиниці, але це ще мало: йому треба активізації загалу. Звичайно, щоб закріпити загаль сеніорів для розбудови української науки, треба, щоб він мав у своїх рядах задовільну кількість активних пластунів-науковців.

Більш вимовним фактом від участі поодиноких пластунів у праці Високих Шкіл може бути те, що, нпр., в Інституті Заочного Навчання научний директор, адміністративний директор і педагогічний секретар є сеніорами, що в його Управі трьох членів (на всіх чотирьох) — це пластуни, що пластуни визначну роль грають в його Кураторії, Т-ві Прихильників ІЗН тощо; ще важливіша роль при поширенні Інституту по різних континентах і країнах (на 10 представників, 6 — це пластуни); але врешті й ці факти говорять тільки про заангажованість одиниць, а не цілості.

Проте немаловажним фактом є те, що вже зроблений початок; він визначає напрям на майбутнє. Він дає змогу дати суцільні концепції; з погляду включення Пласту як цілості в розбудову наукового життя найважливіша концепція поширення пластового В-ва на загальногромадське. Це сміливий плян пов'язати живим словом і працею наших кращих науковців всю нашу еміграцію, з'єднати розпоршених по цілому світі, дати їм духову поживу й зміст життя, поставити тривкі греблі проти денационалізації, відвоювати втрачені позиції.

Цей плян важливий з того погляду, що він передбачує місце для активних науковців (продуцентів живого слова), керівних організаторів (продуцентів книжки чи журналу) й цілого загалу, який витворюванням опінії, поставою, прикладом і активним поширенням спричиняється до збуту продукції. При цій концепції важливе, щоб зберегти пропорції, щоб не закопати чисто пластової видавничої роботи, а щоб сполучити її з широко подуманою видавничою справою. Так подумане В-во в видатній мірі спричиниться рівною мірою до

скріплення виховної функції Пласту, що й до його ширшої ролі в здійснюванні активного включення в громадську роботу.

Ця програма вимагає усвідомлення собі ширини обрив акції: тут треба пригадати ролі друкованого слова при витворюванні опінії. Яке значення могло б мати в наших умовах сильне, справді незалежне (від партій і груп) видавництво! Але пригадаймо крім цього дотеперішній тернистий шлях поширення української духової продукції, коли то 90% творів лежить у шуфлядах і куфрах; скільки нагромадженої енергії й цінних думок пропадає марно! І яка заслуга припала б тому, хто зумів би зрушити мертвий пункт. І врешті: створення при В-ві гурту творчих духів, „тресту мозків“, мало б у нинішній час переломове значення.

Що каже калькуляція чисел? 2000—3000 журналу, 2000—3000 відборців на книжку дозволило б нам розвинути імпортантну діяльність. І як це легко можна б досягнути при 500 сеніорах, у п'ятих континентах, у десятках країн, при дисципліні, при спільнім проводі, при зосередженні енергії!

Чи розумієте, Друзі, яку величезну силу маєте в руках? При Вашій зобов'язуючій опінії для загалу, при приєднанні 4-5 передплатників чи читачів кожним з Вас Ви могли б створити базу для української вільної наукової праці, якої ми ніколи досі не мали. Чи це не приманлива картина і велика заохота до здійснення гасла „Великого бажайте“!

І на тому тлі оцінім перший крок у цій ділянці: заангажованість В-ва „Молоде Життя“ у поширенні Енциклопедії Українознавства. В найтемніший час нашої історії, на еміграції, в зруйнованій війною країні, після валютної реформи, в момент, коли завмерло поважне друковане слово, — постає на чужині чи не найбільш монументальний твір української науки; постає спільною працею українських науковців і українських пластунів. Чи не маємо права назвати цього великим вкладом Пласту у громадську працю й українську культуру? І чи цей вклад не зобов'язує нас усіх: керівників до послідовної розбудови почину, а загаль до активної піддержки проводу? І передусім: нам усім треба пам'ятати, що заангажована честь Пласту; нікому не можна легковажно до цього ставитися. Бо невдача була б рівнозначна з перекресленням ролі Пласту серед громадянства на довгі роки. Це ствердження зобов'язує в рівній мірі в купецькій і в ідейній площині. Адже ж заангажованість Пласту при Е. У. — це тільки перший крок; чи за ним прийдуть дальші й чи зуміємо здійснити суспільну функцію Пласту, залежить від нас, від нашої охоти на велику гру, від нашої постави, від нашого пластового духу, від зусилля, щоб гра наша була зразкова, завжди чесна і пластова!

Я — пластун

Певно і непохитно стою на чужій землі й зухвало кидаю виклик життю:

Гей, життя! Поборемося!

Передо мною життя; стихія ж моя — боротьба.

Я упертий і послідовний:

виращений в любові Добра, Краси, Справедливості — в ненависті злого, безправ'я; в злиднях — та на чесній грі — вигований у рідній традиції, бурхливим ревом далекого Дніпра й мрійливим шумом далеких степів, під стогін катованих на Батьківщині братів — засталений турботами щоденного життя, мандрівками, працею, негодами — узбросний любов'ю Батьківщини, Пластовим Законом — з веселим, повним надії й усміху обличчям, з ясним поглядом піднесених очей, спрямованим на Велику Мету — вічно молодий — я пішов у дальшу мандрівку. Всупереч усім перешкодам...

Я, Український Пластун!

Куди не гляну — чужина докола мене. І нераз ставало ніяково самому. Та я знаю: сталь гартується в огні.

... Далеко, далеко, на другому кінці світу, є той край...

... вимріяний, казковий і такий мені рідний:

де білі татки з солом'яними стріхами товаються в садках вишневих —

де квітнуть червоні маки по нивах —

де росте червона калина по лісах —

де співали солов'ї до сну моїм дідам і прадідам —

де сонце сяє так, як ніде на землі — — —

і де все замовкло тепер, заглушене грубою московською лайкою —

де все поблідло тепер в пожарах палених міст, сіл і храмів Божих —

де все померкло в довгій неволі...

Це споконвіку земля моїх предків, їхніми кістками засіяна, їхньою кров'ю щедро зрошена.

Це моя Батьківщина, моя Україна, і я люблю її!

І знаю я ще:

що не один я на чужині, а десятки тисяч таких, як я, без хати і Батьківщини, порозкиданих по цілому світу —

в тузі безмірній і в сльозах гірких нераз безсило опускали руки —

і, може, мої найближчі друзі з гуртка, куреня є серед них, а ніодин не сміє пропасти для рідної справи.

Я бачу все. І я розумію, що я МУШУ:

використати кожну хвилину вільного часу і невтомно працювати —

здобувати для себе й свого народу все нові скарби —

пам'ятати, яке моє завдання тут, і нагадувати другим про їхнє.

І тому я не смію:

бути замкненим у собі і берегти свої цінні пластові прикмети тільки для себе —

і тільки сам змагати до досконалості —

і говорити багато, як за тим не слідують діла.

Бо ті десятки тисяч ждуть мене. Вони кличуть мені: „Порадь! Поможі нам забути минуле! Ми хочемо жити майбутнім!“

Забути? Ніколи! Я даю їм пораду. Даю їм ешван-зілля. Все, що можу, маю і вмію. Без різниці всім, чи з-над Дніпра, чи з-над Дністра, чи з-над Дону і Кубані. Бо ніколи різнитися тепер, саме тепер!

І не один я:

багато тут на чужині таких очайдухів, що не жснуть шалено за грошем (бо сьогодні він є, а завтра його нема), ані за тим, що проминає,

а йдуть невтомно до Великої Мети.

І я вірю твердо, що:

запанує на світі Божя Справедливість,

встане мій край вільний з довгої неволі і почне гоїти свої глибокі рани,

а я, йому до смерті вірний, діждуся тої хвилини і повернуся додому, щоб віддати йому всі свої сили, знання й досвід, добутий на чужині:

повернуся, щоб строїти нові, пишні храми, —

щоб відбудувати знищену Святу Руїну, —

щоб знов оглядати солом'яні стріхи білих таток серед садків вишневих —

вільно ходити вздовж ланів пшеничних —

по вільних степах і лісах —

вільно слухати співу соловейка, що співатиме вільно на вільній землі —

щоб знайти заплату за своє скитання й поневіряння. —

І приведу з собою на Велике Свято Волі всіх братів і сестер з чужини.

* * *

І тільки, як часом пристану на часочок (а це мені вільно), я шукаю підкріплення:

я йду мандрувати, щоб набрати нових сил, —

я йду до своєї матері (бо я син природи), щоб у її романтиці знайти розраду —

але не тікаю від дійсності, щоб її забути, бо цього мені не вільно ні на мить.

Я збираю друзів і йду:

чужими лугами і полями, бо вони нагадують мені мої —
на ріки й озера, бо вони подібні до моїх —
підглядати дикого звіра в лісах, бо й у моїх такий живе —
на верхів'я гір, бо це мені нагадує, що я маю прямувати на
вершини...

... Ще не спає сонце ранніх рос із трав шовкових, не золо-
тить верхів'я дерев цілунком раннім —
ще лиш кінчає свою дрімоту мовчазний бір старий —
— а я зустрічаю народини ранку,
як зустріну колись народини волі свого народу.

І мандрую з місця на місце

щоб мої м'язи стали тугіші —
щоб мій дух кріпшав —
щоб моя воля стала міцна в пригодах —
щоб Мати — Природа дала мені нову силу до дальшої бо-
ротьби.

А вечорами дивлюсь на тисячі іскор, що линуть з мого багиття
високо під небо —

і кожна несе мої думи і плями, що їм тісно в голові моїй —
кожна несе мій щирий привіт братам моїм —
і забирає від мене смуток, жаль і зневіру, щоб спалити їх
безслідно в просторах —

щоб мої розум і серце стали гарними і чистими, як кри-

стали гарніми і чистими, як кри-
стали. [шталъ...]

Я слухаю казку дрімучого лісу,
пошути вільного вітру.

Я бачу мерехтіння далеких зір —
і тіні моїх, у сталь закутих, предків, що приходять до мене в го-
стину.

І росте нова сила, новий запал. Я сьогодні мрію при ватрі — сную
нові думи величаві —

а завтра йду в життя їх здійснювати, йду в бій за них.

* * *

Гей, життя! Ти втомилося? Я ні! Ти старієшся? Я — вічно мо-
лодий! Ти мій ворог? Я ж тебе так люблю!

Проходять повз мене люди, немічні й згорблені, старі й недужі —
і для всіх у мене допомога й потіха.

Зустрічаю я в своїй мандрівці байдужих і зрезигнованих, розби-
тих і відчужених — і кожний відходить з новим запалом, вилікува-
ний і приєднаний для нашої справи.

І ще багато минаю інших нещасних і, як не можу їм допомогти
інакше, то бодай скажу кілька щирих слів, від серця до серця.

Чимало вже я витягнув потопалочих, вирятував з-над краю безодні —
а скільки ще прийдеться рятувати в моїй життєвій мандрівці?

Гей, життя! Дорогу дай, бо ніщо мене не зупинить! Я йду все
вище й далі, все сильніше й скорше!

Мене кличе моя Велика Мета на обр'ю, я йду до неї.

Я, Український Пластун!

Степан Охримович ЧК.

Пластова й громадська робота

З приводу УІІ. З'їзду старших пластунів

(Передрук з незначними пропусками: П. Ш. ч. 1, 1930)

Пригадуючи перебіг усіх попередніх з'їздів УУСП, не
трудно усвідомити собі цілу еволюцію, що її пройшов цей
улад від початку свого існування, щоб остаточно прийняти
сьогоднішні, назагал уже твердо скристалізовані, ідеологічні
й організаційні форми.

Одною з перших стало порушуваних проблем було завжди
питання про відношення Пласту як організації до різних гро-
мадських установ та участь старших пластунів у т. зв. гро-
мадській роботі. Питання, без сумніву, одне із засадничих для
цілого УУСП.

Для юнаків і тимбільше для новаків воно не існує. Для
них Пласт є одинокою організацією, мініатюрою громадян-
ства, світом, що в цілості вичерпує їхні зацікавлення й обо-
в'язки, наказує, як поступати на кожному кроці. Праця поза
Пластом, т. зв. служба Батьківщині, подумана в першу чергу
як педагогічний засіб, має свій початок і нормується тільки
від одного осередку, яким є Пласт. Справа змінюється, коли
рівночасно з переходом в ряди УУСП пластуна стає членом
громадянства з усіма правами й обов'язками. Місцем, де він
повинен виявити себе, є не тільки сама пластова організація.
З природи речі він входить у круг різних станових, культур-
них та політичних завдань, до яких Пласт як організація не
має безпосереднього відношення. Служба Батьківщині пере-
стає бути виховним засобом, вона стає першим завданням,
яке треба реалізувати по думці прийнятих і органічно за-
своєних принципів Пластового Закону. І звідси питання, яке
стало предметом дискусій усіх попередніх з'їздів і причиною
нерішучих, половинчастих пояснень на практиці в ідеологіч-
ній і організаційній справі: Чи Пласт як організація має бра-
ти участь у громадському житті і в якому характері? Чи
силою своєї моральної вишесті повинен монополізувати в
своїх руках усі ділянки громадської роботи, в усіх без ви-
нятку справах займати суверенні становища? Тоді яке його
відношення до політичних партій ітд. ітд.? Коли ж Пласт у
першу чергу виховна організація для юнаків, то чи потрібно
тоді поза пластовими інструкторами окремої організації стар-
ших пластунів? Чи, може, всі старші пластуни мають займа-
тися виключно інструкторською працею, нічим більше? Усі
ці екстремні питання, питання не тільки такої чи іншої ді-
яльності, але питання цілі й призначення уладу взагалі
сьогодні вже поза нами. Трохи міркувань, більше досвіду —

і життя само принесло їм розв'язку, поставило на єдиний правильний шлях. Останньому з'їздові прийшлося тільки без зайвих дискусій з'ясувати дійсність і зафіксувати в коротких резолюціях...

Про призначення уладу ст. пластунів як найвідповіднішої форми для зберігання ідеалів доброї громадської служби, а ніколи для безпосереднього вмішування як організованої цілості до тої чи іншої громадської роботи — після останнього з'їзду можемо говорити й у нас. Тільки у нас, йдучи за точкою Пл. Закону про слухняність, організованість, організаційні форми більш зв'язані, не такі свободні, як у англійців. В цій формі УУСП є продовженням цієї школи доброї громадської служби, як і ціле життя для людини є школою.

Зокрема наші курені старших пластунів у формі нових студентських корпорацій з розвиненим товариським життям і суверенним впливом цілого гурту на погляди й поступки кожного члена на всіх ділянках життя виявилися найкращою формою співжиття на засадах пластової ідеології та найбільш природним місцем для виявлення індивідуальності в колективі.

Другим питанням щодо громадської праці старших пластунів, яке вже від довшого часу вимагало категоричної відповіді, є питання: Чи й наскільки зайняття в Пласті звільнює даного пластуна від активної участі в громадському житті? З позапластових кругів пластуни нераз зустрічаються з закидом, що замикаються виключно в своєму крузі, марнують час на пусті заняття й забави і не виконують навіть примітивних громадянських обов'язків. Ці заміти подиктовані передовсім недоцінюванням цілої пластової роботи, її регенеруючого виховного значення для нації, подібно як ще дуже недоцінюють у нас, напр., спорту. І тут не могло бути іншої відповіді, як та, що її ясно поставлено на з'їзді. Пласт як такий є вже сам дуже важливою громадською установою, і тому пластун, зайнятий працею в Пласті чи як інструктор, чи як член провідних його органів, має повне право поза загальними громадянськими обов'язками відмовитися від вимаганої від нього іншої громадської праці. Цього вимагає розвиток і поширення самого Пласту, про що дбати є хіба в першу чергу таки річчю пластунів. З другого боку, ніяк не провинюється ані проти громадської моралі, ані проти Пластового Закону пластун, що реалізацію своїх пластових обов'язків бачить поза пластовою організацією, в тій чи тій ділянці громадського життя, й для цього свою працю в Пласті обмежує до дрібних, буденних, загально-вимаганих чинностей. Відповідно до власного зацікавлення, вродженого нахилу чи набутих кваліфікацій пластунаму залишається вільну руку вибрати пластову чи іншу ділянку громадської праці, цю чи іншу форму служби Батьківщині, щоб виконувати

її згідно з принципами Пластового Закону й вносити всюди в найрізномродніші прояви життя елементи пластового духу. Річчю Команди УУСП (знов згідно з винесеними резолюціями) є тільки нормувати й контролювати працю поодиноких ст. пластунів в різних ділянках. Цілком речево винесено при цьому критерій ініціативної й звичайної, буденної роботи. Самі ж пластуни вже досі виявили в великій мірі свій розмах і спромогу боротися з твердими вимогами життя, і ми певні того, що ще краще виявлять їх далі*.

Наталка Білозор

Старше пластунство в „Новому Світі“

В ієрархії пластових уладів

УСП займає особливе і незвичайно важливе місце. Він є не тільки переходною стадією між УПУ і УПС, не тільки лучником між провідними органами УПУ і „сірою масою“ обох молодших уладів — але, передовсім, є *безпосереднім носієм пластових ідеалів, перецеплюючи їх в душі юнацтва як його найближчий виховник.*

Значення УСП в УПУ росте щораз більше, коли візьмемо під увагу, що ряди Сеніорату рідшають і ми маємо заповнювати ті прогалини, що збільшаються з кожним роком. Працю перших організаторів та ідеологів Українського Пласту маємо продовжувати ми й ідею УПУ *маємо заховати такою чистою і гарною, якою нам принесли її творці.* Та щоб стати гідними реалізувати далі те, що розпочали сеніори — мусимо бути свідомі наших великих завдань і ставитися до них з найбільшою повагою.

Але і це ще не вичерпує всіх обов'язків, що їх на нас накладає УПУ. Живучість кожної організації полягає в тому, щоб — *не змінюючи її ідейної суті* — впроваджувати зміни й удосконалення, залежно від обставин, що їх нам створює життя.

* Степан Охримович, * 18. IX. 1905, † 10. IV. 1931, ст. пластун (курінь „Червона Калина“), визначний студентський діяч, голова комітету І. Кравчої Студентської Конференції у Львові і член І. студентської репрезентації СУСОП, І. голова студентського ідеологічного Т-ва ім. П. Могили у Львові (1928/29), видатна постать українського націоналістичного руху, член КЕ ОУН на ЗУЗ, політичний в'язень, співробітник пластових і студентських видань.

Погляньмо в минуле.

Скільки гнучкості і справді пластової зарадности мусіли виказати пластові провідники на протязі тих 40 років існування УПУ, щоб провадити його незмінним у суті, та однаково притягаючим, по крутих та небезпечних дорогах нашої історії останніх десятиріч.

Чи ж не приятелем був наш Улад, що своїм пошарпаним тілом заховав все живуче та здорове серце?

Світова війна перервала в зародку великий творчий задум наших корифеїв і зразу ж забрала нам з тоді ще нечисленних рядів УПУ найкращих його синів, як С. Тисовський, Федь Черник та другі.

Та ще не прогули гармати кругом молоді Української Держави, як знов із попелу пригаслої ватри роздувають ті, що ще залишилися — нове полум'я, що згодом розгоряється у Велику Ватру. Вона світить ясно від Кубані до Карпат і від болот Полісся до кучерявої Тиси; а кругом тої ватри громадяться щораз більший круг молоді, заслуханої в слова, що голосили забуті ідеали наших лицарських прадідів: любов Бога і Батьківщини, поміч другим та слухняність супроти наказів своєї влади.

Та скоро морозний вітер большевицької навали пригасив вогонь Великої Ватри, і пластуни, взявши по дорогоценній жарині з її попелища, понесли цей жар туди, де можна було з нього розпалити нову ватру — може меншу, може скромнішу — і згромадити вокруг неї нові гурти борців за ідеали св. Юрія.

В той час твориться УСП.

Він виростає з рядів юнацтва, вихованого тими, що вперше запалили Велику Ватру. Багато з них, ще в юнацтві, мали нагоду пристосувати пластові вмінності на службі Батьківщині — послушні кличеві пластової готовності, як, напр., курінь пластунів в Стрию в часі, коли поставала молода Українська Держава на Галицьких Землях. Побіч них рам'я в рам'я ішли юначки.

Багаті в такий досвід юнаки, перейшовши до УСП, взяли до організаційної і виховної праці в УПУ і УПН, помагаючи малій горетці сеніорів з цілим своїм молодечим запалом.

В короткому часі ім'я старшого пластуна стає символом громадянина — патріота: обов'язкового, сумлінного і повного посвята. Пластуни не обмежуються тільки до виховної праці в молодших уладах, вони беруть живу активну участь у всіх ділянках громадського життя. Стоять на чолі у боротьбі за український університет у Львові, займаються культурно-освітньою діяльністю серед селянства і робітництва, посвячуючи на те свої ваканційні дні, неділі та свята;

беруть участь в акції допомоги політичним в'язням та полоненим, наражаючи нераз своє здоров'я, а то й життя (можливість заразитися черевним тифом); старшим пластунам завдячується упорядкування вояцьких могил на Маківці, Лисоні, Посухові та обох цвинтарях Львова. Від 1926 р. вони організують і провадять пластові виховно-вишкільні табори для УПУ і УПН в Підлютому, на Соколі, в Остодорі, Старяві, Ісакові, на Волині та Поліссі.

Польська влада, невдоволена активністю пластунів, проводить арешти, репресує пластових провідників, розв'язує пластові частини — та немає випадків, щоб це заломило пластового духа, зменшило пластову активність, а навпаки — кожна колода, кинена під ноги УПУ, наповняла радістю серця пластунів, що приходиться їм поборювати ще одну перешкоду.

Створення ОУН забрало ряд пластунів з виховних постів, бо на засадах чесної гри вони не могли рівночасно служити „двом богам“; *уповні могли себе віддати тільки одній організації*. Прийшов поділ ролей: одні реалізували гасло служби Батьківщині в чинній боротьбі в підпіллі, другі залишилися при Пласті, щоб виховувати для Батьківщини молоді покоління твердих характерів. Рівночасно

польська влада розв'язує УПУ.

Полум'я Великої Ватри розгорілось надто ясным вогнем, разило очі польським окупантам, і вони боялися, щоб не запалали від нього серця всіх, поневолених ними, українців і не кинули їм визову: „Віддайте назад те, що від віків належало нам!“ Насильно загасили багаття, залишаючи сіре попелище. Та пластуни розгорнули попіл і дорогі жарини понесли з собою в Горгани, щоб їх заховати серед струнких смerek, над бурхливими водами Лімниці та Стривігору.

Пішли в скриню пластові однострої та капелюхи, а леліку так кожний сховав, що ніякі труси не змогли її відкрити.

КВОММ — ТОДОМ — ВСУМ — дальший етап розвитку УПУ.

Змінилася форма, та незмінною залишилася суть. Вогонь Великої Ватри — закритий від ворожих очей верхами смerek — знову розгорів від прихованих жаринок, а УСП знову припало почесне завдання виховної праці в таборах КВОММ-у, під досвідним оком сеніорів УПУ.

Рік-річно літом розгорялася ватра і сипала іскри далеко по всіх українських землях, скликаючи юнацтво та новацтво на Велику Гру.

І знов слова гутірки біля багаття засівали в серцях великі ідеали, а бистрі очі виховниць сліdkували, як посів росте і видає овочі. В той час саме готували і нас до великих завдань служби Батьківщині. Кожного року напливало до табору до 500 юначок — однак кукіль зневіри, сіяний поляками, багато засіву знищив зарання. З кількох сотень вихованок КВОММ-івських таборів ледви кількадесят перейшло до УСП, склавши пластову присягу 1939 р. на таборі в Космачі — і вони не завели.

Коли погасла ватра, стоптана копитами большевицького наїзника, старші пластунки не забули заховати її жар у своїх серцях.

Багато з них згинуло в тюрмах НКВД, багато пішло кривавим шляхом у сибірські тайги; але горстка, яка залишилася — з хвилиною, як прогомніли звуки залізної стоци Джінгисхана — закотила рукави і взялася негайно до праці, використовуючи оптимально скупі можливості, що їй давала німецька влада, відновлюючи УПУ під назвою ВСУМ, спершу з осередком у Кракові, а відтак у Львові. Багато труду коштувало, щоб роздмухати напівпригаслі жарини в горюче полум'я. Та ті, що зібралися після двох років біля першої ватри, відчували, що цей простір часу перестав існувати; здавалося, що тільки вчора погасло космацьке багаття, а *пластова ідея така жива, якою була тому 10 років.*

УСП — Курені Передових ВСУМ — стали знову на свої покинені місця виховників і громадських робітників.

На жаль — загально пануюча атмосфера партійного розбиття, опортунізм супроти німецької влади, а далі війна і тяжкі матеріальні умови відбилися і на обличчі старшого пластуна. Молодь почала дивитися на Пластову Ідею через призму нездорової партійної атмосфери і викривлювати її. Тяжка боротьба за існування відбирала силу до безкрисної праці. Несовісність, неточність та брак почуття обов'язку у виконванні взятих на себе завдань стають звичайним явищем, тимбільше, що ВСУМ перейшов на масівку і до Куренів Передових часто входили деструктивні одиниці. Ряди старших пластунів, що вийшли зі школи КВОММ-у, були дуже проріджені, а виховників був великий брак, тому і за виховну роботу бралися не все відповідні люди.

Ряд інструкторських таборів у Криниць, Пасічній, Брюховичах та Шклі — відкрив очі багатьом старшим пластунам, і ідейний рівень Куренів Передових значно піднісся.

В 1942 р. зустрічаємо знову ряди вишколених старших пластунів при виховній роботі серед юнацтва і новацтва, а багато з них посвячує свої вільні хвилини і громадській діяльності: поміч полоненим, поміч раненим українцям німецької армії, зв'язок з утікачами зі Східньої України.

Головне останнє — зв'язок з нашими братами зі Сходу, що дозволив нам вперше від 20 років стиснути їхню руку і склонити голову перед силою їхнього духу, що дозволила їм перетривати советську каторгу і заховати вірно українське серце — поставив перед Пластом нове завдання: *знайти з ними спільну мову.*

І ми її знайшли — ВСУМ здобув нових симпатиків і нових членів — почуття соборності наповняло наші серця новими творчими силами.

1943 — рік, коли твориться Українська Дивізія і УПА. Пластова Готовість Куренів Передових — готовість чинної служби Батьківщині, скріплена пластовими вмilostями — дає нам найкращих вояків в обох військових формаціях. Перша Українська Дивізія — це головне пластуни. Багато їх гине під Бродами, а ті, що залишаються при житті, переходять до УПА і продовжують боротьбу з большевицьким наїзником.

Після другої окупації цілої України большевиками горстка пластунів, що не згинули в боротьбі і встигли заховати своє життя, покидає Рідну Землю і переїжджає далі на захід — до Німеччини й Австрії. Одні з них — з глибоко вкоріненою Пластовою Ідеєю, другі — менш вироблені.

Роки 1944-45 — це роки мандрівки, що не дозволяють систематично провадити пластову працю.

Віднова пластової організації на чужині.

Зараз після закінчення війни діяльність УПУ оживає і знаходить свій вияв у відновленні СУПЕ в жовтні 1945 р. Українська молодь всіх трьох окупаційних зон Німеччини й Австрії приймає цей факт з великим ентузіазмом. По всіх більших осередках української еміграції творяться щораз то нові юнацькі, новацькі та старшопластунські частини. Та проріджені ряди Сеніорату і горстка старших пластунів, переважно вихованків ВСУМ-у, ніяк не вистачали, щоб опанувати організаційно та виховно все зростаючі улади УПУ та УПН.

СУПЕ було приневолене прийняти в члени УПУ ряд старших пластунів—новаків, що не були досі ні у ВСУМ-і, ні в УПУ. Через те повходили у виховні кадри УПУ люди без пластового досвіду, часто без пластового духу, деякі з нездоровими амбіціями, деякі з партійними тенденціями підховувати з пластунів партійний доріст. Таким чином УСП став якби зліпком людей дуже різних щодо пластового вироблення і наставив до метод пластової виховної системи. Зупиняючися передовсім на УСП-ок, можна провести таку характеристику членів:

Перша категорія — це члени, що звичайним пластовим порядком перейшли до УСП-ок з УПУ (ВСУМ), вишколені в

пластових таборах практично та ідейно — з відновленням УПУ взялися з повним зрозумінням за виховну працю. Вони стоять в тісній зв'язку з провідними чинниками УПУ, беруть активну участь в організації УПУ та УПН, деякі входять самі в провідні органи СУПЕ, організують і проводять виховні та вишкільні табори для всіх трьох урядів та надають тон цілому УСП-ок.

Друга категорія — це ті, що ніколи не були в УПУ, але — перейняті Пластовою Ідеєю — ставляться до всіх своїх завдань, що на них накладає Пласт, з повним зрозумінням. Вони в короткому часі підтягаються до першої категорії і виробляються на вартісних виховників та інструкторів. Пластовий досвід добувають працею над собою, використовуючи кожну нагоду — чи то на сходинах ст. пластунок, чи на таборах.

Третя категорія — це ремісничка і сільська молодь без середньої освіти, що виявляє багато доброї волі, але високі вимоги пластових проб, пристосовані до молоді з середньою освітою, не дозволяють їй підтягнутися до першої і другої категорії; багато з них через те знеохочується і відпадає. Еміграційна гарячка не дозволила нам опрацювати і ввести в життя правильника і програми проб, пристосованих до їхнього рівня знання, хоч це було в проєкті ще в 1947 р. Серед них ми втратили багато вартісних одиниць, а тим, що залишилися, хоч працюють віддано і з запалом, брак загального знання часто перешкоджає вести виховну працю. Найкраще вони вив'язуються як виховниці в УПН.

Четверта категорія — на щастя нечисленна, дуже різномірдна — це ті ст. пластунки, що вступили до УПУ з різних причин, тільки не на те, щоб бути справжніми пластунками. Одні з них вступили для „моди“, коли вступали їхні товаришки чи товариші, других потягнув однострій і паради, інші знову вступили з наказу партії. Багато з них відпало, але ті, що залишилися, ніяк не виказують охоти працювати над собою, здобути пластові вміння, зглибити пластову ідеологію та пластові виховні методи. Від активної праці відсуваються, а коли деякі з них і працюють виховно, то висліді їхньої праці, з браку досвіду, дуже марні. На сходинах ст. пластунок не являються, на табори з засади не їздять. Свій брак знання виховних пластових метод покривають ніби військовим „дрілем“ і зовнішньою формою; ясно, що їхні вихованки теж не ліпші від них. Стиль їхнього приватного життя далеко відбігає від пластового, а юначки, що у виховниці все хочуть бачити ідеал, стають часто перед різкими контрастами між словами і вчинками своїх впорядниць.

Черговий етап.

Всі чотири категорії ст. пластунок, що ми з ними зустрічалися в Німеччині — перенесли своє поле діяльності і на нові еміграційні терени США, Канади, Австралії, Тунезії та Південної Америки.

УПУ ввійшов у нову фазу, а тим самим станули перед його членами нові завдання.

В першу чергу *миємо собі здати справу з нових обставин*, в які ми попали, приїхавши з Європи і вийшовши з-під опіки ІРО.

1. Концентроване життя в таборах ДП скінчилося, і ми попали в повну розпорошеність по всіх частинах світу.
2. Безділля, легкий прожиток та безтурботність за хліб щоденний, такі питомі таборах ДП, змінилися у важку, часто не за фазом працю, у справжню боротьбу за існування, сполучену з безліччю дрібних турбот.
3. Вільний час, що його ми мали доволі в таборах, скоротився до кількох годин. 8 до 10 годин праці, додавши час на переїзд з місця замешкання до місця праці — забирають майже пів доби, так що для громадської роботи залишаються неділі і свята.
4. Дешевша комунікація та невеликі відносно простори Німеччини дозволяли нам зустрічатися часто навіть з людьми з найбільш віддалених українських осередків. Тут дорога комунікація і великі простори цього не дозволяють, і зв'язок між людьми відбувається переважно листовною дорогою.
5. Загумінковий спосіб життя таборів, що обмежувався до внутрішньо-таборових спорів „за владу“ — скінчився. Ми знайшлися серед світової арени, в центрі політичного життя всіх частин нашого ґлобу, і стали свідками не тільки економічної боротьби двох найбільших потуг світу, але й боротьби за вселюдські ідеали, боротьби матеріалізму з ідеалізмом, боротьби Правди з брехнею і насиллям.

Це в загальному *ті зміни, що прийшли до нас ззовні*, зміни, що охопили всіх бувших ДП без огляду на національність.

Якже ж змінилося наше внутрішньо-українське життя?

1. Питання „східняків“ і „західняків“, що не раз досить гостро виступало в таборівій „політиці“, перестало існувати, а перед нами *виринуло нове питання: старих і нових емігрантів*, значно складніше, як попереднє. Коли людей центральних і західніх земель України різни-ла тільки ментальність, виплекана різними політичними

чинниками, то 25, а то й більше років життя на *неукраїнській території*, серед цілковито *чужого* під національним оглядом середовища, витиснуло на давніх емігрантах куди сильніше п'ятно, бо змінило не тільки ментальність, але *почало вже запускати глибоко коріння денационалізації*. Мала національна свідомість старих емігрантів була сприяючим чинником. *Покоління українців, роджених вже на новій землі, покоління наших ровесників — по більшій частині стало для нас уповні чужим.*

2. *Церковна ворожнеча* — така *чужа* для нас — тут прийняла такі *гострі* форми, немов би ішлося не про різні конфесії, а про ворожі собі нації.
3. *Партійна боротьба*, така питома таборним будням, тут дещо притихла і набирає інших форм, хоч ще не ясних, але, можу сказати, більш конструктивних, як це було в Німеччині.
4. Вкінці ізоляція від чужинних впливів в таборах ДП, що були в більшості однонаціональні, вже за нами, і *ми тепер попали нагло у сферу сильно денационалізуючих впливів*, що стають для нашої національної відпорности поважною загрозою, головне, коли йдеться про нашу молодь.

Нові обставини накладають нові обов'язки.

Така нагла зміна обставин відбилася дуже сильно і на діяльності УПУ. Зорганізована в УПУ молодь, що була тісно зв'язана з більшими українськими осередками (таборами) в Німеччині й Австрії, розбрелася тепер по цілому світі, і багато пластунів таким чином „загубилося“, втративши контакт не тільки зі своєю матірньою пластовою частиною, але й з пластовим проводом.

Зорганізувати її наново, *підшукати відповідну форму зв'язку та праці* з пластунами т. зв. „великого віддалення“ — це нові завдання, що виринули перед провідниками УПУ.

А потреба в УПУ тепер більша, як колинебудь була. Пласт як виховна організація молоді має стати *заборолом проти денационалізації і противагою всім деморалізуючим чинникам*, з якими зустрінулася наша еміграція.

Пласт розпочав Велику Гру, з якої мусить вийти переможцем. Він має принести Батьківщині в дарі *сильних тілом і здорових духом громадян* — патріотів, провідників і будівничих відродженої Української Держави.

Ми — старші пластунки, що виховуємо безпосередньо молодше покоління, допомагаємо сеніорам опрацьовувати програми пластової праці, входимо в провідні органи Пласту, беремо участь у громадському і політичному житті — *є саме*

тим уладом у пластовій ієрархії, що від нього найбільше залежить будуче Пласту та обличчя української молоді. Нові обставини накладають на нас нові обов'язки.

Розпорошеність пластової братії по цілому світі збільшує тільки нашу активність і живучість. Бо це тільки *одне з тактичних потягнень* Великої Гри. Ми — пластуни повинні бути всюди там, де живуть українці, щоб стояти на сторожі їх національної свідомости та не дозволити потонути у чужому морі ні одній українській душі.

Розпорошеність — це стимул до скріплення зв'язків та дружби між членами поодиноких пластових частин. Найдорожчі для нас все ті, що від нас далеко: чи самотня „Веселка“ у пралісах Бразилії, чи „Спартанка“, закинена на острів Нової Зеландії, чи „Мавка“, кинена з „лісу“ на австралійський степ — всі вони живо цікавляться пластовим життям, а їхні листи в М.Ж. — це їхня участь у сходинах матірніх частин.

Заробіткова праця забирає нам багато часу, але попри неї все ще можемо і мусимо знайти вільний час для *праці над собою* і для громадянства.

Фабричне середовище провадить до отупіння і пролетаризації. Ми мусимо намагатися виповнити кожну вільну годину „прецінним змістом шістдесяти хвилин“. Кому пощастило ще в Німеччині закінчити студії і здобути звання, а тут не вдалося дістати праці за фахом — нехай не занедбує того, що здобув, і бодай годину в тиждень присвятить фаховим студіям. Хто ще не здобув фаху, нехай старається всіма силами його здобути; вечірні школи дають нагоду. *Здобути звання* — це наш священний обов'язок супроти Батьківщини.

Не вільно нам залишатися байдужими і до життя, що нас окружає.

Ми мусимо „іти через життя з відкритими очима і вухами, бисто помічувати все цікаве, гарне, пориваюче, що всюди є в житті, та не всім відкриті“. Чи ж осторонь будемо стояти, коли цілий світ у боротьбі за Правду, Добро і Красу?

Коли в політичному житті кується доля світу, а з ним і „бути — чи не бути“ України як самостійної держави, нам старшим пластункам припадає теж малий уділ у цій боротьбі.

Свідомість, що ми члени *політичної* еміграції — накладає на нас обов'язок репрезентувати українську націю перед чужинцями.

В першу чергу повинні чужинці пізнати, що ми не якийсь відламок російського народу, але великий самостійний нарід, що має своє світле минуле, багату культуру і великий вклад у боротьбу Європи з азійськими кочовиками. Ми мусимо їм довести, що українці мали свою власну державу, а втратили її через економічні багатства українських земель; але відко-

ли ми втратили самостійність, ведемо сталу боротьбу, щоб її здобути наново.

Така пропаганда, однак, вимагає немало знання історії, географії, культури та геополітичного становища України, і цього нам не вільно занедбати.

Українознавство — це наша одинока зброя на чужині.

Велике значення має також наша зовнішня поведінка: заховати її такою, яка була прийнята в Європі: ввічливість, зрівноваженість, культура в рухах, мові і зовнішньому вигляді, усміх — з'єднують нашої справі певно неодного чужинця.

Корисно все мати під рукою альбомики фотознімків з українських міст, вишивок тощо і книжки про Україну в мові країни, в якій живемо.

Опанувати мову народу, серед якого живемо — перша вимога нашого успіху.

Супроти внутрішнього життя української еміграції маємо теж ряд обов'язків.

Пласт виховав нас на чесних і добрих громадян — патріотів, т. зн. у всіх наших вчинках мусимо *добро Батьківщини ставити на перше місце*. Розходження між „східняками“ і „західняками“, між „старими“ і „новими“ емігрантами та партійні крамоли не сміють ні на хвилину змінити нашої постави.

Ми — соборники і державники. Всі українці для нас однаково дорогі, нашим обов'язком є тільки освідомити не-свідомих, що мета у всіх нас одна: соборна держава, в якій для всіх українців з усіх земель і для всіх українців різних віровизнань знайдеться належне їм місце.

В партійних поглядах ми повинні стояти на боці тих, що думають і діють справді по-державницьки. Пластун веде чесну гру, і немає у нього розходження між словами і вчинками.

Про завдання старшого пластуна у виховній ділянці УПУ мова в окремій статті. Тут підкреслюю тільки одне, що ті ст. пластуни, що не працюють безпосередньо виховно, виховують своєю поведінкою і ніколи не повинні забувати, що на них звернені очі молодших і кожний їхній вчинок, незгідний з Пластовим Законом, підриває у безкритичного юнака чи новака авторитет цілого Пласту. „Твої вчинки так голосно кричать, що я не чую, що ти говориш“.

Словність, сумлінність, точність та безкорисність повинні характеризувати кожний наш вчинок. Пластуни мусить бути питомий *пластовий стиль життя* з виразно окресленими ознаками: активність, бистрота, інтелігенція, енергія, здоров'я та усміх, а далі безкорисність, учинність і віра в себе повинні бути її „сильними звичками“, що не дозволили б нікому сумніватися, що має до діла з пластуном.

Тому, подруги, не гаймо часу, провірмо свою пластову поставу і берімся до діла — доповнім те, чого нам бракує, киньмо геть від себе байдужість і зневіру, бо *життя не стоїть, хто йому не додержить кроку, залишиться позаду*.

Наша Мета нам світить ясно, окрилений вірою в перемогу Правди — світло воскресної зорі, а в серцях несемо жаринки пластових вогнів, щоб, осягнувши Мету, розпалити з них велику, ніколи не згасаючу Ватру Волі.

Дмитро Петрів

Практикуймо Пластовий Закон

Постійні нотки збайдужіння до пластової праці доволі широкого кола пластуна як у пластовій пресі, так і в усних дискусіях, чи врешті власна обсервація проваюють мене зайняти слово в цій справі.

Важливість питання потенціюється, коли зважити, що байдужість і нахил до вигідництва закрадаються навіть у ряди юнацтва. Старші натомість, ті навіть, що „тягнуть“, в підсвідомому, може, збайдужінні керуються тактикою „найлегшої лінії спротиву“, чим переступають Пластовий Закон, роблять певну кривду молодим характерам, які з природи речі повинні поборювати труднощі.

Правда, причин до такого стану чимало. Початкові труднощі піонерського життя в нових країнах поселення; складність пластування (в повному розумінні цього слова) в розпорошеному стані; брак чіткого правового оформлення Пласту (принаймні для декого); врешті, будьмо ширими — абсолютно заслабе пластове вироблення нашого старшого пластуна, чи повоєнного юнацтва, завершує комплекс негативів, які в більшій чи меншій мірі зумовлюють сьгоднішні відносини в УПУ.

Очевидно, такий стан не можна толерувати. Мимоволі ворухиться свідомість, виривають різні думки, які, хоч і не нові, все ж побудять, може, сумління тих, кому справа виховання і вдержання української людини перед денационалізацією справді дорога.

Думаю, зайво було б нагадувати про досконалість метод виховання молодого нашого нарібку. Сорокалітній досвід фахівців виховної справи говорить сам за себе. Так само ко-нечність вдержати за всяку ціну Пласт на вигнанні — справа зрозуміла, очевидна.

Звідсіля і згори засуджені на невдачу думки про безперспективність пластової діяльності в чужому середовищі чи

тенденції змонополізувати працю української молоді в якійсь одній організації.

Вимоги нашого емігрантського життя такі гранчасті, такі багаті в методи, що для кожної організації (а їх чимало) багато простору для діяльності. Щоб лиш добра воля була, бажання діяти та знання своїх метод. Аджеж цілі у всіх однакові.

Пласт має чітко означену мету і не менш прецизно опрацьовану тактику, як до цієї Великої Меті дійти. Пластова ідеологія і Пластовий Закон забезпечують йому соборницьке, понадпартійне, понадконфесійне й понадпроторове відношення до суспільно-творчих процесів нашої спільноти. Мало того. Пластовий Закон та пластова ідеологія зобов'язують до чогось більшого, шляхетнішого. Вони наказують нам засипати прогалини в нашій духовості, що їх час і простір вирили. Про зовнішньо-національні зобов'язання не згадую. Щоб хотіти сповняти місію емісарів, треба здобутись на відвагу виправити себе внутрішньо. І тут власне байдуже ставлення до колись святих обов'язків, а сьогодні таких „нудних“, каже заглянути в себе самих, в свою душу.

Чи ми дійсно є конструктивними каталізаторами в суспільно-творчих процесах? Чи все в нас гаразд з Пластовим Законом, коли нас „викидають на вулицю“? Чи, бува, не мають частинно рації ті, хто закидує нам „причіпку“ якогось вужчого політичного чи релігійного угруповання? І врешті, чи не чуємо ми викидів сумління, нехтуючи, може й підсвідомо, Пластовий Закон, пластові обов'язки, даючи нагоду розвиватись усяким „комплексам нижчости“, побоюванням за „наслідки“ в молодих душах наших молодих друзів? Чи не зумовляємо ми в той спосіб збайдужіння навіть у найревніших?

Дехто може закинути, що корінь лиха в тому, що ми закопуємося зимою десь у підвалах церковних чи других „бейзментів“, а літом зникаємо в гущавині лісів — тобто не розуміваємо методи індивідуалізму або „духу своєї пачки“. Не думаю про театральщину. Але ці закиди до певної міри слушні. Аджеж практичних вартостей (видимих) з елітарно-індивідуального виховання не видно в щоденному житті. Ми й даліше переводимо (практикуємо) Пластовий Закон лише на сходах чи принагідних імпрезах. Пластового знання, набутого в цьому таємничому крузі, ми не практикуємо. А це ж і зумовляє збайдужіння не лиш до Пласту, а й до самого життя. Звідсіля середовище, будь воно нова еміграція, чи тим більше давня, для нас видається чомусь холодним. І, на мою думку, лише тому, що ми не практикуємо Пластового Закону в щоденному житті, не живемо пластовою ідеологією. Ми не шукаємо порозуміння з оточенням, боїмося вийти зі шкаралупи надто вузько зрозумілого індивідуалізму.

Будьмо собою, повноцінними характерними індивідами. Вчімся жити з людьми по-пластовому, вміймо оцінювати їх, якщо хочемо, щоб нас цінили. Лихих людей немає. Ми їх робимо недобрими, бо ми не шукаємо за добрими прикметами в них.

І тут мимоволі асоціюється думка американського педагога і дослідника суспільних взаємовідносин Дейль Карнегі: **Think, speak and act in terms of another people interest** (Думай, говори і дій для добра інших).

Так, на хвилинку бодай забудьмо своє „я“ (остання ж літера в нашій азбуці), спроможимо дати місце виразу „ти“, або ще краще „ми“ (але в соборницькому розумінні), а переконаємось, як „ми“ з непомітною швидкістю збагачуватимемо круг наших приятелів, наскільки цікавішою стане наша діяльність, наскільки краще ми будемо почуватися, хай і в найневідрадніших умовах.

Тому практикуймо Пластовий Закон.

Ліда Палій

До питань пластового виховання

„Основне завдання Пластового Руху за кордоном — це збереження української дитини для України“. Ці слова д-ра Фіголя виразно накреслюють теж завдання УСП. Форми, методи праці може прийдесться нам змінити, однак ціль наша незмінна. Всю свою увагу звернім на виховну працю!

Кожна ст. пластунок мусить знайти собі відповідне місце у **виховній системі** Пласту. Правда, не кожна з нас надається на впорядницю, бо це найтрудніша й найбільш відповідальна галузь виховної праці. Залежно від здібностей і зацікавлення можна працювати як інструкторка, дописувати до пластових видань, укладати гри й таке інше. Слід уже нам забути юнацький підхід до праці і не обмежуватися до сходинок і гутірок!

Багато з нас вже працюють як виховниці, однак праця все ще недомагає. Чому? Можна скласти вину на брак вишколу, брак підручників, однак чи не найважливішою причиною є, як вказує Командантка Пластунок, **непластовий підхід** деяких пластових виховників.

Нам всім слід зревідувати щераз себе, свою пластову поставу та наші виховні методи. Не виконуймо своїх завдань без душі, тільки з обов'язку! Застановімся, яка праця нам найбільш відповідає, застановімся над завданнями Пластового Руху, над завданнями виховника, формами й засобами праці. Читаймо нашу виховну пластову літературу, маємо до-

ступ теж до англійських та американських підручників. Виробім собі на все свою власну думку, не чекаймо сліпо на готові формули — шаблони, програми праці, бо таких у Пласті бути не може!

Чи надаюся на впорядницю? Чи я свідомо свого морального права вимагати довір'я юначки? Чи моє поступування в щоденному житті може бути прикладом новачці чи юначці? Чи я вироблена пластово — головне, з ідеологічного боку? Чи цікавлюся всіма пластовими виданнями, „нишпорю“ по бібліотеках, роблю собі записки? Чи я стало поглиблюю своє знання? Чи є у мене охота й запал передати свої вміння молодшим подругам?

Коли відповім „так“ на ці всі питання, надаюся на **впорядницю**. Перебуваючи в пластовому оточенні, не важко буде мені рішитися, що мені більше відповідає: новацтво, чи юнацтво.

На дитвору і молодь чигає тепер більше небезпек, як колинебудь досі. В останніх роках діти покинули „лягри“, тобто українське середовище, і попали в зовсім інший світ. Батьки, звичайно переобтяжені працею, не мають багато часу на виховування дітей. Діти у вільний час бігають по вулицях, не зважаючи нерозумно на вуличний рух, бавляться бездушних гор, а то й учаться нечемно відноситися до старших. Новоприбулим в більшості доводиться жити в гірших, фабричних дільницях, і діти перебувають нерозумно і в поганім товаристві. З одиної літератури, т. зв. „комікс“, діти вичитують про різні злочини, любовні афери, чи якесь маячіння про надлюдину.

Старші юнаки попадають теж під вплив шкідливого оточення. Деякі перебирають безкритично звичаї, бруковий жаргон, строї гірших дільниць в переконанні, що вони пристосовуються до Нового Світу. Вільний час проводять в безцільній крутанні по вулицях, дроґеріях, на читанні пустих журналів для „тінеджерс“.

Деякі юнаки вперто опираються „пристосуванню“ і попадають у другий екстрем, держаться звичаїв табору (у багатьох пам'ять далі не сягає). У них усе: і одяг, і зачіска того часу, у них бувають пусті вечірки з „солодженням кави“ чи „поштою“, у них обмовляється, критикується знайомих, а самокритики немає.

Молодь стає якоюсь пережитою, постарілою. У неї брак респекту до старших. Через переживання війни й еміграції в неї почуття, що вона вже все знає. Видається нерозумно, що нічим її не зацікавиш. У неї якесь матеріялістичне наставлення до життя і безцільність, мілкість та поверховість.

Найгіршою загрозою є, однак, денаціоналізація. Можна поділити її на 2 роди: несвідому і свідому. Перший рід гріз-

ний для дітей, які бавляться з чужинецьким дітьми, говорять їхньою мовою, з часом їм важче висловлюватися своєю мовою, не розуміють свого походження. Батьки при щоденних турботах не звертають на це уваги, а то й часами потурають, мовляв — буде дитині краще в цьому світі. Другий рід — це свідомо денаціоналізація. Не знаючи культури, історії, географії своєї нації, молодь починає соромитися свого походження. У школі вона вчиться погорди до всього, що європейське, їй імпонує цивілізація Нового Світу — Батьківщини вже не пам'ятають.

І ось на Пластовому Уладі лежить обов'язок запобігти цим всім небезпекам та вказати доростові правильну дорогу. І того вільного часу юнака, який буде абсорбувати Пласт, вповні на це вистачить.

Впорядник завжди бачить перед собою виразно зарисовану ціль: оформити характер українського громадянина при допомозі Пластового Закону. Часами впорядник, не застановившись над ціллю, забагато уваги присвячує формі і засобам. Бі-Пі казав: „Не дозволяймо, щоб технічний бік переважив моральний. Практичне скавтування, лісова мудрість, таборування, мандрівництво, братерство — це все засоби, не ціль!“ Дрот звернув нам увагу, що „практична життєздатність мусить бути трактована тільки на тлі сильного і сталого характеру як друга важлива справа виховання в Пласті“.

Тут на еміграції найбільш важливою справою буде боротьба проти денаціоналізації. Цій справі присвятимо найбільш уваги — нерозумно коштом вузлів чи морзетки. Виробім у молоді свідомість, що ми емісарі, а не нещасники „без дому, без роду“, вшепім національну гордість, плекаймо наші традиції. Рівночасно вчимо релігійної і національної толеранції.

Звернім увагу теж, чи юнак має достатнє релігійне виховання. Матеріялістичний світогляд чомусь залюбки поширюється серед молоді. Гутірками про світогляд і науку, як теж своїм прикладом викорінюймо шкідливі впливи.

Сама метода пластового виховання дуже проста. Бі-Пі назвав її прямо веселою грою. Ціла штука тільки в тім, як каже д-р Старосольський, щоб, „даючи юнакові те, чого він згідно із своєю природою бажає, Пласт осягнув те, що сам визнав за добре.“

Юнацтво вже з природи відважне, вірить у свої сили, вирізняється бистротою, довіряє досвідченому другові, вірне своїм друзям, має природне почуття гумору і т. д. Ті всі прикмети юнак чи юначка може плекатися в Пласті. Діти не люблять чотирьох стін школи, накинутих їм законів, які не дозволяють їм крутитися, галасувати. Матеріял у школі, на їх думку, сухий і нецікавий (ми всі пам'ятаємо, як тіпилися кожною прогулянкою). Тому не даваймо дітям на сходинах

другої школи! Рівночасно вияснім, що школа дає потрібні відомості в житті та що ми — пластуни вмiємо виконувати всі наші обов'язки, навіть не дуже милі. З цієї причини гурток видаляє члена, який не хоче вчитися.

В теперішніх обставинах деяким юнакам прийшлося покинути школу та працювати у фабриці. Та молодь жадна науки, і для них слід улаштувати гутірки, а то й свого роду лекції. (Фабрична монотонна праця дуже притупляє, і юнакові треба дати „руханку мозку“).

Ведучи працю, не забуваймо про такий важливий виховний чинник, як піддержання авторитету батьків. Впорядник мусить собі з того здати справу, що жадна виховна організація не заступить батьківського дому. Слід поборювати питоми деяким тутешнім кругам нездорові явища дитячої „незалежності“, „самостійності“, які проявляються в неслухняності. Пласт вимагає згоди батьків на вступлення юнака чи новака до своїх рядів. Впорядник старається познайомити батьків з завданнями й методами Пласту.

Слідимо тепер за юнаком, який, доставши дозвіл батьків, вступає до Пласту. Він вступає добровільно, і на цій добровільності оперта вся дальша праця. Коли юнак свідомий, що він прийняв на себе всі обов'язки без примусу, він буде їх радо виконувати. Тому до Пласту ми не притягаємо, а приймаємо новака чи юнака товариством, грами, таборуванням, пригодами, одностроєм, відзнаками.

З часом ми звертаємо увагу юнака й на інші вартості, не тільки на принадну форму чи засоби. З хвилиною складання приречення юнак вже мусить розуміти виховне завдання Пласту. Приречення відбуваємо дуже святочно, щоб юнак відчув його вагу й запам'ятав на все життя. Зложивши приречення, юнак підпорядковує себе автоматично Пластовому Законові.

Цей Пластовий Закон дуже відрізняється від інших законів. Він дає щось в роді провідних ліній поступування, він не забороняє, не карає, як, нпр., державний закон. Він не обмежується тільки до зовнішнього поступування пластуна, а відноситься теж до його сумління, серця.

По приреченні юнак мусить сам себе провіряти, впорядник стає вже тільки дорадником. Юнак мусить бути свідомий довір'я свого виховника. Впорядник знає, що на нього завжди звернені очі юнака, і він перевіряє своє поступування в свідомості, що його наслідують. Впорядник не каже „іди“, а завжди „ходи“.

Ключем до пластової методики є, як каже сам Бі-Пі, гурткова система. Чому якраз гурток? Загляньмо знову в природний світ юнака, чи не стрінемо власне там таких „банд“ від 6 до 12 хлопців, які обирають собі провідника і доконують „великих подвигів“. Як часто і дівчата бувають у таких

бандах! Це якраз відповідна кількість, щоб не згубилася в „банді“ вартість кожного члена зосібна, а рівночасно, щоб кожний член відчував на собі відповідальність за долю цілої „банди“ (один за всіх, всі за одного!). На цій підставі і побудований пластовий гурток. Гурток вибирає з-поміж себе провідника — гурткового, якому довіряє і якого вважає за найшвидшого, за найвідважнішого і т. д. Скільки у нас буває випадків, що виховники не звернуть на це уваги, і гуртковим стає той „дурень“, якому хочеться тягнути роботу.

Члени гуртка добираються за віком і уподобанням. Чомусь часто у нас брак розуміння для цього, і виховники зліплюють якісь штучні твори з юнаків різного віку і замишувань. Такий гурток не буде ніколи „зіграний“. Чомусь теж виховники вважають, що в гуртку треба добирати характери, і виходять дивотвори гуртків „насуплених“, „веселих“, „загонистих“ і т. д. Це дуже шкідливе, гурток мусить бути мозаїкою характерів, тоді він буде повний життя.

При нагоді якоїсь прогулянки чи пригоди гурток знаходить собі назву, знам'я, зов, кличку. (А як часто в нас впорядник, сидячи за столом, вичислить ряд тварин чи квіток і каже вибирати!) Гурток зберігає різні пам'ятки, виготовляє тотем, плекає гурткову традицію, гурток має свій підпис, гурток зберігає тайну. (У нас чомусь у тім усім багато штучности).

В гуртку мусить витворитися „гуртковий дух“ — те щось, що тягне юнака на сходи з прив'язання, не з обов'язку. (Чи все у нас сходина юнаків миліші від кіна або цирку?)

Гурток стає до змагання з іншими і має амбіцію бути першим. Без того самовиховання могло б збуденіти.

Юнаки мусять мати завжди свідомість, що ініціатива в їхніх руках. Впорядник мусить бути там невидним поштовхувачем, що вмiє скерувати працю в корисне річище. Командантка Пластунок Ц. Паліїв каже: „Провідник має керувати працею частини так, щоб саме створити різні нагоди для праці пластунів над собою“. (Скільки в нас впорядників виконують працю за гурток, бо, мовляв, „я від них не дочекаюся!“) В гарно веденім гуртку кожний член вважає собі частю виконувати завдання. Впорядник не повинен багато радити гурткові, бо тим убиває самостійність думання, юнак повинен сам нипати і питати, коли опиниться перед якоюсь проблемою.

Пластові вміння подавати в міру змоги практично, не теоретично. Один англійський підручник каже: „Не вживай слів, коли можеш показати на малюнку, не показуй малюнка, коли можеш показати на прикладі, не давай прикладу, коли юнаки можуть це самі зробити“. Так, хай юнаки самі спробують розпалити вперше вогонь, хоч їм не ясно, як до того братися. Чорне лице від попелу і червоні очі від диму

напевно спричиняться до кращого запам'ятання — юнак буде гордий, що він сам знайшов спосіб.

Виховник не „капрал“ і не „ходяча повага“, а просто **досвідчений друг**, у якого таке саме прив'язання до гуртка, як у кожного члена, і в якого немов би такі самі зацікавлення. Виховник вміє виробити собі авторитет. Виховник ставить можливі до виконання, але безкомпромісові вимоги.

Кожний гурток і кожна одиниця вимагає іншого **підходу**. Виховник мусить простудіювати обставини, в яких гурток розвивався, і мусить добре розглянути поодинокі типи. Його завданням є: „розрухати“ лінивого, погамувати загонистого, розвеселити песиміста, засоромити всезнайка, зацікавити байдужого. Зрозумівши одиниці, впорядник дає їм працю, яка їх цікавить та накладає на них відповідальність. (Тому, хто любить писати, дає хроніку, тому, хто любить рахувати, дає скарбництво).

Багато виховників не розуміють значення гурткової системи. Вони відчують більше задоволення і мають враження більше виконаного по проведенні, напр., курінних сходин, де було багато глядачів чи слухачів. Вони забувають, що при більшій кількості товариства, і то не зжитого, юнаки менше сприймають.

Курінь є основною організаційною клітиною. У його провіді є ще самі юнаки. Ціллю юнака повинно бути досягнення такого довір'я, щоб увійти в курінну команду. (Скільки юнаків у нас викручується від праці в К. К.). Курінна команда координує працю всіх гуртків і дбає про міжгурткові змагання, спільні прогулянки і т. д.

Вищі організаційні клітини мають чисто технічні завдання.

Гурток і курінь — це школа суспільництва в мініатюрі. Тут найкраще юнак навчиться розуміти гасло Дрота: „Не ти, не я, а Ми!“

Прекрасною школою суспільного життя являються гурткові та курінні **діловодства**. Вони вчать організованості, провідництва, ініціативи, почуття відповідальності і т. д. Діловодства мають бути дійсні, не для форми. Слід звернути увагу на рівномірний розклад завдань. (Як часто у нас буває, що курінний „тягне“ всю роботу).

Спочатку **організація** може недомагати, але з часом вона мусить перейти у звичку.

Сходини повинні відбуватися один раз у тиждень, в усталений день. Це якраз обчислено, щоб юнацтво не перевтомлювати, але й не відчужувати. Сходини слід починати й кінчати точно. Всі збірки і сходини повинні відбуватися на вільному повітрі, тільки у виняткових випадках у домівці.

Домівку юнаки прикрашають і стараються внести до неї хоч клаптик природи (листя, шишки, мох, пеньки).

Ніде немає шаблянової **програми** сходин, вона виникає з потреб гуртка. В програму можуть входити такі точки: а) обговорення гурткових справ (вчить суспільного життя, плянування праці), б) гутірки та засвоєння пластових знань, в) ручні роботи (прикрашення стін, вишивка, тотем), г) гри, забави, пісні, байки, г) технічні справи (рахунки, писарство), д) церемонії (відкриття, закриття, звіти), е) актуальні справи, переживання зі школи, обговорення цікавих книжок, фільмів, у старших огляди преси (тут можна порушити й справи доброго тону, естетичного одягу, зачіски).

В теперішніх умовах слід класти найбільшу вагу на засвоєння **українознавства**. Українських шкіл немає, а не всі батьки мають час учити дітей. Новацтву і молодшому юнацтву історію подається у формі гор, байок, переказів та використовується по змозі ілюстрації. Старші юнаки повинні вивчати українознавство вдома, а на сходинах тільки обговорювати цікавіші проблеми. Подібно слід вивчати й **пластову ідеологію**. Пластові **практичні вміння** мусять бути виучувані в природі. (А скільки наших впорядників при столі „описує“, як будувати шатро!).

У нас бувають випадки, що гуртки, щоб заповнити програму, „переливають з пустого в порожнє“. Виховник мусить приневолити гурток все йти **вище й вище**, бо хто стоїть на місці — той склінний йти взад.

Окрім сходин гурток плянує **збірки, прогулянки, теренові гри, табори**. Як літо, так зима юнак любить мандрувати по лісах, шукати слідів звірят, пізнавати дерева, рослини. Такі мандрівки виробляють бистроту, спостережливість, заставляють думати, шукати причин явищ. Душа стає багатша, зблизившись до природи, пізнавши її красу та гармонію. Сонце, повітря, вода і рух гартують тіло. Сьогодні чомусь, головне старші юнаки, не радо виходять за місто, їм ліньки спакувати наплечник, ну, а йти пішки стільки дороги! — Витягнені, однак, на зелену травичку, вони ніколи не пожаліють, що вийшли.

Таборування бавить і рівночасно вчить організації праці, зарадності та зближає до природи.

Гуртки відвідують музеї, ботанічні сади, зоопарки. Гуртки улаштовують **імпрези**, але тільки тоді, коли ці імпрези дають якусь користь. Юнак мусить розуміти цю користь, а не виконувати без зрозуміння театральний попис, який тільки манірує.

Гра, однак, залишається чи не основним виховним засобом як у новацтві, так і в юнацтві. Пластова гра мусить мати зміст, ціль і правила. Гра вчить зручності, приневолоє думати („комбінувати“), вчить співпрацювати з іншими членами дружини, та передовсім вишколює характер. Виховник в першій мірі звертає увагу на чесну гру.

Не забуваймо про питомий пластунові **добрий гумор**, тому звернім увагу на веселі ватри чи веселі вечорі, де пластун насміється досхочу. Тут знову слід уважати, щоб не було театральності, як теж непластових дотепів (у старшого юнацтва побут у таборах дещо викривив почуття гумору).

Велику вагу класти на **спортове виховання** (щоденний прорух), бо багато молоді сидить цілими днями без руху у фабриках.

Пластуни стрічаються з **чужинецькими скавтами** для пізнання чужої культури, звичаїв і для обміну думок. Корисно переписуватися зі скавтами інших країн.

Основною перевіркою засвоєного матеріялу є **пластові проби**. Часто вважають проби методом, а то й метою. Це помилкове поняття, бо юнаки не вчать для проб, а проби є для перевірки вивченого. Пробу не переводимо одного дня при столику так, як іспит, бо юнак вивчить і забуде, а протягом довшого часу.

Переводимо **проби вмілостей**, бо з них подвійна користь: юнак засвоює якусь практичну вмілість, яка йому в житті придається, і часто відкриває свої здібності в якимсь напрямку.

Щоб відрізнити себе від непластунів, пластун носить **однострій**. Його зелений колір зближає юнака до природи. Система відзнак спонукує пластуна поступати вперед. **Символи** у пластових звичаях, гаслах і знаках нагадують йому його обов'язки.

Пластові похвали спонукують юнака до кращої праці.

Формальності — подання, заяви, внески, час проби і т. д. — мають теж виховне значення, і їх не слід легковажати.

Слід звернути увагу на **дисципліну**, і то важливішою є внутрішня дисципліна від зовнішньої. Ми виробляємо у юнака почуття громадської дисциплінованості, а не творимо гурту, який сліпо, а то й зі страхом слухається наказу. Привчаємо юнаків видавати накази і викорінюємо „капральство“, яке нищить індивідуальний характер.

Фізичних кар Пласт не застосовує. Тому що юнак добровільно вступив до Пласту, його карається тільки морально, відкликаючись до його честі й сумління (упізнання, догани, виключення).

Юнакові не дозволяємо забагато займатися **громадською працею**. Різні обов'язки, проби хорів, драматичних гуртків, балету розпоршують зацікавлення юнака і не дають багато користи. Партийщина може бути шкідлива, коли накинена молоді в безкритичнім віці. Коли дітей притягає тільки сама атракція підпілля, Пласт повинен це заступити.

Коли працюємо виховниками на довшому протязі часу, вислід праці мусить бути видний. Характер юнака випрямо-

ується, він гордий на своє національне походження, він стає чемним, завжди усміхненим, він помагає другим.

Старше Пластунство, **закасаймо рукави і берімся до праці**, хай ніхто нам більше не закидає, що в нас непластовий підхід! Пам'ятаймо завжди, як каже д-р Янів, що „**бій за українську державу починається від бою за душу українську, за наш національний світогляд, за обличчя грядущих поколінь**“.

Осип Бойчук

Громадський підхід до громадських справ

З приводу взаємовідносин між Пластом і СУМ-ом

Спонтанне відновлення пластової організації після останньої світової війни поставило було пластовий провід перед важке завдання охопити організаційно серед важких післявоєнних обставин численні пластові з'єднання, що виростили на терені Німеччини й Австрії, та надати їм дійсно **пластовий зміст**.

Було ясным, що забезпечити добрим виховним проводом ці маси молоді, яка приголосилася в пластові ряди, було в даних умовах неможливо. З другого боку, було також очевидним, що не вся молодь, що в початках вступила була до Пласту, зможе відповісти трудним вимогам пластового виховання і, вже хоча б з огляду на **свій вік**, мусить підлягти природній елімінації за принципом ставлених у Пласті вимог.

І не підлягало, врешті, сумніву, що поза Пластом остала ще дуже поважна кількість української молоді, яка — неохоплена організаційно — була виставлена на небезпеку повної деморалізації в умовах еміграційного побуту.

Тому, коли постала ідея створити загальну, масову організацію української молоді — СУМ, пластовий провід вважав цей почин наскрізь корисним з громадського погляду і виявив до нової організації свою повну симпатію і підтримку.

СУМ стрінувся теж з прихильністю зверхнього громадського чинника — ЦПУЕ, а керівником Відділу Організацій Молоді ЦПУЕ був ніхто інший, тільки заступник голови Головної Пластової Старшини — м-р. Ярослав Рак.

Також пізніше, в дальшій стадії організаційного закріплення СУМ-у, відносини між обома організаціями були впов-

ні згідливі, і Центральний Комітет СУМ-у містився в одній кімнаті з ГПСтаршиною.

Було зовсім природним явищем, що з бігом часу могли поставати і дійсно поставали між обидвома організаціями, які діяли на спільному терені — терені молоді — деякі різні-ці думок чи точки тертя. Особливо це давалося відчуті на низових щаблях обох організацій. Головною притокою до цього стало від початку питання членства, питання приналежності молоді до одної чи другої організації. Пласт і СУМ були — з огляду на свої завдання, методи дії, організаційну структуру, а навіть традиції (СУМ заявив себе спадкоємцем центральноукраїнської Спілки Української Молоді) — різними організаціями, з яких кожна мала для молоді своєрідну притягаючу силу. Пластовий провід, дивлячись на справу з загально-громадського погляду і беручи до уваги згадану вже неможливість охопити в своїх рядах всю масу української молоді, ніколи не добачував у СУМ-і конкурента, який може приєднати собі членів, що позатим могли б належати до Пласту, але, розуміючи Пласт як виховну організацію, вважав, що **рівночасна** приналежність молоді до обох організацій є не тільки з організаційного погляду небажана, але в першу чергу з педагогічних оглядів шкідлива. Іншими словами, Пласт не підносив організаційних претенсій до всієї української молоді, але змагав до того, щоб молодь, згуртована в Пласті, була вповні підпорядкована виключно пластовому прововоді, бо тільки це давало запоруку правильного виховання за пластовими методами.

З другої сторони, ГПСтаршина розуміла, що СУМ як організація молода потребував вироблених робітників, яких чимало було в рядах старшого пластуництва. Уважаючи діяльність СУМ-у корисною і цінною з громадського становища, ГПСтаршина погодилася на те, щоб старші пластуни активізувалися в СУМ-і, виконуючи там свій обов'язок **позапластової громадської праці, однак не як члени, а тільки як інструктори в поодиноких ділянках.**

Для з'ясування певних проблем відбулися з ініціативи ГПСтаршини восени 1946 р. наради провдів обох організацій. Становище ГПСтаршини нашло повне зрозуміння в представників ЦК СУМ-у, і спільні наради закінчилися домовленням, з'ясованим у комунікаті з дня 15. 11. 1946 наступного змісту:

КОМУНІКАТ

Центрального Комітету СУМ і Команди СУПЕ

Проводи обидвох організацій устійнили на засіданні своїх делегатів дня 7. 11. 1946 у Мюнхені такі точки порозуміння:

1. Обидві організації признають взаємно одна одній громадську повновартість та велике національно-виховне значення; зокрема Пласт

вітає радо організацію СУМ і бажає їй найкращих успіхів в охопленні найбільшої частини тієї молоді, що з будь-яких причин стоїть осторонь Пластового Руху.

2. Приналежність молоді у віці її фізичного й духового формування одночасно до обидвох організацій з погляду педагогічного й організаційного недоцільна; тому пластуни-юнаки і старші пластуни не належать до СУМ.
  3. Команда СУПЕ доручає усім пластунам сеніорам, як теж усім скавтамстрам, що тільки мають для цього змогу, — взяти участь в діяльності СУМ у характері чи то членів, чи то співпрацівників.
  4. Усі справи в терені між обома організаціями, що не дадуться поладнати на місці, треба полагоджувати службовою дорогою через свої центральні.
  5. Проводи обидвох організацій закликають усі підчинені їм частини й окремих членів співпрацювати гармонійно в низах і остерігатися непотрібних і шкідливих непорозумінь.
- Мюнхен, дня 15 листопада 1946.

За Центральний Комітет СУМ:

(—) Аркадій Шупер
орг. референт

(—) Инж. Михайло Сердюк
голова

За Команду СУПЕ:

(—) Инж. Роман Рогожа
секретар

(—) Д-р Атанас Фіголь
командант

Домовлення, з'ясовані в цьому комунікаті, стали основою дальшого співжиття обох організацій на найближчий час.

Устійнене розмежування членства між Союзом Українських Пластунів і Спілкою Української Молоді було переведене. Однак життя і вимоги практичної роботи сказали теж своє слово. Деякій кількості старших пластунів, особливо тих, що вже в пізнішому віці приступили до Пласту, припала до вподоби більше можливість безпосередньої дії в СУМ-і, чим важка, повільна, обчислена на довгий час виховна робота в Пласті. У висліді ці старші пластуни, не пориваючи організаційних зв'язків з Пластом, заангажувалися в працю в СУМ-і, займаючи з часом в цій організації визначні, провідні місця.

Головна Пластова Старшина не вважала цього розвитку подій злом. Але розуміючи Пласт як цупку організацію, яка не тільки дає приємність своїм членам, але в першу чергу вимагає від них виповнення численних і доволі важких обов'язків, з чисто організаційних оглядів вважала потрібним ввести лад у цю нову фазу співжиття із СУМ-ом.

Рівно рік після першого спільного комунікату, — в листопаді 1947 р., — відбулися знову спільні наради представників ГПСтаршини з представниками ЦК СУМ-у, на яких обговорено положення, що витворилося. У висліді цих нарад потверджено знову засаду розмежування членства між обома

організаціями, але ГПСтаршина, рахуючись з існуючим станом і потребами СУМ-у, зобов'язалася дати кільканадцятьом старшим пластунам, які стояли вже на провідних становищах у СУМ-і, часовий дозвіл належати до СУМ-у, а загал старшого пластуництва візвати, щоб він реалізував пластовий обов'язок громадської активності на терені СУМ-у як інструктори.

Ці домовлення проводів обох організацій велися у при-явності керманича відділу молоді ЦПУЕ і були стверджені спільним протоколом з 20. 11. 1947, який звучить:

ПРОТОКОЛ

спільних сходин Центрального Комітету СУМ та Головної Пластової Старшини, що відбулися в Мюнхені дня 20 листопада 1947—у справі справлювання діяння спільного Комуникату обох організацій з дня 15. 11. 1946.

Після виміни думок Проводів обох організацій рішено:

1. вдержати в силі згаданий вище Комунікат;
2. Головна Пластова Старшина зобов'язується:
  - а) дати винятково кільканадцятьом старшим пластунам, що стоять на провідних становищах у СУМ-і, часовий дозвіл належати до СУМ-у,
  - б) візвати старших пластунів реалізувати пластовий обов'язок громадської активності на терені СУМ-у як інструктори.
3. Центральний Комітет СУМ-у зобов'язується видати внутрішній комунікат, в якому візве своїх членів придержуватися комуникату з 15. 11. 1946 р. та роз'яснить постанови оєї конференції.
4. Проводи обох організацій зобов'язуються подавати собі взаємно до відома прізвища своїх членів, виключених за проступки проти моралі й особистої та національної честі, і взаємно такі свої рішення респектувати.

Мюнхен, дня 20. 11. 1947.

За Ц. К. СУМ-у:

(—) Г. Турчик

(—) М. Сердюк

За Головну Пластову Старшину:

(—) Д-р А. Фіголь

(—) Ц. Паліїв

Керманич Відділу Молоді ЦПУЕ:

(—) Я. Рак

Головна Пластова Старшина подала цей протокол до відома своїм членам у своєму офіційному віснику („Пластові Вісті“ з 21. 12. 1947, ч. 5, черга 38) і додала до нього таке в'яснення:

„У взаєминах між Пластом і СУМ-ом не йдеться ні про одну, ні про другу організацію, а тільки про українську молодь.

Не зважаючи на деякі початкові сумніви, практика виказала, що одночасне подвійне членство (в обох організаціях) є з виховного боку шкідливе.

В деяких випадках, де СУМ-ові не доставало робітників, заангажувалися до праці в СУМ-і старші пластуни. Щоб не задержувати роботи відкликанням цих пластунів, Пластовий Провід може на прохання—в кожному індивідуальнім випадку—дозволити старшим пластунам часово належати до СУМ-у, якщо вони без закиду виконують свої пластові обов'язки. Врешті не буде ніякою нечестю, якщо пластун виступить з Пласту й перейде до СУМ-у.

Незалежно від згаданих вище поодиноких випадків часового подвійного членства—пластуни мають дружньо співпрацювати й помагати СУМ-ові. Вони повинні творити під проводом, наглядом і контролею своїх провідників гуртки, які свій обов'язок громадської праці реалізують власне в першій мірі на терені СУМ-у. Однак все те під умовою бездоганного виконання обов'язків, накладаних Пластом.“

Перебране Головною Пластовою Старшиною супроти СУМ-у зобов'язання було виконане, і всі старші пластуни, що заангажувалися були в працю в СУМ-і, одержали від Головного Команданта Пластунів індивідуальні дозволи часово належати до СУМ-у і в ньому працювати,—під умовою виконання їхніх пластових обов'язків.

Це друге домовлення, яке було виразною концесією Пласту в користь СУМ-у, нормувало взаємовідносини обох організацій впродовж чергових двох років. В тому часі СУМ скрипився внутрішньо, скристалізував свої власні напрямні діяльності і розрісся у велику організацію з власними осередками в усіх країнах нового поселення. Співжиття обох організацій у цей період було далі бездоганне. Коли Пласт найшовся був у тому вигідному становищі, що одержав на видавання свого журналу ліцензію, якої не мав СУМ,—ГПСтаршина уможливила ЦК-ві СУМ-у видавання сумівського журналу, відступаючи йому безкорисно ліцензію і частину призначеного для Пласту тиражу. Свідчать про це ті числа сумівського журналу, які виходили під традиційною назвою пластового журналу „Молоде Життя“ як Серія „Б“.

Однак після двох років заіснували причини, які заставили ГПСтаршину наново зайнятися відношенням пластової організації до СУМ-у. Ці причини були:

1) Факт, що ті старші пластуни, які одержали були дозвіл часово належати до СУМ-у, пірнули з головою в діяльність у цій організації й виразно занедбували свої пластові обов'язки. Це явище було для ГПСтаршини зрозумілим, але воно самим собою поставило вимогу упорядкувати під організаційним оглядом ці відносини. Актуалізувало цю konieczність ще й те, що СУМ впровадив для своїх членів окрему присягу, яка зобов'язувала їх до послуху органам СУМ-у. ГПСтаршина вважала, що складання подвійної присяги (в обох організаціях) може, а навіть з часом мусить довести до кон-

фліктів сумління тих пластунів, які складуть і пластову, і сумівську присягу. З педагогічних оглядів це являлося недопустимим.

Друга причина була більш засадничого характеру. На переломі 1948/49 років СУМ постановив поширити свою діяльність на молодь у віці 10-18 літ і створити т. зв. „Юний СУМ“, Ця акція не стрінулася б з ніяким спротивом ГПСтаршини, якби не те, що випрацюваний старшим пластуном В. Маркусем Правильник Юного СУМ-у був побудований вразно на пластових виховних методах і введення його в життя довело б без сумніву до постання другої, паралельної до Пласту виховної організації молоді.

ГПСтаршина вважала творення такої другої, квазі-пластової організації з загально-громадського погляду акцією не тільки непотрібною, але й шкідливою. Бо ця організація, вправді оперта на пластових виховних методах, але позбавлена повноти пластового світогляду, без потрібного виховного досвіду й без кадрів підготованих виховників, — дотого ще впроваджуючи елітарні принципи до масової організації, якою за призначенням був і якою залишається СУМ, — довела б до виховних вислідів, яких не можна б розцінювати позитивно.

ГПСтаршина вважала, що розподіл між Пластом як суто виховною організацією, з твердими вимогами до членів, і СУМ-ом як організацією масовою, загальною, культурно-освітньою (а через те також виховною), — був з громадського погляду правильний і не було потреби його міняти. Створення організаційної підбудови для сумівського доросту було добрим правом проводу СУМ-у, але це могло і повинно було статися іншим шляхом, як той, що його вводив згаданий вище Правильник Юного СУМ-у.

Станувши перед фактом започаткування організації ЮСУМ-у, ГПСтаршина в першу чергу простудіювала докладно правильник цієї організації. Аналіза його призвела до висновку, що він без сумніву побудований на пластових організаційних і діяльностевих виховних методах.

Беручи до уваги вище з'ясовані причини і рахуючись з тим, що діяльні в СУМ-і старші пластуни в теперішню пору не є вже там такі необхідні, як це було в попередніх роках, ГПСтаршина постановила на своїх пленарних сходах дня 17. 2. 1950 перевести тим разом категорично повний розділ членства між обома організаціями. ГПСтаршина не мала при тому на меті в ніякому разі впливати на тих пластунів, що діяли в СУМ-і, щоб вони покинули цю організацію. Вже у вище наведеному поясненні до спільного протоколу з 20. 11. 1947 ГПСтаршина підкреслила, що з пластового боку немає ніяких не то формальних, але й моральних перепон, щоб ті пластуни, яким більше підходить праця в СУМ-і, перейшли

цілковито до тієї організації. Одиноке, що мала на меті ГПСтаршина, це було намагання завести лад у існуючій фактичній стані, зліквідувати „сидження на двох стільцях“ деяких старших пластунів, яке ні з виховного, ні з організаційного огляду не могло довше тривати.

Насвітлення цього питання з пластового погляду появилось в ч. 3-4 „Молодого Життя“ в статті п. н. Чи пластун може належати до іншої організації молоді?, де виразно з'ясовано, що Пласт є не тільки організацією, але виховним середовищем в роді родини, і так, як молода людина не може мати двох родин, так і не може вона рівночасно належати „з серцем“ до двох молодняцьких організацій того типу, що Пласт і СУМ.

Передбачаючи, що деякі старші пластуни, заангажовані в СУМ-і на відповідальних становищах, рішаються все таки остати в Пласті і тим самим покинути членство в СУМ-і, а це могло б викликати некорисні наслідки для діяльності СУМ-у, якби це сталося раптово, — ГПСтаршина повідомила про своє рішення ЦК СУМ-у, прохаючи його порозумітися з ГПСтаршиною про практичне переведення її постанови про розподіл членства.

Для повноти картини наводимо тут текст відповідного письма:

Союз Українських Пластунів
Головна Пластова Старшина

Знак: 106-1

Мюнхен, дня 21 лютого 1950.

До
Центрального Комітету
Спілки Української Молоді
М ю н х е н

Високоповажані Панове!

На своєму пленарному засіданні дня 17 лютого 1950 Головна Пластова Старшина розглядала питання подвійного членства пластунів: приналежність до Союзу Українських Пластунів і рівночасно до подібної виховної організації молоді. Однозгідне переконання всіх членів ГПСтаршини висловлено рішенням, що пластун — байдуже, якого уладу — не може бути членом другої виховної організації молоді.

Цією постановою унормовано теж остаточно й однозначно організаційне відношення пластунів до Спілки Української Молоді: рівночасне членство в обидвох організаціях є неможливе.

Для Вашої інформації подаємо коротку мотивацію повищого рішення:

Постання СУМ-у як всенародної (надпартійної, надгрупової) організації молоді, неохопленої з будь-яких причин Уладом Старших Пластунів, привітала ГПСтаршина як позитивне явище нашого су-

спільного життя. За відомом ГПСтаршини працювали для скріплення цієї організації на перехідний час у рядах СУМ-у деякі члени СУП. — В останньому році СУМ поширив свою діяльність також і на юнацтво, стаючи зовсім виразно на шлях одної з виховних організацій молоді. Виданий нещодавно правильник т. зв. „Юного СУМ-у“ — виготовлений старшим пластуном д-ром В. Маркусем — має в собі цілий ряд подібностей з зовнішніми виявами діяльності і з формальними постановами пластової організації та її виробленою і точно окресленою термінологією. ГПСтаршина розцінює появу цього правильника як внутрішню справу СУМ-у, як його спробу знайти форму і зміст для своєї молодяцької підбудови, і — всупереч деяким сумнівам, наскільки практично можливим і об'єктивно доцільним є таке далекойдуче наближення масової організації молоді, якою є СУМ, до методів і форм елітарної організації, якою є Пласт, — ГПСтаршина може тільки радіти, якщо справді деякі пластові методи й форми плекатимуться і в організації СУМ із користю для української молоді.

Але подвійне членство в того роду двох виховних організаціях (зарівно вихованків, як і виховників) мусить доводити до неминучих конфліктів і, що важливіше, таке подвійне членство суперечить основним засадам педагогіки й організації, на яких мусить спиратися кожна виховна справа.

Практика останніх місяців потує цілий ряд таких конфліктів: подвійне складання присяги (заприсяжені пластуни-юнаки складають вдруге присягу в СУМ-і); перехід юнацтва з одної організації до другої через недіяльність проводу, зайнятого повністю в другій організації; закриття бездіяльності членства удаваною чи тільки заявленою діяльністю в другій організації і т. ін. Того роду явища не бажані ні одній, ні другій організації, вони для них обидвох шкідливі.

Подючи Вам, ВП. Панове, до відома повище рішення ГПСтаршини та його мотивацію, ми певні — на основі ведених на ці теми розмов з поодинокими членами ЦК СУМ-у — що й Ви поділитимете наше становище. Ми бажали б, як і досі, видати в цій справі виконні доручення після остаточного устійнення з Вами всіх технічних питань, зв'язаних з переведенням в життя вище згаданої постанови ГПСтаршини. Тому прохаємо вислати в найближчих днях Вашого Уповноваженого для обміну думок та устійнень у повищій справі.

З товаришським привітом

За Головну Пластову Старшину:

(—) Д-р А. Фіголь
голова

(—) Осип Е. Бойчук
секретар

Таким чином прийшло до третіх з черги переговорів між проводами обох організацій, які закінчилися і тим разом спільним договоренням і комунікатом наступного змісту:

КОМУНІКАТ

Представники Головної Старшини Союзу Українських Пластунів і Центрального Комітету Спілки Української Молоді, продовжуючи традицію дотеперішньої співпраці й порозуміння між обидвома організаціями, на спільному засіданні в Мюнхені дня 24 червня 1950 договорилися згідно в наступних питаннях:

1. Попередні домовлення Проводів обох організацій, а то з 15 листопада 1946 і 20 листопада 1947 про те, що приналежність молоді у віці її фізичного й духового формування одночасно до обох організацій з погляду педагогічного й організаційного є недоцільна, — остають nadalьше в силі. Тому пластуни не належать до СУМ-у, а члени СУМ-у не належать до СУП.
2. Центральний Комітет СУМ-у стверджує потребу замінити Тимчасовий Правильник Юного СУМ-у з квітня 1949 р., який не вповні відповідає вимогам ЮСУМ-у, новим правильником, в якому не має бути збіжностей з пластовою системою виховання. Для цієї мети Проводи обох організацій будуть порозуміватися між собою.
3. Тому, що рівночасне членство в обох організаціях є недопустиме, всі випадки вже існуючого подвійного членства будуть унормовані — в зміслі розмежування — Головною Пластовою Старшиною чи Центральним Комітетом СУМ-у індивідуально, з увагою на особисті бажання тих членів і на добро обох організацій.
4. Головна Пластова Старшина вважає доцільним, щоб старші пластуни і пластуни-сеніори там, де того вимагають умови, працювали в міру сил і можливостей для СУМ-у, під умовою бездоганного виконання їхніх пластових обов'язків.
5. Проводи обох організацій закликають свої низові клітини і nadalьше уникати всіх можливих непорозумінь і співпрацювати згідливо для добра української молоді.

Мюнхен, дня 24 червня 1950.

Підписали:

За С. У. М.:

(—) О. Калишник, в. о. голови СУМ
(—) М. Кушнір
(—) Г. Наяк

За С. У. П.:

(—) А. Фіголь, голова ГПС
(—) О. Бойчук
(—) В. Янів
(—) І. В. Манастирський

Головна Пластова Старшина і Центральний Комітет СУМ-у ствердили собі взаємно, що вони приймають до відома повищю домову і вважають її обов'язуючою в своїх організаціях.

Повищий комунікат є, на нашу думку, документом великої ваги так з уваги на інтерес обох організацій, як і з загально-громадського погляду.

З громадського становища є він доказом, що серед сучасного розбиття й розсварення майже на всіх відтинках нашого еміграційного життя можливо знайти спільну мову, не дивлячись на існуючу колізію інтересів, і з честю уникнути

чергового поділу на два поборюючі себе табори. Що загроза такого поділу поважно існувала, того були свідомі обидві сторони. Що він не заіснував — це з громадського боку успіх, який годі належно розцінити.

Про користі договорення для СУМ-у нам важко говорити. Це краще може оцінити сам провід цієї організації. Ми додаємо двояку користь для СУМ-у у зв'язку з договореннями: Перше, безперечно корисним буде для СУМ-у, якщо в ділянці членства буде між обидвома організаціями проведена виразна лінія, якщо ті старші пластуни, яким дорожча праця в СУМ-і, стануть і формально, і серцем, і душею членами виключно цієї одної організації і віддадуть їй усі свої сили й увесь свій молодечий запал. Друге — заміна теперішнього Правильника ЮСУМ-у заставить ЦК СУМ-у призадуматися над оригінальною, своєрідною організаційною формою для своєї молодняцької підбудови, формою, яка організаційною структурою і виховним змістом буде відповідати завданням, характерові і методам діяння СУМ-у. Договорення про порозуміння обох проводів при складанні нового правильника має на меті не тільки забезпечити цей правильник перед збіжностями з пластовими виховними методами, але заключає в собі й моральний обов'язок пластового проводу зі свого боку допомогти знайти правильну розв'язку цього питання.

Врешті з пластового погляду останні договорення мають — поза аналогічними користями, які вони приносять СУМ-ові, себто користями організаційного порядку — один незвичайно важливий успіх.

Майже в усіх народів, що живуть власним державним життям, форми й методи їхніх скавтських організацій є хоронені державними законами. Пласт — по своїй суті скавтська організація, але вона витворила впродовж своєї вже небаром 40-літньої діяльності свої власні, питомі, просякнуті українським духом і пристосовані до української психіки форми й методи діяння. Вони виправдали себе повністю, бо в зустрічі з чужонаціональними скавтінігами українські пластуни виявляються без сумніву не гіршими скавтами від других. А з погляду українських виховних потреб Пласт не від сьогодні знаходить признання української суспільності.

Брак законної охорони пластових виховних і організаційних методів у власній державі мусить заступити моральна охорона їх в еміграційній суспільності.

І саме з цього погляду важливими є для Пласту останні договорення зі СУМ-ом. Оце вже вдруге в історії Українського Пласту заіснувала була можливість постанови другої, пара-пластової організації і вдруге найшлося в українській громадськості зрозуміння, що реалізація цієї справи не сталася б із користю для загального добра.

Люди злої волі могли б закинути ЦК СУМ-у, що він без явної konieczности зробив поступку Пластові, зобов'язуючися замінити теперішній правильник ЮСУМ-у новим. Такий закид був би не тільки несправедливий, але передусім з громадського погляду невинуватий. Ми мусимо вказати на те, що ціла вище з'ясована історія взаємовідносин між Пластом і СУМ-ом опиралася саме на взаємних уступках під кутом добре зрозумілого громадського інтересу: добра молоді. Так, напр., договорення з листопада 1947 р. було виразною поступкою Пласту в користь СУМ-у, коли то ГПСтаршина відступила ряд старших пластунів до праці в СУМ-і, бачучи, що це принесе користь другій молодечій організації, яка находилася в стадії внутрішньої консолідації, а через те буде корисним з загально-громадського погляду.

Тому — якщо провід СУМ-у вважав тепер зі свого боку вказаним шукати власних доріг для свого доросту, залишаючи за Пластом його виховні методи, щоб через те уникнути роздвоєння у виховній ділянці, — то це треба вважати дійсно громадським підходом до проблеми і належним розумінням загально-громадського інтересу.

Натомість цілість взаємовідносин між Пластом і СУМ-ом та спосіб поладнування спірних питань між цими організаціями треба поставити як зразок тим нашим громадським кругам, які не можуть знайти спільної мови і, говорячи про загальне добро, думають про свої власні, вузькі, групові інтереси.

* * *

Насвітлюючи цілість взаємовідносин між Пластом і СУМ-ом, було б легководушністю твердити, що ці взаємовідносини забезпечені перед усякими ускладненнями в сучасну пору, а зокрема в майбутньому.

Теоретично небезпека таких ускладнень загрожує з двох сторін: По-перше, особовий склад проводів обох організацій не вічний, і він напевно буде мінятися. Від особистих вартостей і громадської постави осіб, що ввійдуть у майбутньому в склад цих проводів, буде великою мірою залежати, чи теперішні добрі взаємовідносини між обома організаціями будуть надалі вдержані. По-друге — і це головне — вирішним у цьому питанні буде воля обидвох сторін виконати спільні постанови. Обидва проводи стоять перед іспитом громадської зрілості.

Пластовий Рух і міжнародний скавтінг

1

З повним признанням і подивом дивимося на основників Пластового Руху. Їхня мрія — виховувати українську молодь найкращими методами. Вони пильно слідкують за новинами в педагогічному світі.

І несповна три роки після започаткування скавтової методи виховання її основником Бейден-Пауеллом в 1908 році українські педагоги рішаються присвоїти цю модерну методу самовиховання й українській молоді. Цим рішенням випереджують багато державних народів в започаткуванні скавтіngu.

Наш скавтінг, що ми його згідно з козацькими традиціями назвали Пластом, — рахується одною з найстарших скавтових організацій.

2

В творенні скавтового інтернаціоналу на початку двадцятих років ми участі не брали. Розбиті й проголошені програною у визвольних змаганнях — ми не в силі були ні морально, а тим більше фізично, домагатися забезпечення за нами місця в новозбудованій Міжнародній Скавтовій Конференції. Відстояти свої права встигли тоді вірмени і росіяни, які були в тому ж політичному положенні, що й ми, але мали змогу взяти участь у нарадах і видвинути свої домагання.*)

3

Після програної наших державних змагань Пластовий Рух діє тільки в Західній Україні (під Польщею), а згодом поширюється і на Карпатську Україну. Він зростає скоро на силі і вже в другій половині двадцятих років має всі передумови, щоб належну пайку своєї праці віддати до послуг

*) 1. Вірменам признано всі права члена Конференції, дарма, що вони не мали суверенної держави, а це в засаді передумова членства.

2. Росіяни ж добровільно погодилися включуватися в державні асоціації кожночасної країни поселення. Вони й створили прецеденс, якого Конференція до сьогодні придержується у всіх подібних випадках.

3. До цієї розв'язки в кругах Конференції дороблено з часом окрему „ідеологію“, яка більш-менш має такий зміст: Скавтінг не втручається в політику, його завданням є виключно дбати про добро й щастя юнака; юнак тоді щасливий, коли відчувається свободним і рівним в правах і можливостях ровесникам свого довілля; цей стан може заіснувати тоді, коли юнак не буде нічим відрізнятися від оточення, себто, іншими словами, у нашому випадку зденационалізується; чим скоріше це наступить, тим краще для юнака, і скавтінг повинен йому в тому допомогти.

міжнародного скавтіngu. Пласт зголошує свою готовість, але зустрічається з відмовою, мовляв — до співпраці можемо приймати тільки повноправних членів, а такими можуть бути за статутом Міжнародної Скавтової Конференції тільки державні скавтові асоціації.

З підсуненої розв'язки — домовитись з державними скавтовими асоціаціями наших свіжих займанців щодо відступлення нам одного чи більше з їхніх шости голосів в Конференції — ми не скористали. У випадку Карпатської України, яка вийшла у склад Чехословаччини на підставі окремої добровільної домови, — Пласт частинно співпрацював з чехословацькою скавтовою асоціацією. У Міжнародній Конференції заступлений не був, але мав змогу розбивати українські шатра на двох Міжнародних Джемборі.

4

Позатим наш Пластовий Рух ріс і розвивався в повній ізольованості від міжнародного. Ми прийняли засади скавтового руху і скавтового братерства так, як їх собі ідеалізували й хотіли бачити у других. Тим засадам ми остали до сьогодні вірні, дарма що працювали на відокремленні, а то й діяли з konieczности в підпіллі (30-ті роки під Польщею). Всю увагу ми звернули на плекання характерів юнаків і виховання їх на патріотів своєї батьківщини. За розвитком міжнародного скавтіngu ми слідували, його технічні осяги вивчали і те, що нам відповідало, використовували.

Ми не розуміли тільки одного: Чому скавти світу, що проповідують і, здавалося б, переводять консеквентно в життя ідею скавтового братерства, — не хотять нам не то поможти, але й навіть наше положення зрозуміти?

Ми пояснювали собі поведінку скавтів світу просто: „Ми, мабуть, одинокий випадок, нас не так то багато, годі їм, що турбуються мільйонами, присвячувати нам окрему увагу...“

5

Так минали роки.

Скінчилася друга світова війна. Пластуни в великій кількості покинули батьківщину, щоб шукати правди для неї в західньому світі й таки її знайти.

Та ми не були одинокі, які вийшли у вигнання. У Західній Німеччині й Австрії найшлися тисячі скавтів з інших, донедавна самостійних країн Середньої і Східньої Європи.*)

Їх положення стало ідентичним з нашим. Вони так само втратили батьківщину, як і ми. Їх через те саме скреслили

*) Проявили скавтову діяльність: білоруси, естонці, литовці, лотиські, мадяри, поляки, росіяни, чехи, югослави.

автоматично з членства в Міжнародній Конференції, через що нас не прийняли.*)

Пласт ненадійно дістав товаришів недолі. Нові товариші недолі нашли скоро спільну мову та устійнили спільні завдання. Імпозантний вислід першої, до речі, ініційованої і організованої Пластом, зустрічі скавтів поневоленних країн в українському таборі в Авґсбурґу в 1946 р. — створив зовсім нову ситуацію у міжнародних скавтових взаєминах взагалі, а в наших зокрема. Ми остаточно вийшли зі своєї ізольованости і відтепер діємо як один з неповноправних членів світового скавтінуґу.

6

За ініціативою балтійських скавтів постає в 1946 р. т. зв. „Іза“ (International Scouts Association) з осідком в Регенсбурґу. Не зважаючи на деякі застереження щодо її оформлення і діяльності — вона свою ролю відіграла.

Вона звернула Міжнародному Бюрові в Лондоні увагу на небезпеку механічного трактування справи членства в Міжн. Скавт. Конференції. Лондон почав цікавитися новою проблемою. Два рази, в 1946 і 47 рр., відвідував директор Міжн. Скавтового Бюра, полк. Вілсон — при нагоді офіційних поїздок до австрійських і швайцарських скавтів — різні скупчення екзильних скавтів, розмовляв з їх лідерами та взагалі інформувався ближче про нову проблему.

7

Яких заходів не роблено, все таки участі в світовому Джемборі у Франції в 1947 р. екзильним скавтам відмовлено. Тільки в останній хвилині зібрано принагідну екіпу скавтів ДП з брїтійської зони (між ними теж два гуртки наших юнаків) і привезено їх на Джемборі під проводом брїтійського скавтера-воєна. Позатим не боронено участі тим скавтам, які неофіційно найшлися на Джемборі.

Це дало змогу пластунам розбити власні патра і своєю ненайгіршою поставою та рухливістю спричинитися до спопуляризування екзильних скавтів.

*) Це найдовше втішались членством в Міжнародній Конференції поляки. Але їм його відібрано безпосередньо перед світовим Джемборі 1947 р. Вони внесли відклик до Міжнародного Скавтового Комітету в 1938 р., а коли це не помогло, відкликалися до Міжн. Скавт. Конференції, що радила в Норвегії 1949 р. Конференція розглядала справу вже доволі глибоко. Все таки перемогло становище англо-американських скавтів, і Конференція подавляючою більшістю (103 до 44) відкинула відклик. Цей випадок викликав живу реакцію серед екзильних скавтів, сконсолідував їх дужче і до сьогодні не сходить з програми міжнародних скавтових розмов.

Все таки польські скавти остаточно опинилися в тій самій ситуації, що й дев'ять інших національних груп.

8

Справа екзильних скавтів найшлася на порядку дня 11-ої Міжн. Скавт. Конференції, що радила під час Джемборі. Вирішено її загальновідомою 14-ою статтею.

Ця стаття намагається розв'язати справу екзильних скавтів в цілому. З одного боку, говорить про опіку над скавтами під час їх тимчасового перебування в Німеччині й Австрії і з цією метою передбачує створення окремого відділу при І. Б. (т. зв. DP Division), а з другого боку, подає вказівки і суґестії, що має статися з екзильними скавтами в країнах їх остаточного поселення.

9

Восени 1947 р. лондонське Бюро повідомило всіх екзильних скавтів через їх Головні Квартирі, що вони приділені до Відділу ДП.

Вчасною весною 1948 р. перенесено Відділ ДП на терен Німеччини і оформлено його як »Voluntary Agency« при IPO на тих самих основах, що й інші добровільні товариства для опіки й помочі скитальцям. Осідком став Мюнхен-Пазінґ.

Відділ ДП очолював Мр. Моннет, що носив титул комішнера БСІВ (Міжн. Бюра Скавтів) для спеціальних завдань (Travelling Commissioner). Він репрезентував екзильних скавтів перед IPO, військовими владами і, очевидно, перед лондонським Бюром.

Первісний організаційний плян Відділу ДП—організувати скавтові групи в даній місцевості, зложені з різних національностей — скоро закинуто як нереальний. Мр. Моннет полишив повну свободу дії поодиноким національним Головним Квартирам. Сам обмежився тільки до покликання собі до помочі Прибічної Ради (т. зв. Advisory Committee), що складалася з відпоручників Головних Скавтових Квартир поодиноких націй.

Ця рада збиралася щомісяця. Відпоручники здавали звіти з діяльності своїх асоціяцій і приймали доручення для них.

Відділ ДП як такий не був, проте, заступлений в Міжн. Скавт. Конференції, а тим самим і ним заступлені організації екзильних скавтів не мали ні активного, ні пасивного права на Конференції.

Лондонське Бюро розв'язало Відділ ДП з днем 30 червня 1950 р. і відкликало його шефа, Мр. Моннета, до Лондону. Прибічна Рада — на власне бажання й за згодою Мр. Моннета — не розв'язалася, а тільки прибрала назву: DP Scouts Advisory Committee (Дорадчий Комітет Скавтів ДП) і уконституювалася, вибираючи голову, заступника й секретаря.

10

Про правне положення екзильних скавтів і їхніх організацій в країнах нового поселення згадана вище 14-та стаття

говорить дуже невизначено. З одного боку, дає державним скавтовим організаціям країн поселення вільну руку в трактуванні екзильних скавтів, підказуючи навіть уділення їм повної окремішності і автономії, щоправда, тільки до часу одержання ними повних прав громадянства. Але одночасно в другому уступі ставляє перед кожним екзильним скавтом дилему — включитися в існуючу державну скавтову організацію або вибути зі скавтіну.

Не диво, що в практиці майже всі державні скавтові асоціації бачать тільки цей останній уступ 14-ої статті. Вітаючи тепло новоприбулих, вимагають їхнього включення індивідуально в поодинокі частини державного скавтіну, даючи їм всі привілеї, включно до плекання власних традицій і мови. Не кажуть тільки, як це зробити юнакові серед чужого оточення і без власних виховників. Очевидно, про яке-небудь заступництво екзильних скавтів, бодай посереднє, перед Головною Квартирою даної країни, а тим більше перед Міжн. Скавт. Конференцією в такій ситуації мови бути не може.

Результат звітний. Незвичайно мала кількість екзильних скавтів включилася в ряди державних асоціацій, а ті, що включилися — здебільшого елемент радше поверховий, пригодницький, якому байдуже міняти присягу чи забувати рідні традиції. Натомість решта або покищо зовсім не скавтує, або працює далі, як і працювала в таборах, звичайно — беручи до уваги відмінні побутові умови. В кожній країні поселення повстає щось наче нелегальний скавтіну, що своєю безпосередністю, змістовністю й опертям виключно на власні сили (без субвенцій і полегш іззовні) має велику притягуючу силу не тільки на новоприбулу молодь, але і на автохтонну відповідного національного походження.

11

Правний стан екзильних скавтів тепер такий: Членами Конференції перестали вони бути з хвилиною, коли їх батьківщина втратила суверенність. Згідно з заявою директора Міжн. Бюра, полк. Вілсона, з 13. квітня 1950 р. в Мюнхені — поодинокі національні групи скавтів мають право утримувати при Бюрі своїх неофіційних відпоручників (Licison Scouters), яких назначає екзильна скавтова асоціація, отже, треба думати, її Головна Квартира.

Ці „зв'язкові скавтери“ покищо діяти можуть так довго, доки їхні всі скавти не поселяться на постійне (стаття полк. Вілсона в Джемборі з ІУ. 50). Так само екзильні асоціації мають право утримувати в поодиноких країнах поселення „краєвих зв'язкових“ при державних асоціаціях, яких треба зголошувати в Лондоні і в відповідній асоціації. Їхнє визначення було вимагане Лондоном ще в 1948 р., а їхнім завданням було помагати державним асоціаціям при перебиранні

опіки над прибуваючими скавтами даної національної групи. Ці зв'язкові рідко де мали змогу виконувати приписане їм Лондоном завдання. Здебільшого вони обмежувалися до реєстрування своїх скавтів та тримання зв'язку зі своїми Головними Квартирами, а взаємини їхні з державними асоціаціями були або жадні, або обмежувалися до товариських відвідин чи розмов. Офіційне існування тих зв'язкових обумовлене часово доти, доки їхні скавти не стануть повноправними громадянами даної країни (згідно з статтею 14-ою).

Позатим — випущенням окремого числа „Джемборі“ (за УІ. 1950), яке присвячене в цілості скавтам ДП, трактуючи кожен національну групу зокрема — Лондон признав офіційно існування проблеми екзильних скавтів не як цілості, а як окремих етнічних груп, що кожна має свої окремішності й цінності.

Це все, що міжнародний скавтіну признає тепер своїм екзильним братам, колишнім своїм повноправним колегам, яких без їхньої вини постигло нещастя втратити батьківщину. Треба визнати, що це не багато.

12

Екзильні скавти домагаються:

а) Можливості організувати в кожній країні поселення вповні автономний національний скавтіну, пов'язаний тільки вгорі через зв'язкового скавтера з державною асоціацією.

б) Офіційного визнання кожної екзильної скавтової асоціації через повернення їй пасивних прав в Міжнародній Конференції — себто за винятком права рішачого голосу.

Свої домагання аргументують, між іншим, тим:

а) Екзильні скавтові асоціації мають кількадесятилітній стаж за собою, витворили безліч безцінних скавтових особливостей, і було б крайньою розтратністю це спільне скавтове добро запропастити, переставши його плекати.

б) Помилковим є твердження, що щастя юнака в його якнайскорішій асиміляції. Він, маючи батьків і свояків, що залишаються вірні традиціям та ідеалам своєї національності, мусить відчувати неспокій і роздвоєність душі, якщо його характер є дійсно сильний і незіпсутий.

в) Повна асиміляція, не кажучи про те, що вона є пережитим виявом імперіялізмів початку ХХ століття, — не дає жадної гарантії, що асимільована одиниця буде вірна даній країні. Сьогодні загально відомі випадки, коли автохтонні громадяни заявляють зовсім одверто, що вони не будуть боронити країни в випадку агресії ворога (заяви комуністичних провідників майже всіх західних країн в імені своїх партійців).

г) Скавтове братерство таки мусить бути виявлене ділом, і ніяк не лицює скавтам не тільки не знати вже своїх братів, яким трапилося найбільше нещастя — втрата вільної батьківщини (позбавлення їх членства в Міжн. Конференції),

але й забирати їхню молодь та робити з неї, чого доброго, яничарів.

г) В той час, коли в демократичних державах вільно визнавати релігію, яку хто хоче, і її вільно практикувати, вільно говорити рідною мовою і на ній вчитися та видавати публікації — зовсім незалежно від державної мови, то чому скавтінг раптом вимагає повної уніфікації й пристосування чи навіть безслідного влиття?

Аргументи незвичайно сильні і переконливі; якби вони не мали перемогти, тоді міжнародний скавтінг захитаний був би в своїх основах. Він — нехтуючи вимоги екзильних скавтів — заперечував би сам себе.

13

Поява червненого числа „Джемборі“, присвяченого цілістю екзильним скавтам, його тон, а частинно й зміст розмов з полк. Вілсоном і іншими компетентними чинниками чоловічих і жіночих скавтових світових централей (хочби розмови д-ра Фіголя в Лондоні) кажуть сподіватися позитивної розв'язки домагань екзильних скавтів. Видається, що обі сторони грають на проволоку. Лондон бере до уваги можливість, що екзильні скавти в нових країнах поселення — прибиті щоденними турботами і непривичними обставинами — закинуть свої вимоги, і тоді створені ними нові форми лишилися б пустими, без живих людей. А екзильні скавти розуміють ситуацію і знають, що їхня перемога обумовлена виявом сили і живучости. Вони також не спішаються, наполегливо організуються за своїм „пляном“, до дефінітивних розмов ні з Лондоном, ні з країнами поселення не доводять, а працюють твердо, щоб у слушний час висунути не тільки свої тверді побажання, але й щоб задокументувати їх кількістю і якістю юнацтва.

14

Дорадчий Комітет Скавтів ДП, що про нього мова в уступі 9-му, після від'їзду Мр. Моннета і зліквідування Відділу ДП при лондонському Бюрі, став самотнім речником екзильних скавтів.

Він на своєму засіданні в дні 29. 6. 50, ще в приязності Мр. Моннета, з'ясував свої завдання трьома точками:

- а) опікою над скавтами, що остають в Німеччині,
- б) опікою над скавтами, що емігрують, до часу їхнього виїзду з Німеччини,
- в) заступництвом справ та інтересів екзильних скавтових асоціацій.

Згідно з цією програмою приступлено до праці, і вона вже протягом липня 1950 р. дала деякі успіхи.

15

Екзильні скавти, що залишаються постійно в Німеччині, мають, згідно з вказівками Лондону, включитися в німецький

скавтінг, що восени цього року має стати повноправним членом Міжн. Скавт. Конференції. Німецький скавтінг — це об'єднання трьох самостійних асоціацій: безконфесійного Bund Deutscher Pfadfinder, католицького St. Georg-Pfadfinder і протестантського Christliche Pfadfinderschaft, що разом створили спільноту праці: Ring Deutscher Pfadfinder.

Дорадчий Комітет Скавтів ДП перевів розмови з Рінгом, а відтак з безконфесійним Бундом. Розмови ще не закінчені. До сьогодні тільки устійнено, що екзильні скавти творитимуть спільно в Bund Deutscher Pfadfinder окрему ланку: Landesmark Ausländischer Pfadfinder. Цю ланку очолюватиме окремих Дорадчий Комітет, до якого входитиме по одному представникові кожної національної групи, що діятиме в Німеччині. Цей комітет вибере голову, який буде рівночасно „фельдмайстром“ і як такий входитиме з рішальним голосом до Бунду, побіч „фельдмайстрів“ інших „Ляндесмарків“. (Напр., скавти Баварії творять в Бунді одну Ляндесмарк на чолі з „фельдмайстром“).

Поодинокі національні групи діяли б і працювали б, як і досі, зовсім автономно, з власною скавтовою старшиною. Українську групу, напр., очолювати буде Уповноважений ГПС на Німеччину. Він сам, або визначений ним пластун, буде відпоручником до Дорадчого Комітету „Ляндесмарку“. Праця мала б відбуватися так, як досі в Відділі Скавтів ДП (див. уст. 9), тільки на місце Мр. Моннета прийшов би „Бундесфельдмайстер“ німецького Бунду, який заступав би екзильних скавтів в Німеччині перед лондонським Бюром.

З хвилиною, як розмови з Бундом закінчаться, Дорадчий Комітет Скавтів ДП передасть опіку над скавтами ДП, які не емігрують, в руки Дорадчого Комітету „Ляндесмарку“. З тією хвилиною він вважатиме своє перше завдання закінченим.

16

Виявляється, що ще велика кількість екзильних скавтів, які емігрують, свої останні тижні в Німеччині присвячує інтенсивно скавтуванню, підготовляє іспити, мандрує, відбуває табори. Це все творить вдячне поле для опіки й помочі з боку Дорадчого Комітету Скавтів ДП.

За старанням голови Комітету (українця) ІРО дало малярським скавтам залізничні квитки на двотижневий літній табір під Мюнхеном. На цей табір приїхали на кількадекільні побути гуртки інших національних груп. На ньому теж відбуло 12 серпня 1950 р. чергове засідання Дорадчого Комітету. Табір нараховував понад сотку учасників. Рівень табору був високий, фото й привіти з нього розіслано до всіх екзильних асоціацій і до лондонського Бюра.

Дорадчий Комітет Скавтів ДП почав організаційну роботу на базі співпраці з екзильними асоціаціями і тісного зв'язку з Лондоном.

Лондонському Бюрові систематично висилається протоколи і звіти з дії. Позатим переводиться збірку адрес відпоручників екзильних асоціацій в країнах поселення їхніх скавтів. Ці адреси подається до відома другим асоціаціям і Лондонові. Ціллю цієї праці є, щоб відпоручники всіх екзильних асоціацій в даній країні нав'язали зі собою зв'язок, устійнили спільну дію, може й створили аналогії Дорадчого Комітету в себе і в його імені починали розмови з державною асоціацією, після того як розв'язка, пропонована 14-ою статтею, не витримала проби життя. Зате приклад плянованої розв'язки в Німеччині був би, мабуть, приємливий для обидвох сторін.

Згадані адреси прислали вже маляри й українці, і їх розіслано, як вище.

Устійнення імен зв'язкових скавтерів до лондонського Бюра і започаткування зв'язку між ними було б, мабуть, черговим завданням Дорадчого Комітету Скавтів ДП.

Від часу ав'гсбурзького реллі Пласт вийшов зі своєї ізоляції та став чинником міжнародного скавтіну, дарма що покищо не в повноправній формі. Однак Пласт хоче й буде за те змагатися, щоб стати активним і позитивним, лояльним, але й справді повноправним членом світового скавтіну. Він з повною свідомістю глибоко відчуває свій обов'язок своєю працею спричинитися до збагачення скавтового братерства.

Пласт глибоко вірить, що його післанництвом є — поширити прекрасну ідею скавтіну серед своїх земляків в різних країнах світу і тим спричинитися до виховання характерних громадян, з одного боку, а до збагачення світового скавтіну, з другого.

Бачити Пластовий Рух відновленим на Рідних Землях і могли це подати до відома світовому скавтінові — вважає тиме Пласт завжди своїм найгарячішим бажанням.

В серпні 1950 р.

Вже після написання цієї статті відбулися сходи Дорадчого Комітету скавтів ДП, на яких рішено:

- 1) утворюється Допоміжний Комітет скавтів ДП у Німеччині, зложеної із представництв тих скавтів, що остають на постійно на тому терені;
- 2) Дотеперішній Скавський Допоміжний Комітет ДП, зложеної з представників поодиноких Головних Квартир, діє далі. Його голові, сен. А. Мілянчеві, доручено в можливо короткому часі скликати збори представників національних Головних Квартир для перевибору проводу, устійнення місця осідку і плану діяльності.

Правне положення СУП у світі під сучасну пору

В США залегалізовано з днем 25.7.1950 в стейті Мічиген окрему організацію під назвою „Пласт—організація української молоді“, з правом оснóвувати й утримувати підлеглі філії в цьому і в інших стейтах. Це уможливило вести пластову працю на цілому терені США. Однак незалежно від цього робляться дальші старання, щоб одержати подібний „чартер“ теж і від федерального уряду в Вашингтоні.

В Канаді Пласт діє силою свого розмаху, покищо без ніякого правного оформлення. Від початку слідно натиск канадійської скавт. асоціації на наші пластові з'єднання, щоб вони реєструвалися в ній. Характеристичне, що канадійські скавти опираються на постанові 14. резолюції XI. Міжнародної Конференції з 1947 р., що скавти ДП, які осядуть в країні, де існує вже визнана національна скавська асоціація, можуть або приступити до цієї асоціації, або зрезигнувати з приналежности до скавтіну, натомість не беруть зовсім до уваги дальших постанов цієї резолюції про право тих же скавтів ДП творити власні частини під проводом своїх людей. — В останньому часі (вересень 1950) Провінційна Скавська Рада в Альберті звернулася офіційно з зазивом до Станичної Пластової Старшини в Едмонтоні передискутувати справу зареєстрування пластових частин в канадійській асоціації. Станична Старшина передала справу Крайовому Пластовому Проводові на Канаду. Треба сподіватися, що переговори принесуть можливість вести свобідно нашу виховну працю в цій країні.

В Австралії зорганізовано Кр. Пл. Провід при українській центральній Громадській Організації. Уповноважений ГП Старшини веде від довшого часу переговори з Головною Квартирою австралійської скавт-

ської асоціації про допущення окремих національних скавських відділів бувших ДП. В липні 1950 він виступив із конкретним проєктом наладнання цієї справи. Цей проєкт, якого мотивацію поміщуємо в цьому числі, має бути розглянений Головною Квартирою.

В Аргентині Уповноважений ГПС рішився на власну руку, без попередньої згоди ГПС, приєднати пластову організацію до крайової скавської асоціації. Невигідність його становища стає йому поволі ясною. Підносимо виразно цей прояв дії, незгідний із загальною лінією СУП.

В Бразилії ведеться пластова виховна діяльність під правною опікою Т-ва Прихильників Української Культури. При Централі цього Товариства утворено для тих справ окрему Секцію Охорони Дітей і Опіки над Молоддю (СОДОМ), якої головою є кожночасний Уповноважений ГП Старшини. Треба підкреслити добру волю і громадську настанову Проводу ТПУК, завдяки яким існує можливість вести виховну пластову працю в цій країні.

У Великій Британії оснóвано окремі „Клуби Виховних Осель Молоді“, які ведуть виховну пластову роботу. В чоловічій і жіночій британських скавтових асоціаціях зголошено по одній пластовій частині, для яких назначено окремих представників до Головних Квартир цих обидвох асоціацій.

Венесуеля — це країна, в якій доволі мало пластової молоді. Переговори Уповноваженого ГП Старшини з Головною Квартирою венесуельської скавтової асоціації дають підстави сподіватися, що пластова виховна робота буде ведена свобідно за нашими звичаями і традиціями.

Про Німеччину була мова вище. Німецька Федерація Скавтових Ор-

ганізацій (Рінг Дойчер Пфадфіндер-бюнде) була в серпні 1950 офіційно визнана Міжнародним Скавтовим Бюром. Переговори, ведені Скавтовим Допоміжним Комітетом ДП з одним із членів цієї Федерації (безконфесійний „Бунд Дойчер Пфадфіндер“) вказують багато доброї волі з боку цього союзу уможливити чужинецьким скавтам в Німеччині свобідну діяльність.

В Тунісі (Тунезія) подав КППровід до затвердження статуту для пластової організації в цій країні. Досі затвердження не прийшло, але є поважні підстави сподіватися, що статуту будуть прийняті. Взаємо-

відносини з проводом французької скавтової асоціації в Тунісі є налашдані і добрі.

У Франції й Бельгії правне становище СУП не налашдане. В першій із цих країн пластова активність майже не існує з огляду на специфічні труднощі поселення і праці нашої еміграції. В Бельгії діють тільки старші пластуни, які студіюють на тамошніх високих школах.

Врешті в Новій Зеландії живе всього кілька наших членів, до того різних уладів. Наладнувати їхнє правне становище покищо немає потреби.

З нашого життя

НОРВЕГІЯ

Норвезька скавтська асоціація, в рамках допомоги, запросила через Світову Асоціацію Скавток 12 скавток ДП на одномісячний побут у Норвегії. Цю нагоду використали тільки 2 чешки, 4 лотишки і 2 українки, а саме ст. плкки Дада Мосора — Франкен (Перші Стежі) та Лукія Стойкевич (Дубове Листя).

Дорога: З Гамбургу виїжджаємо 4. 7. 50 туристичним автобусом до Фредріксгафен (Данія), після кораблем до Норвегії. Поворот 30. 7. 50 автобусом вздовж шведського бережжя до Гельсінгборн, після поромом до Данії, а далі через Копенгаген до Гамбургу.

Побут у Норвегії:

а) В Головні Квартирі Н. С. Ф. В Норвегії існує дві скавтові організації: Норск Спайдершкер Форбунд під проводом п. Гунвор Лікен і Норгес К. Ф. У. К. Спайдере під проводом п. Інгер Йоганне Амель. Перша з них — це незалежна організація, а друга організаційно пов'язана зі Світовою Асоціацією Молодих Християнських Жінок

(ІВКА). Обі вони є незалежно членами Світової Асоціації Скавток, ведуть окремішню діяльність, а для узгіднення спільних проблем мають Коопераційний Комітет. Він же займався справою нашого побуту в Норвегії.

З нагоди нашого приїзду Н. С. Ф. влаштував в приміщенні своєї Головної Квартирі офіційне прийняття з участю провідів обох асоціацій. В розмовах з членами провідів заторкуємо справи української еміграції в Німеччині, а зокрема Союзу Українських Пластунів. Живе зацікавлення та повне зрозуміння викликає характеристика діяльності Пласту в рр. 1930 — 1945. Норвежки виявляють, що й вони в роках німецької займанщини так продовжували свою діяльність. Головно підкреслюємо наші намагання зберегти тепер наш центральний провід та стати повноправними членами Світової Асоціації Скавток.

б) Побут у приватній родині. Згідно з наміченим для нас пляном виїжджаємо в товаристві співробітниці Реферату Міжнародних Зв'язків Н. С. Ф., д-р Марен Софі

Рествік, до Телемарку. Перші три дні перебуваємо в гірському літньому пансіоні, а після в домі редакторки скавтського журналу, п. Ельзи Нурбе, в Бе. В розмовах, за час нашого побуту, інформуємо про наше народне мистецтво, культуру, еміграцію в Німеччині. Наші інформації ілюструємо привезеними виданнями — головню з пластової діянки. П. Нурбе захоплюється нашими журналами „На сліді“, „Молоде Життя“, нашим співаником, та пояснює, що норвезька скавтська організація не в силі видати такого багато ілюстрованого журналу. Улаштуємо спільні прогулянки до музеїв, оглядаємо старинні будови.

в) Скавтський табір в Нортанген. Після одностижневого побуту у п. Нурбе виїжджаємо до скавтського табору. Табір улаштований за старанням Коопераційного Комітету, і в ньому беруть участь усі скавтки ДП, одна американка та по шість відпоручниць з кожної норвезької скавтської організації. Приміщення його — це п'ятикімнатний домок в гарно положеній околиці. Характер його наскрізь відпочинковий, без жадної програми, бо норвежки сподівалися приймати недоживлених дітей ДП, що нездібні будуть побороти труднощі нормального скавтського табору. В своїх розмовах згадували все про миле розчарування, що замість дітей з примітивним або жадним зацікавленням зустріли все ж таки нормальних скавток. На вивченні норвезького побуту та пісень, короткотривалих прогулянках, а також обзнайомлюванні чужинок з українськими проблемами минав час. Один день перебування присвячено поодиноким націям. В „Український день“ побіч норвезького прапору повівав український, а на стіні у світлиці виложено з фой „СКОБ“. Ранком ми виложили на піску карту Європи з камінчиків та означили на ній границі України. Обід був теж укра-

їнський — борщ та голубці — і напрочуд смакував чужинкам. Пополудні ми навчали чужинок вишивати та провели гутірку про історію й організаційну побудову СУП. Вечором ватра зі спогадом, українськими танками та піснями. При стяганні прапору відспівано гімн закарпатських пластунів.

г) Скавтський вишкільний табір в Гайо. В днях 20 до 22 липня ми відвідали вишкільний скавтський табір в Гайо — острів фйорду Осльо. В ньому таборувало 150 норвезьких та 20 шотландських скавток. Наша приятелька Марен Софі подбала про те, щоб ми якнайкраще почувалися, і часто створювала ситуації догідні для ведення розмов на українські теми. І так в привязності около 70 норвежок та 20 шотландок — при допомозі Марен Софі як перекладачки — ми інформували про Україну. Ця проблема для норвежців мало знана, часто прямо з незнання думають, що це провінція Росії. Всі інформації сприймали прихильно та з зацікавленням. Там же, разом з провідницями шотландських скавток та американками, ми були запрошені на „чай“ командою табору. Треба відмітити, що групу ДП репрезентували тільки ми дві українки. У ватрі, що у них відбувається вдень, ми взяли рівнож участь, побіч всіх інших національностей. Пісню „Від сивього Дону“, народним танком та пісню „Вставай вже, сивий коню мій“ — її підхопили всі учасниці табору — вдалось нам ввести справжню дружню, пластову атмосферу.

Третього дня побуту в таборі мусимо повертатися до Нортанген.

г) Кінцевий побут в Осльо. Дня 28 липня повертаємося до Осльо, щоб перед від'їздом оглянути музеї, цікаві старинні церкви, парки тощо. Відвідуємо рівнож обі Головні Квартирі норвезьких скав-

ток та вписуємося в пропам'ятні книги. Тут складаємо дарунки: різьби та вишивки, а в університетській бібліотеці залишаємо працю проф. Мірчука про Україну.

Загальні завваги. Наша зустріч з норвезькими скавтками, як і кожна зустріч з чужинцями, дає прекрасне поле для пропаганди української справи взагалі, а Пласту зокрема. При цій нагоді прийшлося нам завважити, що улаштування мистецьких виставок в таких умовах мало доцільне. Куди краще скомплектувати особистий виряд з виключно стилевих речей. Це справа великої ваги, бо воно не робить враження штучної, приготованої пропаганди. Маю на думці вишиваний рушник, блюзки, нічні сорочки, хусточки, серветки, покривала на подушки, пудрнички, касети з приладдям до шиття, альбоми зі знімками тощо — а все те якнайбільш вишиване та різьблене. Знову ж при пластовому однострої — гуцульський викладачий пояс, різьблений перстень на хустку, „червячок“ на капелюсі, вишивані шарпетки. Всі ці речі мимоволі звертають увагу чужинців, вони розпитують, і розмова непримусовно обертається довкруги України, народного мистецтва, культури. Треба ще додати, що на кожну зустріч обов'язково слід брати зі собою національний прапор.

Жіноча скавтська норвезька організація діє відокремлено від чоловічої. Тому — при огляданні знімок чи пластових марок — скавтки ними не цікавились, бо вважали їх за чужу працю — за працю пластунів.

В норвезькій скавтській організації слід підкреслити наступні позитивні моменти:

- а) кладення великої ваги на індивідуальне виховання, не дивлячись на велике число членок, і добрі досягнення в цьому напрямі;
- б) справді приятельський, безпосередній і невимушений контакт виховниць з молоддю;
- в) успішне пристосування кореспондентської методи до скавтських зайнять, головню в провінціях з

малою густотою населення, де часто юначки з одного гуртка віддалені від себе на десятки кілометрів. Для цієї мети спеціальна референтка при Головній Квартирі випрацьовує річні пляни праці, при цьому не відбирає ініціативи поодиноким членам, але ще й допомагає їм в переписці, яку ведуть всі самітниці з нею. Переписка ведена не в наказному, а навпаки — в щиросердечному тоні.

Д. Мосора — Франкен

ШВАЙЦАРІЯ

У днях від 21 до 26 серпня 1950 р. відбувся у Швейцарії, в місцевості Енгельберґ, міжнародний вишкільний табір для духовників і студентів теології — скавтів. Цей однотижневий — до речі, четвертий з черги цього роду — табір zorganizував Союз Католицьких Скавтів Швейцарії під протекторатом о. іґум. Леодегара Гункелера з Енгельберґу. Провідником табору був о. Міхаель Юнґо, член одного монашого чину з Аскони, ініціатор і організатор усіх чотирьох, досі відбутих, того роду таборів, а бунжучим д-р А. Ребер із Люцерн.

Ціль табору, як наперед писав у своєму обіжнику до зголошених кандидатів о. Юнґо: Разом, спільно пізнати католицький скавтинг і його пережити, звернути увагу католицькому священству на велике значення скавтинґу у вихованні молоді, вкінці зацікавити цим рухом, пізнати його програму і нові методи виховання чи самовиховання молоді.

Відповідно до цих завдань, а також з огляду на особовий склад учасників табору — священники і студенти теології — була й складена ціла, до деталей продумана, програма. Вона поділялась на релігійно-духовну частину — під проводом о. Юнґо, — що охоплювала молитви, Богослужби й доповіді на релігійно-скавтські теми, та технічно-скавтську, що її вели досвідчені швейцарські ровер-скавти в особах д-ра Робера, д-ра Паєра і скавтів-студентів

теології Франца Шенборна, Йозефа Віллі і інших. Очевидна річ, що цих двох частин не можна було стисло розмежувати, бо вони постійно переплітались, зазублювались і, що найважливіше, знаменито гармонізували зі собою. І це саме можна б уважати, може, одним з найбільших досягнень вишкільного табору в Енгельберґу в 1950 р.

Щоб основніше змалювати цілий перебіг вишколу й побуту в Енгельберґу, перейду до — принаймні побіжного — хронологічного перегляду цілого тижня.

Понеділок, 21.8.50 — полудне. Приїзд учасників до Енгельберґу. Це місцевість положена в прекрасній околиці в Центральній Швейцарії, високо в горах, так що ідеться туди залізничною-зубчаткою. Сама місцевість положена у стіп вершків Ганен і Тігліс, що вкриті льодовиком і своїм видом ще збільшують чар краєвиду.

Тут — по привітанні з організаторами і вишкільниками на станції — учасники йдуть до недалекої скавтської домівки. Після обіду слідує офіційне відкриття табору і піднесення прапорів поодиноких груп. Цим разом вони прибули з шости європейських країн — Німеччини, Австрії, Франції, Італії, Швейцарії, Угорщини й України. Після денного наказу коротка інформація про ціль і завдання табору, а далі отаборення — приготування нічлігів у домівці. Увечорі палає перша, ще не надто офіційна ватра, що дає змогу учасникам зазнайомитися одні з одними.

Вівторок, 22.8.50. Вставання вже о год. 5.30, а далі рання руханка, одягання, Служба Божа, снідання і вкінці ранній звіт із піднесенням прапорів. Після збірки йдемо в недалекий лісок, де вислухуємо доповідь про „Суть і ціль“ (скавтинґу). Доповідь побудована на основі творів Бі-Пі, з підкресленням релігійних моментів. Після обіду на поляні слухаємо знову ж доповідь кантональної провідниці новацьких частин про працю в них та вихован-

ня в скавтинґу. Доповідь цікава наведенням життєвих прикладів та відміченням психологічних моментів у дівчорі. Увечорі знову ватра з гутіркою о. Юнґо про любов ближнього, іспецізація швейцарських скавтів і вкінці декілька пісень у виконанні поодиноких національних груп.

Середа, 23.8.50. Після ранньої збірки знову йдемо на поляну. В доповіді, що має радше інформаційний характер, о. Юнґо зазнайомлює учасників зі скавтською організацією, її цілями і завданням поодиноких скавтських уладів: новаків, юнаків і ровер-скавтів. По обіді вітаємо у нашому таборі високого гостя — команданта швейцарських скавтів (Bundesfeldmeister) Франца Бюлера. Він вітає всіх учасників табору, дякує за запрошення і висловлює свою радість, що саме в Швейцарії відбувається цей своєрідний табір, і признання організаторам. Свою доповідь про „Скавтський закон і приречення“ він поширює, характеризує спершу швейцарський скавтинг. Він підкреслює його єдність, яка, всупереч великим конфесійним різницям і почуттю провінційної окремішности поодиноких кантонів, є така тривка. Це можливе лише завдяки добрій волі всіх скавтів і їхній дисциплінованості. З натиском підкреслює, що федеральний провід керується у своїй праці виключно добром загалу. Він звертає увагу що власне почуття відповідальности за всіх і перед всіма треба особливо підносити в скавтському вихованні. Вкінці переходить на властиву тему своєї доповіді і говорить про надзвичайно важливе значення приречення в житті кожного скавта, а тим самим і цілого скавтського руху. Приречення є основою всякої чесноти скавта, бо воно зроджує шляхетні почуття обов'язку й співвідповідальности. При цьому він не забуває і про релігійні моменти в житті і вихованні молоді й каже: „Кожний юнак, навіть, коли вже зіпсутий, є релігійний, але не кожний знаходить дорогу до церкви, і

ми саме повинні його туди повести". По цій доповіді слідує короткі інформації провідників поодиноких національних груп про сучасне положення скавтіну та його працю в їхніх країнах. По кожній доповіді декілька хвилин призначено на запити та пояснення. Провідник української групи говорить про історію Пласту від заснування по сьогодні, про теперішній стан на Батьківщині та про успішну працю Пласту на еміграції. Після вечері ватра. Перша частина присвячена пам'яті Бі-Пі, а друга — національним героям-скавтам. Першу частину виконують майже вповні швайцарські скавти, а в другій провідники поодиноких національних груп накреслиють силуетки своїх національних героїв-скавтів. Крім цього кожна з національних груп заспівала одну-дві пісні. Ватра в цілому мала дуже поважний характер.

Четвер, 24.8.50. Капелан о. Вюрш із Санс говорить доповідь на тему: „Скавтінг і релігія“. У своїй доповіді підкреслює конечність релігійного примату в скавтіну, пригадує перше сформулювання скавтського приречення Бі-Пі у формі обіту та вказує на наше завдання поглиблювати релігійність не тільки в наших рядах, але і в оточенні. Він відмічує основні риси скавтіну: 1. релігійне заложення — основа, 2. конфесійна приналежність. Свій погляд підтверджує тут же відповідними цитатами з Бі-Пі. Доповідь, одна з кращих, вказує на широке знайомство автора з скавтським рухом, його ідеями, методами праці і літературою.

По короткій перерві слідує доповідь д-ра Паєра на тему: „Скавтський духовник і світський провідник“, в якій порушено цілий ряд проблем, що стосуються співпраці між ними. Ціллю реферату було вказати на конечність співпраці цих двох, відповідальних за душу дитини, осіб. Доповідач старався зробити це при допомозі розмежування компетенцій. В дальшій доповіді о. Юнго пройшов всю важливішу скавтську літературу, що появилася від тво-

рів Бі-Пі до сьогоднішнього дня. Ця доповідь, що включала в собі й критику кожного обговорюваного твору, була великої практичної вартості.

Цього дня по обіді всі учасники вирушили групами в різні сторони від Енгельбергу. Під час маршу вони мали виконати певні завдання. Сама траса маршу, а також дощ, що падав увесь час дороги, зробили мандрівку дуже тяжкою. Промоклі, втомлені, ми повернулися до Енгельбергу в п'ятницю, о год 11-тій перед полуднем.

Після обіду ми зліквідували свій табір в Енгельбергу та переїхали до невеличкого села Санс. Тут приготували собі вечерю та відбули „Ватру національностей“. Українська група пописувалась точною „Рік на Україні в пісні“. Все це складалося з циклу пісень, що їх співають в різних порах року та при різних нагодах. Ватра виконала своє завдання — зазнайомила прийвних з характеристичними рисами народної культури шести європейських націй.

Субота, 26.8.50. Останній день нашого табору і гостини в Швайцарії. Вставання вже в 3 год. ранку. Скоро одягаємося і спішимо до церкви на Службу Божу. По сніданку вирушаємо до Флюль, щоб поклонитись тлінним останкам швайцарського святого Клявса з Флюль, так подякувати Господеві за щасливий побут в таборі і там закінчити його офіційно. Біля полудня прибуваємо до Флюль, оглядаємо каплицю, де святий молився, і хату, де жив. Далі входимо на площу серед села, стаємо в коло і, схрестивши взаємно руки, прощаємося з гостинними господарями. Спішимо до поїзду, який розвезе нас в різні закутки Європи.

М. Лабунька

НІМЕЧЧИНА

В днях 12—14 серпня 1950 делегація українського Пласту в числі 11 осіб, а саме: 1 пл. сеніор, 1 ст. пластунок, 1 ст. пластун, 6 юначок та 2 юнаків, перебувала в малярсько-

му скавтському таборі в Гавтіну біля Мюнхену.

Сам факт запрошення українських пластунів до малярського табору — нічого дивного. Між скавтами — це нормальне явище.

Однак на спеціальне підкреслення заслугує прийняття українських пластунів малярськими скавтами. Коли не вчисляти німців, які під проводом Ціммермана стало перебували в цьому таборі, українці були другою немалярською групою, що розбила свої шатра. З нашим приходом провідник малярських скавтів Габор Боднар сердечно вітав всіх та представив провідникові української групи команду табору. При кожній нагоді він та його співробітники згадують свої гостини в українців на пластових таборах та зустрічах, розпитують про знайомих пластунів та з вдячністю згадують курси, яких учасниками їм доводилося бути, а які влаштували українці.

Команда табору зразу зазначає, що ми — гості й довільно можемо диспонувати своїм часом. Далі, в розмовах все підкреслюють, що вправді малярським скавтам дозволено в таборах курити, однак, з уваги на українську групу, на час її перебування курення в таборі припинюється, а визначається для нього особну площу поза табором. Роблять це тому, щоб своїм поступуванням не гіршити українських пластунів.

Сама зустріч не мала в собі нічого незвичайного; у вечірній ватрі, що складалася з давно знамих українцям точок, взяла участь, окрім малярів та німців, група руських скавтів під проводом Бориса Мартіно та естонець Уго Юріма.

На спеціальне відмічення заслуговує сувора дисципліна серед малярських скавтів — від жовтодзюба до сеніора — та, судячи із занять в часі перебування української групи, високий позем пластування малярських скавтів, а також гостинність, бо прийняття було щиросердечне, тепле й уважне. *аш-а*

НАДНІЯГОРОЮ

В днях 2—3 вересня 1950 над Ніягарою, на границі США та Канади, улаштував Реферат УСП-ок свій з'їзд. Здавалося, що при щоденних турботах, часто важкій фізичній праці, ледви хто приїде на нього. Заздалегідь приготована програма, відбиті на циклостилі доповіді, які мали бути виголошені на з'їзді, порозсилені сподіваним учасникам, були завершенням приготувань.

Навіть організатори були мило „розчаровані“, начисляючи 50 учасниць з'їзду та 30 гостей — головню „Бурлак“, „Гірських Орлів“ та „Чорноморців“. Булава Головної Командантки Пластунок — ті члени, які перебувають на теренах США та Канади — з'явилася в комплекті; на жаль, бракувало тільки Цюпи, яка з далекої Англії переслала дуже милого листа-привіт, та Софії Янів-Мошко з Німеччини. В неділю гостили ст. пластунок Верховного Отамана Сірого Лева.

З'їзд відбувся згідно з наміченим пляном. Цікаві були дискусії після доповідей, що головною мірою базувалися на досвіді, добутих уже тепер, в нових умовах праці, в країнах нового поселення. Це були голоси людей свідомих своїх завдань та тягару, який спочиває на них.

Півтораденні наради закінчилися ватрою, що її вела Наталка Білзор. В програму входили „Привіт Батьківщині“ — це відповідний вірш, відчитаний над озером при смолоскипах, — слово Сірого Лева, іменування пластунок і ще декілька настроєвих пісень та мелодеклямацій. Після поважної частини Юрко Купчинський (Куба) перебирає керму в свої руки і відспіванням „бурлацької“ пісні переходить до веселої частини.

Загалом можна сказати, що з'їзд повністю вдався. Гарна погода, мальовнича природа і піднесений настрій давали прекрасну цілість. На попередніх сторінках друкуємо доповіді, виголошені на з'їзді. Про підсумки з'їзду обіцяє Реферат видати спеціальний комунікат. *аш-а*

У зустрічі з проблемами

3 документів часу:

АВСТРАЛІЯ

Уповноважений ГПС в Австралії розпочав переговори з Головною Квартирою австралійської асоціації скавтів для легалізації Плату як українського скавтіngu. Після довгих переговорів австралійська асоціація відкинула його пропозиції. Мотивацію його пропозиції подаємо нижче як документ часу.

Mr. Harold M. Kemp
Federal and State General Secretary
of Boy Scout Association
Adelaide

Dear Sir,

I refer to our talk of last month and, as promised, beg to submit to you in writing the ideas I expressed on that occasion. I wish to stress simultaneously that I do so on my own account since I have had no chance hitherto of discussing the matter with any responsible Scout Leader of other nationalities but with the Ukrainians and to some extent with the Poles; neither was I entitled to do that. Consequently I cannot assure you that my suggestions are acceptable to all people concerned, although I believe they are, and therefore, if approved by your Association, they should be subject of their consent. This is—as it seems to me—*conditio sine qua non*.

Allow me, Sir, to start with a general picture of the situation of the so called DP Scouts recently settled in Australia. The first striking feature is very low percentage of Scout who on settlement have registered with the official Scout Association. This phenomenon, however, is not peculiar for Australia only; similar situation seems to arise in other countries too.

According to the resolutions passed at the Eleventh International Scouts Conference at Moisson—Scouts from among DP's after their settlement have a choice of becoming members of the existing recognized Scout Organization in the country of new residence or of relinquishing their Scout membership.

Thus it might seem that the majority of new settlers have chosen the latter

4 липня 1950.

Високоповажний Пане!

Покликуючись на нашу розмову в останньому місяці, дозвольте, що згідно з обіцяною подам Вам під розвагу в цьому письмі ті думки, що їх я тоді висловив.

Я хочу одночасно підкреслити, що я роблю це на свою власну відповідальність, тому що досі я не мав нагоди продискутувати цієї справи з іншими відповідальними скавтськими провідниками окремих національностей—з винятком української, а в деякій мірі і польської; я й не був уповноважений це робити. Отже я не можу запевнити Вас, що на мої пропозиції погодяться всі згадані особи, хоч сподіюся, що так воно буде. Тому, якщо б Ваша асоціація їх затвердила, то вони повинні на них теж погодитися. Це, на мою думку, „*conditio sine qua non*“.

Дозвольте мені почати від картини загального положення т. зв. скавтів ДП, недавно оселених в Австралії. Перше, що вражає, це дуже низький відсоток скавтів, які по оселенні зареєструвалися в офіційній скавтській організації. Це характеристичне явище, однак, не є притаманне лише для Австралії, бо подібну ситуацію, мабуть, можна спостерігати також у деяких інших країнах.

Згідно з резолюціями 11-ої Міжнародної Скавтської Конференції в Муассон—скавти ДП по оселенні мають до вибору стати членами признаної скавтської організації в країні свого оселення, або залишити скавтське членство.

Отже могло б здаватися, що більшість новооселених вибрала остан-

possibility and dispensed with their Scout activity, despite the tremendous intensity of this activity and the genuine enthusiasm with which Scouting was accepted and exercised during their stay at DP camps in Germany and Austria.

Fortunately—or unfortunately—it is not like that. The overwhelming majority of those Scouts keep on being active although not in frames of the International Scouting. They form separate national youth groups sponsored by their national organizations and churches under different names which are headed and led by former Scouters and they bestow on them their Scout character. Perhaps I would not be very far from the truth risking the assertion that this state of affairs may result in Australia in the forming of as many Scout Organizations as there are nationalities, although under different names and without any touch with the International Scouting.

There are usually many reasons given for this state of affairs. In my opinion, however, the most important is a very intricate psychological point which—may be—is hard to understand for somebody who never has experienced it by himself. New settlers are mostly political refugees who in consequence of the last war have been compelled to leave their fatherlands beyond the Iron Curtain and suddenly found themselves deprived of any state care, helpless and afraid of their unfitnes for the new circumstances and of the lack of others' willingness to appreciate their position and to accept them in their family as equal partners. I think this was also the reason of their magnificent enthusiasm for the Scouting in the first years of their exile. They were above all attracted by the ideal of the International Brotherhood aimed at and practically reached by the International Scouting. Former Scouts, often already elderly people, were eager to resume their Scout activity and willing to help in the practical educational work. They remembered having been taught in the far past that the value of a Scout is measured by his character, his consistency to keep the Scout Promise and Scout Law and not to a smaller extent by his own imput into the realization of the idea of International

ню можливість і обходиться без своєї скавтської організації, всупереч великій інтенсивності, активності і широму ентузіазмові, з яким скавтіng прийнято і переведено в життя в час їхнього перебування в таборах ДП в Австрії й Німеччині.

На щастя — чи на нещастя — воно не так. Переважна більшість тих скавтів залишається даліше активними, хоч не в рамках міжнародного скавтіngу. Вони формують окремі національні групи молоді під відповідальною опікою своїх національних і церковних організацій, під різними назвами; їх очолюють і ними керують бувші скавтери — і вони надають їм скавтський характер. Може не було б далеко від правди твердження, що такий стан речей міг би у висліді довести в Австралії до зорганізування стільки скавтських організацій, скільки є національних груп, хочби під різними назвами і без сполуки з міжнародним скавтіngом.

Звичайно, є багато причин для такого стану речей. Але, на мою думку, найважливіша з них — це дуже складний психологічний момент, який, мабуть, важкий до розуміння для того, хто сам ніколи не був у такому положенні. Нові оселенці — це здебільша політичні емігранти, яких остання війна приневольила залишити свою батьківщину за залізною заслоною і які нагло залишилися без державної опіки, безпомічні, з острахом, що вони не годяться до нових обставин та що інші не схочуть зрозуміти їхнього становища і прийняти їх у свою родину як рівних партнерів. Уважаю, що це було також причиною їх великого ентузіазму до скавтіngу в перших роках їх скитальщини. Бо їх понад усе приманював ідеал міжнародного братерства, до якого змагає і який практично досягає міжнародний скавтіng. Бувші скавти, часто вже старші люди, були дуже раді відновити скавтську активність, бажаючи допомогти в практично-виховній праці. Вони пригадали собі, як їх учили в давно-минулому, що вартість скавта мірється його характером, його послідовністю в придержуванні скавтського закону і скавтської присяги і не меншою мірою його власним вкладом у реалізацію ідеї міжнарод-

Brotherhood. They felt that these principles might give them a promising chance for building, if not their own future, then at least the future of their children.

And then came the bitter disappointments: International Scout Conferences, the 11th in France and the 12th in Norway, then the way several Scout Associations interpreted resolutions of both Conferences, and at last the reality which almost without any exception may be resumed as follows: "we shall be pleased to have you among us, but only on the condition that you will renounce yourselves, will cease to be yourselves and will become unconditionally ourselves."

It was a hard hit especially for the young child soul that due to the war has prematurely grown old and excessively grave. Allow me, Sir, to compare the reaction of new-settlers with the reaction of a hit dog that hides its tail and takes the refuge in its kennel. A similar trend may be felt among those people; they turn towards their own milieu, confine themselves to their own national surrounding in their own para-Scout organizations.

This state of affairs seems to me to be very alarming since it means nothing else but a potential and actual loss of a great number of boys to the detriment of the International Scout Movement. I feel that the matter can be settled satisfactorily, but with the initiative of your Association only by the adoption of a determined and convincing constructive policy concerning the newly settled Scouts which would be acceptable for both parts. It seems to me that the unity of Organization and the uniformity of control can be maintained by that. My suggestions are as follows:

(конкретні пропозиції пропускаємо, бо вони можуть бути різні в різних країнах)

I am aware, Sir, that some of the above suggestions are in opposition to the current rules of your Association, nevertheless it seems, to me, impossible to come to any satisfactory solution without some departure from these regulations.

If you, Sir, were of the opinion that the problem raised vital for thousands of DP-Scouts now in Australia — is worth consideration by your Association and if it were decided to take some steps towards

ного братерства. Вони відчували, що ті принципи могли б дати їм шанси будівництва — якщо не власного майбутнього, то принаймні майбутнього їхніх дітей.

А потім прийшло гірке розчарування. Міжнародні Скавські Конференції, 11-та у Франції й 12-та в Норвегії, потім інтерпретація цих резолюцій різними скавськими асоціаціями і вкінці дійсність, що майже без винятків зводиться до ось такого: „Ми будемо раді мати вас серед нас, але під умовою, що ви відречетеся себе, перестанете бути собою, а станете безумовно нами.“

Це був важкий удар, головню для молоді, внаслідок війни передчасно постаріло і надмірно поважної дитячої душі. Дозвольте мені порівняти реакцію новооселенців з реакцією побитого пса, що ховає хвоста і шукає сховища в своїй буді. Подібне намагання можна відчувати серед тих людей, — вони повертаються до власного середовища й обмежуються до власного національного докільля в своїх власних пара-скавських організаціях.

Цей стан видається мені дуже загрозливим; він означає ніщо інше, як тільки потенціально й актуально втрату великого числа хлопців для міжнародного скавського руху. Одночасно я відчуваю, що справа може бути полагоджена задовільно, але за ініціативою Вашої асоціації і лише при застосуванні рішучої й переконливої конструктивної політики щодо новооселених скавтів, яка була б приємлива для обох сторін. Мені здається, що при цьому можна втримати єдність організації і спільність контролю.

На основі сказаного мої пропозиції ось які:

... Я свідомий того, що деякі з наведених мною думок суперечать сучасним законам Вашої асоціації, але одночасно мені здається, що неможливо прийти до якоїсь задовільної розв'язки цього питання без відступлення від тих правил.

Якщо б Ви були думки, що ця проблема набрала тепер життєвої ваги для тисячів скавтів ДП в Австралії і варта того, щоб її розглянула Ваша асоціація, і якщо б було

any solution, I would suggest arranging a meeting of the representatives of all nationalities with the purpose of frank discussion of the proposed measures.

I tried, Sir, to picture the situation truly, and indicate the solution which — I believe — would be the best. If any change of the present policy for the part of your Association concerning DP-Scouts in Australia were contemplated I would be especially obliged to you for your relevant information.

Believe me, Sir,

Yours faithfully

R. M. A. Olesnycky.

рішено поробити заходи для якоїсь розв'язки — я піддав би думку зорганізувати зустріч представників усіх національних груп, щоб щиро продискутувати мої пропозиції.

Я старався представити вірно ситуацію і вказати на розв'язку, яка — вірю — була б найкращою. Якщо б Ваша асоціація взяла під розвагу якусь зміну теперішньої політики щодо скавтів ДП в Австралії, то за кожну Вашу інформацію в цій справі я був би Вам дуже зобов'язаний.

З пошаною

(—) Роман Олесницький

С Д А

До релігійних справ Пласт ставився завжди з великою увагою. Завдяки цьому майже 40-літня історія УПУ не знає ані внутрішньо-пластових конфліктів на релігійному тлі, ані непорозумінь Уладу з котримсь із українських віровизнань. На нових теренах поселення, зокрема в США й Канаді, де релігійне питання особливо загострене, Пласт мусить зберегти свою дотеперішню лінійку. Внизу поміщуємо письмо Пластової Станції у Філядельфії як приклад правильного пластового підходу до релігійного питання.

До

Управи Об'єднання б. Вояків Українців ЗДА
Відділ Філядельфії

у Філядельфії.

Відповідаючи на Ваше письмо з дня 3 червня ц. р. в справі почесної сторожі пластунів під час Панахиди за поляглих борців за волю України в церквах обох віровизнань, подаємо до відома ось що:

1) в Українському Пласті встановлено такі засади і приписи, що пластовий провід може доручити пластунам взяти участь у Богослужбах тільки в церкві того віровизнання, до якого дані пластуни належать; натомість не можна пластунам одного віровизнання доручати релігійні практики в церквах іншого визнання. Такі самі, зрештою, засади і навіть правні приписи обов'язують у всіх виховних установах у конституційних державах, де запевнена свобода сумління.

2) Усі пластуни філядельфійської станції — це греко-католики; поки-

що не маємо ще у Філядельфії пластунів православного віровизнання.

3) З уваги на пластові приписи, вказані під точкою 1), і з уваги на віровизнаневий склад пластунів у Філядельфії, вказаний під т. 2), Станична Пластова Старшина у Філядельфії, додержуючись пластових приписів, не могла дати доручення пластунам греко-католикам взяти участь у Панахиді в церкві православного віровизнання. Такий стан речі голова Станції подав до відома голові Об'єднання б. Вояків Українців ЗДА — Відділ Філядельфії, а саме п. Іванові Пориткові під час розмови в цій справі; тому твердження у Вашому листі, немов би станичний давав якунебудь згоду чи обіцянку відрядити пластунів до православної церкви, не відповідає дійсності і може бути хіба тільки

наслідком якогось непорозуміння чи помилкової інформації. Тим самим Ваше твердження про недодержання Станицею обіцянки відпадає.

4) Якщо б Станична Старшина мала у пластових відділах православних пластунів, була б напевно післала їх до церкви їх віровизнання.

5) Висловлене у Вашому письмі підозріння, немов би вищез'ясованим своїм становищем Станична Старшина „втягала молодь у жалогідну віросповідну боротьбу“, відкидаємо як зовсім безпідставне, нічим не виправдане, несправедливе та дуже кривдяче. На нашу думку, навпаки: якщо б ми були — всупереч пластовим приписам і всупереч прийнятим конституційно-правним засадам для виховних інституцій — сповнили Вашу вимогу і спонукали неповнолітніх пластунів без згоди їх батьків до релігійних практик у церкві іншого віровизнання, то це могло б викликати протести тих батьків і відповідного духовенства, відновити притихлі давніші відомі спори між вірними обох віровизнань і могло б тим самим якраз втягнути молодь у віросповідну боротьбу.

6) Висловлену Вами заввагу, щоб „молодь виховувати в душі релігійної і політичної толеранції, за засадами християнізму і демократії“ — дуже радо вітаємо, бо це і є якраз напрямною нашого виховання, але

досягти тієї цілі намагаємося не рекомендованим Вами посиланням молоді до церков іншого віровизнання, бо це було б якраз нетолеранцією до релігійних переконань і почувань самих пластунів; для тієї цілі Пласт користується різними засобами, зокрема організуванням виховних занять у спільних гуртках, складених з молоді різних віровизнань, для дружньої співпраці.

7) Факт, що Управа Об'єднання б. Вояків Українців ЗДА, не чекаючи нашої відповіді, розіслала поспішно відпис листа до нас до редакцій усіх українських часописів, розуміємо так, що Управі не залежить на справжній розв'язці та серйознім підході на майбутнє до такої важкої, складної і дразливої справи та що Управа Об'єднання роздуванням і розтрублюванням у пресі цієї, пропорційно до інших громадських справ, дрібної події хотіла досягти якоїсь іншої, нам невідомої цілі. На всякий випадок з жалем мусимо ствердити і тут підкреслити, що таким поступуванням Управа Об'єднання не виявила доброї волі до Пластового Проводу у Філадельфії.

Філадельфія, 16 червня 1950.

За Станичну Пластову Старшину:

(—) Д-р Петро М. Ісаїв (—) Вол. Масюк
Голова Станиці Кошовий

*В останній хвилині перед замкненням цього числа
наспіла болюча вістка:*

ПЛАСТУН СЕНІОР

РОМАН ШУХЕВИЧ

ген.-хорунжий і головний командир УПА

згинув 5 березня 1950 смертю героя в боротьбі проти
большевицької Росії в Білогорці коло Львова.

Сл. п. наш друг ШУХ родився 1907 р. і з пластовою організацією був зв'язаний від своїх хлоп'ячих років. В пластовій, подібно як і в громадській діяльності він відзначався незвичайною ідейністю, жертвенністю і витривалістю. Будучи одною з найвизначніших постатей нашого політичного й визвольницького активу, зумів сл. п. Р. Шухевич зберегти завжди поставу пластуна.

Булава УПС повідомляє, що дня 15 листопада 1950
Верховний Отаман УПУ іменував
на внесення Головної Пластової Старшини

СЛАВНОЇ ПАМ'ЯТІ

пл. сен. РОМАНА ШУХЕВИЧА

члена 10. Куреня УПС „Чорноморці“

ГЕТЬМАНСЬКИМ ПЛАСТУНОМ СКОБОМ

— сеніором 1-го ступеня —

та наділив його

ПЛАСТОВИМ ЗОЛОТИМ ХРЕСТОМ

*Пам'ять про незабутнього Друга збережемо вірно
в наших рядах як зразок до наслідування!*

Виховники! Пам'ятайте про велике значення рідної історії у Вашій виховній праці. Використовуйте відому вартісну книгу:

Іван Холмський.

Історія України

Видання Наукового Товариства ім. Шевченка
ст. 360 + X + карти Ціна 10,— дм, 2,80 дол.

Цю й інші книжки, які знайдете в нашому каталозі,
замовляйте у Видавництві „Молоде Життя“.
Про пластові видання читайте на обкладинці.

Вимір пластової справедливості

Пластовий Сеніорат об'єднує в своїх рядах понад 650 членів. Є очевидним, що серед такого великого числа людей трапляються одиниці, які вирізняються від загалу в додатньому й від'ємному напрямі. Оцінити заслуги одних і вказати на недоліки других є завданням виміру пластової справедливості в УПС з загальною метою створити внутрі Уладу чутку публічну опінію, яка реагувала б на всі додатні й від'ємні прояви життя й діяльності членів УПС і тією здоровою реакцією стояла на сторожі морального рівня сеніорської організації.

В УПС почали діяти Ради Чести згідно з напрямними, з'ясованими в останніх числах „Сеніорської Ватри”. В декількох випадках Ради Чести видали вже свої осуди — вирок.

Щоб могла витворитися здорова публічна опінія, мусять бути діяльність і осуди Рад Чести подавані до відома загалу членства УПС. В більшості Ради Чести самі постановляють, що їх вирок має бути оголошений в урядовому віснику УПС. Ради Чести керуються при цьому такими оглядами: В одних випадках вирок Ради Чести бере в оборону сеніора, якому неслухно були чинені в Пласті або поза Пластом закиди; в других випадках провина сеніора була така разюча, що її осуд повинен бути оголошений для заспокоєння опінії; в багатьох випадках — особливо там, де в наслідок відклику справа вирішена другою інстанцією — Ради Чести авторитативно з'ясовують засадниче ставлення Пласту до деяких проявів життя і проблем та вказують правильну пластову поставу до них; на оголошених вироків не одна Рада Чести може взоруватися, хочби тільки щодо формального способу вирішування справ чести; і врешті: УПС починає організовано діяти в громадянстві: подання до відома, як Пласт реагує на непластову поведінку сеніора так в Пласті, як і особливо в громадській діяльності поза Пластом, спричиниться до зросту поваги організації в громадянстві і може дати товчок до витворення не тільки внутрішньо-пластової, але й загально-громадської здорової публічної опінії, якої брак так сильно відчувається.

Оголошенню підлягають тільки правосильні вироків, себто такі, проти яких або взагалі не внесено відклику, або в яких відклик був вирішений Радою Чести II. інстанції.

* * *

Справування перед Радами Чести ще не скодифіковане. Воно твориться на основі практики в поодиноких Радах Чести, які наразі стосують загально-прийняті правила справування.

Понижче оголошує Булава УПС три вироків, видані нею як Радою Чести, і один вирок Ради Чести ОП УПС Ульм. Булава вважає доцільним у публікаціях, не призначених виключно для внутрішньо-

пластового вжитку (як „Пл. Шлях”), поміщувати тільки вироків, які боронять чести сеніорів перед публічною опінією, або ж вироків, якими сеніора виключається з УПУ. Всі інші вироків з пластовими пересторогами будуть поміщуватися у виданнях для внутрішньо-пластового вжитку.

Рада Чести Булави УПС відбувала свої розправи публічно для членів УПС у спеціально прибраній залі, в якій на стіні висів національний прапор і пластова лілея. Судді Ради Чести, які являлися в пластових одностроях, складали на початку розправи судейську присягу наступного змісту:

„ОБЩОЮ НА МОЮ ЧЕСТЬ, ЩО БУДУ СУМЛІННО ВИКОНУВАТИ ОБОВ'ЯЗКИ СУДДІ РАДИ ЧЕСТИ, КЕРУЮЧИСЬ ВИКЛЮЧНО ПОЧУТТЯМ СПРАВЕДЛИВОСТІ — ЗГІДНО З ПЛАСТОВИМ ЗАКОНОМ І МОЄЮ ПЛАСТОВОЮ ПРИСЯГОЮ. ТАК МЕНІ, БОЖЕ, ДОПОМОЖИ.”

Суддя Булави УПС

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТУНІВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО БУЛАВИ УПС У МЮНХЕНІ
ЯК РАДА ЧЕСТИ

Знак: РЧ 1—3/50

Мюнхен, дня 25 квітня 1950.

В ІМЕНІ ПЛАСТОВОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Представництво Булави УПС у Мюнхені, діючи як Рада Чести, в складі: суддя Булави УПС пл. сен. Осип Е. БОЙЧУК — голова і члени Булави УПС, пл. сеніор о. Богдан СМІК та Іван В. МАНАСТИРСЬКИЙ — члени, після попереднього передведного підготовчого справування у справі чести прих. сен. інж. ТАРАСА ГРИЦАЯ, приналежного до ОП УПС Діллінген (Німеччина), відбуло дня 25. 4. 1950 у Мюнхені публічну для членів УПС розправу, на якій видано наступний

В И Р О К:

РАДА ЧЕСТИ

1. стверджує, що прих. сен. Тарасові ГРИЦАСВІ прислужують надаліше права прихильника Уладу Пластунів Сеніорів;
2. звертає увагу обвинуваченого, що його поведінка в часі після завішення його в членстві УПУ давала його співтоваришам підстави сумніватися в його коректному відношенні до Пласту і в належному розумінні правдиво пластової постави;
3. накладає на обвинуваченого обов'язок виявити свою відданість Пластовій Ідеї і Пластовій Організації, а також належне розуміння пластової поведінки впродовж дальшої однорічної пластової служби в ступені сеніора-прихильника, рахуючи цей реченець від дня 25 квітня 1950;
4. стверджує, що Проводи ОП УПС Діллінген, які діяли в часі від 28. 2. 1948 до 15. 12. 1949, свідомо не виконали даного їм Перевірною Колегією УПС доручення перевести справу проти обвинуваченого наново — і висловлює їм за це докір;
5. постановляє оголосити цей вирок разом із мотивами в урядовому віснику УПС.

3 обосновання: Дня 8. 2. 1947 ОП УПС Ділінген рішив був виключити прих. сен. Тараса Грицяя з УПУ. Тому, що перед виключенням не подано обвинуваченому закидів проти нього й не дана була йому тим самим можливість оборони, — Перевірна Колегія УПС з формальних причин відхилила рішення ОП УПС про виключення і наказала перевести справу наново. Проводи ОП впродовж півтора року не виконали цього доручення. Аж коли обвинувачений зажадав від Булави УПС остаточного закінчення справи, покликана Рада Чести перевірила закиди, що були причиною його виключення, і видала вирок, як вище.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТУНІВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО БУЛАВИ УПС У МЮНХЕНІ
ЯК РАДА ЧЕСТИ

Знак: РЧ 2—3/50

Мюнхен, дня 25 квітня 1950.

В ІМЕНІ ПЛАСТОВОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Представництво Булави УПС у Мюнхені, діючи як Рада Чести, в складі: суддя Булави УПС пл. сен. Осип Е. БОЙЧУК — голова і члени Булави УПС, пл. сеніори о. Богдан СМІК і Іван В. МАНАСТІРСЬКИЙ — члени, — після попереднього підготовчого справування у справі чести пластуна-сеніора Івана МАЛЮКА, члена 4. Куреня УПС „Характерники“, тепер у Чикаго, США, — відбуло дня 25 квітня 1950 у Мюнхені публічну для членів УПС розправу, на якій видало наступний

В И Р О К:

РАДА ЧЕСТИ

1. стверджує, що постанова Дисциплінарної Комісії Оселі Іанггофер у Регенсбурзі з днів 26—28. 2. 1949, чспр. ДК 233/48, якою обвинуваченого „визнано винним того, що він восени 1948 р. в Оселі Ганггофер у Регенсбурзі, діючи у взаємному порозумінні зі своєю дружиною п. Параскевією Малюк і зловживаючи службовим становищем своєї дружини в одяговому магазині, безправно передержував у свому помешканні один новий жіночий плащ і повернув його до магазину тільки по уявленні поліцією в часі ревізії, переведеної в його помешканні“, —

не дає підстав добачуватися в поступуванні обвинуваченого пл. сен. Івана Малюка провини проти Пластового Закону;

2. звертає увагу обвинуваченого, що приналежність до УПУ накладає на його членів окремих обов'язок так у професійно-зарібковій, як і громадській діяльності особливо дбати про те, щоб їхнє поступування не дало найменших підстав до будь-яких підозр;

3. постановляє оголосити цей вирок в урядовому віснику УПС.

3 обосновання: Рада Чести, перевірявши фактичний стан справи на підставі оригінальних актів Дисциплінарної Комісії і на підставі висновків обвинуваченого, дійшла до таких висновків:

а) формальний бік справи:

1. нормально вирок українського громадського суду, які стверджують провину пластуна, є для пластової влади міродайні й обов'язуючі. В даному випадку Рада Чести за всякими наявними даними не могла вважати постанови Дисц. Комісії за вирок українського незалежного суду, бо:

аа) як сама назва вказує, Дисциплінарна Комісія була установою, що слідкувала за службовими провинами урядовців оселі. Про це свідчить даліше:

бб) постанови Дисциплінарної Комісії вимагали затвердження адміністраційного чиновника, посадика Оселі, отже не були рішеннями незалежного (з громадського становища) суду;

вв) відклики від постанов ДКомісії були полагоджувані не незалежною українською громадською установою, тільки ІРО-м.

2. Обвинувачений був у великій мірі позбавлений можливости належної оборони. Саме в часі видання постанови він переходив процесінг до США, безпосередньо потім він виїхав до Америки. Внесена його оборонцем, адвокатом д-ром В. Муровичем, апеляція була ДКомісією відкинена з формальної причини, яка — з юридичного боку — є щонайменше сумнівна, коли не зовсім безпідставна.

Тому Рада Чести вважала взагалі можливим розглядати справу вже раз осуджену.

б) мериторичний бік справи:

1. ДКомісія не ствердила ані за обвинуваченим, ані за його дружиною ніякого **карігідного вчинку в загальному розумінні**, а добачила-ся в поступку п. Малюкової тільки **службової провини** (замість переховувати плащ у магазині, або віддати його до запасів магазину, передержувала його вдома). Наміру **привласнити собі плащ** не стверджено ані в п. Малюкової, ані в обвинуваченого. Тому Рада Чести не найшла підстав притягати обвинуваченого до пластової відповідальности.

2. Немає сумніву, що обвинувачений знав про повищу службову провину своєї дружини. Зваживши становище службовців таборових магазинів, які в умовах еміграційного побуту є все наражені на підозріння, обов'язком обвинуваченого було особливо дбати про те, щоб таке підозріння не впало на пластуна чи членів його родини. Тому Рада Чести вважала вказаним звернути на це увагу обвинуваченого для перестороги його і других, які можуть найтися в подібному положенні.

3. Рада Чести постановила оголосити цей вирок — раз, щоб очистити обвинуваченого від чинених йому евентуально закидів, даліше, щоб безпідставно не було плямоване пластове ім'я, врешті, як вище сказано, для перестороги других.

ПРОТОКОЛ

Засідання Ради Чести ОП УПС Ульм з дня 23. 8. 1950 в справі проти пл. сен. **Юрія ЯРИМОВИЧА**.

Присутні члени Ради — пл. сеніори Володимир СТЕФАНІШИН, Дмитро МИСЬКІВ і Юрій КОСАЧЕВИЧ.

.... 2). Рішено узнати справу за в'яснену й одноголосно видано присуд уневиннючий обжалованого.

(Пл. сен. Юрій Яримович, член 4. Куреня УПС, був обвинувачений в тому, що не виконав доручення б. голови Станиці Регенсбург зліквідувати пластову домівку з хвилиною перевозу Оселі Ганггофер та забезпечити пластове майно. Ради Чести прийняла за доведене на підставі заповідань свідків: пл. сен. Ірини Любчак і ст. пл. Володимири Дереш, що на сходинах Станичної Старшини в Регенсбурзі колегіяльно змінено доручення голови Станиці й обов'язок перевезти майно Станиці лежав на іншій особі, а не на пл. сен. Ю. Яримовичеві).

В ІМЕНІ ПЛАСТОВОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Рада Чести Булави УПС в складі: пл. сен. Осип Е. БОЙЧУК — голова і члени Булави, пл. сеніори Іван В. МАНАСТИРСЬКИЙ і Володимир М. ЯНІВ — члени, відбула дня 15 вересня 1950 в справі чести пл. сен. Теофіла БАГРІЙЧУКА публічну для членів УПС розправу в Мюнхені і видала наступний

В И Р О К:

РАДА ЧЕСТИ

1. накладає на пл. сен. Теофіла БАГРІЙЧУКА, нар. 21. 2. 1908, члена 14. Куреня УПС, мешкаючого в Бад Кройцнах (Німеччина), кару викреслення з УПС по думці Правильника УПС, Розділ XI А тт. 1,2,3, — що рівняється виключенню з Українського Пластового Уладу;

2. постановляє оголосити оцей вирок разом з обґрунтуванням в пластовому урядовому віснику.

Обґрунтування:

1. Обвинувачений, як мешканець табору ДП Бад Кройцнах, був урядовцем адміністрації цього табору й виконував обов'язки провідника пластового Осередка Бад Кройцнах.

Навесні 1950 р. приїхав до повищого табору советський репатріаційний старшина і влаштував там свою імпрезу, получену з висвітлюванням советського фільму. Всі національності, які замешкують табір Бад Кройцнах, в тому й українська громадськість, рішили збойкотувати імпрезу советського старшини. Бойкот був переведений, а одиноким приярним на імпрезі був обвинувачений.

Рада Чести не мала підстав посуджувати обвинуваченого в симпатіях до советів, а навпаки, була схильна допускати, що його крок був вислідом морального тиску таборової адміністрації, від якої він був службово залежний.

Однак остає фактом, що одинокою особою, яка виломилася з-під загальної солідарності в акції, організованій різними національностями, був українець, до того пластун-сеніор. Рада Чести вважає, що приналежність до Пласту зобов'язує пластуна не словами, а ділами доводити вартість пластового виховання. Коли б навіть допустити моральний натиск на обвинуваченого з боку таборової адміністрації, то він своїм вчинком все таки виказав повний брак пластових рис характеру й наніс поважну шкоду українському імені.

2. Рада Чести прийняла теж за правдиве, що обвинувачений неоднократно надуживав алкогольних напиків і навіть з відзнакою на грудях зазивався до безтями. Цим він давав згіршаючий приклад пластовій молоді і підривав у громадянстві віру в успішність пластового виховання.

3. Незалежно від повищого обвинувачений в якнайбільш грубий спосіб допустився внутрішньо-організаційної провини, а саме таким чином, що:

а) візваний суддею Булави заявитися щодо обвинувачень під 1) і 2) — не відповів на закиди, а тим самим ухилився від переслухання. Цей факт сам один потягає за собою облігаторійну кару викреслення;

б) написане до нього довіроче письмо в повищій справі (довірочність його була виразно зазначена) виніс в поза-пластові, а навіть поза-українські круги.

Опінюючи цілість справи, Рада Чести вважала доцільним і можливим пристосувати до обвинуваченого одиноку в УПС кару — кару викреслення.

* * *

Від цього вироку прислуговує обвинуваченому право відклику до Ради Чести Головної Пластової Старшини.

Відклик треба заповісти впродовж трьох днів від дня одержання вироку в довільній формі, навіть без якихнебудь мотивів, на адресу Булави УПС: Україншер Пфадфіндербунд, Мюнхен, Дахауерштрассе 9/П. Впродовж дальших двох тижнів від доручення вироку можна надіслати обґрунтування відклику.

Вирок стане правосильним, якщо впродовж вище означеного триденного речення не вплине заповідження відклику, або якщо відклик буде вирішений негативно Радою Чести ГПСтаршини.

Надання письма на пошту вважається додержанням речення. (Відклику від цього вироку обвинувачений не вініс).

За згідність помічених вироків — О. Е. Бойчук, суддя Булави УПС

Пластова бібліографія

Цьона Палів — Поглиблюймо пластову працю. Доповідь на Конференції Пластових Виховників 26.9. 1947 в Н. Ульмі. Мюнхен, 1950, 8°, 16 стор. друк. Вийшло як Записки Українського Пластуна ч. 20.

Леонід Бачинський — Перші кроки. Пластове В-во „Молоде Життя“, Бльомберг, 1949, 8°, 84 стор. друк. Підручник для новацьких виховників — матеріали для новацьких проб, сходин, гутірок.

Молоде Життя — часопис Українського Пласту. Мюнхен, Німеччина. Ч. 1, січень 1950, 8°, 32 стор. друк; ч. 2, лютий 1950, 8°, 16 стор. друк; ч. 3—4, березень — квітень 1950, 8°, 32 стор. друк; ч. 5—6, травень—червень 1950, 8°, 32 стор. друк. Дітройт, ЗДПА. ч. 7—8, липень—серпень 1950, 8°, 32 стор. і 4 стор. обкл. друк, ілюстр.

Новак—додаток до журналу „Молоде Життя“. Ч. 1 (5) Великдень 1950, 8°, 8 стор. друк, ч. 2 (6) червень 1950, 8°, 16 стор. друк, ілюстрований.

Листки зв'язку Уладу Пластунів Сеніорів. Видає Булава УПС для вжитку пластунів-сеніорів. Дітройт—Лікавані. Ч. 1, квітень 1950, 4°, 4 стор.; Боффало—Вінніпег, ч. 2, червень 1950, 4°, 8 стор. циклостил.

Організаційні матеріали, доручення, обіжники Булави УПС.

Пластовий Вісник — журнал зв'язку для Пластових Частин у Канаді, видає на правах рукопису Реферат Преси та Інформації Красного Уповноваженого Головної Пластової Старшини Союзу Українських Пластунів на Канаду. Виходить кожного місяця. Торонто, Канада; ч. 10 (13) жовтень 1949, 4°, 12 стор.; ч. 11 (14) листопад 1949, 4°, стор. 13; ч. 12 (15) грудень 1949, 4°, 12 стор.; до нього додаток „Пластовий Адресар“, 4°, 16 стор. з адресами пластунів (-ок) зголошених в КППроводах Канади, США, Бразилії, Австралії, Тунезії та адресами Уповноважених ГПС; ч. 1 (16) січень 1950, 4°, 14 стор.; ч. 2—4 (17—19) лютий—квітень 1950, 4°, 20 стор.; ч. 5—6 (20—51), травень—червень, 4°, 22 стор. Всі видання циклостилеві. Обіймає організаційні напрямні, обіжники, доручення КППроводу Канади, а також виховні матеріали та хроніку.

Пластовий Листок — для внутрішнього вжитку Українських Пластунів і Пластунок, видає Уповноважений Головної Пластової Старшини на ЗДПА. Виходить кожного мі-

сяця. Дітройт, Міш. ЗДПА; ч. 3 грудень 1949, 4^о, 14 стор.; ч. 1 (4) січень 1950, 4^о, 12 стор.; ч. 2 (5) лютий 1950, 4^о, 12 стор.; ч. 3 (6) березень 1950, 4^о, стор. 18; ч. 4 (7) квітень 1950, 4^о, 10 стор.; ч. 5 (8) травень 1950, 4^о, 18 стор.; ч. 6 (9) червень 1950, 4^о, 12 стор.; ч. 7 (10) липень 1950, 4^о, 10 стор.; ч. 8 (11) серпень 1950, 4^о, 10 стор.; ч. 9 (12) вересень 1950, 18 стор. Всі видання циклостилєві. Обіймають організаційні напрями, об'їзники, доручення КППроводу ЗДПА, виховні матеріали та хроніку пластового життя. В числі за вересень 1950 р. звіт з однорічної діяльності КППроводу ЗДПА, статистичні дані та касовий звіт.

Листки дружного зв'язку 1-ого Куреня УПС ім. сктм. С. Тисовського до виключного відомо членів Куреня. Боффало—Нью Йорк, ч. 11, липень 1950, 4^о, 21 стор., циклостиль.

Листи до Братів Фаміліантів— видає З. Курінь УПС „Лісові Чорти“.

Лист 1-ий, груд. 47, 4^о, 2 + 2 стор.
 2-ий, 1. 1. 48, 4^о, 1 стор.
 3-ий, 5. 2. 48, 4^о, 8 „
 4-ий, 5. 3. 48, 4^о, 2 „
 5-ий, 15. 3. 48, 4^о, 2 „
 6-ий, 2. 4. 48, 4^о, 2 „
 7-ий, 1. 5. 48, 4^о, 5 „
 8-ий, 25. 5. 48, 4^о, 3 „
 9-ий, 1. 6. 48, 4^о, 7 „
 10-ий, 28. 6. 48, 4^о, 12 „
 11-ий, 7. 7. 48, 4^о, 2 „
 12-ий, 25. 7. 48, 4^о, 4 „
 13-ий, 4^о, 3 „
 14-ий, 4^о, 2 „
 15-ий, бер. 49, 4^о, 1 „
 16-ий, жов. 49, 4^о, 3 „
 17-ий, лист. 49, 4^о, 4+4 „
 18-ий, 27. 12. 49, 4^о, 3 „
 19-ий, 7. 4. 50, 4^о, 8 „
 20-ий, 20. 6. 50, 4^о, 7 стор.

Підставовий матеріал до реєстру ЛЧ — 6 стор., цикл.
З Книг Биття Лісових Чортів.. А се єсть Кодекс Лісових Чортів або Лісово-Чортівська Правда; червень 1948 р., 4^о, 12 стор. Списав Архидієко Юрко на Старих Солях Старосольський. Цикл.

Інформаційні листки 4-го Куреня УПС „Характерники“. Тільки для членів. Амберг, Німеччина, ч. 5, 1 листопада 1949, 4^о, 16 стор.; ч. 6, 15 грудня 1949, 4^о, 10 стор.; ч. 2 (8) квітень 1950, 4^о, 16 стор.; ч. 3 (9) травень 1950, 4^о, 15 стор.

За чаром Срібної Землі — дружній листок зв'язку пластового братерства 6. Куреня УПС „Закарпатці“ ім. Олега Ольжича. Дітройт, ЗДПА. ч. 3 березень 1950, 4^о, 4 стор.; ч. 5 Великдень 1950, 4^о, 3 стор.; ч. 6 травень 1950, 4^о, 6 стор.; ч. 7 червень 1950, 4^о, 5 стор.; ч. 8, 7 липня 1950, 4^о, 3 стор.; ч. 9 липень 1950, 4^о, 4 стор.; ч. 10 серпень 1950, 4^о, 5 стор.; ч. 11 вересень 1950, 4^о, 4 стор. Цикл.

Слідами Орлика — бюлетень Команди 8. Пл. Куреня УПС ім. Григора Орлика. Вестбері, ЗДПА, ч. 4, 15.11.1949, 4^о, 10 стор.; ч. 1 (5) січень 1950, 4^о, стор. 8; ч. 2 (6) лютий 1950, 13 стор.; ч. 3 (7) квітень 1950, 12 стор.; ч. 4 (8) травень 1950, 6 стор.; ч. 5 (9) червень 1950, 14 стор.; ч. 6 (10) серпень 1950, 12 стор. Циклостиль.

Шум „Дубової Кори“ — хроніка нашого життя. Стор. від 33 до 54 дня 9 лютого 1950, стор. від 55 до 70 дня 1 червня 1950, 4^о. Матеріали про життя й працю 13. Куреня УПС „Дубова Кора“, цикл.

Інформатор Хрестоносця — неперіодичний бюлетень 5-го Куреня УСП-ів „Ордену Хрестоносців“, Мюнхен, Німеччина. Ч. 1, 10.11.1949, 4^о, 8 стор.; ч. 2, 24.2.1940, 4^о, 7 стор.; ч. 3, 8.5.1940, 4^о, 16 стор.; ч. 4, осінь 1950, 4^о, 6 + 3 стор. Циклостиль.

Журавлі — неперіодичний бюлетень 7-го Куреня УСП-ів „Чота Крилатих“, Мюнхен, Німеччина. Ч. 1 травень 1950, 4^о, 14 стор. Цикл.

Вовкулачі Вісті — інформаційний листок гуртка УСП „Вовкулак“, Діллінген, Німеччина. Ч. 7 (14) серпень 1950, 4^о, стор. 9. Машинопис.

Новацька Вістка для українських дітей в Англії. Видас КВМ. Ч. 4—5, квітень—травень 1950, 4^о, 16 стор. Циклостиль.

„ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ“ видає Союз Українських Пластунів
 Редагує Колегія
 Адреса: München, Dachauerstr. 9/II, Germany.

Друк: Степан Слюсарчук, Мюнхен 8, Розенгаймерштр. 46а.

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

München, Dachauerstraße 9/II, Germany

поручає свої видання:

Юрій Старосольський

ВЕЛИКА ГРА

гутірка про ідею і методу пластування. Марка на обгортці Лісовського, ініціали Судомори, 3 іл. вкладки. Мюнхен 1948. стор. 68, 8^о. ДМ 3,— або дол. 0,80.

В ДОРОГУ

Пластовий Співаник за ред. В. Витвицького, Ю. Пясецького, Б. Кравціва, 6 розділів: Гімни, Пластові, Народні, Стрілецькі, Танки, Трубові сигнали; стаття В. Витвицького про українську музику — українською і англійською мовами — 101 пісень. Мюнхен 1949, стор. 192, 16^о, ДМ 5,— або дол. 1,80.

Бейден Пауел

СКАВТІНГ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

авторизований переклад з англійського Е. Кульчицького. Мюнхен 1950, стор. XVI + 314, 8^о, ДМ 9,— або дол. 2,50, полотно: ДМ 12,— або дол. 3,20.

Леонід Бачинський

ПЕРШІ КРОКИ

підручник для провідників новацтва, Вльомберг 1950, стор. 96, ДМ 2,— або дол. 0,80.

ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУНА

- Ч. 16 Володимир Янів: »До Великої Мети«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 17 Євген Кульчицький-Гут: »Наше довкілля підчас мандрівки«, стор. 16, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 18 Яро Гладкий: »Пластовий Індивідуалізм«, стор. 20, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 19 Юрій Старосольський: »Ідейний виряд пластуна«, й Атанас Мілянчик: »Фізичний і господарський виряд«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 20 Цьопа Палів: »Поглиблюймо Пластову Працю«, стор. 16, ДМ 0,50, дол. 0,15.
- Ч. 21 Атанас Фіголь: »Думки про сучасний стан Пластового Руху«, стор. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.

Чи Ви вже забезпечили для себе монументальний твір:

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Перша частина в трьох томах,
1 200 стор. + кольорові і темні таблиці
й карти.

Перший том уже появився; ціна
50,— ДМ. або дол. 15,—. Поодинокі
зошити тільки до часу закінчення
твору в ціні 8,— ДМ. або дол. 2,50.

Дальші вичерпні інформації жа-
дайте у В-ві «МЖ».

«Енциклопедія Українознавства» — книга необхідна для кожного громадя-
нина, а тимбільше пластуна.

Приєднуйте нам нових передплатників!

УВАГА ВИХОВНИКИ! — В 40-ліття УПУ розпочинаємо серію видаць з
ділянки українознавства. Вже в друку:

Ярослав Падох

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАРНОГО ПРАВА

Юрій Шерех

НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

«ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ» видає Союз Українських Пластунів

Редагує Колегія

Друк: Степан Слюсарчук, Мюнхен 8, Розенгаймерштр. 46а

ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА П.Ш. ДМ 1,50 — \$ 1,—

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ АУСПИЦІ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Число 5

Мюнхен — Німеччина

серпень 1951

ЗМІСТ:

	Стор.
*** Наказ ГПС з приводу 40-ліття УПУ	1
*** Дороговакази — у 25-у річницю смерті Симона Петлюри	6
Северин Левицький: На новому етапі	4
Степан Тисовський: Фрагмент з промови в 1922 р.	8
Мирон Федусевич: Початки Пластового Руху в перспективі 40-ліття	9
Євген Кульчицький: Перша пластова еміграція	29
Антін Івахнюк: Роман Шухевич	35
Ярослав Падох: Лицар з імені і чину	40
*** Наш обов'язок супроти Шука	46
Цьопа Паліїв: До проблеми нашої виховної політики за кордоном	48
Василь Колодчин: Нові обставини — нові методи праці	57
Василь Маркусь: Матірні Курені	62
Ярослав Терлецький: Одно зі завдань	70
Сірий Лев: За зміст у новій формі	72
*** Обов'язуючий правильник УПС	75
Володимир Савчак: Правильник УПС — Проект «А»	81
Микола Бараболяк: Статут УПС — Проект «Б»	89
З нашого життя	99
З редакційної теки	101
Бібліографія	108

АВТОРИ ЦЬОГО ЧИСЛА:

Бараболяк Микола, б. член УПУ, д-р прав, адвокат.
Івахнюк Антін, пл. сен. 10 К. УПС «Чорноморці», інженер-архітект.
Колодчин Василь, ст. пл. 17 К. УСП «Гірські Орли», студент.
Кульчицький Євген, пл. сен. 6 К. «Закарпатці», кількакратний Командант СУПЕ, Уповажений ГПС а опісля голова КПС в США, лісовий інженер.
Левицький Северин, пл. сен. 1 К. ім. Ст. Тисовського, Верховний Отаман УПУ, голова ГПРади й голова УПС, проф. гімн.
Маркусь Василь, ст. пл. 8 К. УСП «Орден Хрестоносців», член ГПР, публіцист (ред. журналу «Фенікс»), д-р філос.
Падох Ярослав, пл. сен. 5 К. УПС «Загін Червона Калина», д-р прав, дійсн. член НТШ, проф. УВУ, адвокат.
Паліїв Цьопа, пл. сен. 2 К. «Ті, що греблі рвуть», Головна Командантка Пластунок, учителька.
Савчак Еслодимир, пл. сен. 3 К. «Лісові Чорти», Уповажнений ГПС на Тунезю, мгр. прав, адвокат.
Терлецький Ярослав, ст. пл. 1 К. УСП «Бурлаки», інж. електротехн.
Тисовський Степан, († 1923), гром. діяч, підполк.-авдитор УГА, заст. голози Верховної Пластової Ради у Львові, ред. органу «Молоде Життя».
Федусевич Мирон, один з перших опікунів і провідників Пласту, гром. діяч. гімн. проф.

(Скороти: УПУ — Український Пластовий Улад; ГПР — Головна Пластова Рада; ГПС — Головна Пластова Старшина; УПС — Улад Пластунів Сеніорів; УСП — Улад Старших Пластунів; К — курінь; ст. пл. — старший пластун(-ка); пл. сен. — пластун сеніор.)

Увага! Це число ПШ виходить як п'яте з черги. Три перші числа появилися на Рідних Землях в 1930 році й вони вичерпані.

С К О Б

П Л А С Т О В И Й Ш Л Я Х

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

„Scouts Way“ Nonperiodical Review of the
Ukrainian Rovers and Old Scouts.

Число 5

Мюнхен-Німеччина

Серпень 1951

НАКАЗ

Головної Пластової Старшини

з приводу 40-ліття

Українського Пластового Уладу

ПЛАСТУНИ!

Нещодавно Зустріччю в Авгсбурзі ми святкували наше 35-ліття. Перед нашими очима незабутнє Ювілейне Свято Весни в Міттенвальді. Сьогодні бурхливі хвилі життя розкинули нас по всіх континентах. Сорокліття Пластового Руху зустрічаємо в нових, цілком змінених обставинах.

СУЧАСНЕ ПОЛОЖЕННЯ

Процес розселення скупчень українських скитальців у Німеччині-Австрії закінчений. Починається етап — довшої чи коротшої — стабілізації наших осередків на всіх континентах світу. Контури нашої організації сьогодні вже виразно зарисовані. Найбільше і найміцніше скупчення, а в парі з тим — у порівнянні й у пропорції до інших — єдине передусім своєю опорою на українську емігрантську масу за кордоном є скупчення ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ, — Канади і США.

Поруч цього ядра існують малі осередки по різних країнах світу, але вони ніколи — а принаймні в найближчих роках — не зможуть досягнути навіть приблизно тієї питомої ваги, що їй вже досягнуло скупчення Північної Америки.

ЗАВДАННЯ СКУПЧЕННЯ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Маючи опору об мільйонову масу українців у Північній Америці і завдяки питомим політично-соціально-господарським обставинам тих країн — це скупчення має природний доплив живої крові, а в парі з цим на нього спадає дуже відповідальне завдання:

— усіма фібрами юнацької душі вмоктатися в українську субстанцію тих країн і силою розбудженого неофітського етосу регенерувати її національно та зберегти у ній живим пластове серце до часу, коли його буде можна перенести на Рідні Землі, під покров Святої Софії і Святого Юра.

ІНШІ ПЛАСТОВІ СКУПЧЕННЯ

Скупчення Північної Америки стає сьогодні основним ядром Пластового Руху. Чим сильніше, чим інтенсивніше розвиватиметься Пластовий Рух на цих теренах, тим краще змогутимуть процвітати пластові осередки по всьому світу, будь вони більші чи менші кількістю свого членства. Але ми — рух, опертий на якісно високу одиницю, яка зуміє затримати свій характер і діяти навіть у найбільшому розпорошенні нашої скитальщини.

Усі Ви, Друзі—Пластуни, великого віддалення, утримуйте наш духовий і організаційний зв'язок! Він дасть Вам непоборну силу перетримати найчорніші дні Вашого осамітнення.

ІДЕЙНА ОДНІСТЬ

Перед усіма нашими рішеннями в нашій організованій дії і нашій особистій поставі ми мусимо завжди пам'ятати про первинне — єдине, що забезпечить нам „дочасну вічність” і дасть нам силу перетримати тяжкі найближчі дні — це збереження ідейної одиности нашого Руху.

Ми мусимо бути вірні нашим великим традиціям і нашим незабутнім Дружам, що впали на шляху.

Пам'ятаймо:

„... Україна була завжди вогнищем гуманізму на широких просторах Східної Європи. І ми, пластуни, знову підняли прапор українського гуманізму і несемо його в майбутнє, щоб збагатити українську націю і все людство.

...Виховання людей українського закону і правопорядку — це наша найвища служба Батьківщині.“

(З наказу Команди СУПЕ в 35-ліття УПУ)

Збереження ідейної одиности — це не тільки завдання організаційних проводів, це ще більшою мірою журба й обов'язок кожного пластуна. Це та внутрішня публічна опінія — живий, рішальний, наказуючий відрух на всі прояви життя цілості і на поступування одиниць.

ОДНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ І ОДНІСТЬ ПРОВОДУ

Вихідні становища при розв'язці цього нелегкого завдання такі:

1. Нас обов'язує наш внутрішній моральний і формальний правопорядок і він є остаточним вирішальним критерієм у всіх справах — без уваги на те, які будуть формальні постанови легального вияву нашого Руху в поодиноких країнах.
2. До цього нашого внутрішнього правопорядку ми еластично пристосовуємо всі інші об'єктивно-формальні чужі приписи, як теж наші несуттєві формальні постанови еластично пристосовуємо до об'єктивних обставин кожної країни.
3. Зберігаємо наші дотепер вироблені організаційні форми, міняючи їх тільки там, де є в цьому кончею й неминуча потреба чи безсумнівна доцільність. Натомість дуже чітко приглядаємося, де і як потрібно нам бути „модерними”, „поступовими” і тримати крок з сучасним днем. Це стосується передусім методики дії в сучасних обставинах.

Із загального положення і вихідних позицій ідейної та організаційної одиности нашого Руху випливають далекоїдучі завдання, здійснення яких є обов'язком усіх пластових проводів в поодиноких країнах.

ПЛАСТУНИ!

Сороклітній ювілей Українського Пластового Уладу зустрічаємо далеко від Рідної Землі, на чужині.

Еміграційний побут несе з собою для наших людей безліч різних небезпек. Загрожує нам підризка робота ворожих українському народові сил; загрожують злидні матеріальні і злидні моральні.

Будьте завжди свідомі цих небезпек!

Тільки зімкнутими рядами, спираючись на нашу сороклітню традицію і вірні нашій Пластовій Присязі — підємо в дальшу Мандрівку до Великої Мети, дальшій боротьбі назустріч!

І віримо, що Всемогутній поблагословить нашу любов Вітчизни нашої — України і наш труд та змаг для Неї —

СВІТЛОЮ ПЕРЕМОГОЮ НАШОЇ ІДЕЇ!

С К О Б!

Дано в Мюнхені, дня 5-го квітня 1951 року.

ЗА ГОЛОВНУ ПЛАСТОВУ СТАРШИНУ:

(—) п. сен. Атанас Ю. Фіголь, в.р.
голова

(—) п. сен. Осип Е. Бойчук, в.р.
писар

ДОРОГОВКАЗИ

у 25 річницю смерти Симона Петлюри

Історичні обставини склалися так, що Пластовий Рух міг розвинути і здобути найкращі успіхи передусім на Галицькій Землі. Несприятливі політичні умовини не дали змоги Пластові розвинути ані в Наддніпрянській Україні під російсько-більшевицькою, ані в Буковині й Басарабії під румунською окупацією. Крім Галицької—пригорнула пластунів ще й Срібна Земля—Закарпаття.

Але пластова ідея прийнялась всюди на українських землях. У залежності від окупаційного режиму—в одній частині України вона розвивалась й існувала довше, в іншій—коротше. Сьогодні Пласт діє на чужині в усіх скупченнях української діаспори. Сорокліття його існування стрічаємо сьогодні теж на чужині.

Український Пласт завжди зберігав понадпартійний і понадкласовий характер, завжди ставився однаково позитивно і з рівною пошаною до обох українських віровизнань; крім того Пласт був і назавжди залишиться соборницькою організацією. Ідея української соборності, змагання до єдності всіх українських земель в соборній незалежній державі—була завжди серед нашої пластової спільноти тією живою силою, що зв'язувала загально-людські, універсальні ідеали Пласту з українською національною ідеєю. Ідея соборності була тією силою, що допомогла Пластові зберегти всеукраїнський характер, не зважаючи на те, що історичні обставини приневолювали обмежитись територіально майже виключно до західних земель України.

Вся дотеперішня пластова традиція, ідеологічні заложення Пластового Руху, його програма і дія—навіть назва і герб—все доказує, що ми не мали ніяких тенденцій до територіального обмеження. Зокрема виховний ідеал, ідеал української людини, до якого змагає Пластовий Рух, завжди осноровувався на головних засадах всеукраїнської духовості. Найкращі постаті Соборної України були і залишаться нашими найкращими живими дороговказами.

Тому, коли сьогодні ціла Україна в глибокому смутку згадує пам'ять Симона Петлюри,—ми еднаємося нашими почуваннями пошани з усім громадянством. І бажаємо тільки одного, щоб вияв стихійної пошани до Симона Петлюри з нагоди святкування 25 річниця його трагічної смерті створив таку атмосферу, яка сприяла б об'єднанню всього українського громадянства під одним проводом для спільної боротьби. Бо: „перемагають організовані і нерозпорошені“—говорив С. Петлюра.

*

„В українську державність ми віруємо, в її неминучості ми переконані. Для нас вона—це жива реальність, бо ідею її ми носимо в серці, бо її духом і її потребами овіяне все наше життя. Ще не затих гуркіт рідних гармат недавньої боротьби за нашу державність, ще не засохла свята кров, пролита мучениками і лицарями; ще не розвіявся той дух боротьби, що підіймав вірних синів нації на велике діло, і поведе ще знову... Ми занадто живо відчуваємо цей дух боротьби, щоби перейти до порядку дня над засобами найдоцільнішими для успішного її закінчення“. (Симон Петлюра).

Ця віра в Україну і неминучість її визволення це те, що еднає нас пластунів—з Симоном Петлюрою. Він—сьогодні вже історія; але його віра в Україну це жива дійсність, якою живе теж і Український Пласт. На тлі історії зарисовується щораз чіткіше його постать як великого патріота і провідника народу в визвольній боротьбі. В тім відношенні він став символом традиції сторіч. Це ж під його проводом вперше від часів Мазепи—на сході Європи з'являється українська військова сила як самостійний рішальний чинник. З того часу молода народна армія Української Республіки, обвіяна легендою Головного Отамана,—йде у вир боротьби за українську вільність, за український закон і державу.

*

Для нас постать Симона Петлюри зобов'язуючий приклад великої віри в Україну, приклад щирого патріотизму і приклад плекання громадських і державних чеснот. Ці основні елементи українського державного будівництва маємо виробувати серед нових поколінь. Це буде наш найвідповідніший вклад до жалібних урочистостей. Бо наш Рух—далекий від голосних і на зовнішні ефекти наставлених маніфестацій. Ми хочемо шанувати пам'ять Симона Петлюри в сірих рядах нашої щоденної праці—в підготовці нових кадрів наростаючого активу української молоді, активу пройнятого соборницьким духом всеукраїнської єдності. Наш рух у щоденній праці має їх підготовляти на те, щоб вони стали добрими переємниками великих замислів Симона Петлюри і твердо змагались за їх успішну реалізацію.

*

Коли згадуємо Головного Отамана, пригадаймо, що в тому ж Парижі, в якому він згинув, його єдина дитина, пластунка бл. п. Лідія Петлюра, довгі роки носила нашу пластунську відзнаку—лелію переплетену тризубом,—і була там носієм нашої пластової ідеї. Хоч її молодецьке серце зашвидко згасло й погас той вогонь, який у ньому горів для цієї ідеї, проте вона—ще один вузол, який в'яже наш Рух з історичною постаттю Симона Петлюри.

На новому етапі В 40-ліття Пласту

В 1951-му році минає повних сорок літ, як постали перші гуртки з гордою сьогодні назвою Пласт. Тоді то кількох людей майже рівночасно, зразу навіть незалежно від себе, відчувало велику потребу дати Українській Нації, що формувалася з романтичних, здавалося б, мрій у масовий, всенародний рух, нову форму нової організації молоді, з новими завданнями, з новим змістом, збудованим не тільки на давній українській традиції, не тільки на концепціях великої потреби, але і на наукових засадах модерної педагогіки і соціології.

Безперечно, ці люди використали тоді, деякою мірою, перші зразки перших тоді організаторів нової системи виховання молоді у т. зв. скавтських організаціях інших народів, головне Англії і її світу, але вони одночасно шукали способів синтези, беручи до уваги можливість і konieczність приспособити чужі взірці, чужі завдання, чужі змісти до наших потреб, до виявів нашого українського духа в минулому і сучасному, Одиниці, часом і гуртки української молоді вже і до починів організаторів Пласту в чужонаціональних нам скавтських організаціях, але не від них рахуємо початок нашої справи, а тільки від часу великого приспособлення скавтизму до потреб українського життя.

І тому ми сьогодні відзначаємо працю таких перших організаторів Пласту як д-р Олександр Тисовський, Іван Чмола, Теодор Поліха, Михайло Шипайло і інші, бо вони дали перші концепції потрібної нам синтези, а не тільки перші гуртки молоді за готовими зразками. Не легка тоді була ця праця! Українська Нація щойно будилася тоді до нового життя, яке тільки згодом вилилося в масовий рух під час родючих болів у I-ій світовій війні і в її наслідках. В 1911 році стояли ми не тільки перед фактом поділу України поміж окупантів, але і перед фактами масового загину традицій, масового ще тоді москво- і польонофільства. Українська модерна наука щойно ставала на ноги, визволялася з накинених «наукових» пут панівних на Україні націй, де за саму назву «Україна», «український» треба було зводити не тільки наукові, але й «гомеричні» реальні бої з усіма їх наслідками, коли це загумінкова, квієтистична частина навіть нашого, вже свідомого, українського громадянства ставилася вороже до всіх вимог не тільки динамічного виховання молодого покоління, але навіть до примітивних вимог нової педагогіки, гарту тіла тощо.

Не місце тут подавати аналізу впровадженної Пластом виховної системи, але одне підчеркнути треба: Пластова система виховання прийнялася змісця і згодом почала поширюватися на всі українські землі; не було і нема ні одного українського територіального регіону, який би довше чи коротше не був захоплений Пластом; навіть уже на першій еміграції в 20-х рр., а згодом на еміграції в 40-их рр. Пласт ставав і далі стає чи не одиноким міцним засобом виховання нових поколінь не тільки для потреб важкого

еміграційного життя, але і одночасно звертає молодь нових українських еміграційних поколінь до завдань, а не тільки традицій, країни нашого походження, країни наших батьків і дідів, що сьогодні ще під важким чужим пануванням, і жде тісної співпраці всіх українців, де б вони й не находилися.

Пластова система мала і має ще ту міць, безперечно надану їй уже творцями, що вона без істотних змін перетривала нераз основні зміни в політичних, соціальних, релігійних, побутових зрушеннях, що відбувалися і відбуваються всюди, де живуть українці, в різних обставинах свого легального і нелегального життя. І завжди Пласт був не тільки діючою, але великою конструктивною силою на тлі нераз дуже важких обставин своєї дії, під час жорстоких нераз наступів ворога, одночасно нераз на тлі гірких внутрішньо-українських конфліктів. І весь час Пласт не міняв свого внутрішнього змісту, його духове обличчя залишилося незмінним, маємо надію, воно залишиться аж до часу, коли Україна вибере нове свободне життя для всіх своїх синів і дочок, для свободного, легального свого вияву на своїх землях.

Безперечно, Пласт міняв і міняти мусів форми своєї дії. Були це засоби його тактики, відповідні до обставин та вимог прогресу науки, успішнішого переведення свого змісту у діло. Це були також зміни, спричинені тенденціями його розвою. До цих останніх слід зарахувати наші постанови вже з 1930 р. поширити дію Пласту і на кадри в Пласті вже перевихованих людей, та через них і на хід українського публічного життя. Пласт, загнаний після 1930 р. у підпілля, мусів всю свою енергію зужити на втримання української молоді в Пласті, не міг постанов з 1930 р. належно виконати і вернувся до них тільки в 1945 р., в час свого нового свободного росту на еміграції. І в тій ділянці Пласт не тільки не використав чужих взірців, але й став взірцем для інших народів, у яких думка оформлюватися почалася тільки в 1947-ім і пізніших роках.

На протязі свого 40-літнього існування Пласт завжди був єдиним у змісті, а навіть єдиним у організації по всіх землях України і, як ось тепер, і цілого світу, хоч нитки організації мусіли нераз бути і невидимими для загалу. Не значить це одначе, щоб усередині не бувало виміни думок, навіть часом поважних конфліктів, але в обміні тих думок, у вирівнюванні по-пластовому тих конфліктів Пласт виходив тільки ідейно скріпленим, з новою ударною силою. Це велика заслуга не тільки керуючих у даний момент провідних людей Пласту, але, безперечно, це велике діло творців Пласту вже в 1911 р. Вони то поклали в Пласт такі заложення, що надали силу і міць Пластові на їхній час і незмірене ще ними тоді майбутнє. Ними оснований Пласт найшов і находить своє велике оправдання. Тому і згадуємо, повні признання і гордості, оцих перших наших основопників.

Та згадуючи їх, ми не приклонники тільки сухої традиції, ми не шануємо їх тодішні заслуги тільки для тодішніх часів, ми, звертаючи наше обличчя в минуле, зараз таки звертаємося в майбутнє; завдання Пласту були великі не тільки в минулому, і для цих завдань Пласт находив виконавців, але Пласт — це ріст, це нині велика діюча сила, завжди молода. Ми гордо заявляємо: ми тільки на етапі нових завдань, ми на порозі нових зусиль,

на шляху до ВЕЛИКОЇ МЕТИ. В нас будуть тільки змінюватися покоління, але наша мета буде завжди одна. Ми певні, що, ідучи послідовно цим шляхом, ми нашу мету досягнемо, і тоді ще не знамо своїх прапорів у музеї, але покладемо всі наші зусилля для закріплення цієї мети і втримання її для добра майбутніх вільних поколінь України.

Степан Тисовський

* * *

Байдуже, як там по інших країнах і в інших народів, але в нас — українців Пласт став вже тим, чим він завзявся бути! Ясним, повним і гордим світоглядом молоді. Нам уже вдалося відірвати Пласт, як твір чистого духу, від буденщини, від тих звичайних людських пересудів, серед яких головний тон грає погляд, наче б чиста, правдива, добра ідея не могла устоятися супроти людської вродженої недовіршеності, а ще гірше — злоби. Щоб не було непорозуміння: говорю про Пласт як улад, як цілість, не про пластунів. Вимоги Пластового Закону я порівняв би з якимсь загально дуже цінним добром, якого набуття покищо переростає матеріяльну змогу одиниці. Тут треба співпраці великої кількості хоч би матеріяльно слабших одиниць. Спільною працею малих можна набутти і вдержати велике добро. Це звичайний, хоч мало це зрозумілий, закон природи. Найвищий, найгарніший твір людини — це співпраця безлічі мікроскопних клітин. Величаві, прегарно улаштовані палаци — це поукладані одна на одній безлічі малих цеглин, укладені руками багатьох робітників. Всі чуда новітньої техніки — це вислід умової праці цілих поколінь учених та фізичної праці багатьох сучасних робітників. — Співпраця численних, самих у собі малозначних одиниць виявляється у кожному предметі нашого оточення, коли тільки почнемо думати про його постання. З-під цього загального закону не можна виняти ідеї. Були, щоправда, здавна одиниці, великі своїм самотнім аристократизмом духа, одиниці — велети на полі моральної сили, і вони нерозпадали в боротьбі з труднощами, бо вони йшли самі.

Пласт — це та сама ідея, ідея тих колишніх великих самітників, але сперта на барах і двигана раменами соток і тисячів малих робітників-пластунів. І хоча б відна з тих одиниць не могла міряться з колишніми велетами духа, то співпраця тих недовіршених одиниць взята як цілість, взята як сума, значно перевищає сили хоч би найдовіршенішої, але самітньої одиниці. Пласт як збірнота зусилля може легко побороти ці ворожі сили, перед якими не могли устоятися хоч би й найідеальніші одиниці.

(Із вступного слова при відкритті курсів пластових інструкторів 5. 3. 1922 р. у Львові).

Мирон Федусевич

Початки Пластового Руху у перспективі сорокліття

1. Замість вступу — поконгресові думки

На європейський лад проведений Пластовий Конгрес в Ашаффенбурзі в 1948 році переніс мене хоч на три дні з сірої скитальної буденщини в світ здійснених пластових мрій, якими я свого часу дорожив як сокільський діяч перед 1914 роком і опісля як один з пластових провідників-опікунів в 1920 до 1923 роках. Називаю цей конгрес «здійсненням пластових мрій» тому, бо на ньому не бачилось недосвідченої шкільної молоді, яку ще треба було випрошувати від її батьків, як це бувало колись, щоб втаємничувати її в пластові гасла, приєднувати для пластової практики, а то навіть захищати перед окремими вимогами вчителів, ставленими до пластунів, — тільки стрічалося на кожному кроці пластових сеніорів чи старших пластунів, що своїм дотеперішнім життям або й громадською діяльністю довели вже, що вони якслід зрозуміли пластову ідею та ладні за її принципами поступати все своє життя. Мені, зокрема як бувшому пластовому опікунові та провідникові, було дуже приємно, а то й інтересно спостерігати, що мої колишні учні-пластуни у великій мірі потрапили здійснити в своїй громадській діяльності — як лікарі чи професори університету, або вчителі чи вчительки рідних шкіл, чи вкінці як інженери, редактори і письменники — вимоги пластових законів для ідеї Соборної України, зрікаючись часто своїх особистих користей, суспільно-партійних переконань, чи інших посторонніх амбіцій. І коли мені постійно важко було кому небудь з'ясувати, що це таке «Пласт», — то на згаданому конгресі, після декількох десятків літ моїх передумувань і співпраці з пластунами, мені було б ще важче подати якусь коротку дефініцію завдань Пласту, — а зате було б легко сказати:

«Хочете знати, що таке пластування? Ось ходіть з нами в цю залу нарад. Там з'їхались поважні громадяни різних суспільних навірствувань, світоглядів, переконань, з найрізномірніших «партій»: від патріотичних пацифістів до скрайне-революційних націоналістів, а глядіть, як вони культурно, хоч деколи з живим пластовим патосом, диспутують над поодинокими проблемами. Сядьте в їхньому гурті та прислухайтеся хоч годинку, як ці люди без зайвої лайки, без удавано-високопатріотичної демагогії, тільки речевими аргументами, викладеними спокійно, толерантно для противника, вміють з'єднати більшість для себе. Замість грубих наслідків, Ви почувете з їх уст часто специфічно пластунаські ватрові дотепи, або щонайбільше кусливі товариські жарти, які саме підтримують ту сердечну атмосферу, яку витворити може тільки довголітнє товаришування в школі, — але ще більше спільне таборування, співжиття і пригоди в Пласті. Побувши ось так годинку-дві між цими «старими» пластунами, Ви зрозумієте, чому вони вічно молоді, чому вони при своїх 30, 40 і 50 роках життя не старіються, чому вони й до найважчих проблем вміють підійти легко — хоч серйозно. Тоді непотрібно буде Вам з'ясувати, яке завдання «Пласту», — бо якби я Вам навіть коротко сказав, що це самовиховання молоді для всесто-

роннього життя в Соборній Україні, то це будуть для Вас і для багатьох інших земляків, якісь надто претенсійні й надміру непосильні до здійснення «пусті слова».

Ось більше-менше щось таке сказав би я сучасному громадянину на його запит про пластові ідеї, а якщо він перейшов би згодом на методику проведення цих ідей у життя, то й тоді вказав би я йому на сьогоднішню емігрантську пластову дійсність, відображену на тому ж конгресі.

Побіч свободолюбного демократизму у виборі своїх «чиновників» — пластуни мусять проявляти щодо своєї демократично вибраної старшини повну дисципліновану слухняність (мовляв, за січовими зразками), — а ця старшина може до деякої міри й «абсолютно» наказувати, зовсім на зразок модного тоталітаризму, диктатури, фашизму чи різнообразного вже націоналізму. І це я спостерігав як проведене в дуже симпатичній формі, хочби в рамках самого Пластового Конгресу. У виступах багатьох приявних на залі учасників нарад виразно зарисувався новий тип пластового провідника, демократично вибраного, але з абсолютно «диктаторською» владою. Це тип провідника, що не «вбиває» негайно, — тільки чемно і з усміхом поволенки «дорізує» бідну пластову жертву, яка вкінці мусить так зробити, як це потрібно... Пластові. На мою думку, такі провідники нічого не зроблять такого, на що не погодився б справді ідейний соціаліст чи націоналіст, мельниківець, бандерівець, чи лебедівець, соціал-революціонер чи гетьманець, клерикал чи вільнодумець, націонал-демократ чи інший «-іст», — бо вони з'єднають їх усіх понадпартійно чи міжпартійно спільними високими національними українськими ідеями, так як потраплять без приниження впровадити українських пластуни в світову скавтську сім'ю, запевнити їм там належне місце у «вільних народів колі». Це тим «легше», бо скобові вулики розлетілись уже далеко від рідного галицького гнізда, по всіх країнах усіх континентів, але й тому саме тим «тяжче», — бо важко зібрати в одну спільну духову громаду розсіяних по цілому світі ісповідників Українського Пласту. За ересь не тяжко!

Я особисто радо піддавався під «владу» таких патріотичних вільнодумних диктаторів, якими були відомі в Галичині демократичні діячі як д-р Євген Олесницький — організатор Стрийщини, та славний батько руханки й спорту — проф. Іван Боберський. Зокрема цей останній був взірцем «дивака», що все особисте посвячував для послідовного проведення в життя намічених цілей, які мала українська сокільська організація в Галичині. Він провадив її в понадпартійному національному дусі до з'єднання за кожен ціну з аналогічними, але партійними — радикальними «Січачами». В нього було дійсно єдине гасло: «Україна понад усе». Але виникає питання, чи постійно так воно в Пласті, чи дійсно в щоденному житті ці досвідчені пластуни ведуть себе по-пластовому й по-пластунськи і чи так гарно розвивався Пласт у минулих десятиріччях, як він зарепрезентувався на Конгресі, і що впливає з його багатьох чудово оформлених видань і часописів?

Друге питання: як далі бути українському Пластові, розсіяному по цілому світі, чи він має далі зберігати свої на чисто-національному ґрунті вирощені закони, чи теж з честю — як українська організація, збудована на всесвітніх людських гаслах — спровола перейти в чужодержавні, а тим

самим і чужонаціональні скавтські з'єднання, зберігаючи за собою щонайбільше свої національні окремості?

На ці питання я як одиниця не в силі відповісти, але можу тільки кинути кілька думок, а з минулого подати деякі інтересніші спогади, що насвітлюють добу й обставини при першопочинах нашого пластування.

2. Предтечі українського Пласту

У своєму вступному слові на Пластовому Конгресі в Ашаффенбурзі Сірій Лев зовсім справедливо нав'язав діяльність та завдання Пласту до т. зв. «тайних кружків» чи там «громад» української гімназійної молоді в Галичині при кінці 19-го та ще й на початку 20-го століття. Чимала подібність між цими двома патріотичними гуртуваннями української молоді: самовиховання під керівництвом старших гімназистів, та й ні сходини у кімнаті якогось довіреного товариша, чи десь у лузі, над річкою, чи в ліску, в малому гуртку, (бо тільки для святочних сходин у більшій громаді), дотримання тайни на основі окремої присяги-присячення, різномірний зміст сходин: літературні й політичні реферати, деклямації, пісні, окремі сходини хору і т. п.

Але в історії предтеч українського Пласту я сягнув би ще далі — хочби в мандрівку гуртків університетських студентів — «козаків» — у їх козацьких строях з селянськими широкими солом'яними крисами — по «попівських» (священничих) домах галицьких сіл, звичайно з українською піснею на устах та в супроводі гітар чи сентиментальної цитри. Це 60-ті, 70-ті та ще й 80-ті роки 19-го століття — неначе вірна відбитка наддніпрянських хлопоманів чи тамошніх тайних громад. Живі дискусії цих студентів-народовців з представниками старшого громадянства, звичайно з ідейними, але завзятими москвофілами-священниками, були виявами змагань цих піонерів народовецького українського руху на тлі польсько-урядницької та українсько-москвофільської Галичини. Ці юнаки своєю піснею, своєю ношею, своїми народовецькими переконаннями, деклямаціями творів Шевченка та безмежними дискусіями спричинювали прямо переворот у серцях батьків, а головне, dorостаючої молоді. А тереном їх виступу були численні, славні та багатолюдні празники і весілля по священничих домах з ночівлями по клунах, з заїздами по сусідніх селянських хатах, а деколи теж «балі» у Львові чи по більших галицьких містах. Мимовільним осередком, — а радше вогнищем, з якого розгорювалось щораз ширше українське полум'я національної свідомості по Галичині — була найстарша на наших соборних землях, перша українська т. зв. академічна гімназія у Львові. Різні обставини склались на те, що ця наша середня школа стала неначе осередком або бодай зародком молодечих національних змагань. Вже саме приміщення цієї ще німецької школи в мурах нововибудованого «Народного Дому» у Львові, над великою залюю, в якій часто відбувались різні крайові політичні віча, з'їзди або загальні збори крайових «руських» товариств, — початково москвофільських, а згодом чисто народовецьких, українських, — а вкінці вистави заснованого в 1864 р. «Руського Театру», мали вирішувальний вплив на гімназійну молодь. Духовий розвиток тодішнього громадянства

проходив наглядно ось так «під оком» цієї молоді, яка по-своєму реагувала на такі чи інші рішення і заходи своїх «батьків».

Від 1868 р. ступнево ця гімназія стала переходити на українську викладову мову, стаючи через це чисто однонаціональною виховною установою під керуванням деяких народовецьких, отже українофільських професорів, почасти наперекір іншим виховникам, що пристали до староруської партії, твердих галицьких русинів, згодом москвофілів. На такому терені довершувалось самовиховання в українстві гімназійної молоді в безконечних дискусіях на міжлекційних перервах, або деколи і на лекціях з приступнішими професорами. Там теж зроджувалися ті «тайні кружки», про які я вже згадував. А пам'ятаймо, що ця гімназія діяла покищо у Львові, який ще з давніх часів залишався «столицею» польського культурного життя, бо в ньому всі урядничі посади та всі пости в культурних чи громадських установах обсажені були поляками чи споляченими жидами, а «русини» тільки тут і там добивались якогось місця.

Правда, модна в 80-их і 90-их роках Драгоманівщина частинно відхиливала нашу молодь по згаданих «кружках» від простолінійності в національних почуваннях через примішку світового соціалізму з посмаком безбарвного космополітизму та вільнодумного вольтеріанізму, що виявився у намаганні показати молодечу «поступовість» через підкреслення свого розумового атеїзму. Це чимало спричинилося до розриву між батьками й синами. Цей розрив виявив себе в протилежних переконаннях і різному розумінні національного патріотизму з боку старших москвофілів і молодших українофілів.

Ось так серед такої духової суматохи, може тільки завдяки рідній народній пісні, по наших студентських хорах і «хориках» вирощувалась та закріплювалась українська ідея, підкріплена головно політичними поемами Шевченка. А цьому всьому присвічувала уява ще незнаної, але чудово вимріяної наддніпрянської України з виідеалізуваною козацькою бувальщиною, свободою та традицією. Справа в тому, що це були великі молодечі зриви, які на своїх бурунах винесли всеукраїнську національну ідею, з думкою беззастережної, ідейної та безкорисної праці для рідного народу на всіх ділянках духового та економічного життя, з метою вибороти українському народові хочби в рамках австрійської держави таке становище, яке мали вже інші, щасливіші народи. Отже, назагал такі самі цілі, які поклав собі в основі український Пласт у пропорції до самостійної соборної України.

3. Проф. Іван Боберський як безпосередній спричинник Українського Пластового Руху

Згадана українська академічна гімназія у Львові мала між своїми професорами багато визначних громадських діячів, таких, як перший її директор о. Василь Ільницький, основник «Просвіти» проф. А. Вахнянин, о. проф. д-р. О. Огоновський, проф. Ол. Борковський і багато інших. На окрему згадку заслуговує один з «молодших», а саме проф. Іван Боберський, що від 1901 у., ставши професором у цій гімназії, був дійсним пострахом учнів, бо був невмолимим германістом, який у мурах школи не промовив

інакше, як по-німецьки, і того ж вимагав і від своїх учнів. Але ще більшим «диваком» видався він тодішньому галицькому суспільству через своє завзяття у пропаганді руханки й спорту між шкільною молоддю, хоч у тодішніх школах наука руханки була тільки надобов'язкова. А що в академічній гімназії, яка містилась у «Народному Домі», не було окремої залі на руханкові вправи, — то молодь, яка записалась на руханку, ходила на вправи до українського «Сокола». Ці вправи відбувались там у пополудневих та вечірніх годинах. Через це гімназисти мимоволі входили в лави учнів — доросту самого «Сокола», а що проф. Боберський був у цьому товаристві начальником вправ, то й зближення гімназійної молоді до завдань нашого руханкового товариства стало безпосереднім переходом до діяльності на терені українського сокілства, що гуртувало членів у дисципліні при руханці, пожарництві, а згодом при стрілецьких відділах.

Проф. Боберський і в руханці був дуже вибагливий. Підходив до неї, як і на лекціях німецької мови, неначе без дози сердечного, — а через це й скоропроминаючого — патріотизму. Типова була для нього холодна, розумова послідовність, докладність у сповиванні своїх шкільних та позашкільних добровільних обов'язків, вперта «дивачність» переконати суспільство про потребу руханки і спорту як рівноваги для виснаженого духа. А вже власний «нечуваний» приклад: «бігати» з учнями по підльвівських левадах, улаштовувати з ними «безцільні» мандрівки по околицях Львова, а взимку «не знати чого» «наражуватись на простуду» й «зломання ніг» в дивачному лещетарському строї по снігових заспах львівських горбків — з'єднував йому між старшими ворогів, а між учнями багато запалених прихильників.

До цих останніх належать пізніші провідники руханкових вправ у «Соколі-Батьку» як Теодор Поліха, Володимир і Омелян Гузарі, Олена С-на, Оксана Федів, Дарка Білинська, Віна Сид-ич, Олекса Довбенко, Тарас і Петро Франки, Павло Зимак, Степан Г-ок і багато інших, що за порадою проф. Боберського склали іспити з руханки, стали в середніх школах Галичини вчителями руханки та дуже часто опісля допомагали Пластові переводити в життя не один прилюдний виступ з різними вправами, хороводами, танками і т. ін.

Між цими безпосередніми учнями були й засновники Пласту, які, може, рівною мірою ділять щодо цього свої заслуги, хоч кожний з них на інший лад підходив до цієї самої речі. Після закінчення університетських студій д-р Олександр Тисовський став учителем академічної гімназії, а тим самим безпосереднім товаришем свого недавнього професора І. Боберського. Цей останній готував підручники та книжечки з обсягу руханки та спорту, намагаючись витворити при цьому чисто українську термінологію для цих ділянок. До цієї праці притягав теж і своїх учнів. А що сам в одному з чергових звідомлень академічної гімназії видав вперше багато ілюстрований «Впоряд», — то, натрапивши у світовій літературі підручник Бейден Пауела про скавтінг, напевно намовив д-ра Олександра Тисовського зацікавитись тим «новим родом спорту», чи там рухових вправ. І так воно, мабуть, було. Д-р Тисовський, як мені здається, мав нагоду незабаром

у Західній Галичині приглядатись первопочинам польського скавтизму і, так підготований теоретично й практично, міг написати свій перший підручник «Пласт». Цю працю надруковано спершу в черговому звідомленні академічної гімназії, мабуть за 1912 рік, а опісля, як окрему відбитку коштом «Сокола-Батька». Одночасно засновував тоді проф. д-р Тисовський перші пластові гуртки при академічній гімназії.

Подібно сталось з притягненням до пластового руху Петра Франка. Він був зразковий наслідувач свого професора, бо не тільки в руках при виконуванні вправ, але в ході, способі усміху, аргументації й у «дивачному» розумуванні в дискусіях, опертих на «холодному розумі», подібний був до свого вчителя. Франко належав теж не тільки до загорілих руховиків спортсменів типу проф. Боберського, але й до завзятих мандрівників. Як один з найздібніших руховиків, він швидко підчас своїх технічних студій склав іспит з руханки і ще як студент політехніки дістав посаду вчителя руханки у філії академічної гімназії, що далі містилася в мурах «Народного Дому». До обов'язків учителя надобов'язкової руханки належало теж цікавитись різними спортами, — а тим самим і «найновішим» скавтизмом. В ньому найбільше припало йому до вподоби мандрівництво, — тож плекав він його залюбки із своїми пластунами, вивчаючи з ними потрібну картографію. Знання англійської мови, яке виніс з добровільної науки ще в гімназії, дало йому змогу безпосередньо перекладати чи перетворювати потрібне — от хочби «Пластові гри і забави» — на українське. Вибух першої світової війни в 1914 р., а опісля визвольні змагання, в яких він брав участь як летун Української Галицької Армії, відірвали його від Пласту, до якого, мабуть, опісля вже не повернувся, хоч дістав був в 1920-их роках у Коломиї становище вчителя руханки. Від нього то походить пропозиція назвати скавта нашим словом «пластун» на зразок кубанських козаків.

Отже з цього бачимо, що ті два основоположники перших пластових гуртків у Львові діяли під безпосереднім або посереднім впливом свого великого вчителя. Слід опіки проф. Боберського над Пластом у його первопочинах можна пізнати теж і з змісту «Сокільських Вістей», перемінених опісля на «Вісті з Запоріжжя», коли то цей голова «Сокола-Батька» намагався довести до союзу «Соколів», «Січей», спортивного товариства «Україна» та всіх інших майбутніх спортивних товариств в одному союзі «Запоріжжя». У вищезгаданому сокільському місячнику під редакцією проф. Боберського і Сеня Горука притулювалась одна або й дві сторінки першого пластового друкованого слова — вісника, під окремою назвою «Пластовий Табор», або може «Пластова Ватра». Зміст цього часопису, як і взагалі цілого сокільського місячника, був дуже скромненький і на сьогодні мало цікавий, бо подавав тільки найконецьніші поучення, рішення, хроніку деяких прогулянок, виступів, вправ тощо. Безумовно, що першими редакторами цієї пластової сторінки були знову найближчі співробітники проф. Боберського, — а саме д-р Олександр Тисовський та Петро Франко, що щоденно бував у «Соколі-Батьку», як один з провідників руханкових вправ, то й мав безпосередній контакт з видавцями сокільського журналу.

Про діяльність і ролі третього з-поміж основників Пласту, а саме про Чмолу, важко мені щонебудь конкретного сказати, бо я не мав нагоди з ним пізнатися, ані особисто з ним зустрічатися.

Зате чомусь мало згадується про інших перших пластових провідників по інших містах Галичини як Станиславів, Стрий, Коломия, хоч знаємо, що в цих і інших місцевинах перед 1914 р. зав'язались були пластові гуртки — чи то при гімназіях, чи то під опікою українських сокільських товариств. Бувші пластуни з цих міст і з цих часів повинні про це подати свої спогади.

4. Перші пластові новачки

Чудова літня погода від 28 червня по 1 липня 1912 р. дала змогу репрезентаційній чоті українських соколів насолоджуватись у чеській Празі імпазантним І. здвигом усіх слов'янських сокільських товариств. Одинокі поляки не брали в ньому участі. Можна було бачити «німецьку» докладність і солідність в організації з'їзду, в розташуванні гостей та слов'янську барвистість у виведенні прегарних збірних вправ чи святкового походу. Нас, українських руховиків, усе те надзвичайно цікавило, — але перше всього те, через що чеське сокільство тішилось у своєму громадянстві величезною популярністю та прямо спонтанним захопленням. Ми швидко відкрили цю тайну: кожне чеське сокільське гніздо було рівночасно осередком не тільки руханкового, але й культурного життя його членів, поділених на 1. звичайних членів, 2. доріст і 3. т. зв. «жаків» — дівчур, а кожний з цих відділів під окремою місцевою та крайовою командою.

Після повороту до Львова я спробував цього підходу до сокільського руху через оснований «Сокола III» в т. зв. городецькій дільниці Львова. Завдяки несподіваному впливові залізничників-українців до цього товариства, спершу як до касиново-просвітнього клубу, вдалося за кілька місяців потворити вище згадані окремі відділи. А що в тому самому домі при вул. Городецькій ч. 95 і 97 містилася уже теж 4-класова українська приватна школа ім. Грінченка, то й набір до хлоп'ячого відділу «Сокола III» був під рукою. Але не було відповідного провідника для цих малят. Зголосився на опікуна жертвенний член старшини цього «Сокола», залізничний урядовець Омелян Козинський, що як резервовий австрійський офіцер погодився провадити з хлопчиками військовий впряг. Дівчур така «забава в військо» надзвичайно захопила, тож вона натискала на своїх батьків, щоб їй справили однострої. По короткій нараді рішено пошити пластові сорочки та купити пластові капелюхи. Вправи стали відбуватись на подвір'ї школи й «Сокола» при вул. Городецькій ч. 95 вже восени 1913 р. Щоб забава була «повна», то за мою порадою залізничні майстри, члени «Сокола III», В. Харкевич, М. Бачинський і Гуйда, погодилися з залізних рурок і твердого дерева зробити «правдиві» військові «крісики» (рушниці) з нерухомими замками і на ремнях для малих «пластунчиків». А коли ще докуплено наплечники, польову кухню, казан та інші причандали на прогулянку, почались веселі, але дуже дисципліновані марші на Богданівку та й під Білогорський Ліс на кількагодинні вправи.

Зближався ІІ. Крайовий Здвиг «Соколів» і «Січей», визначений на 28 червня 1914 р. На ньому мали теж виступити ці маленькі стрільчики, тому вони запомадрили доповнювали свої однострої, їх поспішно «доброчуювано» новими капріками, і так під гучні оплески посторонньої публіки могли ці пластунчики «Сокола III» з гордістю промаршувати в день здвигу

через соняшний тоді город кн. Льва. А було їх рівно 60. Всі вони мали ледве по 8 до 10 літ, через що не могли стати справжніми пластунами, тож тільки через дисципліновану забаву в військо і через таборування з варенням на вільному повітрі, в маршах за бадьорою піснею на устах готувались до майбутнього дійсного пластування. Дві фотознімки цих «стрільчиків» поміщено в «Ілюстрованій Україні» за 1914 р.

До мене доходили тоді слухи, що д-р Олександр Тисовський (якого я ще не знав особисто) невдоволений однобічним «мілітаризмом» цих, мовляв, пластунів, а на ділі тільки маленьких вихованків «Сокола III». Але, з другого боку, мушу справити помилкове твердження бл. п. д-ра Івана Іванця під фотозняткою цих стрільчиків, поміщеною в зладженому ним стрілецькому альбомі, що ці пластуни-стрільці були зав'язком військової заправи молоді. Нічого подібного. Хоч тоді при наших «Соколах» створювано вже стрілецькі частини, — то ці маленькі стрільчики з цим рухом нічого спільного не мали. Це була дійсно тільки дитяча забава в вояків.

5. Перший пластовий прапор

А виступали ці стрільчики в здвиговому поході 1914 р. вже під власним прапором, який опісля став взірцем всіх наступних пластових прапорів і якого розміри заведено як норму в окремому уступі «Життя в Пласті» д-ра Ол. Тисовського. Це знам'я відділу малих пластунчиків не виникло з кінцевої потреби, бо пластуни в ті часи ще ніде не вживали окремих своїх прапорів, тільки вишло це знов же з охоти зробити дитворі більшу радість з забави в вояків. Очевидно, прапор придумано відповідно малий: держак із списом 2 м, а плахта 70 см довга та 50 см широка. Я зробив проект у кольорах: на правому синьому боці стилізований в 1911 р. малярем М. Івасюком український національний герб, тоді ще жовтий лев на попелястій скелі, а на двох прямокутних бічних синіх полях, відділених українськими вишивками, напис товстими жовтими буквами: «Пластовий курінь» — «Сокола III у Львові». У квадратному наріжнику, відділеному перехрестями вишивок, приміщено мініятуру давньої козацької хоругви з місяцями і хрестом. На лівому кремовому боці, на вовняній матерії, я запроєктував на основі вибраної у музеї Наукового Товариства ім. Шевченка чорно-жовто-червоної вишивки довкола вишивану широку обвідку, а по середині в тому самому стилі напис: «Вперед!» Це була перша спроба застосувати до прапора народну вишивку. Цей бік обведено довкола кремовими тороками, а правий жовто-синіми трикутниками.

Мосяжний спис стилізовано на зразок гуцульських ножів, а долину держака обведено мосяжним окуттям, виповненим оливом для зрівноваження з плахтою. Самозрозуміле, що держак, для вигідного переховування, розкручувався по середині.

Цей прапор у цілості виконали члени «Сокола III»; зокрема: Олена Алексевич, Євгенія Харкевич, Ельза Музиківна, Михайло Лукіянович, Володимир Харкевич, Михайло Бачинський, Гуйда і ще дві особи, імена яких я вже забув. Вони гаптували, вишивали, шили, виконали всю столярську і слюсарську працю великою охотою та безкорисно, зате з почуттям насолоди, ще це роблять для «своїх дітей».

Вручення цього прапора відбулося безпосередньо перед здвиговим походом 28 червня 1914 р. Хорунжим був «найвищий» — Осип Любчак (сьогодні вже «старий» лікар), — провідником відділу, під керуванням вищезгаданого опікуна, старший брат пл. сен. Стефка Щуровського, що теж належав до тих стрільчиків, себто до перших пластових новаків. Згодом цей прапор в 1917 р. разом з «його» пластунами перейшов до академічної гімназії і там став знаменем I. пластового полку

6. Ренесанс Пласту від 1920 року

Роки 1914—1918 і дальша українсько-польська війна в Галичині 1918—1919 рр. та ще й большевицько-польська в 1920 в. на тому самому терені не сприяли розвиткові Пласту через виняткові воєнні обмеження та через близькість фронту. Пластуни в академічній гімназії у Львові та в її філії відбували свої сходини в клясах, отже пластування обмежувалося майже виключно до теоретичної частини.

Аж відносно «мирні» часи від осені 1920 р., тобто ще перед прилученням Галичини до Польщі, дали змогу провідні Пласту трохи ширше розгорнути крля та подумати про реорганізацію всього уладу в Галичині. І почалась плянова праця по всіх галицьких середніх школах, де тільки знайшлась охоча людина з-поміж учителів даної школи, щоб піклуватись пластунами. Тоді постають одні за одними молодечі «полки», — що кожний з них деколи тільки переступав число сотні учасників. Зрозуміло, що українське суспільство тоді ще ділилось на ворогів і прихильників Пласту. Прихильники «підсвідомо», бо керовані хвилими захопленням, бажали, щоб їхні діти масово «вписались» у пластові ряди. Але зрівноважена та досвідчена послідовність д-ра Ол. Тисовського не дозволила на таку масівку в пластовому уладі, — приневолюючи всіх опікунів і провідників Пласту поширювати пластову ідею тільки крок за кроком, дорогою розрібки дібраних і окремо проваджених малих гуртків. Для суцільності, пляновості та доброго закорінення відроджуваної організації така самооборона перед солом'яним вогнем молодечого запалу була зовсім оправдана.

7. Несподівані хмари над Пластовим Уладом

В 1920 р. Пласт попав був у підозру в колах деяких наших духовників, що він «безбожницький». Відзеркалилося це доволі прикро на вчительській конференції академічної гімназії та її філії в травні 1920 р. Несподівано виринула на порядку нарад справа «Ученицької Читальні» при гімназії, якої безпосереднім опікуном був славний свого часу дир. Михайло Галуцїнський, а його заступниками д-р Ярослав Гординський, д-р Ол. Тисовський і я.

Хтось злобно доніс, що учень Андрій Охримович мав на сходинах цієї читальні доклад про Наталію Кобринську, при чому висловився безбожницько про бл. п. єпископа Пелеша. Нічого не помогло протилежне свідощтво нас чотирьох опікунів, що Андрій Охримович — пластун, сам релігійний, син знаного адвоката д-ра Володимира Охримовича, вихований у релігійному дусі, не міг так висловитися і ми на докладі нічого проти-релігійного не чули. Не поміг теж доказ «ад окульос», що прелегент тільки

повторив дослівно слова о. проф. Ом. Огоновського з його «Історії літератури» про Кобринську і єпископа Пелеша. На доручення шкільної кураторії (в цьому випадку українського інспектора) дирекція розв'язала читальню — ну, а ми, опікуни, зовсім невинно дістали по носі. Видно, що комусь залежало на скомпромітуванні «вільнодумних» опікунів дир. Галуцинського і д-ра Тисовського, цього останнього як безпосереднього опікуна Пласту. Тому у висліді і Пласт заборонено у мурах академічної гімназії та її філії, бо обидві ці школи через воєнні дії мусіли разом приміщуватися в старих мурах «Народного Дому». Ще раз мушу підкреслити, що це була велика кривда з боку таки своїх рідних заподіяна бл. п. Андрієві Охримовичеві, нам учителям як опікунам читальні та невинному в цьому випадку Пластові. Це було тим прикріше, що тоді на наддніпрянській Україні ще йшли криваві змагання обох українських армій з ворогами, а в Галичині, після нашої воєнної програші, Пласт як інституція з деякою інтернаціональною вивіскою міг вирощувати новий український патріотизм серед молоді.

Але розв'язка цієї дивної проблеми була таки недалеко. У шкільній крамниці академічної гімназії, веденої учнем Мохом, пізнішим видавцем «Доброї Книжки», стали в тому часі появлятися дивні, з різноколірових паперчиків складені знаки якоїсь нової організації, що в скороті називалася «ДУХ». Сьогодні не вмію вже пояснити повного звучання цих поодиноких букв, але доволі знати, що це була назва новоствореної організації молоді на чисто релігійному тлі, як опісля виявилось, — з чисто клерикальною партійною закраскою. Додати треба, що це стоваришення стало послуговуватись подібними гаслами і законами, які обов'язували в Пласті. Головний осідок цього нового товариства був у Духовній Семінарії, при вул. Коперника 36, в приміщенні під вежею церкви. Аж тоді я зрозумів, чому Пласт став «безбожницьким».

На щастя, не всі повірили в поганство Пласту, бо такі священики і педагоги як о. Василь Лициняк, о. Євген Монцібович та й крил. о. Леонтій Куницький далі симпатизували з пластовим рухом. Коли я в цьому ж 1920 році перейшов як учитель до державної української вчительської семінарії у Львові, то її тодішній директор, о. Юліян Дзерович, коли я став творити перші пластові гуртки в його школі, прямо домагався, щоб відразу всю молодь семінарії втягнути до Пласту.

Отже, на цій ниві можна було далі розбудовувати Пласт по наших школах у Галичині, не дивлячись на те, що тут або там, якась дирекція не дозволяла на пластові гуртки в підлеглій їй школі. Тоді при таких школах творились т. зв. позашкільні відділи, — бо й так усі українські пластові частини в Галичині львівською визнавали Верховну Пластову Раду, яку в той час покликав до життя й сам її очолював д-р Ол. Тисовський.

Щоб дорешти обеззброїти клеветників у безбожництві Пласту, я в 1921 р. випровадив пластунок і пластунів львівського коша на свято Йордану, на львівський ринок, щоб там при традиційному освяченні води тримали почесну сторожу. Цей крок виявився вповні доцільним та в наслідках для Пласту подекуди рішальним.

Але зате з другого боку, стали підноситись проти Пласту закиди, що він виховує не національних, а радше церковних «лямполізів». Помітне це було хоч би на зібраннях перестроєної під іншою опікою читальні учнів

в академічній гімназії, в якій уже в 1921 і 1922 р. стали пробиватись покищо несміливі голоси прихильности до Радянської України, яка тоді проголошувала курс повної українізації. Отже така інституція, як Пласт, що рада була стояти понад усіма партіями, з уваги на недалеке майбутнє всієї України та з претенсіями поширити й туди свою організацію, опинилася неначе між молотом і ковадлом. З цього приводу підносились посторонні голоси, що може б Пласт, для загального добра всієї української молоді, в початковому своєму законі «Пластун вірний Богові і Україні» схотів обмежитись тільки до батьківщини. Аргументовано, що в статутах таких крайових українських організацій як «Просвіта», «Українське Педагогічне Товариство» і інші, не висувається на перше місце служба Богові, бо це само собою розуміється, тільки якусь спеціальну мету як: освіта, школа тощо. Але поодинокі члени Верховної Пластової Ради не пішли за цими аргументами та зберегли традицію пластових гасел, перенесену з Англії.

8. Українська пластова відзнака.

До I. світової війни — а радше до 1918 р. — вживалося в Галичині як національного українського гербу на синьому полі давнього княжого жовтого лева, що пнеться на скелю. Проф. Боберський як член Бойової Управи Українських Січових Стрільців відчував, що цей герб не прийметься на Наддніпрянській Україні — а також, що тамошній київський св. Михайло не може стати всеукраїнським знаком. Тому на спілку з різними мистцями продумував комбінацію чи радше споєння цих двох гербів у якусь одну цілість. З цих змагань вийшла з мистецького боку гарно продумана постать лицаря св. Михайла зі щитом, на якому видніє галицький лев. Але ледве, чи цей проєкт удостоївся б був загального признання. Цю проблему пре-красно і дуже просто розв'язала Центральна Рада за порадою проф. Михайла Грушевського, приймаючи тризуб Володимира Великого за державний, а тим самим за всеукраїнський герб з давньою традицією.

В Пласті був, очевидно, свій знак лілея — як інтернаціональна відзнака цього уладу. Але кожна національність намагалася до цього знамені додати щось своєрідне, по чому можна б було відразу пізнати, до якого народу належить скавт, що носить таку відзнаку. Те саме питання виникло й перед Пластом. Тому в 1920 р. проголошено конкурс на українську пластову відзнаку. Пластуни подали кілька проєктів — але ні один не вдоволів д-ра Тисовського. Тому з цим ділом він звернувся до мене, як до колишнього рисівника-графіка.

По короткій застанові мені блиснула думка, що коли лілея й тризуб складаються з трьох головних частин, то чому не можна б їх якось зв'язати. Залежало мені ще тільки на тому, щоб ні лілея як уладова відзнака, ні тризуб як державно-національний герб нічого не втратили на своїм самостійнім значенні при їх зв'язуванні. Але й спільне теж було важливе: що один і другий символ мусять якось суцільно відображати змагання пластунів до національних і пластових висот — хоч видимо двома окремими духовими шляхами. Отже ці окремі ідеї треба було якось як рівноградні споїти. Ідучи за цими думками, я спробував переплести разом ці два знаки — залишаючи за кожним з них їх окремий самостійний авторитет. Тоді мене

ще непокоїла думка, що може не годиться «надуживати» національного гербу навіть для найкращої мети. Але захоплення, з яким д-р Тисовський прийняв мій проект, опісля 30-річна традиція цього знамені в Пласті успокоїли мене, що я незле підійшов до зафіксування української пластової ідеї в одному знаку. Рисунок я виконав 4. січня 1921 р. — а вже 5 січня вранці, на кошових сходинах пластунів у музеї Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, я міг пред'явити голові Верховної Пластової Ради мій рисунок тризуба-лілеї, виконаний на тлі ромба.

Непомірно радію, що теперішній пластовий провід затвердив як українську пластову відзнаку тризуб з лілеєю саме в такому струнчастому виді, як я був спершу нарисовав. Бо після виконання в металі перші пластові відзнаки в 1921 р. вийшли дуже погано, якісь принижені, розпливчасті, в рисунку замазані. Теперішні відзнаки віддзеркалюють чітко переплетення двох окремих струнких гербів так, як це вірно за моїм рисунком було подано на вінєтах перших чисел «Молодого Життя» в 1921 р.

9. Народини «Молодого Життя»

Розмах Пласту в 1921 р. оживив по всій Галичині доволі різномірну його діяльність, що стала проявлятися у частих прилюдних виступах з вправами і показом таборування, то в виставках власних праць пластунів, або на окремих вечорах з різномірною програмою. Одним з перших таких небачених до того часу виступів була виставка дівочих і хлоп'ячих робіт різних «полків» навесні 1921 р. в трьох залах «Народного Дому» у Львові, з одночасним показом цих дерев'яно-бляшано-шкіряних виробів, шитва та вишивок при численних варстатах, розставлених по всій великій залі згаданого «Народного Дому». Варто було б тут навести хоч частину захопливого звідомлення з цієї імпрези з-під пера дир. Михайла Галуцинського, поміщеного в часописі «Діло».

Нічого дивного, що в таких умовах запопадливі пластуни забажали відновити передвоєнний пластовий листок, або краще наново створити якийсь пластовий орган. Стали збирати матеріал, дописи, поради, радитись з д-ром Тисовським, як це найкраще видати, чи друком — а вкінці звернулись і до мене за порадою, бо знали, що я мав деяку практику з друкуванням часописів і книжок. Зійшла мова і на наголовок проєктованого органу. Тоді я запропонував назву «Молоде Життя», що відповідало новим і молодечим поривам тоді ще молоденьких пластунів. Тому на цьому місці хочу доповнити думки Сірого Лева про редагування перших чисел «Молодого Життя», про що він згадує в своїй статті «Перші три» в 100-му числі цього часопису. Степан Тисовський міг бути редактором «Молодого Життя» куди пізніше, коли я мусів відійти від Пласту, а моє місце таки на мого прохання зайняв старий друг Сірий, а сьогодні вже давно Сивий Лев. Першими числами «Молодого Життя» керував таки сам д-р Ол. Тисовський, при видатній допомозі самих пластунів і пластунок, при чому й я докидував туди дещо з придбаних мною матеріалів або служив тільки чисто технічною порадою. Через це ці перші числа. «М. Ж.» виявляли мало справдешнього пластового змісту, бо де ж було його набрати за недостаткою ще пластової довшої дійсної практики, але зате всі дописи пересичені були щирим патріо-

тизмом і намаганням докинути щось цікавого — гарного до змісту свого журналу.

Сьогодні Український Пластовий Улад може почитатися не тільки солідно розгорненою та різномірно охопленою працею, цілим рядом справжніх заправлених пластунів, що можуть сказати своє важке слово, оперте на досвіді, — але також може виказатися численними прегарними виданнями для всіх пластових шарів в мистецькій оформленні, і то самозрозуміло з численними, дуже добрими фотознітками. Де ж з цими досягненнями можуть рівнятися перші примітивні почини пластової преси перед 1914 р. — чи ще довго після відродіння Пласту в 1920 р.? Ніхто сьогодні не повірить, як важко було спромогтися на дуже скромний самостійний пластовий журнальчик — або з якими зусиллями приступали пластуни до друку перших чисел «Молодого Життя» в 1921 р. Воєнні дії позначилися були теж дуже важко на друкарській техніці, коли то справа зверхнього оформлення часопису, добору черенок, коректи, фотозніток, а опісля кліш, добору відповідного паперу натрапляли на непоборні перепони, не згадуючи вже про кошти. Ніхто теж не повірить, що тоді не тільки в Пласті, але взагалі в Галичині не було ані одного нашого графіка-рисівника, що міг би був спричинитися до збагачення змісту і стилевого вигляду наших видань. Бо до славних наших малярів Івана Труша, Олексі Новаківського чи Осипа Куриласа не можна було ставити чисто графічних чи рисункових вимог, що виходили поза обсяг їх таланту. А тоді у Львові не діяв ще Павло Ковжун та й Святослав Гординський був тоді ще учнем, а тим самим і ціла плеяда молодших за нього, а сьогодні вже знамих ілюстраторів і графіків у рідних виданнях належала ще до числа «ненароджених». А подивудігні рисункові твори великого Нарбута, хочби на українських банкнотах, щойно зачали розбуджувати в нас смак до потреби витворити свій український стиль на обкладинках наших видань з потрібними до цього «українськими» буквами, опертими на давній козацькій бароковій традиції з 18-го ст. Сьогодні це речі для кожного «самозрозумілі» — але для нас це була колись нерозгадана проблема: бо треба було якось заповнити сторінки пластового часопису, але так, щоб не занудити читача, але й не відстрашити чистою проблематикою, а з другого боку — треба було вилізти якось з початкових пластових примітивів у самому вигляді часопису чи книги.

10. Присяга чи приречення *)?

Серед вище змальованих обставин довелось Дротові виготовити свій новий підручник, який він назвав «Життя в Пласті». Я сьогодні перейменував би його на «Зразкове життя в Пласті» або «Правила життя в Пласті» бо коли порівняти цей посібник хочби з недавно виданим в українському перекладі «Сквартингом для хлопців» Бейден Пауела — то побачимо колосальну різницю в підході: Дрот для своєвольних індивідуалістів-українців бажає дати устійнені норми пластування — а військовик Бейден Пауел думає, що для державної нації, з довгою традицією звичаїв і законів,

*) До терміну «прирікати» у вищезгаданому розумінні ми привикли. — Мовознавці кажуть нам заступити його терміном «обіцяти». — Ред.

вистачить дати тільки вказівки-поради для більш-менш добровільного виконання їх в пластуванні. Якщо я був би мав змогу раніше пізнати оригінальну англійську скавтську літературу, то напевно був би дораджував Дротові обмежитися до приречення — щоб не ставити малих хлопців перед присягою, яку безумовно треба дотримати до... смерти. Так воно вже мені чомусь і тоді видавалось, коли я приявний був при складенні такої урочистої присяги на національний чи пластовий прапор. Бо коли опісля в одному чи другому пластун не зміг дотримати складеної присяги, то тоді або сам заломлювався — або, що ще гірше, вчився ходити поміж дощ, нехтуючи деякими законами, які повинен був шанувати. Тому мені постійно здавалося, що краще було б вимагати тільки відповідно складеного приречення, бо хоч воно повинно теж зобов'язувати солідного пластуна, то все таки у випадку недотримання деякого припису не в'їдається в душу таким докором, як зломання присяги. Бо присягаємо Богові, Україні, своїм найріднішим — і вони певні, що ми присяги свято доховаємо. А якщо ні, — то ми самі себе осуджуємо. А коли ми тільки прирікаємо, напр., поданням руки — то цим ми заявляємо, що ми справді хочемо, свято бажаємо сповнити приречене, але коли не будемо в силі, то мабуть нас звільнять з приреченого. А хто звільнить від присяги?

Ці мої колишні еретичні думки ще й тепер актуальні, і я не мусів би із здивуванням довідуватись, що якийсь старший пластун чи сеніор часом п'є горілку чи вино. Бо якже так? Чому малий, неповнолітній хлопчина має бути ліпшим пластуном і дотримувати присяги, що не буде пити, а чому від цього обов'язку звільнені повнолітні пластуни?

Отже пити — чи не пити? Присягати — чи не присягати, а тільки прирікати? Для мене це ясне, і я волів би щоб маленького пластуна не обставляли непосильними для нього обов'язками, не тільки щодо пиття, але і в багатьох інших завданнях. Правда — нашу широку народну вдачу треба оформити якимись нормами, дисципліною, в більшій мірі, як цього вимагали б деякі інші народи, але тільки в міру, за мудрою радою: *Quidquid agis, prudenter agas et respice finem!* А цей кінець — вислід наших пластових педагогічних змагань — не завжди був задовільний у діяльності деяких дорослих пластунів. Не перечу, що в цій проблемі криється квадратура кола, яку годі притьмом розв'язати, — але вільно нам думати над удіпшенням методики, а то тим більше, коли нас доля розсіває по цілому світі між чужі народи. Там треба кожному українському пластунові «станути за мільйони», тож треба виказатися стійким, кришталеvim характером. А як це досягнути?

11. Малоцю не палатна революція

Ця проблема «закон-лад» — чи «свобода-забава» виринула подекуди вже й у 1921 р. при різних нагодах, а головне при прилюдних виступах пластунів, або при охоті молоді радше ходити за місто на прогулянку-вправи, ніж сидіти десь у кімнаті на сходинах гуртка й здавати щотижневі письмові «бюрократичні» звідомлення від кожного гурткового референта. Д-р Ол. Тисовський заступав більше теоретичну підготову пла-

стуна, виходячи, мабуть, з того заложення, що годі пускати непривченого хлопця чи дівчину на теренів вправи або таборування. Інший погляд заступала вчителька Маруся Кекиш, дуже інтелігентна провідниця пластунок в гімназії СС. Василянок у Львові. Вона ставила поглядову практику понад сіру теорію, твердячи, що в практичних вправах пластунка краще пізнає теорію. А що я займав посереднє становище, цінячи рівно теорію й практику, то «практична партія» рада була бачити радше мене в проводі Пласту, аніж чистого, хоч як глибокого, теоретика. Але цій зміні у верхівці Пласту — ще й у таку загрозливу для нього добу, як це виказано вище, — я рішуче спротивився і через це не допустив до... ще одної палатної революції в історії України.

Зате на «низах» ішли подібні змагання: чи полковником або полковницею має бути дуже «прикладна» пластова одиниця — чи живого темпераменту людина, що хоч не належить до дуже зразкових пластунів, але зате вмє наказувати, дбає про дисципліну, або вмє займаво й весело вести сходуни. Очевидно, що на цьому тлі розгрівалися тихі, але не менш глибокі трагедії враженої амбіції, чи несправедливо заведених сподівань. Згодом довша практика й у цьому напрямі виробила деякі вказівки й виявила велику виховну вартість Пласту.

12. Служба Україні в початках Пластового Руху

В тісній сполуді з питанням: теорія чи практика?, виникнула опісля перед пластовим уладом юнаків дуже важлива проблема — як розуміти остаточний клич: «Служба Україні». Щодо старших пластунів і сеніорів, це питання сьогодні ясне. З них кожний самостійно або в гуртку рішає як повинен, чи як хоче служити Батьківщині. Але інше було діло з трактуванням цієї проблеми у юнаків. Знову виривав запит, чи ці малолітні хлопці і дівчата мають покищо тільки теоретично готуватися до патріотичної служби, чи такі негайно ставати в ряди суспільних діячів або рядовиків? Для кожного педагога не підлягало ніякому сумніву, що передчасно заставити недорослого хлопця чи дівчину до праці там, де її мусять виконати зрілі люди, було б з кожного погляду недоцільним. Тільки в дуже критичну хвилину, коли вже нікому із старших діяти, може й повинен хлопець чи дівчина виконати обов'язок зрілих мужчин чи жінок.

Вирішення цього питання на всю ширину чомусь усі уникали — а тимчасом у ті часи, коли я вже відійшов від Пласту, наша історична дійсність заставила була багато пластових юнаків перейти спершу в пластова підпілля, — а згодом, чи вже й одночасно, у революційні частини УВО.

А як воно дійшло до цього? — Патріотичне виховання молоді в крайових і державних галицьких школах за часів Австрії було дуже обмежене: з одного боку, програмовими вимогами в школах через приналежність Галичини до австро-угорської монархії, а з другого боку, — через польонізаторський натиск Крайової Шкільної Ради у Львові, що, спираючись на крайову автономію польської шляхти, опинилась майже виключно в руках поляків. Тільки нечисленні українські приватні народні школи та зав'язки наших середніх шкіл почали культивувати українське національне виховання в рамках доволі вже широкої австрійської конституції і то тільки кільканадцять літ перед першою світовою війною. Назверхні докази цього

національного виховання не проявлялись ще в якихось збірних руханкових виступах, богослужбах, виставках, — тільки щонайбільше в Шевченківських концертах кожної школи зокрема. Тільки «Соколи» і «Січі» мали неначе привілей, чи радше моральний обов'язок, приголублювати до себе доріст — а навіть дріботу — та ось так підховувати собі патріотичний нарібок до майбутньої громадської праці, вважаючи «австрійську» школу в кожному її виді за нормальну, хоч не конче чисто національну основу виховання молоді.

Нічого дивного, що первочини Пластового Уладу оперлись на цьому стані національного виховання, беручи від «Соколів» і «Січей» усі зверхні акцесорії українського війська з суспільно-патріотичними тенденціями, а з англійського зразка всю скавтську теорію і практику. Сьогодні перед пластунами на рідних землях та по всіх континентах розвернулося широке питання в небувалих розмірах: «Як зберегти для України або взагалі для українства українську молодь?» Очевидно, такого питання в 20-их роках Пласт не брався ще розв'язувати, бо, зродившись у Галичині, ставив собі куди скромніше, але може і важче завдання: «Як притягнути українську молодь по спольщених містах Галичини до свого рідного — коротко, як її національно воскресити і виховати?»

Тоді навіть не було достатньої кількості допоміжних посібників у виді патріотичної, доброї лектури для дітвори і молоді, щоб її можна було в школі і поза школою використати для плекання національної свідомости. Взагалі все те, що тепер майже лежить перед пластовим провідником, треба було імпровізувати, похапцем дотворювати. Тому не дивуйтесь, що від 1911 р. до 20-их років перед пластунами не можна було ставити як перед молодиками непосильних для них вимог щодо «служби Україні», бо тільки перша світова війна і безпосередньо зв'язані з нею польсько-українські змагання поставили перед нашими щонайбільше 17—18-літніми пластунами віч-на-віч реальне питання боротьби за українську державність. Але його тоді вирішували армії на фронтах, покищо, австрійська і німецька, до яких пристали були обмежені австрійською владою «Українські Січові Стрільці». Від 1917 р. на землях корінної України творилася вже Українська Держава, як, як зачувалося, то розпускала свої військові частини, як уже «непотрібні», — то знову чомусь покликувала нові. В кожному випадку там щось творилося, чому ні помогти, ні перешкодити малочисельні ще галицькі пластуни не були в силі.

Аж 1 листопад 1918 р. пірвав їх на своїх державницьких бурунах, втягаючи їх до допоміжної служби як вістунів, чи як зв'язкових між військовими відділами. Зрештою, їх могла zatrudнити цивільна українська адміністрація в новостворюваній державній апаратурі. Через це ніде не позначалась виразно збірна пластова участь у будові західноукраїнської держави, бо ніде не мали пластуни змоги і потреби працювати громадно.

Та незабаром відійшла Галицька Армія за Збруч боротись далі за Соборну Україну, а частина її знайшла тимчасовий захист у чеській республіці. Осиротіла Галичина чекала на свій історичний присуд, — але ще жила великими сподіваннями, бо обидві згадані частини її армії ще не зложили зброї. Духове прилюдне життя українців у Львові та на провінції

ніби завмерло під тиском польських військових окупантів, але правно діяли ще давні австрійські конституційні закони й закони т. зв. міжнародного права. На цій основі стали відроджуватись у першу чергу наші державні і приватні школи — а навіть творитись нові — як життєві вимоги «першої потреби», — з простого духового спротиву проти польського гнету. А що не могли покищо відродитись «Соколи» і «Січі» як «політично обтяжені», ані навіть читальні «Просвіти» не могли ще свобідно діяти як «політично підозрілі», то їх ролю, принаймні в обмеженому ступені — для шкільної молоді, рішив перебрати на себе Пласт як інституція... з інтернаціональною вивіскою.

І саме в той же час (20-ті роки) розпочався пластовий ренесанс, про який я вже розповідав. Пласт як заступник усіх заборонених товариств став швидко поширюватись по Галичині і, очевидно, в деяких прилюдних виступах перебирати на себе обов'язки репрезентувати українські національні почування при церковних Богослужбах, процесіях, похоронах, панахидах, концертах тощо.

Але в нутрі пластових гуртків юнаків та юначок (бо інших уладів ще не було) покищо ішла — здавалося — менше патріотична підготовка до першої проби (іспиту), щоб якнайшвидше стати справжніми пластунами, бо загал пластунів був тоді ще переважно тільки «прихильниками». Найбільше журби викликали таємничі і не знати нащо кому потрібні морські вузли — або дилема, як на випадковій прогулянці за містом найпрактичніше викопати добру кухню в горбку. А під рукою не було ще заправлених у цьому ділі старших пластунів та й принагідні провідники не багато пунтьного могли в цьому порадити.

На «Верховній Пластовій Раді» — крім біжучих справ щодо кожного «полку» в Галичині, організації нових частин і кошів, підписування грамот новим пластунам або їх відзначень — стали поволі виникати справи, що заторкали сам зміст пластового життя. Побіч проблем, як оживити сходини гуртків, чим, поза піснею й уривками з історії України, дати їм український характер, як погодити пластові зайняття з вимогами школи щодо засвоєння учнями проробленого там матеріялу — насувалася теж нова проблема, як зв'язати з Пластом малята нижче 10-го року життя. На ділі ці важливі для розросту Пласту проблеми вирішувало саме життя — практика поодиноких провідників, що короткою дорогою з самим д-ром Тисовським устійнювали потрібні приписи, підхід, методи тощо, а на Верховній Раді приймалося це тільки до відома. От, напр., молодий пластун О. Тарнавський, що один з перших у 1921—22 рр. став гуртувати малята, яким надавано назви то «вовченят», то «жовтодзюбів», а вкінці «новиків» (а не «новаків», як сьогодні їх називають), виробив цілий скомплікований проект, як лучити новацькі гуртки в більші гурти, відділи і т. д., та які вони мали б носити окремі відзнаки та однострої, на палицях, і які ще окремі знамена на зразок козацьких хоругов та бунчуків, що надавали б цьому уладові екзотично-рідний характер. Шкода, що ця вартісна одиниця зашвидко повірила в «українізацію» радянської України та перейшла туди, щоб там працювати на всю ширину для рідного народу. Там він і пропав!

Сьогодні може викликати поблажливий усміх пригадка з того часу такого «важливого» рішення, чи пластуни при сповнюванні «доброго діла»

на прилюдних українських імпрезах, напр., як почесні впорядники на залах, мають за це для каси Пласту брати винагороду, чи робити це безкорисно. Д-р Ол. Тисовський заступав думку, що пластуни повинні причуватись бути корисним для свого з'єднання, при звичаючись щось для нього спільно заробити, а громадянство повинно причуватись не використовувати жертвених одиниць та не жити дурничкою. Я заступав протилежну думку, вказуючи, що всі наші національні здобутки довершено саме жертвеною, безкорисною працею одиниць, що ставали прикладом для такої спонтанної праці співгромадян. Мені вистачило вказати хочби на розвиток читалень «Просвіти». Доки їх основували і піклувались ними, хоч доривочно, запальні, віддані справі одиниці — просвітянський рух ріс, а від коли стали в центральній та повітових «Просвітах» оплачувати постійних «секретарів» чи «директорів» — діло стало йти «рівномірно», але звичайно якось холодно, бюрократичною дорогою, і запал серед громадянства став остигати. Мені здавалося, що в пластунів треба було вціплювати більше жертвеного патріотичного духа, аніж при звичаювати їх до думки: «Що мені, чи нам, з цього прийде?» Досьогодні не знаю, хто з нас правильно думав, бо це питання ще мабуть дотепер відкрите й вирішиться аж тепер на просторах нашої земної кулі, де тільки буде слід української людини. Признаю, що наше громадянство не навчилося й не навчиться доцінювати безкорисних громадських робітників, і я ладен теж підтвердити, що матеріальна база є основою кожної організації, але треба підкреслити й другу правду, що все наше національне відродження від Котляревського впродовж цілого 19 ст. аж по першу світову війну 1914 р. в австрійській і російській займанщинах пройшло тільки завдяки такій жертвенній посвяті одиниць — аж до повного самовідречення. Від того часу мене постійно разило (а може тільки особливо вражало) деяке дівтацьке хитрунство малих пластунів, що в погоні за щоденними «добрими ділами» (хрестиками) вміли дуже спостережливо добачити, як комусь випала хусточка, і її йому піднести (хоч бон-тон дозволяє цього не бачити), то одночасно той же пластун чомусь не доглянув, як якась старенька жінка мусіла сама двигати трошки затяжкий клунок до трамваєвої зупинки. Взагалі перечулення на тому пункті, що пластунові «треба», а чого «не можна» робити, що «годиться», а «чого не слід», бо до цього є інші люди, спровола стало переноситися і в ділянку чисто національних, патріотичних робіт — і так воно залишилося досьогодні. За останніх двадцять кілька років як учитель завважую, що не тільки молодь, але й зразкових пластунів тяжче притягнути до «Служби Україні» в підготові, напр., якогось обходу, свята, оздоблення залі, приведення її до ладу, розписання ног, роль і десяток інших «принизливих» робіт, аніж це було раніше. Ще коли така молода людина сама «пописується», то ще тоді часом спричиниться дечим до влаштування вечора — але й то тільки в зв'язку із своїм виступом, а про решту «хай інші подбають».

Справа з полагоджуванням цих «дрібниць» ще погіршилась була, коли більше-менше від 1923 р. стали притягати молодь — а в ній і пластунів — до непосильної ще для неї, дуже відповідальної служби в тайних військових революційних організаціях на терені Галичини, а пізніше й на Волині. Хто перший звернув туди шкільну молодь та хто з пластового проводу мовчки на це погодився — не знаю, бо тоді я не був уже членом «Верховної Пла-

стової Ради». Але мені невимовно дивно, чому прямо на неповнолітніх дітей складено надмірний тягар цієї дуже серйозної праці, яку повинні були перебрати на себе старші громадяни, коли хотіли наслідувати особисті революційні дії Пілсудського і його товаришів. Не місце тут вирішувати дилему, чи корисно було нам сліпо наслідувати революційні зриви поляків 1794, 1830, 1846, 1863 та вкінці 1945 років, які всі покінчилися фатально з великим внутрішнім знищенням польського громадянства і що недвозначно виказали великі польські повістярі і науковці, як М. Бобжинський, Т. Корзон, О. Гурка, Ст. Жеромський, Вл. Реймонт, Берент та сучасні хронікари, не вбачаючи на спізнений кожного разу підйом духа — у вияві національної жалоби. Коли підтягнемо паралелю до аналогічних обставин у Німеччині після її програних в 1918 і 1945 рр., де не добачуємо тепер широко закросних повстанчих рухів проти окупантів серед шкільної молоді, без уваги на її суперпатріотичне виховання в бувшій «Гітлерюгенд», — то прийдеться і за іншими противниками німців признати, що велич і сила Німеччини була не в її знаменитих когортах, тільки в дисциплінованості громадянства до постійної, щоденної праці, в замилюванні до порядку, в винахідливості, техніці, промислі, торгівлі, науці, мистецтві і взагалі в цілій культурі та цивілізації, які нам — без уваги на весь жаль до німців за кривди, нанесені нашому народові — сильно імпонують. А що весь політичний світ рахується сьогодні з переможеною Німеччиною — то це не тільки задля її еventуальної мілітарної сили, але, як твердять американці, задля тієї бойової сили, спертої на економічно-культурних цінностях, прикметних для німецького народу. І не знаємо, чи німці були б такі дуже «пожадані», якби в них заіснували, напр., неупорядковані балканські відносини і неспокої. Беручи до уваги ті всі світові вимоги, нашу національну спроможність і вартість та майбутні наші національні завдання, а в них і «пластову службу Україні», мусимо зріло і глибоко замислитись, куди нам іти, кого з сусідів наслідувати, якщо хочемо вірити, що історія має бути «магістра віте».

У зв'язку з цим приходять мені на думку такі рефлексії: Багато, дуже багато моїх малолітніх учнів і учениць, а між ними чимало взірцевих пластунів, загинуло марно тільки через те, що їх передчасно втягнуто в ряди тайної військової організації. Що корисного принесли вони через це Україні, — крім свого прегарного ідеалізму? З похиленою, засоромленою головою часто перечислюю в моїй пам'яті цих юнаків і браві дівчата, бо чому ж вони повинні були загинути, коли сьогодні вони придалися б — чи то в організуванні нового українського життя по різних континентах, чи то, може, колись і на Україні! Хто заступить цих віруючих найкращих ідеалістів?

13. Підсумки пройденого для майбутнього

Думаючи над цим нераз, усю мою надію покладаю в дотеперішній солідній підготові пластового руху до національного нового життя. Хоч пластові історики вже в 20-их роках розрізняли три доби розвитку Пласту, а згодом інші брали ще до уваги два різні періоди в часі польської займанщини, то я дозволю собі в перспективі сорокліття Пласту

добачити тільки три головні епохи: першу від самих початків до часів розв'язання Пласту — як ступневий розвиток цього уладу аж до триступневого наверствування, другу в підпіллі в Польщі під різними прибраними видами і вкінці новий буйний розквіт на еміграції, який головню проявився в зовнішній розбудові всіх ланок Пласту, а ще може краще в його друкованому слові.

З цих моїх слів не випливає, що я примикаю очі на всі недоліки, які за цих сорок літ міг кожний завважити, або й тепер ще завважає. Я виразно підкреслив, що кладу надію тільки на солідну підготову, вже пророблену в минулих і сучасному десятиріччях — а все, що пророблено поверхово, чи тільки мимоходом, чекає на доповнення. По зрілих відзивах «старих», направлених в Пласті та в житті пластунок і пластунів я бачу, як у їх способі думання, аргументації, спостереганні світу та в життєвій передбачливості пізнати солідну пластову підготову. Саме цей бік пластового виховання я доцінював і доцінюю та надіюсь, що на ньому можна буде далі будувати. Зате з деяким докором запитався б я тих самих «старих» пластунів, чому вони «забули» про юнацький та новацький улади, чому (може я помиляюся) йде в цих уладах праця якось без переконання, немов з примусу? Чому між молодими пластунами нема того запалу, який бував між Вами, шановні старші пластуни й сеніори? Чи в тому винні наші дів'ясько-таборові відносини? Думаю, що ні. Мені здається, що старші пластуни й сеніори надто зайняті своїми уладами, розроблюванням своїх напрямних для широко закровоної громадської праці, — але мені жалко нашої дітвори, яка, як завважаю це теж по таборових школах, «нудить світом» і бідна не знає, «чого чепитися».

Попробуймо і на цьому полі сповнити обов'язок служби Україні та попрацюймо над дітворою. Там, де треба, заступім їй рідну школу, — а де це вдається, пригорнім, як це бувало в рідному краю, під опікунчі крила пластового скоба. Бо тепер у нас, хвала Богові, безліч «скобів» — старших пластунів, не так, як це бувало перед 30 і більш роками.

Оце доходить до мене вістка, що розроблено вже програми для засвоєння на чужині українській дітвори і молоді в школі та в позашкільному навчанні всього того, що дише Україною. Ці програми незабаром розійдуться по всіх закутках світу, де тільки найдеться громадка українців. Праця почесна і вдячна, саме підхожа і для пластунів. Тому «будьте готові!» — зберегти для Української Ідеї новий наш доріст і наших малят. Збирайте їх у нові гуртки біля Великої Соборної Ватри у всіх закутинах колись просторої, — а тепер уже затісної, земної кулі!

Прохаємо всіх Шановних Читачів присилати нам спомини і матеріали з сороклітньої діяльності Пласту. Містити мемо їх в міру можливості повністю на сторінках нашого журналу.

Редакція.

Євген Кульчицький

Перша пластова еміграція

40-річний ювілей У.П.У. заставляє нас перегортати поживкли нераз листки нашої історії. Деколи взагалі бракує тих листків... При нагоді обговорювання нашої другої пластової еміграції варто пригадати коротко історію першої пластової еміграції. Це тим більше, що про неї збереглося мало матеріалів. Своїми досяганнями, досвідом та аналогіями до сучасного еміграційного періоду — заслуговує вона сьогодні на особливу згадку.

І. Початки Пластового Руху на чужині

Саме минає тридцять років, як українські студенти високих шкіл, що з різних причин опинилися на еміграції, особливо в Чехо-Словаччині, в Празі, — заклали перці пластові гуртки. Ці студенти в більшості вийшли з рядів політичної та військової еміграції, переважно з центральних українських земель, і це значною мірою рішало про форму і зміст пластової праці. Розчаровані і прибиті невдачами наших визвольних змагань, ці старші, зрілі вже люди — військовики шукають нових шляхів як послужити Батьківщині. Шукають шляхів до високих ідеалів, до відновлення своїх моральних та духових сил.

З огляду на вік творяться гутки старшо-пластунські, що однак намагаються працювати на взір юнаків, бо в той час ще не було устійнених форм праці для старших пластунів. Не маючи контакту з Українським Пластовим Уладом на Західніх Українських Землях, провідники цього Пласту на чужині були змушені взоруватися у своїй праці на найближчому — чеському скавтіngu.

Шукання нових організаційних форм та ясної ідеологічної платформи доводять часто до різних переорганізацій і змін, до непорозумінь і конфліктів.

Засновані в 1921 р. в Празі та в 1922 р. в Подєбрадах «Скавтові Дружини» стараються надати своїй організації специфічно національні форми. І це вповні зрозуміле: Пластуни, що були співтворцями визвольних змагань та мали глибоко розвинуте почуття державно-творчого патріотизму, не могли вдоволитися сліпим наслідуванням міжнародних загально-скавтських форм. У пошукуванні за первнями істричної української традиції у давнині (Запорізька Січ) чи в новітній добі (Січові Стрільці, Соколи, Січі) — творяться «Загони Українських Старших Січових Пластунів» (Подєбради). В Празі працює «ІІІ. Клюб Олд - Скавтів» під проводом Є. Слабченка, а пізніше Ю. Гончарова-Гончаренка і Петра Зленка. Цей «Клуб» склався в 1923 р. з трьох «дружин» — разом 21 члени. Дуже цікаво пише про діяльність цього клубу згаданий його провідник Петро Зленко: «... Згадую, як, наприклад, в Українському Педагогічному Інституті на перший же заклик до чину зголосився більший гурт бажаючих приступити до Пласту. Як вони, хоч мали до того дуже мало можливостей, робили, на що могли стачити; як серед студентів-педагогів виявився інтерес і до теоретичного боку пластової системи та відбувся у семінарі проф. Русової мій реферат про: «Педагогічне значення Пласту». Дуже цікаві згадки залишив і перший пластовий

іспит, який довелося приймати від панів кандидатів інженерії та педагогів, що трохи таки ніяковіли, зав'язуючи різні вузлики та коли відповідали на запитання з обсягу пластової мудрости...» (уринок з довшого спогаду).

В грудні 1923 р. переїхала до Праги з Калішу українська гімназія. Майже всіх учнів і багато вчителів втягнуто до Пласту.

Вже тоді починаються дружні взаємини з чеським скавтігом, який старається всебічно вийти назустріч українським пластунам у їх праці. П. Зленко, один з перших, брав теж участь у провідницькій «Лісовій Школі» на Мораві. З більш активних з того часу згадаємо тут: Д. Оснача, М. Закоморного, опісля Я. Івантишина, О. Дучимінську.

II. Унормування праці

Це був саме час, коли У.П.У. на З.У.З. переживав етап свого найбулькішого розвитку: твориться старше пластунство, виходить багата пластова література і преса.

Труднощі продовжувати студії на високих школах змушують українських студентів виїжджати за кордон, і так починається широка хвиля «студентської еміграції». Між ними було багато старших пластунів з досвідом пластової праці. Вони то вносять свіжого духа, розбуджують гін до консолідації та унормування відносин в Пласті за кордоном. Приходять теж і студенти-пластуни з Карпатської України на студії до Праги та приносять з собою кількالیтній пластовий досвід. (Між ними: С. Кульчицький-Гут, І. Бойчук, В. Комаринський, Н. Валицька, Ю. Шеретій, С. Бирчаківна і багато інших.) У висліді нав'язується тісний зв'язок з Верховною Пластовою Командою у Львові та узгіднюються організаційні, діяльністеві та ідеологічні заложення з такими ж в У.П.У. на рідних землях.

У висліді згаданих намагань 21. XI. 1925 р. скликано перший Установчий З'їзд Українських Пластунів на еміграції. Він вибрав Українську Пластову Команду (УПК) в Ч.С.Р. на чолі з Я. Івантишином. Узгіднивши свою дію з В.П.К. у Львові, У.П.К. в Ч.С.Р. довгі роки зусильно намагалась поширити свою увагу на вітку українського народу, що жила споконвіку на найбільш на південний захід висушеному клаптику української землі — в Карпатській Україні.

III. Чар Срібної Землі

Відірвані від рідного краю, без можливості повернутися домів, наші пластуни-емігранти сквапливо використовували кожну нагоду, щоб хоч на хвилину відвідати той клаптик рідної землі, послухати простої, але такої милої мови, дихнути рідним повітрям, походити по наших чудових карпатських полонинах. Вже в 1924 р. опинилися деякі пластуни-емігранти силою обставин на нашій Срібній Землі. Від того часу рік-річно переводили вони, а за ними й багато інших, три-чотири місяці своїх студентських ферій в таборах закарпатських пластунів, або мандруючи вздовж і впоперек через гори і доли, через ліси і полонини цієї прекрасної землі.

Не було, мабуть, ні одного пластового табору на Закарпатті від того часу, щоб у ньому не брали участі члени С.У.П.Е. — чи то як звичайні учасники, чи то, вбільшості, як інструктори та члени булави. Ці взаємини

з закарпатськими пластунами мали величезний вплив на них. Вони розбудили у молоді цієї найбільш занедбаної української землі, що її так зусильно старався русифікувати чеський уряд, — спонтанний зов крові та нагло й відразу поставили її в одному спільному українському національному фронті. Пригадую собі такий епізод:

Десь у 1925 чи 1926 р. нас кілька свіжоспечених емігрантів мало зустріч з друзями з З.У.З. на кордоні обох держав — Ч.С.Р. і Польщі, в нашій пишній Чорногорі. З боку Ч.С.Р. був автор цих рядків, Козьо і Ярмо І. З Галичини вийшли косівці з М. Горбовим, О. Дучимінська і ще кілька друзів. Знаючи, що в недалекій Косівській Полянці саме відбувається табір закарпатських пластунів, ми запропонували нашим друзям з Галичини відвідати його. Пропозицію прийнято з найбільшим захопленням. Ми вирушили через Луги, Богдан і Рахів. Вправді подорозі зустрінули чеських пограничників, але заговорили до них кілька слів по-чеськи, і вони були переконані, що ми «з цього боку». Так ми щасливо дісталися до табору. Щире братерство і дружба були вміть нав'язані поміж нами. Ми зараз сиділи разом біля ватри та співали наших бадьорих і тужливих пісень. За пару годин їх співав увесь табір, а опісля розніс їх по всьому Закарпатті. Тиха, дружня гутірка при ватрі, оповідання, спогади перепліталися з піснями. Ми не провадили «агітації», ані «пропаганди». Закарпатські пластуни інстинктивно відчували в нас своїх найближчих братів. В них заговорила кров їх славних предків Лаборців і Коріятовичів; їх спрагнені душі впилися мелодією рідного слова і рідної пісні, що перед очима їх духа вичаровували візії славного минулого і, може, ще славнішого майбутнього! Цієї ночі, незабутньої для мене на все життя, пластова молодь Закарпаття збудилася з довгого сну і приголосилася о свої національні права. Зникла від тоді назва «руські» пластуни, а їх уста почали гордо вимовляти «ми — українські пластуни!» Це була тиха і безкровна революція, але така спонтанна і глибока, що витиснула своє п'ятно на всій дальшій долі цієї країни. Немов пожар захопила ця нова «віра» всю молодь Закарпаття і вкоротці не було вже там юнака чи юначки, що не гордились би своїм українством. Найбільшу роль відіграли тут завжди рухливі пластуни, а від них поволі набирались цієї віри і старші.

Тоді ми не довго побували поміж закарпатськими друзями. Хтось доніс чеській жандармерії, що в пластовому таборі знайшлися непрохані гості, і нас остерегли, що вночі може бути халепа. Тому ми, як тільки настав вечір, вибрались в поворотну дорогу через верхи і нетрі. Командант табору, Прижмурене Око, казав усім таборовикам швидше йти спати і не виходити з шатер. Але й так через шпарку в кожному шатрі прощали нас заплакані очі й гарячий стиск лівиці, яка нас не хотіла пустити.

Від того часу кожний рік відбувалися на кордоні зустрічі обох віток Українського Пласту. Завжди в іншому місці, в точно означений час, нараз з обох боків кордону виходив гурток розсміяних і бадьорих юнаків. Уставлялись у дві лави, підносили національний і пластові прапори та співали національний і пластовий гімни. А опісля дружня розмова, оповідання про пережите і сподіване, пляни на майбутнє. А старші при тому полагоджували різні організаційні справи, передавали літературу тощо. Щира особиста дружба поміж провідниками і поодинокими пластунами закріплювалась

щораз більше і затирала останні риси будь-якої різниці поміж ними.

Найбільшу роль при тому грали тут саме члени С.У.П.Е., які були весь цей час ініціаторами і організаторами цілого того руху. Познайомившись у своїх мандрівках з кожним закутком цієї Срібної Землі і з її прегарними людьми, наші пластуни відіграли опісля, в час великого зриву Карпатської України, одну з найбільш відповідальних роль при створенні й поширенні Організації Народної Оборони «Карпатська Січ».

Так, Срібна Земля була для нас тією Меккою, що притягала нас нестримно. Ми там відроджувалися, набирали нових сил і нового завзяття та нової віри в свою націю і її велике майбутнє. З новими силами ми верталися назад у Прагу чи Подебради, щоб знов цілий рік зусильно працювати над собою і над нашою молоддю — для добра Батьківщини. Це було те наше «євшан-зілля», яке не дозволяло відступити від раз обраного шляху, не дозволяло опускати руки в німому безсиллі — навіть у найбільш несприятливих умовах життя! Коли з-поміж членів С.У.П.Е. вийшов цілий ряд відданих Пластові ідейних провідників і до крайности жертвенних працівників, то заслуга в тому в першу чергу чару Срібної Землі та чудових Карпат і подиху нашої рідної, нічим незаступимої землі!

IV. Великий обов'язок

Підчиняючись організаційно В.П.К. у Львові і черпаючи з пластової літератури З.У.З. та з частих особистих зустрічей — творили У.П.К. в Ч.С.Р. та Пласт на Закарпатті — разом з У.П.У. одну спільну організацію, проіняту одним духом і однією ідеєю. Так прийшов 1930 рік.

Пам'ятаю як сьогодні, як прийшла перша вістка про розв'язання У.П.У. в Галичині польською владою 26. IX. 1930 р. Кожний з нас, почувши цю вістку, вмовкав і задумувався, а в душі йому, немов фільм, пересувався весь його пластовий шлях, все його багате і радісне життя. Чи це все пропало? Чи ми вже більше не будемо мати нашого Пласту?

Сумніви і зневіра в пластуна не тривають довго! Ми негайно отряслися з цього прикрого почуття і постановили із ще більшою силою й відданістю працювати для пластової справи. Перед нами виникали нові завдання. Треба було взяти на себе офіційне представництво Українського Пласту, треба було подумати про організаційне схоплення хоч тих усіх, хто залишилися поза межами рідного краю і кому ніхто не забороняв працювати в Пласті. Треба було перед світом підняти голос протесту проти жорстокого насильства, треба було стукати до дверей Міжнародного Сквартінгу. І ми взялися до роботи!

В першу чергу треба було створити легальну статутувану організацію, яка могла б виступати офіційно і самостійно, незалежно від інших. До того часу ми працювали в Ч.С.Р. як «причіпка» до чеського сквартінгу. Чехи давали нам повну автономію і свободу рухів та в усьому ішли нам на руку. Але це нам і в'язало руки при офіційних виступах. Ми вже цілий рік старалися затвердити свій власний статут. Уряд відкидав його кілька разів і кілька разів приходилось його переробляти і поправляти. Але все таки 28. X. 1930 р. ми скликали Загальний Установчий Збір «Союзу Українських Пластунів Емігрантів» на основі затвердженого урядом статуту. Можна було починати працю.

На перше місце висунулася наша протестаційна акція. Ми виготовили на українській, чеській, німецькій, французькій і англійській мовах протест і розіслали його у 650 промірниках до всіх видніших організацій і часописів у світі, особливо до сквартських. Ясно, що його передрукувала майже вся українська преса в світі, але крім того ми одержали безліч листів признання і підтримки. Деякі організації на власну руку посилали наш протест далі. І так:

«Народна Воля» з 24. I. 1931 р. пише, що наш протест відчитано на конференції Соціалістичного Спортивного Інтернаціоналу у Відні, опісля перекладено на чотири мови та розіслано його братнім організаціям; присвятила йому увагу особливо преса скандинавських держав та Німеччини. М. Тумір писав з Білгороду, що передав наш протест редакціям п'ятьох часописів та видатнішим особам, в тому і сквартській команді. Українське Академічне Товариство в Берліні повідомило, що наш протест 3. XI. 1930 р. відчитано на вічу української колонії в Берліні та розіслано редакціям видатніших німецьких часописів. «Україна» з Чикаго писала, що наш протест з своїм листом передала головній команді американського сквартінгу. о. д-р Горникевич з Відня повідомляв, що розіслав наш протест і отримав прихильні відгуки від багатьох організацій. Гаряче зайнявся цією справою австрійський «Пфадфіндербунд» та не тільки поширив наш протест у своїх колах, але й сам переклав на англійську мову і від себе вислав до Інтернаціонального Бюро в Лондоні. І хоч від нього не отримав прихильної відповіді, то все таки рішився не мовчати, але видвинути цю справу на Міжнародній Сквартській Конференції в Відні того ж року.

Українське Культурне Об'єднання в Софії повідомило, що в наслідок нашого протесту влаштувало там масове віче, на якому одногосно схвалено протестаційну резолюцію, в текст якої увійшов і наш протест. Ця резолюція з нашим протестом була видрукована в українській, болгарській і німецькій пресі, а також розіслана різним світовим чинникам та інституціям.

Польський «Гарцмістш» за січень 1931 р. пише про чесько-польську сквартську конференцію, на якій поляки домагалися осудити нашу акцію та запевнити їх, що українські «псевдо-сквати» не будуть мати можливості виступати ні в якій формі — ішло про зовнішні й внутрішні виступи — на готованому Слов'янському Джемборі в 1931 р. в Празі. В березневому числі того ж часопису згадується теж, що деякі англійські сквартські діячі задумують заторкнути окремо справу ліквідації Українського Пласту в Польщі.

Це лиш малий вирізок дійсного відгуку на наш протест проти польської спроби ліквідувати Український Пласт. На жаль, не маємо наших обемистих архівів. Їх доля сумна: пропали вони разом з Українським Музеем у Празі, де були здепоновані...

Щоб мати засіб для об'єднування українських пластунів на чужині, ми почали видавати, спочатку на циклостилі, «Вісті Української Пластової Команди в Ч.С.Р.», які пізніше, по кількох змінах, почали появлятися друком малого формату журналіком під назвою «Пластові Вісті». Пізніше ми відновили і видавання «Молодого Життя». Щоб задокументувати безперервність праці та ідеї, ми помістили на заголовній сторінці репродукцію малюнку

О. Новаківського «Князь Ярослав Осмомисл в молодому віці», який пишався на обкладинці останнього річника «Молодого Життя» у Львові. Клішу ми отримали такі оригінальну зі Львова!

Всупереч натискові польського скавтіngu та неприхильному ставленню Інтернаціонального Бюро, чеський «Сваз Юнаку-Скавту» увесь час ставився до нас з найбільшими симпатіями і помагав нам, де тільки міг. Ми брали участь у їх з'їздах і зборах, таборах і змаганнях. Тут мусимо відмітити такі важливі події: Хоч поляки загрозили опустити Слов'янське Джемборі в Празі (2. VI.—3. VII. 1931 р.) провід чеського скавтіngu дозволив нам узяти в ньому участь — зовсім рівнорядну з дійсними членами Союзу Слов'янських Скавтів (а членом могла бути тільки державна організація, признана і прийнята Інтернаціональним Бюром у Лондоні!). Більш сотні українських пластунів і пластунок маршувало в загальному поході по Празі під чудовим блакитно-жовтим прапором і з великим написом «Україна» — і то на одному з перших місць у поході. Овації незвичайно численної публіки були особливо сердечні. «Хай живуть українці!», «Слава Україні!» зустрічало нас на кожному кроці. Опісля наші друзі брали участь у всіх змаганнях і здобули поважні місця, між іншими, й деякі перші!

Але вершиною нашого успіху був самостійний виступ на великому стадіоні, де виступали всі державні скавтські організації. Як рівні поміж рівними, як повновартісні члени слов'янської сім'ї скавтів, ми вийшли поважною групою (біля сотні) та виконали кілька точок з національного фольклору: танки, співи. Виступ був несподівано гарний і ефектовний. Найбільшим тріумфом було закінчення! Всі нації закінчили свій виступ національними гімнами. Не можете собі тепер і уявити нашої гордості, коли на звуки «Ще не вмерла» всі учасники Джемборі, включно з ворожими нам поляками, виструнчились і віддавали честь, немов би тим вшановували наше відвічне право до власної державності. Тоді — в найприкріший момет життя нашої пластової організації — це був тріумф, який додав нам сили й завзяття до праці знов на цілі дальші роки!

Це не було все. Чеський скавтінг зробив нам подібну братню прислугу і в час II. Національного Югославського Джемборі в Загребі в 1932 р. І тут нас не хотіли допустити до участі з огляду на протести поляків (найсильнішої групи на Джемборі з-поміж гостей!). Провідник чеської групи, сл. пам. Начальник Чеського Скавтіngu, проф. А. Б. Свойсік, що носив на грудях «Свастику Вдячності У.П.У.» з титулом «Добродія Українського Пласту», — заявив, що українські пластуни беруть участь в рамках чеської делегації. І тут ми теж отримали повну свободу рухів і могли виступати як окрема державна організація. Ми теж маршували зараз на другому місці походу, а наш прапор несли на самому переді разом з іншими державними прапорами. Ставлення чехів було більш як братерське. Своїми виступами і виставкою здобули собі наші «Перелетні» (IX. К. УСП) симпатії цілого Джемборі. При самому кінці — на настирливі домагання і погрози польської делегації — команда Джемборі була змушена зняти з входової брами наш прапор і просила нас вибачення, що це робить під примусом. Наша делегація вийшла з Джемборі на знак протесту, а югославські скавти прощали нас із сльозами в очах нашим рідним кличем: «Сильно, Красно, Обережно, Бистро!». Старенький представник Англії, скавтм. Джон Брум, страшенно

тоді обурився і обіцяв інтервенювати в справі розв'язання Пласту на З.У.З. та його неприйняття до Інтернаціонального Бюро. І свого слова дотримав, хоч і безвслідно. Він, між іншим, на з'їзді шотландських скавтів мав виклад про Пласт, про Україну і її бажання незалежності. Він ще довго втримував з нами переписку.

На наших річних з'їздах бували теж звичайно представники чеського скавтіngu. Пам'ятаю, як на нашому ювілейному з'їзді в 1936 р. виголосив промову заступник старости Скавтіngu, генерал В. Клецанда. Мабуть, більш патріотичної промови не був би виголосив нам і український генерал! Не даром його іменували опісля членом С.У.П.Е.

І в Джемборі в Геделе в Угорщині, в 1933 р. допомогли нам взяти участь чеські скавти. Тому не дивно, що ми завжди відчували і відчуваємо вдячність до чеського скавтіngu. Це тим більше, що він, всупереч офіційній русифікаційній політиці чеського уряду на Закарпатті, ввесь час трактував наших закарпатських братів як українців і робив все можливе, щоб допомогти їм в праці. Обох Новаків, Ржегака, Герлеса й інших — і сьогодні це згадуємо мило і вдячно!

Ми знали, що У.П.У. ще десь в 1925 р. почав робити спроби дістатися до Інтернаціонального Бюро Скавтів у Лондоні. Тоді це не вдалося з огляду на державний принцип і односторонність у прийманні нових членів. Тепер і С.У.П.Е. почав старання в цьому напрямі. Йшла жива переписка, ми посилали різні документи й прохання, але і нам це не вдалося.

Поширюючи наші ряди, ми втягнули до Пласту не тільки бувших пластунів, особливо старших, студентів, що тепер студювали закордоном, але з меншим чи більшим успіхом ми здобували для себе молодь старшої еміграції. Ось, напр., у Франції було кілька таких гуртків; між іншими, захопилася Пластом і довгі роки щиро і віддано працювала для нього і дочка сл. п. Симона Петлюри, Лідія. Так ми швидко мали наші частини, або бодай самітників, у майже всіх більших містах Європи, а то й поза нею.

V. Тоді — сьогодні...

Не були це легкі роки нашого життя! Нагадують вони мені тепер дуже наше положення на новій землі: розсіяння, брак часу, важка праця для втримання своєї екзистенції, ще й до того вічні прикросці з боку поліції, шикани з дозволом на побут і т. ін. І ніколи нас не було дуже багато, і ніколи ми не творили дуже великих скупчень. Але все таки ми горіли думкою про Батьківщину і завжди десь бралася сила, і час, і спромога працювати, боротися — і часто перемагати всі труднощі. В проводі було нас звичайно двох-трьох, які все самі тягнули і все робили. А без уваги на те висліди були такі, що на них можемо бути горді!

Цю сторінку історії нашого еміграційного Пласту уважаю одною з світліших в історії У.П.У. взагалі. Світла вона — напняттям волі, глибокою ідейністю, жертвенністю! Тому слід закріпити її на сторінках нашої історії. Зокрема варта відсвіжити її сьогодні і поставити перед очі саме тепер тим маловірним, що вгинаються під труднощами сьогоднішніх умов життя. Нехай наш пластовий актив черпає з них нову силу і віру в невмирущість нашої ідеї та заохоту і в цих важких та несприятливих умовах давати з себе все, що людина, а особливо український пластунок, може з себе дати!

Роман-Тарас Шухевич

*„У світів пожежі, в заграві кривавій,
Під звуки завзятих зусиль боротьби...“
З пластової присяги*

„ПОЛІГ, ПОСЛУШНИЙ ЗАКОНАМ“

5-го березня ц. р. минув рік з того часу, як на пості головного командира Української Повстанської Армії впав у боротьбі з московським займанцем генерал Тарас Чупринка, наш пластовий друг Роман-Тарас Шухевич. Поліг він смертю українського воїна, що був вірний своїй присязі воювати за Україну, щоб у боротьбі за власну державу „не жаліти ні крові, ні життя і боротися до останнього віддиху і до остаточної перемоги...“

Згинув великий українець, згинув пластунок, що своєю воєнською смертю сповнив свій останній обов'язок супроти України, завершуючи свою сумлінну службу вітчизні. Поліг, як і ті оборонці Тернопілля, „послушний законам“ (Гомер).

ЖИТТЄПИСНІ ДАНІ

Роман Шухевич народився 1907-го року в галицькому містечку Краковець. На хрищенні дістав друге ім'я Тарас. Батько його за званням суддя, а мати Євгенія з дому Строцька. Роман мав ще молодшого брата Юрка, що його замордували більшовики в 1941-ому році у львівській тюрмі на Лонцького, та ще молодшу сестру Наталку, яку москалі вивезли на заслання. Народну школу кінчав у Кам'янці Струмиловій над Бугом і там ходив до гімназії. 1927-го року записався у гданську політехніку але після року вернувся до Львова, де продовжив свої студії у львівській політехніці. В той час згуртував своїх друзів-пластунів дав початок водному пластуванню, формуючи 10. Курінь УСП „Чорноморці“. Одружений був з Наталкою Березинською, яку вивезли на каторжне заслання, як теж і його матір. Батько помер, мабуть, у дорозі на заслання. Діток двоє ворог віддав до дому безпритульних. Роман любив музику і грав добре на фортепіяні. Був добрим спортсменом, пливачком і по-майстерськи володів шпагою, якою тричі боронив честь українського студента.

ПЛАСТУН

Роман Шухевич зростав і формувався в трьох головних, важливих для його світогляду, характеру та політично-військової заправи, середовищах: високопатріотичне родинне оточення, Пласт і революційне підпілля. Роля ж Пласту в житті Романа-Тараса була одна з основних.

Вже змалку Роман-Тарас любив воду і залюбки годинами просиджував над ставком у рідному Краківці, задивляючись у глибокій задумі, як бурхливі мутні води з гомінким плюскотом пробігали шлюзою вниз. Ходив у дитячій моряцькій однінці, що в старшопластунських роках стало, може, і висловом його зацікавлення водним пластуванням. Захопився українським морем і його вагою, тим то й пристав як один з перших до гурту пластунів, що не тільки популяризували культ українського моря серед суспільства Західної України, але й дали у Пласті почин новій галузі пластування.

Пластовий Закон, пластові мандрівки, пластові теренові гри, табори тощо гартували його характер, а водночас привели його до застанови та до доцільності цього всього у вихованні пластової молоді. Тим то перший головний обов'язок служби Богові і Україні з дозріванням Романа-Тараса набирає в нього реальних обрисів і стає ціллю його всього життя. Хоч які важкі були його життєві хрести, що не одного б зламали, він залишився цьому обов'язкові вірний до останнього віддиху свого життя. Був пластуном тілом і душою, якому слова пластової присяги—

*„Промірю тернистий весь шлях України,
На щастя дорогу свій край поведу“—*

стали змістом життя, і на цьому тернистому шляху України в боротьбі за краще майбутнє українського народу поклав свою голову.

БОЙОВИК

Пластовий обов'язок служби Богові й Україні, як основна громадянська чеснота, привели Романа-Тараса Шухевича на шлях української революції.

Вже юнаком, бо в 1925-ому році, він з ім'ям Дзвін знайшовся в рядах—Української Військової Організації (УВО) у боротьбі проти польського займанця, виконуючи відповідальну працю і керуючи бойовими акціями проти поневоловачів (куратор Собінський, комісар Чеховський). В 1929-ому році ми його бачили у лавах Організації Українських Націоналістів (ОУН), де займав упродовж двох років пост бойового референта в Крайовій Екзекутиві ОУН. За свою революційну роботу карався по польських тюрмах і таборах. У 1938-ому році, як член ОУН, опинився Роман Шухевич, тоді знаний як чотар Шука, на Закарпатті, бо цей рік приніс був Срібній Землі краді хвилеві надії. З упадком самостійного життя Карпатської України в 1939-ім році Шухевич-Тур перейшов через Румунію та Югославію до Кракова і зайняв у провіді ОУН пост референта зв'язку з рідними землями під московською окупацією. У 1941-ому році став крайовим провідником ОУН на українських землях у межах тодішнього Гене-

рального Губернаторства, в 1943-ьому він вже на пості військового референта при проводі ОУН, а в 1944-ім вибрано його головою ОУН в Україні, і цей пост займав аж до самої смерті.

Перелік оцих сухих дат і ієрархічних щаблів з життя бойовика Шухевича-Тура говорять проречисто про зміст праці, а теж і про саму людину, про її ідейність, патріотизм, прямолінійність, послідовність і безкомпромісовість. Ці риси характеру висували його на щораз вищі та почесніші пости, але ж які відповідальні, які ж важкі та виставлені в кожній хвилині на небезпеку життя. Проте ж, ніщо його не захитало на цьому шляху і ніщо його не звело на манівці, хоч у 25-літній діяльності такої міри бойовика, як Роман-Тарас Шухевич, не одне чигало, не одне підтивало та торощило. Така бо була трагічна українська дійсність нашої доби.

ВІЙСЬКОВИК-КОМАНДИР

Від військового-рядовика до повстанця-командира Української Повстанської Армії дорога важка і довга. Коли ж Роман-Тарас Шухевич пройшов блискуче цю дорогу і став вже за життя легендарним генералом Тарасом Чупринкою, то це треба завдячувати його небуденним війським здібностям, невсипущим студіям і сильному характерові. Не помилилось, як скажемо, що з найбільшим замилюванням наш Шух присвятив себе військовій штуці.

Його романтичні уявлення юнацьких років про власну армію, що виринули в його мріях на основі переживань недавнього та лектури, ставали щораз яснішою конечністю, а з тим і оформлювались його задуми про українську збройну силу. Прямуючи до цієї мети усією своєю істотою, він шукав шляхів і нагоди здобути військове знання.

Намагання Шухевича здобути військовий вишкіл у польській офіцерській школі артилерії для підхорунжих не мали успіхів. Як „політичне подежжани“, був усунений з цієї школи і служив звичайним гармашем в одному гарнізоні на Волині. Тому то й він виїхав закордон шукати військового знання. В Україну вернувся після закінчення низки старшинських курсів і до того ще першорядним майстром шаблі та пілотом безмоторового літання.

У 1938-ому році чотар Шука використав своє військове ремесло, організуючи Карпатську Січ wraz із полк. Колодзінським-Гузакем, З. Коссаком та іншими. Тут, на Закарпатті, на короткій момент,—здавалось, заблесли надії покласти перші основи під українську збройну силу. Одначе, знаємо, інакше сталось.

Переїхавши до Кракова, віддав усі свої сили зорганізуванню вишкільних старшинських курсів. Теж і сам пройшов курс для вищих старши.

Як сотник Тур, він з'явився на пості заступника команданта українського легіону і один з перших на його чолі ввійшов до звільненого Львова, де знайшов змасакрованого свого брата Юрка, пластуна—„чорноморця“.

Коли ж деліанті мрії про вільну українську державу та розбудову її збройних сил жорстоко звічечив німецький займанець, майор Тур перейшов до вишкільної команди УПА. Тут зорганізувалось Головне Командування УПА, і Роман-Тарас Шухевич у серпні 1943-ього року, як підполковник Тарас Чупринка, став на відповідальний пост головного командира Української Повстанської Армії. Рік пізніш, у липні, обрано Шухевича-Лозовського головою генерального секретаріату Української Головної Визвольної Ради (УГВР) та затверджено його на пості генерального секретаря військових справ. Ці найвищі становища в теперішній воюючій Україні займав генерал-хорунжий Роман Шухевич-Чупринка аж до смерті.

Цей період його військово-політичної діяльності найменше знаний і він напевно теж найцікавіший та найбагатіший. Одначе вже з досі нам відомого можна собі виробити погляд на людину, що стояла в останні роки на чоловічій позиції безпосередньої визвольницької боротьби в Україні.

ДЕРЖАВНИК

Без сумніву, ще занадто близька віддаль, що стоїть між нами та покійним Генералом, ще занадто близьке наше відношення до його особи, щоб дати повну та вірну оцінку про нього. Ця оцінка напевне буде зроблена пізніш з історичної перспективи. Все таки, вже тепер на основі нам відомих даних можна в кількох штрихах з'ясувати собі велич людини, що її ім'я стало виразником великого ідеалізму, безприкладного героїзму, безмежної посвяти, а насамперед непохитної віри у справу, за яку боровся. Адже ім'я її стало символом одного періоду боротьби українського народу за свою державність.

Як державник і військовик в умовах підсоветского поневолення, він досі не має собі рівного. Це безперечно людина небуденної міри. Людина, що вміла з-посеред руйнного змагання двох потужних імперіялізмів на наших, і не на наших, землях і з-посеред воєнного хаосу вивести українську боротьбу на битий шлях безприкладного героїзму Української Повстанської Армії та українського підпілля.

Займаючи найвищі пости в сучасній визвольній боротьбі українського народу, Роман-Тарас Шухевич і був отим чітким речником політики й організатором української збройної сили. Як голова генерального секретаріату воюючої України, він — Р. Лозовський — прокладав шляхи для успішности визвольницької політики в Україні. Як генеральний секре-

тар військових справ Української Головної Визвольної Ради, а водночас головний командир УПА та голова УОН на рідних землях, він—ген. Тарас Чупринка—дав міцні основи мілітарній українській силі. Зробивши відповідні висновки з дотогочасної боротьби українського народу, а теж і інших народів, він став зі своїми співтворцями та співробітниками сучасного національно-визвольного епосу на становищі, що успішність боротьби та незалежність української політики, будуть тільки тоді забезпечені, коли не тільки мілітарний провід буде діяти в Україні, але і політичний, коли український народ відчуватиме, що керівна революційна рука діє з нього та серед нього. Правильність такого засновку доводить нині оця велетенська боротьба українського народу за те, щоб бути господарем на власній землі. Ця боротьба в Україні—суцільна й єдинотайна, вона не вгасає, вона продовжується, хоч її найчільніший творець упав у бою з окупантом. Запорука тієї тягlosti боротьби лежить у її всенародних розмірах, бо Шухевич, як патріот—державник, хоч і голова ОУН, умів зробити правильний висновок: у здорових націй продовж їх історії армія завжди стояла на обороні тільки всенародних інтересів. В цьому теж величина та державницький розум Шухевича.

„ЛЮБІЙ ОТЧИЗНІ—НАШ ТРУД“

З'ясовуючи величину нашого пластового друга, мимохить насувається питання доцільности цього. І підкреслимо, що заповіт Великого Пластуна, писаний його важкими трудами та його кров'ю, зобов'язує нас тут заглибитись у ту велич його самозаперечення у боротьбі за найвищі ідеали української нації. Він бо боляче сприймав українську дійсність поза межами вітчизни, у вільному світі.

Шухевич залишився в Україні, щоб і далі стояти видержливо на стійці, пожертвувавши все своє особисте. Він же мав свою рідню, до якої мав надзвичайно глибокі інтимні почування, а все таки він її всю жертвував на вітвар боротьби за українські вольности. Як його не зламали ні тюрми, ні концентраційні табори, так і його родинна трагедія ні не захитала, ні не вивела з боротьби. Це саме доказ його глибокої віри в Бога та в справедливість справи і доказ його могутньої любови до України. І це якраз основне для нас—пластунів. Основне, щоб ми сприйняли слова нашого пластового гімну, єдиними устами та єдиним серцем, як їх сприйняв наш Шух, що життєвий наш шлях—це: „Любий Отчизні—наш труд!“

Ярослав Падох

Лицар з імени і чинів

Жалобна промова на смерть Олекси Гасина-Лицаря

„З журбою радість обнялася“ не тільки в світі поета. І тому з таким двоїстим почуванням вшановуємо пам'ять дорогого друга нашого, сердечного товариша-пластуна, незламного вояка й недосяжного оборонця волі і маєстату згнаньбленої Батьківщини—славної й ніколи незабутньої, ніколи не віджалуваної пам'яті Олекси Гасина-Лицаря.

*

Народився Олекса Гасин в дні 8 липня 1907 р. в селі Конохів, Стрийської округи, з батьків—селян.

Стародавнє галицьке село, колишня оселя княжих дружинників і княжих коношних, не забуло свого історичного минулого. Жило ним, плекало його і—творило нову історію, нав'язуючи до давньої. Історія ж бо старої галицької землі, зокрема Стрийщини, говорить на кожному кроці. Оце сусіди Конохова з прадавньою історичною назвою Дуліби, тутже побіч Угорське, то знову Добряне, Верчане, Стрілків, Дашава, Синевідсько і інші старі княжі оселі. Це на тих землях наші далекі предки палили жертвенні кострища після щасливої перемоги. Дія Франкового Захара Беркута проходить у стрийських горах.

Історія говорила і до малого хлопчини, і до зрілого мужа—Олекси Гасина. Вона й повела його крізь життя шляхом вірности минулому, шляхом продовжування й відновлювання прогулої слави минулих віків.

Широкі запорізькі плечі, кріпкий карк на виспортованім дебелим тілі, здавалося, співали пісню хліборобського підсоння, що виростило його. Свідкували про тугість і суворість звичаїв традиційної селянської хати, яка жила життям незліченних, твердих мужицьких поколінь, з якої вийшов він у широкій світ. Отверте широке лице, високе чоло і тверді кути, вуст говорили в один час і про шляхетність душі, незламність волі, і про незрівняний розум того селянського сина. Вони говорили також про минулі, потапаючі в мряці століть часи, коли предки Олекси служили в княжій дружині галицьких володарів. Часи, коли життя проходило в походах у далекі степи на герць з татарвою, звідки й прибилося прізвище роду Олекси.

Малим хлопцем утратив маму і разом з батьком, як найстарший син, опікувався молодшими трьома братами і сестрою. Змалку виявляв великі здібности. Коли пішов до гімназії, тоді його всебічний талант, зокрема, нахил до математи-

ки, виявився вповні. Пройшов цілу гімназію визначно, без науки вдома, вчився тільки в школі, зі слуху. А математиком був незрівняним. Побіч науки, вже в гімназії, працював суспільно.

Після матури в 1928 р. пішов до польського війська і відбув старшинську школу з дуже добрим успіхом. Здобув друге місце на цілу школу. Для українця це було великим досягненням. Його великий, вроджений військовий талант заблистів окремо під кінець науки в школі, під час маневрів. Командуючі маневрами дали йому найвищу оцінку. Бл. п. пластун сеніор Осип Карачевський, який працював в бюрі школи, вишукав тайну характеристику Олекси такого змісту: „Незвичайно талановитий, з феноменальною орієнтацією. Надається до всякого роду військової служби“. А при тім додаток, як же характеристичний для пізнішого шефа штабу УПА: „Звернути на нього пильну увагу, бо займається із замишуванням військовою наукою мабуть для підозрілих цілей“.

Після військової школи, здобувши старшинський ступінь був арештований в 1930 р. і в тюрмі видавав сатиричний, конспіративний журнал. Після виходу з тюрми вступив на політехніку у Львові, на мірничий відділ. Там він познайомився і здружився з визначними провідниками революційного руху ОУН Зеноном Коссаком, Грицаєм, Цурковським і ін., із якими вже не розійшовся ніколи. На шкільній лаві дружив із Стьепаном Бандерою. Революційна праця Олекси Гасина чергем валася з арештами, допитами, слідствами. Відвага і буйність ще не творять підпільника. Вони мусять нерозривно зв'язатися з обережністю і розвагою: Ніяк не вміла поліція довести вину Олекси, хоч і знала, що він неабияка шишка в українським підпіллі.

Побіч революційної роботи присвячував чимало часу і снаги культурно-освітній праці і фізичному вишколові молоді. Не сама тільки революційна діяльність творить модерну націю і будує державу. Не менше важливі: освіта, національна свідомість, характерність і фізична тугість. Таке було державницьке розуміння громадських справ у Гасина. Зразу у власному селі Конюхові, відтак в цілому Стрийському повіті, а то й поза ним, він організував освідомні і спортивно-руханкові гуртки, сам переводив з їх членами вишкіл. Члени його конюхівського гуртка мали не тільки спортувати, але вчитися рідної історії, письменства тощо. Разом з місцевим парохом, о. Петрушевичем, Гасин переводив в читальні прилюдні іспити з українознавства і так виховував від основ молоде покоління на свідомих і відданих Батьківщині громадян. Чи ж дивно, що його село, одно з тисячів галицьких сіл, стало першим не тільки в повіті, але, мабуть, у цілому краю. Чи дивно, що стрийська земля не відстала від передового місця в

національному визвольному поході, започаткованому під проводом її трибуна Євгена Олесницького. Чи ж дивно, врешті, що Олекса Гасин переламав засаду й був беззастережним авторитетом, сливе пророком, у своїй найвужчій батьківщині, в тій найважчій до здобуття твердині — у власному селі. А його село — це перший крок у дальшій праці над формуванням молодого покоління. Дальшими етапами його громадською і революційною роботи були Стрийщина і цілий край.

Наскільки він цинив т. зв. органічну роботу, свідчить те, що він, всупереч своїм безкомпромисовим переконанням і чинній та провідницькій праці в ОУН, яка поборювала офіційні політичні кола нашої тогочасної верхівки — жив як не можна краще з бл. п. послом із Стрийщини Остапом Луцьким і часто, як той відвідував пароха Конюхова, дебатував з ним публічно в читальні і приватно.

Вирішивши розумом і серцем, що безпосереднім шляхом до власної держави є шлях збройної боротьби, Олекса Гасин вступив на нього і на ньому залишився до смерті. Його відступів, кристальний характер і знання поведи його і в ОУН і опісля в УПА, швидко до найвищих постів. Працював всюди, де було його потрібно. Сповняв політичні, організаційні й інші функції. Та все ж наймилішим йому було військове діло. Школити кадри нових воїнів України, вирощувати нову збройну силу, яка в слушний час вирішить раз на завжди державність рідного народу — це були перші поміж його рідними завданнями. Організаційний і військовий референт крайового проводу ОУН в Галачині в р. 1935-6, співробітник військового реферату головного проводу ОУН за межами краю в р. 1937-9, він вповні виявив свої військові здатності тільки згодом, коли від 1943 р. ввійшов до Головного Штабу УПА, щоб у 1947 р. стати його начальником. Цей пост він сповняв до кінця свого життя.

До Пласту належав від зарання свого свідомого життя. Зразу десятилітнім юнаком став членом 5. Куреня ім. Ярослава Осмомисла в Стрию, після того 46. Куреня ім. Чорноти в Конюхові, який помагав організувати, а згодом 2. Куреня старших пластунів „Червона Калина“, що згодом переіменувся на курінь 5. сеніорський тієї самої назви. І в Пласті, як у кожній іншій ділянці своєї праці, був активним, високо цінним і любленим. Відзначала його незвичайна скромність, безпосередність та готовість посвяти. Глибокий інтелект вмів пов'язатися в гармонійну цілість з живістю думки та спокоєм реакції. В дебелимому тілі скривалося голубине серце. Чим був би він, коли б трагічне приречення не спрямувало його на шлях збройної боротьби за долю його країни і мільйонів поневолених його братів? Може кабінетним ученим-дослідником, може проповідником, священиком, може монахом, який не скривдив би навіть німого створіння. Та, ставши на захист най-

більш покривдженої, найтяжче досвідченої історичною долею країни-свої Батьківщини, він прийняв до рук ту зброю, яка в той час—на його думку—була на потребу.

За німецької окупації України він знову в тюрмі. Та командування українського підпілля знало, чим для визвольної справи був Олекса Гасин. Впав наказ: за кожну ціну звільнити Гасина! Перебрані за гестапівців члени ОУН бравадно звільнили його з тюрми. Довгий час не вгавала облава. Бо й німці знали, хто був Олекса Гасин. Він за кожну ціну мусить бути зліквідований. Брати-пластуни зберігають його. На далекій Холмщині він знаходить серед них пристановище і нову роботу: вести старшинський вишкіл відділів самоохорони перед польськими бандами та для пізнішої загальної армії.

А вона вже організувалася. Не перериваються приїзди кур'єрів зі Львова і Луцька. Гасин відбирає і видає накази. Та організація УПА росте. Вимагає повороту до штабу її найталановитішого старшини. І Гасин, хоч тровлений гестапом, як вовк у нагірці, вертається до Львова і побуває всюди, куди його кличе служба. Перепроводжує організацію постійної старшинської школи в Карпатах, здобуває призначення командиром цілого Карпатського краю. Здобутий досвід і вроджені здібності скоро заведуть його ще вище, аж до першого по командирі посту: шефа головного штабу військових операцій. Свою службу виконують Гасини до смерті або перемоги. Вірний до смерті! Цей пластовий клич він доніс аж до Господнього престолу.

Страждальна доля Олекси судилася також його родині. Його батька „зліквідовано“ за першої большевицької окупації Галичини. Також одного брата. Другий брат Гриць, відомий спортсмен і пластун Мацько, згинув як герой—січовик на Карпатській Україні, третій і останній зустрів смерть героя в бункрі УПА в Дашаві Стрийського повіту.

Поляг Олекса Гасин 31 січня 1949 р. коло головної пошти у Львові від куль емгебівців, які гонили його. Боровся до останньої секунди свого життя, тільки смертна куля вибила йому наган з твердих рук. Помер в ранзі полковника УПА. Хоч були борці старші за нього військовими ступенями, він був першим між ними, як неперевршений військовик.

Помер—поляг Олекса Гасин, як справжній лицар. Його революційне, випадково придбане, прізвисько як не можна краще говорить про його духову вартість. Поляг у змаганні, не зламавши ні одного обіту складеного перед нацією, пластовою владою і друзями—пластунами на священній горі Маківці.

Згинув, як другий чином після командира, Тараса Чупринки. Смерть обох найвищих вождів безсмертними чинами вславленої УПА виявляє світові не тільки жертвенність синів Ук-

раїни в боротьбі за волю і державу, але також ролю, яку в цім змаганні має Пласт та його лицарська школа характеру, відданости і посвяти для великих ідей, якими орудують Бог і нація. Це не випадок, що обидва найвищі командири тієї неповторної армії—пластуни. Це тільки вислід тієї виховної школи, якій на ім'я „Життя в Пласті“, це тільки здійснення добровільно прийнятого на себе суворого обов'язку закутого в статті Пластового Закону.

Смерть Олекси Гасина—велика шкода не тільки для визвольної боротьби, але ще більша для цілої української майбутности. Бо сл. п. Гасин був справжнім державним мужем. Його всесторонні таланти, його реальний підхід до всіх державно-творчих питань, його повна толерантність до чужих поглядів, коли вони лише містилися в межах визвольної концепції і зберігали вірність Україні,—це все визначувало його вартість на багато вище, як сам високий пост шефа штабу героїчної, вже сьогодні окритої легендою, УПА.

Революціонер і будівничий—яка важка синтеза і яка рідка не тільки в нашому житті. А він був ними обома в найшляхетнішій гармонії, в найтіснішій сполучі, прямо органічній. Яка неповторна шкода—утрата такої людини!

Заввага: Повища стаття є тільки виїмками зі жалобної промови, яка появилася цілістю окремою відбиткою в нашому В-ті.

*ВЕРХОВНИЙ ОТАМАН
Українського Пластового Уряду*

Оцим іменую

**Сл. П. ОЛЕКСУ ГАСИНА—ЛИЦАРЯ
пластуна-сеніора 5. Куреня УПС „Загін Червона Калина“
Полковника і Начальника Головного Штабу
Української Повстанчої Армії
Гетьманським Пластуном Скобом,
Пластуном-Сеніором Керівництва
і рівночасно наділюю Його
ПЛАСТОВИМ ЗОЛОТИМ ХРЕСТОМ.**

С н о б

*(—) СЕВЕРИН ЛЕВИЦЬКИЙ
Верховний Отаман Українського Пластового Уряду*

Наш обов'язок супроти Шуха

Геройська смерть нашого друга, сл. п. генерал-хоружого Романа Шухевича, на найвищій пості воюючої України визначає для Пласту деякі завдання. Заманіфестована постава Уладу до героїства Шуха—зазначена наданням йому найвищих пластових відзначень—має велике виховне значення. Та це тільки малий вирізок того, що нам ще сповнити треба. Чи не найважливішим нашим обов'язком запевнити дальшу живучість тих великих загальних ідей, для яких жив і за які згинув Шух. Ці ідеї не належать до одної якоїсь групи, партії чи середовища. Вони мають ширше—всенациональне значення. Тому це завдання найлегше перевести саме Пластові як організації понадпартійній, понадгруповій—всенациональній. Пласт гордий на Шуха. Але Пласт не хоче капіталізувати його заслуг тільки для себе. Пласт хоче, щоби завдяки збірній праці удалося нам продовжувати чин Шуха для остаточного завершення і закріплення ідей, якими жив Роман.

Саме на такому становищі станули й ті друзі пластуни, які жалобними промовами мали вшанувати пам'ять Шуха на прилюдних загально-громадських академіях. Це належно оцінило теж і громадянство. Так нпр. „Всеукраїнський Комітет для влаштування Жалобних Урочистостей в честь славної пам'яті Головного Командира УПА ген. хор. Тараса Чупринки” в Мюнхені рішив видати жалобне слово пл. сен. В. Янева особною брошурою під фірмою і засобами Комітету. Технічним переведенням видання брошури зайнялось Пластове Видавництво „Молоде Життя”. Весь дохід з брошури призначено на дальше вшанування пам'яті ген. хор. Тараса Чупринки.

Найважливішим засобом вшанування буде зібрання матеріалів про постать Романа Шухевича і видання збірника (неменше 10 арк. друку—великої вісімки). В основу збирання і редагування матеріалів мусить лягти та сама засада, яку з'ясовано вгорі. Щоби запевнити дотримання тої засади, постала Ред-Колегія зложена, з громадян, які зберігаючи вірність національній і пластовій ідеї різняться політичними поглядами і партійною приналежністю. Всі вони зберегли теж взаємну пошану і взаємне довір'я, яке їм уможливить дружню співпрацю. Прізвища членів Колегії: Є. Врецьона, Я. Гайвас, Я. Гладкий, Б. Кордюк і В. Янів.

Коли перед Колегією стануло завдання зібрати матеріал і статті до збірника та його редакційно оформити, тоді перед нашим В-ом і загалом стає обов'язок зібрати фонди на цю ціль. При тому ми—пластуни—мусимо пам'ятати, що цією акцією не вільно нам послаблювати інших акцій, ні загальної характеру, ні тих, які вже „МЖ” перебрало на себе. Фонди на видання збірника мають і мусять прийти передусім з прибутків розпроданої—виданої нашим В-твом—брошури В. Янева. Тільки цим призначенням виправду-

ється встановлена і на кожній брошурі зазначена ціна, яку треба вияснювати як даток саме на вище з'ясовану ціль.

Тому почесним і важливим завданням так нашого Союзу як цілості, як і зокрема поодиноких осередків і осіб, причинитися до скорого розпродання брошури, до акуратного розчислення і переслання грошей до В-ва. Поруч цього основного—очевидно—можуть і повинні напливати теж фонди із інших джерел.

Щойно, коли завдяки так зорганізованим засобам зможемо утривалити постать Шуха в гіднім його пам'яті виді—у поважнім збірнику, — зможемо сказати, що перша частина завдань Уладу супроти заслуженого члена—сповнена.

„Справа здобуття української держави—це справа цілої нації української, а не якоїсь кляси її чи партії;—от через що порозуміння всіх чинників громадських і співпраця їх є умовою, без додержання якої ми свої мети державної не досягнемо. Не можна ж забувати, що таким шляхом консолідації всіх національних сил в справі організації своєї держави, принаймні на перших початках творення її, йшли довідчені та організовані нації. Цей шлях і для нас єдиний, бо він забезпечує найменшу затрату сил, жертв, енергії з найбільшими позитивними наслідками.

Отже пріоритет державности над партійністю, загальнонаціональних інтересів над клясовими та груповими партійними мусимо на еміграції зрозуміти і відчувати як категоричний імператив, як одну з головних умовин нашого державного будівництва. Зрозуміння ваги тієї тези навчить нас підпорядковувати себе і свою діяльність вимогам державної дисципліни, а це своєю дорогою не може не вплинути на поглиблення і зміцнення нашої організованості. Наша сила в єдності!”

Симон Петлюра

„Коло гасла Українська Народна Республіка—Українська Незалежна Держава об'єднались всі справді активні сили нації в її боротьбі за незалежність. Тільки в моральній атмосфері, утвореній тією боротьбою, могли з'явитися світлі постаті полеглих, тільки на цьому ґрунті могла зродитися жива легенда дальшої боротьби, що живе невміруще в душі нації і ферментує її сили на нові виступи.

Моральним чотирукутником—отим старакозацьким табором—поставимося ми в переходові дні нашої історії до всіх негідних виступів на нашу єдність та вірність випробованим ідеям. Скупчимося один біля одного з готовістю взаємної допомоги й перестороги—і ми витримаємо всі міри й проби.

Симон Петлюра

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ

Виховним проблемам — в найширшому розумінні — ми присвячуємо пильну увагу. Вони сьогодні дуже многогранні, і в наслідок зміни обставин дуже різні від тих, з якими приходилося нам дотепер зустрічати.

На ці теми багато в нас ще розбіжних поглядів, розмов, доповідей, дискусій. Всі ми свідомі потреби зміни підходу, методів тощо, але на практиці часто впадаємо в давні звички.

В цьому числі продовжуємо дискусію цього круга проблем, започатковану в попередньому числі (Н. Білозор, Л. Палій), статтями Ц. Палій і В. Кододчина. В черговому числі даємо місце думкам на цю тему Ю. П'ясецького, А. Івахнюка і В. Янева.

Тільки пластовій проблематиці з углядженням передусім організаційних питань присвячені статті В. Маркуся і Я. Терлецького. Аналогічні проблеми в площині сеніорату обговорюватиме в черговому числі стаття Я. Падоха.

Редакція.

Цюпа Палій

До питань нашої виховної політики закордоном

Іноді на сторінках нашої преси, поміж політичними сенсаціями та полемічними статтями, прокрадаються, наче злидні крізь шпарку зачинених дверей, теж статті на т. зв. виховні теми, чи то на теми молоді. Тема ця не фасцинує читачів, непопулярна. Вона в найкращому випадкові тільки для тих, хто з фахових мотивів повинні нею цікавитися. Неструджений, а багатий у досвід проф. Г. Ващенко пише: „Я пробував організувати дослідження дітей другої еміграції, але мій заклик в цій справі не найшов відгуку...“

Так. Бо ми цілу ту проблему собі дуже упростили: схвалюємо на різних з'їздах відповідні резолюції, іноді появиться у пресі заклик-стаття під наголовком „Справу національного виховання молодого покоління слід ставити належно високо“, „Лицем до молоді“, „Не даймо молоді втратити обличчя, яке нам дав Бог“ тощо. Заспокоївши отак наше сумління, „організуємо“ громадське життя, пишемо, видаємо багато різних брошур, журналів, а все те разом, в суті речі, часто стає на перешкоді розв'язувати виховну проблему хоч приблизно саме так, як голосять наведені попередньо наголовки.

Щодо цього перша еміграція нас перевищила, бо видала бодай збірник „Діти емігранти“ під редакцією відомого психолога і педагога проф. Зінківського, розуміючи ясно, що без ґрунтового пізнання психічних і фізичних властивостей дівтори, без докладного розглянення усіх чинників, які мають посередній чи безпосередній вплив на дітей, не може бути мови про якоесь плянове, а тим самим успішне виховання наростаючого покоління

Без такої „підбудови“ неможлива протидія неґативним впливам, неможлива праця педагогів-виховників, літераторів, не-реальне опрацювання програм молодечих організацій і т. д.

Від „закінчення“ війни по цьому боці залізної завіси минуло вже шість років. В тому часі одинокі поважнішу спробу розглядати виховну проблематику нинішнього дня дещо ширше та основніше зробили пластуни на своєму Конґресі, який відбувся 1948 р. в Ашаффенбурзі, як деякою мірою теоретична підготовка до „дальшої мандрівки“, що окружною дорогою має запровадити „до дому“. Але Пласт — це тільки один із фрагментів національної виховної проблеми, який у своїх виховних діях мав би тільки доповнювати всі інші чинники суспільного життя, що мають мати посередній чи безпосередній вплив на розв'язку цієї проблеми як цілоти. Однак за актуальністю виборів до „таборових рад“, за всякими торгами „хто“ — „чий“, у загальному на цю подію, як і на саму проблему, зверталось мало уваги. В таборах існували школи, байдуже, що нераз у дуже невідрадних умовах, в кожному таборі досить часто відбувалися паради з „організованою участю“ Пласту, СУМ-у тощо, так що загал міг далі займатися „актуальнішими“ справами. І сьогодні ми — така численна політична еміґрація, з такими величезними завданнями, щодо рідних земель, не маємо на цілому світі ані одної середньої школи, де б українська молодь не тільки вчилася, але теж і виховувалася! Але зате маємо безліч імпрес, зате маємо у програмі кожного року відсвяткувати стільки річниць, що вже навіть нам 365 днів не вистачає, щоб святкувати їх кожна зокрема, тож „лучимо“ їх разом: Шевченко з Чупринкою, колядки з балетом і т. ін.

Так воно мусить бути! Бо щоб мати виховний плян, треба передусім мати виховний осередок, який провадив би виховну політику, відповідну до потреб наших як політичної еміґрації.*)

Умови в поодиноких країнах дозволяють або й не дозволяють на організацію власного національного шкільництва,

*) Окрема Комісія при культ.-освітнім Відділі ЦПУЕН в Мюнхені почала праці над виготовленням програми виховання в ділянці українознавства (мова, культура, історія та географія України) з методичними вказівками і потрібною літературою для садків' народніх і середніх шкіл, для щоденного навчання, або для недільних позашкільних курсів.

Як довідуємося Комісія натрапляє на великі труднощі в збиранні відповідного матеріалу, потрібного для виготовлення так необхідних для тих курсів читанок-підручників з відповідними ілюстраціями, світлинами, що відзеркалювали б усю культуру України в її історичному розвитку, та з вибором найкращих пісень під нотами.

А вже зовсім непоборні фінансово-технічні труднощі бачать члени Комісії в проблемі видання друком цих читанок. Ось тут саме з'ясовується конечність розбудови В-ва „Молоде Життя“, щоби воно могло перебирати на себе розв'язку цієї і подібних справ. Це конечне також і для нашої пластової успішної виховної праці. До тої справи повернемося в черговому числі П. Ш. — Ред.

хай буде тільки конфесійного. Наші діти мають можливість йти до чужих доступних шкіл, або йти до своїх, які в багатьох випадках щодо рівня залишають багато до побажання. Віддаючи належні заслуги всім тим, хто й на те спромоглися, все таки не слід замикати очей на факт, що ця ділянка, як і кожна інша, з часом вимагає деякої реформи. Тому в загальному нинішній стан нашого шкільництва чи організації освіти нашої молоді є цілком невистачальною розв'язкою! Очевидно, якщо... наші наміри відігравати роллю політичної еміграції дійсно щирі, якщо... не хочемо зловживати словами, а то й честю, нагадуючи часто наші обов'язки у відношенні щодо Батьківщини.

Ця проблема вимагає, однак, дещо більших зусиль: згуртовання відповідних фахівців, організаційних заходів, а в першу чергу загального зацікавлення та доцінювання її усіма чинниками. Я згадую про неї на тому місці тільки тому, щоб звернути увагу на великі можливості вияву громадської ініціативи пластового сеніорату. Докладніше хотіла б я заторгнути деякі дальші питання, які мають відношення до життя, а тим самим у загальному в'яжуться з питанням, що його я заторгнула повище, як теж і з виховними намаганнями Пласту.

„Практичне життя — це найуспішніший виховник...“

Яке ж життя мали наші діти впродовж останніх десяти років? Проф. Г. Ващенко характеризує дітей сучасної еміграції як дітей обтяжених страшними переживаннями, бо: 1) війна перервала їм нормальний розвиток, 2) вони не пережили нормального дитинства, 3) людська жорстокість і моральний розклад забурдили їхні душі, 4) тяжкі умови зробили їх передчасно дозрілими, а часто злочинно-практичними (замість бавитися, діти вчилися паскувати, а навіть красти). Це в корені перешкоджало формувати у дитини високоякісну особовість.

Здається, що наші діти ще ніколи не стояли так далеко від тієї виховної атмосфери, що її окреслюють слова мудреця: „Хто пізнав прегарне — той буде чинити відповідно до пізаного“, як саме в останніх роках.

І тому питання загального, а зокрема національного виховання стає нині одним з болючих і основних питань. Тимбільш воно пекуче, що в останні роки у всьому позначилася деяка поверховість і ми почали теж ставитись так і до виховних справ, що у наслідках доводить до того, що доказом успішного національного виховання вважаємо виголошення три річною (!) дитиною „Розритої могили“ на Шевченківському концерті; це впроваджує, очевидно, цілу аудиторію

в захоплення і... заспокоює цілу громаду, „що у нас на відтинку виховання все добре“.

А треба знати, що ні на якому іншому відтинку шкоди, нанесені невідповідним підходом, не так тяжко надолужити, як саме на виховному. Тому треба мати відвагу бачити речі властиво і мусимо мати відвагу, а радше обов'язок, поробити відповідні заходи. Національне виховання ми мусимо розуміти у всій його ширині, а в першу чергу як піклування, щоб молоде покоління засвоїло і закріпило у собі духові та фізичні вартості такої високої міри, щоб вони у сумі виявляли відповідно високу вартість нашої спільноти у загальному, створюючи ось так для неї можливість сповнити як слід свої обов'язки як політична еміграція.

Щоб процес національного усвідомлення взагалі відбувся, то — очевидна справа — молодь мусить мати якесь чуттєве відношення до України, якусь уяву батьківщини, громади, справи, якій вона мала б служити. З якою ж „Україною“ зустрілися наші діти, наша молодь в останні роки? Відпадають, очевидно, моменти впливу самої землі, краси її природи, духового зв'язку, що його набувається у зустрічі з слідами величнього минулого, з культурними надбаннями тощо. Лишилася для неї одинока можливість зустріти українську людину з її добрими та лихими прикметами, що проявляються в особистому та громадському житті.

Говоримо часто, що засадничими чинниками, що формують нове покоління, є в першу чергу дім, школа, церква. Розгляньмо їх!

*„Ми навіть власної не маєм тати...
Не нам казати речення гордес:
Мій дім — мій храм!“*

(Леся Українка)

Який „дім“ мали наші діти-емігранти в останні роки? — „Таборовий вигін“ — мале місце з великим скупченням людей. Виростали вони там, прислуховуючися до неперевірених розмов старших, які зводилися звичайно до вічної критики, підозрівань, зависти й обмови, — були свідками упадку моральних чеснот, духових авторитетів, — жили в атмосфері пануючої засади „не гонорово, але здорово“...

„...вже у початковій школі виховник-педагог закладає основи світогляду...“

Школа-вчителі — у таборовій дійсності — це в кожному випадкові було щось менш гідне уваги, як, приміром, „одежевий чи харчовий магазин“, авторитет виховників в

кожному випадкові не такий високий, як, приміром, таборвої поліції. Щоправда, то й приватне життя деяких виховників, яке не було нічим закрите перед очима молоді, нераз відбігало від гідного прикладу, що у таких випадках мало вирішний вплив на те, „чи“ або „яким“ авторитетом для молоді був даний виховник, чи й сама школа.

*

„В світлі релігії сприймається всевіт як Боже творіння, а закони Його як шляхи розвитку, накреслені Богом. Разом з тим релігія накреслює норми поведінки людини і її особисті та громадські обов'язки“...

Вплив Церкви на молодь величезний, якщо вона визнана належно теж родиною, оточенням. Але якщо церква зведена до місця, до якого ходять тільки „на панахиди“, то молодь це дуже добре відчуває і теж у церкві не шукає за внутрішнім спокоєм, за моральною силою, а стає „біля порога“, щоб побачитися із знайомими та почути дещо нового.

*

Побіч тих головних чинників на виховання молоді діють теж усі вияви громадського життя: устрій громади, імпрези, преса, книжка тощо. Спинюся на імпрезах, які в суті речі є „висловом“ того, чим живе наша спільнота. В „Християнському Голосі“, який багато уваги присвячує актуальним, в тому теж і виховним справам, появилася була минулого року („ХГ“ ч. 26 /50/) стаття п. С. Ж. п. н. „Молоді нудно“, в якій автор переповідає такий зміст почутої розмови:

— „А що, дівчата, підемо сьогодні на академію? (Ввечері в таборі на Фраймані мала відбутися академія в честь сл. п. Петлюри і Коновальця).

— Та що ти! — закричала друга — нудитися дві-три години? Ніколи! Краще ходім до кіна — і падає назва фільму та артистів. Розуміється всі вони пішли до... кіна“. А далі автор каже: „Коли на національні свята вступ вільний, або за добровільними датками, то молоді там зустрічається не багато, але платне таборове кіно заповнюється нею, і там нашій молоді не нудно! Чи можна називати таку молодь нашою надією?“ — закінчує автор.

Розумію щирі турботу автора, але маю охоту теж звернути увагу на статтю того ж самого автора, що появилася (може через помилку?) в попередньому числі „ХГ“, в якій читаємо: „...„Ми вшановуємо пам'ять заслужених людей може навіть за часто, замість одної, добре підготованої імпрези часто влаштовується масу „імпрезок“ будь-як підготованих, будь-як виведених... реферат буває слабенький, хор співає октаву вище, як треба, декламатор забуває дві перші строфи

патріотичного віршу... Це ще не все! Більше лихо у тому, що у нас з одної нагоди імпрези організує кожна група, кожне товариство окремо. Цьогорічні роковини смерті сл. п. Петлюри і Коновальця на Фраймані святкували аж трьома окремими академіями“. Очевидно, не можна схвалювати „вибору“ тих дівчат, але чи можна так дуже дивуватися їм? Я думаю, що не у вступних платних, чи безплатних, тут річ, і вина не тільки по боці молоді! Легко осуджувати молодих, але мені здається, що теж конче потрібно дошукуватися причин лиха, просліджувати глибше причини явищ, знаходити справжніх винуватців і відповідно запобігати тому лиху! Молодь шукає, хай буде підсвідомо, але моментів широго пережиття та глибоких вражень, а теж і логічного пов'язання говореного з ділами, тому нагоди, які їй для цього створюється, мусять бути дуже дбайливо обдумані, підготовані, відповідною формою, рівнем тощо. А наші організатори імпрез, наче грачі при грі, заспокоюють свої — часто партійні — пристрасті, використовуючи нагоду „свят“ для пропаганди, розправи з противником, нераз забуваючи, що про властиву річницю, чи особи, в честь яких відбувається дана імпреза, не сказано майже нічого.

Крім того ми мусимо розуміти те, що молодь, хай буде й еміграції, але вона таки „молода“, прагне життєрадісності і вона не в силі всі свої емоційні патріотичні переживання зводити до панахид і академії-поминок, хоча б і в пам'яті найбільших наших героїв. Формою, рівнем і кількістю наших святкових імпрез ми вбили у молоді здатність і охоту сприймати і реагувати на такі важливі виховні засоби, якими можуть бути відповідно обдумані імпрези. Брак об'єктивної критики (чи появилася в останні роки будь-коли у пресі якась критична заввага про імпрезу, влаштовувану групою, виразником якої є даний часопис?), яка є запорукою „росту вгору“, зводить внівець роллю, яка припадає того роду виявам громадського життя, а які в умовах еміграції є переважливим, нераз самотнім чинником, який збирає розпорошену серед чужого моря громаду у свою рідну атмосферу.

Ми знаємо, яким великим переживанням для молоді було колись Шевченкове Свято, чи якась інша небуденна урочистість. Який дбайливий підбір програми, відповідної для її віку, який дбайливий підбір виконавців, що гідні були брати участь у такому святі, позначував підготову до врочистого дня.

Ми знаємо, як радо, часто позаранками, спішила наша молодь на далекі цвинтарі упорядковувати військові могили, щоб у Зелені Свята разом із цілою українською громадою заманіфестувати пошану та доказ пам'яті „Тим, що впали“! Як далеко відбігли ми від того, висипуючи по таборових майданах „подвійні“ могили?

Бувало весною, під вечір, на наших спортових майданах чи вигонах роїлося від молоді, що змагалася, чи виучувала вільноручні вправи, щоб потім на „Святі Української Фізичної Культури“ показати свою тугість та вислід однозгідного внутрішнього об'єднання, що виявлялося у гармонійності та зіграності одночасних рухів — у танку чи вправах!

І чи не жаль, що нині такі імпрези зводиться не раз до масового, щоправда, але не підготованого виступу і ніве-читься знову одну з можливостей позитивного впливу на наш характер? Крім того усім тим публічним виявам надається „патріотичну“ закраску, а наш нинішній примітивізм кожну позитивну спробу змінити цей стан пояснює як виступ „проти“... найсвятіших почувань! У висліді ми знудили дітей патріотичною поверховістю, розтратили засіб, що провадив до глибокого розуміння героїзму служби Великій Справі, виробивши дуже поверхову оцінку прикмет справжніх державних мужів, підпільної боротьби тощо. Полемічним, неперебірчивим стилем преси ми розкрили перед молоддю весь бруд наших громадських болячок та скалічили молоді українські душі зневірою в українську людину. Молодь своєю психікою ідеалістична, безкритична і не здатна розуміти тактики та позакулісових розигрів серед різних відламів нашого суспільства. Вона — молодь — має очі, вуха і бачить теж і чужий світ, а не захоплена своїм, чи знуджена або розчарована, вона той чужий світ починає бачити кращим принагідним, аніж він є в дійсності; і не дивуймося, як вона щораз частіше буде йти до... кіна!

*

Що змінилося на тому відтинку з переїздом на нові місця поселення?

ДІМ — може змінився на краще, бо родина стала на свої власні сили, живучи може у значно тяжчих умовах, головне коли мова про працю, але зате опинившись в морально значно здоровіших умовах.

ШКОЛА в більшості чужа, може в деяких випадках назвою і своя, але таки не завжди відповідає нашим виховним тенденціям. Напр., у середній школі СС. Василянок у Філяделфії Пласт заборонений (!), а справа національного виховання на тому хіба не скористала. От так для порівняння (з листа з Вофлю): „...Поляки мають дуже гарні школи. Гімназія для дівчат дуже добра, польська, і жінки більше говорять по-польськи, аніж мужчини, особливо між інтелігенцією. Це, здається, правильний підхід: що буде з мужчинами діятися, не таке важливе в тому випадку, а жінка ж надає обличчя хаті. І вони, бачу, в сю енергію зуживають на жіночі школи, які ведуть СС. Феліціанки. Багато вчителюк їздили на 2-4 роки університету до Варшави“. Або ще інші приміри:

На терені Великобританії, де перебуває около 160.000 поляків, на освіту польської молоді від 1948 р. видано безмала півтора мільйона фунтів. Студіюючої молоді біля 3.000, загальна кількість дітей 17.000. Субвенція для гарцерства 2.400 фунтів. — Між іншими школами визначаються зокрема дві середні школи для хлопців і дівчат в спеціальних заведеннях на провінції з наймодернішим шкільним уладженням, бібліотеками, самоврядними організаціями тощо. — Минулого року, між іншим, найвищі класи перевели між собою „змагання в знання“ за посередництвом радіостанції спеціально заінстальованих для цієї мети. Перемогли дівчата.

Так звані „недільні школи“, тут і там організовані установами й церквами, хоч частинно заступають „рідну школу“, але покищо для них немає відповідно опрацьованого одного загального плану, дібраної програми, щораз удосконалюваної досвідом методи, то — хоч не слід применшувати заслуг жертвених ініціаторів — треба нам завжди бути свідомими, що тут ще треба багато-багато праці, доброї волі, розуміння, щоб назвати цей відтинок упорядкованим. „Недільні школи“ — це місце, де зударяються і міряються впливи „свого“ й „чужого“ світу. Побут у ній — це сила, що опісля має помагати, може й підсвідомо, українській дитині, реагувати на наступ „чужини“, що її з'єднує знаменитим підходом, бо англійська школа — це не тільки „учебне заведення“, це дитяче суспільство з власними організаціями, клубами, розривками тощо!

І вся штука в тому, щоб ми зуміли мати вплив на наших дітей і, не створюючи їм „гетта“, скріпити їх самопочуття національною гордістю, уможливаючи їм одночасно збагачуватися інтелектуально своїм побутом на чужині. Підхід у такому випадку й тактика з боку нашої родини, молодечих організацій тощо, вимагає окремого обговорення.

Звернути хотіла б я ще увагу, що це не маловажна справа, чи діточі зустрічі з українським середовищем, так би сказати „відвідини України“ дітьми, що живуть в чужому оточенні, відбуваються у чистій, теплій і відповідно оздобленій кімнаті, чи кожного разу в якомусь іншому куті „на відчипне“ їм розказується якусь відорвану подію. Без відповідного ввінування таких зустрічей будемо вести нашу виховну роботу тільки сповидно. Кілька разів я мала очевидний доказ на те, як глибоко реагують діти на зорові та настроєві враження. Ось кілька прикладів:

Будучи в Кракові, я вибралася з моїм малим 5-річним приятелем та його бабусею оглядати старинний Краків. Після заходу сонця ми ввійшли на подвір'я старого університету. Було там тихо, не видно було ні живої душі. Ми мовчки подивлялися чарівну будову, і аж по якомусь часі малий Васик шепотом, як звук говорити в церкві, спитав, хто це на па-

м'ятнику, що стоїть посередині подвір'я. Коли дістав відповідь, пильно оглядав пам'ятник з усіх боків. Після довшого часу я принесла раз до хати свою пошту та залишила її на столі. За хвилину я почула радісний оклик малого Васи́ка: „Дивися, дивися, Коперник“. І він показав мені з радістю маленький значок на листівці, на якому дійсно була репродукція пам'ятника з університетського подвір'я.

В таборі в Ш. я мала кільканадцять новачок, всі — уроженки Наддніпряни, що пережили багато і були „життєвими реалістками“. Одного разу в соняшний день ми вибралися на прогулянку до ботанічного саду в Мюнхені. Саме тоді цвіли рододендрони, і ми зайшли в ту частину саду, де пишні кущі розквітли у повній красі. І ті мої „Бджілки“, що звичайно гуділи, як ціла пасіка, затихли... По хвилині Валя каже: „Так є певно в небі“. Оглянувши сад, ми мали ще на поляні новацькі зайняття, і я завважила, що і гри, і гутірка відбулися в якомусь незвичайному настрої. І нерозумно опісля у наших розмовах „Бджілки“ верталися у спогадах до тієї прогулянки, окреслюючи її так: „Знаєте, тоді, як ми бачили ті квіти...“

А вже найбільше досвіду в тому дав мені побут з дітьми в оселі, в якій я наглядно могла утвердити погляд на те, як багато засобів ми можемо мати і які вони успішні у протидії чужим впливам; але це заширока тема, щоб її на цьому місці порушувати.

На дітей, які живуть одинцем серед чужого оточення, незвичайне враження робить зустріч хоча б навіть з не дуже великим гуртом українських людей, кількість яких, здається, у тому моменті зростає до „маси“!

— „Чи може бути, щоб ці всі люди в церкві були українці?“ — питали діти з Гул (родинний табір), як приїхали на пластову зустріч до Брандфорду та пішли до церкви на Богослуження.

— „Чи всі ці діти „наші“? — чудувався малий Роман, побачивши в таборі 36 (!) учасників.

І тому нам дуже і дуже треба переконувати „старших“, щоб для добра українських дітей старалися поборювати пересуди, „хто“ з „ким“ може приставати, відвідувати, чи до будинку установи „х“ можуть прийти діти, що їх батьки належать до установи „з“, чи навпаки. Коли нинішній стан буде продовжуватися і коли навіть уже й дитячі садки дістають партійний штамп — тоді, я думаю, найвищий час залишити т. зв. виховну роботу еміграції, а задовольнитися тим, що робиться на рідних землях!

Сьогодні з усіх усюдів приходять алярмуючі вістки: діти зовсім відчужуються, перестають говорити своєю мовою, „камікси“ — найулюбленіша лектура, крім кіна нічого не хочуть оглядати, одним словом „американізація“ повним хо-

дом. „Американець відкидає авторитет батьків і сподівається від своїх дітей, що вони будуть робити те саме“ — цитує п. Кисілевська одну розвідку про „американський характер“. Може і для самої Америки було б ліпше, якби американські діти таки старалися трохи наслідувати батьків, бо може б тоді в таких загрозливих розмірах не поширювалася наркоманія, а про ту пошесть заговорили останньо всі часописи: у лічниці, в якій в 1946 р. було 20 молодих лікуванців, нині їх 700 (!).

Доказів та протидоказів на те, чи не можна протидіяти асиміляції, є багато, але успіх кожної дії залежний великою мірою від того, хто, скільки і яких вартостей вклав у її реалізацію.

Але неспірним буде такий погляд, що зв'язувати нашу дітвору з українством можемо тільки позитивними виявами нашого особистого та громадського життя, неспірними, об'єднуючими переживаннями, однозгідною пошаною минулого і сильною вірою у майбутнє.

А для реалізації того завдання мусять включитися в одну скоординовану дію всі наші чинники!

Василь Колодчин

Нові умови — новий підхід до пластового виховання*

Сьогодні, з перспективи часу, ми з гордістю дивимось на пройдений шлях Пластового Руху. На цьому шляху горіли ватри, співалися пісні, виростали могили, будувалися духові твердині. Це був шлях вогневих проб, небезпек, перешкод, невдач, зневіри і гірких розчарувань, а одночасно шлях світлих перемог і тріумфів. Шлях цей позначений декількома етапами, які формували специфічні обставини, що їх в свою чергу витворювали ворожі окупації України.

Еміграція пише нові сторінки історії Пластового Руху та творить новий, зовсім відмінний, етап пластової роботи.

*) Доклад на Пластовій Конференції в дні 15 квітня 1951 р. в Нью Йорку. Автор гарно змальовує ідеал пластуна-патріота. На жаль не з'ясує, як його осягнути в умовах еміграції. Саме про „новий підхід в нових умовах“ довідемося мало. Це „як“ — очевидно — найтяжче питання. Відповідь на нього мусять дати наша спільна думка і життєва практика. Заслуга автора в чіткім схопленні проблем. Містимо його думки без змін — як голос в дискусії. —

— Редакція.

Один, що саме тепер, коли пластове братство розсівається по цілому світі, замикається і відходить до історії. Другий, що саме починається.

Попрощавши атмосферу пашківсько-таборових республік, ми зразу ж опинилися, немов ті човники на океані, серед розбурханих хвиль життя, які своїми ударами торощать все слабе, кволе, нездатне до самостійного життя. Багато наших друзів втонуло ще подорозі, деякі поплили за хвилиною життя, а решта нас ще й досі не може отрястися з турбот буднів, та активно включитися в пластову роботу. Атмосфера цих буднів позначається в наших рядах байдужістю сеніорів до пластових справ та неактивністю, свого роду отупінням, втечею старшого пластуна від суспільно-громадського життя.

Ще гірша справа з нашою дітворою. Вона ж з першого дня побуту в цій країні стала перед незвичайно сильними впливами денационалізації, реалізацію якої в практичному житті переводить в першу чергу школа, де дітвора перебуває цілий день, клуби молоді, що різними приладами заманюють молодь, кіно-театри з їхніми гангстеро-ковбойськими програмами і врешті американська вулиця, де наші новачки, а частогусто і юнаки, на спілку із своїми американськими кумпанами читають популярну американську літературу „камікси“, та ганяють один за одним із ковбойськими „ганями“.

Оце неповна, дуже хаотична, можливо й неясна, але, на жаль, правдива картина нашої дійсності.

Ці й інші думки насувають питання: невже ми в погоні за доларовим життям, розгубивши знеслі і шляхетні ідеї, що неначе кивот завіту у святині свого серця винесли з Рідної Землі, розгубимося і одинцем утонемо у вирі життя? Невже дозволимо, щоб на наших очах викривлювалися душі нашої молоді, вкривалися грубою верствою матеріалізму?

І саме тут приходимо до питання, яке на пластовому шляху вже нераз виросло і — залежно від етапу і духу часу—було так чи інакше розв'язуване. Це питання: — в якому дусі виховувати нашу молодь.

Сьогодні, завдяки обставинам, які в свою чергу формують духове життя української громади, це питання набирає особливої ваги, висувається на чоло всіх проблем та вимагає окремого розглянення. Питання стоїть так: Чи ми повинні готувати нашу молодь до повороту на Україну — отже ізоляція від оточення і плакання гетта, чи готувати її до провідної праці в країні поселення, щоб, діючи в них, могла служити країні походження предків?

Розглядаючи це питання, ми перш усього повинні визбутися нереальних ідей, що, мовляв, за місяць-два чи за півроку вертаємося на Україну. Це ж бо хронічна хвороба наших емігрантів, які, потішаючи себе завтрашнім днем, заложивши руки за пояс, вичікують щораз то нової весни. Ці „ідеї-фікс“

заступім глибоким переконанням, що шлях, по якому ступаємо, незалежно від того, через які країни і моря чи континенти він не простягався б, веде до України та що кожне виконане діло на цьому шляху, кожний завершений чин, зближує нас до неї.

Таке переконання дозволяє стати на твердий ґрунт, розбудувати нашу організацію на сильних основах, а пластовій роботі надати ширшого розмаху.

Але повертаючись до властивої теми, вважаю, що думки про пластовий ізоляціонізм не знаходять свого виправдання тому, що т. зв. пластові гетта рацію свого існування знаходять тільки тоді, коли воно подиктоване обставинами та розраховане на відносно короткий проміжок часу. Обставини сьогодні такі, що плекаючи гетто, ми автоматично позбавляємо себе так твердого ґрунту під ногами, як і даху над головою. А далі це означає перманентну безтяговість у праці, обов'язкові шаблонні сходи за програмою-рецептою, ступеневе зникання пластового духа, знеохоту і застій у праці, а згодом повільну і холодну смерть.

Чому? — питає дехто. Відповідь коротка і ясна. Тому, що Пласт не є організацією самою для себе, а є органічною частиною українського громадянства, яке є отим твердим ґрунтом, з якого ми виростили, серед якого формувалися, з якого тягнемо наші життєві соки. Закнувшись в гетті, ми не знайдемо зрозуміння, а тим самим і підтримки в громадянстві, що більше — нас не зрозуміє молодь, яка повинна перебрати наші ідеї, стати нашим продовжником.

Прикладом може нам послужити доля наших організацій в цій країні з-перед війни. Після I-ої Світової війни прибули сюди учасники військової еміграції. Зразу ж зорганізували вони в цій країні ряд організацій. І коли ви спостерігали небувалий ріст цих організацій, коли бачили, з яким ентузіазмом та запалом ці люди забираються до праці, то ви набрали б переконання, що цілі десятки років будуть свідками їхнього розвитку і росту. Тимчасом сталося щось зовсім протилежне. Провідні люди тих організацій не змогли дати позитивної розв'язки проблем, які ставило перед ними щоденне життя, вони не спромоглися дати членству ідеї, які були б відпорними на удари денационалізації, на яку, зрештою, засуджена кожна еміграція, але яку можна відсунути на якнайдовший час. Зате вони, замкнувшись у своїх геттах, розсварилися, і не добіг другий десяток років до кінця, як всі вони знайшлися в холодних обіймах смерті. Це доля кожного гетта. Це грізне мemento не тільки для нас, але й для всіх організацій молоді на чужині.

Я заступаю думку, що ми повинні виховувати нашого юнака як щирою українського патріота, але й повновартісного громадянина країни поселення. Заступаючи

таку думку я вважаю, що нам треба виховати пластуна — громадянина держави взагалі. Але справа в тому, щоб його батьківщиною і першим громадянством була українська духовна держава та свідомість приналежності до неї. А перебуваючи поза межами Батьківщини, він силою факту приймає громадянство країни поселення. Почуття приналежності до української духовної держави ні в чому не перешкоджає бути повновартісним громадянином країни поселення. Таке ставлення справи впливає так з пластових обов'язків, як і з обов'язків молоді взагалі. Їх можемо поділити на три частини:

1. Праця над собою (школа, студії, здобуття фаху), виховна праця в пластовій домівці, активна участь у суспільно-громадському секторі.

2. Пізнати спосіб життя та ідеї, якими живуть мешканці західного світу взагалі, а цієї країни зокрема. Пізнати їх історію, літературу, мистецтво, традицію. Пізнати таємниці оцього грандіозного розвитку цивілізації і врешті систему організаційного, економічно-господарського та суспільно-політичного життя.

3. Нести у світ правду про Україну.

Вище наведені обов'язки просто диктують нам: зліквідувати останні залишки пластового гетта і кроком, можливо, повільним, але твердим і рішучим вийти назустріч українському громадянству. Зайняти пости, які в громадянстві не заступлені. Своєю працею замаркувати себе у суспільно-громадському секторі. Виробити собі там відповідну позицію. Врости глибоко в його ґрунт, студіювати та доосновно пізнати первопричини всього лиха в громадсько-політичному житті та шукати правильних шляхів внутрішнього замирення. Справа в тому, щоб створити середовище, в атмосфері якого могли б формуватися характери молодих громадян.

У цьому відношенні старше пластунство, в почутті відповідальності перед історією і народом за душу і обличчя майбутньої генерації, повинно організуванням комітетів молоді, влаштуванням вечорів молоді, рефератами, доповідями, дискусіями, гутірками, — формувати опінію, в світлі якої зникали б непорозуміння між молоддю та зроджувалося б глибоке переконання потреби єдності українського світу взагалі, а співпраці молоді зокрема. Щоб завтра громадяни молодієї генерації, заступаючи погляди різних політичних течій, могли засісти до одного стола і обговорити пекучі проблеми нашої громади. Картина сучасного громадсько-політичного життя повинна бути для нас не тільки наукою, але і грізною пересторогою.

Маючи на увазі дві дальші частини обов'язків молоді, ми повинні дораджувати їй, щоб вона так у середніх, як і високих школах вироблювала собі відповідну позицію серед ото-

чення, зокрема нав'язувала особисті зв'язки з визначнішими студентами-американцями, щоб таким чином забезпечити собі підтримку та рекомендації при вишукуванні відповідної праці. А здобувши відповідне становище, повільно і обережно входитимемо в життя оточуючого нас світу. При тому наше зближення так до української громади, як і до чужинецького світу не означає, що ми, розпорозившись, утонемо у вирі життя.

Всі ці думки — дискусійні, як і їх реалізація у практичному житті — умовна. І тому ми, взявши до уваги так обставини, як і наші обов'язки: кожного зокрема і організації в цілості, і тверезо глянувши у вічі дійсності, повинні в першу чергу скріпити наші ряди, збудувати пластову організацію на взір ордену; організацію, брами якої були б широко відчинені для всієї молоді без різниць, зате до вищих уладів якої переходили б тільки ті, хто не заломляється під ударами життя та відповідатимуть всім вимогам. Так згуртуємо характери, що будуть носіями пластових ідей і прикладними виховниками, а не непотрібним баластом, який послаблює наші ряди та деморалізує середовище. В рядах такої організації виховаймо кожного пластуна на щирого українського патріота, збудуймо в його серці Україну. Але не тільки оту бідну сиротину, що тиняється попід чужими плотами, плачучи, а Україну велику, святу, соборну і могутню. Україну, що знамена своїх звитяг прикріпляла на брамах Царгороду. Україну, перед якою дрижала Москва і Варшава, а слава її лунала по всій Європі. Україну, яку будували Володимир Великий, Мономах, Роман і Данило, Хмельницький і Мазепа, про яку співали Шевченко, Франко, Леся Українка, за яку боролися і згинули Симон Петлюра, Євген Коновалець, Роман Шухевич-Чупринка. А побіч неї збудуймо образ страждальної України, розп'ятої на хресті, закутої в кайдани, що крізь тундри і тайги Сибіру, з Соловків, Камчатки, з тюрм НКВД — з вірою в Божу справедливість крізь ґрати глядить на нас. І врешті Україну воюючу, що зі зброєю в руках стала на сторожі одвічних, Богом даних прав українського народу бути господарем на землі, скропленій кров'ю і потом великих українських предків. Щоб образ такої України розбудив національну гордість українця, щоб у цій Україні він жив, для неї працював, за неї готовий був боротися. Виховаймо пластуна на громадянина-державника, одиницю високо-ідейну, із широким світоглядом європейця, з незламними засадами християнської моралі громадянина, який був би свідомий своїх прав і обов'язків, вмів їх шанувати та стояти на їх сторожі. Виховаймо духовного провідника, слугу і борця ідеї, що в час занепаду і зневіри піде між широкі українські маси і, неначе апостол правди, голоситиме тверду віру в невмиручість і силу українського народу, в справедливість ідеалів, за які він бо-

реться, та правильність шляху, яким прямує до їх реалізації. А між чужинцями буде сіяти правду про Україну та розкривати справжнє обличчя її ворогів. І врешті — пластуна-воєнка, слухняного, дисциплінованого; члена-пластуна, особливими прикметами якого були б обов'язок служби і лицарська честь, а Бог і Україна були єдиними маєстатами і найвищим наказом.

Виховавши в тому дусі наших новаків і юнаків, ми зможемо бути спокійні за наше майбутнє. Тому, що такі характеристики не тільки не підпадуть впливові денационалізації, але й зможуть стати на висоті своїх завдань, робити корисну роботу для країни поселення та сплачувати свій довг супроти Батьківщини.

Нам залишається розглянути ще одне питання: Чи творимо організацію Пласту в США для емігрантів, що вертатимуться, отже організацію на певний протяг часу, чи будемо Пласт як постійну виховну установу для українців, що живуть і будуть жити в США.

Я заступаю тезу **побудови Пласту як постійної установи для українців в США**. І тут знову мусимо погодитися з думкою, що як довго українська еміграція перебуватиме поза межами Батьківщини, так довго пластун не сміє звинувити своїх прапорів, а навпаки — своїм досвідом у виховній роботі служити нашій громаді, а через те й Батьківщині.

А хіба ніхто з нас не сумнівається, що коли б навіть завтра ми мали можливість вертатися на Україну, то 50 відсотків нашої еміграції залишиться на постійне в цій країні. Це, зрештою, річ зовсім природна і в історії еміграції є явищем нормальним. Так сталося з політичними емігрантами Ірландії і Польщі, які аж ніяк не були менше патріотичними від нашої. На це складається цілий ряд причин, як вік, стан здоров'я, матеріальні справи тощо.

І тому, коли ми бажаємо, щоб наша еміграція, яка з хвилиною постанови української самостійної держави і надалі залишиться тут, була, що так скажу, поширеною амбасадю української держави, яка відбивала б ідеї, що ними житиме молода держава, коли ми хочемо, щоб вона в час, коли народи західного світу відкидають остаточно Україну, допомогла їм ознайомитися з нашою історією, культурою, цивілізацією і взагалі всім тим, чим житиме наша держава, — тоді ми повинні виховати нашу молодь в такому дусі, щоб вона **вміла погодити свій патріотизм і любов до Батьківщини з повною лояльністю до країни поселення**. Прикладом такої еміграції хай послужать нам ірландці, які ще так недавно, на наших очах, на вулицях міст Америки манифестували свою радість з приводу річниць незалежності країни походження предків.

В зв'язку з вихованням молоді виникає ще одна проблема — справа пластових дів.

Ми повинні кинути гасло: Завданням кожної станиці є будова пластового дому. А збудувавши його, ми повинні подбати про те, щоб він не був ще одною українською хатою „Юкрейнієн Темпел“ тощо, а щоб він був вогненным смолоскипом на шляху мандрівки української еміграції, святинею і твердиною національного духу, бастионом, в огнищі якого родилися б нові ідеї, центром не тільки молодечого, але й суспільно-громадського життя.

Кінчаючи цих кілька думок, я закликаю — в першу чергу старше пластунство — бути носіями пластових ідей, стати на сторожі святинь національного духу, іти на барикади життя і ставити чоло його ударам. Даймо бій пекельним силам, які тягнуть душі нашої молоді у безодню відчуження. Пам'ятаймо, що бій за душу української молоді — це бій за Україну, і тому програти його ми не сміємо.

Василь Маркусь

Матірні курені

З багатогранної актуальної проблематики старшого пластунства вибираю для дискусії на сьогодні, на мою думку, найбільш актуальну: старшо-пластунські матірні курені. На можливий закид, мовляв ця проблема не є найбільш важливою, а тим і першочергово актуальною в ієрархії сучасних завдань Пласту (в тому і УСН), відповідаю заздалегідь: проблематика матірніх куренів в Пласті — це не телеологічна категорія, а скоріш організаційно-методична. Проте, значення її таке велике, що від її правильного розв'язання залежить здобування цілей пластового виховання й діяльності в цілому. Мета для нас ясна, і тому її не ставиться під дискусію. Зате шляхи, форми її реалізації становлять собою цілу гаму можливостей, які в свою чергу є дискусійні, саме тому, що їх є, або може бути багато.

Стало банальним, але завжди правдивим, твердження, що геніяльність пластової методи полягає в гуртковій системі. Її обґрунтування і розроблення — це, безумовно, найцінніший осяг скавтінгу і його творця. Пласт прийняв її, як органічну українському виховному ідеалові й успішно застосував та розвиває її досьогодні в новацькому і юнацькому уладах. Гурток для пластуна-юнака, це найближче середовище, в якому він живе, формується, пробує своїх духових і фізичних сил не як дитина в родині, чи учень в школі, але як молода, самостійна істота; гурток — це самостійна школа життя. Курінь, натомість, це лише організаційна клітина без

тих усіх органічно-внутрішніх елементів, що їх має гурток.

Український Пласт у процесі свого розвитку поширив цю методу в дещо змодифікованій формі і поза юнацький улад. Українське пластунство по закінченні юнацького віку не „розходиться по домах“, як це здебільша є в чужих уладах, де в уладі „роверів“ залишаються лише провідницькі і виховницькі кадри. Український Пласт — це єдність двох існуючих поколінь під громадським аспектом: того, що є, і того, що гряде. Юнацтво і передусім сеніорат—основні складові Пластового Уладу, тоді як новацтво—це підготовка до юнацтва, а старше пластунство є мостом між обома поколіннями. Наша національна скавтська організація не перериває лінії поколінь, і в цьому її перевага, але в цьому і складність проблематики.

Під організаційно-методичним кутом першим ставиться питання: чи і в переходовому (старшо-пластунському) та сеніорському уладах є теж дійсною гурткова метода? Відповідь звучить: так, але з заваженням, що гурткова метода в старших уладах, залишаючись у суті, приймає дещо інші форми і характер, а в українській термінологічній практиці постає тут інверсія. Роллю гуртка для сеніорату і старшого пластунства відіграє курінь, тоді як можливі гуртки чи групи (офіційно: осередки праці) — це тільки льокальні, організаційно-діяльностеві клітини, а не виховно-формуючі. (Тут атрибут „виховний“ слід розуміти в його найширшому сенсі. В дискусії, яку гаряче пропоную провести на сторінках П. Ш., чи і, наскільки виховний елемент виступає в старших уладах, окреслюю себе прихильником „педагогізму“ старших уладів.)

Якщо підходити до з'ясування ролі матірніх куренів для старшого пластунства з цього засадничого ствердження, що між юнацьким гуртком і старшо-пластунським куренем існує суттєва аналогія, то ця проблема поважно упрощується. Юнацький впорядник хай тільки відтворить собі внутрішній процес життя і праці керованого ним гуртка та його вияв назовні, а кожний інший старший пластун хай лише усучаснить собі проблематику власного юнацького гуртка в її цілості (якщо цей гурток був добрий), а обидва хай проведуть паралелю в сутніх елементах до старшо-пластунського куреня, його обличчя, внутрішньої структури й порядків, спеціальних взаємин і настанов назовні; напевно ствердять далеко йдучу аналогію, якщо не істотну тотожність.

Не зупиняючись довше над аналізою і мотивуванням наведеного ствердження, покористуємося лише одним, проте промовистим аргументом: поважна кількість старшо-пластунських частин, особливо тих, що виявляють життя, і тих, що дають надію на ріст і розвій, зокрема, що постали нормально (з юнацтва) в 1949-50 рр., базується на певно-

му гурткові, його традиції, а не на юнацькому куреневі. І це, властиво, найбільш природній шлях: від юнацького гуртка до старшо-пластунського, а відтак сеніорського куреня, приєднавши споріднених поодиноких осібників, або й споріднені гуртки (це — остання можливість — важливе і виняткове явище, зв'язане з деякими конфліктами, іноді позитивне, але частіше негативне), — який можемо пропонувати, як напрямну для формування пластових одиниць. Безумовно, передумовою є сильний гурток з вартісними індивідами, а це не всім юнацьким гурткам дано.

Для ясного представлення проблеми уточнимо ще тут два поняття, що ними часто оперується: курінь і матірній курінь.

Матірній курінь—це одиниця старшо-пластунського чи сеніорського уладів, що її найвидатнішою рисою є те, що вона не зв'язана льокально, ані не має заздалегідь визначеної чого мети свого існування. Це негативний бік того, що саме характеризує юнацький курінь як організаційну клітину. Вживаючи в цій статті означення „курінь“, маємо на думці матірній курінь, а тільки для протиставлення юнацькому куреневі, згл. для ясності думки додаємо атрибути „юнацький“ чи „матірній“. За попередніми висновками і, як це виявиться з дальшого ходу думок, в старших уладах існують тільки матірні курені.

Говорячи про суть старшо-пластунського куреня, замало лише ствердити його аналогію до юнацького гуртка. Краще буде формулювати: він є продовженням і розбудовою гуртка, зберігаючи його суттєві первні. Які вони, ці елементи куреня, успадковані від гуртка?

Поперше, курінь, як і гурток, це цілість: щось окреме, своєрідне, самостійне у відношенні до інших цілостей—інших гуртків у курені чи коші, в цих адміністративно-організаційних одиницях, інших куренів чи самостійних гуртків (частин) в старших уладах. І тут, і там, виступають порівнювані клітини, як повноцілі, самостійні й підметні одиниці. Різниця тільки в засягу самостійного управління: гурток у курені, чи в льокальній адміністративній одиниці, матірній курені у цілому уладі, а навіть на тлі цілого пластового руху. Різниця самозрозуміла, якщо взяти до уваги вік членів і рямці та характер завдань обох одиниць.

Далі, матірній курінь, як і гурток, це не звичайні товариства чи об'єднання; вони радше нагадують соціальні зв'язки, що їх соціологічна наука називає сілльнотами. В цілій пластовій організації існують ще тісніші, вужчі органічні сілльноти, якими є саме гуртки в юнацтві й курені в старших уладах. (Пласту не можна ставити нарівні із звичайною сіллкою, бо в ньому є дещо з ордену: пластова ідеологія, присяга, стиль життя.)

Спільноту характеризує органічність, а не організаційність! Гурток і матірній курінь, правда, напочатку—організовані одиниці. Але вже і тут виступає момент не чисто механічної організації, а підбору, а відтак добору. Не вистачає тільки мати деякі зовнішні прикметності (вік, ріст, перебування в тому-ж самому середовищі—класа, тощо), замало навіть одностороннього бажання бути членом гуртка чи куреня в старшому пластустві; але тут необхідні ще внутрішні даності (спорідненість думок, настанов, взаємне прив'язання) та двобічна згода. Це засада підбору в момент, коли зав'язується (відповідніший вислів, як організується) гурток чи матірній курінь, та засада добору в процесі його розросту. Послужімось аналогією: подружжя—це спільнота, а не спілка. Для його постання потрібно „відповідности собі“ двох різної статі людських істот та обопільної згоди. Безумовно, тут немає повної аналогії (в подружжі грають ролю елементи життєвої необхідності), тому ми й не утотожнюємо обговорюваних пластових зв'язків з родиною, подружжям, нацією, а говоримо про тенденцію чи елементи соціологічної спільноти в них. В тому сенсі можемо припустити, що й для згадуваних пластових з'єднань (юнацький гурток, матірній курінь) необхідна якась частка т. зв. „родинности“. Я особисто не хотів би бачити у називанні куренів Лісових Чортів „фамілією“ тільки випадковий атрибут, може з дозою гумору. Так розуміючи справу, мені видається, що для гуртка у юнацтві й куреня у старшо-пластустві цілком відповідає визначення „побратимство“. (Шкода, що наше історично-козацьке окреслення „побратим“, або стосоване в закарпатському Пласті „брат“ не знайшло права громадянства в Пласті, коли саме в Пласті чи в пластових спільнотах взаємовідношення відповідає тому ж сенсові.)

Дальшою властивістю спільноти є тривкість її членства. Ставити порівняння матірніх куренів до родинних спільнот в цьому випадку було б не на місці, бо в родині її члени родяться, ростуть, виростають і вмирають, таксамо колись у племені чи в роді, а сьогодні в лоні однієї нації; відступ від нації явище рідке й ненормальне! У свій матірній курінь пластун, натомість, вростає, вживається, а не вписується. Формальність вступу не має суттєвого значення для формування курінної спільноти. Можна сказати, що ідеально членство в матірньому курені необмежене, як і необмежене існування самого куреня. Тут мені пригадується пасус із статуту одного старшо-пластуцького куреня на еміграції: „...курінь існуватиме необмежено; членство в ньому досмертне; його ніхто не може розв'язати, поки залишаються два члени“ (це не дослівна цитата, а схоплення сенсу). Залишаємо на боці формально-правний бік такої постанови і її згідність чи суперечність загально-пластовому статуту та нормам чин-

ного права в державі, але хочемо схопити той елемент тривкості членства, який хотіли ці пластуни виявити у згаданих своїх загострених твердженнях.

Звичайно, цю засаду не можна перевести послідовно в Пласті. Факти добровільного виходу або й виключення зустрічаються і в найкращих куренях. Але ж бо і в родовій спільноті (аналогія переслідує автора) відомі інститути викинення з роду й публічного відречення роду від свого негідного члена. В матірньому курені засада досмертності членства має перевагу за максимальну вимогу.

Коли фактором, що покликає до життя матірню пластову частину, є взаємний підбір основників, а передумовою дальшого квантитативного розростання є добір „новаків“ (в розумінні кандидатів на членів гуртка, згл. куреня), то формуючим фактором у творенні духа побратимства, внутрішньої злютованості, органічності думки і чинів спільноти є співжиття, або, як у Пласті вкоренилось визначати, зжиття. Вислів: „Члени Н-ого куреня зжиті: вони творять нерозривну єдність“ — чується часто. Говорячи про „пластове зжиття“, думаємо про юнацький гурток або матірній курінь, рідше про юнацький курінь, а вже ніколи про станицю чи кіш. Що складається на зміст цього „зжиття?“ Його виповнюють спільні переживання в грі, забаві, змаганні, навчанні для юнака, а для зрілої людини в спільній праці, плянуванні й здобуванні, в діленні долі й недолі, зокрема в спільних чинах, що вимагають великого вкладу сил тіла і духа. Пласт сприяє постанню атмосфери дружби через зжиття в пластових зайняттях і громадській діяльності пластуців. Пласт цілком, у великій мірі соціальна інституція. Слова нашого Дрота „Не ти, не я, — а ми!“ слід розуміти не як заповідь „уравніловки“ і колективу, але як вимогу спільного чину і змагання, бо тільки в „ми“ знаходимо — „я“ чи „ти“ — повновартісне завершення. Співжиття в пластовому таборі, на прогулянці, в поборованні життєвих труднощів, несенні допомоги другові, в актах жертвенности, приязні, чесноти, життєрадісности, що їх вимагає Пластовий Закон, і слід шукати елементів справжнього „пластового зжиття“. Правда, в юнацтві в першу чергу діють під цим оглядом чуттєві моменти, тоді як у старших пластуців і сеніорів — раціональні, але і в них не обходиться без чуттєвого переживання, подібно, як і юнакам вже зарання треба вщепляти й цілком розумове сприймання факту співжиття.

Іншим фактором матірнього куреня, що взаємообумовлюється з попередніми, є власна „особистість“ куреня, його підметна своєрідна і неповторна особовість, як групи. Під цим хочемо розуміти те, про що популярно в нас кажуть „лінія“. Одначе це завузьке визначення, бо в самостійній особовості є ще крім лінії і характер групи, може краще —

її обличчя. Щоб зрозуміти вагу цього елемента, повернімся знов до нашого юнацтва. Кожний гурток намагається, — а впорядник цьому сприяє, — створити собі власний стиль зайнят, праці, накреслити спеціальні завдання, витворити своєрідну атмосферу, а навіть відповідно до цього пристосувати зовнішність (назва, тотем, прибрання кутка в домівці, тощо). Це все, власне, „наше“, і єднає членів гуртка, надає їм стимулу, розвиває духа винахідливості, ступенює підметність одиниць у малому гурті. Менші юнаки може роблять ще багато речей в цьому напрямку з забави, зате в старших юнаків, старших пластунов, постає вимога корисності собі, власній спільноті й іншим. З намічених рямок спеціальної діяльності, з її систематичного реалізування й розбудови в плянах і аспіраціях росте т. зв. „лінія“ куреня. Вона, безумовно, не може бути штучно накинена куреневі, але зростається з природніх даностей його членів і цілості, як певного спільного знаменника тих даностей. Тут доходимо до проблеми, яка в практиці наших куренів відіграє немалу роль: яку лінію вибрати? Оригінальну й екстравагантну, яка іноді нереальна, або й немає опори в даностях куреня, що її намічає, або — іноді дуже просту, може навіть буденну, але з передумовами, що буде здійснена, бо на це здатні члени частини? — Якщо, з одного боку, причиною упадку і самоликвідації якоїсь старшо-пластунської частини на еміграції був брак цієї лінії, то, з другого, нею був теж нереальний вибір лінії, а у висліді — неприродне оформлення особовості куреня, або й взагалі брак такого оформлення. Ще раз стверджуємо: єдиним критерієм у визначенні курінної лінії можуть бути дійсні даності, спроможності й таланти членів, а не химерне мріяння одиниці чи частини одиниць в курені. Впарі з цим йде і те, що я назвав, „обличчя“ куреня. Під цим слід розуміти рівень членів, характер товариської культури, стиль праці й пластових зайнят, заінтересування, настроїв тощо. Вони мусять доповнюватись, будучи між собою в певній гармонії.

Не слід ставити альтернативу, будімо „лінія“ визначає „обличчя“, чи навпаки. Гадаю, що це багато складніший процес суспільного виховання, щоб його розв'язати легкою альтернативою. Безумовно, перше — звичайно, невиразне і не остаточне визначення лінії, чи краще тенденції, спирається на даностях членів, але вона може їх перевищити. Тоді ставиться вимога підтягнути свої сили й спроможності відповідно до наміченої мети; тоді напрям-лінія впливає формуючо на виникнення передумов реалізації мети. В цій матерії ми можемо говорити про взаємозалежність, а не про механічну кавзальність. А це вимагає не заученої формули й шаблону, тільки постійного думання, збагнення суті явищ і їхнього розвою.

І тут доходимо до найважливішої й останньої з черги в низці порушених проблем: особиста вартість одиниць в курені.

Пласт — організація добровільна; в ній немає й сліду т. зв. комісаричности. Добровільність у творенні пластових одиниць, добровільність вступу й добровільність активності. Це зокрема яскраво виявляється в матірніх куренях. Існують тільки загальні ряма, принципи, ідейні заложення, які приймається теж добровільно, і аж від тоді вони морально обов'язують тих, хто їх прийняли. Затє в цих рямах — широке поле можливостей власного вияву, особистої ініціативи куреня. Цю домену не нарушають жодні інструкції, доручення, приписані тижневі програми, за винятком адміністраційно-організаційних, по змозі, найменше бюрократичних засягів. Ця свободна сфера може стати полем найкращих успіхів і осягів куреня, але може бути його цвинтарем. Все залежить від самої частини, її членів, вартости відповідних одиниць.

Маючи найбільший респект до акції маси, до чину загалу, ми всеж таки ладні твердити, що це не є первинне; основним є почин, ініціатива, плян і організація загалу до реалізації цього пляну. А це родиться в умах небагатьох; вони приєднують до певної думки прихильників і відтак спільно переводять у життя. Цей процес характеризує навіть стовідсоткову елітарну організацію.

В матірньому курені ріст починається теж від вужчого ядра; можливо тільки один є автором плянів, інспіратором помислів і підприємцем ініціативи. Але він зуміє приєднати співдумців і співдіячів, і так через низку дій постає ядро частини. Воно мусить бути в групі, інакше вона скоріше чи пізніше занидіє після солом'яних спалахів маси або „гігантських“ підйомів зневіреної, зрештою, вартісної, одиниці. Гуртом мусить керувати гурт, хоч це не означає, що в цьому ядрі не зарисовуються контури доброго провідника. Але він не витримає сам. І ще одно: провідне ядро не може бути в стадії стагнації. Це має бути динамічна клітина, яка розростається, охоплює внутрішнім законом організації й поділу праці можливо найширше число членів групи.

Отож, в матірніх куренях йде про наявність активу, або, користуючись термінами біосоціологів, про наявність серця в соціальному організмі. Зуміє витворитись такий актив у курені, що буде його душею, що житиме спільнотю, її сучасним і майбутнім, — така частина має забезпечене майбутнє! Нема його, чи він занидів після перших захоплень, чи проминула корисна кон'юнктура, яка родить багато експериментів, — занидіє і частина!

Кінчаю цих кілька думок загального характеру з почуттям боргу і недомовлености перед читачем. Може, цікавіше

за ці теоретичні виводи було б проаналізувати конкретний стан старшо-пластунського уладу, напр. останніх п'яти років. Я бажав би цей борг сплатити читачеві окремим оглядом матірніх куренів УСР-ів у дусі намічених думок, коли матиму змогу переглянути архів Уладу, щоб свої ствердження доповнити низкою назв, цифр і дат. Тимчасом піддаю жмут цих думок теоретикам для дискусії, а практикаам, як допоміжній засіб у кожночасному формуванні відповіді про життєздатність їх матірніх куренів.

Ярослав Терлецький

Одне зі завдань куренів старших пластунів

З досвіду знаю, що сьогодні багато старших пластунів, коли тільки почнуть поважніше застановлятися над істотністю свого пластування, завважають поверховість цього пластування, яке так часто обмежується тільки до зовнішніх форм. Деколи маю таке враження, немов би ті пластуни відчували в своїх зайняттях брак якоїсь конкретної мети і, коли не вчисляти виховної роботи в ролі впорядників юнацтва чи новацтва, не знали, як їм практично стати, чи бути „добрими пластунами“. Не хочу припускати можливості існування сумнівів: „нащо бути добрими пластунами“.

Цими кількома думками, що їх подам, маю намір зацікавити поважніше думаючих для справи: „як ми, старші пластуни (і сеніори), маємо пластувати і в чому полягає суть цього пластування в практиці“.

Звичайно так є, що коли забагато хочемо нараз сказати то все разом зібране не робить відповідного враження, бо цього є, власне, забагато. Тому наведу для прикладу тільки одне з практичних — на мій погляд — завдань куреня старших пластунів, хоч поза тим є тепер інші, не менше важливі.

Назагал ми теоретично знаємо, що ми повинні б робити і які мати прикмети як пластуни, виховники, громадяни тощо. Ми маємо до всього найкращі заміри, але часто при тих замірах залишаємося, бо не знаємо, як виглядає ця майже легендарна праця над собою. Точніше кажучи: теоретично ми теж знаємо, як вона повинна б відбуватися, але мало хто її практикує. Більшість із нас залінива, щоб пошукати відповідних для себе способів „як“, і задовольняється критикованням відносин: який то тепер незадовільний стан в Пласті, а яке в нас незріле політичне життя, які ми в порівнянні до других народів бідні, нездисципліновані і т. д. без кінця. При тим,

забуваємо, що ми творимо ті відносини, що від нас і тільки від нас залежить їх поліпшення.

Мені здається мало правдоподібним, щоб по прочитанні одної, двох, десятих статей, щоб по вислуханні численних рефератів, які закликають до прерізних чеснот, до поправи відносин в суспільстві — хтонебудь з нас, що вже вважається дорослою людиною, нараз перейнявся прочитаним та вислуханим і почав робити щось протилежне, що робив дотепер. Без сумніву, прочитана лектура формує світогляд і великою мірою спричиняється в доброму розумінні до зміни людини. Але звичайно є так, що кожний читає (оскільки взагалі читає) те, що йому вигідно, а не те, що треба. Якраз той, що йому було б найконечніше, якимсь немов інстинктом оминає пожиточну лектуру.

Зате на кожного, майже без винятку, вправді ступнево, але певно, впливає безпосереднє оточення і товариство. Курінь повинен бути таким товариством, що побуджує до нових зацікавлень. В кожному курені найдуться одиниці, які „потягнуть“ за собою решту. Завданням цих одиниць є усвідомити собі свій обов'язок „тягнути“ за собою других. Ті, хто собі вже усвідомили, що працю треба починати від себе, повинні теж зрозуміти, що дальшим їх кроком є впоїти таке саме переконання і в других.

Завжди є певний процент людей, що „працюють над собою“. В пластовому курені вони мають потягнути за собою других і змусити їх теж працювати, показуючи, як це робиться.

Це дуже важливе завдання куреня і, головне, цілком практично викональне. Його можна здійснити тільки в безпосереднім контакті поодиноких членів, а не „плянами праці“. На питання, як підходити до поодиноких товаришів у курені, можна відповісти в кожному випадкові різно. Знайдення способу треба залишити інтелігенції того, хто хоче цього „як“ шукати.

Ніюдин, хто зрозумів, яке значення має безперервне досконалення себе, не може уважати це метою самою в собі, а має притягати своїм прикладом других, досконалюючи так цілість.

Для активнішої частини старших пластунів повище сказане може бути одним з тих „як взятися до покращання відносин“, що на них так всі нарікаємо. Це, очевидно, моя приватна думка, яка може бути цілком утопійною. Тим більше було б ідеально, якби вона хоч декого спонукала шукати за своїм ліпшим „як“.

Сірий Лев

За зміст у новій формі

В квітні 1949 р. переняв я провід Булави УПС, а згодом і її реферат організації. Став я між іншим і перед проблемою виготовлення нового правильника УПС, який узглядив би всі ті зміни, що впливали з рішень З'їзду СУП і Головної Ради УПС, проведених в квітні 1949 р. у Цуфенгавзені. Негайною потребою було охопити організаційно розсіюваних по світі пластунів сеніорів і кинути хоча би перші начерки вимог майбутньої діяльності УПС, його завдання „фронтом до громадянства“, наложені на нього згаданими з'їздами. Це і було роблено від з'їзду аж до весни 1950. Мій переїзд у тому часі до США також причинився до цього, що до справи правильника міг я повернутися аж весною 1950, і то вже на новому місці поселення, в м. Баффало, США.

На відзив Булави УПС у тій справі перший відгукнувся присланням проекту нового правильника пл. сен. В. Савчак з Тунезії. Я одержав його в березні 1950. Цей проект в основі не відбігав від обов'язуючого вже правильника УПС з 11.IX.46. але скрупулятно узглядував і всі вже до того часу внесені в правильник корективи. Усунено отже всі точки, що торкалися виховних завдань УПС в Пласті, зносив двоподіл на сеніорів і скавтамстрів, вносив точки про установа Крайових Референтів УПС, Зв'язкових УПС (в місцевостях, де нема ще виборного провідника УПС) і т. п. Вносив він одначе дещо і нового.

Оцей проект дав я на осуд кільком визначним пл. сеніорам, просячи їх звернути увагу на справи судівництва, відзначень і переходу ст. пластунів до УПС, бо ті справи, на мою думку, не були належно узглядені в першому правильнику, а за тим і в проекті сен. В. Савчака. На це я дістав кілька відповідей. Найобширніше підійшов до проекту пл. сен. Я. Падох даючи завваги до судівництва і відзначень.

Свої завваги подає він не в формі контрпропозицій, для яких треба часу і студій, за які, як я пізніше листовно ствердив, він не має змоги тепер взятися, зате поручив мені визначного правника, б. пластуна Др. Миколу Бараболяка з Шікаґо.

Після довшої переписки зі мною узявся п. др. Бараболяк за власним бажанням зложити не тільки опінію до пл. судівництва, але і цілий новий проект правильника Я його ініціативу піддержав. Його проект в цілому появився щойно 25. IX. 50, але вже до того часу він прислав мені або загальні тези або частини свого проекту, з якими я ділився знову з деякими сеніорами для заслухання їх опіній.

П. др. М. Бараболяк розділив не тільки давній правильник на речі, з яких одні повинні входити в правильник, а другі тільки в „матеріали діяльності УПС“, але рівночасно перебудовував правильник за вимогами вже намічених завдань УПС на громадському полі або за поглядами вла-

сними, як повинен УПС виглядати. Себто оформив у правильнику речі, про які вже говорилося в наших пл. виданнях або треба було порушувати, щоб перейти від теоретичних ухвал з'їздів, звернення УПС „фронтом до громадянства“ до конкретних рішень, як це переводити. П. Др. М. Бараболяк подав не тільки сухі точки проекту правильника, але давав нераз і обширні обосновання пропонованих ним змін, заторкав і розв'язував проблеми становища УПС в Пласті чи широкому українському громадянстві. Деякі з тих справ уже в нас перерішені (в додатньому), деякі дискусійні, та не без значення для нас, бо автор ставить проблеми ясно, рішучо, повний відповідальности, відваги.

Проект правильника УПС др. М. Бараболяка я дав знову на видачу опінії деяким сеніорам, зокрема, сеніорам юристам, бажаючи узгіднити згадані вже два проекти і видати один на розгляд загалу сеніорів, опісля справити і подати на затвердження ГПС. Відзив на цей проект був дуже живий, поодинокі „голоси“ розросталися навіть у поважний розгляд точка за точкою. Саме цей факт, що широкий матеріал опіній висунув великі нераз розбіжності, спонукує мене перевидати давній правильник УПС з 11.IX.46 з усіма вже давнішими змінами, не узглядаючи покищо пропонованих обома проектодавцями і їх критиками змін. Треба зробити це тим більше, що давній правильник вже вичерпаний, а введені в межичасі зміни розсіпані в різних ділових письмах ГПС і УПС.

Від Редакції

Ми заступаємо думку:

... що для вияву життєвої сили одиниці чи організації „досконалі“ правильники і статuti є по суті справою другого порядку,

... що сильні суспільні організми творять життя, а з ним і своє звичаєве право гартоване твердою дійсністю і його пізніше—„ex post“—можуть кодифікувати юристи у форму писаної „конституції“,

... що внутрішня духовна сила нашого Руху знаходитиме свій правильний шлях і вияв своїх творчих сил без огляду на більшу чи меншу досконалість внутрішніх правильників,

... і на рідному ґрунті проблеми „кодифікації“ законів нашого життя могли б ми сміло відложити на пізніші роки—черговим поколінням.

У своєрідній „гіперболі“ можна це висловити коротко так: ми завжди і всюди хотіли б ставити наголос на первинне—на суть, духову енергію активність, творчість... і на другому місці—на спосіб вияву, форму. „Es ist der Geist, der sich die Mittel schafft“.

Коли ж одначе—сьогодні потрібним вважаємо присвятити справам правильників і статутів УПС відносно багато місця, то робимо це з таких мотивів:

1. Поза всякою дискусією для нас самозрозумілою аксіомою—потреба основного рамового з'ясування діяльностей і організаційних напрямних постанов УПС,

2. зокрема сучасне наше зовнішнє положення—розпорошення по всіх суходолах—наказує нам зберігати одніть організаційних форм та внутрішніх законів,

3. невідоме майбутнє каже нам чітко, у спрецизованій думці, фіксувати наші формальні і суттєві здобутки, щоб улекшити пов'язання традиції тим, що прийдуть по нас.

Але найважливішим мотивом уміщення на сторінках П. Ш. цього — популярно названого „сухого“ — матеріалу є те, що дискусія над правильником УПС започаткована Сірим Левом розгортається не так в площині формальних постанов поодиноких розділів чи параграфів, але ведеться в першу чергу з наміром збавити і зглибити правильні цілі змісту нашої праці і в гармонії з нашою — щоб так висловитися — „пластовою духовістю“ і з огляду на вічні і сучасні потреби нашої національної спільноти знайти відповідні форми її вияву.

Сірий Лев прислав нам весь старанно зібраний ним матеріал — всі голоси „за“ і „проти“ до різних частин обов'язуючого правильника і „спровокованих“ ним же двох проєктів зміни. Технічні труднощі спричинили, що автори цих голосів майже без винятку займають становище завжди тільки до одного проєкту, не маючи під рукою другого, а часто й без тексту обов'язуючого нині правильника. Через те бракує тим голосам ясна перспектива цілості — вони „неповні“. Крім того — з тих же самих технічних причин — круг дискутантів був дуже обмежений.

Тому ми рішилися умістити в цьому числі П. Ш. повністю:

I. текст обов'язуючого нині правильника УПС,

II. проєкт зміни В. Савчака т. зв. „Проект А“,

III. проєкт зміни М. Бараболяка — разом з „обґрунтуванням“ — т. зв. „Проект Б“.

Крім того друкуємо кількасот примірників усіх трьох правильників окремою відбиткою „на одній сторінці“, щоби охочим „спецам“ і „лякам“ уможливити відповідним зіставленням (до цього надається найкраще техніка витинання і наклеювання) точне з'ясування усіх „збіжностей“ і „розбіжностей“ поодиноких проєктів, в поодиноких точках. Ці примірники можна замовляти безкоштовно в Булаві УПС.

Думаємо, що вміщенням усіх вище поданих матеріалів робимо не тільки прислугу для „нинішнього дня“, але не менше важливе завдання для історичного збереження стану розвитку нашої суті-думки і нашої форми.

Сподіємося, що відгук на порушені тут проблеми буде ще більш живий ніж досі. Голоси в цій матерії просимо слати — по можності в двох копіях — на адресу Булави УПС або Редакції. Редакція П. Ш. зацікавлена — зокрема ядерним усистематизованим з'ясуванням — „вилученням“ — з ас а д н и ч и х, о с н о в н и х п р о б л е м, довкруги яких розгортається дискусія і різних можливостей їхньої розв'язки. Були б ми вдячні, якщо хто з дотеперішніх чи нових дискутантів піднявся б цього нелегкого завдання.

I. Обов'язуючий правильник сеніорату

зладжений Сірим Левом 8. 12. 1950., схвалений Булавою УПС 1. 1. 1951., затверджений ГПСтаршиною 1. 2. 1951.

Стаття I.

Основне завдання УПС.

1. Об'єднувати всіх тих українських громадян, що вже вийшли з віку УСП і бажають далі виявляти свою вірність пластовим ідейним основам і працювати в Пласті для нього.
2. Допомогати своїм членам вироблювати себе на краях українських громадян в дусі пластової ідеології.
3. Скерувати своїх членів за їх здібностями і волею до відповідних царин праці в Пласті і в громадському житті поза Пластом та постійно перевіряти працю своїх членів, чи вона погоджується з ідейними пластовими основами. Мета діяльності всередині Пласту — поставити його на вищий щабель розвитку, поза Пластом внести пластового духа в усі клітини громадського життя.
4. Шляхом пластового побратимства організовано допомагати морально і матеріально своїм членам, що не з власної вини потребувати-муть такої допомоги.
5. Давати своїм членам потрібну їм ліковий розвагу і зміцнювати товаришським співжиттям пластова побратимство.

Стаття II.

Засоби діяльності УПС.

1. Своєю діяльністю проводить УПС у рамках організованих ним відділів своїх членів:
  - а) на всіх царинах праці Пласту за встановленими приписами,
  - б) поза Пластом в організаціях і установах, які в основному не розходяться з пластовою ідеологією.
2. Засобами праці всередині УПС є загально прийняті в Пласті методи гурткової діяльності в т. зв. ланках. Ланки творяться на основі спільної праці і зацікавлення: Ланки виховників, працівників пера, матерів, суспільних або політичних діячів, економістів, учителів і т. п. Перехідно можна бути членом одної двох або і більше ланок.
3. До спільних засобів діяльності належать гуртки, доповіді, семінари, відправи, змагання, зустрічі, академії, концерти, вистави, ширші публічні виступи, мандрівні та постійні пластові табори, ширші сходни УПС та організація клубів УПС.
4. Збирання матеріальних засобів для ведення праці в УПС і в цілому Пласті та для матеріальної допомоги своїм членам.
5. Перевіряють діяльність членів УПС і стежать за нею проєкти ланок, ОП, Куренів і Булава УПС.

Стаття III.

Членство УПС.

1. Членом УПС може стати кожний ст. пл. закінчивши 24 роки життя, якщо він без перерви пройшов усі приписані в УСП проби в бездоганній і безперервній службі в УСП. Всі інші кандидати з УСП проходять перед остаточно прийняттям сеніорську пробу, що триває найменше один рік, в ступні прихильника УПС.
2. Член УСП, що не пройшов служби в УСП, може стати членом УПС тільки сповнивши певні вимоги, встановлені Булавою УПС. Перед остаточно прийняттям він переходить в ступні прихильника УПС сеніорську пробу, що триває найменше півтора року.
3. Булава УПС може винятково дозволити, за сповненням окремих вимог, на членство в УПС тим українським громадянам, що не проходили служби в Пласті, але що довгий час працювали як допоміжні співробітники в Пласті. Перед остаточно прийняттям вони проходять пробу, що триває найменше два роки, при чому час допоміжної праці в Пласті можна враховувати, однак не більше, як один рік.
4. Повноправним членом УПС стає кандидат аж тоді, коли на внесення низової клітини його прийме в члени Булава УПС.
5. Члени з повними правами носять назву Пластун — Сеніор, а за ступнем пластового вироблення і праці в пластовому дусі отримують назви:
  - а) Пластун-Сеніор Праці (III-го ступеня)
  - б) Пластун-Сеніор Довіря (II-го ступеня)
  - в) Пластун-Сеніор Керівництва (I-го ступеня)
6. Устійнює вимоги на окремі ступні і стверджує виконання тих вимог Булава УПС.

Стаття IV.

Права і обов'язки членів УПС.

УПС — це частина Пласту, тому кожний сеніор обов'язаний:

1. Працювати в Пласті або в українському громадянському житті поза Пластом для його добра і поширення пластових ідей.
2. Бути надалі вірним ідейним пластовим основам і Пластовому Законові, відповідно поглибленому і достосованому до вищих ідейних спроможностей і вимог віку сеніорів.
3. Брати активну участь у житті свого ОП УПС, по змозі і Куреня, чи в іншій пластовій діяльності або в громадянському житті поза Пластом.
4. Коритися кожноразом Проводові УПС

і загально-пластовому, а еwentуальні завваги до наказів чи розпорядків робити тільки службовим шляхом, в основному тільки після виконання наказу чи розпорядження. Рішення пластового проводу не можуть ніколи стати причиною негативного ставлення до УПС чи СУП.

5. Окремими правами і обов'язками членів УПС є:

а) Основні права і обов'язки кожного члена СУП (гл. СУПЕ ІНСТРУКЦІЯ ч. 2/45, ст. 3-4 під назвою -2. ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНА ГУРТКА), відповідно поглиблені для члена УПС.

б) Активне і пасивне виборче право всіх сеніорів, від III-го ступеня почавши, щодо всіх сеніорських, територіальних і верховних пластових установ і проводів, якщо окремі приписи не постановляють інакше.

в) Користання з моральної і — відповідно до потреби — з матеріальної допомоги УПС.

Стаття V.

Органи УПС.

1. Органами УПС є:

а) Велика Рада УПС, б) Голова УПС, в) Головний Суддя УПС, г) Булава УПС.

2. Найвищим органом УПС є Велика Рада УПС, що відбувається не рідше, як що два роки. Участь в ній беруть усі сеніори (кандидати і прихильники без права голосу).

3. Завдання Великої Ради є:

А. вибирати:

а) Голову УПС (Начального Сеніора), б) його заступника, в) Головного Суддю УПС.

Б. Приймати до відома й затверджувати звіти з діяльності органів УПС та їх плян праці на наступний період.

В. Устійнювати основні організаційні форми та напрямки діяльності УПС у пластовій і позапластовій царині (які набирають обов'язкової сили, коли затвердить їх ГПС).

4. Голова УПС (Начальний Сеніор) є зверхнім виконним органом УПС і веде діяльність при допомозі своєї Булави. Він є одночасно діловодом для справ УПС у ГПС Старшині.

5. Заступник голови виконує в Булаві УПС обов'язки, доручені йому головою, а коли голова не може сповняти обов'язків, вступає у всі права голови. Якщо так голова, як і його заступник не можуть виконувати обов'язків, тоді ГП Рада признає виконуючого обов'язки голови УПС на час до найближчої Великої Ради УПС.

6. Головний суддя УПС є незалежним органом виміру пластової справедливості в УПС. Він відповідає за свою діяльність перед Великою Радою УПС, а в час поміж Радами — перед Головною Пластовою Радою.

7. Булава УПС складається з голови УПС, його заступника, писаря і референтів: організації, діяльності, видань, господарки та з одного члена без особливого приділу. Перших двох

членів Булави обирає Велика Рада, дальших покликає і звільняє в міру потреби голова УПС.

8. Вибір голови УПС, його заступника і головного судді УПС затверджує ГПС Старшина.

9. У випадку потреби Голова УПС призначає зв'язкових до територіальних пластових проводів СУП (Крайових Референтів УПС). Вони стають референтами справ УПС у цих провадах і ведуть свою діяльність за правильними, обов'язуючими Крайові Пластові Проводи.

10. Де це виявиться вказаним, голова УПС може доручити перевести Крайову Раду УПС і обрати відповідні органи УПС. Крайова Рада УПС відбувається аналогічно до Великої Ради УПС. Крайові органи обираються аналогічно до зверхніх органів УПС.

Стаття VI.

Крайовий Провід УПС.

1. Ведення справ УПС у поодиноких країнах належить до Крайових Булав УПС. Булава УПС рідше в кожному поодинокім випадку, коли має бути встановлена Крайова Булава УПС.

2. До часу покликання Кр. Булави УПС її обов'язки виконує Референт УПС при Крайовім Уповноваженім ГПС у даній країні (державі).

3. Крайового референта УПС назначає і зміняє Булава УПС на внесення або в порозумінні з Кр. Уповноваженім ГПС.

4. Тереновий засяг діяння референта УПС визначає Булава УПС. В основному він покривається з тереном діяння Кр. Уповноваженого, але у виняткових випадках можуть бути референти назначавані і на частину одної країни.

5. Час діяння референтури рівнож визначає Булава УПС, в основному на час, доки не настане спромога скласти правильну Крайову Раду УПС.

6. Крайовий Референт може покликувати в міру потреби своїх субреферентів для виконання окремих завдань свого діловодства. Субреферентів затверджує Кр. Уповн. ГПС.

7. Права і обов'язки Кр. Референта УПС покриваються з правами і обов'язками нормального Кр. Булави УПС, а тільки справи судівництва ведуться за окремими дорученнями головного судді УПС.

8. Референти УПС працюють за планом праці, визначеним Булавою УПС, або за своїм власним, затвердженим Булавою УПС.

Стаття VII.

Організаційні одиниці УПС.

А. Осередок праці УПС.

1. Всі без винятку сеніори та прихильники УПС на терені одної Пластової Станиці об'єднуються для ведення діяльності УПС у т. зв. Осередок Праці УПС у числі 7 і більше членів та в т. зв. Стежу УПС у числі 3-6 чл.

2. Всі сеніори і прихильники УПС, що перебувають на терені одної Пластової Станиці або в близьких їй місцевостях, де ще не діє клітина УПС, обов'язані зголоситися в найближчому ОП УПС (Стежі) і підчинитися його проводові.

3. Завдання ОП (Стеж) УПС є керувати на своему терені працею сеніорів в Пласті і поза Пластом, зокрема зорганізувати т. зв. Ланки праці і керувати ними.

4. Приймання до ОП (Стеж) відбувається на основі вірогідних документів, на яких при відході сеніора з ОП (Стежі) записується характеристика його праці і поведінки в ОП (Стежі).

5. Осередок Праці УПС очолює Провід, вибраний на сходинах всіх сеніорів (раз у рік), затверджений Кр. Булавою УПС. Провід складається з Провідника, референта організації, писаря, скарбника і в міру потреби і інших діловодів. Провідник ОП УПС входить до Стан. Старшини як референт УПС.

В. Ланки праці УПС.

1. Сеніори одного ОП УПС, що працюють на одному відтинку пластової чи позапластової праці, об'єднуються в т. зв. Ланки Праці УПС, отже в ланки виховників, учителів, науковців, економістів, політичних або просвітних діячів, мистців, лікарів, матерів і т. п. Ланку можна створити і для виконання якогось бжучого конкретного задання, як уладження академії, купівля дому і т. п.

2. Провід ланки спочиває в міру потреби і інших діловодів. Провід затверджує ОП УПС.

3. Ланки працюють за пляном, узгідненим з ОП УПС.

4. Ланки можуть бути і ширшого, крайового розміру і підлягають тоді Крайовій Булаві УПС.

В. Зв'язкові УПС.

1. У випадках, де з огляду на розпорочення членів або з інших причин важко зорганізувати правильні ОП (Стежі) УПС, обов'язки проводу ОП (Стежі) УПС може виконувати «Зв'язковий УПС».

2. Зв'язкового УПС назначає і зміняє Крайова Булава УПС (Крайовий Референт). Своїх діловодів покликає сам Зв'язковий в міру потреби, за згодою Кр. Булави (Референта) УПС.

3. Тереновий обсяг діяння Зв'язкового УПС є в основному одна місцевість, однак може бути йому назначений ширший терен, як повіт, стейт, департамент тощо.

4. Час діяння Зв'язкового і його діловодів назначає Кр. Булава УПС в основному на так довго, доки не настане змога установити правильний провід ОП (Стежі) УПС.

5. Права і обов'язки Зв'язкового і його діловодів в основному ті самі, що й правильного проводу ОП (Стежі) УПС.

6. Зв'язкові працюють за планом, вказаним їм Кр. Булавою УПС, або ж за

власним, затвердженим Кр. Булавою УПС.

Г. Матірні Курені УПС.

1. Члени УПС можуть добровільно об'єднуватися в окремі відділи УПС під назвами:

а) Самостійний Гурток УПС (5-12).

б) Курінь УПС (13 і більше членів).

2. Сам. Гуртки і Курені добирають собі назву або Патрона за згодою Булави УПС і отримують від неї затвердження і реєстраційне число.

3. Сам. Гуртки і Курені УПС в добірні своїх членів територіально не обмежені, складені шляхом добровільного добору членів, що давно вже були зв'язані вузлами праці в одному з Куренів УПС чи УСП, чи довго співпрацю на одному терені, чи й іншими вузлами пластового побратимства.

4. Курінь вибирає не на довше, як на два роки, Курінну Старшину, складену з Курінного, Судді, писаря і скарбника. Гурток вибирає Провідника і двох інших діловодів. Допускаються зміни, згідні з курінними (гуртковими) традиціями.

5. Курінну чи Гурткову Старшину вибирає Гурткова чи Курінна Рада, скликувана два рази в рік, що вислухує звітів Старшини і приймає плян праці на найближчий час.

6. Плян праці і Старшину затверджує Булава УПС.

7. Екстериторіальні Курені визначають своїх представників на окремі країни (держави), що підлягають Крайовим Булавам УПС.

8. Територіальні Курені підлягають Кр. Булавам УПС безпосередньо.

9. Якщо на терені одної Пластової Станиці до Куреня УПС належить 90% усіх наявних сеніорів, тоді цей Курінь виконує завдання ОП УПС.

10. Основне завдання Куренів є плекати пластову традицію і пластове побратимство, допомагати Булаві УПС в організації і активізації своїх членів, а також виконувати добровільно перейняту на себе частину пластової праці в УПС, узгіднивши її з Булавою УПС.

Г. Члени — самітники.

Сеніори, що з оправданих причин не можуть належати до одного з існуючих ОП (Стежі) УПС, реєструються в Кр. Булаві УПС як Сеніори-Самітники. Кр. Булава устійнює для них форму зв'язку і плян праці.

Д. Подрібні правила і компетенції.

Подрібні правила і компетенції всіх низових клітин УПС установляє Булава УПС.

Стаття VIII.

Матеріальна підстава УПС.

1. Матеріальною підставою УПС є: а) Місячні членські внески, відповідно до матеріальної спроможності члена і його бжучих заробітків. Висоту найнижчої місячної ставки визначає Велика Рада УПС.

- б) Доходи з підприємств ідділів УПС.
в) Добровільні пожертви членів УПС і посторонніх українських громадян з метою підтримати УПС.

Подрібні постанови

про працю і життя в Уладі Пластунів-Сеніорів нормовані Правильником УПС із 2. IX. 1946 р.

1. Прийняття нових членів.

1. Кандидат, що бажає вступити до УПС, звертається до двох сеніорів одного з ОП або Куренів УПС з проханням, щоб вони стали його опікунами, себто:

Прихильно підписали його заяву вступу, промовляли в його імені на сходах проводу ОП чи Куреня, під час його евентуальної «проби» опікували ним, допомагали йому досягнути відповідні знання, а при пластовому ідейному виробленні служили йому своїми заввагами, спостереженнями та вказівками.

2. Кандидат зголошується письмово. Текст його заяви такий:

Місцевість і дата

До
Осередка Праці (або Куреня) УПС
в . . . . . (ім'я і прізвище),
народж. дня . . . . .
замешкалий в . . . . .

знаючи основну мету і завдання Пласту, бажаю жити і організовану в УПС працювати для його добра і поширення пластових ідей. Тому прошу поручити мене Булаві УПС на прийняття до УПС, як члена Вашого ОП (Куреня) УПС.

Підпис кандидата.

В тексті заяви тих кандидатів, що переходили сеніорську пробу, стоїть ще додатково:

«Два члени Вашого ОП (Куреня) УПС, а саме . . . . . зводили на час моєї проби прийняти мене під свою опіку і допомогли мені заслужити собі на честь прийняття до УПС.

Підпис канд.
і прізвище, місце мешк.

3. До заяви долучає кандидат свій життєпис і вірогідний документ про хід дотеперішньої пластової служби та заяву, чи вже вносив колись прохання до іншого ОП (Куреня) УПС та з яким вислідом. У випадку неспроможності предявити відповідний листок із інших пластових уладів прокладає свою особисту заяву, підписану двома сеніорами, за спомогою свідками тієї служби.

4. У неприяві кандидата відбувається на Проводі ОП (Куреня) УПС евентуальна дискусія і дотичний Провід більшістю голосів рішає, чи

- а) прийняти кандидата на прихильника УПС,
б) поручити Булаві УПС на іменування пластуном-сеніором,
в) відкинути його зголошення, причому не подається причини цього відкинення. Після відкинення може кандидат по році знову старатися о прийняття.

При всіх рішеннях береться під увагу в першу чергу добро Пласту і пластове вироблення, а в другу чойно перебіг пластової служби. Рішення проводу пересилається до Булави УПС до відома, згл. затвердження і то через Кр. Булаву, яка може додати свою оцінку.

Ця постанова не стосується до тих кандидатів, що не проходять сен. проби (див. стаття III/1.).

5. Додаткові вимоги про прийняття до УПС:

а) для тих, що після довшої як шість місяців перерви вступають з УСП до УПС: є виправдання чи признання помилковости свого поступку, що відразу не вступили до УПС та заяву, підписану двома сеніорами опікунами, що підчас неприналежности до Пласту не дали прикладу непластової поведінки;

б) для тих, що вступають після закінчення служби в УПУО: вимоги, як і попередньо, і додатково ще вказатися перед сеніорами-опікунами знанням організаційної структури і основних методів та форм діяльности в УСП.

в) для тих, що з допоміжної пластової служби бажають вступити до УПС: вимоги, як під а) та додатково ще: знати загальнопластової ідейні основи та організаційну структуру цілого Пласту.

II. Іменування в УПС.

Повноправним членом УПС за думкою правильника УПС стає тільки пластуно-сеніор, прийнятий Булавою УПС. Перед тим він ще мусить зложити письмову і усну присягу та одержати номінаційну грамоту та відзнаку. Це все і є іменування. Всі іменування відбуваються за прийняттям в Пласті церемоніялом на ширших сходах ОП (Куреня) УПС. Іменування проводить в основі провід ОП (Куреня) УПС.

Текст присяги для тих, які вже колись склали пластову присягу в УПУО або в УСП такий:

«Я . . . . . (ім'я і прізвище) як зрідла вже людина, вступаючи як організований член УПС у широке українське громадянське життя, зміцнюю опим своєю пластовою юнацьку присягу та присягаюсь своєю честю, що робитиму все, що лише в моїй силі, щоб бути вірним Богові й Україні, помагати другим, коритися Пластовому Заповіду і слухатися пластової влади. Так мені, Боже, допоможи!»

Кандидати, що ще ніколи не склали присяги в Пласті, складають за тією ж схемою присягу, пропускаячи слова «зміцнюю опим своєю пластовою юнацьку присягу та».

При дальших іменуваннях до вищих вже сеніорських ступенів сеніори вже не складають присяги, а лише отримують грамоту та відзнаку вищого ступеня.

III. Відзначення в УПС.

Добуті в молодших уладах відзначення

затримують сеніори після зареєстрування їх у ОП (Курені) УПС. Крім них можуть сеніори добувати дальші відзначення вже передбачені у Пласті або встановлені Булавою УПС і затверджені ГПС СУП нові.

IV. Напіннення і карі в УПС.

Для пластунів-сеніорів:

1. За непластову поведінку та зломання Пластового Закону очікує кожного члена УПС відповідно до його провини пластове напіннення або кара, що їх встановляє в першій інстанції провід ОП (Куреня) УПС.

2. Відповідно до розмірів проступку можна дати три напіннення і кару викреслення або виключення. Перше напіннення дає провід ОП (Куреня) УПС. II-е Крайова Булава УПС, III-е Булава УПС. Всі напіннення відчитує Суддя ОП (Куреня) напінненому в привіт двох сеніорів. Після прочитання напіннений складає заяву, чи приймає напіннення до відома, чи робить відклик до вищої інстанції. Якщо напіннений не зробить такої заяви, мусить наступити кара.

3. Кара в розумінні Пластового Закону є тільки одна: скреслення або виключення з УПС, а тим самим і з Пласту. Кара мусить наступити, коли сеніор:

- а) очевидно і свідомо зломить Пластовий Закон, або
б) виявить слабу волю в дотриманні обіту поправи, або
в) ухилиться від переслухання або
г) не складе заяви поправи.

Загально стосується кару скреслення, тільки у випадках, коли сеніор сплямив себе особливо нечесним вчинком, наступає кара виключення.

4. Кожне напіннення і кара можуть наступити в основному тільки після переслухання обвинуваченого і на основі матеріалів у правному розумінні віродостойних.

При започаткуванні слідства обвинувачений обов'язаний скласти всі свої пластові вказки, свідочтва та службову відзнаку, які після його звільнення або прийняття ним карі напіннення йому звертається. При карі скреслення або виключення не звертається нічого.

5. Обвинуваченому прислуговує право відклику до II-ої інстанції — Крайової Булави УПС, в останній до Булави УПС. II рішення є остаточне. Кожне скреслення або виключення мусить затвердити Булава УПС, проголошує що кару ОП (Куреня) УПС на своїх ширших сходах. Булава УПС може в міру потреби цю кару проголосити в пластових виданнях.

6. Скреслений чи виключений втрачає всі членські права; не можна його притягати як допоміжну силу до Пласту (опікуна, інструктора, співробітника видань і т. п.).

Для прихильників УПС:

1. Як точка 1) для Пластунів-Сеніорів,
2. Як точка 2) для Пластунів-Сеніорів,

з такою різницею: Перше напіннення дають сеніори-опікуни після узгодження з Суддею ОП (Куреня) УПС. Друге дає Курінний Суддя в привіт сеніорів-опікунів, а як вони догаше неприявні, то в привіт двох інших сеніорів ОП (Куреня).

3. Кара слідує, як і у пластунів-сеніорів, за ті ж провини, але тільки скреслення. Скреслення може наступити рівнож у випадку бездіяльности, себто нескладення проби в означеному реченні.

4. Скреслення затверджує Крайова Булава УПС в останній інстанції. Крайова Булава УПС може скреслення проголосити в пластових виданнях, щоб закрити покараному шлях вжити заходів для прийняття до іншого ОП (Куреня),

5. Як точка 4) для Пластунів-Сеніорів.

6. Після напіннення обвинувачений мусить або признатися до вини та зложити обіт поправи, або зробити відклик. Якщо нема відклику то нескладення заяви признання до вини і обіту поправи мусить потягнути за собою кару скреслення.

V. Звільнення з УПС.

УПС стоїть на становищі «раз пластуно — навки пластуно», тому то пластуно-сеніор не може бути ніколи звільнений від раз складеної присяги.

Коли, однаже, трапляється якісь важливі перешкоди в особистому житті якось із пластунів-сеніорів, то ОП УПС, а при «самітниках» Кр. Булава, може — за затвердженням Булави УПС — звільнити на короткий чи й довший час пластуно-сеніора від біжучої праці в Пласті. Пластуно-сеніор повинен внести відповідне умотізоване прохання до ОП чи Кр. Булави УПС, які переслають це прохання на короткий чи й довший час пластуно-сеніора від біжучої праці в Пласті. Пластуно-сеніор не зголошує після часу звільнення знову до праці в УПС, наступає кара скреслення. Непластова постава звільненого члена УПС в час його звільнення може стати предметом пластового доходження і звичайного поступовання.

Прихильники УПС можуть бути кожноточно звільнені від приналежности до УПС, як тільки внесуть відповідне прохання. Про їх звільнення мусить бути повідомлені всі звільнені установи в УПС. Не вільно, однаже, їх звільняти в час пластового слідства проти них.

VI. Вимоги окремих ступенів в УПС.

А. Вимоги на ступінь Пластуно-Сеніора Праці.

1. Приписаний час жити і громадсько працювати в дусі ідейних пластових засад у характері прихильника УПС.

2. Вказатися не менш однорічною бездоганною успішною працею в Пласті або в одній з ділянок українського громадського життя в дусі ідейних пластових засад.

Знати ідейні пластові основи, мету, завдання і зміст праці Пласту, його органи, структуру і головні методи та форми його діяльности, зокрема в УПС.

3. Орієнтуватися в основній пластовій літературі.
4. Бездоганно виконувати свою фахову працю чи виказати відповідні поступки в здобутті своєї освіти та дати доказ вміння поставити їх в добро Пласту та його ідейних основ.
5. Виказатися доброю фізичною справністю, чи намаганням її здобути.

Б. Вимоги на ступінь Пластуна-Сеніора Довір'я.

1. Три роки бездоганно жити та громадсько працювати в душі пластових ідейних основ і виявити успішну ініціативу в одній із ланок громадської праці в характері Сеніора Праці, яка давала б запоруку пластового довір'я до набутої ьмілости.
2. Перейти з II-ої проби УПЮ всі точки групи Г під назвою «Наука праці і стосування її в житті» у відповідному для сеніора поглибленні
3. Виказатися ініціативною працею в рамках УПС впродовж неменш одного року.
4. Скласти один усний або письмовий реферат про реалізацію пластових ідейних основ у одній із важливіших ділянок позапластової громадської праці або виказатися відповідною мистецькою або письменницькою діяльністю, вартісною для Пласту.
5. Приєднати двох членів для УПС або один гурток УПН, УПЮ (від цієї вимоги можна отримати звільнення).
6. Виказатися доброю формою відповідної віколі фізичної справності та дбальстю про свою фізичну культуру,
7. Практикувати пластову оцданість і заробіток у корист Пласту.

В. Вимоги на ступінь Пластуна-Сеніора Керівництва.

1. Три роки бездоганно працювати та проявляти успішну ініціативу в одній із ділянок української гром. праці в характері сеніора довір'я.
2. Виказатися активною, успішною працею на становищі одного з діловодів УПС в характері Сеніора Довір'я.
3. Вміти поставити, крім своєї фахової, ще й свою працю в одній із головних громадських ділянок (політика, наука, культурноосвітня діяльність, виховна, економічна, соціальна опіка, мистецтво, тощо) у світло пластового світо-

гляду і пластових ідейних основ для добра Пласту.

4. Виказатися . . . як попередньо в т. 6.
5. Практикувати . . . як попередньо в т. 7.

VII. Ствердження набутих вимог проб.

1. Вимагане на окремі ступні вироблення і знання набувають члени через:

- а) Самоосвіту і самовиховання,
- б) Самоосвіту під керівництвом інших сеніорів,
- в) Організовану в УПС допомогу (семинари, курси, табори, тощо).

В основному кожний сеніор дбає і відповідає сам за свою підготову. Тільки при підготові прихильника УПС до III-го ступеня УПС співвідповідальними за його підготову є його сеніори-опікуни. Вони керують його підготовою та служать йому при пластовому виробленні своїми порадами і заввагами. Проводи ОП (Куренів) обов'язані підпирати ініціативу своїх членів при осягненні вищих ступенів.

2. Стеження за ідейним пластовим знанням та виробленням спочиває на пластових суддях усіх клтин УПС.

3. Оцінку пластового вироблення і знання переводить т. зє. КОМІСІЯ ТРЬОХ, назначувана Булавою УПС на внесення ОП (Куреня) УПС. До перевірки знання може Комісія Трьох покликувати інструкторів із співвирішальним голосом при оцінці предмету з своєї ділянки.

4. Оцінку ставиться більшістю голосів, позитивну або негативну. Одна негативна оцінка є перешкодою до іменування у вищій ступінь. Одна негативна оцінка знання може бути поправлена в назначеному Комісією часі. Негативна оцінка в ідейному виробленні мусить стати предметом рішень проводу ОП (Куреня).

5. Загальна перевірка пластового знання і вироблення може відбуватися аж у останньому році служби в однім ступені. Попередній час кандидат мусить виповнити підготовою до перевірки. Виключна підготова в останньому році враховується як мінус вироблення кандидата.

6. Комісія Трьох складає з переведеної проби відповідний протокол а провід ОП (Куреня) УПС пересилає його з своїм внесенням до Булави УПС на затвердження.

Володимир Савчак

Проект „А“

Розділ I.

Загальні постанови

Стаття 1.

- § 1. Улад Пластового Сеніорату творить у рамках Союзу Українських Пластунів (СУП) окрему організаційну одиницю, якої завданням є:

1. Об'єднувати вихованих у Пласті громадян, що вийшли вже з віку, приписаного для Уладу Старших Пластунів (ок) і бажають далі здійснювати набутий у Пласті досвід та виявляти питоменності пластового світогляду й характеру у службі для Нації та Пласту,

2. організовано допомагати у виховній праці в УПЮ, УПН і УСП та в усіх інших ділянках діяльності СУП,

3. плекати, розвивати й передавати наступним поколінням світлі традиції Українського Пласту та стояти на сторожі правильности пластової ідеології,

4. допомагати своїм членам постійно розвивати і скріплювати всі свої сили і вмілости, вироблюючи себе на кращих пластових працівників і українських громадян, — а одночасно перевірявати працю й поступовання тих членів,

5. плекати, розвивати й зміцнювати серед своїх членів духові й організаційні зв'язки й пластове побратимство та допомагати їм морально й матеріально, якщо вони без власної вини цього потребуватимуть.

- § 2. Спираючись на організаційні клітини нижчого ступеня, Улад Пластового Сеніорату здійснюватиме намічені вище завдання:

- а) у внутрішньо-пластовій ділянці за допомогою:

1. традиційних спільних засобів діяльності (сходини, гуртки, доповіді, відправи, зустрічі, змагання, табори тощо) не тільки в рамках діяльності УПС, але також у спільних виступах усіх чотирьох Уладів СУП,

2. посиленої кореспонденційно-видничої діяльності, обумовленої теперішнім розпорошенням членів УПС по всіх суходолах,

- б) у загальній суспільно-громадській ділянці, через:

1. спрямовування своїх членів до участі в існуючих суспільно-громадських установах з ціллю вносити пластовий дух у діяльність тих установ,

2. ознайомлювання чужонаціонального оточення з українською проблематикою і змаганнями Української Нації та з Українським Пластовим Уладом,

Розділ II.

Членство-права й обов'язки членів.

Стаття 2.

- § 1. Членами УПС можуть стати:

1. Члени УСП, що осягнули ступінь старшого пластуна (нки) виховника (-ці) тобто I-ий ступінь УСП і скінчили 25 років життя, на основі звичайного письмового зголошення про безпосередній перехід з УСП до УПС,

2. члени УСП нижчих ступенів, щойно по скінченні 30-го року життя, на основі письмового зголошення про безпосередній перехід з УСП до УПС і після успішного відбуття часу, що триває:

- а) для ст. пл. впорядчика (2-го ступеня) — пів року,

- б) для ст. пл. поучника (3-го ступеня) — один рік,

3. особи, що в УПЮ або в УСП осягнули щонайменше 3-ий ступінь, а не перебіли безпосередньо з пл. служби в УСП до УПС, якщо відповідають таким вимогам:

- а) мають скінчених 30 років життя,

- б) складуть письмову заяву вступлення до УПС, в якій подадуть:

- аа) оправдання чи визнання помилковости своєчасного неступлення до УСП чи УПС,
- бб) запевнення, що в часі неприналежності до УПЮ не порушили основних приписів пластового закону ні не зломали пл. присяги,

- в) відбудуть з успіхом час проби, що триває півтора року.

- § 2. Членів, названих в § 1 тт. 1 (і 2) іменує сеніорами відповідного ступеня Крайова Команда УПС (Референт УПС) на внесення Проводу тої організаційної клітини нижчого ступеня (Команди Куреня, Старшини самодіяльного гуртка, проводу ланки праці УПС), до якої кандидат зголосив своє приступлення, — провіривши передтим їхню пл. службу в УСП і набути там степені, та ствердивши успішне відбуття часу обсервації. Про намірене іменування Крайова Команда (Референт) УПС повідомляє перед тим Булаву УПС, яка може зажадати додаткових вияснень, а навіть стримати іменування.

- § 3. Осіб, названих в т. 3-ій § 1-го приймас і після відбуття часу обсервації і провірення їхньої пл. служби в УПЮ чи УСП, — іменує сеніорами 3-го ступеня Булава УПС на внесення Крайової Команди (Референта) УПС.

- § 4. Час обсервації, передбачений у § 1-му тт. 2 (і 3) призначений на:

- а) зібрання основних відомостей про кандидата,
 б) провірення його пластових знань, світогляду й характеру,
 в) уможливлення кандидатові активною працею у пластовій частині — включитись зноу у пластове життя.
- § 5. В часі між зголошенням вступлення до УПС а іменуванням сеніором (в добі обсервації) особи названі в § 1-му тт. 2 (1 3) уживають назви сеніор-кандидат.

Стаття 3.

- § 1. У виняткових випадках Булава УПС може, — на внесення Крайової Команди (Референта) УПС, одобрена Крайовим Пластовим Проводом (Кр. Уповаженим) — прийняти в члені УПС особу української національності, що не проходила пл. служби в УПУ чи УСП, але довший час працювала допоміжним співробітником в СУП або в Пласт-Прияті і своїм характером та своєю дотеперішньою працею у згоді з засадами пластової ідеології дає запоруку, що придержуватиметься пластового закону та буде корисним членом УПС.
- § 2. Перед остаточним прийняттям особа така мусить сповнити окремі вимоги, встановлені Булавою УПС, а після прийняття відбутти успішно час обсервації, що триває щонайменше два роки. В тій добі обсервації особа така є тільки сеніором-прихильником з обмеженими правами (брак активного і пасивного виборчого права).
- § 3. Після успішного відбуття дворічного часу обсервації і складення першої сеніорської проби, Булава УПС іменує дотеперішнього прихильника сеніором праці (3-го ступеня). При іменуванні дотеперішній сеніор-прих. складає письмове й усне пластове приречення за взором устійненим Булавою УПС й одержує грамоту іменування та відзнаку.

Стаття 4.

- § 1. Незалежно від обов'язків, наложених на всіх членів СУП постановами § 2-го статті 4-ої статуту СУП з 16. 3. 1947, кожний член УПС (також кандидати й прихильники) обов'язаний:
1. бути вірним надалі ідейним основам пластового світогляду (релігійність, патріотизм — несупрёмований ніякою партійно-політичною доктриною, діяльність і праця для загалу) та Пластовому Законові, відповідно поглибленому й пристосованому до вищих ідейних спроможностей і вимог віку сеніорів,
  2. повинуватись кожночасно Пластовому Проводові, а зокрема безпосередньому проводові УПС, — не зрікаючись при цьому прага робити завваження до виданих наказів, постанов і розпорядків звичайним службовим шляхом і в основному після виконання цих наказів,
  3. діяльно працювати в СУП чи то

в ділянці виховній чи то в інших ділянках діяльності СУП напр. видавничо, організаційно-адміністративна, господарська тощо а зокрема в організаційних клітинках УПС, — та втримувати якнайтісніший зв'язок з безтереновими матерніми куренями, пластовими властями (Кр. Пл. Проводи, уповажені Референти УПС) та з поодинокими друзями,

4. брати діяльну участь в існуючих суспільно-громадських установах і вміру сил старатись спертти діяльність тих установ на ідейних основах пластового світогляду,
  5. старатись ознайомлювати чужонаціональне оточення, в якому йому доводиться прожити, з українською проблематикою, змаганнями української нації та історією й діяльністю УПУ.
  6. фінансово допомагати УПС точним вилачуванням членських внесків та збиранням матеріальних засобів на окремі фонди для ведення і посилення поодинокі ділянок праці СУП і для евентуальної матеріальної доповоги членам УПС.
- § 2. Член УПС, який переходово, з незалежних від нього причин, не може виконувати одного, або й більше обов'язків, вичислених вище, повинен зголосити про це своїм службовим зверхникам (Команді Куреня й Референтові УПС) й одержати від них відповідне звільнення на означений час.

- § 3. Членові УПС, який без оправданих причин і без відповідного зголошення не виконує вичислених в § 1-му обов'язків, — Булава УПС, на внесення Крайової Команди УПС може:
- а) зменшити роки пластової служби, відповідно до часу, проведеного у бездіяльності, або
  - б) уділити попередження про можливість викреслення з УПС (і з СУП) за несповнювання пластових обов'язків.
- Якщо ці заходи, або хоч одно з них залишились без впливу на члена УПС, Булава УПС може викреслити недіяльного члена, без потреби переводити далше справування перед Радою Чести.

- § 4. В випадку іншого порушення членом УПС обов'язків вичислених в § 1-му, кожний член УПС має право, а проводи організаційних клітин УПС мають обов'язок передати справу Раді Чести відповідної інстанції для переведення справування і примінення засобів пластової справедливості супроти винного.

Стаття 5.

- § 1. Пластуни-сеніори 3-го й вищих ступенів, як звичайні члени СУП у розумінні § 2-го статті 3-ої статуту з 16. 3. 1947, мають право:
- а) висловлювати звичайною службовою дорогою свої помічнення і критичні завваження щодо цілості діяльності СУП а зокрема щодо діяльності УПС і складати відповідні внесення і пропозиції з

метою поставити діяльність СУП на вищий, кращий ступінь,
 б) вибирати й бути вибираними до всіх сеніорських і загально-пластових теренових чи безтеренових, як також верховних установ і проводів,
 в) носити приписаний для їх пластового ступеня однострій і відзнаки,
 г) користуватися всякого рода урядженнями СУП гідно з внутрішніми працільниками й користати з моральної, а на випадок дійсної потреби і з матеріальної допомоги, зорганізованої в рамках діяльності УПС.

- § 2. Сеніори кандидати і прихильники в часі перед іменуванням мають права вичислені вище під а) і г) за вимком активного і пасивного виборчого права; справа ношення кандидатами і прихильниками пластового однострою і відзнак буде унормована окремою постановою Булави УПС.
- § 3. Сеніори кандидати і прихильники в часі перед іменуванням мають крім цього право, після вповнення передбачених вимог, бути верифікованими й іменованими згідно приписів цього правильника й виконних постанов Булави УПС.

Стаття 6.

- § 1. Всі члени УПС одержуть відповідно до ступеня їхнього пластового вироблення і поступів у ділянці їхньої пластової і позапластової праці один із таких ступенів:
- а) пластун-сеніор праці (3-ий ступінь)
  - б) пластун-сеніор довір'я (2-ий ступінь)
  - в) пластун-сеніор керівництва (1-ий ступінь)
- § 2. Сеніори, що стають членами УПС після переходу з УПУ чи УСП (пор. ст. 2-га § 1 тт. 1 і 2) одержують один із названих ступенів відповідно до пластових ступенів, осягнених у тих Уладах і згідно з вислідами переведеної обсервації. При такому переході ступені осягнені в УСП не можуть бути рівновартними з сеніорськими ступеннями і в основному відповідають порядково нижчому ступеневі УПС (прим. ст. пл. 1-го ступеня може при безпосередньому переході стати тільки сеніором 2-го або навіть нижчого ступеня). Булава УПС може жадати вповнення окремих вимог від таких сеніорів і видавати відповідні постанови та інструкції, що нормуватимуть призначання ім сеніорських ступенів.
- § 3. Сеніори-прихильники, що ніколи не проходили служби в УПУ чи УСП, мусять перед іменуванням виказатись вповненням вимог передбачених для вищого ступеня і просити о перевіренні набутих знань на відповідне іменування.

Стаття 7.

- § 1. Кожний сеніор нижчого ступеня, повинен в часі своєї пластової служби старатись виказати вповнення вимог, передбачених для вищого ступеня і просити о перевірненні на-

бутих знань і відповідне іменування.

§ 2. Булава УПС устійное вимоги добуття усіх трьох ступенів УПС і спосіб ствердження вповнення тих вимог.

§ 3. У виняткових випадках Булава УПС може перевести іменування на вищий ступінь з уряду, узглядаючи особливо корисну діяльність сеніора в Пласті та відомий Булаві УПС ступінь його пластового вироблення.

Розділ III.

Організаційні клітини. — Власті УПС.

Стаття 8.

- § 1. Для успішного виконання своїх обов'язків усі члени УПС гуртуються:
- а) в ланках праці і самодіяльних гуртках,
  - б) в куренях УПС.
- § 2. Члени УПС, які з об'єктивно оправданих причин не можуть належати до жодної ланки праці чи самодіяльного гуртка, реєструються в Крайовій Команді (Референта) УПС як сеніори-самітники і тій Команді (Референтові) УПС безпосередньо підлягають.
- § 3. Ланки праці й самодіяльні гуртки можуть бути тільки місцеві, тобто такі, яких члени живуть в одній місцевині або дуже близько себе, а їхня діяльність в'яжеться з одною окресленою місцевиною. Курені УПС можуть бути теренові, або безтеренові (Матірні Курені — МК).
- § 4. Крайові Команди (Референти) УПС провадять реєстр ланок праці і сам. гуртків, що діють на їхньому терені та наглядають над їх діяльністю.

Стаття 9.

- § 1. Ланку праці творять з власної ініціативи або на доручення Крайової Команди (Референтів) УПС — 2-ох до 5-ти сеніорів, що належать до того самого або й різних МК, і живуть у тій самій місцевині чи дуже близько себе, з ціллю ведення всесторонньої пластової діяльності на означеному терені в рамках пластових груп.
- § 2. Пластовою діяльністю в ланкаї праці керує і за неї відповідає провідник ланки, вибраний сеніором, або — якщо з якихнебудь причин не переведено виборів — іменований Крайовою Командою (Референтом) УПС; він може добирати собі співробітників або доручати ведення окреслених завдань окремим сеніорам і кожночасно їх ідждікувати.
- § 3. Самодіяльний гурток, що не є складовою частиною жодного куреня, складається з 5 до 15 сеніорів, що живуть в одній місцевині й належать до різних МК; він утворюється з ініціативи самих сеніорів або на доручення Крайової Команди (Референта УПС) для ведення всесторонньої пластової діяльності на означеному терені в рамках пластових груп.
- § 4. Діяльність самодіяльного гуртка керує і за неї відповідає гурткова

старшина, що складається з гурткового і 2-4 діловодів, вибраних на сходинах гуртка і затверджених Крайовою Командою (Референтом УПС).

§ 5. Якщо з якихнебудь причин було б неможливо покликати гурткову старшину звичайним шляхом виборів, або в підготовчій добі оформлювання нових сам. гуртків, Крайова Команда (Референт) УПС може іменувати зв'язкового для даного гуртка, який в міру потреби сам покликає дальших діловодів. Права й обов'язки зв'язкового та його діловодів в основному такі самі, що і звичайної гурткової Старшини, а тільки діловодство судді мусить бути окремо доручене Крайовою Командою чи то Суддею Булави УПС. Діяльність зв'язкового та його діловодів обмежується часом тільки на той час, у якому неможливо перевести звичайні вибори гурткової старшини.

Стаття 10.

§ 1. Курені УПС, що складаються з 16 і більше сеньорів, в основному вже давна зв'язані вузлами спільної пластової праці і побратимства, можуть бути або:

а) теренові, тобто такі, яких члени живуть на тому самому, хоч би й ширшому терені і яких діяльність в'яжеться з даним тереном, або
б) безтеренові, тобто такі, яких члени живуть в розпорощенні у далеких віддаленнях серед різних пластових груп і тримують з собою зв'язок, що зосереджується в руках курінної команди; безтеренові Курені УПС приймають назву Матірні Курені (в скороті: МК).

§ 2. Курені УПС можуть поділятися на гуртки або за засадою місця замешкання членів, або за засадою спільних заінтересувань, чи з метою проведення певних завдань. Гуртки діють за напрямними курінної команди та їй звітують з своєї діяльності, але, якщо їхня діяльність в'яжеться з діяльністю існуючої на даному терені групи, гурткова старшина є обов'язана узгодити свою діяльність з діяльністю тоїж групи і звітувати також її проведові.

§ 3. Діяльність Куреня керує і за неї відповідає перед Крайовою Командою (Референтом) УПС чи то перед Булавою УПС, Курінна Команда, що складається з Курінного і дальших 2-4 діловодів, яких вибирають з поміж себе члени куреня на час не довший чим два роки. Органом схвалюючим і контрольним є Курінна Рада, яка збирається принаймні рази в році для вислухання звітів, одобрення дотеперішньої діяльності і плану на майбутнє та в разі потреби перевибору курінної команди. Безтеренові МК проводять усі ухвали й вибори кореспонденційним шляхом, що з konieczности мусить їм заступити Курінну Раду.

§ 4. На творення нових куренів УПС і на розв'язання уже існуючих, потреба згоди Булави УПС, яка веде

реєстр усіх куренів і наглядає над їхньою діяльністю безпосередньо або через Крайові Команди (Референтів) УПС. Кожний курінь отримує своє порядкове число і може вибрати собі патрона та відповідну назву.

Стаття 11.

§ 1. Приймаючи до уваги, що кожний член СУП, а тимбільше кожний сеньор повинен у внутрішньо-пластовій діяльності:

а) працювати активно в Пласті і для Пласту на терені, на якому, хочби переходно, знаходиться; та
б) вдержувати духовий та організаційний зв'язок з пл. проводом і друзями, що живуть на різних теренах, — мусить він

1. включитись у ланку праці, чи самодіяльність гурток в місцевості свого замешкання для виконання завдань під а), — а також

2. не переставати бути членом свого МК, без огляду на те, де в даний час знаходиться курінна команда.

§ 2. Така «подвійна приналежність» обумовлена особливими обставинами, втрачає свій обов'язковий характер з хвилиною, коли з будь яких причин МКурінь розв'язано або коли він з безтеренового, в розумінні ст. 10-ої § 1. т. Б., перемінюється у тереновий.

Стаття 12.

§ 1. В країнах, у яких живе більш чим 30 сеньорів, будуть покликани для координації праці і влещення зв'язку Крайові Команди УПС, що діятимуть у рамках Крайового Пластового Проводу (при Крайовому Уповаженому ГПС) і у стислому зв'язку з Булавою УПС.

§ 2. Крайові Команди УПС, що складаються з Команданта УПС на даний край і 4-ох дальших діловодів, вибирають члени УПС, замешкалі в даному краю зпоміж себе на час двох років, підчас Крайової Ради УПС.

§ 3. Крайові Ради УПС, скликувані на доручення Булава УПС, або Команданта УПС на даний край мають управління аналогічні до управлень Великої Ради УПС (пор. ст. 14).

§ 4. Всі рішення й ухвали Крайових Рад УПС а в тому й вибір Крайової Команди УПС вимагають для своєї важности затвердження Булавою УПС.

Стаття 13.

§ 1. В випадку неможливости покликання нормальної Крайової Команди УПС, або в підготовчій добі нового оформлення організаційних клітин УПС в даному краю, — обов'язки Крайової Команди УПС виконує Референт УПС при Крайовому Пластовому Проводі (Уповаженому ГПС) в даній країні, назначений Булавою УПС на весення або в порозумінні з Крайовим Пл. Проводом (Уповаженим ГПС).

§ 2. Тереновий засяг і час діяння Референта УПС визначає Булава УПС; в основному тереновий засяг діяння Референта покривається з терном

діяння Крайового Пл. Проводу (Уповаженого ГПС), а час діяння обмежується до доби, в якій неможливо скликати звичайну Крайову Раду УПС і перевести вибори Крайової Команди УПС.

§ 3. Крайовий Референт УПС може покликувати, в порозумінні з Кр. Пл. Проводом (Уповаженим ГПС), своїх підреферентів будь для виконання окремих завдань свого діловодства будь вужчого терену даної країни; підреферентів затверджує Булава УПС.

§ 4. Права й обов'язки крайового референта УПС покриваються з правами й обов'язками звичайної Крайової Команди УПС, а тільки право виміру пластової справедливости лимає окремого доручення Булави УПС.

Стаття 14.

§ 1. Зверхню владу в УПС є Велика Рада, тобто збір усіх повноправних сеньорів, якої завданням є:

1. вислухувати, приймаючи до відома й одобрювати звіти з діяльності Булави УПС та її план діяльності на майбутнє,

2. устійнювати основні організаційні форми й напрями діяльності УПС у пластовій і позапластовій ділянці,

3. обирати Булаву УПС, зложену з Начальника Булави і 6-ох членів, що між собою розділюють діловодство.

§ 2. Велику Раду УПС скликає щонайменше раз на два роки Начальник Булави УПС, повідомляючи про речення і порядок нарад у найбільш доцільний спосіб усіх членів УПС.

§ 3. До важности ухвал і рішень Великої Ради УПС не вимагається приваженности окресленої кількості сеньорів, але всі ухвали й рішення, а в тому й вибір Булави УПС, набирають загально обов'язуючої сили щойно після затвердження їх Гомовною Пластовою Старшиною.

Стаття 15.

§ 1. Булава УПС як зверхній виконний орган:

1. керує діяльністю усіх організаційних клітин безпосередньо або через Крайові Команди (Референтів) УПС і видає у виконанні цього правильника і схвалених Великою Радою напрямних, загально обов'язуючі постанови, накази й інструкції,

2. провіряє в останній інстанції діяльність усіх членів УПС, а зокрема членів кандидатів, приймає новозголошених прихильників, стверджує виконення вимог сеньорських проб і переводить відповідні іменування,

3. здійснює в останній інстанції пластову справедливість як у ділянці відзначень так й у приміюваній системі пересторог і кар,

4. провадить реєстр усіх організаційних клітин УПС та облік усіх членів УПС, з окремим угляденням уділених членам відзначень і евенчуальних пересторог чи кар,

5. виконує в загальних рамках діяльності УПС усі інші чинності, не застережені виразно компетенції Великої Ради чи Рад Чести УПС.

§ 2. Булава УПС має право деякі з численних вище прав, або їх частинку, передати на Крайові Команди (Референти) УПС, але також може перебрати до своєї компетенції кожну справу, що в основному належить до компетенції організаційних клітин нижчого ступеня.

§ 3. Булава УПС має право кооптувати на місце вибулих членів Булави — нових членів, одначе загальна кількість кооптованих не може вносити більше чим три,

§ 4. Для виміру пластової справедливости і протидіяння порушенням Пластового Закону, статуту СУП, або цього правильника чи інших загально обов'язуючих постанов, інструкцій і наказів, твориться при Булаві УПС Рада Чести, яка діє в останній інстанції згідно з постановами розділу V-го цього правильника.

Розділ IV.

Матеріальна підстава діяльності УПС.

Стаття 16.

§ 1. Матеріальною підставою діяльності УПС є:

1. членські внески, яких висоту устійнює в порозумінні з Краєвими Командами (Референтами) УПС і ЦПКАсою, Булава УПС, углядаючи заробіткові можливості, родинний стан, економічно-валютові відносини та інші особливості поодиноких країв,

2. доходи з імпрез, влаштуваних сеньорами з метою скріпити матеріальну підставу УПС,

3. відрахування від чистого доходу з підприємств, урукомлених і ведених клітинами УПС чи їх з'єднань,

4. одноразові або постійні дотації і пожертви посторонніх громадян чи установ українських і чужинецьких.

§ 2. Булава УПС або Крайові Команди (Референти) УПС, за згодою Булави УПС, можуть творити окремі фонди з виразно окресленою ціллю і переводити відповідні акції з метою збирання матеріальних засобів на ці фонди.

Розділ V.

Пластова справедливість.

Стаття 17.

§ 1. Під пластою справедливістю розуміється систему, що — спираючись на т. 5-ий Пластового Закону — стоїть на сторожі пластової ідеології і пластового правопорядку та дає змогу оцінювати в додатньому й від'ємному змислі поступовання членів УПС як у пластовому, так й в позапластовому житті.

§ 2. Під пластою ідеологією розуміється сукупність тих усіх питомостей пластою світогляду й характеру, які основоючесь на трьох головних обов'язках українського пластуна і

на Пластовому Законі — виростають органічно з ідеалістичного а не матеріалістичного світорозуміння і спираються на любові Бога, Батьківщини, природи й життя.

§ 3. Під пластовим правом порядком розуміється сума тих усіх норм пластового життя і пластової активності, які виторились в тягу органічного розвитку УПУ і під сучасну хвилину унапрямують пластове життя і пластову активність та ними кермують.

§ 4. Пластова справедливість здійснюється в окремому справуванні, якого основні засади з'ясовано нижче і яке дотичить уділювання:

- а) пластових відзначень,
- б) „ пересторог,
- в) „ кар.

§ 5. Булава УПС може видавати додаткові постанови й інструкції для точнішого з'ясування засад справування.

Стаття 18.

§ 1. Членами УПС, які вносять нові вартості до ідейного чи організаційного життя Пласту, або визначились особливою активністю у заснуванні чи оформлюванні організаційних клітин СУП — можуть бути признані пластові відзначення в одному з таких видів:

- а) почесна грамота за діяльність (відзначення 4-го ступеня),
- б) іменування до вищого ступеня (відзначення 3-го ступеня),
- в) свастика заслуги (відзначення 2-го ступеня),
- г) іменування Гетьманським Скобом (відзначення 1-го ступеня).

§ 2. Відзначення 4-го ступеня може надати членам УПС Крайова Команда (Референт) УПС з власної ініціативи або на внесення провідів організаційних клітин нижчих ступенів; якщо запропонований до відзначення є сам членом Крайової Команди УПС, або членом Крайового Пл. Проводу, 4-те пластоє відзначення надає Булава УПС.

§ 3. Відзначення 3-го і 2-го ступеня може надати Булава УПС з власної ініціативи або на внесення Крайової Команди (Референта) УПС, сеніорам праці і вищих ступенів; членам Булави УПС може надати ці відзначення тільки Верховний Отаман УПУ.

§ 4. Іменування Гетманським Скобом може переводити тільки Верховний Отаман УПУ у відношенні до тих членів УПС, що мають принайменше 2-ий ступінь УПС (Сеніори довір'я) й одержали вже передтим принайменше одно відзначення.

§ 5. Відзначення 3-го і 1-го ступеня може бути надане тільки один раз; усі інші відзначення можна надавати кількакратно.

§ 6. Раз надане відзначення не може бути відібране, хіба при виключенні з УПС; це стосується як відзначень одержаних сеніорами в часі їх служби в УПУ чи УСП, так й до інших відзначень, наданих їм в УПС, згідно з попередньо обов'язуочими правильниками й інструкціями.

Стаття 19.

§ 1. В випадку порушення членом УПС обов'язків, що випливають з постанов статуту й цього правильника або постанов Пластового Закону й засад пластової поведінки як в публічному, так і в приватному житті, кожний пластан має право, — а проводи орг. клітин УПС мають обов'язок, — передати справу Раді Чести відповідній Інстанції з ціллю переведення справування й примінення до винного пластових пересторог або й карі.

§ 2. Відповідно до ваги справи й ступеня вини може бути примінена одна з таких пересторог:

1. карний звіт з визнанням помилковості зглядно вини,
2. напіннення,
3. догана,
4. догана з загрозою виключення (догана II-го ступеня).

§ 3. Якщо вчинок, що є предметом розгляду:

- а) вказує на низькі інстинкти члена УПС, або
- б) спричинив особливу шкоду добрій славі УПУ, або
- в) порушує котрийнебудь з основних обов'язків пластуна, до винного можна примінити кару у виключення.

§ 4. Виключення, що потягає за собою втрату всіх одержаних дотепер відзначень і втрату членства не тільки в УПС, але й в УПУ взагалі, може бути примінене також супроти члена УПС, який не повиненється виданому проти нього правосильному й остаточному ореченню Ради Чести, навіть у тому випадку, коли в цьому первісному ореченню примінено тільки одну з пересторог.

Стаття 20.

§ 1. Примінення системи пересторог і кар належить до Рад Чести, які утворюються при поодиноких старшинах або як постійний орган, або для розгляду поодиноких справ і дють:

А) у I-ій інстанції при:

1. проводі ланки праці чи сам. гуртка, або при курінній команді, якщо йдеться про примінення одної з пересторог,
2. при Крайовій Команді (Референтові) УПС, якщо йдеться про примінення карі виключення;

Б) у другій інстанції при:

1. Крайовій Команді (Референтові) УПС для вирішування відкликів у випадку примінення одної з пересторог,
2. Булаві УПС для вирішування відкликів у випадку примінення карі виключення.

§ 2. Ради Чести у всіх інстанціях є органом колегіальним, зложеним із 3-ох членів УПС, з яких один мусить бути гуртковий чи курінний суддя, а два други члени можуть бути визначені або з поміж або й з поза членів даної старшини; члени Ради Чести яких назначує провід даної орг. клітини, не можуть бути ані

споріднені чи посвоячені з поставленими у стан обвинення, ані свідками вчинку, який є предметом розгляду, ні будь як інше заінтересовані в висліді справи.

§ 3. Якщо провід даної орг. клітини спочиває в руках одної особи, назначеної вищими пластовими властями (прим. провідник ланки, зв'язковий сам, гуртка, референт УПС) і нема постійного діловода, якому вищі пл. власті доручили право виміру пл. справедливості, — Рада Чести складається з двох членів визначених провідником (зв'язковим, референтом УПС) і третього, визначеного самим обвиненим, вирождж тижня від хвилини доручення йому відповідного повідомлення.

§ 4. Із — за важливих причин, що не дозволяють на звичайне утворення Ради Чести, або й звичайне діяння, провідник даної орг. клітини, — або Рада Чести I-ої інстанції може передати справу до вирішення Раді Чести II-ої Інстанції. В цьому випадкові від оречень РЧ II-ої Інстанції існує звичайний відклик до РЧести при Булаві УПС, без огляду на те, чи примінено одну з пересторог чи кару.

§ 5. Якщо у висліді вище окресленого передання — справу вирішує у I-ій Інстанції РЧести при Булаві УПС, евентуальний відклик вирішує побільшена до 5-ти членів РЧ при Булаві УПС; члени РЧ, що брали участь у вирішуванні справи в I-ій Інстанції не можуть бути членами такої ж побільшеної РЧ при Булаві.

Стаття 21.

§ 1. Вимір справедливості на терені куреня відбувається за внутрішніми звичаями куреня в душі автономности куренів.

§ 2. Радою чести проводить гуртковий чи курінний суддя (суддя Булави УПС), або сеніор, якому вищі пл. власті доручили право виміру справедливості; в випадку передбаченому в ст. 2 § 3, провідник, назначуючи двох суддів, доручує одному з них обов'язки голови (для цього випадку).

§ 3. На Раді Чести обвинувачує гуртковий чи курінний (провідник ланки праці) чи то Крайовий Командант (Референт) УПС, або визначений ними (для цього випадку) сеніор; кожний член УПС поставлений у стан обвинення, має право користати з допомоги оборонця-сеніора.

§ 4. З кожного засідання РЧести повинен бути списаний протокол, який підписують усі три судді.

Стаття 22.

§ 1. Обвинувач (пор. ст. 21 § 3), що довідався про поповнення вчинку, який мігби уосновувати поставлення у стан обвинення, є обов'язаний зібрати якнайточніші відомості про обставини, місце й час поповнення вчинку й передати справу, по змозі письмово Раді Чести відповідної інстанції.

§ 2. Суддя, що проводить Радою Чести, повідомляє поставленого у стан об-

винення про відкриття справування, подаючи йому до відома:

а) докладно окреслений закид,
б) речення розправи перед РЧ. Рівночасно суддя звизає поставленого у стан обвинення, щоб той:

1. заявився відносно поставленого йому закиду,
2. визначив свійого суддю, якщо заіснували обставини, передбачені в ст. 20 § 3.

§ 3. Якщо відомості, зібрані обвинувачем виявляють цілковиту безпідстаєність обвинення, або не дають достаточних підстав до відкриття справування, Рада Чести може, не повідомляючи обвиненого і не відкриваючи справування:

- а) відкинути обвинення як безпідставне, або
- б) наказати обвинувачеві зібрати додаткові відомості та предложити справу удруге.

Стаття 23.

§ 1. Рада Чести, по переведенні відповідного доказогого поступовання висносить звичайною більшістю голосів кінцеве оречення, в якому:

- а) стверджує вину поповнення окресленого в закиді вчинку або невинність сеніора, поставленого у стан обвинення;
- б) вказує на прислуговуючий від оречення відклик і термін до його зложення.

§ 2. Якщо у висліді переведеного поступовання Рада Чести I-ої Інстанції, названа в ст. 20 § 1 т. А-1 прийде до переконання, що в даному випадку належало б примінити кару — замість одної з пересторог — відступає справу разом з актами Раді Чести, названій там же під А-2 до остаточного вирішення. Ця остання РЧ вирішує справу навіть тоді, якщо вважаєтме доцільнішим примінити не кару, але одну з пересторог.

§ 3. Кінцеве оречення Ради Чести повинні бути узасаднені й підписані всіма трьома суддями, та доручені на письмі поставленому у стан обвинення та обвинувачеві.

Стаття 24.

§ 1. Від кінцевих оречень Ради Чести I-ої Інстанції прислуговує як обвиненому, так й обвинувачеві право відклику до РЧести II-ої Інстанції; відклик повинен бути внесений до РЧ I-ої Інстанції у двотижневому реченні від дати одержання та відповідно умотивований.

§ 2. Рада Чести I-ої Інстанції, одержавши відклик, пересилає його разом з актами справи Раді Чести II-ої Інстанції найпізніше впродовж тижня.

§ 3. Справування перед Радою Чести II-ої Інстанції відбувається на тих самих засадах, що справування перед РЧ I-ої Інстанції, в основному на підставі актів, а тільки виімково через поновлення доказів; зокрема переслухування свідків, що вже складали зізнання перед РЧ I-ої Інст. може бути переведене тільки виімково.

во на підставі однозгідного рішення усіх членів РЧести.

§ 4. Кінцеві оренчення РЧ II-ої Інстанції, якими в основі (в питанні вини) потверджено оренчення РЧ I-ої Інст. е остаточні та правосильні навіть у цьому випадку, якщо у II-ій Інст. примінено пересторогу замість кари або інший ступінь пересторог чим у I-ій Інстанції. Від оренчень РЧ II-ої Інст., що змінюють в основі (в питанні вини) оренчення I-ої Інст., або замість приміненої в I-ій Інст. перестороги, примінують кару виключення, допускається надзвичайний відклик до РЧ при Булаві УПС (III-я Інстанція).

Стаття 25.

§ 1. Справування перед РЧ закінчене остаточним і правосильним оренченням може бути відновлене тільки у виймових випадках, якщо:

- а) оренчення це спирається на фальшивих зізнаннях, що стверджено в окремому справуванні, або
- б) вийли на яв такі нові обставини й факти, незнані передим ані обвиненому ні обвинувачеві, які можуть вплинути на основну (в питанні вини) зміну правосильного оренчення.

§ 2. Внесення про відновлення справування складає обвинений або обвинувач тій РЧести, яка у першій Інст. видала оренчення, що мало б бути предметом зміни в випадку допущення відновлення.

§ 3. Рада Чести, одержавши внесення на відновлення справування, переводить спершу розправу над питанням допускомости відновлення, згідно з вимогами § 1-го, а щойно пізніше отвирає справування по суті справи.

Стаття 26.

§ 1. Всі члени Рад Чести (судді) у виконуваних своїх функцій, що дотичать виміру пластової справедливости, е ні від кого незалежні та при видаванні оренчень керуються тільки власною совістю, засадами пластової идеології і пластового правопорядку та добром УПУ; вони можуть складати відповідно узасаднені внесення на зміну чи доповнення приписів, що дотичать засад справування перед Радами Чести.

§ 2. Зверхній нагляд над діяльністю усіх Рад Чести виконує Суддя Булави УПС, який може видавати додаткові інструкції щодо засад справування та доручувати виконування функцій постійного судді одному з членів тих орг. клітин нижчого ступеня, яких провід походить не з вибору, а тільки з іменування (пор. ст. 9 § 2 і § 5, — ст. 13 § 4 і ст. 20 § 3).

Розділ VI.

Кінцеві й перехідні постанови.

Стаття 27.

§ 1. Постанови цього правильного набувають загально обов'язуючої сили

після затвердження Головною Пластовою Старшиною і оголошенням прийнятим в УПУ способом; ГПСтаршина може означити докладну дату, від якої починаючи працильник цей обов'язуватиме.

§ 2 З тою хвилиною тратять обов'язуючу силу всі постанови працильника УПС з дня 11. 9. 1946 разом із змінами й доповненнями введеними постановою Крайової Старшини з 3. 4. 1947 (Пластові Вісті ч. 1 черга 8) і рішеннями ГПС з дня 9. липня 1949, що дотичать Крайових Референтів і зв'язкових УПС («Сеніорська Ватра» ч. 25 за грудень 1949), та всі інші постанови й інструкції, що спираються на дотепер обов'язуючому працильникові.

§ 3. До часу оголошення нових вимог на сеніорські ступені (гл. ст. 7 § 2), обов'язують вимоги затверджені Командою СУПЕ дня 11. IX. 1946, оголошені як додаток до працильника з 11. IX. 1946, з змінами, що випливають з постанови ГПСтаршини з дня 8. VI. 1949 у справі назовництва й вимог для пластових виховників (Вісті Булави ГКП-в ч. 7 (8) з 20. липня 1949 черга I і Сеніорська Ватра ч. 1 (4) за червень 1949), якою усунуєно з днем 1. IX. 1949 уживання в українській мові назви «скаутмастер» і зрівняно дотепер набуті ступені скаутмастрів з відповідними ступенями у групі пластунів сеніорів.

Стаття 28.

§ 1. Уповажноється Булава УПС видавати у виконанні приписів цього працильника окремі постанови, інструкції та накази для доповнення або точнішого окреслення і вяснення поодиноких проблем та уодностайнення діяльності.

§ 2. Зокрема Булава УПС видасть інструкції відносно:

1. переходу з УСП чи УПУ до УПС і всіх зв'язаних з тим переходом питань (час обсервації і вимоги, що їх треба в тому часі виконати, призначення відповідних ступенів УПС у відношенні до ступенів УСП, доповнюоче приречення, однострой і відзнаки сеніорів кандидатів і т. п.).

2. вимог прийняти до УПС осіб, що не проходили пл. служби в УПУ чи УСП і однострой та відзнак сеніорів-прихильників,

3. вимог на окремі ступені УПС і способу ствердження виповнення тих вимог,

4. взаємовідношення у ділянці діяльності і звітування між місцевими чи то тереновими, а безтереновими орг. клітинами (ланки праці чи самодіяльні гуртки у відношенні до куренів), що впливає з подійної приналежности сеніорів,

5. виміру пластової справедливости й засад справування перед РЧести.

Микола Бараболяк

Проект „Б“

Розділ I.

Загальні постанови.

Стаття 1.

1. Об'єднання пластунів-сеніорів має назву «УЛАД ПЛАСТОВОГО СЕНІОРАТУ», скорочено УПС.

2. УПС діє в усіх країнах, де живе принаймні 10 сеніорів.

3. УПС має осідок у США. Місце осідку Генеральної Старшини означить кожночночасно Начальний Сеніор.

Розділ II.

Мега й засоби.

Стаття 2.

Завдання УПС:

1. Об'єднувати громадян, що були членами пластових уладів молоді, і таких, що в тих уладах не були, а бажають здійснювати пластові обов'язки і Пластовий Закон для добра української нації і людства та зобов'язалися жити й провадити свою діяльність згідно з пластовими засадами.

2. Брати організовану участь в українському внутрішньо-громадському житті з метою здійснювати в тому житті засади основних пластових обов'язків і Пластового Закону.

3. Ознайомлювати чужонаціональне оточення із змаганнями українського народу, пропагувати українську визвольну ідею серед того оточення та здобувати приятелів і симпатиків для української визвольної справи серед чужинців.

4. Плекати серед своїх членів пластове побратимство, допомагати їм оформлювати свій світогляд у пластовому дусі та розвивати всі свої сили і вмілості, пропагувати поширення пластових ідеї серед найширших кіл громадянства, стимулювати, щоб члени допомагали собі в потребі морально та матеріально і т. ін.

5. Підтримувати морально й матеріально пластовий рух молоді, передаючи наступним поколінням світлі традиції українського пластового руху.

Стаття 3.

Засоби для здійснювання тих завдань.

1. Брати організовану участь у всіх проявах громадського життя, впливаючи на те, щоб у ньому плекались ідеали та стосувались засоби визнані в Пласті, реагувати на всі потреби того життя чи то через власні почини, чи підтримуючи почини інших організацій.

2. Влаштувати з'їзди, доповіді, дискусійні вечори й інші того роду імпрези.

3. Підтримувати тогарське життя серед своїх членів, утримуючи домівки, клуби тощо.

4. Проводити табори, влаштувати зу-

стрічі, змагання та інші традиційні пластові підприємства.

5. Наладжувати зв'язок з чужинцями та їх організаціями, влаштуючи для них окремі виступи.

Розділ III.

Члени, їх права й обов'язки.

Стаття 4.

1. Членами УПС є всі досі зверифіковані сеніори й ті, що будуть зверифіковані до дня, коли цей статут увійде в силу.

2. Членом може стати кожний українець, що закінчив 25 років життя і:

а) переходить до УПС безпосередньо з УСП, або

б) може виказатися, що раніше належав до УПС або УСП і поводився бездоганно в тій службі, або

в) у громадському й особистому житті стосує пластові засади, хоча ніколи до Пласту не належав.

3. Кандидати, названі під а) і б) уступу 2. цієї статті вносять прохання до відділу, в окрузі якого живуть. Старшина відділу пересилає прохання Генеральній Старшині для вирішення, додавши свою опінію.

4. Особи, названі під а) уступу 2. цієї статті можуть стати членами УПС лише тоді, якщо їх прохання про прийняття в члени випередить одностайно постановою ради відділу, щоб запропонувати тій особі членство в УПС.

Стаття 5.

1. Члени УПС дістають такі ступені, відповідно до їх вироблення і заслуг:

а) пластун-сеніор праці,

б) пластун-сеніор довір'я,

в) пластун-сеніор керівництва. (Пластун-сеніором керівництва може стати тільки той, хто прийшов до УПС на підставі статті 4. уступу 2а) або 2б) і має не менше п'ять літ безперервної служби в Пластовому Уладі та оягнув уже ступінь пластуна-скоба. В дуже вийняткових випадках може стати сеніором керівництва той, хто оягнув тільки ступінь пластуна-розвідчика, але своїм життям і пластуванням виказав відповідний рівень пластового вироблення).

2. Ступені сеніорів довір'я і керівництва надає Начальний Сеніор.

Стаття 6.

1. Сеніори мають право:

а) Брати участь у Великій Раді та вибирати й бути вибираними до керівних органів УПС,

б) Користуватися усіма влаштуваннями УПС,

в) Носити однострій та відзнаки, як-

що вони будуть установлені й затверджені,
г) Користати з інших прав, згідно з пластовою традицією.

Стаття 7.

Обов'язки сеніора випливають з основних пластових обов'язків і Пластового Закону. Виразно накладається на сеніорів обов'язок:

1. брати участь у радах, сходинах, з'їздах та інших починах УПС і підтримувати всі заходи, яких вживається для ведення діяльності УПС,
2. здисципліновано виконувати всі ухвали Рад, директиви Начального Сеніора та постанови й рішення старшин,
3. платити членські внески.

Стаття 8.

Спосіб примання членів буде унормований правильником Генеральної Старшини, затвердженим Начальним Сеніором.

Розділ IV.

Верховні Органи УПС.

Стаття 9.

Верховними Органами УПС є:

- а) Велика Рада УПС
- б) Начальний Сеніор
- в) Рада Довір'я
- г) Генеральна Старшина
- г) Генеральний Суд

а) Велика Рада УПС.

Стаття 10.

1. Найвищий Орган УПС є Велика Рада УПС; це є збір усіх пластунів-сеніорів.
2. Зібрання Великої Ради є звичайні і надзвичайні.
3. Звичайне зібрання Великої Ради скликає Начальний Сеніор у третій чверті кожного паристого календарного року.
4. Надзвичайне зібрання Великої Ради скликає Начальний Сеніор з власного почину, якщо є думки, що того вимагає добро УПС. Скликає його теж на бажання 1/3 відділів або на внесення Ради Довір'я, якщо вони посталять внесення щодо порядку нарад.
5. Якщо б Начальний Сеніор не міг скликати Великої Ради, Раду скличе Рада Довір'я.

Стаття 11.

До компетенції Великої Ради належить:

1. Вислухати й одобрити звіти з діяльності Начального Сеніора, Генеральної Старшини й Ради Довір'я.
2. Установити й затвердити програму діяльності УПС.
3. Вибрати Начального Сеніора, Генеральну Старшину й Раду Довір'я.
4. Змінити статут.
5. Затвердити бюджет.
6. Інші справи, які будуть поставлені на порядку нарад.

Стаття 12.

Рішення Великої Ради дійсні, якщо на Раду явилася принаймні половина чле-

нів. Сеніор може заступити на Раді двох інших членів того самого відділу на підставі письмового уповажнення.

б) Начальний Сеніор.

Стаття 13.

1. Начальний Сеніор є носієм Пластової Ідеї в УПС і як найвищий авторитет у питаннях пластової ідеології дбає про здійснення в УПС головних пластових обов'язків та Закону.
2. Для здійснення тих завдань, Начальний Сеніор може видавати чи то сам, чи при співдії інших органів УПС, директиви так Генеральній Старшині, як і відділам — за її посередництвом. Ці директиви не можуть суперечити розлучіям Великої Ради.
3. Начальний Сеніор виконує й інші функції, передбачені цим статутом.

в) Рада Довір'я.

Стаття 14.

1. Рада Довір'я складається з голови і двох членів.
2. Рада Довір'я є орган контролю над усіма діяннями діяльності УПС. Зокрема Рада Довір'я опрацьовує і вготовляє для Начального Сеніора звіти й пропозиції у справі здійснювання Пластового Закону і обов'язків в УПС, звіт щодо оцінки діяльності Генеральної Старшини й ін.
3. В засіданнях Ради Довір'я може брати участь Начальний Сеніор.

Стаття 15.

Так Генеральна Старшина, як і старшини відділів мають обов'язок зробити доступними для Ради Довір'я усі матеріали, книги й письма, що їх вимагатиме Рада.

г) Генеральна Старшина.

Стаття 16.

Генеральна Старшина УПС:

1. дбає про виконання ухвал Великої Ради УПС та директив Начального Сеніора,
2. керує діяльністю відділів й узгоднює працю,
3. приймає нових сеніорів,
4. репрезентує УПС назверх сама або з Начальним Сеніором, якщо він у якійсь справі застерігає собі представництво УПС,
5. виконує інші функції, не застережені Великій Раді, Начальному Сеніорові або Раді Довір'я.

Стаття 17.

У склад Генеральної Старшини входять: голова, його заступник, писар та референти: організаційний, господарчий і міжнародних зв'язків. Начальний Сеніор може ввести у склад Генеральної Старшини підреферентів для окремих завдань без права рішального голосу.

Стаття 18.

Засідання старшини скликає голова. Для важности її рішень треба присутності принаймні 4 членів. У випадковій рівности голосів, переважає голос Голови. Засідання старшини може бути скликане теж Начальним Сеніором. Якщо

Начальний Сеніор прийняв на засіданні, головує, хоча не голосує.

Стаття 19.

Начальний Сеніор має право вета проти кожного рішення Генеральної Старшини, яке, на його думку, незгідне з пластовою ідеологією або шкодить інтересам Пласту. Якщо після вета Начального Сеніора Генеральна Старшина, після нового розгляду даної справи, не змінить свого попереднього становища, тоді Начальний Сеніор скликає нараду Генеральної Старшини, Ради Довір'я та Генерального Суду, які разом ще раз дискутують справу й вислухують думки Начального Сеніора та Генеральної Старшини і переводять голосування. Якщо хоч сім голосів буде в користь попереднього рішення Генеральної Старшини, рішення набирає сили. Члени Генеральної Старшини, Ради Довір'я або Генерального Суду, якщо не можуть узяти участі в голосуванні особисто, повинні віддати голос писемно.

г) Генеральний Суд.

Стаття 20.

Генеральний Суд є незалежною від усіх інших органів УПС установою, підлягає тільки Пластовому Закону та діє у випадку порушення того Закону.

Стаття 21.

1. Генеральний Суд складається з Генерального Судді та суддів із вибору.
2. Генерального Суддю іменує і відкликає Начальний Сеніор.

Стаття 22.

1. Генеральний Суддя складає список суддів із вибору на кожний календарний рік. Їх слід добирати із сеніорів довір'я і керівництва.
2. Начальний Суд засідає у складі Генерального Судді та двох суддів із вибору. Як обвинувач, так і обвинувачений вибирають по одному судді із списку означеного в попередній точці. Коли б сторони в означеному Генеральним Суддю реченні не обрали своїх суддів, тоді Генеральний Суддя призначить сторони суддю із списку.

Стаття 23.

1. Генеральний Суд розглядає справи як II-а інстанція на підставі відклику від рішень судів при відділах.
2. На внесення Ген. Обвинувача цей суд розглядає теж справи особливої громадської, політичної або ідеологічної ваги як перша інстанція. Такі справи на розсуд Ген. Судді можуть розглядатися в побільшеному складі п'яти суддів. Від рішень не має відклику.

Стаття 24.

При Генеральному Суді діє Генеральний Обвинувач, іменованим Начальним Сеніором. Начальний Сеніор може теж іменувати окремого обвинувача для даної справи, якщо цього вимагають обставини справи або приписи справування.

Стаття 25.

1. При розгляданні справ Генеральний Суд стосує загальні засади карного справування.

2. Метою судового справування перед Генеральним та іншими судами в УПС є радше ствердити законність або незаконність, ніж карати. Суд може, однак, і вимірити кару, яку в даних обставинах визнає за відповідну.

Стаття 26.

Уповажнюється Генерального Суддю виложити основи судочинства в окремому правильнику. Цей правильник вимагає затвердження Начального Сеніора.

Розділ V.

Низові клітини та їх органи.

Стаття 27.

Якщо в одній місцевості живе постійно найменше 10 сеніорів, вони творять відділ УПС.

Стаття 28.

Території країн, де живуть сеніори, будуть поділені на округи. Всі сеніори, що живуть на терені округи, є автоматично членами організованого на терені округи відділу УПС.

Стаття 29.

1. Відділ може бути поділений на гуртки за засадою статі, спільних заінтересувань, приналежності до одного матірнього курення, територіальним тощо.
2. Якщо в якійсь місцевості на терені округи живуть постійно принаймні 3 члени УПС, вони можуть заснувати гурток.

Стаття 30.

Органами відділу УПС є: 1. Рада Відділу УПС, 2. Старшина Відділу, 3. Суддя Відділу.

Стаття 31.

Рада Відділу складається з усіх поєноправних членів відділу. Її скликає Старшина Відділу в разі потреби, а принаймні раз у рік. Поза тим Старшина скликає поточні сходині відділу для обговорення і поладнання біжучих справ.

Стаття 32.

Щодо компетенції Ради Відділу, слід стосувати аналогічні приписи з статей 10-12 цього статуту.

Стаття 33.

Діяльність відділу керує Старшина Відділу УПС. Її вибирає Рада Відділу в складі 3-7 членів в міру чисельности й потреб відділу. Число Членів Старшини Відділу встановлює Начальний Сеніор, маючи на увазі побажання відділу.

Стаття 34.

Для кожного відділу Начальний Сеніор визначає і відкликає суддю того відділу та обвинувача.

Стаття 35.

Суд відділу УПС діє у складі Судді Відділу та двох суддів із вибору. Сторони мають право обрати на свого суддю будь-кого із членів свого відділу або й іншого сеніора.

Стаття 36.

Позатим до діяльности суддів при відділах стосуються приписи про Генеральний Суд.

Розділ VI.
Перехідні постанови.

Стаття 37.

До часу переходу Централі УПС на Рідні Землі, діють такі виняткові постанови:

1. Велика Рада не збирається. Всі постанови й резолюції, що за статутом виносить Велика Рада, як рівнож вибір до Верховних Органів УПС буде переведений листуванням на таких за-садах:

а) В реченні, коли за статутом мала б відбутися Велика Рада УПС, Начальний Сеніор розішле, — разом із постановою про ідбуття в означеному реченні Великої Ради листуванням — усім членам УПС копії звітів: свого власного, Генеральної Старшини та Ради Довір'я за минулий адміністративний період, внесення щодо особового складу Генеральної Старшини та всі інші внесення й резолюції, які б у звичайних умовах повинні бути предметом нарад та ухвал Великої Ради, закликаючи всіх сеніорів подавати в місячному реченні свої контрпропозиції. Одночасно буде теж поданий остаточний реченець віддачі голосу листом, не довший як три місяці, в якому те часі він має дійти до рук Ради Довір'я.

б) Рада Довір'я розгляне надіслані контрпропозиції і завваги та подасть Начальному Сеніорові пропозиції і справи щодо того, що з тих матеріалів додатково передати під голосування членів. Кожний член зобов'язаний письмово передати голос «за» або «проти» основних та евенчуальних додаткових пропозицій. Голосування проводиться в засади за відділами УПС. З тою метою своєчасно будуть скликані Ради Відділів, виключно для обговорення справ, зв'язаних з переведенням Великої Ради та голосування. Протокол тих Рад негайно буде пересланий Раді Довір'я. В ньому буде зазначено, які члени відділу УПС не голосували. Вони повинні передати свій голос безпосередньо Раді Довір'я.

в) коли б голоси щодо складу Старшини були розбіжні, й ніхто або дехто з пропонованих членів Старшини не отримав більшості голосів, Рада Довір'я, розглянувши матеріяли голосування, визначить членів старшини до повного складу, маючи на увазі переважну кількість голосів, що впали на поодиноких кандидатів та прикмети їх характеру. Ця постанова Ради Довір'я вимагає затвердження Начального Сеніора.

г) Так пропозиції щодо особового складу Генеральної Старшини, як і

постанови Ради Довір'я про особовий склад не обраної листуванням Генеральної Старшини, мусять взяти на увагу те, щоб принаймні п'ять членів тої Старшини жили постійно в тій самій місцевості. Відступати від тої вимоги можна лише у виняткових обставинах.

2. Таким же самим порядком буде обраний заступник Начального Сеніора який увійде в права Начального Сеніора, коли б цей не міг виконувати своїх обов'язків, що ствердить постановою Рада Довір'я. Заступник може заступати Начального Сеніора в рамках доручень того ж.

3. Раду Довір'я іменує і відкликає Начальний Сеніор.

4. Начальний Сеніор може настановляти Крайових Відпоручників УПС або іменувати крайові старшини УПС в поодиноких країнах, коли б зайшла потреба. Ті органи виконують функції в рамках доручень Начального Сеніора і Генеральної Старшини.

Розділ VII.

Кінцеві постанови.

Стаття 38.

З моментом схвалення цього статуту, Сірій Лев переймає силою цього статуту обов'язки Начального Сеніора.

Стаття 39.

Дотеперішні безтеренові об'єднання сеніорів — «Матірні Курені» стають Відділами УПС в розумінні цього статуту, якщо оберуть собі осідок в одній з округ, означених постановами цього статуту та погодяться об'єднати у своїх рядах усіх перебуваючих у тій окрузі сеніорів. Такі відділи можуть плекаті всі свої питоменності, якщо вони не суперечать засадам цього статуту.

Стаття 40.

Коли б виникла потреба ввести систему відзначень, Начальний Сеніор видасть у тій справі окремий правильник, що установить орган компетентний призначати ці відзначення як і систему відзначень.

Стаття 41.

Уповажнюється Начального Сеніора видати директиви, які мали б на меті узгоджувати з цим статутом усі дотепер обов'язуючі сеніорів приписи.

Стаття 42.

Цей статут набере сили, якщо буде схвалений більшістю зверифікованих сеніорів. З тією метою його розішлецься усім зверифікованим членам із закликом віддати голоси до місяця від дня розсилки. Вважається, що голос відданий за статутом, якщо його проект був висланий під останньою відомою адресою члена та в означеному реченні не було негативного голоау.

Обґрунтування проєкту «Б»

Потреба кодифікації основ сеніорського пластування не підлягає сумніву. Кожне організоване життя іде краще, коли спирається на скодифіковані правила. Усі товариства починають свою діяльність від складання статуту. УПС властиво досі статуту не має. На мою думку, це великою мірою спричинює, що сеніорський рух (поза виховним і видавничим секторами) шкутильгає.

Велику роботу для УПС зробив сен. В. Савчак, намагаючись скодифікувати підстави сеніорського руху. Навіть недосконалі статут кращій, чим теоретизування роками. Недотягнення в статуті все можна виправити, але треба раз статут схвалити.

Цей проєкт — це контрпроєкт на проєкт сен. В. Савчака. Звідсіть полемічний характер обґрунтування. Той полемічний характер залишено, бо автор свідомий, що більшість сеніорів розуміє сеніорський рух так, як його схопив у правилах сен. Савчак.

Статут чи правильник

На нашу думку, конституційним правилампластового сеніорського руху слід дати назву статут, а не правильник. Правильниками будуть виконні постанови до того статуту, видані на його основі. Назви „статут“ вимагає теж окремішній характер сеніорської організації в рамках пластового руху в цілому.

Мета і засоби в товариствах

Без сумніву основною і остаточною метою всіх наших поважніших організацій є здобути державну незалежність нашому народові і втримати її після здобуття. Всі заходи, що ведуть до тої мети, є властиво засобами до осягнення цієї цілі. Та в статутах товариств про цю остаточну мету не згадується, а виносять до рангів мети певні досягнення, що хоч по суті є засобами, коли мається на увазі цю остаточну мету, то являють собою певні духові вальори, варті того, щоб для їх досягнення творити організації. Засобами теж будуть певні, чисто

технічні, матеріяльні засоби, спрямовані на досягнення тих духових вартостей. Цей критерій стараємося застосувати при окресленні мети і засобів сеніорського руху. Які будуть вартості, що ведуть безпосередньо до здійснення наших пластових, національних ідеалів? Це: 1. упорядкування наших внутрішніх громадських відносин, 2. пропаганда українського питання серед тих, що мають вплив на міжнародні стосунки. Згідно з тим покладемо ці дві справи як два основні завдання сеніорського руху. Вони спрєцизовані в пунктах: 2) і 3) статті 1-ої проєкту.

Щоб досягти ці два основні завдання, люди, що мають їх здійснювати, мусять мати певні прикмети духа. Це буде основна характерна риса такого елітарного руху, як сеніорський. Хоч, отже, не будемо братися перевиховувати зрлих громадян, приймаючи, що члени нашого руху перейшли вже до стадії самовиховання, і хоч характерність є для нас властиво одним із засобів певнішого досягнення наших основних завдань, все таки покладемо певні завдання в діяльність духової дисципліни, активності, як одне із наших завдань. Це завдання з'ясоване під п. 4.

Наш зв'язок із ружом молоді з'ясований у пункті 5. На чолі тої статті кладемо п. 1., що з'ясовує як одно з завдань руху з'єднати сили, що хочуть реалізувати пластовий Закон у житті, незалежно від того, чи громадянин перейшов молодечий пластовий вишкіл, чи ні.

Основне завдання

Вертаємося до точнішого з'ясування завдань сеніорського руху, з'ясованих у пп. 2) і 3) статті 1.

Після остаточного вирішення на Великих Радах УПС 20/X 46 і 17/4 49, що завданням сеніорського руху є здійснювати Пластовий Закон в громадському житті, залишаючи виховну працю серед юнацтва скавтамстрам, які — коли мова про їх діяльність — підпорядковані провіді уладу юнаків. Треба прийняти,

Заввага: В. Савчак називає свій проєкт: «Правильник Уладу Пластового Сеніорату». — Натомість Проєкт «Б» називає М. Бараболяк: «Статут Уладу Пластового Сеніорату».

що громадська праця, внутрішньо-громадська і зовнішньо-громадська — це головна мета нашої організації. Якими ж шляхами маємо цю мету організувати? Тут прийдемося з'ясувати наше відношення до політики, партії і партійництва.

Сеніорський рух, політика і партії

Маємо влазити в політику? Коли згадуємо це, мимохідь приходять почуття обридженія. Маємо спричинитися до того розгартіяшу і хаосу, який вносять в наше громадське життя наші політики? Маємо наражувати нашу організацію на закид політиканства? Маємо стати партією?

Що таке політика? Найти найкращий, найуспішніший, найкоротший шлях для здійснення громадського ідеалу. Чи нам не слід шукати того найкращого шляху? Чи йти нам лиш у хвості інших, що часто не знають, чого хочуть і куди прямують, яких заслїплення щодо здійснення партійних чи групових завдань доводить інколи до того, що вони виливають дитину разом із водою з купелі?

Ніколи не зуміємо здійснити пластових гасел і Пластового Закону у громадському житті, коли будемо йти одинцем! Коли не порозуміємося між собою, як здійснювати ці ідеали у громадському житті. Коли одні з нас, беручи одинцем участь у громадському житті та йдучи за гаслами груп чи організацій, до яких належать, валитимуть те, що будують другі. Скільки разів ми самі — пластуни находились на протилежних боках барикади?!

Устійнення програми і тактики дії конечно, коли хочемо осягнути нашу пластову мету. Отже перетворитись у партію?

Що таке партія? Яке її завдання? У демократичних державних націй партії організується, щоб мати вплив на державну владу. Щоб не дати одній групі захопити владу і використувувати її для групових чи особистих користей зі шкодою загалу. Таку роль сповняють партії в таких керівних демократіях, як США, Англія, в дещо викривленій формі

у Франції. Партії серед недержавних народів — нонсенс. Треба ж попереду установити владу після виборення незалежності, а тільки тоді можуть почати діяти партії, як засіб контролю тієї влади, як знаряддя втримання її в порядку. Недержавний народ повинен мати одну недержавну організацію за сегорами військової підготовки, право-адміністративним, соціальним, допомогивим і інш. Нонсенс впливати на організацію державної влади, якої нема. Тому, хай нас Бог боронить, щоб ми мали побільшувати число тих нонсенсових організацій.

Одне лише мусимо брати під увагу: що в нашому громадському житті, на жаль, діють партії та групи і що вони вносять у те життя більше негативів, як позитивів.

Коли, отже, було б для нас самогубством з точки зору пластової ідеології розпорозуватися далі у морі тих партій, партійок, груп і групок, то виключаючи можливість стати партією, мусимо в даних обставинах безвідповідальності, хаосу і безшабашного гуляйпілля у нашому громадському житті, для протидії тому злу, щоб боротись за національний ідеал, а не опинитись у боротьбі за групові амбіції та інтереси, які дуже часто йдуть на шкоду тому національному ідеалові, — установити програму боротьби за здійснення пластового ідеалу у громадському житті, мусимо виробити тактику успішного і скорого її здійснювання, мусимо застосувати дисципліну, побігну, як у партії, що буде сходитись із постулятом дисципліни, вимаганої в Пласті!

Так слід розуміти пасус про „організовану участь у громадському житті“ в п. 2 ст. 1 статуту. Таке поставлення питання здійснює ті ідеї, які здавна пропагують ініціатори сеніорського руху. Основи такого розуміння сеніорського руху дає ідеологічний реферат сен. А. Фіголя на з'їзді УПС 20.X.46, коли він каже, що ми повинні внести свою, нову пластову ідею в громадське життя, не втікати від розв'язки політичних питань, а ставити їм чоло, що не можлива така ситуація, щоб один сеніор визнавав УНР, а другий нехтував її, коли той другий навпаки

визнає як національний авторитет УГВР, ігноруючи УНР. Такі питання, як питання всенародного проводу і авторитету, мусять бути вирішені внутрі нашої організації, коли вона взагалі має заслужувати на назву організації. Те основне і безліч інших гострих питань мусять бути вирішені й погоджені, коли ми хочемо перевести якусь ідею в життя і коли хочемо у пластовому дусі потягнути за собою втомлену до краю партійною гризною здорову частину нашого громадянства. Так само ставить завдання сеніорського руху і Сірий Лев, підкреслюючи на тому ж з'їзді, що ми не повинні шукати громадської праці поза Пластом, бо у Пласті „вся політика і культура, і всі ділянки громадського життя можуть бути здійснювані успішніше, чим у розпорозненні“, як це діється досі. „Коли входимо в життя“, то мусимо ним керувати, а не дозволити керувати нами людьми менше вартим. У нас не вироблені форми впливу на громадське життя“... (див. реферат Сірого Лева на з'їзді УПС).

Цю тенденцію організованої громадської роботи підтримують теж на другому з'їзді сен. Ю. Студинський, сен. Я. Падох, сен. О. Тарнавський, сен. Б. Смик, цю саму ідею підтримує на відправі 13.8.49 сен. П. Рогатинський, який у своєму здоровому намаганні спрямувати сеніорський рух на властиві організовані рейки, пішов так далеко, що каже, що „сеніорський рух мусить бути свого роду масонською льожею, яка координувала б усі прояви громадського життя“.

Ці голоси провідних сеніорських діячів дають підставу до висновку, що така організаційно-політична спаяність сеніорського руху є впливом двадцятирічного шукання форми вияву нашого пластового „я“ в громадському житті, вона є логічною консеквенцією постуляту дисципліни в пластовій організації і вимогою жалюгідних умов нашого громадського життя під цю пору. Нам треба стати до боротьби за мораль і ферплей у наших громадських відношеннях, не ховати голову в пісок. Момент накладає на нас певне завдання, і ми обов'язані його сповнити.

Засоби

Вони, здається, досить ясно з'ясовані у проєкті. Перш усього засоби, що ведуть до оформлення політичного і громадського світогляду як організації. Цій меті будуть служити доповіді, дискусії, з'їзди. Є один найпростіший, найкоротший і єдино-правильний шлях для здійснення наших ідеалів у світі: принципів пластових гасел і Закону: його установити і оформити. Опісля здійснювати у всеукраїнському, крайовому і льокальному масштабах. Реагувати чесно і без упереджень на всі прояви громадського життя і з'єднувати громадянство для наших починів.

Пластове побратимство як самозрозуміла річ!

Велитенські завдання у ділянці міжнародних зв'язків. Перш усього підготувати себе. Стимулювати вивчення мов, політичних умов даної країни, щоб себе культурно презентувати перед чужинцями. Нав'язувати особисті зв'язки з впливовими людьми й організаціями. Доповіди у чужих мовах, участь у чужинецьких з'їздах — робота для вибраних. Залобігати, щоб непередготовані люди нас не компромітували у міжнародних зв'язках.

Організаційна схема

Найважливіше питання, яке приходить розв'язати — це проблема, чи УПС має бути організацією незалежною, чи залежною від ГПС. Коли мають бути здійснені завдання УПС, як вони спрецизовані в розділі II проєкту, не може бути і мови про підпорядкування. Згідно з постановами з розділу II УПС — це громадська установа. Три інші пластові улади — це par excellence виховні організації. Як виховна організація не повинна бути підпорядкована УПС-ові, так і УПС не можна підпорядкувати виховній організації молоді. Не можна організацію старших громадян робити підзвітною проводові, що покликаний керувати рухом молоді і що повинен мати представників тої молоді в своєму складі.

Безперечно — сеніорський рух, так би мовити, виріс на скватмастерському, і в багатьох країнах він поза ці межі і не виходить. Інакше у

нас. Як уже згадано в обґрунтованні до розд. II, є сильна тенденція серед передових представників сеньорського руху надавати сеньорському рухові, після відсенарування від нього виховницького сектора, характер громадської організації, з чого випливає постулат провести чітку лінію розподілу між Пластом як рухом молоді і сеньорським рухом.

Не сміємо з Пласту, як організації самовиховання молоді, робити організацію старих. Пласт має залишатися тим, чим він був подуманий Бі-Пі чи Дротом; не робім з Пласту свого роду лабораторії Воронова для відмодернування себе. Не інфантилізуємо себе через Пласт! Візьмім із пластової організації тільки те, що нам пристойть узяти, ідею, закон, обов'язки. Як старші громадяни поставимо собі за завдання здійснювати ці засвоєні в Пласті принципи в громадському житті, візьмім з Пласту зміст, але здійснюємо його у формах, які випливають із факту, що ми вже не молоді і не можемо наслідувати молоді. Вжіймо порівняння: Пласт — дійова армія, сеньори — ветерани. Завдання ветеранів закріпити в громадянстві здобутки армії. Те і ми робім. Стараймося здійснювати в громадському житті те, чого навчилися в Пласті. Це все! Не може бути мови про спільну команду ветеранів і бойової армії.

Отже Генеральна Старшина УПС і ГПС — це мусять бути два, собі взаємно не підпорядковані, органи. Сеньори лиш у своїй прикметі виховників (скавтастрів) мусять бути підпорядковані ГПС. Поза тим найвищий їх орган — Велика Рада, Начальний Сеньор і Генеральна Старшина. Корисною була б унія Начального Сеньора і Верховного Пластуна, входження деяких членів Ген. Старшини УПС у ГПС, або навпаки. Думаю, це постулати легкі до зреалізування. Можна теж розвжити питання, чи УПС не міг би перебрати правний патронат на трьома уладами молоді.

Організаційні клітини

Друге важливе організаційне питання — це питання клітин. Досі головною остовою сеньорського руху є так звані Матірні Курені УПС. Чи

залишити їх далі підставою організаційної сітки УПС? Поперше: Матірні Курені — це по суті континуування старшо-пластунської форми пластування. На добре, ці колишні „ЛЧ“, „Чорноморці“, „Греблі“ повинні залишитися далі старшо-пластунськими куренями; їх творці повинні передати ці прекрасні форми пластування зрілої молоді свого дорогові — нинішнім старшим пластунам. Колишні творці тих форм пластування повинні залишитися у них лише у такій ролі, у якій залишаються старші громадяни у буршівських корпораціях. Людям, що сьогодні у сорокових чи п'ятдесятих роках, ті форми пластування не відповідають. Їм треба витворити нові форми, питомі їх вікові і досвідом, а головне, які будуть пристосовані до тих завдань, які має сповнити сеньорський рух, про що говорилося при обґрунтуванні постанов II-го розділу того статуту.

Та це ще не було б таке істотне, коли б не факт, що нинішні МК — це непрацездатні організми, коли їх члени в діаспорі, хоч як ідейно сильні. Завдання, які ставимо перед УПС, не можуть бути здійснювані кореспонденційною метою, треба, щоб живі люди зустрічались і робили, щоб це не була паперова праця.

Проект д-ра Савчака пропонує творити доривочні конгломерати під назвою „ланок праці“, а крім того теренові і безтеренові Матірні Курені. Для мене досить незрозуміле, яке мало б бути відношення між „ланкою праці“, місцевим „тереновим куренем“ і другим „безтереновим“? Виходило б так, що нинішня сеньорська еліта, що належить до МК, мала б діяти у повному розпорощенні, приймаючи лише доривочну участь у „ланках праці“, натомість „теренові курені“ творено б з „сеньорських недобитків“ і вони стали б свого роду „сеньорським плебсом“. Коли б прийняли, що діяльність МК далася б погодити з діяльністю його членів у „ланках праці“, то мабуть важко уявити собі, в якому відношенні мали б стояти члени „теренового куреня“ до місцевої ланки праці, складеної з членів тих різних „безтеренових куренів“. У такій системі роздвоєння особовості се-

ніора і розпорощення його уваги певне.

Уявляю собі досить важку ситуацію, коли б правильник д-ра Савчака став дійсним, і вважаю, що хоч ідея „ланок праці“ могла мати сенс у стадії посиленої еміграції, то ніяк, коли маємо кадри сеньорів по всіх осередках скупчення української еміграції, час залишити назву „ланка“ з її рисами переходовості і нестабільності, а взятися за створення ясної і простої організаційної схеми сеньорського руху у формі, яку пропоную в ст. 27 — і наст.

МК — це світла історія нашого руху, це ступінь, який ми вже переступили. Нині ми старші громадяни і мусимо творити те, що нам потрібно для здійснення наших завдань. Коли б усі „ЛЧ“, напр., скупчилися в Нью-Йорку, „ЧК“ в Торонто, „Характерники“ у Філадельфії, то ми не мали б проблеми і могли б працювати в дотеперішніх об'єднаннях. Але коли життя поставило нас у іншу ситуацію, заховаймо МК радше як символічні об'єднання, підтримуймо зв'язки між собою, влаштувуймо, скажімо, з'їзди колишніх побратимів, але завдання, які собі тепер ставимо, мусимо здійснювати з тими, з якими доля нас злучила. І хай ті зв'язки не будуть лише у провізоричних „ланках праці“, а хай нав'язуються нові, тривалі зв'язки пластового побратимства з приявними на місці людьми. Коли члени к. МК зважуть, що нас не так уже багато, що між усіма нами повинні нав'язуватися такі ж вузли побратимства, які ми плекали в ексклюзивних МК, то наша ідея може тільки скористати на тому, це зміцнить наші сили, а наш УПС зроби́ть тим більше життє- і працездатним.

Мусимо рахуватися з тим, що за кілька десятків років ми — „стара воєна“ минемося, а сеньорський рух має пережити нас і стати живою ідеєю наших дітей і внуків.

Пропонована система мала б виправдати себе теж після повороту до рідного краю. Сумніваюся, чи всі „ЛЧ“ вернуться колись до Львова, а всі „ЧК“ до Стрия. Зафіксована в статуті схема передбачує створення львівського, харківського чи стрийського відділів для конкретної пра-

ці, залишаючи матірні курені для сентиментів, романтики і праці для здійснення вузких, регіональних завдань.

Для тих теренових об'єднань пропоную просту назву „Відділ“. Залишм „курені“ юнакам і ст. пластунам, як їх каприйт. Може згодом придумаємо кращу назву.

Схема проєкту, мабуть, ясна. Напр в США постають відділи в Нью-Йорку, Філадельфії, Дітроїті. Коли в Сиракузах буде 4 сеньорів, вони створять гурток, приналежний до нью-йоркського відділу, коли в Гартфорді, Конн. буде двох сеньорів, вони будуть членами найближчого їм нью-йоркського відділу та братимуть участь у їх діяльності.

Дво- чи триступнева схема?

Не думаю, щоб були потрібні крайові посередні клітини. Не творім забагато бюрократії. Коли створимо Централю в США (нині, думаю, найпевніше місце), то американські відділи тільки скористають на безпосередньому контакті з Генеральною Старшиною УПС. Не думаю, що потреба створення крайової старшини виникає в Канаді, Австралії чи Аргентині і Африці. В деяких частинах світу могло б постати по одному відділові, що координував би працю розпорощених там сеньорів в рамках гуртків. В Німеччині теж, думаю, не виникне потреба творити більше відділів. Коли б така потреба виникла, в статуті дорога відкрита. Крайова Команда, як рам'я Крайової Старшини, а не окремий виборний орган. В рамках нашої нинішньої чисельності я за двоступневістю організаційної схеми, а не за балансом трьох.

Номенклатура

Якщо йдеться про підрядне питання назви старшини, то я залишив би просте найменування „старшина“ (генеральна). Назви, як підскарбій, канцлер і т. ін., я залишив би юнацьким і старшо-пластунським об'єднанням, евентуально відділам, коли б вони хотіли своїх діловодів так називати. Поважній громадській установі, що їй прийде́ться прилюдно виступати, діловоди на таких котурнах, на мою думку, не підходять.

Органи

Не можна мати сумніву, що найвищим органом повинен бути збір усіх сеніорів, і їх воля повинна бути суверенна. Не буде теж сумніву, що потрібний такий орган, як Начальний Сеніор, символ сеніорського авторитету, орган координуючої дії інших органів, речник ідеології.

Рада Довір'я мала б сповняти не тільки роль контрольною комісії УПС. Її завданням є також бути далі судейським органом у таких справах, як ідеологічні, виборчі. Це свого роду дорадчий кабінет Начального Сеніора, (коли старшина мала б перш усього дбати про діяльність), головне в ідеологічних і інших питаннях.

Доки ми в діяспорі, вважаю, що повне здійснення демократичних принципів неможливе. Здається, голосували б без кінця та могли б залишитися без проводу. Конечність хвилево перекинути „суверенітет“ на Начального Сеніора зрозуміла. Самозрозуміла теж інтенція інших постанов того розділу забезпечити УПС-ові провід в умовах розпорошення і не забирати часу сумнівної вартости паперовими зборами і виборами.

Судівництво

В розділі про органи містяться постанови про суд. Нормуємо тільки органи судівництва.

Як правильно підкреслив сен. Падок у своїх заввагах до проєкту сен. Савчака, суд повинен бути відділений від виконних органів, і ту засаду проводимо. Вважаю, що кращий принцип іменування, чим виборних суддів, тому доручасмо Начальному Сеніорові іменування постійних суддів. Проводимо радше принцип полюбовного суду, чим лавничого, уважаючи, що сеніорський суд краще сповнить роль суду, коли в ньому будуть засідати особи довір'я сторін.

Правильно завважив теж сен. Падок, що пластовий карний кодекс і

процедура повинні бути поза конституцією нашого руху. Тому в нашому проєкті того роду постанови пропускаємо. Завважую, що карним кодексом Пласту є його Закон; усе, що є порушенням того Закону, є провинною. Тому немає потреби передбачувати спеціального карного кодексу. Інакше — справа процедури судів. Її можна б легше унормувати, та не по-доктринерськи, а хіба у висліді довгої практики пластових судів.

У проєкті сен. Савчака поміщено деякі процедуральні приписи, та вони такі неповні, що краще їх у статуті пропустити. Коли Генеральний Суддя буде правник, а не має причини іменувати неправника, тоді суд не буде мати процедуральних труднощів, стосуючи згідно із статутом принципи карного справування.

Створити суд, а не „раду честі“, як пропонує сен. Савчак. Цей суд повинен мати куди далші компетенції, чим справи честі. Не уявляю собі сеніорського суду як своєрідний кримінальний суд. Чи ж не повинні у Пласті двері суду зарости павутинням, як, напр., у скандинавських країнах? Наш суд повинен радше квазі довгим порядком стверджувати пластову законність або незаконність дій сеніорів і сеніорських органів, радше як остаточна інстанція встановлювати пластову правдивість чи „ухили“, радше, судячи, дискутувати певні дразливі питання пластової законности і моралі, чим засуджувати і карати. Часом вистачить ствердити лише факти, часом вину, іноді тільки сеніорові запропонувати зміну поступовання, в іншому разі запропонувати обвинуваченому прийняти добровільну кару, а навіть самому її вибрати; може бути випадок, коли треба дати догану, наказати виконати завдання, накласти грошову кару, принизити в членських правах, їх позбавити. На кожний випадок, коли те нормувати, то не в статуті, а в окремому правильнику.

Бл. п. Марія ДВОРЯНИН

вдова по священникові, заслужена Громадянка і Приятелька Українського Пласту упокоїлася в Мюнхені дня 27. червня 1951 р.

В особі Покійної втратив Український Пласт свою довголітню співробітницю, велику приятельку пластової молоді і Добродійку.

Як член Окружної Пластової Старшини в Станиславові, та опікунка 23. Пластового Куреня присвятила Покійна багато труду і праці для виховання пластової молоді. Щедрою рукою підпомагала Пластовий Рух також матеріально, особливо допомагаючи в організації пластових водних таборів над Дністром. За її великі заслуги для Українського Пласту іменувала Покійну Верховна Пластова Команда у Львові в жовтні 1928 р. ДОБРОДІЄМ ПЛАСТУ з правом ношення „СВАСТИКИ ВДЯЧНОСТИ“.

Пластова молодь, яка остала ще в Німеччині, відпроварила Покійну на місце вічного спочинку в Мюнхені, північне кладовище, дня 30. червня 1951 р. Увесь Український Пласт збереже в своїх серцях вдячну пам'ять про свою померлу Співробітницю, Приятельку й Добродійку.

3 нашого життя

На африканській зупинці

1.

Був кінець квітня 1948 р. Двох сеніорів і двоє старших пластунів, що у своїй Великій Мандрівці зупинились часово в горах Крумірії*) роздумували над тим, якби то їм, в тих нових обставинах, відзначити день св. Юрія, що саме наближався. І вирішили, що найкращим відзначенням того Пластового Дня буде: згуртувати у Пласті молодь, що разом зі своїми батьками опинила-

*) Крумірією, вірніше Хрумірією (за арабською вимовою) називається північно-західня, гірська частина Тунезії (найвищі вершки Джебсль Порра-1202 м. і Джебель Бір-1019 м.), вкрита лісами, що в них переважає корковий дуб. Крумірійські гори є закінченням гір Атлас, що тягнуться вздовж цілої північної Африки, від Марокко через Альжир до Тунезії, на просторі 2.300 км.

ся тут же. На день 4 травня назначено сходити батьків і молоді для обговорення справи організації пластової клітини в Бен-Метірі, а в неділю 8 травня 1948 р. новостворена пластова група відбула свою першу прогулянку в околицю.

2.

Довкілля, що в ньому опинились українські пластуни на „чорному континенті“, складалось: з невеликої (в той час тільки 176 осіб) громади українців, які приїхали сюди з дніпівських таборів на працю при будові водної греблі,—ще меншої числом, керівної групи французьких інженерів і фахівців та з маси арабів, що живуть в розкинутих по горах примітивних хатках, званих „гурбі“, і випасають свої кози та вівці. Природа околиці живо нагадує наші рідні Карпати в околицях Скольного або Сянока, але... скорпіони, що їх зустрічається тут багато,

особливо весною, та відмінна розлиняність не дозволяють забути, що від Карпат ділять нас тисячі кілометрів.

3.

Резервуаром, з якого поповнюється склад групи, є українська дітвора, що або разом зі своїми батьками покинула Рідні Землі в такому віці, що тепер не має вже про них майже жодного уявлення, або вже народилась під час скитання по різних чужих землях. Започатковуючи пластову діяльність, ми могли розраховувати тільки на 12-ро дітей у віці між 13-им і 6-им роком життя, бо інші діти, молодші віком, вклю-

чилися до групи тільки в наступні роки, в міру того, як підросали. Деяке поважніше доповнення членства групи дали два останні транспортні, що приїхали до Бен-Метіру в днях 19 липня і 1 серпня 1948 р.; тоді включилися у склад групи ще 1 сеніор, 4-ох ст. пл-ів учасників, 4-ри ст. пл-ки учасниці і 1 новак. В той же час (серпень 1948) приєднались до групи ще також деякі старші пластуни-прихильники, супроти чого загальне число членів групи на день 1.9.48 становило 31 особу.

Зміни в складі членства за минулих два з половиною років унаглядно наступне циферне зведення:

Дата:	Чоловічі частини				Разом	Дівочі частини				Разом	ВСІХ
	УПС	УСП	УПО	УПН		УСП	УПО	УПН			
1.9.48	3	10	3	4	20	5	2	4	11	31	
31.12.48	3	8	3	4	18	5	2	4	11	29	
1.7.49	3	8	3	4	18	4	2	4	10	28	
31.12.49	3	4	3	7	17	4	2	7	13	30	
1.7.50	3	4	2	7	16	3	2	8	13	29	
31.12.50	3	3	2	8	16	2	1	9	12	28	
1.7.50	3	—	1	7	11	2	1	9	12	23	

Не вважаючи потрібним на цьому місці розглядати детальніше ті причини, що обумовлювали поважне і систематичне зменшення членства передусім на відтинку старшого пластуства, треба підкреслити, що ці зміни (зменшення старшого пластуства і збільшення новацтва) проходять, мабуть, і на далі по тій же лінії, головне через плановані виїзди старших пластунів до Канади чи США.

4.

Зміст пластового життя нашої Групи не відбігає від традиційного вже змісту діяльності УПУ. Тільки теоретичне—на жаль—пізнавання Рідного Краю і плекання любови до нього (гутірки з історії і географії України, святкування національних роковин, видатніші постаті письменства і науки тощо), практичне пізнавання терену, на якому живемо, і його багатой минувшини, що сягає до картагенських часів (прогулянки в околицю, відвідування руїн старих римських осель чи новіших араб-

ських „марабу“ **) тощо, практичні пластові вмілості, юнацькі та новацькі проби, а навіть... покищо перший новацький табір становлять канву, що на ній стараємось виховувати нашу дітвору і заховати її для Нації. Тісний письмовий зв'язок з усіма керівними клітинами СУП і пластові видання, що їх отримуємо як з Європи, так і з Америки, дають нам змогу дотримувати кроку всій пластовій братії, розсіяній сьогодні волею долі по всіх суходолах.

5.

Наші зустрічі з представниками французького скавтіну на цьому

**) «марабу» — це арабські аскети-святці, що мандруючи навчають своїх земляків релігійного життя; вони найчастіше помирають в часі мандрівки десь в полі і тоді на тому місці вірні араби будують маленьку святиню (мошею), в якій спочивають тлінні останки померлого святого. Такими капличками, що їх також називають «марабу» густо усяяна Тунезія.

терені, що почались ще в травні 1948 р., мають тільки спорадичний характер, бо в найближчій околиці, радіусом до 100 км, не існує жодна організована клітина французького скавтіну. Крім безпосереднього і письмового контакту проводу групи з „Комісаром Провінції“ (така офіційна назва крайового провідника „Скаут де Франс“ в Тунезії) і з його заступниками,—наша молодь нав'язала дружні зв'язки з французькою скавтською молоддю в квітні 1950 р., коли то в близькому сусідстві (у віддалі приблизно 4 км. від оселі Бен-Метір) вони відбували свій тижневий табір, що в ньому взяли безпосередню участь також наші два юнаки. Не від речі буде зафіксувати, що у видаваному з вересня 1950 р. журнальчику п. з. „Французький Скавт в Тунезії“, в 4 числі за грудень, відмічено існування нашої пластової групи коротенькою нотаткою.

З представниками організації арабських скавтів з різних міркувань „делікатної натури“ не маємо дотепер, на жаль, жодного контакту.

6.

Юридичне оформлення нашої групи за останніх півтора року не поспулось ні трішечки вперед—і справа затвердження внесених ще восени 1949 р. статутів опинилася в

дивовижній ситуації: всі чинники, що можуть мати вплив на позитивне полагодження справи („Скаут де Франс“, поліція, керівник держ. адміністрації округи і інші), впевають нас, що нема власне жодних перешкод для затвердження статутів і що вони, кожний від себе, дали позитивні внесення. А однак уряд мовчить і не видає ні позитивного, ні негативного рішення, без уваги на різні наші заходи й ургенси. Справджуються слова комісара провінції „Скаут де Франс“, що восени м. р. сказав нашому відпоручникові „Влада не може вам сказати „так“, але не хоче теж сказати „ні“ і тому взагалі не відповідає“. Сашенті сат!

7.

Яка доля нашої пластової групи в майбутньому? Це, на перший погляд дивне, питання набирає ясного змісту, коли зважити, що майже всі члени української громади, задумують скоріше чи пізніше переїхати до Канади або США. За яких 2-3 роки—що їх всетаки не думаємо змарнувати—тільки в старих журналах, чи по архівах, можна буде знайти згадки про українських пластунів у Тунезії. Бо ми тут—тільки на часовій зупинці у нашій Великій Мандрівці.

В. Савчак

З редакційної теки

Переписка з нашими друзями, співробітниками і читачами приносить нам багато цікавих проблем, підходів, фрагментів. При відповіднім опрацюванні вони моглиби стати темою окремих статей. Але теж не менш вони вижливй й цікаві в своїй первісній ляпідарності чи то безпосередності.

Міститимемо їх у виборі уривками, з нашими коментарями або й без них. Вони напевно зможуть бути джерелом нових цікавих дискусій. Сподіємось, що ця рубрика—не вимагаючи багато часу в авторів—могла би мати вкортці велике число співробітників. Запрошуємо Тебе, Читачу, до співучасті.

Редакція

Заєдно виховні проблеми

„... Ціла наша спільнота, не тільки Пласт, привикли до праці як проти а кції державній владі, натискові зі зовні тощо. Нагло ми дістали повне право організуватися, виховувати молодь і т. д. в обставинах, що про них ми в краю навіть не мріяли...“

Б. Ч.

„... Він гадає, як відійме від дитини „камік“ і спалить чи подере, то він тим вирішив проблему, що протидіє канадйським впливам. Не знаю, чи Ти бачив американський фільм „Безпритульні“ (він свого часу йшов в Європі) і роллю священика в цьому фільмі серед безпри-

тульних. Це був глибокий фільм і сягав у суть справи. Так і ми мусимо до цього підходити, бо самими великими патріотичними фразами нікого не виховаємо, а ще менше захопимо... Дам Тобі приклад: К. організував у Р. два рої новаків з тушньої молоді. Батьки вимогли, щоб ці рої були зареєстровані в канадійському сквотінгу. Отож, на думку одного громадянина, з яким я про ці справи дискутував, краще було розв'язати ці рої, аніж нарушувати принципи. Я його тоді спитався, яка користь з такого поступку була б для України. Він мені відповів, що булаб захована чистість національного „я“. З таким наставленням мені важко погодитись, бо з цього шкода видима. Це глибокі проблеми, але—на жаль—мало хто про них думає... Це жодний патріотизм горлати про поворот в Україну і думати тільки—про долари! Треба ще дати свою працю, щоб з нас якийсь слід лишився в тій Канаді. Без нас Україна може бути, на це маємо докази, але Україна за нас тут роботи не зробить...”

А. І.

Від Редакції: Дискусії тих майже „драстичних“ проблем хочемо присвятити на сторінках ПШ якнайбільшій увазі. Тільки одного не вільно нам забувати: про вступлення, чи таке або інше відношення Пласту—а тим самим і поодиноким пластунам до місцевих сквотських асоціацій не може рішати ані одиниця, ні місцевий—хочби й крайовий—провід без порозуміння з пластовими центральними чинниками.

* *

„...Одне питання ми мусимо вирішити: Ми пластуни зобов'язані до громадянської праці. Це наш обов'язок—наш закон. І тому, що пластуни—звичайно актив, перебирають працю в громаді на себе. В ефекті пластуни або і ціла пластова група влаштовує від січня до грудня всякі національні свята, академії, панахиди, річниці і т. д., бо як ми пластуни цього не зробимо, може ніхто не зробить. Отже пластуни співають в хорі, грають в драматичнім гуртку, деклямують, роблять декорації, танцюють в балеті, сто-

ять при дверях, при касі, пишуть запрошення, роздають ленточки, замітають залі перед і по імпрезах стоять на струнко при панахидах, на сценах і т. д., і т. д. вкладають масу часу і енергії в те все, а для праці в Пласті, в дійснім Пласті немає вже місця. Не може бути місця, бо ж імпреза гонить одна другу. Ефект? Беру листки зв'язку Гени і кореспонденцію з місць. Діяльність: участь або zorganizовання свята 1. Листопада, Базару, Біласа і Данилишина, 22. січня, Крути, Ольга Бассараб, і т. д. Не пригадую собі звітів де б зроблено тільки само пластових гор, що академії, пластових прогульок в природу пішки, що святочних вечорів і т. д., і т. п. Я за своїх 35 літ бачив багато імпрез „національних“, всі злилися в одне. Я б ніби не міг точної програми одної найкращої імпрези подати. Але я ніколи не забуду свята весни на Сагарі, чи в глибокім лісі в Брюховичах, де кожної хвили ми були готові на „окруження поліцією“. Я тямлю до нині слова друзів промовців, але і такі точки як дует Марушки з „Гребель“ — „Ой нагнувся дуб високий“. Я не забуду ніколи ні одної ватри чи то в Карпатах в тіні смерек, чи на Поділлі над плесом Дністра, тихою вечірньою порою. Не було ніколині одного пластуна на тих наших пластових святкуваннях, щоб не відчував величі хвилини, щоб одну секунду нудився. А говорили ті самі, що і нині є посеред нас. Чи ми були інші, кращі? Ніколи здається мене ніхто не переконає, що пластування у формі, що її ми нині поголовно в США „плекаємо“ є краще, доцільніше від шляху, що ним ішов Пласт попередні десятиріччя. Як розв'язати цю проблему? Всі сили на громадську роботу серед широких кругів даної місцевости, чи „блискуче“ відокремлення Пласту: „Всі сили на пластування“. Багато є за і проти в обох шляхах діяльності. Але не є можливий компроміс, бо ми маємо за малі, за слабкі сили, щоб добре поставити обі ділянки. Це є мов переконання на підставі короткого досвіду в праці на терені попереднього місця осідку. Тому мені так тяжко писати звіт з праці пластової групи „Плас-

туни брали участь у святі 22. Січня, Крут, Чупринки“... А якщо б не було Пласту у нас і по всіх інших місцях чи ті самі нині пластуни, як найкращі, як актив, не брали б участі і не робили б тих самих свят і в той самий спосіб, як СУМ, ОДВУ, ООЧСУ, УКК і т. д.? Хто потрапить не заперечити? І чи це дійсно праця Пласту...”

Б. Ч.

Від Редакції: На велику повинь різних національних свят і всі злучені з тим негатииви для вихови дітей звертає увагу в цьому числі П. Паллів. Ми думаємо, що Пласт може і мусить влести, як і досі, в програму своєї дії участь, чи влаштування того роду імпрез—тільки в умовах і до границь їхнього позитивного діяння на молодь. Практично це справа вироблення такту місцевих виховників свідомих своїх цілей і з відвагою протиставитися усім примітивним демагогічним замітам. Пласт мусить вести „передовсім пластову роботу“ але це зовсім не заперечує його розумного відношення до національних імпрез; навпаки, ці імпрези в справді пластовому оформленні і виведенні найкращі. Тому ми не добачаємо цієї категоричної альтернативи, що її висуває автор.

* * *

„... В останньому часі напосіла мене думка уложити українознавчу гру для юнаків. Ти пригадуєш собі зперед війни „Перегони довкола світа“. Був там піхотинець, наколесник, іздець і самохід. На Знесінню вкрали батареї наколесникові ровер, в Каневі треба було говорити заповіді, в Мекці клакнути по арабській і тричі казати „Салем Алейкум“ а в Берліні „айне юд ебратене янс (ганс) іс айне юте ябе йотес“. Я щось хочу такого відогріти і змодернізувати. Гарно графічно оформлений картон не був би надто дорогий, а наші хлончиська—принайменше мені здається, мали б якусь „фрайду“. Треба би щось в тому напрямі робити, бо я не бачу але чую через..., що теперішні сходинок юнаків загрожені такою шабльоновістю і нудами, що аж жах збирає. І це саме в час приманюючих аттракцій фільмів, телевізій, „камиків“,

радієвих пригодницьких — авантурничих традицій і т. д. Я щось навіть вже і трохи почав з тим, але може хто з Вас мав би якийсь помисл в цій справі...”

Ю. П.

„... Чомусь стоячи з боку, приглядаючися праці боюся, чи часом пластова організація тут в Америці не зійшла зі шляху, що ним вона пройшла довгі роки. Ми були міцні все тим, що ми ясно і правильно розв'язували всі проблеми, що їх життя ставило перед Пластом. Це давало нам право всім і все дивитися прямо в очі, ніхто ніколи не міг нас в'язати з різними партіями, групами, тощо. За те ми мали довір'я нас, нашої молоді, що керуючися не розумом і не директивами зі зовні посторонніх чинників, відчувала серцем інтуїційно правильність нашого поступовання. Нині на жаль так не є. Відчувається неясність, завоальовування дечого, недосказання, не щирість, розбіжність між словами й ділами. Джерело цього, ясно, в сеніораті, що часто тратить з перед очей одну, одинокую ціль, що її йому прислонюють „партійні“ окуляри. А нажалі у нас чомусь так завелосся, що ці окуляри не допомагають власникам краще бачити а противно не дають змоги їм добре бачити не тільки в далечинь, але й в найближчій віддалі серед власного середовища. І може ніхто так не є чулий на всі історії, може нічия душа так скоро і добре не резонує на найбільш скритий фальш, як душа молоді. Бо хто хоче бути в провіді молодечої організації, той мусить тямити, що він буде постійно під обстрілом цієї молоді, що скоче в ньому бачити свій ідеал, та що дуже чула на всі його недотягнення і ніколи не простить йому фалшу. У нас однак чомусь так від короткого часу завелосся, що що іншого говоримо (змушені до цього конечністю, вимогою маси чи фактами), а на жаль, що іншого робимо. І як це є непростиме в кожній громадській, чи політичній організації, то тимбільше воно не допустиме в організації молоді, до чого: цього типу що Пласт. Багато краще виглядало б наше пластова життя, якщо б у нас не

було розходження між словом а ділом. А фактів на це нажаль безліч..."

I. X.

.... Дуже відрядне явище, що й поодинокі політичні партії признають корисність сорокарічної діяльності Пласту для української молоді, коли і закликають своїх членів вступати до цього Уладу, і співпрацювати з тим понадпартійним національним рухом. Реферат ЗЧ ОУНр у величезному числі „Українського Самостійника“ в Мюнхені, звертаючи такий заклик до своїх партійників, справедливо підкреслює: „Ясна річ, що дитвору треба виховувати в згальнонаціональному патріотичному дусі й держати її якомога далеко від партійних спорів. ОУН мусить берегти душу молоді вже від наймолодших літ від впоювання їй всього, що шкідливе українській духовості“. Золоті слова,—але саме тому не розумію, чому той самий референт у своїй програмі праці для ЗЧ ОУН якось дивно передтим висловлюється, що: „Пластом треба теж зацікавитись у тому сенсі, щоб представити до праці в Пласті деяку частину членів ЗЧ ОУН, які виростили в Пласті“. Якесь непорозуміння, бо хіба ті, що виростили в Пласті далі ще для нього працюють, або його на віка покинули. Автор, мабуть, думав протилежне, що хотів би позискати для ОУНр пластунів, заправлених на практиці сорокарічної національної роботи, бо пластовий улад, як уже давно дозріла організація, має доволі своїх власних поучників. А якщо референт під словом „представити“ розуміє звичайну „відкомандировку“—то воно готове скінчитися для загальнонаціонального українського Пласту фатально. Це противилося б вище наведеним „золотим словам“ автора, що не хотів би партійництва в Пласті.—То, чому так вистілізований заклик?..."

M. Ф.

Від Редакції: Які наміри міг мати референт ОУНр стилізуючи повищий заклик нам годі збавити. Якщо

б ОУНр справді могло для вихови нашої молоді на скитальщині відрадити добрих виховників, які б уміли „берегти душу молоді від всього, що шкідливе українській духовості“.—наневно ГПС тільки могла б привітати таку пропозицію. Якщо „приставлені“ (не знаємо тільки—як?) члени мали би вести будь-яку політ-партійну роботу серед пластової молоді, то це, безперечно, було би фатальним повторенням того, чого ми — навчені історичним досвідом—мусимо в кожному подібнім випадку вистерігатися: втягнення малолітньої молоді в партійні спори. Тому ми думасмо, що масмо тут до діла тільки з нещасливою стилізацією намірів, яких самими резолюціями (в першому випадку) не можна зреалізувати, і яких з огляду на їх громадську шкідливість (в другому випадку) не треба досягати.

Наше життя в нових обставинах

.... Врешті можу післати Тобі обіцяну статтю. Вона писана крадькома в часі праці, а вигладжувана і переписувана дома, після роботи. Завдяки Тобі я винайшов нову редакційну техніку, яку варто опатентувати. Тягнути тачки з вантажем, удаю, що думую. Удаючи, що розношу мої форми до відливання заліза по великому магазину, кплю собі з попередку продуманого і на те місце вставляю нове. Повторивши так те з п'ять разів, зашиваюся в якусь діру і „пишу“. Пишу такими брудними руками, спираючи папір на такому брудному опертю, що дома важко те все відцифрувати. Але всеж кожного вечора дві-три сторінки тексту появлялися на папері. Так і вродилася ця насправді кривавим потом зрошена стаття. Який автор, така стаття, які умови, такий автор. Хоч Ти і Твоя чесна редакційна колегія, покищо, ще маєте „вайткалер джаб“ і руки у вас ясного кольору, то не здивуюся, коли моє писання знову у Ваших руках набере темної щери, цим разом від редакторських олівців, а вони, відома річ, щедрі..."

Я. П.

.... Працюючи (фізично) в американських відносинах—мусиш мати хвилину ввечері щоб стати й замкнути очі нічого не роблячи і не думаючи, або тільки думаючи. Відпадру тижнів, нпр. болять мене очі від пороху і яркого штучного світла, в якому працюю весь день. Неможу читати, трудно писати на машинці, бо й тут треба читати букви або рукопис. Лекше писати рукою, бо це більш автоматично. І як цього листа пишу болять очі—то вибач, що трохи „криво“..."

П. С.

.... Справа, що від довгих літ мене іритує і тут знову починає показуватись, з новими провідниками, що самі ригористи, дуже пильні, дуже обов'язкові, дуже працьовиті, точні, жертвенні і т. д. уважають, що ціла суть пластової діяльності і взагалі ознака доброго пластуна є точно ходити на сходи, платити вкладки, писати звіти, упізнання і т. д. евент вести канцелярію. Це правда, дуже важке і може є справді ознакою доброго пластуна, але це напевно не все, а передусім можуть бути якісь індивідуальні обставини, що не дозволяють на те все так безоглядно. А найважливіше: це абсолютно не все і не найсуттєвіше. Мені часто здається, що ми про те правдиве пластування (бути пластуном у власному житті) забули або його не беремо на увагу. Мене нероз і давно вже повинні б викинути з Пласту, як би чомусь не „протегували“. Бо в Америці може бути діяльний один місяць, чи навіть один рік, а другий місяць чи рік не маєш часу навіть для дітей власних. Я нпр. вночі працюю, а в день нянька, кухарка, служниця, покоївка, прачка і все, що хочеш. На газету не маю часу. З одної сторони хочуть реформувати сеніорський стан, а з другої тримаються старих несуттєвих форм які в юнацтві мали виховне значення а в сеніораті мусять піти на дальший плян. Мене—чув, приділили тепер до Осередки Праці в П. Там є О. П., що складається з одної родини. Якщо кажуть, щоб я їздив туди на кожні сходи, то або будуть мусити мене викинути, або навіть не думай, щоб я щоне-

будь писав, чи взагалі щось думав. Цей О. П. дїстав „наказ“ влаштувати на 4. березня „Свято Зброї“, публічне, репрезентативне (два тижні наперед): як може одна працююча фамілія цей наказ виконати, коли до того імпреза може вдатись тільки, якщо того самого дня нема якоїсь забави, церковних сходи, весілля, чи похорону. Але це так на маргінесі не щоб Тобі морочити голову, або нарікати. Але мені здається, що сеніорський рух в таких власне випадках показує, як дуже ще себе не знайшов..."

П. П.

Признання і критика Голос двох старших пластунів

.... Особливо „Пластовий Шлях“—це мій друг, за яким я шукав. Ці позиції, які проблісками накреслює ПШ для мене цінні і вартні. Я не зношу примітивізму, а скільки його в українському житті? Нераз попадав у суперечки із друзями навіть, тільки за те, що завжди твердив: мусимо вирватися із того колеса, в яке ми зайшли і стати будівничими тривких підвалин на українське майбутнє. Тому радю, що ПШ пробиває вікно у світ. Вірю, що Пласт в силі оживити роботу, бо думаюча наша еміграція за такими думками шукала Тільки, щоб його якнайширше розповсюдити. Добре було б, якби ПШ появлявся бодай що два місяці. Це вже залежить від нас усіх..."

M. K.

.... Якщо йде про П.Ш. взагалі, то останнє число вважаю за невдачне.—Розглядаєш Пласт окулярами сеніорату сучасних днів, а не навпаки. Це кардинальний промах. Тут бачимо відхилення від ортодоксальності Пласту. Бо коли в Дрота Пласт організація самовиховання молоді, то у Вашому насвітленні Пласт організація для виховання молоді і вихованих громадян. Це значить, що пункт тяготи перейшов на тих, що мають виховувати і які вже виховані, а не на тих, які мають виховуватися. Ставка на сеніорат такий, яким він є, а не на такий, яким він має бути.—... ми були свідками, як сеніорат сам скреслював ті точки

пластового закону, на які присягав. Маю на думці „не п'є і не курить“. Це загроза нашого упадку.—Ми б'ємо на сполох (що відповідає дійсному станові) в справах загально-громадських і готові себе їм посвятити, але забули про внутрішній стан Пласту...”

М. П.

Від Редакції: Автор помиляється, якщо думає, що ми забули про внутрішній стан Пласту. Тільки лічення нездорових проявів у організмі знає різні форми—від довго-річної дієти до хірургічного ножа і хворі організми ніколи не приходять з одного дня на другий до повноти сил.

Відроджений на скитальщині Пласт був—як знаємо,—доволі далекий від „ортодоксальної“ уяви ідеалу Пласту. А емігрантська дійсність далека від сприяння скорій реконвалесценції з тої „недуги“. Це ще більшою мірою відноситься до сеніорату.

Багато проблем підкреслених (в другому голосі) заторгкнули і поставили ми під розгляд вже в цьому числі П.Ш.—Зокрема кардинальна проблема відношення сеніорату—„вихованих“ до виховних—„самовиховних“ Уладів (гляди: „За зміст у новій формі“), як також дуже виразно заторгкнула в статті М. Федусевича проблема сеніорського „фальшу“: пити—не пити; присягати—обіцяти.

Другий лист (М. П.) має ще багато інших, іноді вже зовсім конкретних замтів. Вони вказують, що автор не орієнтується повністю в прийнятих уже рішеннях УПС. Тим не менше його завваги—у відповідних оформленні—можуть мати загальний інтерес. Все це питання, яких короткою заміткою тут повністю не вичерпати. Думаємо, що автор матиме змогу з'ясувати свої погляди в окремій статті а ми до його критичних завваг ще не раз повернемо.

Ще про Аргентину

Поміщена в ч. 4. ПШ замітка про відхилення пластового життя в Аргентині від загальної лінії СУП викликала реакцію спершу з боку Уповноваженого ГПС на Аргентину, який

поставив свій пост до диспозиції ГПС, а потім з боку Загального Збору Пластової Станції в Буенос Айрес, який солідаризувався з потягненнями КППроводу, підпер їх і просив Верховного Отамана УПУ о інтервенцію в цій справі.

Як довідуємося, Президія ГПС-таршини рішила дня 22.6.51 не прийняти резигнації голови КППроводу з посту Уповноваженого ГПС у зв'язку з оцінкою його діяльності в Пл. Шляху ч. 4. Президія ГПС не добачується в діяльності Уповноваженого аж ніяк злої волі, навпаки підносить з признанням великий вложений ним труд і відданість пластовій справі.

Наша замітка була подана на основі відомого нам доконаного факту без попереднього інформування ГПС-таршини про конечність і корисність такої а не іншої розв'язки. Ми не сумніваємося, що наші Друзі в Аргентині знаходять правильну розв'язку й виправдають ведену ними лінію у повній згоді з усіма вимогами ГПС-таршини.

Ювілейний Пластовий Рік сорокліття УПУ 1911/12 — 1951/52

„...Пластовий актив нинішніх днів із гострою свідомістю мусить відчувати на собі відповідальність за таку довголітню традицію нашого Руху...”

...Святкування задумуємо відбувати не маніфестаційними імпрезами, а скріпленою працею в першу чергу в нутрі такої самої нашої організації...

Досвід і сила 40-літньої праці дає нам достаточну змогу поставити зміст праці і життя наших з'єднань на тривкі, випробувані засади, під оглядом форми і методики.

...ГПС-таршина підготовляє на рік 1952 (літо) черговий загальний з'їзд враз із першою великою зустріччю пластової молоді США—Канади як закінчення 40-літнього ювілею (т.зв. Пластові Дні)... З уваги на це в США і Канаді не повинні відбуватись аж до того часу ніякі інші більших розмірів пл. зустрічі чи св'ята“.

Вісті Булави ГКП-ок ч. 3/51

Шерш

Для уточнення пластових позицій

В ч. 4 „Пл. Шл.“ появилася стаття Н. Вілзовор „Старше пластуство. в „Новому Світі“, стаття конструктивна, основна теза правильна. Та авторка сягає часом і для потвердження своєї основної, чи побічних тез до історії Пласту, і тут ми попадаємо на певні неповности й неточности. Ясно, ми ще сьогодні є ланкою української визвольної боротьби, не є отже вказано розкривати всі наші карти, навіть і минулого, бо воно завжди ще входить у наше сучасне. Брак друкованої історії Пласту, чи навіть і матеріалів до неї, буде ще довго причиною „неточностей“, але коли вони вже появились друком, то для добра правди хоч подати мов становище, мої відомості в тих справах.

(1) На стор. 46 говорить авторка про „поділ роль“ пластових діячів із приходом ОУН. Так, про такий поділ роль ми можемо говорити, поки існував на українських землях в Польщі легальний вияв Пласту, і то практично краще за часу діяння УВО, як коли небудь інше. Та цього неписаного двоподілу не можна, аналогічно застосовувати до років 30-их і пізніших, аж до нового вияву Пласту в легальній формі в 1945 р.

Пласт, загнаний тоді силою окупанта в підпілля і змушений до того іншими обставинами мусів очеркнути свій власний шлях не тільки для виховування „твердих характерів молоді“, але і мети та засобів, для яких це виховування діяло. І навіть у цей конспіративний час мав Пласт свій легальний і підпільний вияв, як мав і має його кожний революційний рух взагалі. І тоді були між пластунами такі, що діяли в підпіллі ОУН і рівночасно признавали тодішнє існування Пласту, як конечну ланку загального українського революційно-визвольного руху, а були і такі, що того не признавали і Пласт поборювали.

2) На ст. 43-ій авторка пише: „... ВСУМ перейшов на масівку і до „Куренів Передових“ часто входили деструктивні одиниці... і тоді за виховну роботу бралися не все відповідні люди.“ Безперечно, що навіть до найкращої організації можуть увійти деструктивні одиниці, що в найбільш елітарнім об'єднанні можуть попасти одиниці на невідповідні їм пости, це факт, перед яким і Пласт устояти не може. Сам особисто я не знаю таких тоді вражаючих випадків у Пласті, хоч сам я стояв досить близько того діла. Але навіть, якби такі випадки були, то підносити їх до ролі вирішального чинника і характеристики того етапу Пласту не можна, не устійнивши наперед фактів.

3) На ст. 49-ій авторка пише: „... Перша українська дивізія—це головню пластуни...“ Не заперечуючи ролі, яку відіграли члени Пласту у творенні Першої Української Дивізії з рації українського стану, таке твердження минається з правдою. Воно натрапляє вже на заперечення зі сторони хочби учасників цієї дивізії.

4) На ст. 52-ій пише авторка про „конструктивність“ форм партійної боротьби „тут“, цебто на нових місцях поселення української еміграції. Безперечно ця боротьба була зразу мала, бо і члени партії себе шойно шукали, але ми є свідками, що саме ця боротьба вже так зроста, що знову загрузує цілому українству тим самим браком конструктивності, яку авторка виділа в „таборових буднях“. Я тверджу, що цей брак конструктивності досі цілком не ослаб, що правда набирає з огляду на простори нового поселення, на брак скупчення, відповідного до „таборових буднів“, інших, та не менш загрозливих форм вияву. Там билися палками, тут словом і слиною, хоч і тут вже не брак „палки“.. Це факти, які ми, пластуни, мусимо собі усвідомити.

Бібліографія

Від Редакції: В цій рубриці хочемо містити не тільки біжучі появи, але теж суцільні зібавлення видань поодиноких пластових гуртків, куренів, провідів низових і верховних пластових установ і т. п. — Тому прохасмо всіх відповідальних провідників чи то членів усіх пластових організаційних з'єднань і клітин (бувших і сучасних) надсилати до цієї рубрики — в міру можливостей — повні хронологічні зібавлення їхніх видань. — В цей спосіб підготуємо виготовлення в майбутньому можливо повного бібліографічного показника пластових видань, що матиме першорядне значіння для історії нашого Руху.

„Комета” — офіційний інформатор Ватаги Бурлак, виходить в Гамільтон, Канада, кожного місяця, пикльостилевим способом. Тираж 40 примірників. Поширювана виключно внутрі Ватаги Бурлак і є способом зв'язку всіх бурлак, порозкиданих по світі. Містить: офіційні повідомлення старшини Ватаги (1. Куреня УПС-ів та 16. Куреня УПС-ів), дописи та думки бурлак на різні рідні бурлацькі, пластові та позапластові теми, листування бурлак між собою, описи бурлацьких буднів, звіти зі стріч, пляни на будуче. Ілюстрована фотографіями або рисунками. Редагує Магомет. До тепер появилися такі числа:

число 1. червень 1950,	сторін 4
” 2. липень,	” 6
” 3. серпень,	” 6
” 4. надзвичайне число з нагоди першої стрічі бурлак в США та Канаді	” 3
” 5. вересень	” 12
” 6. жовтень	” 10
” 7. листопад	” 6
” 8. грудень	” 8
” 9. різдвяне число	” 12
” 10. січень 1951	” 18
” 11. лютий	” 18
” 12. березень	” 8
” 13. квітень	” 18

Видання 5. Куреня УПС „Загін Червона Калина”

I. ДРУЖНЕ ПОСЛАННЯ — видає Отаман Загону, Я. Палдох. стор.

1. Посл. перше, 15.9.48 Берхт.-Орлик, 2
2. „ друге 1.11.48 Берхтег.-Орлик, 11
3. „ третє Різдо 1949 „ „ 2
4. „ четвєрте 15.3.49 „ „ 37
5. „ п'яте 19.12.49 Нью-Йорк „ 29

6. „ шосте 15.3.50 „ „ „ 58
7. „ сьоме 28.9.50 „ „ „ 63
8. „ восьме 25.11.50 „ „ „ 39
9. „ дев'яте 19.12.50 „ „ „ 18

Ілюстр. рис. і фотогр. — формат 4-ка; цикльостиль.

II. КОСАР — гумористичний журнал. Видає „Загін Червона Калина“, Редагує Богдан Чехут.

1. число I. Квітень 1948, Баварія, 8 сторінок.
2. число 1 (2) Рік II, Вересень 1950, Стрий-Омага, 16 стор.
3. число 2 (3) Рік II, Листопад 1950, Стрий-Омага, 16 стор.
4. число 1-2 (4-5) Рік III, Січень-Лютий 1951, Стрий-Омага, 30 стор.
5. число 3-4 (6-7) Рік III, Березень-квітень 1951, Стрий-Омага, 40 стор. (присвячене Першому Пл. З'їзду в Америці).

Формат 4-ка; цикльостиль.

III. ВІСТІ З ГЕНЕРАЛЬНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ ЗАГОНУ. Урядовий вісник „Загону Червона Калина“.

- Число 1 до 4 поміщені в „Дружнім Посланні“.
” 5, 15.3.1950, Нью-Йорк, Стор. 4.
” 6, 28.9.1950, „ „ „ 6.
” 7, 31.1.1951, „ „ „ 3.
- (присвячене пам'яті О. Гасина).
” 8, 25.5.1951, „ „ „ 6.
- Формат 4-ка; цикльостиль.

ІНФОРМАТОР ХРЕСТОНОСЦЯ — неперіодичний бюлетень 5-го куреня УПС „Орден Хрестоносців“. Німеччина Міттенвальд число 5, листопад: 14.XI.1950. — ст. 18, 4^о. Рік III. Число 1 (6) — присвячене 4-ій Великій Раді ОХ, Мюнхен, лютий 1951, ст. 20, 4^о.

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

München, Dachauerstraße 9/II, Germany

поручає свої видання:

Юрій Старосольський

ВЕЛИКА ГРА

гуртка про ідею і методу пластування. Марка на обгортці Лісовського, ініціали Судомори, 3 іл. вкладки. Мюнхен 1948. стор. 68, 8^о. ДМ 3,— або дол. 0,80.

В ДОРОГУ

Пластовий Співаник за ред. В. Витвицького, Ю. Пясецького, Б. Кравціва, 6 розділів: Гімни, Пластові, Народні, Стрілецькі, Танки, Трубкові сигнали; стаття В. Витвицького про українську музику — українською і англійською мовами — 101 пісень. Мюнхен 1949, стор. 192, 16^о, ДМ 5,— або дол. 1,80.

Бейден Пауел

СКАВТІНГ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

авторизований переклад з англійського Е. Кульчицького. Мюнхен 1950, стор. XVI — 314, 8^о, ДМ 9,— або дол. 2,50, полотно: ДМ 12,— або дол. 3,20.

Леонід Бачинський

ПЕРШІ КРОКИ

підручник для провідників новацтва, Бльомберг 1950, стор. 96, ДМ 2,— або дол. 0,80.

АЛЬМАНАХ

Ради Фізичної Культури

Історія українського еміграційного спорту в роках 1945-49 ціна ДМ 5,— або дол. 2,50.

Володимир Янів

ШЛЯХИ

Збірка поезій — Мюнхен 1951, стор. 160, 8, ДМ 5,— або дол. 2,—

ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУНА

- Ч. 16 Володимир Янів: »До Великої Мети«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 17 Євген Кульчицький-Гут: »Наше довкілля підчас маандрівки«, стор. 16, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 18 Яро Гладкий: »Пластовий Індивідуалізм«, стор. 20, ДМ 0,40 дол. 0,10.
- Ч. 19 Юрій Старосольський: »Ідейний виряд пластуна«, й Атанас Мілянчик: »Фізичний і господарський виряд«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 20 Цюпа Палій: »Поглиблюймо Пластову Працю«, стор. 16, ДМ 0,50 дол. 0,15.
- Ч. 21 Атанас Фіголь: »Думки про сучасний стан Пластового Руху«, стор. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.

Чи Ви вже забезпечили для себе монументальний твір:

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Перша частина в трьох томах,
1 200 стор. + кольорові і темні таблиці
й карти.

УЖЕ ПОЯВИЛИСЯ ДВА ТОМИ!

Ціна одного тома 50,— ДМ або \$ 15,—.
Поодинокі зошити тільки до часу за-
кінчення твору в ціні 8,— ДМ або
\$ 2,50.

Дальші вичерпні інформації жа-
дайте у В-ві «МЖ».

«Енциклопедія Українознавства» — книга необхідна для кожного громадя-
нина, а тимбільше пластуна.

Приєднуйте нам нових передплатників!

Ярослав Падоз

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАРНОГО ПРАВА

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8^о, ст. 128, ціна 5,— ДМ, 2,— дол.

Юрій Шерех

НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8^о, ст. 406, ціна 20,— ДМ, 5,— дол.

«ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ» видає Союз Українських Пластунів
Редагує Колегія
Друк: Степан Слюсарчук, Мюнхен 8, Розенгаймерштр. 46а

ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА П.Ш. ДМ 2.— АБО ДОЛ. 1.50

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ АУСПИЦІ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Число 6

Мюнхен — Німеччина

листопад 1951

ЗМІСТ:

	Стор.
*** Передова від Редакції	1
Павло Богацький: Пластовий Рух на Центральних Землях України	4
Роман Коцик: Перші пластові гуртки в Перемишлі	7
Дам'ян Пеленський: Пластуни-юнаки Великих Днів	9
Юліян Крижановський: На розпутті	14
Атанас Фіголь: Ідеологічні основи сеніорського руху	18
Юрій Старосольський: Вищий ступінь пластування	30
Ярослав Падох: З актуальних проблем пластового сеніорату	36
Юрій П'ясецький: Моє відношення до України і до Канади	51
Антін Івахнюк: Даймо ясну відповідь	59
Наталія Білозор: До питань виховання української молоді на еміграції	67
Володимир Янів: Підсумки дотеперішньої дискусії	73
Михайло Добрянський: З партіями, чи проти партій	91
Василь Маркусь: З партіями проти диктатури партії	104
Євген Врецьона: Проти партій на еміграції	111
Микола Плавюк: Проти партій — сумерк партійної системи	113
Осип Бойчук: Пласт в Німеччині і Австрії в рр. 1945-1951	117
Тарас Ліськевич: Пластова видавнича діяльність в рр. 1945-1951	134
Євген Кульчицький: Наша чергова проба — два роки Пласту в США	139
Омелян Тарнавський: Перші роки Пласту в Канаді	149
Цьопа Паліїв: Два ривали: Берлін і Бад Ішль	155
З нашого життя	161
З редакційної теки	164
Бібліографія	165

АВТОРИ ЦЬОГО ЧИСЛА:

Богацький Павло, пл. сен. 1. К. УПС. ім. Ст. Тисовського, один з перших учасників і провідників Пластового Руху на Центральних Землях України, гімн. проф.
Врецьона Євген, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», ред. часопису «Сучасна Україна», інж. хем.-металург, публіцист.
Добрянський Михайло, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», ред. часопису «Соборна Україна», журналіст.
Коцик Роман, 6. член УПУ., інженер агроном.
Ліськевич Тарас, пл. сен. 5. К. УПС. «Загін Червона Калина», економіст.
Пеленський Дам'ян, пл. сен. 4. К. УПС. «Характерники», доц. УТГ, інж. хем.
Плавюк Микола, ст. пл. 3. К. УСП. «Лісові Чорти», студент.
П'ясецький Юрій, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», інж. будів.
Старосольський Юрій, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», голова КНР-США, проф. УВУ, д-р прав.
Тарнавський Омелян, пл. сен. 3. К. УПС. «Лісові Чорти», голова КПС-Канада, економіст. (Бойчук, Білозор, Івахнюк, Крижановський, Кульчицький, Маркусь, Падох, Паліїв, Фіголь, Янів — гляди попередні числа ПШ.)

(Скороти: УПУ — Український Пластовий Улад; ГПР — Головна Пластова Рада; ГПС — Головна Пластова Старшина; УПС — Улад Пластунів Сеніорів; УСП — Улад Старших Пластунів; К — курінь; ст. пл. — старший пластун(-ка); пл. сен. — пластун сеніор.)

Увага! Оце число ПШ виходить як шосте з черги. Три перші числа появилися на Рідних Землях в 1930 році й вони вичерпані.

П Л А С Т О В И Й Ш Л Я Х

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

„Scouts Way“ Nonperiodical Review of the
Ukrainian Rovers and Old Scouts.

Число 6

Мюнхен-Німеччина

Листопад 1951

„...Ціллю нашого часопису повинно, отже, бути не вчити, тільки помагати самоуцтву...

...Майбутність Пласту не в пластовій молоді, тільки в пластунах-самоуках. „Пластовий Шлях“ повинен стати органом їх взаємної самопомочі“.

Олександр Тисовський

Починаючи видавання „Пластового Шляху“ після двадцятирічної перерви, ми у вступі коротко накреслили завдання й цілі, яким служитиме наш журнал. З максимальною лояльністю висловлені вони в підtitулi нашого журналу визначенням його як органу пластової думки.

Щоб думка могла зродитися, щоб вона могла поширитися й переконатися інших, потрібен обмін поглядів у спокійній, хоч внутрішнім переконанням гарячій дискусії.

Потреба появи „Пластового Шляху“ для нас не підлягала сумнівам. Відгук, який він знайшов серед загалу, вияви бажання співпрацювати в ньому та матеріально його забезпечити потвердили нашу думку.

Тільки щодо тематики порушуваних проблем ми зауважуємо ще деяку розбіжність. У редакційній теці лежать листи, які критикують спосіб редагування, а то й застерігають нас перед „лінійю“, що її ми намагаємося провести на сторінках „Пластового Шляху“

Дехто думає, що „Пластовий Шлях“ треба рішуче звести знову до ролі виключно інструкторського журналу, присвятити його тільки питанням організаційно-виховної пластової праці, яку мають провести сеніорат і старше пластунство. Мовляв — ми ніколи не повинні забувати, що ми тільки є і мусимо бути виховною чи самовиховною організацією молоді.

Поминаючи те, що такий погляд суперечить усім дотеперішнім рішенням і напрямним центральних пластових з'їздів і керівних органів СУП, зокрема УПС, — він є цілковитим анахронізмом на тлі сорокрічної традиції й тенденції розвитку нашого Руху (а також світового скавтіngu).

Ми виразно тримаємося погляду, що Пласт не є тільки „вигрівальною молодих писклят”, які скоро вб'ються в колодочки, назавжди покидають своє гніздо і розпорошуються в різних виявах життя спільноти. Пласт зродився для того, щоб виплекати новий тип громадянина, нову українську людину. І він мусить змагатися за те, щоб цей тип у житті спільноти дійсно зреалізувати. Інакше виховання в Пласті тратить всякий глузд.

Ми знаємо нестійкість людської вдачі і недосконалість наших характерів. Знаємо, як легко нашим противникам вказувати пальцем на всі наші хиби й огріхи. Але ми віримо і знаємо, що Пласт один спроможний дати нам громадян, які будуть здатні подолати спадщину століть неволі й забезпечити тривалість тридиції української держави.

Тому нам не може бути байдужим, як поводить ся „пискля”, що вже дістало наші крила. Ми хочемо далі стежати за ним, щоб не підпало воно чужим, шкідливим впливам, не зломало хребта і не вбиралося в чуже пір'я. Ми знаємо і цінімо силу об'єднаних гуртів міцних індивідуальностей і тому: „Пласт — це організація української молоді для всестороннього патріотичного самовиховання і організація вихованих у ній громадян”. — Між нами може йти дискусія на тему такого чи іншого формального відношення виховних (самовиховних) уладів до сеніорату, але в нас поза дискусією конечність збереження сеніорського руху як окремої організаційної клітини Українського Пластового Уладу — однаково в інтересах загальнонаціональних, як і пластово-виховних.

Бо не сміємо ми забувати, що процес виховання відбувається не в лабораторній реторті чи якомусь інкубаторі. Щоденний досвід нас учить того, який вплив мають усі прояви нашого громадського й політичного життя та наше кожночасне оточення на виховання молодого покоління. Наша ж метода — це насамперед, якщо не єдино — живий приклад: — не кажи, яким треба бути, а будь та ким! В природному процесі росту нові пластові покоління переходимуть від самовиховних уладів до сеніорату, включаючись у різні ділянки громадського життя — при чому тільки частина з них працюватиме безпосередньо в пластовім виховнім секторі. І ми мусимо зробити все можливе, щоб допомогти нам усім і кожному зокрема бути справжнім пластуном у житті! — Наші друзі-сеніори, які працюють поза Пластом в різних інших секторах громадського життя, може навіть як слід не усвідомлюють, який майже безпосередній, в наслідках вирішальний вплив вони мають на самовиховний процес пластової молоді.

Тому не звужувати нам кругозору „Пластового Шляху” до будь-яких вирізків чи фрагментів, а — навпаки — поширити його якомога найдалше. Ніяка життєва проблема, що збуджує розум чи сумління спільноти, не буде нам чужою, далекою. Ми хочемо змагатися за думку, пластову думку пластунів-самоуків, що для них — за словами Дрота — „Пластовий Шлях” повинен стати органом їх взаємної самопомочі.

Тож „Пластовий Шлях”, як згадано було на самому початку його поновної появи, — орган дискусійний і, поза справами чисто формальних рішень наших з'їздів чи керівних органів СУП (якщо їх в будь-якій формі торкається), не накидає своїх поглядів. Він тільки шляхом дискусії й, іноді, різного наświetлення чи підходу хоче допомогти знайти правильне розв'язання навіть найзаплутаніших проблем. Поодинокі статті не висловлюють обов'язково поглядів Редакційної Колегії чи будь-якої пластової установи (хібащо це виразно зазначено) і тому вони ставлять до читача вимогу: дивитися на все широко відкритими очима й перевіряти все своїм розумом. Ми категорично відкидаємо військову форму дисципліни і всяку солдатську муштру в самовиховній праці серед юнацтва. Ми намагаємося викликати у кожного пластуна глибоке почуття в утробі дисциплінованості, потреби підпорядкуватися й виконувати накази з глибокого усвідомлення і власного рішення вчинити саме так, а не інакше. Так само ми відкидаємо сліпу, партійно-сектантську вимогу підпорядкування особистих поглядів, а цінімо особисте, власне, напруженим змаганням думки здобути переконання в усіх без винятку питаннях. Такий підхід ясно впливає з наших основних ідеологічних засад і добровільності вступу й прийняття обов'язків у нашій організації.

Такими міркуваннями керувалася Редакція, вміщуючи в цьому числі „Пластового Шляху” розділ — політичні проблеми. Партійництво в такій формі, якої воно набрало у нас в останні роки, стало язвою нашого громадського й політичного життя. Воно кидає зловісну тінь на наше життя за кордоном і на події, які грядуть і які вимагають об'єднаних сил нації. Воно тривожить думку, як бути з цією проблемою у власній державі, якщо майбутнє дозволить її створити. З приводу статті М. Добрянського забрали голос інші друзі. В цьому числі ми можемо вмістити тільки частину їхніх висловлювань.

Поруч цього розділу ми продовжуємо ще в першому числі почату дискусію на виховні теми, як основні, найважливіші для нашого Руху, яких ніколи не можна тратити з ока. Мемуарним матеріалом далі підкреслюємо ювілейний рік — наше сорокліття.

Хоч ми не маємо найменшої причини нарікати на брак матеріалів чи відгуків серед наших читачів, ми хотіли б ще більшої і ще живішої „редакційної пошти”. Поруч принципів, теоретичних і практичних „великих” проблем нашого нинішнього й майбутнього, ми хочемо фіксувати на сторінках „Пластового Шляху”

прояви сучасного життя, такого, яким воно є, і такого, яким ми хочемо його творити: всі труднощі, всі невдачі й всі успіхи, що їх приносить нам сучасна доба. Для цього не треба бути особливим журналістом, не треба силуватися на довгі статті. Нам цілком вистачить Ваших живих і безпосередніх листів на всі теми, що Вас тривожать. Єдине, чого ми можемо вимагати від наших авторів і співробітників, — це правдиве, нічим не фальшоване переконання. Хочемо знати, що Ви думаєте, бо тільки таким способом „Пластовий Шлях” зможе стати справжнім органом пластової думки.

Павло Богацький

Предтечі й початки Пластового Руху на Центральних Землях України

[Фрагменти спогадів]

Писати спогади не так то й легко, бо згадати речі, що відбувались 40-50 років тому, всі одразу просто не можна; а далі ті скалочки минулого пов'язати в якусь послідовність — праця не легка. А тим часом я завжди почуваю за собою тяжкий борг перед пластовою організацією, що й досі не написав чогось подібного. Доказом цього є вже почате оповідання — „Два менти“. Оповідання пластуна-сеніора про те, чим жили і як розважались українські юнаки в ті давні часи, коли ще не було Пласту. Це часи мого перебування в юнацькій (таємній) організації кам'янець-подільської бурси в рр. 1895—1900. Другий момент — участь у товаристві молоді, що його провадив у Києві в 1911—14 д-р Анохін*). Воно виглядало наче туристичне товариство для пізнання Києва та його околиць, а по суті вже було ознайомленням із вихованням молоді за системою Сетон-Томпсона.

В пластову організацію за системою Бейден-Пауела я ввійшов уже аж 1919 р., коли її почали запроваджувати по школах України, переважно в Кам'янці Подільському. Це був центр нової у нас праці, але не єдиний, бо мені (та й не лише мені) відомо, що, напр. відомий і славний кінорежисер Євген Слабченко (його псевдо: Деслав) zorganizував українських скавтів (так! — скавтів!) у гімназіях Білої Церкви на Київщині, запозичивши зразок в російських організаціях, які закладалися в протизагу т. зв. „потешним“ (організаційно вони були дуже змілітаризовані). Але це ще не все, бо в революційні часи пластові організації заклав у Єлиса-

*) Приватно викладав «ритмічну гімнастику». Його сальон чисельно відвідувала молодь Києва. В часи Центральної Ради він був начальником міліції, «по наружній часті...»

ветграді (?) укр. юнак Юрко Гончар—Гончаренко (пізніше активний пластун у Празі на еміграції). В кожному із згаданих центрів (а їх було напевне більше!) по-різному сприймали ідею Пласту й по-різному його організували. У тих моментах, на яких я думав спинитися у своїх спогадах важливим і цікавим є те, що дух майбутнього Пласту, його форми й засоби виховання вже в багато в чому виявлялися.

Кам'янецька організація носила не оригінальну назву, а саме: „Запорозька Січ“. Вона звертала чималу увагу на фізичне вдосконалення своїх членів. На військовість не налягала, хоча відділи її були різно озброєні, напр., одні носили луки, другі — мечі, витесані з гонтівок, треті — пістолети (робили їх із патронів російської ружниці—берданки, які прикріпляли до дерев'яної ручки), четверті носили довгі списи... Як бачите, зброя примітивна й дуже відстала, — вона була не так зброєю, як відзнакою і прикрасою відділу. Так само кожний відділ носив на шапці присвоєну його відділові — гілочку дуба, берези, калини, явора тощо.

Організатором „Запорозької Січі“ був старший учень — Ісаєя Сулковський (прізвища тут і далі дійсні!) великий оригінал, дивак, увесь захоплений своєю організацією, але не захоплений наукою: кілька разів „попасавав“ і далі „бурси“ — не пішов. Яка його дальша доля — мені невідомо... Його називали — „полковником“, і носив він під плащем шпаду. Організація вербувала своїх членів лише з учнів своєї школи, і то таємно. Приваблювала ця таємничість, її життя і праця, поширювана членами...

Містилася „Запорізька Січ“ у так зв. „Вітна саду“ — це була довга площа саду під скелею, за річкою, що пізніше належала відомому українському громадському діячеві д-рові Гр. Солусі. Всі члени — запорожці носили імена історичних осіб (Богун, Кривоніс, Півтора-Кожуха і т. д.), або дійових осіб літературних творів (Тарас Бульба, Шрам, Ніс, Щербань, та ін.). Кожний відділ мав свої шатра, їх ставили з гілля, соломи, кукурудзянки, а то й з різних бур'янів. В осінні дні після школи й обіду по своїх помешканнях відділи варили на вечерю хто саламаху, хто кулешу, пекли в попелі картоплю, кукурудзу, яку діставали на полі, як нагороду за добре виконаний чин. Це вариво було швидше куховарською вправою, не більше. Головні вправи були: вміти лазити на високі дерева та плигати з гілки на гілку. Ще тяжче — вилазити на гору, без допоміжного приладдя. Скакати з гори на дерева, що ростуть біля них. Ночувати в печерах, що їх самі викопували в скелі, вправлятися у плаванні на човнах, на плотах (дарабах), що їх самі в'язали, нарешті, на кавалковій дереві. Вчилися плавати, рятувати потонельників (були й жертви таких вправ: один учень Фогель загинув під Турецьким мостом, у глибокій ямі)... Вогонь розклали тільки „живий“ (викресаний кресалом із кременя!) і піддержували його увесь час перебування в саду...

Незабаром після того, як розпочала працю (десь у 1896 р.) „Запорозька Січ“ під керівництвом „полковника“ І. Сулковського у „Вітна сад“ почав вчачати художник Жудін, професор горожанської школи і відомий у місті маляр церков (він саме тоді розмальовував в українському стилі Русько-фільварецьку церкву, що її большевики, як і всі інші, зруйнували). Маляр розташовувався із своїм мальованням, а хлопці робили своє. Ско-

ро присутність його стала тут необхідністю. І запорозька громада визнала його за свого „отамана“. Він почав входити в роботу й розвагу дітей. Він звернув увагу на, так би мовити, ідеологічний бік справи. Запровадив українську пісню, гру в „загадки“, яких діти села звозили безліч, прищепив замилювання до гарних народних оповідань про чудесні явища, розпалив історичну романтику міста Кам'янця, зацікавив його старовиною, його легендами, показував залишки славного історичного минулого... Після його оповідань ми зрозуміли, що то є любов до Батьківщини, пошана до старших, товарищескість, відвага, чесність і все інше, що споює, і кріпить товариство...

Я перебував у цьому гурті молодиків майже три роки. Згадував і згадую ті часи нашої „самовихови“ з великою приємністю і з подякою щасливому випадкові, що тругив мене у склад його. Все, там пережите і пізнане, стало основою чи стимулом до участі в київському оточенні молодих людей під керівництвом д-ра Анохіна.

Це був гурток молодих хлопців—студентів та науковців, які для розваги відбували щонеділі прогулянку в околиці Києва. Місце дальшої прогулянки намічалось в кінці кожної попередньої. Такою вибраною прогулянкою керував один з учасників, нпр., на Труханів остров—молодий природник, який вів там наукові дослідження від Університету; в Пущі-Водиці, де були озера Русского Рыболовного Т-ва, вів мій брат, який досліджував ці озера. Залишки Старого Києва показував нам проф. Н. Щербина, працю якого пізніше видала Академія Наук... Після прогулянки гурток спинався десь у затишному місці, де можна було розкласти вогонь (ватру), і при вогні доктор розповідав нам про Е. Сетон-Томпсона та його організацію: „Товариство хлопців березової кори“... Далі—про американських індіанців, їх життя, їх віру у „Великого Духа“, про велике значення в них вогню, як прояв Великого Духа, їх мораль, з якою не зрівняється мораль т. з. культурних народів... Взагалі матеріялу до оповідань доктор мав чимало... Це все нас захоплювало й об'єднувало. Ми почували один до одного якесь споріднення й звали себе „братами“. На прикладах із життя індіанців, на науці Сетона Томпсона ми взувалися, відчуваючи на собі впливи цієї простої, нової і оригінальної науки.

Наші прогулянки й ця наука були перервані війною 1914 року... В справжню пластову організацію я потрапив уже аж року 1918. Пласт почали закладати в нас брати—галичани по наших школах. В тому ж році Військове Міністерство призначило мене начальником Січей і Пласту на Україні—і це мене зв'язало з цією роботою. Робота пішла не зле, але перешкодив наступ на Кам'янець Подільський поляків, а пізніше большевиків. Вороги не дали нам зреалізувати добрі початки... На цю тему я вже коротко писав, і це було видрукуване в „Українському Студенті“, що виходив у Празі. Це здається, було 1926 р. Там я подав і прізвиська тих юнаків, з якими ми провадили пластову гру й справи в Кам'янці Подільському в 1918—1919 роках...

Роман Коцик

Перші пластові гуртки в Перемишлі

Одним із перших міст Галичини, що дали почин пластовому рухові був Перемишль. Восени 1912 року заходами професора руханки Євгена Любовича в гімназії з українською викладовою мовою в Перемишлі організовано два пластові гуртки по вісім пластунів. Провідником першого був Степан Венгринович, опісля священник у Самбірщині, другого—я. Пластові сходини відбувалися завжди в неділю пополудні. Вчилися ми пластового уладу, послугуючись підручником для польських скавтів: „Harce mlodziezy polskiej“ та читали видаваний у Відні німецькою мовою: „Der Oesterreichische Pfadfinder“. В неділю пополудні ми також організовували прогулянки в околиці Перемишля. Під час цих прогулянок ми використовували свої теоретичні відомості з прочитаної на сходинах літератури. Головне навчилися ми читати австрійські мапи, що не одному з нас придалося за кілька літ пізніше, під час першої світової війни.

Книжка „Harce mlodziezy polskiej“ була навіяна польським патріотичним, навіть шовіністичним духом; напр., зверталось велику увагу на те, що польський скавт не смів вживати слова „рюкзак“, лише „плекак“ і т. і. Провідником польських скавтів у польській перемиській гімназії був проф. Блажек, відомий уже тоді „народови демократа“, або „вшехлояк“, як їх тоді називано.

„Der oesterreichische Pfadfinder“ був редагований в ультра-австрійському патріотичному дусі. На кожному кроці підкреслювано вірність династії Габсбургів. Він був призначений для гімназійної молоді, і з нього ми мали здобути першу підготовку до того, щоб бути колись добрими, вірними цареві австрійськими офіцерами. І дійсно, набуті в Пласті відомості та спритність і вміння знайти вихід в різних ситуаціях мені самому дуже придалися згодом в офіцерській школі, у війні та й у житті.

Труднощі в поширенні членства були передусім з матеріальної сторони, бо треба було внести 18 корон (тоді ціна 100 кг пшениці) на купівлю пластового вряду, що складався з наплекника, ножики, пояса, їдунки, ложки—для окремого пластуна й алюмінійового 5-літрового баяка з кохлею, триніжка, шатра, їсожирки й рискалика—для гуртка. Купець Іван Борис, що якраз відкрив тоді свій sklep із спортивним приладдям у Ринку, йшов нам на руку і при внесенні завдатку 5 корон, давав на шестимісячну сплату весь вряд. Це було великою поміччю для Пласту, бо хоч пластуни здебільша були поповичі, однак видаток на вряд, як на ті часи був значний.

Інші труднощі були з моральної сторони: пластуни не смів вживати алкоголю, ні курити. Курення було тоді дуже розповсюджене; до доброго тону належало, коли учень УІІ класу мав уже право курити поза школою. Навіть чільні мої товариші, як напр., Дмитро Палів, хоч дуже переймався ідеєю Пласту, не міг стати його членом. Я чув віддавна відразу до алкоголю й нікотину й лишився вірний правилам пластової ети-

ки завдяки членству в Пласті до нині. Далі — Пласт вимагав багато часу а його в нас було обмаль. Вимоги в австрійській гімназії в порівнанні до гімназії за польських часів були великі. Ми вивчали п'ять мов, з яких кожна була обов'язковою, з математики й фізики вимагали досить багато. На тиждень ми мали три дні по шість, а решта — по п'ять годин крім того, по полудні не обов'язкові предмети, як французька мова, топографія, гімнастика, спів, музика, стрільня. Я задля Пласту покинув навчання топографії й французької мови, що викликало велике незадоволення моїх батьків, які думали вислати мене по maturі до орієнтальної академії (для підготовки дипломатичних представників), а там треба було добре знати французьку мову. Проф. Любич дуже стежив за тим, щоб пластуни не заведували своїх головних обов'язків в школі. Тому в Пласті були найліпші учні. Родичі не раз також були проти, — мовляв, за наших часів учень не носив баянка на плечах. Прогулянки, на які ми кожної неділі ходили по полудні, навіть зимою, відрашували тих, що боялися холоду. Найбільше ж боялися батьки за своїх „одинаків“, коли доводилося ночувати під шатрами.

Восени 1912 року скликано перший пластовий з'їзд у Львові. На цей з'їзд від нас виїхали проф. Любич, я і ще один пластун, прізвища не пам'ятаю. З'їзд відбувся в листопаді в домі Товариства Українських Техніків „Основа“, вул. Снядецьких. Головний реферат мав О. Тисовський. Від него ми довідалися, як збирається він розбудувати пластову організацію. Познайомився я там і з Петром Франком, тоді ще студентом Львівського Університету; він був провідником львівського куреня. Від него виїшла думка, що Пласт належить організувати також по селах.

Міжнародний напружений стан примушував думати, що як тільки „наш старий“ (цісар Франц-Йосиф) помре, напевно вибухне війна. Російський імперіалізм не лише поставив собі за мету розбити „гніздо шершенів“ — Галичину, але мав апетити навіть на Дарданелли (як і нині).

Тоді вирішили, наскільки пригадую, при пластових іспитах не бути дуже вимогливими щодо в'язання вузлів, які за першими інструкціями, були головною темою першого іспиту. Темою довгої дискусії було, як має виглядати пластовий однострій. Між іншими, я був противником коротких штанців, які мали живцем наслідувати однострій німецьких скавтів у Відні. Наскільки пригадую, вирішили, що замість шаржі „пластун-вовк“ має бути „гетьманський пластун“.

Здається, найбільше репрезентований був Львів, були також делегати з Рогатина, Станиславова і, мабуть, Дрогобича. Нам обіцяли, що Львів даватиме всім директиви. На жаль, ми їх не дістали, лише після нагадувань прийшов лист, що проф. Тисовський перенесений зі Львова.

У 1913 році прийшов до перемиської гімназії проф. Теодор Поліха, що з молодечим жаром узявся до пластової праці. В ньому проф. Любич мав щирою друга й товариша праці, а ми-улюбленого провідника. Проф. Любич увечері провадив у гімназії гімнастику, а вдень працював як урядник в українському банку „Віра“, так що, напр. у латинські свята, мусів працювати й не міг брати з нами участі у прогулянках. А саме в латинські свята ми робили цілоденні прогулянки.

Пригадую одну таку прогулянку до Тисової, де парохом був тоді пок. о. Гинилевич. Це було якесь свято, ми не мали ексорти й вирушили на цілоденну прогулянку. На Службу Божу в Тисовій ми прийшли в повному виряді. Селяни зашепотіли: — „Це якесь польське військо!“ По Службі Божій Іриной Чмола*) пояснив селянам, хто ми такі. На такій прогулянці ми обов'язково варили росіл із рижем, і як нам смакував цей обід, можна собі уявити!

Перейшовши до УШ класи, я мусів у другому півріччі здати провідництво гуртка й готуватися до maturи. По maturі в стрілецькому однострої я брав участь у Січово-Сокільському Здвизі 28 червня 1914 р. у Львові вже як представник Повітової Січі в Заліщиках.

Незабаром прийшли відомі події... Довелося практично використовувати свої пластові знання в боротьбі з варварами півночі. Я й усі мої товариші з Пласту брали чинну участь у наших Визвольних Змаганнях. Дехто, як Федь Черник, Іриной Чмола, М. Талпащ, Шкрететко, ... поклали свої буйні голови в боротьбі за волю народу.

Дам'ян Пеленський

Пластуни - юнаки Великих Днів

Гутірка при ватрі в річницю Листопадового Чину

*Засумуй, трембіто, та по всьому світу,
Що пропало Галичанам сорок тисяч цвіту.*

Роман Купчинський

Однією з головних точок Пластового Закону є: „Зроби щоденно добре діло“. Це не мусить бути щось велике, дуже важливе, але це має бути добре діло і зроблене щодня! Чому щодня? А тому, щоб цими малими і щоденними добрими ділами привчати себе до великих діл. Коли виникне потреба цього великого діла, пластун це робить як щось самозрозуміле. Таким великим ділом є посвята себе батьківщині. Воно наказане в пластовій присязі: „бути вірним Богові і Україні“. Пластуни роблять щоденно добре діло, для того, щоб в час, коли виникне потреба, вони могли стати до великого діла, як це зробили наші друзі пластуни-юнаки стрийського коша в 1918—1919 рр.

У пластовому журналі „На Сліді“ ч. I (6), за січень 1943 р., є згадка про англійських скавтів „у службі Батьківщині“. Там наведено такі слова

*) Член мого пластового гуртка ученик VIII класи — мій шкільний товариш. Це був на два роки молодший брат Івана Чмоли, котрий в той час сгудював на Львівському Університеті й був діяльним пластуном у Львові.

ген. Бейден Пауела: „Великими ділами нехай править любов і добра воля. Кожен повинен змагати до щастя й особистого добробуту, алеж осягне їх тільки працею для Бога і Вітчизни“. Цю засаду мали пластуни юнаки стрийського коша в 1918 році. Хоча були 14-16 — літніми юнаками вони знали, що роблять добре і велике діло! В журналі „Молоде Життя“ ч. 3 за 1946 р. сен. Лев Шанковський присвячує спомини своїм друзям з гуртка „Сови“ стрийського коша. Я хочу згадати моїх друзів пластунів юнаків стрийського коша, з телефонної сотні, які з найбільшою посвятою виконували свій святий обов'язок служби Батьківщині й не раз дійсно героїськими ділами засвідчували свою відданість.

*

Проминуло вже 33 роки, багато затерлося в моїй пам'яті, забулися імена багатьох із цих друзів, однак завжди їх бачу молодими юнаками, завжди радісними, усміхненими і завжди готовими! Ніяке доручення не було для них занадто важким, все було виконане на 100%. Коли я давав їм наказ, я знав, що він напевне буде виконаний як треба, що я зможу зголосити шефові штабу: „пане полковнику, наказ виконаний, маємо зв'язок із такою то частиною...“

Телефонна сотня III Галицького Корпусу постала власне з юнаків пластунів. Пам'ятаю їх ще: Михайло Чолій, підхорунжий австрійського війська, пластун від 1912 року, один із засновників стрийського коша, — це вже був військовик із світової війни. Далі — молоді юнаки з 5—7 класи: Льонгін Лотоцький (згадує про него Лев Шанковський як гуртковий гуртка „Сови“, але він був уже пластуном до світової війни, з 1913 року), Микола Бігун, Володимир Тюн, Володимир Лукомський, Роман Петріна, Славло Білинський, Ортинський, Пиндзин, Дидів, Влодко Білинський, мій покійний брат Юрко і багато інших, що імена їх уже забув. Було їх 30. Спочатку вони були телефоністами при команді III корпусу в телефонній централі, яку тоді називали в нашій армії „телефонічна осередня“. Праця в телефонічній осередні була дуже важка і відповідальна. Це був зв'язок із цілим фронтом корпусу і з Начальною Командою.

По трагічній смерті хорунжого Чичуна, що був телефонним старшиною в корпусі, Начальна Команда приділила мене до III корпусу на команданта телефонної сотні й референта зв'язку при штабі. Це було в першій половині грудня 1918 року. Штаб і Команда III Галицького Корпусу були в Стрию. Я приїхав з Начальної Команди й застав цих 30 пластунів юнаків на службі в телефонічній осередні. Ми почали організувати телефонну сотню і телефонний вишкіл.

Сотню організували ми так, що до неї набирали з інших частин уже вишколених в австрійському війську телефоністів. Справником сотні я зробив підхорунжого Чолія Михайла, сотенним писарем був десятник Зборек Іван з Долини. Сотня мала 160 мужви, в тому числі 30 пластунів. Ми поділили сотню на 6 телефонних стеж. Стежа мала 20 мужви. Кожна стежа в своєму розпорядженні мала повний телефонний виряд і одну підводу. Крім того, був сотенний обоз. Наші юнаки-телефоністи виконували службу в тел. осередні корпусу, а також на поштової централі для контролю телефоністок, що були переважно польки. У вільний від служби

час вони проходили військовий і телефонний вишкіл. Вишколювали колишні австрійські підстаршини. Часто наші юнаки виїздили зі стежами на перевірку телефонних проводів або для направи — ушкоджень. Таким чином здобували вони вправність і досвід для майбутніх подій.

У травні 1919 р., коли розгорнувся польський наступ дивізії Галлера, було очевидно, що починається рухома війна. Противник, на жаль, переважав і чисельно, і технічно. Довелося покидати Стрий. Я не хотів брати юнаків із собою й кожного відпустив до дому. Однак на другий день майже всі вони прийшли з заявою, що вони йдуть з нами і далі служитимуть батьківщині. Я зажадав дозволу від батьків. Такий дозвіл вони вже мали й рішуче заявили, що свій обов'язок допомагати батьківщині будуть виконувати далі. Така рішучість і завзятість мене врадували. Я був певний їх лицарських осягів. Приділено їх до телефонних стеж. Одну стежу (12 юнаків) я приділив до обслуги корпусної осередні. В момент відступу наша сотня мала дуже важні завдання: наперед налагоджувати зв'язок із новим осідком корпусної команди, також звивати проводи зі старого місця. Отже весь час треба було бути першим і останнім. Не раз наші телефоністи спали одну-дві години. Всі розуміли важливість моменту і свого завдання. Корпусна команда не могла лишитися без зв'язку. Від цього залежали події на фронті. Тепер з великою приємністю й великим задоволенням згадую про це, бо ні разу ми не спізналися і не спричинили якоїсь затримки.

Сьогодні дивними виглядають тодішні способи телефонного зв'язку. Про бездротові зв'язки команд не було мови. Лиш в початковій команді була дуже слаба приймальня і, здається, висильна станція. Ми відступали в порядку, хоч з деякими втратами. Наше телефонне майно — 6 вагонів, які ми відправили в напрямі Станиславова, застрягли на станції Тяжів і там згоріли. В цих вагонах згорів великий фотографічний архів Рудницького. Крім того, телефонним майном були навантажені два авта, які в с. Боднарів під горою мали аварію і шофери (поляки) їх там спалили. Ми лишилися з самим сотенним обозом: десять підвод. Через відомі події в Станиславові ми були змушені податися в напрямі Галича й там перейшли Дністер, пішли в напрямі Монастирська-Бучач-Чортків аж до Товстого.

З того часу мені пригадуються два героїські вчинки наших юнаків-пластунів:

Команда корпусу перебувала в Товстому — командантом корпусу був ген. Антін Кравс, фронт ішов від Дністра в напрямі Чорткова. Між Товстим і Бучачем є село Кошилівці. Там була наша корпусна польова осередня, що безпосередньо зв'язувала команди бригад. Цю польову осередню обслуговували юнаки — пластуни: Микола Бігун, Ортинський і, здається, Пиндзин. Поляки наступали і клином глибоко вдерлися в нашу бойву лінію, забрали в полон усю артилерію восьмої бригади. Таким чином в нашому фронті постала прогалина. Поляки зайняли Кошилівці, й намагалися охопити фронт на південь до Дністра й таким чином забрати в полон весь корпусний обоз і мати вільний шлях до Товстого. Наші юнаки лишилися із своєю осереднею на місці в Кошилівцях і точно звітували про рухи ворога. Ворог не помітив польової телефонної лінії. Через те можна було відразу почати протидію, стримати наступ ворога і не допус-

тити до дальшого відступу. Ці троє юнаків своєю поставою і відданістю справі врятували фронт. Вони лишилися на місці, поки наші частини прийшли з боєм, відтискаючи ворога за Кошилівці. В корпусному наказі ген. Кравс відзначив геройський вчинок наших юнаків і в нагороду за їхнє геройське діло підніс їх до ранги виступів. Сьогодні мені приємно згадувати про цей подвиг наших наймолодших юнаків. Вони завжди робили добре діло і там в Кошилівцях зробили „щоденне добре діло“! Фронт був врятований посвятою й винахідливістю молодих юнаків-пластунів.

Вдруге наші юнаки добре виконали своє завдання, коли шеф штабу сотні. Якварт дав наказ збудувати телефонний провід і польову осередню де мали лучитися бойові команди. Це було в Бучачі. Телефонна сотня дістала наказ вибудувати в напрямі Підгаєць польову осередню вночі протягом шести годин. В наказі не було подано орієнтаційного пляну бойової лінії. Телефонні стежі почали будувати лінії відтинками, і до сходу сонця польова осередня була вже готова. Бойові команди ще недолучувалися, бо вони були позаду, як і фронт був позаду. Наша польова осередня опинилася між фронтами! Ранком почався артилерійний двобій, і незабаром розстрільні стали йти вперед. Наші телефоністи зорієнтувалися в своєму положенні й телефонними звідомленнями стали давати відомості про рухи ворожої розстрільні.

Згадуючи ці дві події треба відзначити, що наше технічне спорядження було дуже скупе й примітивне. І не зважаючи на це наші юнаки пластуни в дальшому поході, аж до далекого Золотоверхого Києва з великими труднощами й зусиллями завжди своєчасно справлялися із своїми завданнями.

Після чортківської офензиви, коли нам не вистачило набоїв і зброї, довелося вдруге відступати з Рогатина, де мав осідок наш корпус. Ми опинилися на кількадечному постой в Монастириськах. У той час перед Начальною Командою, як і перед політичним проводом, постало важливе питання: що робити далі? Наступає добре, модерно озброєна... армія а в нас нема набоїв... Начальна Команда звернулася до корпусних команд із запитом: чи нам піддаватися, переходити до Румунії, чи йти за Збруч і далі боротися з большевиками? Ген. Кравс скликав нараду старшин і поставив питання старшинам для вирішення, але не дав можливості дискусії, сказавши: „Ці три можливості дає нам на розгляд Нач. Команда. Пропу кожного висловити свою думку“. Тоді він звернувся до мене як до наймолодшого віком і рангою, щоб я сказав свою думку першим. Не задумуючись я відповів: „Ідемо за Збруч і дальше боремося“. Мою думку поділяли всі і не тільки в нашому корпусі. Ми відступили за Збруч. У Кудринцях над Збручем був великий склад телефонного приладдя Нач. Команди. Там ми забрали що тільки для нас було цінного, а саме: польові проводи та польові телефонні апарати. 16 липня 1919 р. вночі ми перейшли Збруч і подалися в напрямі Кам'яця Подільського. Звідсіля подалися ми до Нової Ушиці, де наш корпус лишався два тижні відпочивати й готуватися до нового походу на Київ. З нашої тел. сотні деякі юнаки відійшли до Нач. Команди до старшинської тел. школи. Ми йшли маршрутом: Жмеринка, Винниця, Козятин, Фастів до Золотоверхого, однак дійшли тільки на Пост Волин-

ський. Праця нашої тел. сотні дещо змінилася, бо корпусна команда посувалася залізничним шляхом і ми користувалися телефонними проводами при залізничних коліях. У нас був один паротяг і два вагони, отже ми їздили закладати нові проводи або ремонтувати. Вже з корпусної осередні йшли польові проводи до бригад чи польових з'єднань. З Посту Волинського ми знову пішли на Фастів-Козятин, а звідти до Липівця. В Липівці ми поховали першу жертву висипного тифу — нашого стрільця, на жаль, не пригадую його імені. Відтоді почалася пошесть висипного тифу. Сотня наша порідшала. Почався чотирикутник смерті... При відступі з Липівця і я захворів. Повезли мене в Калинівку, а згодом до Вінниці. Була люта зима... Команду телефонної сотні перебрав поручник Мараці, що був у Начальній Команді при рефераті тел. зв'язку. Референтом при штабі корпусу став сотник Дмитро Ігнатенко. Видужавши, багатьох друзів не застаю між живими, в тому числі й мого молодшого брата Юрка, що помер коло Бірзулі і там був похований.

Скільки живими вийшло юнаків з чотирикутника смерті, я не знаю. Вони назавжди залишаються прикладом виконаного „доброго діла“ і найвищого пластуницького обов'язку служби Україні.

*

... моїм молодим товаришам зброї: пластунам-юнакам стрийського коша, стрільцям телефонної сотні III Галицького Корпусу присвячую цей спомин гутірку при ватрі в річницю Листопадового Чину.

Славній пам'яті наших Друзів
Романа Шухевича і Олекси Гасина
присвячені два видання:

Володимир Янів

Шухевич-Чупринка — людина і символ

жалобна промова на Академії в честь Романа Шухевича

Ціна 0,50 дол.

Ярослав Падох

Лицар з імени і чинів

жалобна промова на смерть Олекси Гасина-Лицаря

Ціна 0,20 дол.

Дохід з першого видання (промова Янева) призначений для дальшого вшанування пам'яті Романа Шухевича. Цим виправдана ціна цього видання. Про це ми обширно писали в попередньому числі: «Наш обов'язок супроти Шуха» (III ч. 5, ст. 46). Чи Ви вже сповнили Ваш обов'язок?

На розпутті

Моя душа роздерлася вчора надвоє...

Я не панував більше над собою. Те, що так довго назрівало, вкінці прорвалося. У мене було дві душі—а між ними страшна ворожнеча.

Мене пригнічувало те, чого я не бачив і не розумів. Всередині варилася й кипіло, як у пеклі. Спокою я знайти не міг. Пластова відзначка пекла вогнем на серці.

Я зняв її з грудей і злісно кинув на стіл.

Тісно було мені в хаті. І душно. Я вибіг—щось гнало мене в ліс далеко від людей, від себе... Скільки разів я блукав по лісі—завжди знаходив спокій, рівновагу.

Я не йшов, я летів. Як навіжений! Загнався в саму середину. Було дуже боляче. Напевно з серця капала кров. Не ставало віддиху.

Я сів на пензок, підпер голову руками—заридав у голос, як мала дитина...

* * *

Сльози більше не текли. Може їх більше не було.

Було темно, холодно, глухо, страшний хаос. Порожнеча без дна.

Я запалив ватру. Скільки разів я палив її—вона завжди привертала ясність, вносила лад у мою душу.

Я заставив себе думати. Поволі з дна хаосу вилловлював пошматовані уривки й ліпив із них цілість.

В мене було дві душі. Я злякався, підкинув до ватри. Химерні тіні танцювали по деревах, полум'я лизало рідна—і стрілило догори снопами іскор. Ясніше стало довкруги—світало і в мене: в мене було дві душі. Я не розумів. Пильно придивлявся до них. І бачив:

Одна—минуле... Моє дитинство, мої безжурні роки, що бриніли дитячим сміхом. Безжурний спів—спів пташок вільних, по горах, лісах, левадах. На рідній землі, на Батьківщині. Наука батьків, учителів, виховників, мого духовника. Радість, сонце, зелень, весна... Запах левад, кошеного сіна, паленого бадилля, печеної картоплі з димом... Домашнє тепло...

Давні роки, щасливі роки—(десь грала сопілка, тужила трембіта) опромінені сонцем, наївністю. Я бачив там усе добре, все гарне, стерегли від мене все погане—я бачив усе ідеальне, чисте. Сам хотів таким бути—і був таким... Там же я бачив усмішку моєї матері... Це була одна моя душа. Дитяча, чиста, добра.

Друга—сучасність... Важкий змаг із життям, з нудотою прокльонів чужими мовами, витт'ям джазу. Досвід життя, набутий від тих, кого я обминав, і хто гналися за грошем і сміялися: «Дурний,

іди з нами!» Холод чужини, не було щирих слів опікунів, виховників; не було батьків: я залишив їх, коли вийшов у світ... Був запах поту й задуха з коминів фабричних, і стукіт моторів, і гудки авт...

І крик юрби, і безліч світел великого міста—і його принад і згуби.

І брязкіт грошей... І захланний погляд іншого...

І ця душа була моєю.

І бачив я, що одна була ясна, а друга темна—але обидві були мої!

Я не можу жити з двома душами! Я мушу вибрати одну—з цих обох моїх, бо одне тіло є в мене. Котру?!

* * *

Пошматовані уривки говорили голосом, що тільки я його чув. Говорили ті ясні. Коротко, уривчасто—наповзали картини: не за насні мастків,—ані вигоди—розривок не обіцяю. Праця на хліб щоденний—для себе, для рідні—праця для братів твоїх—важка. Камениста дорога—дорогоказом ідеалом—колючки, лаври за обрієм. Посвята—жертва відречення. Змаг із життям—із собою—але вірність заповітам предків—ідеал батьків, Вірність Великій Ідеї—змаг—і задоволення. Велике задоволення—виконаного обов'язку—допомоги ближнім—перемоги над собою—корисної праці—ідейної праці. Ти виповнений щерт'ю задоволенням—це дасть радість, юність, усмішку перемоги, насолоду побіди. Це дасть щастя, на землі найбільше. І більше нічого... Іди зі мною!

І говорили ті чорні улесливо, принадно—ах, так, як життя не раз улесливо принаджує зійти на манівці.

Праця—важка, шалена—виповнить все. Гроші плістимуть—сміятися нема часу. Етика? Мораль? Пусте! Он життя—користайся! Уживай! Раз живеш! Геть ідеї, геть традиції, геть рідне—хай не заваджає!—Он володар—гріш, он золото, он самоцвіти. Здобудь—більше! Розкоші, насичення, щастя—все жертвуй, все віддай! Ось твоя мета—те, що зможеш словати в жменю! Геть ілюзії невидні, нездійсненні,—геть ідеали порожні, геть пустий звук! Ось брязкіт золота, лови його, лови!!!

...І цей брязкіт золота глухо лунає й дуднить у великій порожнечі душа...

* * *

Обидві вони мої. Але обох я не можу зберегти. Я мушу вибрати одну, тільки одну. Котру?!

Старша, ця ясна. Корінням вросла глибоко в давнину. Але невгоди, колючки, жертва, посвята—пощо?

Молодша—ця темна. Хистка, без коріння,—але золото, гріш, насичення, розкоші, щастя...

Чи мені не можна бути щасливим? Задля розкошів? Уживати життя?

Та жаль чомусь розставатися з тією молодшою душею — не чутливість а справжній жаль. Там так багато рідного, теплого старого.

І золото гріє — може стати рідним, теплим — я чую його брязків — воно притягає — ловить мене — ...

Я рішив! Встав і замахнувся, щоб ясну душу кинути в вогонь.

Та рука застигла нерухомо ...

Десять далеко годинник на вежі поволі вибив піснiн. Злим виттям протяжно відповів йому вовк. Зашумів вітер і кинув до ватри кілька листків.

Чи це сон?

Сірою мрякою повитий, в густій темряві ночі кілька кроків від мене стояв — дід. Я бачив власне довге сиве волосся і довге сиву бороду, що заступала все, крім голови. Справді, з'ява мала тільки голову і величезну, сиву бороду. Мене заморозило. Якесь сила наказала мені лишатися непорушним і дивитися на діда — з'яву. І коли я тільки вдивлявся, то бачив крізь нього чорні силуети дерев поза ним. А там, де в людей бувають очі, в нього горіли два вогники. Це були відблиски ватри — ні, це були зовсім інші, якісь неземні вогники.

Довго дивилися ми один на одного — без руку, без слова. Я — зі страхом, здивуванням, цікавістю. Він — проникливо, поблажливо, з добрим батьківським блиском в очах і дивним, далеким поглядом.

І я чув голос, хоч не ворухилися уста діда. Дивний, могутній голос, немов говорила стигля, — а виходить він десь із незабагненої далечини: — „минулого — предків — дідів — дружинників — запорожців — стрільців — дух! Пролитої крові — за ідеали народу, твого народу, — за ідеали предків, твоїх предків, — за правду, за волю! Дух спротиву — дух змагань — дух героїв — дух замучених — закатованих — поляглих — дух помсти!“

І казав дід далі:

„Сину! зрадником стати хочеш? На чуже золото проміняти ідеали твого народу?“

Сину! Батьківщина тебе кличе! Твоя Батьківщина! Чуєш?! Там ллється кров! Твоїх братів, рідна кров, твоя кров! Там іде змаг на життя і смерть! Там нема розкоші, там іде змаг! Чуєш? — постріли — стогін — кров!

І ти хочеш їх зрадити? Ти хочеш кров проміняти на золото?“

Дід замовк і дивився на мене страшно — очима століть.

„Але як зрадиш, — і тут його очі страшно запалали, — то проклянуть тебе батьки твої! Пролита кров затопить твоє щастя! Тоді будь проклятий, проклятий!“

... проклятий! — повторив лiс глухою луною.

І щось прорвалося в мені й щось страшно заболіло.

Я кинувся до діда, щоб впасти йому до ніг, але місце, де він стояв, світило пустою.

Я кинувся, щоб кинути чорну душу в вогонь — але її вже там не було — пропала, як і дід.

І пропав мій хаос, неспокій, болячка роздертої душі.

А вогонь, що розгорівся, вносив світло в мою, одну тепер, душу і лад і порядок у мій розум.

А лiс, що шумів задумано, навівав спокій, рівновагу — велич. А зірки привітно блимали з висоти — ген, з незмірних просторів. І я відчув свою нікчемність, свою марність супроти природи, супроти Творця.

Я впавав навколiшки й молився — гарячо, довго, щиро. Тільки дві молитви ще пригадав — а потім вже молився без молитви. Я дякував Всевишньому, що допоміг мені з моєї роздертої, старої душі зробити знову одну, нову.

... І за молитвою не чув, як гасли одна по одній зорі — як згасла моя ватра —

— як дошкульний холод проймав тіло до кісток.

* * *

Коли я поволі повертався додому, ранок будився докола. Тремтіли роси на травах, мов проліті болісні сльози. Але на серці було легко. Пташки співали так радісно, так дзвінко, що здавалося, — свято сьогодні.

І хотілося співати мені — моя душа співала, співала повним голо- сом пісню перемоги.

Та на світі був будень, як інші. Тільки в мене був день перемоги — добра над злом, день перемоги над собою.

Ось хата.

На столі, припавши темнотою ночі, осиротіла лежала моя пластова відзнака.

І стало мені незвично жаль — я взяв її ніжно — і коли підносили — перший промінь сонця впавав на неї. На мить вона загоріла сліпучим блиском золота — але таким, яким земне золото блищати не вміє. Блиском перемоги ідеалу над матерією.

Поцілувавши побожно, я знов причепив її на груди. І від того на серці стало тепліше. Нова сила вступила в мене — з новою вірою я глянув в майбутнє.

* * *

Того дня я поклявся: ніколи більше в житті не зняти пласто- вої відзнаки з грудей.

Я поклявся того дня носити її завжди — аж до смерті.

Ідеологічні основи сеніорського руху

Після перших спроб об'єднувати в Пласті тільки тих сеніорів, що вели пластову виховну працю (відпоручники ГПР, зв'язкові, скавт-мастри і т. д.), перемогла думка заснувати окремий четвертий пластовий улад. Старші пластуни, що от-от мали досягнути сеніорський вік, стали теж прихильниками тої думки. Восени 1929 року тодішня найвища пластова установа—Верховна Пластова Команда у Львові—вирішила заснувати новий пластовий улад. Покликано ініціативну комісію, яка мала перепроводити верифікацію пластунів сеніорського віку, зладити перший правильник нової організації і підготувати установчий з'їзд. Перший правильник зладив скм. Іван Чмола. З'їзд скликано до Львова на історичний день 12 квітня 1930 р. (в цей день ДРОТ прийняв був першу пластову присягу в 1912 році). З'їзд прийняв з малими змінами правильник, вибрав першу команду, намітив плян першої дії. Організацію названо: Український Улад Пластового Сеніорату (УУПС), його членів: скавт-мастрими, а кандидатів: сеніорами. [Фрагмент з історії УПС. — „Сеніорська Ватра“, 1950 — ч. 1 (6).]

Сірий Лев

ФУНДАМЕНТ НАШОГО РУХУ Три головні обов'язки пластуна

... Наш рух ріс, немов дитя. — Зроджений з ідеї перших основоположників, з малого ембріону перших організованих гуртків, через фази створення уладу юнаків, старших пластунів, уладу новацтва і врешті уладу пластунів-сеніорів дійшов до завершення своєї організаційної побудови, — осягнув повноту сили одноцілої, спаяної організації.

Тож не диво, що тридцятип'ятиліття УПУ збігається з відновленням започаткованого у Львові 1930 р. Уладу Українських Пластунів Сеніорів. Цей факт накладає на зібраних ось тут сьогодні велику історичну відповідальність за положення ідеологічних фундаментів під сеніорський рух і впарі з тим за завершення, остаточне викінчення, оформлення нашого руху як цілоти, як організації.

Перед п'яти роками на з'їзді в Байройті, 20 жовтня 1946 р., відновлено організацію УПС як окремий, четвертий улад УПУ. На тому з'їзді сеніори повторили теж свою юнацьку пластову присягу у формі відповідній для їх віку. Тоді теж, між іншим, виголошено оцю доповідь. Після року її опубліковано на циклостилї як «Записки Українського Пластуна» Ч. 15. Цей наклад вичерпаний. З уваги на історичне значення з'їзду в Байройті, як теж не меншу сьогодні актуальність думок, заторгнених у доповіді, вважаємо доцільним зробити її доступною — з деякими несуттєвими змінами — для всіх читачів нашого журналу. — Ред.

Коли підходимо сьогодні до будьякої пластової проблеми, наш зір мимоволі спрямовується на тридцятип'ятилітнє минуле нашого руху. Тим більше відчуваємо потребу оглядатися на те минуле, коли хочемо щонебудь сказати про майбутнє нашого руху, коли хочемо визначити найголовніші напрямні розвою і праці в найближчі чи дальші дні.

„Інколи доводиться почути закид, що наша теперішня робота — це погоня за гарним спогадом минулих літ. Не розуміють нас. Не знають, як виразно спрямований пластунаський зір і крок уперед. Не бачать, що наша робота й наше життя — погоня за майбутнім. Але — правда — це майбутнє корениться теж у минулім. Його картина вицвітала з іскор пластунаської ватри, що горіла багато літ тому в колі пластового товариства. Його підвалини покладено тоді, коли будувався і розвивався Український Пластовий Улад. Тому нам дорогий спогад, і тому радо згадуємо часи, коли ми спільно мріяли про майбутнє. Наш спогад неначе спогад про майбутнє — хоч як противорічно це звучить.“ (Цитата з записника учасника 2-го з'їзду СУПЕ — „Молоде Життя“, 1946, ч. 3, ст. 31.)

Але сьогодні, коли ми з'їхалися для того, щоб покласти ідеологічні й організаційні підвалини під улад сеніорів, а тим і завершити організаційну побудову цілого руху, ми — зрілі мужі не можемо обмежитися тільки до погляду на історію 35-ліття УПУ, але наше майбутнє хочемо і мусимо бачити крізь раціональну й інтуїтивну призму тисячерічної історії нації. Бо в нас жива не тільки пластунаська традиція, — у нас жива свідомість нашої повної духової і кровної залежності від отих семи літер, що складають назву України.

Підім ще один крок далі. Україна теж не існує сама для себе на відірваному острові чи окремій планеті. Живемо серед інших народів на спільній земній кулі. Живемо з ними спільно в історичну добу, якій ім'я: двадцятье сторіччя.

І було б дитинством обмежитись нам сьогодні до 35-ліття УПУ, було б нерозумно бачити тільки історію України. Якщо наш погляд у майбутнє має бути справді пластунаський, справді державницький, ми мусимо бачити — чи хоч старатися зрозуміти — ситуацію на нашому ґлобі в нинішній день.

Нам мусить вистачити тільки загальна — кількома рисами подана — характеристика нашої доби.

І. БУТИ ВІРНИМ БОГОВІ І УКРАЇНІ.

Кожна доба історії людства має своє питоме ядро, має свій ідеал, свою віру. З бігом сторіч цей ідеал і ця віра міняються. Ім на зміну приходять інші. Чим більше — через поступ, цивілізацію, природний розріст — народи взаємно уза-

лежнюються, тим більше вони мусять жити спільним ідеалом. Такий ідеал—свою внутрішню конституцію, закон, мораль—мали старинні. От хоч би для римлянина такі поняття, як „віртус романа“, „дівіс романус“. За ці ідеали своєї держави—імперії римляни вміли справді по-мужеськи боротися і вмирати.

Середньовіччя мало своє духове ядро, свій ідеал, який всеціло зосереджувався на релігії. Його окреслюють: „деус сіве екклезія“. Це була та віра, що всеціло поглинала людину середньовіччя; і за релігійні переконання—за одно, два чи три слова, змінені в каноні чи релігійній догмі—вона була готова віддати життя.

Новітня доба від XVI до XIX ст. живе під знаком віри в природу: „деус сіве натура“. Ідеалом цієї доби є людина знання. І Бог—„розум без віри основ“, і за ці свої розумові ствердження людина цієї доби теж готова була вмирати.

Ми не живемо сьогодні повнотою ідеалів старинного світу і ми нездібні реалізувати релігійне життя в розумінні середньовіччя, ані не можемо боротися й гинути за пізнання розуму.

Що ж є ядром, ідеалом, вірою нашої доби?—Цим ядром є ідеал спільноти: „деус сіве комунітас“. І за цю, і тільки за цю, ідею—як знаємо з досвіду—готова вмирати нинішня людина. Байдуже, чи тою спільнотою буде нація, чи класа. Ми помічаємо деяке поширення, тенденцію поширити ідею спільноти з нації на об'єднання націй, а навіть на людство.

І тут тільки зазначу: нашим гаслом „Бог і Україна“—„Бог і українська спільнота“—ми вповні вірні ідеалам нашої доби.

II. ПОМАГАТИ ДРУГИМ.

Друге загальне ствердження таке: кожна спільнота, якщо вона здорова, якщо вона має інстинкт самозбереження, якщо виявляє розвою тенденції, а не тенденції декадансу,—має свою внутрішню мораль, має закони свого внутрішнього життя, має свій моральний правопорядок. З цього комплексу моральних ідей даної спільноти випливає її звичаєве право, а з нього в дальшу чергу писане право, а передусім конституція.

„Той, хто береться писати громадянські закони та конституцію і думає, що тим, що він їх написав, він зумів дати їм потрібну силу і тривалість, ошукав себе. Бо цим він дав доказ, що не розумів права і безправ'я, добра і зла“. (Платон).

„Коріння політичної конституції існує перед кожним писаним законом. Основний закон—конституція не є і не може бути нічим іншим, як дальшим розвитком або підтвердженням існуючого вже перед тим неписаного закону.“—„Англійської конституції напевно

не зроблено „а пріорі“. Ніколи не зібрались державні мужі і не сказали: зробім триподіл влади—на законодавчу, виконавчу і судейську,—даймо їм те і те відношення тощо. Ніхто не думав про те. Англійська конституція була наслідком цілої низки обставин: римське право, ленне, саксонське, норманське право, війни, повстання, підбої.—Одним словом: історія краю. Англійські хартії не були жодними законами, тільки доказом, чи то підтвердженням вже існуючих законів. Їхнє правдиве походження—це пра старе передалення. Велику Хартію („Магна Харта“) видано тільки тоді, коли переведено відповідні історичні досліді.“ (де Местр).

„Історія даної державної території і християнсько-природо-правно обоснована соціальна філософія (тобто наука про вічне і правильне відношення одиниці до спільноти і спільноти до держави) є двома основними елементами кожної конституції“ (Фогельзанг).

Цими, на перший погляд далекими від теми, міркуваннями я хочу сказати ось що:

1. З аморального порядку мислей і дій може впливати тільки відповідно аморальне звичаєве право, а зроджене з нього основне державне право, конституція, може бути тільки—якщо не на письмі, то напевно на ділі—конституцією терору.

2. Хочу покликатись—вже без доказу—на те, що світ ідей і мислей української людини від наших князів до тепер—це світ моральних ідей і то незвичайно високої якості.

3. Коли ми думаємо про реалізацію ідеалу нашої спільноти—держави, то нам нічого не допоможуть найкраще написані конституції, коли перед тим не заіснує неписане „звичаєве“ право серед нашої спільноти, основане на принципах моралі.

Поки побачити Україну дійсністю, треба перед тим винести її в серці.

Висуваючи на перше місце вірність Богові, Пласт підкреслює тим вірність принципам моралі, спільноти зокрема, а українській традиції, українському великому післанництву, що його окреслено в наказі з приваду 35-ліття УПУ і що його дав Україні „во дні они“ св. Апостол Андрей Первозванний, передусім: Заснувати царство Боже на землі, де українські люди жили б як люди, де могли б славити ім'я свого Творця і прославляти ім'я свого народу.—Це ідеал української спільноти.

Щож до зовнішнього світу—це ідеал українського гуманізму, якого носієм Україна була завжди на Сході Європи. *Прапор цього гуманізму підіймає і несе українській пласту.*

З цих основних глибоких залогень впливає теж наше позитивне ставлення до ідеї світового братерства скавтів.

Отже так до першого ствердження, що вірою нашої доби є спільнота і що ми цю віру в нашому пластовому світогляді маємо—доходить друге ствердження, що кожна спільнота має свій порядок мислей і дій, з якого родиться її звичаєве, а потім писане і формальне право, і що ми визнаємо моральний правопорядок християнізму згідно з усіма спільнотами Заходу.

Ці два ствердження вичерпують інтерпретацію перших двох головних обов'язків пластуна: бути вірним Богові і Україні та помагати ближнім.

III. КОРИТИСЯ ПЛАСТОВОМУ ЗАКОНОВІ І СЛУХАТИСЯ ПЛАСТОВОЇ ВЛАДИ.

Приходжу до третього ствердження, а саме: доба, в якій живемо, це доба демократії. Був момент, коли могло здаватися, що принаймні на континенті Європи прийде до голосу радше принцип чистого провідництва. Сьогодні немає сумніву, що переможною—принаймні в західній гемісфері—залишилася демократія.

В нашому пластовому світогляді принцип демократії був збережений завжди, і його розуміння перед тридцятьма роками було у нас таке, як і нині. Щодо цього ми в щасливому становищі, що не потребували і не потребуємо перемальовувати шильдів.

„Основою розуміння пластового демократизму є: а) право доведення пластової самовиховної праці; б) добровільність вступу до Пласту і тому обов'язок сумлінно виконувати прийняті обов'язки; в) свобода слова, що спирається на праві, обов'язкові й відвазі висловити свій погляд на пластові справи, коли цього вимагає потреба; г) толерантність до поглядів інших пластунів, коли вони не суперечать ідейним основам УПУ; ґ) лояльність у виконанні прийнятих рішень і постанов; д) виборність виховних провідників на всіх ступенях пластової ієрархії.“ (з Правильника УСП 14/15 лютого 1948.).

Коли сьогодні дивимося на минулі недавні роки з уже подекуди історичної перспективи, то хоч і бачимо поодиноких пластунів, перейнятих модною і всевладною течією провідницької ідеї, проте наш Пластовий Рух як цілість був завжди вірний своїм засадам. А про тих окремих пластунів

¹⁾ Скавтські улади інших народів не знають такої виборності. Також у нас це питання переходить деяку еволюцію під впливом вимог, що їх ставить життя і практика пл. праці. — Ред.

треба об'єктивно ствердити, що розуміння—і головне: практика—провідницької ідеї у них була цілком інша, як ті яскраві зразки, що їх в минулому і сьогодні дали інші європейські народи. Далі треба ствердити, що перейняття провідницьких форм часто було диктоване konieczністю і наказом здорового політичного розуму здобувати і забезпечувати позиції в нових, змінених умовах довкілля, без глибокого засвоєння—зрештою, чужого українській психіці—змісту провідницько-диктаторської ідеї західного чи східного типу.

Те, що ми окреслили як „пластовий демократизм“, включено з засадою зосередження задумів і волі, здається мені ідеалом правдивої демократії, яка мусить погодити два засадничі мотиви: мотив маси, тобто мотив більшості, з мотивом індивідуальним, персональним, щоб—за словами Бентама—осягнути якнайбільше частя якнайбільшої кількості людей.

Отже, якщо йде про правильне розуміння демократії, то ми протиставимо органічну демократію народу механічній демократії маси.

„М а с а не має розчленування поділу, тільки рівнорядні і рівноуправлені частини; зате в спільноті членство зрізничковане... Маса не думає; вона і справді не хоче; її духове життя належить повністю до сфери гонів; її опановують настрої, переходові враження, сугестії публічної opinio і психоза масових рухів. Цьому духовно-низькому соціальному творові відповідають теж і засоби керування масами в політиці; засоби, що їх уже старовина заплумувала назвою демагогії. ...Ми обсервуємо іноді, як люди з силою інтелекту в масі недописують, як вони сліпнуть і безкритично піддаються свідомості маси. Більше: вони стають у масі зовсім безвідповідальними. Коли відповідальність розкладена на плечі багатьох, постає не помноження тієї відповідальности, але навпаки, жахлива безвідповідальщина. Отож це злочин будувати добро держави і народу на принципі маси. В дійсності маса ніколи не править собою, отже хто в конституції трактує народ як масу, той позбавляє народ самоправління. Механічна демократія маси—це запрошення всіх лихих сил, що вміють користуватися технікою опановування маси,—це невідкличний шлях до тиранії.“ (Еґґерсдорфер).

Народ є вищою соціальною спільнотою, що складається з різних живих членів-індивідів. Механічній демократії маси протиставляємо демократію спільноти, побудованої на особистому, індивідуальному принципі.

З повищих міркувань можемо збагнути правильне розуміння основних засад скавтової методи щодо: гурткової системи, індивідуального підходу до юнака у виховній праці, ваги і значення особовості і особистої відповідальности в пластовій роботі, засади елітарности і ін. Зокрема ці мірку-

вання в сполучі з попередніми дають нам інтерпретацію третього основного обов'язку пластуна: коритися Пластовому Законові і слухатися пластової влади.

Так цими короткими натяками я хотів звернути увагу на добу, в якій живемо, на її характеристику,—викликати інтуїтивне відчуття, що наш рух співзвучний не тільки з основними розвоєвими тенденціями історії України, але і сучасної доби, та що *всі ці основні принципи коротко і зв'язко зібрані в трьох основних обов'язках пластуна.*

АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА

Як зрілі громадяни ми відновили сьогодні юнацьку присягу. Наша ідеологія, наш світогляд не змінилися, а поглибилися, поширилися. Я старався подати тільки інтерпретацію основних обов'язків пластуна в тому глибшому, поширеному розумінні. На мій погляд, все сказане дотепер—це доказ всеохопності нашої пластової ідеї. Це одночасно тло, на якому ще хочу змалювати властиву *актуальну проблематику* сеньорського руху.

ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ

Напочатку нашого пластового руху стоїть ще не по назві і не по формі, але по суті пластун—сеньор. Цілий цей ряд наших перших провідників: Чмола, Черник, Тисовські Олександр і Степан, Левицькі Северин і Осип, Бучацький, Іваненко, Бачинський, Вахнянин, Річинський...—вони всі ввійшли до УПУ без попереднього формального юнацького вишколу, без складення—хіба за малими винятками—пластової присяги, без попередньо набутого пластового знання і досвіду в пластовій праці. Вони взяли за цю працю в почутті, що вони виконують громадську—і то велику—працю. Вони розуміли, що тільки повне перевиховання української людини, тільки виховання нової генерації—нової її внутрішнім змістом—може принести зміну у внутрішньому і зовнішньому положенні нації. Вони знали і вірили, що Пласт найкраще сповнить це завдання, і тому стали пластунами і склали пластову присягу через чин, через свою працю.

А коли пластовий рух поширився і охоплював віково щораз то ширші шари, вони щораз більше зросталися з організацією, вони щораз більше ставали нашою нерозривною складовою частиною, аж поки нова, вже пластова, наростаюча субстанція поглинула, втягнула їх в себе і разом з ними створила четвертий улад пластунів-сеньорів. Сьогодні немає вже пластунів-юнаків, а поруч них малочисельного проводу, переважно непластунів,—сьогодні є тільки пластуни із своїм пластовим проводом. Більше: пластовий рух вже витворив

побіч активних пластових провідників групу громадян, які вправді не заангажовані безпосередньо активно в пластовій роботі, але які почувують себе надалі зв'язаними ідеологічно, світоглядно і організаційно з рухом, з якого вийшли.

Прийнятий у нас поділ сеньорів на дві головні групи: на тих, що активно працюють у Пласті, і тих, що в ньому безпосередньо не працюють, є, очевидно, формально правильним і реально дійсним. Але він скриває небезпеку, що через наявність того поділу ми забуваємо, що він явище похідного порядку, що перед ним існує одність, яка єднає усіх пластунів-сеньорів, а якій на ім'я: *громадська праця.*

І коли, після затвердження Правильника УПС, я почув від декого, що ми зробили двоподіл сеньорів на скавтамастрів і пластунів-сеньорів*) і тим створили категорію „ліпших“ і „гірших“, більш пластових і менш пластових, чи то взагалі непластових, сеньорів—з відтінком, очевидно, чогось нижчого, гіршого в тій другій групі,—то я хочу зазначити, що те спільне, те первісне, з чого виходить і єдино може виходити оцей поділ в наших поточних розмовах, дається як характеристика тої другої групи сеньорів, а не скавтамастрів. Це саме є громадська праця. Це ствердження нам потрібне для дальшого ведення наших думок і міркувань, а його доказ—найкращий доказ—у минулому. Ті, що започаткували наш рух, ті прийшли до нього з почуттям громадянського обов'язку, журби за майбутнє молоді і майбутнє нації. Вони—як уже сказано—непластуни, а ставились до своєї праці в Пласті як громадецької праці. І нині для нас сеньорів так само немає іншої проблеми і не може бути іншого завдання над громадську працю. Себто: *одинокі завдання сеньорів—це служба Батьківщині, служба спільноті.*

Але вірність Україні мусить проявитися в нас в іншій формі. Не так, як це ми ставимо вимогою до юнака. Юнак готується, ми вже зрілі, ми мусимо ту службу виконувати, ту вірність доводити чином.

В чому проявляється вірність Україні? Перша передумова вірності Україні—це ніколи не вживати тих семи літер як пустої звуку; це глибоке відчуття і розуміння відповідальності за свою дію перед Нею. Що ж є Україна? Який зміст цього слова? Це передусім українські люди, українська земля, територія, це спільне тих людей і тої землі історичне минуле. Це вислід життя тих людей у виді духових і матеріальних надбань. Це сучасні соціальні, культурні, політичні—внутрішні і зовнішні—, релігійні проблеми, традиції і ситуації тих людей і тої землі. Україна—це та спільнота

*) Рішенням III Великої Ради УПС з 17.IV.1949 р. в Цуффенгаузені цей поділ на скавтамастрів і пластунів-сеньорів знесено. Термін «скавтамастер» Заступлено терміном «пластун-виховник». — Ред.

людей, до якої ми впарі з приналежністю до родини і до таких об'єднань, як товариства, партії і т. ін.—належимо як українці.

І служба Батьківщині — це саме праця в одній з вище названих ділянок, що з них жодна ні менше важна, ні більше важна. Навпаки, вони становлять одну нерозривну цілість. Виконати цей величезний комплекс завдань можна тільки стосуючи закон поділу: завдання як цілість розкладається на складові частини, і одні виконують те, другі інше.

Звідсіль береться і цей технічний поділ пластунів-сеніорів на скавтастрів і сеніорів безпосередньо неактивних у пластовій роботі, але активних в інших ділянках громадського життя. Очевидно, до праці в Пласті ми прив'язуємо і завжди прив'язуватимемо дуже велику вагу. Бо раз ми віримо і знаємо, що Пласт здатний дати нам нову високоякісну українську людину, то справі виховання—і то пластового виховання—ми надаємо першорядного, основного значення. Ми хочемо забезпечити теж тяглість і „вічність“ нашого пластового руху і тому пильно будемо дбати про збереження, зміцнення і ріст нашої субстанції.

ГРУПА СКАВТАСТРІВ.

Так ми дійшли до першої основної групи завдань пластунів-сеніорів як виховників — провідників у Пласті. Ідеал пластуна—виховника поданий в оцих десятих прикметах американського скавтастра:

1. Віра в юнаків — що родитиме в тебе бажання посвятити для них себе і свій час.

2. Запал, зосереджений на щасті юнаків у роках їхнього формування (фізичного і духового). „Щасливий юнак — це добрий юнак, а добрий юнак — це майбутній добрий громадянин“.

3. Безмежне довір'я до скавтіну як тої програми, що найкраще надається до формування нашої молоді на досконалих мужів.

4. Зрозуміння, що для юнака скавтінг — це гра, для тебе гра з метою: будувати характер і школити громадянські чесноти.

5. Свідомість того, що для твоїх юнаків ти є скавтігом: „То, чим ти є, кричить так голосно, що я не чую, що ти кажеш!“.

6. Послідовність у виконванні наміченої програми з енергією, витривалістю і добрим настроєм.

7. Охота відсунути себе на другий план і дати можливість юнацьким провідникам провадити і рости методом праці в гуртку.

8. Бажання йти вперед у здобуванні вмілостей скавтського виховника — користуючися кожною нагодою для перевешколу та всіма доступними матеріялами з цієї ділянки.

9. Готовість співпрацювати рука в руку з домом, церквою, школою, місцевими скавтськими чинниками, верховною скавтською старшиною для добра окремих юнаків і для добра спільноти як цілоти.

10. Замилування до життя в природі в усіх його формах і любов до її Творця.*)

ГРУПА СЕНІОРІВ.

Але виховну роботу не хочемо розглядати як ціль саму про себе. *Наша остаточна мета : характер і громадянські чесноти*, нового, повновартісного українського громадянина. Ця мета мусить реалізуватися в конкретній, щоденній службі для Батьківщини.—В службі, як ми її вже загально окреслили вище. В цьому формулюванні ми не почуємо заперечення ні з одного боку—тільки з одним винятком, коли говоритимемо про... політику. Не тільки громадська думка забороняє нам „займатися політикою“, але й ми самі визнаємо себе „аполітичним рухом“, „аполітичною організацією“. Отже, яке наше відношення до політики? До політики, що є вразі-решт основою і остаточним завершенням служби Батьківщині? Чи можемо колишнім юнакам-пластунам—нині зрілим громадянам—сказати, щоб вони не мішалися до політики? Ніколи!

Якщо ця відповідь на перший погляд бентежить і, може, викликає враження хоч деякої суперечности з аполітичними засадами нашого руху, то причина лежить у різній інтерпретації самого слова „політика“, в різному змісті, що його цьому слову дає наш зловний день. Сьогодні це слово в поточній мові втратило високий зміст, що його надавали йому старинні, окреслюючи людину як „політичну“ істоту: „антропоос зоон політikon“.

А втім: є різні політики. От хоч би політика соціальна, культурна, релігійна, внутрішня, загранична, ... Ми, як рух і як виховна організація молоді, вже вмішалися в політику: українську виховну політику.

Тож у тому розумінні ми проти „політиканства“. Ми як цілість стоїмо осторонь „політичного партійництва“. Ми поборюватимемо в політичному житті всі прояви, що заперечують наш пластовий світогляд. Але ми ніколи не заборонимо нашим пластунам—громадянам брати участь у політиці і то в усіх без винятку її формах. Навпаки, вважаємо конечним, щоб пластуни — сеніори ішли в ту другу, позапластову частину громадського життя і там реалізували пластовий світогляд і методи пластової дії.

*) Подано за американською скавтською літературою: Handbook for Scoutmaster.

Що це значить? Відповідь випливає з того наświetлення, що я старався дати трьом обов'язкам пластуна: це перш за все оте правильне служення спільноті. Спільнота—це вічність і тяглість внутрішнього морального правопорядку, закону і внутрішнього легалізму. Тому в усіх видах політики відкидаємо сліпе наслідування чужих „непереварених мод“. Відкидаємо „починання всього і писання історії від себе“. Шукаємо у всіх царинах духу „нашої правди“ і живемо нею. В житті спільноти керуємося і вимагаємо стосувати засаду „чесної гри“. А всі наші почини переводимо в діло в душі вище з'ясованої української гуманності і демократії.—Хочемо бути великою спільнотою, а не тічнею вовків.

Я глибоко переконаний, що майбутнє нашого руху залежить від того, чи наша сучасна перша сеніорська генерація зуміє найти своє правильне, активне (підкреслюю: активне) відношення саме до політики.

В цій найважливішій ділянці громадського життя нам треба керуватися такими трьома принципами:

1. Принцип свободи людини:—свобода думки, слова, сумління.

2. Принцип зосередження волі:—зосередження волі спільноти.

3. Принцип тяглості політичної акції:—традиція, відповідальність не тільки перед сучасністю, але й почуття глибокої відповідальності перед прадідами і перед правнуками.

Практична реалізація тих принципів вимагає тонкого розуміння і взаємного згармонізування. Правдивим пластунам це завдання напено не спрочинятиме великого труду. Тільки синтеза тих принципів в оперті на наш пластовий світогляд може дати нам здорову політичну атмосферу і усунути такий задушливий сьогодні політичний примітивізм.*)

Щоб не залишити неясности в цій важливій справі, формулюю ще раз: ми не є і ніколи не будемо політичною партією чи групою. Ми є аполітичною організацією. Наші пластуни—зрілі громадяни—можуть палежати до різних організацій, отже й до різних політичних партій. Ми вимагаємо і мусимо вимагати від них тільки одного: завжди бути вірними пластовій ідеї. Ми певні: чим більше справжніх пластунів увійде у всі ділянки громадського життя, тим скоріше ми зблизимося до реалізації наших найвищих остаточних цілей.

ЗАКІНЧЕННЯ

Закінчуючи оцю мою доповідь, я хотів би ще раз підкреслити ось такі три моменти:

*) Обширна мотивація цих думок: Д-р. М. Шлемкевич—«Українська синтеза», Життя і Мислі,—Мюнхен, 1946.

1. Сьогодні ми, зрілі громадяни, склали пластову присягу як поглиблене, поширене повторення пластового приречення. Мені здається, що в нашому минулому і майбутньому житті ледве чи була або буде присяга повніша щодо змісту від нашої пластової. Вона—не тільки визнання приналежності до пластової організації. Вона—передусім визнання нашого світогляду, нашого спільного „вірую“.—Так повинні ми розуміти нинішній святочний акт присяги.

2. На тлі нинішнього дійсного і недавнього минулого ми мусимо розглядати наш рух як своєрідну революційно—бойову організацію, хоч як це на перший погляд може дивувати, бо ми активно протиставимо себе всім тим небезпечним манівцям, на які впродовж нашої історії і сьогодні різні ворожі внутрішні і зовнішні чинники стараються зіпнути українську спільноту. А кожня бойовість вимагає дії; тому:

3. Реалізація наших задумів вимагає від нас у кожній хвилині і в усіх обставинах, в які б життя нас не поставило максимуму активності в здійснюванні наших ідей. Бути активним—це значить бути молодим. А зберегти милість є в нашій силі, бо:

Молодість—це не вік людини, тільки стан її душі, твердість волі, сила уяви, змога захоплюватися, це перевага відваги над страхом, нахил до пригод, нехіль до безділля.

Ніхто не стає старшим через те, що прожив якусь кількість років. Люди старіються тільки тоді, коли позбуваються своїх ідеалів. Роки морщать чоло, але затрата ентузіазму лишає зморшки на душі. Смуток, сумнів, брак довір'я до себе, страх, розчарування—все це ті довгі роки, що схиляють голову вниз і в порох повертають творчий дух.

В кожному людському серці—байдуже, чи сімдесяти-, чи сімнадцятилітньому—є диво з усіх найдивніше: здатність до солодкого захоплення зорями і речами та думками подібними до зір, безстрашний визов випадкові, дитячий нахил до щораз нового і радість з життя—і життя як гра.

Ви такі молоді, як Ваша віра; такі старі, як Ваші сумніви. Стільки молодости у Вас, скільки самодовір'я; стільки старости, скільки страху. Стільки молодости, скільки надії; стільки старости, скільки розчарувань.

Як довго Ваше серце сприймає голос краси, радості, відваги, величі та сили від землі, людини і Вічного,—так довго Ви молоді.

А коли вже всі нитки порвались і коли найінтимніша частина Вашого серця покрилася снігом песимізму і льодом цинізму,—тоді Ви дійсно постарілися. І тоді хай Бог змилосердиться над Вашою душею! („Молоде Життя“, 1946, Ч. 21. Напис у головній квартирі Мек-Артура на Філіпінах).

Вищий ступінь пластування

Відколи наш Пласт створив Улад Старших Пластунів, а опісля Улад Пластунів Сеніорів, питання активної участі в житті української громади стало перед нами в цілій своїй ширині й глибині. Так мусіло бути: такий був природний розвиток, що зумовлював взагалі постання цих уладів „зрілих“ пластунів. Потреба вияву пластуна в суспільності істотно й органічно впливає з нашої системи; це вона, ця потреба, була першим мотором хотіння організовано виявитись в межах свого уладу.

Тільки хто не бачив, або не хотів бачити суті пластування, той міг думати, що старше пластунство створило свій улад тільки для того, щоб продовжувати приємну, веселу, цікаву діяльність юнацького віку.

Пластування — в усіх його виявах і уладах — ніколи не було ціллю для себе. Ціль була і є завжди в майбутньому, хоч Пласт повністю акцептував і сучасність, визнаючи й навчаючи любити „сьогодні“ — бо це значить визнавати й любити життя. Воно ж — сьогодні, дарма що сильно зумовлене минулим учора й майбутнім завтра. Із учора й сьогодні виростає завтра. Я думаю, що це яскраво окреслене словами „В Пласті росте новий люд...“. Пластування — це, отже, „ріст“, а в понятті росту органічно міститься погляд уперед: на те, що буде вислідом росту, іншими словами на те, що виросте.

В двох основних уладах — новацькому і юнацькому — відбувається це зростання: воно є сьогодні. Завтра ж, у майбутньому, стоїть вислід зростання — нова людина, як перша наша виховна ціль.

Практично, те що для юнака було „завтра“, стало для старшого пластуна „сьогодні“, а те, що для старшого пластуна є „завтра“, стане для сеніора „сьогодні“. І — логічно, за нашою системою слід уважати старшого пластуна, а особливо сеніора — отією „новою людиною“, готовим пластуном.

Це, насамперед — методичне ствердження. Не входило в питання змісту тієї нової людини, ні в те, чи нам удалося виховати досі нову людину згідно з пластовим ідеалом.*)

Для мене важливе це: Людина, Пластом і пластуванням вихована людина, мусить бути вихідною позицією громадської активності; вона є неначе першою стороною медалі.

*) Розуміється ця «готовість» пластуна значить тільки, що він осягнув певні основи характеру, суспільного змісту, знання. Життєва школа ніколи не кінчається для пластуна: на основах, даних йому в новацтві й юнацтві, він буде далі своєю особовістю.

Розуміється, своє відношення до громади людина показує практично своєю зовнішньою поведінкою. Пласт — практична школа, тому й учить він тієї зовнішньої поведінки, тобто певної дії в громаді.

Це, саме по собі, ставило б нас поруч із іншими суспільними чи політичними організаціями. Та проте між Пластом і ними є важлива різниця: для нас вона й основна. Це різниця в джерелі пластунського відношення до громади, в мотивах, у силі, що керує громадською активністю.

Там — це статут, партійна програма, наказ проводу, тактичні вказівки... Тут же, в Пласті, цим джерелом є сама людина, з певним виробленим характером, життєвими засадами, мораллю, уподобаннями, життєвим стилем. У ній самій живуть ці сили, пластуванням вишлекані, що є основним мотором її способу життя і громадських виявів.

Це дуже ґрунтовна різниця. На довшу мету вона мусить дати перевагу пластовій системі. Правда — є організації, чи навіть „рухи“, що виховують певні політичні світогляди, скажімо, націоналістичний, демократичний і т. п. І вони йдуть шляхом формування „внутрішньої людини“. А проте політичний світогляд обмежений обсягом, — це далеко не повний образ людини, далеко не повна людина.

Наша пластова людина насамперед формується на активності. Я сказав би: на активності — для активності. Ось щоденне добре діло, точне й сумлінне виконання гурткових чи курінних обов'язків, ощадність, обов'язкове мандрівництво й іншого виду активність у новака чи юнака, це засоби виховання молоді людини. Юнак діє за вказівкою, порадою, чи з власного почину, який неначе сам насувається в пластуванні. Це діяння впродовж років формує його, сказати б, внутрішній стан. Він виховується, стає старшим пластуном, сеніором. І поволі відвертається процес. Його, вже оформлений внутрішній стан починає діяти назовні: мотивувати й керувати його життєву поведінку. Без зовнішнього наказу, без необхідної вказівки, окремої програми. Пластування новака і юнака наповняло внутрішнє джерело в людині. Пластування сеніора спирається на черпання з цього джерела. Чим наповнене джерело, те виллється назовні; тобто яким буде пластун, такою буде його життєва постава.

Я не вагаюся тому сказати, що пластування сеніора, пластування в житті, це — найвищий ступінь пластування.

І разом з тим — це наше велике зобов'язання.

У цьому поставленні справи, у ставці на людину та її „внутрішній стан“ лежить сила нашої системи. В ньому інколи може лежати й слабкість, а радше небезпека.

І перекладаючи це на практичнішу мову, це значить для нас, „готових“ пластунів — громадян: Які ми, пластуни се-

ніори, яка наша якість, така буде якісно наша громадська діяльність. Так буде, байдуже які будуть наші спільні постанови, плянування чи доручення окремим членам, чи якщо їх взагалі не буде.

Наскільки сильніші й тривкіші мотиви громадської поведінки, коли вони виходять із характеру, світогляду, з серця, а не тільки є впливом розумової калькуляції, рішень зборів (де людина могла бути пасивним учасником), чи наказів проводу. Ось, напр., розум каже, що громадська анархія шкідлива, що певні форми партійної боротьби недозволені, що наука, мистецтво, спорт мають важливе суспільне значення. Але куди важливіше, щоб анархія й нечесна гра партій були противні натурі пластуна — громадянина; щоб його постава до науки, мистецтва чи спорту впливала прикладно з ролі, яку грає бажання знання і респект для наукових досягнень, естетичне переживання або фізична справність в його особистому житті й життєвому стилі.

Я думаю, що нам слід добре усвідомлювати цю вихідну позицію нашого „найвищого ступеня пластування“. Вона з особливою силою зіставляється з життям тепер, в часи воєнної чи післявоєнної завірюхи, скитальщини чи діяспори. Вона зокрема перевіряється, коли питання громадського вияву пластуна-сеніорів поставлене на порядок дня.

З цієї позиції є багато висновків, напевно куди більше, ніж насувається мені сьогодні.

Отже — людина стоїть у центрі нашого зацікавлення в пластовій системі. Стоїть вона часово перед діяльністю назовні, перед громадською активністю. Пласт має великі цілі. А його шлях до цілі — це людина. Це певний і добрий шлях, коли його вже досягнути.

Перший ступінь пластування характеризується власне змаганням за цей шлях, — неначе будівництвом шляху. Людина стає спершу нашим об'єктом, щоб згодом стати суб'єктом, носієм нового світу.

Ми віримо, що людина, з волі Творця, може й повинна будувати цей світ майбутнього, про який ми мріємо, його суспільні, політичні, моральні чи господарські умови. Так, як людина своїм розумом чи нерозумом, доброю чи злою волею, шляхетними чи низькими поривами, характером чи підлістю, створила сьогоднішній образ світу.

Це могло б звучати так, наче б ми сягали в сферу філософії й були визнавачами індетермінізму, повної свободи волі людини в її починаннях. Пласт не є філософічною системою і не береться розв'язувати філософічних проблем. Але якщо підтягати його вірування під філософічні категорії, то прийдеться сказати, що в практичному житті ми власне визнаємо велику детермінуючу силу — хай це буде одна з численних — а саме силу характеру, силу формованого

внутрішнього стану людини. І тільки тому, що ми віримо в цю силу і віримо, що її можна формувати, — для нас виправдана пластова система.

Отже ми віримо в людину, а це значить, ми віримо, що вона здібна на добре і зле, залежно від того, яка вона сама є. Тому ми хочемо, щоб людина була добра і творила добро силою своєї якості.

Так і формулюється пластовий закон, кажучи: „пластун є... такий і такий...“. Пластовий закон це не так кодекс поведінки, як кодекс якості пластуна.

Наша система характеризується „тяглістю виховного пластування“ через усі улади. На мою думку, в засаді не можна вписатись у пластовий сеніорат, не будучи наперед новаком і юнаком. Коли нас інколи називають ексклюзивною громадою, то це і правда, і ні. Ми нікого не виключаємо від уладів новаків чи юнаків; але ми вимагаємо, щоб кожний пройшов ці перші ступені, поки стане пластуном-сеніором. Цей улад мусить бути ексклюзивним уладом людей, вихованих у пластовій школі життя. Практично будуть винятковими такі випадки, що хтось, не будучи пластуном за формальною приналежністю до уладу, був ним дійсно в житті й сам пройшов пластунацьку школу. Звичайно, найвищого ступеня пластування не можна досягти з книжки, а тільки довгими роками пластування. У цій вимозі лежить одна з наших нинішніх слабостей. Історичні умови, серед яких ми жили протягом майже всього часу існування Пласту, дозволили лише невеликій кількості пластунів пройти повністю новацьку й юнацьку школу. Ми відчуваємо це виразно. Але ми робимо все можливе, щоб бути близько нашого ідеалу. Особлива інтенсивність нашого, українського, пластування, глибшість його переживання і сприймання в порівнянні з другими уладами, була неначе стихійною реакцією нашої молоді на недостачі в часі й тягlostі.

І ми, пластуни-сеніори, мусимо знати самі, яке в нас пластоє виховання й вироблення; наскільки близький наш „внутрішній стан“ до ідеального образу пластуна найвищого ступеня.

Ця своєрідна інтроспекція повинна стояти в основі громадського вияву пластуна. І так само в основі має бути особисте життя пластуна, родинне, професійне... Громадянин, як бачить його пластова система, є якісною і стилевою єдністю в приватному і публічному житті. І особистий приклад, яким ми вчили новака чи юнака, має теж повну силу засобу громадської діяльності.

Пласт учив нас у гурті і на тлі гурту. А проте, мені здається, що він учив нас одночасно великої штуки: бути самітними. Це в мене значить — мати свою індивідуальність, що потрапить сама з собою жити цінним життям, повним гарних

думок, мрій і поривів і сприймання довкілля; це значить уміти не нудитись і не нудьгувати на самоті, і „собі остатись вірним“ у товпі. Чи справді навчили нас цього в Пласті? Маємо тепер чудову, хоч трагічну нагоду перевірити це на собі. Це тоді, коли приходиться бути „пластуном великого віддалення“, часом дослівно в пустелі, часом за тисячі миль від своїх людей. Чи тоді ми зуміємо зберегти наш пластунський стиль життя, чи зуміємо зберегти в повній ширині українську душу? Чи, попавши в умови життя і праці, що деклясують нас формально, вміємо зберегти свій давній, внутрішній і зовнішній, культурний рівень? Чи високий життєвий стандарт, що його несе цивілізація, не грозить нашому ідеалізові й потребі бути на вершинах духу? Чи вміємо ми завжди і всюди усміхатись? Чи здібні ми діяти суспільно з власної ініціативи, без наказу й поради, і розв'язувати громадські проблеми по-пластовому, на підставі свого розуміння і відчуття? Чи — одним словом — кожен із нас, пластунів-сеніорів, зуміє виступити на суспільному форумі як добрий представник ідеї громадського виховання в Пласті? Я не сумніваюся в цьому. Але не про це йдеться.

Йдеться мені про те, що така самоперевірка повинна стати звичкою, моральним обов'язком кожного з нас. Її значення зовсім практичне.

Виступаючи в суспільності, пластун-сеніор завжди репрезентує Пласт. Суспільність дивиться на нього як на пластуна. Але пам'ятаймо: ми насамперед репрезентуємо ідею, а не організацію!

Ми діємо в громаді так, як нас учив Пласт і його закон, а не чекаємо наказу пластового проводу в кожному випадку. Це засада, яка зовсім не виключає керованої згори збірної акції в одному чи другому випадку. Але в більшості випадків наказ не керуватиме нашими вчинками й не помагати-ме нам.

І тут, наприкінці, може дивне, але послідовне твердження: Улад Пластунів-Сеніорів, як організація — не має істотного значення для нашого пластування. Його значення практичне, помічне, і через це потрібне. Він входить у сферу за-собу, а не є середовищем діяльності пластуна-сеніора. Це значить: він є середовищем тоді, коли ми працюємо в ньому як у важливій суспільній установі. Тоді він має суттєве значення. А так — нашим середовищем є наше особисте життя і наша громада. Це було навпаки в новацькому чи юнацькому уладі: там організація була суттєвою, там вона була самим середовищем діяльності і пластування, своєю малою (взірцевою) суспільністю. Юнак був повністю пластуном тільки в Уладі, з якого його діяльність промінювала також назовні: в дім, школу, церкву, на грище чи вулицю.

Пластун — сеніор є повним пластуном, і його пластування повне, — без огляду на існування уладу сеніорів чи без огляду на можливість належати до нього формально. Роля уладу змінилася методично. Він неначе відійшов у тінь, так, як батьківський дім відходить, коли юнак стає зрілим мужчиною. Але там, хоч у тіні, він стоїть сильно, як тверда основа, як опертя, з якого — в світло суспільного життя — виходить пластун.

Пласт учив нас, яка сила в організації: а наш улад сеніорів є для нас більше, ніж організація. Це там стрічаються друзі, злучені довголітнім пластуванням, там снуються мрії і обговорюється жорстока дійсність. І звідти йде певна формальна перевірка нашої громадської діяльності, її оцінка, критика. Там — нарешті — гуртується чисельна сила громадян, що з них кожен є своя окрема індивідуальність, прихильник такого чи іншого політичного, мистецького, економічного чи наукового напрямку, а проте всі об'єднані однією ідеєю, втіленою в пластовому русі, спільним визнанням громадської моралі і певних засобів громадської діяльності.

Байдуже, чи маршуємо пластовим шляхом одинцем чи гуртом, наш Пласт — тепер він для нас формально Улад Пластунів-Сеніорів — повинен стояти за нами; в ньому повинні ми шукати, при потребі, опертя й сили; в ньому мусимо їх завжди знайти.

В 40-ліття УПУ почали ми — і хочемо продовжувати — видання з ділянки українознавства. Як перші появляються два випуски „Бібліотеки Українознавства“, що її започаткувало і веде Наукове Товариство ім. Шевченка:

Ярослав Падох

Нарис історії українського кримського права

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8°, ст. 128, ціна 5,— ДМ., 2,— дол.

Юрій Шерех

Нарис сучасної української літературної мови

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 8°, ст. 406.

Ціна: до кінця 1951 р. 16,— ДМ., 4,— дол.; опісля 20,— ДМ. 5,— дол.

Книжка Падоба, хоча вдержана в стисло науковому тоні як вислід джерельних наукових студій викликає велике заінтересування у кожного, кого цікавить наше минуле і наша духовність.

Нарис Шереха це перший в українській еміграції повний науковий курс української мови. Ця книжка становить собою незаступний підручник для кожного, хто хоче опанувати нашу літературну мову і зрозуміти тенденції її розвитку. Такий підручник особливо велике значення має в умовах еміграції, що не сприяють збереженню чистоти і краси рідної мови.

З актуальних проблем пластового сеніорату*)

I. НА ПЕРЕХРЕСТЯХ

На перехрестях протилежних світів і трагічних шляхів вікової мандрівки народів поставила доля наш край і наш народ. Рамена перехресної (і як же часто хресної) дороги нації кидають тінь і на стежки нашого пластового походу. Від самого світанку нашого руху, з перших днів, коли скавтова лілея зустрілася й дружньо повязалася з тризубом, ми ставали на перехрестях долі. Вона змушувала нас вибирати наш шлях, від якого залежало: рости або загинути.

Суворе підсоння першої світової війни, а відразу після неї — наших Визвольних Змагань не знищило першого, ще кволого паростка пластової ідеї і організації. Молоді, часом тринадцятилітні, пластуни зняли пластову лілею зі своїх похідних значків і застромили її на вістря багнетів. В тіні її вони пройшли „цілий тернистий шлях України“ й донесли її незаплямовану назад до рідних осель і домівок.

І тільки знову розгорілося багаття пластової ватри, як ми стали на новому перехресті: новим валуєвським наказом заборонено пластування. З перспективи двадцяти років ми бачимо ясно — і тоді ми вибрали правильний шлях. Дбаючи за всебічний розвиток нації і многогранність її боротьби за своє призначення, ми не зреклися пластування на користь іншого, хоч би як нам дорогого руху. Певні особливого значення пластової ідеї для майбутнього України, ми не забували й того, що пластова школа життя міцно зв'язана з природою, простором і сонцем, що пивниця не може заступити пластунам соняшних левад, а конспіративна мовчанка — дзвінкого сміху з повних грудей. І хоч в комірному, під чужими назвам, і хоч надміру скромно — ми все ж пластували.

Друга світова війна принесла ще важчі випробування, ще трагічніші перехрестя в нашому поході. В перші роки великого ісходу втрату рідного ґрунту врівноважували земляцькі скупчення з суроґатом своєї влади і свого населення. Ми видобули з наших мандрівницьких кишень і з наших серць заховані пластові прапори і широко розгорнули їх на вітрі, хоч і під чужим сонцем і під чужими зорями. Але незабаром знову довелося скласти їх і везти за далекі океани в ще дальші країни, є зовсім чужі оселі.

І оце вчетверте в нашій пластовій службі Богові і Батьківщині (аж страшно подумати: в службі лише одного покоління!) знову стоїмо на пе-

*) Стаття торкається передусім організаційних питань, що — на думку автора — дуже пильні. В черговому числі ПІІІ появиться продовження його міркувань про ідейні питання і методи праці: коректури, що їх треба ввести до нашої програми, блищих цілей та метод нашої діяльності; спроба з'ясування пластового світогляду; критичний погляд на сеніорські курінні бюлетені; роля сеніорату в громадському й політичному житті тощо. — Ред.

рехресті. І знову перед нами невідома доля і невідомі шляхи до неї. І знову мусимо вибирати шлях, щоб іти ним далі й достосувати ритм нашого маршу до вимог нової дійсності. Сильні досвідом нашого сороклітнього пластування, міцні вірою в правильність дотеперішнього нашого походу, ми й цим разом встановимо непомильний маршрут, який по-пластовому зберігатиме і вірність давним приреченням, і відчуття нової дійсності та пристосовування до неї.

II. ЗА НОВИЙ МАРШРУТ СЕНІОРАТУ

Потрійні труднощі стоять перед нашим завданням. Це — пробовість нашого сеніорського руху, нові, ще не зглиблені, вимоги життя в нових країнах нашого перебування і, передусім, еміграційний комплекс із питомим йому роздвоєнням особовости емігранта.

Без самохвальби й зловживання великих слів можемо сказати, що наш пластовий сеніорат — перший у великій громаді скавтинґу. Чи ми глибше сприйняли суть скавтинґу, чи були більшими ентузіястами пластової служби, чи може повільніше старіємося і нам трудно в сеніорському віці замінити чатинням встелену землю під пластовим шатром на вигідній фотель клубу пластових приятелів, а може все це і ще багато іншого не сказаного, а то й не усвідомленого заважило на тому, що наш сеніорат уже 20-літній сьогодні і тільки на 20 літ молодший від українського Пласту. Та все ж досвід його невеликий. Великі перебої в його розвитку, ненормальність умов життя й праці, чи то в краю під окупантами, чи поза рідною територією, не дозволили врівноважити нашого ентузіязму теоретичним обґрунтуванням значення і призначення сеніорату. А що ніде не знайти нам чужих джерел досвіду, то й наш сеніорський рух так і залишився досі пробовим, з усіма прикметами й хибами нового експерименту. Тим то так трудно нам у наше 20-ліття з'ясувати суть нашої організації й намалювати її вірний портрет. А ще важче намічати шляхи її дальшого розвитку в зовсім нових умовах, які часто вимагають заміни вже випробуваних форм нашої діяльності новими, під цю пору доцільнішими.

Чи треба перелічувати ці нові, у великій більшості такі несприятливі для нас умови? Адже максимальне розпорощення сеніорської родини майже по всьому світі — від Альп по Кордильєри і від Канади до Австралії — доповнюється цілковитою деклясацією 99% її членів, яким розумову працю довелося замінити на фізичну, до того ж найважчу, бо некваліфіковану і найгірше оплачувану. В умовах чужого світу, чужої культури й цивілізації, в умовах позбавлення майже всього того, чим жив і що пережив наш загаль велику частину свого життя, в умовах просто таки біблійного заробітку на хліб щоденний у ряеному поті чола, нам приходиться дбати не тільки за задоволення сьогоднішніх потреб, але й за майбутнє. Не можемо ж ми, пластуни, надовго лишатися на тому дні, куди нас ще раз кинула доля. Ми мусимо по змозі скорше здобути якнайбільшу реґабілітацію (в іривському розумінні слова) для добра власного, родини і національної справи. Бо помивачі, замітачі й їм подібні, не зміцнюють еміґраційної спільноти й не будують за морями власної держави.

Проти цієї свідомості завдань і волі здійснювати їх виступає втомі і брак часу. Зокрема часу, який, за класичною економічною теорією, став найдорожчим „добром“ нашим. Тому ми мусимо користатися ним якнайощадніше, продавати за найвищу ціну. Коли напругою волі й фізичної витривалості ми знаходимо все ж таки змогу для громадської роботи, то ми мусимо усвідомлювати, що віддаємо наш час і сили справді корисному ділу і що наша праця, яка нерідко нас зубожує, збагачує громаду. При цьому йдеться не стільки про основні завдання сеніорату, які ми в загальному знаємо й визнаємо, як про шляхи їх реалізації, пристосовані до нових обставин і вимог. І звідси новий особистий стимул до нового визначення нашого маршруту, можливо найдоцільнішого і найекономнішого.

III. МІЖ СЦІЛЛОЮ ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ І ХАРІБДОЮ УСУЧАСНЕННЯ

Типовий еміграційний комплекс, якого не оминуть нікому, хто покинув рідну землю — це найбільша й найконечніша причина перегляду всіх наших активів і пасивів і намічення актуальних цілей, форм і метод діяльності. Він водночас є і найсильнішою перешкодою в правильному поставленні цієї проблеми, а тим самим і в успішності праці в нових умовах.

Найприкметніше він виявляється в роздвоєнні душі емігранта. Вона б'ється, як зловлена птиця об стіни клітки, то об стіни невидимої батьківщини, то об реальний ґрунт нової землі поселення. Вона живе подвійним життям, в подвійному світі: світі своєї молодості і світі сучасності, причому цей перший світ із щораз дальшої перспективи набирає чим раз яскравіших барв. Серце емігранта — в старім краю, життєві вузли — в новому. Між серцем і розумом іде невинна боротьба, і щасливий той, хто зуміє дійти до синтезу. Щаслива і та еміграція як цілість, яка зуміє пов'язати тепло сердечних почувань до краю своїх предків і власної молодості з розвагою і логікою неминучих обставин сучасного життя. Перед нею відкриті нові шляхи до повного життя й успіху, за нею не заростають бур'яном забуття й легковаження давні шляхи до батьківщини. І під час повороту вона йде з повними руками, сповнена розуму й досвіду до рідних порогів, до колишніх робочих місць, що б їх піднести й розбудувати. Вона повертається, щоб давати, не брати.

Але як часто, зокрема у нас, місце синтезу займає односторонність із її двома видами, однаково шкідливими для нації: денационалізацією і нежиттєвим мрійництвом. Ця перша буде напевне винятковим явищем серед сеніорської громади, зате далеко небезпечніше наше повне заглиблення в минуле при негачі сучасного. Повчальний приклад цього дала нам східньоукраїнська еміграція після наших Визвольних Змагань 20-тих років. Довгі десятиліття вона жила своїм давнім життям, не зважаючи на всі зміни, що вдерлися в її існування, ігноруючи втрату рідного ґрунту і нове, таке відмінне оточення. Вона жила здебільшого сидючи на валіаках, культивуючи свої давні, не так національні, як радше регіональні, звичаї і звички. Навіть на українському ґрунті іншої провінції вона не вросла в нього і до кінця залишилася чужою й зайвою.

Така сама загроза актуальна і для нашої еміграції. Вже саме довготривале перебування в таборах, таке відмінне від нормального, осілого існу-

вання поставило її на слизький шлях відриву від ґрунту, життя без плану і завтра. А наш сентиментальний традиціоналізм діє в цьому самому напрямі. Бо він, побіч позитивних прикмет, виявляє й шкідливі, передусім у тому, що відриває емігрантів-земляків від сучасності й штучно затримує їх в світі нереальному, який тимчасово, а може й назавжди, залишився за ними. Це повністю демобілізує вроджений і набутий за життя під окупантами гін до змагання, активності, успіху, і заводить згодом еміграцію на дно нужди, розпачу й безперспективності, як у приватному, так і збірному житті. Переїнятий кличами безоглядної вірності не тільки давнім ідеям, але й колишньому способу життя, емігрант тікає від убогої сучасності в світ минулого. В умовах нашого теперішнього „фабричного“ життя, яким чарівним здається йому навіть те, обмежене окупаційними умовами наше життя на рідному ґрунті.

Сучасне життя, зокрема в західній півкулі, дуже інтенсивне, складне і важке. Щоб утриматися на поверхні й здобути успіх, треба зосередити всі духові й фізичні сили. Життя ж з головою, оберненою назад, і з думками в минулому і з серцем під рідним порогом, заздалегідь визначає невдачу. Таке життя ні на крок не наблизить нас до рідного краю, до повороту до нього й його традиційних форм життя. Зате воно перекреслить усе наше майбутнє в нових краях нашого оселення, наше й усієї нашої спільноти, успіхи якої так тісно пов'язані з майбутнім нашої національної справи.

Такий шлях — не шлях пластуна, вихованого в пластовій школі твердості, активності й доцільності. Ми, пластуни, плекатимемо дорогі спомини минулого, але наші сили звернемо на змагання за сучасне і тісно пов'язане з ним наше майбутнє. Ми мріятимемо про поворот до рідного краю, але житимемо й працюватимемо так, ніби ми мали тут залишитися навіки. Ми зберігатимемо як святощі ідеали, винесені з дому, й доклада-тимемо всіх сил, щоб їх реалізувати чи наблизити до здійснення, однак не шляхом мрійництва, але активності і в згоді з новою дійсністю. Дими рідної Феакії не заступлять нам життєдайного сонця нової землі, нехай і не такого ясного, як на батьківщині, а туга й чекання його не стане програмою нашого життя. **Не життя в минулому, а минуле в житті** — це наша лінія поділу, а водночас і вузол, що зв'язує наше минуле з сучасним, і два, дуже важкі до погодження психологічні комплекси.

Усвідомлення цього є передумовою поставлення нових, твердих основ не тільки під наше особисте майбутнє, але — що далеко важливіше — нашої національної справи як на еміграції, так і взагалі. Воно дасть можливість створитися відповідному підсонню для нового життєвого змагу, замінить, як панівний, тип пасивного, хоч і патріотичного культиватора минулих удач і невдач активним типом змагуна і здобувача. Де як де, але на сповненій піонерського духу американській землі тільки таким людям належить майбутнє. Створення такого духового підсоння може покласти початок новій добі в історії нашої заокеанської еміграції та її значення для визвольної боротьби України.

Скеровуючи наше еміграційне судно вузькою й небезпечною протокою поміж Сціллами й Харібдами, ми, пластуни, зберігатимемо рідний традиціоналізм в ідеології, яку визнаємо, і в остаточній меті, до якої пря-

муємо, а одночасно ми будемо достосовуватися до нових умов життя, відповідно змінюючи форми й методи нашої праці на найбільш доцільні. Традиціоналізм у змісті, усучаснення в формі й тактиці нашої пластової діяльності — це вихідна позиція в наших розважаннях над сучасними проблемами сеніорського руху і організації.

IV. ГОРДЦІВ ВУЗОЛ СЕНІОРСЬКОЇ ОРГАНІЗОВАНОСТІ

1. На Заході без змін...

Ці міркування й кінцеве ствердження можуть здатися читачеві самозрозумілими й банальними. І дійсно, можна думати, що велика частина сеніорів так само визначає наші сучасні завдання. Але справа не в теорії а в практичному її застосуванні в житті. Скільки разів наші найкращі ідеї не діждалися реалізації, а найкорисніші програми йшли в повний розрив із дійсністю. Ця небезпека не минула і нашої організації.

Це найбільше помітне в організаційних формах сеніорату. Хоч відомо, що на зміну умов звичайно найчутливіші саме організаційні форми, але ми з подивугідною стійкістю зберігаємо ці старі організаційні форми і зовсім не збираємося їх міняти. Адже ж в нас зовсім не піднято цієї надзвичайно важливої проблеми, її не розглядають ні в пластовій пресі, ні на пластових з'їздах і нарадах. Питанню пристосування наших організаційних форм до нових вимог, що їх викликали капітальні зміни, які зайшли за останні роки в нашому житті, не приділено ні хвилини в дводневному, першому і загальному, з'їзді Пласту в США в квітні ц. р. в Нью Йорку. Здавалося б, що старі форми нашої організованості себе виправдали, і нам нема чого заводити зміни.

Але справа стоїть далше не так. Про це свідчить кволість нашої пластової, зокрема сеніорської, організації, яка так противиться сто і один раз підкреслюваній нами елітарності Пласту. Ця кволість буде тривати, а то й збільшуватиметься, коли не запровадимо в нашої організації тих змін, які диктує нова дійсність. Бо, не зменшуючи ваги ідейного змісту всякої громадської організації, ми мусимо твердо усвідомити собі велику, вирішальну вагу її відповідної організаційної форми. Вона створює ті конечні рамки, в яких проходить здійснення мети всякої спільноти. Вона об'єднує основу всякої дії — людей, членів організації, і від неї залежить передусім, чи зліються вони в одне ціле, одну міцно об'єднану, дружню громаду, без чого не можна чекати ні гармонійної співпраці цих людей, ні успіху в роботі організації.

Коли, не зважаючи на великі зміни, зберігається давня форма організації, то це діється, звичайно, в наслідок але зрозумілого традиціоналізму, або тягару безвладности, який є ворогом всякої новини і зміни, навіть, коли вони конечні. Бо чи ж не легше йти старими стежками, ніж звертати на нові й ризикувати? Але в нас головну роль грає традиціоналізм, — мовляв, нам слід зберігати все в такому вигляді, як ми його внесли з рідного краю. За наявности конфлікту ми радше готові пожертвувати успіхом для збереження традиції, й до того ще в зовнішніх формах організації. Що це не теорія і не фраза, що це не песимістичне передбачення, а дуже песимістична дійсність, виявляють із граничною ясністю і доклад-

ністю сучасні форми організованості сеніорату, а почасти й старшого пластунства.

2. Традиція назви проти традиції змісту

Організація сеніорату і старшого пластунства спирається, як за старих добрих часів, на куренях. Не було б у цьому нічого поганого чи курйозного, коли б ці курені були, по-давньому, організовані на територіальній основі. Бож і в старшо-пластунському та сеніорському віці основна пластова засада добровільного й природного добору членів групи зберігає свою незаперечну вартість. У старшому віці люде не менше цінять дібране товариство, тим більше, що вміння зживатися у них далеко менше, ніж за молодих літ.

Але тепер інші курені, тільки назвою подібні до колишніх. Коли раніше курені об'єднували близьких приятелів, що перебували в одній місцевості або окрузі (тільки як виняток бувало інакше), то сьогоднішні сеніорські курені, всі сталися екстериторіальними після того, як сильніші за нас події розкидали нас по цілому світі, як вітер осінні листя. Хоч організація сеніорату в нових умовах ще не закінчена, однак можна накреслити її стан і, навіть більше, її розвиткові тенденції. Сеніорських куренів небагато, проте вони виявляють велику різноманітність, виразно поділяючись на три категорії.

Хоч усі вони мають зворушливо-сентиментальне визначення матерніх куренів, однак є лише два-три, яким така назва ще пасує. Це старі курені, які розвинулися з колишніх юнацьких, принаймні із старшо-пластунських куренів й за всяких умов зберігали рівно два з половиною десяти років неписане становище Альма Матер для своїх розкиданих по світі членів. Чимало давніх куренів не витримали чвертьвікової проби, й сьогодні не існують. Ті, що збереглися, можуть з задоволенням дивитися на пройдений шлях й на своє минуле, яке є чималою частиною історії пластового руху. Далеко менше задоволення готує їм майбутнє. Ці курені можна заслужено назвати **курнями історичними**.

Друга категорія існуючих куренів — це сен. курені, що виникли після останньої війни, здебільшого в 1946 і пізніших роках. Вони народилися на чужій землі, серед несприятливих обставин принизливого таборного життя. Утворили їх сеніори, що їхні колишні курені не втрималися, або які тільки тепер увійшли в сеніорат. Гуртуючи сеніорів з одного табору, ці курені колись спиралися на територіальну основу. Тепер і вони, з ласки долі, — екстериторіальні. З уваги як на вік цих куренів, так і на обставини, серед яких вони народилися, назва матерніх куренів до них пасує мало. Для наших дальших міркувань було б доцільно означати їх як **курені таборові**.

Третю категорію становлять зовсім нові курені, які виникли й виникають у нових заморських країнах поселення сеніорів. Безпосереднім стимулом до їх зформування був наказ сеніорської старшини всім сеніорам знайти собі матерній курінь під загрозою виключення з пластової організації! Це й довело Богу духа винних самітників до руну на існуючі курені й кінець-кінцем до заснування нових. Зважаючи на широку тен-

денцію більшості наявних куренів збільшувати кількість членів, число нових куренів досі невелике. Ці курені, хоч виникли вже в нових умовах, у нових країнах, проти всіх сподівань і всупереч логіці також стали на екстериторіальній базі, наполегливо збираючи членів на території двох третин земної кулі. Цим вони дружньо, з подивугідною солідарністю стали разом з іншими куренями, на шлях повної непрацездатності і то без ніяких, навіть чисто ілюзорних, причин для цього. Ці нові **заморські курені** замикають потрійне коло сьгоднішніх т. зв. матерніх сеніорських куренів, з долею яких, на жаль, так тісно зв'язане майбутнє не лише сеніорської, але й усієї пластової організації і руху.

Рахуючися з непрацездатністю існуючих сеніорських куренів старшина сеніорату утворила т. зв. Осередки Праці Сеніорату. Але типово бюрократична основа тих осередків і зобов'язання всіх сеніорів, крім осередку, ще примусово належати до одного з куренів, без сумніву виявили, що провід не зрікається нинішньої курінної організації і на неї, а не на осередки праці, спирає сеніорський улад. Таким чином осередки праці не слід вважати за початок ґрунтовної реформи організаційної структури сеніорату, й сподіватися, що вони згодом розвинуться в нові, здорові й надійні організаційні клітини, які заступлять давні, пережиті. А втім про це ще пару слів згодом.

3. Джерела, що висихають

Основна реформа нашої організації пекуче потрібна. Без неї сеніорат не розвинеться й не зуміє виконати своїх відповідальних завдань.

Бо в чому є основна сила кожної організації. В шляхетності обраної мети? В числі її членів? В чесних засобах здійснення її завдань? Безперечно, що так, але насамперед — у праці, яка залежить від активності її членів. Активність гурта людей і собі зумовлена їх тісним об'єднанням, зживанням, дружбою і вирівнюванням поглядів на принципові питання. Цих важливих прикмет набуває кожна спільнота передусім в перебігу своєї збірної праці. Так з одного джерела випливають дві, чи не найважливіші, прикмети пластового гурта: дружба і активність. Обидві вони зумовлені спільним перебуванням гурта на одній території. Без цього співжиття, до того ще гурта пластового, отже дружнього, майже родинного стає ілюзорним.

Безпосередніх зустрічей і гуртової праці не заступить ніякий сурогат. Не заступить їх зокрема — папір, як життя, що пульсує кров'ю, не заступлять спомини, навіть найбуйнішого минулого. Велику приваду мають спомини молодого життя в гурті пластових друзів, не меншу силу мають вузли ранньої дружби, що зав'язалися в чарівній атмосфері життя в Пласті. Але далеко сильнішими за них є почуття спільноти, що родяться в спільному, сучасному — не минулому колі, і нова, жива дружба, що народжується в спільних зустрічах, дружній співпраці. Бо життя є сильніше за спомини, сучасне сильніше — за минуле. І тому нам треба відважно й твердо усвідомити, що ніяка сила, ні фізична, ні духовна, ніякі бюлетені, ніяке листування не зможуть на віддалі, в нашому фатальному розпорощенні, зберегти непослабленими хоч би які колись сильні нитки

дружби, і вони, по нашій волі чи поневолі ставатимуть з простором і роками розлуки щораз слабшими. І не треба бути віщом, щоб передбачити, що старі джерела дружби не посилювані природнім способом, висихатимуть, а нові, сперті на безпосередні зв'язки, сповнятимуться живою водою і битимуть щораз сильніше.

І нам не треба за цим жаліти поки ми молоді. Бо тільки ті, хто відходять від життя, — живуть споминами. А пластуни тому і є пластунами, що завжди лишаються молодими.

Пристосовуючи форми нашої сеніорської організації до нових, таких ґрунтовних і далекосяжних змін, ми не маємо вибору: ми мусимо перемогти тягар минулого і робити ставку на сучасне, спираючи сеніорат на нові, хоч спочатку ще слабкі, джерела дружби і активності, а не на старі, що, хоч і сильні ще, але висихають.

Це завдання настільки важке, наскільки великим є багаж минулого, зокрема тепер на чужині і, нерідко, у відлюдді. Наше почуття підсуватиме нам десятки сумнівів і заперечень щодо доцільності таких великих змін. Зокрема курінний патріотизм (напевне в добрій вірі) усіх трьох груп куренів висуватиме твердження, що саме ці курені є „єдині на потребу“ й що тільки їм належить майбутнє. Тому розгляньмо детальніше всі можливості теперішніх куренів, спираючись на недовгочасну практику в нових умовах і зберігаючи при цьому можливо повну об'єктивність. Приналежність автора цих розважань до одного з найстаріших сеніорських куренів і глибоке почуття, що його в'яже продовж часу, рівного половині людського покоління, як з куренем, так і з усіма його членами, буде гарантувати повну безсторонність цих розважань і їх висновків.

4. Життя і папір

Справжні матерні курені, які виникли в золоту добу нашого Пласту на рідній землі-матері, є тепер, без сумніву, основою сеніорату і головною опорою всього Пласту. Цю історичну роль вони виконують у наш час завдяки надбанням минулого, в яких вони мали свою велику частку. Не зважаючи на всі втрати, що їх ми зазнали в останньому десятилітті, у нас лишилося шевченківське, добром налите серце, і воно тримає давні сеніорські курені й дає їм снагу зміцнювати пластовий рух і організацію на нових землях.

З внутрішнього погляду їх характеризує те, що члени цілком зжилися між собою, прив'язалися до свого гурту, до форм і стилю курінного життя й порядку. Вживане ними визначення курінної родини („Лісово-чортівська Фамілія“) має своє глибоке значення. Ці майже родинні зв'язки постали поміж членами куренів десятиліття тому, поширилися, як правило, на їх родини, і діти цих сеніорських родин вважаються природними наступниками й переємниками куренів та їх традицій. Ці курені є найсильнішими носіями пластової традиції, найміцнішими й майже єдиними осередками пластового побратимства, кузнями пластової думки, рівновагою для шабльоновості, яку веде за собою навіть найідеальніша адміністрація, негасними ватрами пластового чару, такого важливого в пластовому побуті, й лябораторіями, де народжуються нові й розвиваються давні

форми пластового життя. Вони склалися за ідеально чистим принципом природного добору членів, які здебільшого перебували разом на невеликому просторі й тому зв'язані також вузлами регіонального почуття і окремішностей.

Але на всі ці безцінні прикмети й вартості історичних куренів впала жорстока тінь розлуки. На чотири континенти й чимало островів кинула доля їх членів, не згадуючи п'ятого, найвіддаленішого, недоступного — за залізною заслоною. І хоч ці курені далі існують і працюють, але коріння їх активності, отже й ролі в Пласті, підтате. Курені ці наполегливо намагаються перебороти цю, за весь час існування Пласту, найважчу кризу, та це їм ледве чи вдасться, бо закони життя й соціальної механіки сильніші за традицію, прив'язаність чи хоч би яку тверду волю.

Однак ці курені не скінчили ще свої, безсумнівно почесної й успішної історичної ролі. Вони зберігатимуть її ще — залежно від подій і нашого відчуття дійсності — коротший або довший час, але час тільки проміжний. Від розуму й посвяти цих куренів залежатиме далі доля всього Пласту в його нову критичну добу і їх самих. Розуміння сучасних вимог життя і поставлення їх вище за добро своїх спільнот та чарівні спомини минулого дозволить цим куреням здобути ще одну історичну заслугу в пластовому русі — стати реформаторами пластової організації в час, для цього найпотрібніший. Навпаки, замкнення в старих формах курінних автаркічних республік, при відсутності особистих зв'язків і гуртової спільної праці, вельми шкодить Пластові й кине тінь на дотеперішні заслуги цих добре заслужених куренів.

В нашу проміжну добу цим куреням треба існувати і в межах можливостей продовжувати взаємні зв'язки і працю. Їх ліквідація чи замирання раніше, поки виникнуть нові, здорові й працездатні курені, сперті, як колись, на територіальний принцип, було б великою шкодою і для куренів, і для сеніорату, і для всього Пласту. Але не можна забувати, що життя пересуває тягар завдань і значення на нові, більше пристосовані до нього, пластові клітини. І нам не треба противитися цій доцільній зміні.

Майбутнє вкаже докладніші шляхи цієї вимушеної для нас і для наших історичних куренів реформи. Але вже сьогодні можна бачити деякі з них. Однією (може найнегайнішою) буде поворот куренів до давнього територіального принципу, шляхом доповнення новими місцевими членами найбільшого скупчення давніх членів куреня. Інші члени згодом вростуть у нові місцеві курені. Другим засобом для цього може бути (з успіхом практиковане одним старим сеніорським куренем в США) поширення курінної родини старшо-пластунським куренем, зорганізованим на територіальній основі в місці найбільшого скупчення членів сеніорського куреня. За недовгий час вони поповнять ряди сеніорського куреня, і так органічним способом може розв'язатися затяжна криза того чи іншого куреня.

В дискусії над цим нелегким питанням почуємо голоси за збереження сеніорських куренів за старою формою в ім'я ближчого чи дальшого повороту на рідну землю. Така консервативна тактика сеніорату, очевидно, була б застосована коштом сучасних потреб організації. Це було б клясичним виявом відомого нам емігрантського життя на подорожніх (і порожніх) валізках, і тому воно нам не відповідає.

Потреба дбати за національне й моральне виховання нашої пластової (і позапластової) молоді на еміграції є далеко важливіша, ніж розрахунки на наш поворот в незміненій формі до рідного краю й ніж можливі завдання, які там нас чекатимуть. Всі сили рідного ґрунту й рідного підсоння працюватимуть там як наші союзники, — тому не журімося майбутнім настільки, щоб жертвувати йому теперішнє й кінцеве.

Далеко простіша і водночас важча для розв'язання є справа **таборових куренів**. Простіша тому, що ці курені молоді, не зв'язані ні з рідним ґрунтом, ні з переживаннями юнацького віку й до того ще виникли в ненормальних умовах таборового животіння. Їх не обтяжує, як історичні курені, вага взаємного чвертьвікового співжиття членів, їм легше з готовістю зустріти сучасні вимоги. Такий важливий у Пласті чинник природного добору діяв при їх виникненні обмежено, і тепер він цілком нехтується. Коли старі курені відродилися на еміграції з первородним гріхом — відхилення від територіального принципу, то нові курені долучили до нього й докладають далі другий — відхилення від принципу природного добору. Більшість цих куренів просто одержима намаганням збільшитися кількісно. Читайте курінні бюлетені й побачите, що це якась несамовита, чужа й нечувана в Пласті, погоня за сеніорськими душами і то по всіх нам доступних чотирьох континентах. Люди, які не знають один одного, і ніколи не бачилися, які живуть за десятки тисяч кілометрів один від одного й не мають реальних перспектив хоча б раз у житті зустрітися, люди, яких ніщо ніколи не єдило й напевно ніколи не єднатиме, ці люди сходяться, в одному нереальному, майже мітичному курені. Є гурток не зв'язаних ні з яким куренем сеніорів у Буенос-Айресі чи Аделаїді, і перед ними є тисячі пластових і загальногромадських проблем і завдань. І замість зійтися, зв'язатися й подружитися, щоб разом працювати й розважатися, вони поодиноці зв'язуються з куренями у Філадельфії, Торонто чи Нью-Йорку, за ніщо вважаючи фантастичні віддалі від курінних центрів та членів і місцеві потреби. А канцелярії куренів радісно проголошують: за останній час придбано стільки то нових членів. Хто приєднає більше? Так і пишеться курінні накази членам: вашим головним обов'язком є придбати куреневі бодай одного нового члена. Якого, де, в ім'я чого? — про це не кажеється і ледве чи думається. Виникає враження, що йде про продаж фестивалів або лосів фантової льотерії. Не згадуючи про страшенну витрату енергії на безнадійну справу, не рахуючи безпосередньої шкоди сеніорам, Пластові й національній спільноті з відтягання громадських діячів від їх середовища і від реальних завдань, які на них чекають, треба себе спитати, що лишиться в таких куренях з духом пластового приятельства, з родинного характеру дбайливо зібраних пластових гуртів? Про працездатність таких куренів зайво говорити. Ця акція розгорнулася недавно. Її не трудно спинити і спинити конче треба. Та не тільки це. Самі курені треба втягнути в акцію кінцевої організаційної реформи сеніорату.

Коли давні курені (тільки якась пара) повинні існувати далі й еволюційно пристосовуватися до нових умов, то таборові курені треба реформувати за можливо короткий час. Одні з них повинні обмежитися на членах свого найбільшого скупчення і його розбудувати в повний, нехай і не

дуже численний, курінь, а інші треба зліквідувати. Беручи до уваги організаційний хист і велику відданість пластовій роботі проводу цих куренів, можна сподіватися, що число куренів, яким прийшлося би ліквідуватися, буде мінімальне. Коли подивувідна енергія і посвята проводу буде спрямована на працю в місцевих куренях, отже на працю дійсну а не паперову (листи, бюлетені, анкети), то можна буде їм сподіватися далеких більших успіхів і задоволення з праці, а Пластові — повороту старих, добрих часів, коли пластова організація не мала у всьому громадянстві конкуренції ні в працьовитості, ні в успіхах.

Ми знаємо: старий лад міняти важко. І знаємо, що ці завваги і пляни зустрінуться з запереченням і спротивом. Одним з перших контраргументів буде момент зживання, дружби членів цих куренів і вага споминів спільно прожитого часу.

Було б помилкою не доцінювати вартости споминів. Але спомини не є цінністю самою в собі. Їх сила і вартість залежить від сили і вартости пережитого. Тому силу, і то творчу силу, мають спомини юности, спомини нещоденного переживання або довготривалої співпраці дружби. Особливо цінні спомини молодости. Людина, старіючись, відмолоджується майже фізично у своїх дітях, а духово — в споминах молодих літ. У споминах таборових, отже недавніх, куренів, немає ні однієї з цих передумов, і тому годі вважати їх за тривалі і творчі. Їх члени з'єдналися вже людьми дозрілого віку, коли зживатися не так то вже легко, їхні зв'язки тривали недовго, а життя проходило серед дуже незначних і нецікавих умов. Ми живо пам'ятаємо таборове життя і зовсім не милуємося споминами того часу. Воно проходило в задусі спільних кімнат по 12 і більше ліжок, горохового супу із спільного казана, дарованих штанив із старшого американського (а то й гірше — німецького) брата і виношених на всіх світових фронтах вояцьких чобіт. Проблематику тих „великих“ днів наповняли питання, хто буде шефом таборової поліції або референтом харчового магазину і коли ждати нам нового скринінгу. І хоч що марність життя полегшували культурні й дружні зв'язки, передусім у пластовому гурті, але спомини тієї таборової мізерії, після якої люди відживають навіть у заморських шахтах, фармах і на чорній фабричній роботі, спомини цих втрачених років не такі сильні, щоб тривати довго, а до того ж в новому розпорощенні, й не такі цінні, щоб для них жертвувати реальними цінностями сучасного і майбутнього. Ні, для такої таборової традиції не варто і не можна зрікатися можливості створити нові здорові клітини пластової організації, наповнені реальним змістом і реальними зв'язками, які з часом зв'яжуть нові, напевно міцніші й цінніші, вузли дружби. Не можна виривати прапездатних, ще не старих людей, із життя, з їх оточення і їх суспільного кола, що має свої важливі завдання, в ім'я міражу неіснуючої приязні, непережитих подій, уроеного співжиття й безплідного споглядання нецікавого минулого. Це така величезна розтрата неоціненого, особливо тепер, добра, яким є кожна чесна, не одержима політичною, релігійною чи географічною нетерпимістю людина, що кличе не тільки до пластової еліти і влади за зміну, але просто кличе до неба за помсту!

Ці міркування не голословні. В офіційному реєстрі сеніорату зберігають свої актуальні числа й такі курені, курінні й засновники яких після

приїзду до заморської країни, ховаються від своїх курінних приятелів і пластової влади, яка розписує за ними гончі листи (так собі сеніорська гра Кіма), а куренем відає наставлений згори сеніор, віддалений від інших членів простором, більшим за той, який нас-американців відділяє від Дахауерштрассе 9! Ті, хто запевнятимуть нас, що таборові курені — це моноліти, хай з'ясують собі, що коли створення такого моноліту було можливе протягом пари задушливих, бездільних і безцільних років у таборі, то наскільки міцніші моноліти повинні виникнути в нових постійних осередках, де панує нелегка, але чесна атмосфера шанування людської гідности, праці і руху вперед.

Сказане до проблеми таборових куренів ще в більшій мірі стосується до куренів нових, заморських. Ці курені повинні можливо швидше перетворитися на територіяльні або ліквідуватися. Це тим більш оправдане, що згадуваний наказ сеніорської старшини про обов'язкову участь сеніорів в одному з куренів скасовано. Що швидше це станеться, то краще для членів цих куренів, які не знайдуть у них відповідного середовища ані для праці, ані для товариського життя. Про користь із того для пластової і ширшої громади була мова раніше.

Різні часом і умовами виникнення, різні внутрішнім змістом і зовнішніми формами, різні пройденими етапами й сучасною ролею в сеніораті й Пласті — всі три роди сеніорських куренів все ж таки сполучає щось одне. Це — екстериторіяльність, яка з невблаганною послідовністю накидає їм всім мертвий папір, як єдиний лучник, як сурогат живого, активного і чарівного пластового життя і співжиття.

В конкуренції життя з папером чи можна сумніватися, чия буде перемога?

5. Злощасний дуалізм

Ніякий дуалізм не приносить користі. Роздвоєння є ворогом зосередження думки і праці, а для слабих характерів — дошкою порятунку перед дисципліною і виконанням прийнятих на себе обов'язків, які не так легко оминуть в організації з єдиним осередком.

Не виявився щасливим і сеніорський дуалізм: матерні курені (МК) і осередки праці сеніорату (ОП). Введено його з konieczности, яка виникла з помилкових організаційних форм сеніорату. Коли екстериторіяльні непрапездатні курені здобули благословення бути єдиними низовими клітинами сеніорської організації, то силою konieczности треба було знайти якийсь сурогат організованости, в межах якого можна було б повести хоча б скромну працю. Так виникла друга сеніорська помічна організація, що, як і перша, була обтяжена первородними гріхами. Про МК була мова раніше, а про ОП можна коротко сказати, що вони є дитиною не пластового руху, а бюрократичної схеми. Їх завдання обмежене на праці, а всі інші, такі важливі в Пласті вартості суспільної спільноти залишено для куренів, не зважаючи на те, чи можуть вони їх виконати. Таким чином ОП так і залишилися виключно осередками праці й при цьому програмовому дуалізмі не мають змоги еволюціонувати в осередки праці і дружби. А нам пластунам найкраще відомо, яке значення має пов'язання цих

елементів і яка нецікава праця, що проходить в умовах виключно ділового обов'язку тягти каторжну тачку.

Майже дворічний досвід існування такого дуалізму виявив його малу життє- і працездатність. Тому, реформуючи сеніорські організаційні форми, треба переорганізувати й ОП.

Сперши сеніорську організацію на територіальні курені, осередки праці треба залишити, але тільки в більших скупченнях сеніорів і то не як дійсні чи потенціальні конкуренти куренів, але як координатори праці куренів місцевих і близьких довколишніх. Вони мали б бути чимсь на взір сеніорських кошів (може й за такою назвою), де дозрівали б пляни ширшої пластової і загально-громадської роботи та розкладався б тягар актуальних завдань, і то не, як досі, на сеніорів, а на курені. Це були б неначе клітини другого організаційного ступеня у відношенні до куренів, що наперед визначало б їх роллю і компетенцію.

Касуючи дуалізм МК-ОП, покладемо край такому дуже непластовому поділові пластування на два окремі осередки: праці і пластової дружби. Наявність великих скупчень сеніорів у кількох великих містах і округах дасть змогу згуртувати велику більшість їх у місцевих куренях, зберігаючи при цьому засаду добровільного добору членів. Таким чином ці курені будуть справжніми пластовими куренями не лише назвою, але й в суті. Такі курені, хоч нові, здобудуть згодом інтимність, що їй несуть спільні зустрічі і спільна праця в невеликому, добровільно дібраному колі, розвинуть братерство, знайдуть окремі інтереси для них форми життя і цілі праці. Шляхом до цього є усвідомлення цієї істини й створення відповідного підсояня для запровадження кінцевих змін. Нехай перехід сеніора з екстериторіального куреня до куреня місцевого не буде ніяким злочинном чи плямою на його пластовому сумлінні, мовляв, пластун—вірний до смерті. Організаційні форми—це ніякі святощі. Їх не тільки вільно, але й треба міняти, коли того вимагає життя.

В менших сеніорських осередках, де був би тільки один курінь, ролю ОП перебрав би курінь. Життя само принесло б доцільні форми цього двоподілу діяльності таких куренів. А втім воно йтиме невідхильним шляхом об'єднання в межах куреня всього активного місцевого елемента.

6. Єдине, що на потребу

Цей критичний розгляд наявних форм нашої організації не обмежився тільки на критиці, але водночас подав позитивні проекти заміни невідповідного доцільнішим. Дотеперішні розважання стосувалися до низових клітин сеніорської організації й зводилися до генерального висновку: кінцевості повороту до суті (а не тільки до назви) пластових куренів, зокрема до їх територіальності та скасування дуалізму МК-ОП.

Цей огляд наших організаційних позицій і потрібних змін не був би повним, коли б він обмежився тільки на низових клітинах організації. Зміни потрібні також в організації провідних органів сеніорату і цілого Пласту. На відміну від попередніх завважень, які спираються на дворічний досвід живої праці в одному з давніх куренів та найбільшому нині ОП, думки щодо реорганізації проводу будуть схематичні й якнайзагаль-

ніші. Поглиблення цих зауважень на тлі набутої практики буде вдячним завдянням членів пластових провідних установ.

Першою основною проблемою проводу є під цю пору скупчення членів старшини (крайової або головної, коли б у відповідній країні можна було їх сполучити разом) в одній місцевості. Це знову буде в згоді з нашим минулим із пластовим духом взагалі, бо дадо б перевагу безпосереднім зустрічам і праці над теперішнім фатальним надужиттям паперу. Ця вимога така важлива, що її слід прийняти як кінцеву навіть тоді, коли б у проводі не могли знайтися всі передові чи найпередовіші пластуни.

Другою не менш важливою проблемою є виникнення центральної канцелярії з оплачуваними працівниками, які могли б присвятити пластовій роботі весь свій час і всі свої думки. Роздвоєння часу і сил проміж заробітковою працею і пластовою діяльністю, — до того ж в умовах нашого розпорошення, й важкої боротьби за існування, не може дати позитивних наслідків. Бажаю, щоб у центральній канцелярії були принаймні платні працівники для справ: організації, виховання і преси та господарства. Не менш корисно було б, щоб цими працівниками були обрані з'їздом відповідні члени старшини. Без проведення цієї, здавалось би, виключно господарсько-канцелярської реформи наша праця ніколи не переступить меж аматорської довільності. В світі, де скавтин' є визнаний державотворчим чинником, як збройні сили, школа і т. п. лишитися при нинішніх методах праці значить ніколи не вийти з рідного, дошками забитого, ґетто.

Третьою черговою проблемою є працездатність Ради, справжнього провідного органу. І членів Ради слід вибирати не обов'язково з поміж найчільніших членів Пласту, але з-поміж тих, хто мають змогу й бажання виконувати свої відповідальні обов'язки. Основною вимогою є знов також по змозі менше розпорошення більшості членів Ради, щоб вони могли підтримувати між собою зв'язки не тільки листуванням. Слід прийняти за обов'язкову засаду, принаймні, чвертьрічні наради Ради шляхом листування (відповіді на анкету) і принаймні річні особисті засідання, які хочаб частково заступали колишні щорічні загальні з'їзди.

Четвертою проблемою, зв'язаною з майбутнім Пласту, є збереження безпосередності зв'язків пластового загалу, щоб по змозі найбільше усунути сьогодні майже єдиний лучник пластової громади навіть у межах одної держави—писане чи друковане слово. На це спрямована пропозиція річних особистих засідань Ради. Для цього треба відбувати особисті (загально делегатські) загальні з'їзди, не рідше що 2—4 роки, по змозі в різних але найчисленніших скупченнях пластового активу.

П'ятою і останньою з найважливіших організаційних проблем як сеніорату, так і всієї пластової організації (проводу обох практично не можна тепер відмежувати) є проблема постійного організаційного зв'язку проводу з загалом. Сьогодні він можливий тільки шляхом преси, завтра, після реформи, також шляхом посередництва місцевих куренів. Від часу відновлення пластової організації після останньої війни в нас ні в Європі, ні тепер за морем, не було постійного зв'язку з проводом. Це дуже затримувало працю й спричиняло відчуження пластунів від

пластового загалу. Налагодження такого зв'язку за допомогою нових територіальних куренів сприятиме зміцненню організаційних вузлів серед пластового загалу й притягненню його до спільної праці, що при сьгоднішніх організаційних формах є і залишається квадратурою кола.

Проведення основної зміни як сеніорського, так і загального пластового статутів, скликання з'їздів, присвячених виключно питанням кінцевих реформ, і можливо скорий вибір праездатних органів проведу—це дальші логічні висліди розв'язання з'ясованих вище головних організаційних проблем нашої установи.

Коли це здійсниться, пластова організація вийде на шлях успіху і розвитку. Коли ж ці речі залишаться постарому, треба сподіватися чогось зовсім протилежного. Необрінтований оптимізм та струсині методи втечі від дійсності шкідливіші, ніж невиправдані песимізм. Є ознаки того, що ми вперше за 40 років нашого існування ладні прийняти ці методи. Для цьогорічного першого загального пластового з'їзду в США не існувала ні одна з цих капітальних проблем. „Пластовому Шляхові“ приходиться відробляти болюче втрачену нагоду. Починаючи, на запрошення Редакції цього журналу, дискусію на організаційні теми, хочеться можливо переконливо звернути увагу загалу на їх величезну актуальність та невідкладність і гукнути майбутнім дискусіантам і самій проблемі традиційне: на все добре!

Треба сподіватися, що досвідчені пластові й громадські діячі, яких стільки між сеніорами, й старшими пластунами, доповнять і скоригують висловлені тут думки, які ніяк не претендують на повноту і тим менше на непомилність. Родилися вони і зафіксувалися крадькома, під гук сотні машин, в тіні фабричних димів, при натруджених руках і—душі. Як повільно працює тоді думка і як важко її перелити на папір, з власного досвіду знають багато читачів і дискусіантів. Тим то ці думки повністю заслуговують як на ґрунтовність, так і на поблажливості критики.

Що більше голосів у нараді, нехай і розбіжних, тим ближче до правди, отже і до спільного погляду людей доброї волі. Мовчанка не з'єднує, а „благоденствуюча“ тиша чужа свобідному заходіві, звідки наш Пласт. Повага пластового журналу і довгі роки пластової дружби запевняють дискусії передумову успіху: об'єктивізм (нехай і на ділі суб'єктивний) поглядів і джентелменство їх вислову.

При розважанні цих заплутаних проблем нашої долі пригадувалися перші пластові вузли, зав'язувані в пластовій домівці. Змалку ми вчилися їх в'язати і розв'язувати до ладу. І вже на наші перші добре зв'язані вузли ми дивилися, як на символи пластової зарядности, тугости, послідовности і бистроти. Розв'язуючи ці сучасні вузли, зав'язані химерною долею не нами, а все ж для нас, дивімся на них так, як колись дивилися на наші юнацькі вузли пластові, і по традиції знайдім у себе снагу й наполегливість, щоб їх розв'язати, а коли треба, й... розрубати! Але: швидко, зручно і дощільно. Від цього бо залежить доля дорогої нам організації і сороклітнього добре заслуженого для Батьківщини Пластового Руху.

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ

Юрій П'ясецький

Моє відношення до України і до Канади *)

Розглядаючи проблематику, намічену нашим Крайовим Проводом у програмі цієї Першої Пластової Конференції на канадійській землі, я прийшов до висновку, що найважливіша справа, над якою треба нам не лише застановитися, але мати її вповні ясною і безсумнівною, це устійнити головну напрямку у нашій „Мандрівці“, як звикли ми називати нашу пластову діяльність на новому терені, серед нових обставин та серед нового для нас довкілля.

А ця головна напрямна, цей азимут, по якому, як до світла прибережного маяка, нам усім разом і кожному зокрема треба прямувати, це уявлення ідеалу українця, що волею своєю, чи по неволі, опинився й живе, або прийшов на світ поза кордонами рідної землі. До цього ідеального уявлення мусить іти наша виховна і самовиховна діяльність, а відношення до нашого нового довкілля буде нічим іншим, як тільки похідною цієї устійненої фундаментальної проблеми.

Наша Конференція не має, очевидно, на меті і не є компетентна остаточно вирішувати цього роду важливі справи. Одначе ми повинні, по-моєму, як одні з перших пластових виховників чи активних організаторів, що як перші стежі у нашій мандрівці пізнають новий терен і нове довкілля, — спільно замислитися і дати певного роду дискусійний матеріял для нашої Головної Пластової Старшини і Головної Пластової Ради.

Ці наші верховні чинники, після основного розглянення, думаю, подадуть не так якусь розв'язку, як радше обов'язуючу інтерпретацію чи доповнення до нашого Пластового Закону, який в своїй основі, очевидно, є і залишиться незмінний.

Тому мій короткий реферат прохаю прийняти як започаткування дискусії на цю тему і ставитись поблажливо до мого напевно аматорського підходу до цієї такої важливої ідеологічної проблеми.

* * *

*) Доповідь виголошена 4 вересня 1949 року на Першій Пластовій Конференції в Торонто.

Дозвольте, проте, почати від пригадки відомих фактів, що так саме — від створення в своїй уяві ідеального образу скавта чи пластуна, від цього ідеологічного устійнення — починали свою роботу всі основоположники організацій скавтського типу, в першу чергу сам Бейден-Пауел.

Основоположники скавтських організацій різних націй брали до уваги вроджені прикмети їхньої молоді та основні інтереси їхньої нації, модифікували закон, що його склав Бі Пі, і так створювали ідеальні постаті вимріяних, майбутніх громадян їхньої нації і їхньої існуючої або майбутньої держави.

Однак всі вони, понад точками закону, що мають різбитися характер молоді людини, залишили в засаді незмінними три головні обов'язки, що містяться в тексті пластової присяги:

- 1) Бути вірним Богові і нації (у державних націй їх найвищому авторитетові),
- 2) Помагати другим,
- 3) Коритися скавтському законові і скавтській владі.

І тому ми можемо сміливо твердити, що всі скавтські організації світу виразно національні, бо так дефінює їх зміст скавтської присяги.

На цьому ж самому становищі стоїть Дрот як ідеолог Українського Пласту, підкреслюючи у своїй дефініції патріотичність самовиховання. У „Великій Грі“ Ю. Старосольського знаходимо цікаву резолюцію Міжнародної Скавтської Ради в Копенгагені з 1924 р., яка стверджує, що скавтинг діє через національні організації і виховує громадян для кожної нації, не признає національних бар'єр у товаришуванні скавтів і змагає до братерства скавтів усіх націй. Через те ця резолюція признає скавтському рухові одночасно національний, міжнародний і універсальний (всесвітній) характер.

Однак, слушно завважує Ю. Старосольський, що політична ситуація кожної нації кладе свій сильніший чи слабший акцент на цій другій частині основного обов'язку пластуна. Нації, що саме знаходяться в процесі творення чи закріплення своїх державних організмів, малюють слова цього першого обов'язку яркішими красками, ніж нації, державноправне оформлення яких від віків самозрозуміле.

Таке з'ясування характеру скавтських організацій, в тому й українського Пласту, вповні вдоволяє і не наводить ніяких сумнівів, доки мається до діла з організаціями, які діють у власних державах, або на власній (хоч би й поневоленій) національній території.

Комплікується справа аж тоді, коли пластун (скавт) хоче і мусить згідно з своєю присягою виявляти вірність своїй нації на постійному поселенні поза кордонами рідної землі.

Найшасливіші, очевидно, є ті скавти, що поселяються в колоніях своєї держави (англійці, французи, голляндці і ін.). Їхні цілі й завдання, їхня присяга і форми організації ідентичні з крайовими.

Гірша справа із скавтами державних націй, що поселяються на постійне в чужих колоніях, домініях чи державах (напр., французи і німці в Канаді, англійці в Аргентині).

Всетаки ці групи скавтів, чи взагалі емігрантів, чуються при наявності менше чи більше сильних державних організмів і їх посольств спочатку більш самопевно, ніж емігранти, які таких державних організмів не мають.

Однак за декілька років доля одних і других вирівнюється, звичайно одні і другі втрачають своє давніше громадянство, свою державну приналежність.

І тут я б заризиковав твердження, що ці „недержавні нації“, чи приналежні до них одиниці, чуються далеко краще, як одиниці, приналежні до націй з державноправним оформленням. Поперше, вони — втрачаючи цю державну приналежність — не прощають нічого для них дорогого, а не раз навпаки радіють, що остаточно позбулись ненависного їм п'ятна і обов'язків супроти по суті чужої їм влади; а подруге, вони навчилися на рідних землях різко відмежовувати поняття державної приналежності, яку їм накинута доля проти їх волі, від приналежності до національної спільноти, в якій вони бачать своїх рідних, близьких однокровних братів і сестер і яких ніхто і ніколи „відібрати“ від них не може. Поняття нації і держави є в перших двома зовсім різними поняттями, коли в одиниць, приналежних до націй з державним оформленням, вони — як не завжди, то дуже часто — ідентичні.

Саме на цьому місці я виразно відчуваю, що доторкуюсь своїми „аматорськими руками“ своєрідного „табу“ вчених, правників, філософів і політиків, публіцистів, соціологів і інших теоретиків: дефініцій понять нація — держава. Однак навіть мені — аматорові довелось ствердити, що самих дефініцій на поняття „нація“ тільки серед українських учених є не менше сім, які або не покриваються, або зовсім суперечні одні одним. (С. Рудницький, В. Старосольський, Д. Донцов, С. Дністрянський, В. Липинський, Н. Григорієв, М. Шаповал). Теж саме, тільки в відповідно більшій кількості серед учених світу, які потворили особні „школи“ (як суб'єктивісти, об'єктивісти), що в свою чергу поділяють себе на „табори“ (напр. об'єктивісти на расистів і культурників і т. д.).

Говорю це тому, що з цього видно, що наука не витворила одного поняття нації, а має їх дуже багато. І тому різним політикам легко підшукати собі і прийняти за правду якраз таку дефініцію, яка їм для досягнення їхніх цілей саме підхожа. Це і використовують деякі держави, які, прий-

маючи дефініцію, що утотожнює ці два поняття, сподіються скріпити суцільність свого громадянства, „зліяйхшальтувати“ елементи, що попали в нове середовище, і „асимілювати“ (читай: денационалізувати) їх в користь найсильнішої, панівної національної групи.

Але для людини нашого способу думання і нашого життєвого досвіду, що бачила на своєму житті держави, що „очолювали“ чи правно оформлювали життя кількох цілих і декількох порубаних (частин) націй (Австро-Угорщина), нації, що перетривали тисячеліття без держави і остаточно це своє правне оформлення здобули (жиди), або його втратили (німці) — ці два поняття ніколи не стануть одним і тим самим.

Мало цього — саме свідомість різниці тих двох понять і ставлення своєї національної приналежності на п'єдесталі і площину глибокої любові, а державної приналежності в площину особисто-правного оформлення і певного контракту з обопільними зобов'язаннями, де виступають два контрагенти (одиниця і держава), дає нам і загалом людям, приналежним до „недержавних“ націй, більшу моральну силу і відпорність супроти денационалізації, якій у куда більшому процентовому відношенні і коротшому проміжку часу підлягають громадяни сильних державних організмів, що попадуть у чуже національне середовище. Це можна вичитати з доступних урядових статистик чи інших публікацій.

В моєму розумінні постійні поселенці, включаючись у процес економічної і культурної розбудови країни, віддаючи свою піонерську працю для добра громадян всієї держави, без уваги на їхню національну приналежність, мають повне моральне право не лиш на повну особисту (індивідуальну) рівнорядність з членами інших національних груп, без огляду на їх чисельне відношення, але також у справді демократичній країні — повне право на збереження всього того, що їм дороге, своєї національної культури і ін.

Вслід за цим мають теж і природне моральне право сповняти свої обов'язки супроти своєї національної спільноти, без огляду на її фізичне розльокнування на земній кулі, так як природним є право сповняти обов'язки супроти своєї найближчої рідні, без огляду на її хвилиний чи постійний побут в цій чи іншій місцевості світу. Я смію поставити твердження, що саме можливість явного збереження своєї національної приналежності і сповнювання обов'язків, які з цієї приналежності випливають, повинно бути основною передумовою добровільного прийняття громадянства нової країни поселення.

Емігрант, що приймає свідомо громадянство такої держави (домінії, колонії), яка жадає від нього як громадянина від-

речення від рідної національної спільноти, заслуговує на погорду, як син, що задля земних благ відрікається своїх батьків.

Оскільки ж закони даної країни уможливають йому явно зберігати його національну приналежність і сповняти основні обов'язки супроти його нації і забезпечують йому інші права, тоді емігрант не потребує боятися стати її громадянином — увійти з державою, в якій поселився, в устійнений правний стан. Він, очевидно, зобов'язаний до льояльного сповнювання своїх обов'язків, які випливають з цього правного стану, так як зобов'язаний виконати умови якогось іншого „контракту“, хіба що його контрагент — держава всупереч його активному спротиву як громадянина, змінила б свої основні закони, які були передумовою прийняття громадянства. Тоді я особисто вважаю бий „контракт“ і всі зобов'язання, що з нього випливають, за неіснуючі — уневажені.

Діти, народжені в країні нового поселення, у якій їхні батьки чи діди створювали у тяжкому труді і нераз кривавому поті кращі умови життя і — як піоніри — здобували її для своїх близьких, мають право любити її і вважати своєю рідною землею. Однак кожний з них повинен бути вихований у цьому важливому розумінні, що понад цю любов до його країни народження (землі) є вища і глибша любов до його національної спільноти (що розміщена на всій земній кулі) так, як вищою і глибшою є любов Бога від любові ближнього. Спираючись на таке степенування любові, церква знає теж і степенування важности присяг. Напр., найважливішою і основною присягою є присяга, складена при Св. Тайні Хрищення. І тому, якщо християнин в ім'я цієї присяги йде в монастир, його не обов'язує подружня присяга.

Найліпшим прикладом саме такого розуміння і підходу до цієї проблеми може бути історія жидівської нації. Расовий, релігійний і національний зв'язок і сила довели до того, що всупереч фізичному розпорощенню по цілому світі, різної державної приналежності і льояльного відношення до своїх держав, жиди здолали організувати і силою оборонити державу своєї національної спільноти. Ця держава постала на території історично їхній, але фактично заселений в подавляючій більшості ворожим їм народом. Її збудовано мозком, зброєю і капіталом, а також кров'ю жидів-громадян різних держав світу, які любов до національної жидівської спільноти ставили вище любові до своїх різних батьківщин.

Ми — українці — стоїмо де в чому краще, чим стояли жиди. Ми маємо рідну територію, заселену всупереч систематичному винищуванню, все таки великою більшістю людей нашої національної приналежності. Ми маємо стреміти до

того, щоб спільними зусиллями так рідних земель як і еміграції, зусиллями всіх українців без огляду на їхнє розміщення на земній кулі правно існуюча на міжнародній арені Українська Держава (яка в дійсності є лишень фікцією незалежної держави) стала не лише „де юре“, але і „де факто“ державним українським національним твором.

Ми хочемо не лиш задержати свою національну приналежність і зберегти культуру, але і створити фізичні державно-будівельні сили, які в слушний час буде можна взяти для досягнення цієї нашої найближчої національної мети.

Так я розумію поняття любови і обов'язку українця, а зокрема Українського Пластуна, супроти Рідної Нації.

Таку інтерпретацію другої частини першого і головного обов'язку Українського Пластуна, що поселяється чи в майбутньому прийде на світ поза кордонами рідної землі, я подаю під розгляд Вам, Шановні Друзі Пластуни, і нашим Верховним Пластовим Властям.

Маючи цю справу ясною, усі наші виховні і самовиховні дії будуть іти по цій устійненій лінії, і з цього нашого вихідного положення будуть формуватись теж стосунки нашої довілля — так свого, як і чужого.

Ясне й безсумнівне поняття і розуміння головного обов'язку пластуна викличе в нашій уяві цей ідеальний образ українця за межами рідної території.

* * *

Ми вибрали, або доля судила нам поселитись у Канаді, на наше велике щастя у свободолюбній британській домінії.

І якщо розглядати б, чи закони цієї країни такі, що дають можливість сповняти нам наш пластовий обов'язок у повному розумінні, то відповідь випадає в засаді позитивна:

- 1) Так громадяни, як і всі мешканці Канади мають свободу слова і організації.
- 2) Немає насильних метод винародовлювання.
- 3) Немає перепон з боку держави на виїзд з країни і „розв'язання“ особово-правного відношення, себто покинення громадянства з волі одиниці.
- 4) Є можливість допомагати рідній нації кожним чесним способом.
- 5) Немає законів, які забороняли б навіть творення скупчень поселення, більших колоній з більшістю однонаціонального населення, і такі колонії існують.
- 6) При солідарній поставі цілої національної групи існує можливість відповідної парламентарної репрезентації.

- 7) Громадянська індивідуальна рівноправність з громадянами інших національних груп існує (Визначний український діяч є сьогодні спікером, себто предсідником провінційного парламенту у Манітобі).

Деякі закони, а властиво розпорядки урядових чинників такі, що при податливому елементі сприяють винародовлюванню. Маю на думці шкільну ділянку. Але в останній час і в цій ділянці є очевидні певні тенденції зміни на краще, і я вірю, що при здецидованих і відважних стараннях так центральних, як і локальних українських організацій вдалося б цю ділянку унормувати і досягнути задовільний стан.

На доказ того, що урядові чинники дійсно позитивно ставляться до стремління поодиноких національних груп, я дозволю собі навести такі факти:

- 1) Lord Tweedsmuir (британський губернатор домінії), 1936 р. відповідаючи на привіт українських поселенців у Манітобі, сказав: ... „You will be better Canadians for being also good Ukrainians“...*)
- 2) В останніх роках університетські власті сприяють створенню катедр українознавства, і є деякі вістки з офіційних кругів, що думається про впровадження навчання укр. мови в середніх школах Манітоби. І тільки від постави української національної групи буде залежати, чи ці оферти державної влади будуть колись використані.
- 3) Саме появилась в пресі вістка про те, що одна з найменших національних груп, а саме ісландська, створила фонд 150.000 долярів на установлення катедри ісландських студій на Манітобському університеті.

Одначе в Канаді — країні вільного слова і думки — є деякі погляди серед її громадян, на які ми, українські пластуни, не можемо погодитися. І так деякі кола думають на взір таких же аналогічних стремління по інших країнах, створити „канадійську націю“. На ділі треба під цим розуміти зліпок зангліїчених безбатченків, людей, що ради сумнівних земних благ і користей вирікаються всього, що досі їх батьки і діди вважали святим, і, приймаючи зовнішню маску англосакса, хочуть починати історію від себе і від таких, як вони.

На таку концепцію український емігрант не то не може піти, але й мусить уміти на кожному кроці виказати облуду і аморальність такого погляду.

Думаю, що саме засада скавтського братерства народів і взаємної толеранції виключає такі „ідеали громадянина“ і такі способи творення нації (в нашому розумінні цього слова).

*) «Ви будете кращими канадійцями, якщо будете також добрими українцями».

Не зліпки засимільованих (зденационалізованих) безбатченків, що не знають ціни своїй національній приналежності, чи свідомих відступників, але союз-братерство громадян, свідомих культурних і національних надбань своїх предків, які хочуть жити у мирному творчому співжитті, без огляду на процентове відношення з рівнорядними національними групами. Своїми культурними цінностями вони хочуть збагатити культурну скарбницю спільної держави і тому мусять ті цінності не лише зберігати, але й плекати у найчистішому оформленні.

Таке становище щодо „творення націй“, на ділі спроби хитрого поглинання слабших сильнішими, є по-моєму незгідне із резолюцією Міжнародної Скарвської Конференції в Копенгагені.

Однак, на наше щастя, це не є погляди більшості чи більших груп у Канаді, які в загальному говорячи про націю, думають про державу і не бажають „поглинувати“, а думають про гармонійне співжиття національних груп.

І тому я в повній свідомості дійсного стану, міг би, якщо цього було б потрібно, прийняти навіть громадянство Канадської Домінії з усіма правами й обов'язками, які з цього правного стану випливають.

Я міг би навіть зложити приречення на вірність законам цієї домінії і сповняв би їх льояльно до тієї пори, доки знов не покинув би її, коли покликала б мене моя національна спільнота, або коли б Канада змінила закони чи свій державний устрій, а новий не давав би мені можливості сповняти мого першого пластового обов'язку.

І це моє нове приречення жодною мірою не колідувало б з присягою, яку я склав свідомо і добровільно на вірність і любов моїй національній спільноті, а від якої ніхто і ніколи звільнити мене не може.

Увага! Пластуни-виховники! Вже віддано до друку книжку:

Теодосій Самотулка

О Т Р О К

„Отрок“ — це історичні гри дуже рухливі, вимагають вони і виробляють у співучасників меткість, силу, винахідливість і разом прищеплюють лицарськість і патріотизм. „Отроки“ непомітно для себе не лише навчаються своїй давньої бувальщини але й поринають в атмосферу таємничого минулого. Минувшина нашої землі була така ж барвна, як і минувшина прерій дикого Заходу чи джунглів Конго, захоплення якими, посилюване бруковими чужинецькими виданнями, стає особливо загрозливе тепер в момент розсіяння нашого.

Антін Івахнюк

ДАЙМО ЯСНУ ВІДПОВІДЬ *)

(До проблеми завдань Пласту в Канаді)

У своїй „радіовій ватрі“ під Різдво Сірій Лев навів з листа голови ГПС, між іншим, і таку його думку: Пласт у США та в Канаді має опертя на мільйонову масу давньої української еміграції, а це забезпечує приплив у пластові ряди „свіжої крові“, і, логічний наш висновок з цього — всі тут дані для того, щоб Пласт розвивався та діяв. Без сумніву, це правильний засновок. І про це нічого нам дискутувати. Однак це покищо тільки теоретичний засновок. Щоб його здійснювати в таких країнах, як Канада чи США, де ми вже маємо, що так висловлюсь, автохтонне українське населення, треба справу докладно обміркувати, а для цього потрібна виміна думок. Сама ця проблема тепер вельми на часна, бо — на нашу думку — питання припливу „свіжої крові“, тобто здобуття для пластового руху української молоді, народженої в Канаді, тісно зв'язане з проблемою нашого правного оформлення, що набирає в сучасну пору своєї гостроти. Ця проблема вже настільки зріла, що можна б, і треба б, на неї дати ясну відповідь. Щоб її ясно та виразно окреслити, dokonче ще треба висловити думок і поглядів у цій справі всіх тих, кому ці проблеми не сходили з думки впродовж кількарічного побуту в Канаді, та хто відкритими очима приглядався до тієї самої Канади.

Поставмо питання руба. Які ж бо завдання Пласту в Канаді та чого ми хочемо від нього саме тут? І у зв'язку з тим уточнімо дві думки-погляди, що зарисовуються між нами у підході до цих проблем.

1. Чи ми маємо тільки зберігати нашу пластову традицію для України, чекаючи з дня на день свого повороту туди, а тим самим розраховуємо на тимчасовість нашого побуту тут, що виключає плянове розгортання нашої праці на довшу мету і з тим упарі основніші досліди терену, умов і нових вимог.
2. Чи, навпаки, прослідивши терен, умови та нові вимоги, ми розгортаємо основну пластову працю, продуману на довшу мету, щоб не тільки зберегти новоприбулу молодь, згуртовану в Пласті чи згодом приєднану до нього, але ще важливіше провести завдання — здобути

*) Ця доповідь була виголошена 21-го січня 1951 р. на ширших сеніорсько-старшопластунських сходинах у Торонто як пластова гутірка. Дружуємо її з незначними доповненнями самого автора. Редакція.

для української справи юний елемент українського походження в Канаді, який уже назагал своєю духовою настановою приналежить таки Канаді, а не Україні.

Відповідь на ці питання дасть нам розв'язку поставленого руба питання: які завдання Пласту в Канаді, а з тим тісно зв'язаного нашого правного оформлення, або принаймні дасть нам ясність у підході до цього останнього. Проте ж, щоб усвідомити собі важливість цих проблем на нашому терені, треба насамперед з'ясувати собі наш сучасний стан і саму проблему Канади.

Після дво-трирічних наших шукань і досвіду в Канаді ми можемо сказати таке: приплив отієї згадуваної „свіжої крові“ внаші ряди більше, як мінімальний. Ще найбільший він у новацтві. У юнацтва позначається занепад зацікавлення пластуванням таким, яке воно тепер, наявна тенденція переходу на англійську мову як розговорну, і поготів у новацтва, а характеристичний вплив на вимову рідного слова вже видний навіть і в юнацтва. З тим упарі йде зацікавлення загально в молоді нової еміграції канадійським життям, що з ним вона зударяється день у день. Україна стає в душах молоді щораз дальша і дальша, а Канада ближча і ближча. Повільне, але ступневе, приспособлення новоприбулої молоді до життя цієї країни з тенденцією розплинутись у чужому середовищі кладе нам в обов'язок подумати над проблемою нашого етнічного буття в Канаді. Адже, коли ми пропустимо одцю проблему тепер невирішеною мимо нас, ми в Пласті через роки десяток станемо перед нею, як і стоять перед нею всі наші організації в Канаді, тобто — перед проблемою ступневого зменшення припливу молоді в наші ряди. Вона, оця молодь, як тут народжена, так теж і новоприбула, ненадихана сентиментом до України, розпливається, чи й розплинеться безслідно, коли мати на оці українську справу, в чужому морі.

Де причина такого стану? На нашу думку її треба шукати у першій мірі в неясності проблеми: Україна — Канада, у роздвоєнні, на яку стати, в нез'ясуванні, чи може краще сказати — у неусвідомлюванні собі дійсного стану в Канаді. Коли б ця проблема була продумана аж до подробиць і коли б були пороблені відповідні висновки, тоді б була ясність у підході до пластової праці в Канаді.

Назагал підхід всіх наших еміграцій до Канади у своїм засновку був і є розрахований на тимчасовість їх побуту поза межами України. Цього, наприклад, не бачимо ні в англійців, ні у французів, хоч тут і там такий прояв бував. Таким наставленням української еміграції можна пояснити майже жодну участь українців у культурному, політичному й економічному житті Канади, хоч ми тут довгі роки та чисельно одні з перших. Все це наше життя тут носило, та й ще по-

силь, у своїй суті характер тимчасовості і є, чи сказати б — ніби є, відбиткою життя на рідних землях. Тим то українці ні не розбудували свого основнішого культурного, ні політичного, ні економічного життя з уваги на Канаду, що для наших визвольних змагань на рідних землях, чи взагалі для України, вельми некорисне. Те саме покищо можна сказати і про нашу найновішу еміграцію, що на кожному кроці підкреслює свою тимчасовість побуту в Канаді. Якраз і ця наша тимчасовість некорисно відбивається на всьому українському житті в Канаді. Найпекучіше питання в цьому — молодь!

Ми свідки, яка далека віддаль між батьками, що колись приїхали з України, і дітьми, що народились тут. Дітям, що сьогодні вже є громадянами, батьки не вміли передати свого сентименту до рідного ґрунту, до України. Діти ж, з'ясовуючи собі гірку дійсність своїх батьків на рідних землях, яку ці малювали в найчорніших красках, бачили в Канаді, у протилежність до тієї біди, високий життєвий стандарт, тож засвоїли собі поняття про Україну як край відсталий. Крім того, не мавши основ для почуття рівновартості українця супроти англійця чи француза, ті діти прищепили собі комплекс меншевартості. І саме оцей комплекс меншевартості був може й найголовнішою причиною відчуження молоді, що не мала у своїй душі нічого від тієї далекої, і тільки уявленої, України, на що б вона була горда. Ми вже зазначимо таке явище і на недавно прибулій молоді, головне на найменших, бо батьки в боротьбі за своє фізичне існування не в силі присвятити дітям більше уваги. Це нам усім добре відомі прояви.

Звичайно, така молодь у своїй громадянській праці у зрілому віці ні в чому не буде корисна Україні. Ми ж і свідки, що в українській генерації, народженої в Канаді, а яка вже нині займає в суспільно-політичному нашому житті провідні становища, видні наслідки саме того меншевартісного комплексу. Не маючи віри, заснованої на докладному знанні спромоги народу, з якого вийшла, ця українська генерація не спроможна як слід відстояти позицій української етнічної групи в Канаді чи дати належної допомоги воюючій Україні. Як приклад цього можемо навести такі факти: Один професор канадійського університету на католицькому конгресі у Вінніпеґу 1948 р. переконував слухачів, що українці не можуть рівнятися навіть з поляками, бо — мовляв — навіть пальців однієї руки надто багато, щоб вичислити наших учених, мистців і т. д. Другий визначний діяч однієї найповажнішої громадської установи, що її репрезентує перед чужинцями, у вузькому колі переконував, що ми принаймні собі можемо сказати правду, чого ми варта. Ми, мовляв, людям мусимо говорити про свою силу, але перед собою самими,

тобто перед керівним кадром українців у Канаді, маємо говорити правду... Які ж це трагічні наслідки комплексу меншевартості. Отже, не протидіяти такому наставленню значить — махнути рукою на відчужену українську молодь у Канаді, а тим самим свідомо потурати видимій шкоді для української справи. І тут для Пласту велике поле для праці, праці на службі Україні!

Коротенько ще про саму Канаду. Нині вона вже не колонія. Вона на шляху до повного усамотійнення, себто — переходу з країни типу колоніального на країну політично незалежну. З тим упарі приходить до стабілізації життя. Його беруть у руки люда енергійні, активні та ініціативні, без різниці на своє національне походження. Позиції ангосаксів з колоніальними аспіраціями супроти Канади щораз слабші, топніють на очах. І це зрозуміле та закономірне, коли матимемо на оці проречистий приклад Сполучених Штатів Америки. Тим то відсутність українського етнічного елемента, свідомого свого походження та гордого на це, у провідному активі Канади не корисне і для нас тут, і для України. Це хіба всім ясне.

З'ясувавши собі оцю дійсність, ми можемо тепер і підійти до нашої проблеми та дати відповідь на питання: які завдання Пласту в Канаді.

Напочатку ми оформили дві думки-погляди, що зарисовуються між нами у підході до проблеми наших завдань у Канаді. Один погляд такий, щоб зберігати все, що можна, для повороту в Україну. До цього зберігання належить теж і молодь, що недавно прибула до Канади, а також і ревіндикація, покищо сливе теоретична, для України молоді, що тут народилась і приналежить своєю настановою Канаді. Досвід виявляє, що такий підхід до справи призводить до своєрідного (етта*), подібного до всіх інших на цьому принципі — тобто на принципі зберігання себе до повороту в Україну — заснованих досі товариств чи організацій. Це характер тимчасовості, життя з дня на день, розраховане на неокреслене „недалеке близьке“. В наслідок такого стану брак розмаху і замкненість у собі. Таким своїм наставленням ми не тільки не здобудемо молоді, народженої в Канаді, але ступнево відпадатиме від нас і та, що тепер у наших рядах, шукаючи задоволення своїх потреб у загальноканадійських молодечих і спортових товариствах.

Не зважаючи на те, що Пласт ще досі шукає своєї зв'язки у Канаді у доборі відповідних для цієї країни метод виховання та у виборі правного оформлення, його дотеперішнє наставлення у своїй суті носило, і ще носить, познаки саме

*) Деякі слушно звертають увагу, що краще називати це сектантством, бо гетто має і свої позитиви, а сектантство ні!

оцього вищез'ясованого напрямку. Ми, наприклад, казали українській дитині, народженій у Канаді, що вона дурна, коли на запит, за кого піде битись — за Канаду, чи за Україну — відповідала, зі свого становища цілком зрозуміло, що за Канаду. При всіх нагодах, чи цього потрібно, чи ні, деклямуємо, що вертаємось якмога швидше в Україну, на що на „Святі пластуна“ в Торонто дістаємо відповідь від представника провідної молоді українсько-канадійської генерації (адв. Данило Штокало, голова торонтського відділу КУК), що все таки, хоч він нам бажає якнайскоріш вернутись в Україну, ми ще між ними довго залишимося. Отже не всі ми вертаємось в Україну, і то свідомо, бо не всі ми вже у своїх душах — громадяни майбутньої української держави. Вже є громадяни-патріоти Канади „українського роду“, як це загально називають. Це нас повинно застановити, щоб подумати про правильні висновки, не вдаючись у словесний патріотизм. На нашу думку, і не ціль Пласту зберігати Пласт для Пласту, але служба Україні!

Другий погляд на заторкнену справу (її заступає й автор цих рядків), що Пласт у Канаді повинен застосуватись до дійсного стану та вимог тутешнього життя, щоб служба Україні була якнайуспішніша. Одне з основних питань і завдань — це здобути канадійську молодь українського походження для української справи, коли вже з неї не можемо зробити українців, як майбутніх громадян України. Махнути на цю молодь рукою, як дехто висловлюється, навряд чи це буде добре зрозуміла служба Україні. Проте ж треба мати ясний погляд на те, чого ми хочемо від цієї молоді.

Безперечно, ми з цієї молоді, народженої в Канаді, українців в нашому розумінні не зробимо, бо Україна в їх душах — це країна їх уяви, тим часом як Канада — це країна їх народження, тобто реальне поняття, що з ним зв'язані дитячі роки, найглібший сентимент... Ми собі це мусимо усвідомити і не витратити задурно енергії та часу. Зате природніш, а тим і успішніш буде, коли ми намагатимемося ту молодь здобути для української справи. Що під цим здобуттям треба розуміти?

Ми бачимо, наприклад, що українська еміграція ні в США, ні в Канаді не дає Україні того, що — скажімо — дає ірландська Ірландії, жидівська — Ізраїлеві, чи навіть інші. Причини цього різні, але одна з найголовніших і та, що ми занедбували (не входимо тут, чому?*) нашу молодь, а зате згадувані еміграції у свій час звернули пильну увагу на свою молодь.. Ми бачимо, що французька еміграція, хоч і не вертається до Франції, затримала всі познаки своєї національної

*) На цю тему цікава стаття д-ра Г. Г. Скегара в «Ми і світ» (ч. 1.—«Українці на Гавайських островах»). Там селянин Пухальський говорить про те, як інші еміграції брали з собою теж і своїх провідників, чого не мала наша.

окремшности, розбудувала своє ціле життя на базі канадійських аспірацій. Їх скавтінг, що нас безпосередньо цікавить, хоч і належить до канадійської асоціації, живе своїм відрубним життям. Без сумніву, це не вислід їх політики тимчасовості побуту в Канаді, але вислід їх плянної праці на довшу мету, вислід їх суперництва за посідання першости, як етнічної французької групи, в Канаді. На таку політику повинна звернути свою увагу і українська спільнота в Канаді, що у своїй масі таки залишиться тут і, якщо ми не витягнемо належних висновків, безслідно розплинеться в англійському канадізмі. Це була б для нас видима шкода. Ми ж, коли б і частину українсько-канадійської молоді виховали та прищепили їй прикмети тутешніх ірландців, жидів чи французів, то ми б для української справи зробили дуже багато, а теж, на нашу думку, ми б виконали тут найкраще наш обов'язок служби Україні. Маймо на увазі, які великі вклади дають згадувані еміґрації вітчизні своїх батьків, хоч самі зовсім не вертаються туди. Ми були свідками, як заледви слова про проголошення Ізраеля незалежною державою вимовились, а вже США визнали її. Ми були свідками, як США недавно вмішувалися в англійські справи в обороні ірландського Улстера тощо. Немає ні двох думок, що це велика заслуга даних еміґрацій супроти батьківщини своїх батьків. Ми сьогодні самовидці, які велетенські суми грошей складають, наприклад, жиди для Ізраеля, а наші центральні рахуються просто з кожним центом. Всі ми гаразд розуміємо вагу цього у сучасну пору. І це напевно державницька робота, гідна, щоб її наслідувати. Одначе для цього треба мати ясний погляд на наше завдання в Канаді.

Нам треба вийти із сектантських засновків і включитись у життя Канади, а цим і приблизитись до нашої молоді тут народженої, чи взагалі до громадянства. Гострота різниць перших днів між старою еміґрацією та новою щораз більше затирається, і це нормальне явище. Наше пластова виховання повинно нам допомогти у підході до тутешньої молоді. Коли ми говоримо про те, щоб включитись і пристосуватись до життя в Канаді, то це не з якихось, хай нам так буде вільно окреслити, опортуністичних мотивів, але з добре зрозумілого обов'язку служби Україні. Відірвано жити не можемо, як і не можемо жити з дня на день. Нам треба зрозуміти наше завдання в Канаді, в країні різних національностей, де українська культурна, політична та економічна позиція досі ще в пелюшках і не ввійшла у суперницьку співпрацю за впливи. Теперішній такий наш стан буде нам зрозумілий, коли матимемо на увазі всі ці складові елементи нашої тимчасовості побуту тут. Одначе, нині, силою обставин, від нас незалежних, побут української етнічної групи в Канаді щораз сильніш утривалюється, стає осілим, тривким,

постійним — словом, набирає позначок автохтонности. Тим і розуміння наших завдань у цій країні не може бути відірване від цього життя.

Наше становище — вростати в життя Канади — може викликати де в кого думку, що ми тим відвертаємо українські маси в Канаді від України, і поготів наше негативне наставлення до зайвих деклямацій про поворот в Україну. Щоб не було неясностей, скажемо таке: без сумніву, що чимало української еміґрації вернеться на рідні землі, як і цього собі теж бажає автор цих рядків. Одначе більшість таки залишиться, як залишається англійська, французька, італійська чи інша еміґрація, хоч, наприклад, Англія чи Франція на своїх материках дуже потребують населення і постійно його змінюють пляновим спровадженням чужоземних робітників. І Україна потребує та потребуватиме мати своїх поселенців по інших країнах. Це ж надто ясне, щоб про це писати. Щож до повороту в Україну, то він для української справи не важить. Ми можемо вернутись, або й ні, але це для нас не питання, а питання виконати свій обов'язок у тій країні, де ми опинились. Коли ж ми будемо наставлені на те, що кожної хвилини можемо вернутись, то це нам перешкоджатиме в нашій пляновій праці на довшу мету. Маємо проречистий приклад нашої еміґрації в Європі після I-ої світової війни, яка (еміґрація) вичікувала з дня на день повороту, не вросла в ґрунт, де була опинилася, і дочекалась до того, що після якихось 25 років мусіла ще далі втікати, а та за морем проморгала чимало корисних шанс. **Отже не важить наш особистий поворот, але виконана праця на користь української справи.** Над тим ми — пластуни повинні добре замислитись.

Вертаючися до молоді, треба ще звернути увагу на таку обставину. Пласт на еміґрації в Європі увійшов був у співпрацю із скавтською молоддю інших народів, де мав спромогу суперничати за кращі якості українського пластуна. У цій ривалізації пластова молодь мала змогу порівнювати себе з іншими скавтами, бачила свої позитиви та недоліки, намагалась дорівнювати іншим, а то й бути кращою. Це сповняло її духом рівновартости та свідомістю своєї спромоги. Тут цього немає. Ми силою теперішніх обставин обмежуємось до себе самих. У цьому може й корінь незацікавлення нашої пластової молоді теперішнім пластуванням. Немає сумніву, що міжнародна співпраця та суперничання за першість у прямуванні до кращого вельми позитивно впливала на пластову молодь. І це ясне. Тим то, для розвитку всіх духових цінностей української молоді, з уваги на повноцінність українця проти чужинця, така співпраця-змагання з молоддю інших народів доконче потрібна, і поготів у Канаді, де, як це вже було згадувано, сильно прищеплений комплекс менше-

вартости. І з того погляду налагодження взаємин чи взагалі якогось способу співжиття з канадійським скавтігом, було б доречним і потрібним. Річ ясна, що розв'язка цієї проблеми мусить проходити в засязі компетенцій ГПР, ГПС чи КПП.

Безпосередньо з питанням молоді зв'язане питання боротьби за душу української дитини в Канаді. Питання вельми чуле, бо денаціоналізація діє закономірно, а ми її не спротивляємось уміло. Про цю проблему в нас багато говорять, оправдано тривожаться, але не роблять належних висновків. Стара еміграція, як уміла, так боролась проти винародовлення молоді. Проте ж ні вечірні українські школи, ні молодечі організації, як прибудівки поодиноких товариств, не дали бажаних вислідів, не прищепили українській молоді основного: почуття рівновартости проти панівних елементів у Канаді і з тим упарі почуття гордості із своєї приналежності до українського народу. Все таки, коли мати на увазі спромогу старої еміграції, то вона і так зробила в тій ділянці понад свої сили. Нова еміграція протиставиться впливові англійського оточення на душу української дитини, але — на наш погляд — помилково, а тим і мало успішно. В чому помилка? Отож, коли ми говоримо про ці речі, то ми маємо на умі винародовлення та боротьбу за душу української дитини на українських землях і нашу протидію у цьому погляді проти наших займанців там, в Україні. Тим часом ми — у Канаді! В зовсім інших умовах і серед іншого оточення. І тут, думаємо, головна наша помилка у підході до проблеми боротьби за душу української дитини. „Старокрайові“ методи не оправдують себе тут, хоч би й тому, що тут немає на силля, примусу чи якогось переслідування і що тут не корінні українські землі. Ніхто не заперечує, що ми мусимо вести боротьбу за українську душу дитини, але це в Канаді, а ця боротьба таки різна від тієї, що її ми вели в Україні, як поневолений народ. І англійці, і французи її ведуть, але зі становища Канади. Вони ж, теоретично беручи, мають таке саме відношення до Канади, як і ми—українці. Кажемо теоретично, бо практично, з вини нашої, ми тут саме у такій ролі, що почуваемось покривджені. Для ілюстрації подамо, що ісландців у Канаді приблизно 20 тисяч, а все таки вони вже мали двох своїх міністрів. У цьому проявляється питома вага цієї маленької еміграції і її спромога та шанси куди більше бути корисною і для свого народу. І в цьому напрямі треба б зревідувати наше становище. Коли стара еміграція вже входить на ці рейки силою обставин, то нова ще, назагал, живе „поворотом в Україну“, фразою, що затемнює справжній глузд нашого побуту поза межами України. Підкреслюємо, ми можемо й завтра вернутись, але працювати мусимо так, якби ми навек тут залишались. З таким настанням треба й підходити до проблеми виховання укра-

їнської молоді поза Україною в цілому. Одначе правильна розв'язка мусить прийти насамперед в ідеологічній площині (гляди: Ю. П'ясецький, „Моє відношення до України і до Канади“ в цьому числі П. Ш.).

Цих кілька думок до проблеми наших завдань у Канаді даємо під дискусійний обстріл, свідомі того, що вони накинуті тільки згрубша та не вичерпують самої проблеми. Цікаві були б голоси інших друзів, що на основі своїх спостережень у Канаді чи в США, а навіть у Південній Америці, мають що сказати в цій справі.

Наталія Білозор

До питань виховання української молоді на еміграції*)

Ціль, засоби, метода—це три проблеми, над якими маємо сьогодні спинитися і передумати їх, ведучи виховну працю серед української молоді в нових еміграційних обставинах.

Та поки перейдемо до теми, мусимо розглянути обставини і їх вплив на молодь, а далі проаналізувати характер, зацікавлення та реакцію цієї молоді в новому оточенні.

Рік 1920 і рік 1945 це дві зворотні точки в історії українського Пласту. Це роки його відновни по кількарічній перерві. В першому і другому випадку ця перерва була спричинена довготривалою світовою війною. Коли б ми провели паралелю між духовістю молоді 20-их і 40-их років, а дальше—між обставинами, в яких молодь опинилася, знайшли б ряд подібностей, але також і велику різницю.

Кожна, зокрема довготривала війна залишає виразний слід у всіх ділянках суспільного життя, а найсильніше відбивається на характері молоді й дітей, що їх ми звикли називати „воєнним поколінням“.

Сама війна, як збройна боротьба за існування та самостійність народів (ідейна сторона) і боротьба за економічні добра, потрібні до їхнього існування (матеріальна сторона), є найбільше емоційне переживання в житті людини, сучасниці подій.

---

*) Доповідь на Першому Пластовому З'їзді в США виголошена 15. квітня 1951 в Нью Йорку.

Війна дає нагоду виявити найвищі і найсвятіші почуття людини, але одночасно визволяє всі найпримітивніші її інстинкти: безкарний злочин стає хлібом щоденним; убивство, грабiж, упадок моралі, зневага до прав народів і людини, нищення вікових культурних надбань, повалення авторитетів, святотатство, безбожництво, збезчещення святинь ідуть побіч найвищого самозречення, жертви життя за Батьківщину.

Безкритична молодь, що є сама в тому віці, коли найбільше вибивається з-під впливу батьків, у віці шукання свого „я“, його формування та кристалізації, попадає в хаос контрастів, в млин, в якому одним решетом пересівається добро і зло.

В таку добу зустрічаємо геройських юнаків, що дивують нас песамовитою відвагою, але зустрічаємо й найжахливіших злочинців і зрадників, без огляду на те, яке виховання дана особа має з дому.

Обидві світові війни закінчилися для українців невдачею. Для молоді це принесло духове заломання, розпуку, захитало віру в себе, у можливість перемоги.

В таких обставинах відроджується пластова організація і подає молодим людям руку допомоги, вказує шлях, куди їй іти.

Молодь пробуджується з тимчасової апатії і масово йде назустріч новим ідеям.

Але тоді як після 1920 року Пласт росте, міцнішає і здобуває серед громадянства щораз більше признання, так після 1945 р. захоплення скоро остигає, ряди пластунів рідшають, а ім'я пластуна ще й досі не досягло того авторитету, що його мало 30 років тому. Головна причина цього полягає в тому, що після 1920-их рр. молодь залишилася на рідних землях; це давало їй енергію до праці, вороже наставлення польської влади стимулювало до реакції, що проявлялася в посиленій розбудові українського культурного й економічного життя, в яких пластуни себе чимало проявляли; вони бачили конкретні висліди своїх зусиль, набирали ще більшого бажання продовжувати й розвивати почате.

Тимчасом молодь після 1945 р., хоч і з запалом взялася до віднови і розбудови культурного життя по таборах, роз'їхавшись поза океани,—втратила не тільки життєдайний зв'язок із Батьківщиною, але втратила й мету, до якої вона повинна йти, а попавши в оточення пролетаріату, замкнулася в геттах „давнтавнів“ та „істсайдів“ і коло її зацікавлення зовнішнім світом щораз меншає.

Матеріалістично наставлене оточення і його мала національна свідомість притуплюють питомий для молоді ідеалізм, вона перестає прагнути краси й добра, а спрямовується на

„роблення“ грошей, яких зрештою не вміє і не хоче використати для поширення свого світогляду.

Зайняті роботою батьки, що й так в таборових обставинах втратили вплив на дітей, тепер затрачують його тим більше. Дітей виховує американська школа і знову школа давнтавнів, істсайдів, де збираються діти американського пролетаріату. Отже не диво, що її низький культурний рівень ніяким чином на нашу молодь позитивно не впливає.

Мірою такого оточення міряємо і ми Америку, що приводить до критики всього американського, негативно наставляє до всіх проявів його життя і замикає перед нами її позитиви, з яких ми повинні користатися, на них вчитися і складати як доробок на майбутнє використання для власної Батьківщини.

Ізоляція від культурного американського світу нас не охороняє від денаціоналізації, навпаки, поглиблює почуття меншевартості і навіть сприяє денаціоналізації. Одже зацікавлення українською справою в колах американської інтелігенції змушує і нас поглиблювати знання української проблематики.

Щоб критикувати американську культуру, треба нам її насамперед пізнати.

Бібліотеки, музеї, галерії образів, пам'ятки мистецтва—ніде не були для нас такі доступні, як тут в Америці. Хто з них не користується, грішить проти себе. Театр, музика й добірні фільми теж не є для нас чимсь недоступним, хоч з них користатися можемо лише зрідка.

Зате гостро й рішуче ми мусимо протиставитися всім негативним явищам, як: матеріалізм, порнографія, алкоголізм, наркоманія й по змозі охороняти від цього нашу молодь.

Мета й завдання Пласту ясно окреслені в правильнику організації; тому нам немає чого змінити її навіть у нових обставинах, бо тоді ми перестали б називати себе Пластом.

Коли йдеться про питання відношення українського пластуна до держави, в якій живемо, про його лояльність до неї, то те покаже і розв'яже майбутнє.

Пласт має виховати добрих, чесних і жертвенних громадян передусім для нашої держави, а коли юнак поставить питання „навіщо?“,—коли ми держави не маємо, то навіщо ж нам виховувати добрих громадян для чужої держави? Тоді мусимо йому конче пояснити: що українська держава існувала завжди й існує відколи існує український народ. Тимчасово вона під советським окупантом, але ми мусимо бути готові кожної хвилини, що Советський Союз буде повалений і наша держава буде вільна; вона потребуватиме сотні тисяч жертвенних громадян і фахівців, щоб її далі розбудувати й підтримувати.

В цьому напрямі має йти виховання нашої молоді. Таке пояснення дає конкретну, ясну і недвозначну ціль їхнього пластування, воно дає силу витримати в національній свідомості, стимулює до праці над собою й збільшує почуття національної гордості.

Слова Пророка:

Учітеся брати мої,
Думайте, читайте
І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь.

повинні стати заповітом для кожного новака й пластуна.

Щоб полегшити виховникам роботу в цьому напрямі, мусять бути знайдені відповідні засоби.

Насамперед потрібне молоді відповідне середовище. Цим середовищем повинен стати кожний пластовий осередок. Він має створити для юнака та новака духову Батьківщину, що в атмосфері української культури й традицій давав би ілюзію Живої Батьківщини. Але не вистарчає самої атмосфери осередку, коли нема відповідної пластової домівки.

На пластову домівку кожний більший пластовий осередок мусить звернути особливу увагу. Вона повинна бути не тільки місцем сходин для поодиноких пластових частин—це її найменше завдання, бо сходини краще робити на вільному повітрі, але мусить стати притягальним культурним осередком, де молодь збиралася б, щоб проводити позашкільний час у дружній розмові, забаві й інших розвагах. Це має бути місце, де пластуни вчать культурної поведінки, співжиття в більшому гурті, серед цікавих товариських гор. При домівці повинна бути бібліотека—читальня, з якої завжди можна було б користатися. Час від часу цікаві реферати на різні рідні теми, ілюстровані фільмами, образами, деклямаціями і т. п.

Авторські вечори „молодих таланів“ давали б змогу розвиватися їм у рідному оточенні.

Домівка має бути відповідно прикрашена, можливо в укр. стилі, з гарною обстановою, що не давало б дітям почуття нашої матеріальної вбогости.

Правда, це вимагає великого вкладення грошей. Але чи виховання нашого молодшого покоління не варте цього, щоб на це вкласти гроші? Таж усі організації починають від домівки!

Другий засіб, що тимчасово створює ілюзію рідного краю—це табори. Але успіх їх також у великій мірі залежить від вираду. Для дітвори потрібні оселі в будинках, для юнацтва—добрі шатра по змозі з ліжками та повним кухонним, спортовим та піонерським вирадом.

Пластовий табір,—це велике й багате переживання для пластуна, що дає снагу до праці на цілий рік, наближає до природи, вчить співжиття з іншими... зрештою відомо, чим є табор у вихованні молоді, тому не буду згадувати всіх, знаних нам добре прикмет.

Пластові заняття—їх успіх залежить насамперед від виховника, від його культури, інтелігентности, педагогічних знань і підходу до молоді. Тому на добір виховників мусимо звертати велику увагу й ставити до них високі вимоги. Чого ми повинні вимагати від виховника? Це передусім бездоганної, культурної, повної такту поведінки супроти виховуваних друзів, інших пластунів, всюди, на кожному кроці—чи на сходинах, чи в домівці, чи поза домівкою.

Друга вимога це інтелігентність і всесторонні знання, бож виховник повинен уміти відповісти на кожне питання, що його ставить виховуваний або бодай вказати, де можна знайти на нього відповідь. Вже не кажу про основні знання з українознавства й пластування, що є конечними вимогами.

Педагогічний підхід грає другорядну ролю, якщо виховник має відповідні знання, він є тільки допоміжним засобом і грає важливішу ролю у виховній праці з новачками. Щодо ведення сходин—то за найбільший неуспіх вважаю осв'ячену методу за пластовими пробами.

Програма пластових проб—це тільки скелет, і $\frac{3}{4}$ матеріалу можна переробляти тільки практично в таборах і на прогулянках. Українознавство і пластову ідеологію теж не можна вивчити, як у школі, але подавати в найцікавішій по змозі формі, щоб дітворі не нудилася.

Напр., пластова ідеологія найкраще сприймається в гутірках при ватрі, історія Пласту теж при ватрі, ілюстрована піснями й споминами. Українознавство—історію добре вивчається на підставі прочитаних історичних повістей; географію, ілюструючи знімками, картами, культуру—багато ілюстрованими рефератами експертів, мистецькими виставками, курсами вишивання, різьблення, тощо.

Велике значення у виховній праці мають т. зв. культ. походи. До них однак виховник повинен підготуватися, попередити їх відповідними поясненнями на сходинах перед культ. походом, опісля провести на тему баченого й пережитого відповідну гутірку про враження.

Багато виховників нарікають, що молодь нічого не читає, крім „каміксів“, зокрема не читає укр. літератури. До всього має бути відповідне заохочення, не змушування силою. Коли на сходинах обговорюватимемо прочитане, молодь буде читати з більшим зацікавленням. Не боронити чужої літератури, підсувати українську, проводити порівняння, вбивати в дитини почуття меншевартости та знецінювання всього, що своє.

Актуальною проблемою є ведення виховної праці з самітниками-пластунами.

УСП-ок впровадив недавно т. зв. запитники для кандидаток до УСП-ок. Дуже цікаві відповіді—вони дають докладний образ кандидатки, хоч не знаємо її особисто.

Думаю, що шляхом подібних запитників можна вести „сходина“ з самітниками. Такі гуртки чи рої могли б мати своїх впорядників і, якщо б були поділені за стейтами, могли б навіть раз чи два рази на рік зустрічатися на справжніх сходинах. Чи уявляєте собі переживання цих „самітників“, що їдуть на зустріч із іншими членами гуртка, що їх досі не бачили й не знали?

Пластові проби великих змін не вимагають, хіба деякі пересування, напр. ВФВ переводити на таборах, далі—кількість приписаних таборів в обставинах, де це неможливе, зменшити і обмежити на короткотривалі кількадевні табори.

Але не можна занедбувати пластових проб і раз на рік, чи раз на півроку треба їх систематично проводити. Занедбання пластових осередків у цій ділянці надзвичайно негативно впливає на дальші успіхи у виховній праці, бо молодь знеохочується й зневірюється. Те саме стосується й до іспитів умілости.

„Ахіллевою п'ятою“ в пластовій праці останніх п'яти років були імпрези. Їх влаштовували при всіх можливих нагодах, не звертаючи уваги на те, чи матиме молодь із цього яку користь, чи ні.

Імпрези, зокрема святкування національних річниць, мають вартість тоді, коли залишають по собі глибоке враження коли молодь їх переживає. Їх успішність полягає в дбайливій підготовці й оригінальності. Зокрема національні свята в Пласті треба відзначати короткими й змістовними наказами, ватрами, маршами, спортовими змаганнями, тереновими іграми, добрим ділом.

Підтримати й поглибити патріотичні почуття молоді можна тільки таким способом, коли юнак, чи новак почуватиме себе справжнім членом свого народу, вкладаючи малу цеглину своєї праці. Цього ніколи не дадуть імпрези, в яких молодь є або пасивним глядачем, або учасником—автоматом, що без розуміння й переживання виконує свою роль.

Такі мої міркування, винесені з праці в безпосередній зустрічі з юнацтвом в Америці. Думаю, що коли кожний з виховників зібрав би свій досвід і поділився з іншими, ми могли б легко знайти найкращий шлях до сердець і душ нашого молодшого покоління.

Володимир Янів

Підсумки дотеперішньої дискусії

І. РОЛЯ ПЛАСТУ В З'ЯСОВАННІ ВИХОВНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

За останній рік, — від хвилини відновлення „Пластового Шляху“, — маємо до відмічення низку статей на виховні теми.*) Цей факт з одного боку вказує на послідовне продовження праці, започаткованої 1948 р. на нашому Ідеологічному Конгресі,**) з другого боку є він доказом здорових розвоєвих напрямних нашого Уладу, якого вихідним і основним завданням і надалі залишається виховання молодого покоління. При тому радіти треба, що виховній проблематиці увагу присвячують у рівній мірі члени двох різних генерацій, — сеніорату (4 статті) і старшого пластуства (6 статей); не від речі мабуть наголосити теж ролі „Пластового Шляху“, який заактивізував в цьому напрямі пластову думку і творчість.

Але велика кількість статей свідчить передусім про гостру некучість питання; це заключення підтверджене серйозним підходом усіх авторів, у яких пробивається глибокий неспокой, зумовлений незадовільним станом виховання української молоді на еміграції.

Упадок моралі серед післявоєнної молоді підкреслює в своїй статті Н. Білзор, називаючи поодинокі вияви цього упадку до безкарного злочину включно; повалення авторитетів веде молодь у віці шукання власного „я“ до хаосу контрастів, „в якому решетом пересівається добро і зло“. Переїзд за океани позбавляє цю молодь мти й, у висліді, ідеалізму. Розвиваючи цю останню думку, вказує В. Колодчин на загрозу денационалізації і змальовує деморалізуючий вплив американізму, — клубів молоді з різними принадами сумнівної вартості, кіно-театрів з гангстерськими й ковбойськими програмами, а далі вплив вулиці, літератури, тощо.

І цей загрозливий стан не находить організованого спротиву. Паперові резолюції принагідних З'їздів не зможуть поправити ситуації, коли не дописує дім, школа й церква. Виступаючи проти поверховости у вихованні (повінь необдуманих і зле підготованих імпрез), жадає Ц. Палій від компетентних чинників створення виховного осередка, який „провадив би виховну політику, відповідну до потреб наших, як політичної еміграції.“

На цьому невідрадному тлі зарисовується величезне завдання Пласту. Не можемо замикати очей на дійсність і знаємо з досвіду, що жаданий виховний осередок не постане. А що життя не переносить порожнечі,

*) В 4. ч. за жовтень 1950 р.: Н. Білзор: «Старше пластуство в Новому Світі» і Л. Палій: «До питання пластового виховання»; по часті теж: В. Янів — «До питання суспільної функції Пласту» (пор. стор. 37). В 5. ч. за серпень 1951 р.: Ц. Палій: «До проблеми нашої виховної політики за кордоном» і В. Колодчин: «Нові обставини — нові методи праці»; в звуженні до старшо-пластуської проблематики маємо в цьому ж числі статті: В. Маркус: «Матірні курені» і Я. Терлецький: «Одне зі завдань куренів старших пластунів». Біжуче число приносить статті: Н. Білзор, А. Івахнюка і Ю. П'ясецького.

**) Порівняй видання праць Конгресу, які появились в «Записках Українського Пластуна» як чч. 16-19.

треба конечно усвідомити собі, що брак цього осередку мусить заступити конкретна робота, яка дасть право на авторитетний провід у вихованні. І до неї мусить стати Улад, не гаючись. Роботу треба зачинати від з'ясування основних цілей. До речі, треба ясно здати собі справу, що робота вже започаткована: це ті доповіді й статті, про які була мова на вступі. Вони домагаються продовження дискусії, її підсумовання, заключень — і переведення постанов у життя.

Як досі виховний осередок не постав, мусить його завдання перебрати „Пластовий Шлях“ без претенсій на провідну роллю, але свідомий відповідальності завдання. В хвилині, коли хтось компетентніший стане до праці, готові ми передати досвід і карно підпорядкуватися; але в цю пору обов'язок за нами.

Тому сьогодні зайве сумніватися в доцільність „Пластового Шляху“. Це незаперечний факт, що нам потрібні актуально новацькі й юнацькі журнали, але вони мусять існувати поруч, а не ціною припинення органу пластової думки. Бо він на нинішній день має сповнити суспільну функцію, яка переростає навіть рами Пласту; він, м. і., має дати напямні виховної політики на еміграції.

II. ПОТРЕБА ЧІТКІШОГО ВИЗНАЧЕННЯ ВИХОВНОГО ІДЕАЛУ

При з'ясуванні і при розв'язуванні виховної проблематики треба завжди робити різницю між двома питаннями: ЩО ми маємо на меті досягнути і ЯК ми хочемо йти до наміченої мети; іншими словами маємо до діла з двома різними проблемами: виховного ідеалу й методів виховання. Власне кажучи, легше погодитися на те, чого ми хочемо, а тяжче найти відповідні засоби до здійснення намічених цілей. Тому надто вперте наголошування цілей викликає враження чогось зайвого; а втім питанню виховного ідеалу пластового руху присвячено вже доволі багато уваги на ашаффенбурзькому конгресі. Коли ми проте заєдно вертаємося все ще до питання цілей, а не стараємося шукати засобів їх здійснювання, то це вказує, що або подана розв'язка вимагає деяких інтерпретацій, або нові умови життя викликають сумніви чи заперечення або й навіть вимагають ревізії поглядів. Саме на такий стан вказують численні голоси в дискусії, які обертаються в площині „ЩО“, а не „ЯК“. Відповіддю на заторкнене питання має бути, м. і., також ця стаття і вона силою факту в основному належить до проблематики „виховного ідеалу“; інша річ, що іноді питання метод вносить ясність у само визначення ідеалу й облегує дискусію.

Які ж це є питання, що їх висуцують життя і які вимагають продовження дискусії над виховним ідеалом руху? Це проблема відношення до зовнішнього світу, — до держав нового місця поселення, конкретно до США й Канади — і цій проблемі в цілому посвячені три статті (Івахнюка, Колодчина і П'ясецького). Проблема поставлена у двох перших авторів в площині ділеми: **готовості повороту на Батьківщину, чи вростання в новий ґрунт**. Першу евентуальність здебільша утотожнюється (неправильно) з творенням українського гетта на еміграції; на другу евентуальність вказується як на засіб вийти з гетта.

Само вжиття слова „гетто“ вносить, на мою думку, небажаний акцент

у дискусію. Воно має своє нег'ативне забарвлення й тому до деякого ступеня обидливе. Крім цього в нього вкладають дискусанти доволі різний зміст: це раз чітке й підкреслене відрізнєння еміграційних гуртів від оточення для збереження свого національного „я“, раз намагання створити свою власну концепцію, завершену власним національним екстериторіальним проводом чи бодай своїм власним внутрішнім законом, а раз охота замкнутися у власних гуртах і не мати зв'язку зі зовнішнім світом. З трьох поданих значень тільки третє відповідає властивому поняттю, яке звичайно утотожнюємо зі словом „гетто“, і тільки воно може мати нег'ативне забарвлення. І не вільно цього нег'ативного забарвлення уживати як аргументу проти охоти жити своїм власним, організованим життям на чужині, в чужій державі, серед чужого оточення.

Переплутання понять, зв'язане з уживанням слова „гетто“, іде в Колодчина ще дальше. Він ставить собі питання:

„Чи ми повинні готувати нашу молодь до повороту на Україну, отже ізоляція від оточення і плекання гетта, чи готувати її до провідної праці в країнах поселення, щоб, діючи в них, могла служити країні погодження предків“.

Поставивши те питання, він виступає проти плекання ідеалу повороту на Україну, аргументуючи, що „пластовий ізоляціонізм“ і пластові гетта є шкідливі (чого аж ніяк ніхто з розважних виховників не заперечує).

„...Пласт не є організацією самою для себе, а є органічною частиною українського громадянства, яке є отим твердим ґрунтом, з якого ми виростили, серед якого сформувалися, з якого тягнемо наші життєві соки. Замкнувшись в гетті, ми не знайдемо зрозуміння, а тим самим і підтримки в громадянстві“ і т.д.

Правильне ствердження шкідливості пластового ізоляціонізму в нутрі українського громадянства доводить автора завдяки вкладанню різних понять у слово гетто до незрозумілого заключення про шкідливість тези про конечність нашого повороту на Україну.

Довільне вкладання різних змістів у слово „гетто“ доводить Івахнюка до непотрібного резигнування (зрештою з ідейних, не опортуністичних мотивів) зі спроб створення власних концепцій українського життя на чужині і до звуження своїх завдань у рамках одної держави:

„Нам треба вийти з геттових засновків і включитися у життя Канади, а цим і приблизитись (?) до нашої тутешньої молоді“.

Вилучення слова „гетто“ з дискусії чи пак точне окреслювання, що під словом розуміємо, немало причиниться до розв'язання названих вгорі проблем: конфлікту між землею походження і землею поселення, як теж питання ізоляції. З названими питаннями лучиться ще одно, чисто практичного характеру: відношення Пласту до місцевих скавтінів. Але розв'язання проблем і чіткіше визначення виховного ідеалу руху не можливе без

- 1) з'ясування завдань сучасної української еміграції і
- 2) пригадання основних завдань Пласту.

III. ДО ПРОБЛЕМАТИКИ СУЧАСНОЇ ЕМІГРАЦІЇ

а) Мотиви великого ісходу.

*„О, ні! не наше тіло ми спасали,
Як проміняли край на блуканняму...”*

Зайве спорити, чи безпосередньою причиною еміграції була втеча перед фізичною ліквідацією, чи ні. Річ у тому, що фізична ліквідація (смерть, заслання, чи тюрма) загрожувала передусім активним одиницям, які поставили себе всеціло на службу Україні ще до большевицької окупації, чи пак до повного приходу большевиків на вже раніш окуповані землі. Ця служба творила зміст їх життя і на цій службі нераз наражували вони своє життя чи свободу. Отже не страх перед смертю, а охота **зберегти себе для дальшої праці** була властивим мотивом утечі.

Поважна кількість громадян емігрувала, не будши безпосередньо загрожена; здаючи собі справу з умов підсоветського життя, вони розуміли, що життя без власного вияву втрачає свій властивий сенс.

Незаперечно якийсь відсоток емігрував з чисто еґотистичних і опортуністичних причин, — і на це не слід замикаати очей. Але не вони є ядром еміграції і не вони надають основний стиль і тому вони не можуть бути мірилом загальних настроїв. А втім на еміграції вони підпорядкувалися загальним напрямим.

Таким чином слід ствердити, що еміграція віддалила нас від Батьківщини тільки **простірно, ніколи духово**, бо змістом дії еміграції є і буде Україна. Хто це заперечує, той заперечує глузд власного існування. Навіть той, хто таку постапу зайняв практично, не важиться голосно до цього признатися, бо не зумів би свого кроку ані перед громадянством, ані перед власною совістю аргументувати.

б) Загроження української субстанції.

Сьогодні грізним самообманом переконувати себе і других, як дуже чисельною є українська нація. Навіть невідомо, скільки осталося зі 40-а мільйонів, якими ми звикли чванитися. Голод і терор, переселення й заслання, невільні жертви другої світової війни впевняють нас у тому, що українська нація загрожена в своїй субстанції. Стан погіршує духове закріпачування, яке ставить перед нас питання новітніх яничар.

Коротко: сьогодні одним з найважливіших наказів стає **конеичність зберігати українців від заглади**, де б вони не були. З цього погляду можливість втрати багатотисячної нової еміграції треба розцінювати як національну катастрофу і треба докласти всіх зусиль, щоб не допустити до неї. Боротьба з загрозою тим важливіша, що емігрував здебільша елемент з державницького погляду найвартніший і що думаючи державницькими категоріями українці на рідних землях є послідовно винищувані. За таких умов, навіть при фізичній збереженні існує для українського народу небезпека докотитися до стану етнографічної маси.

в) Не применшуймо ролі еміграції.

Нещадна екстермінаційна політика большевиків на землях підкреслює важливість завдань еміграції. В усій повноті українська вільна думка

може розвинутися тільки на еміграції. Тільки на еміграції можемо створити зобов'язуючі духові дороговкази, які зможуть рятувати нас від скочування до позему племені.

Це незаперечно ставить до еміграції вимогу неслабнучої активності і еміграція тільки тоді зможе сповнити своє завдання, як виявить відповідну динаміку. Річ у тому, що духові дороговкази залежні від **всебічного розвитку всіх без вилітку ділянок культури**. Культура є ділянкою життя, яка в однаковій мірі має для нас на еміграції значення для **внутрішнього** росту, що і для акції **назовні**. Високий рівень культури переконує про творчі здібності народу і про його зрілість до самостійного життя; великі мистці добувають симпатії (Падеревські!), а науковці крім цього мають своїми працями довести об'єктивне право народу на самостійність.

Значення еміграції для пропаганди і нав'язування зв'язків не приходитьсь особко наголошувати. Треба ще тільки згадати, що розбудова господарських варетатів і добування фондів має в рівній мірі внутрішнє що й зовнішнє значення. З одного боку творять вони матеріальну базу широко закроєної дії, з другого боку переконують про здібність тверезої калькуляції, необхідної при державному будівництві.

г) Відзискання давньої еміграції.

Серед багатьох і різнорідних завдань нашого еміграційного покоління не можна забути теж справи відзискання для народу нащадків попередніх еміграцій, в багатьох випадках зденационалізованих.

При тому треба пам'ятати, що попередні еміграції відбувалися серед **цілком інших обставин** і тому заключень про сучасний стан денационалізації попередників не можна безкритично перешілювати до пророцтв про майбутнє теперішньої еміграції. Причина попередніх „ісходів“ була в подавляючій більшості **соціально-економічного** характеру. Емігрував передусім малосвідомий, бідняцький елемент, утікаючи перед крайною нуждою. Нове місце поселення видавалося обитованою землею, яка імпонувала і приголомшувала. Диспропорція між кількістю інтелігенції й загалу була разюча. В житті стрічався наш селянин чи робітник з **чужим інтелігентом**, урядовцем, директором і т.п. Нове покоління уявляло собі давню батьківщину такою нужденною, яким було **колись** оточення батьків. Це **пригнічувало** і викликувало **почуття меншевартості**. За браком власних учителів не було рідних шкіл, священство було малочисельне. Перетяжені працею батьки не могли дітям створити середовища, яке давало б їм **почуття сили і гідності**. Тому молодь денационалізувалася. Але в добро наших попередників треба записати, що вони дітям зуміли, не глядячи на невідрадіні умовини, перелити **глибокий сентимент до України**.

За останнього пів століття зайшли на рідних землях величезні переміни, які собі вповні важко усвідомити тому, хто їх сам переживав. Ріст національної свідомості — 4 універсали, Листопад і 22. 1. 1919 р., проголошення самостійності Карпатської України, скорє збільшування кадрів інтелігенції, організування міста, праця культ.-освітніх установ і навіть покращання економічного стану села — (кооперація, Сільський Господар)

— все це позиції, яких не в силі уявити емігрант, який на нереломі двох століть покидав підгірське село, ні його син на підставі його оповідань.

Коли сьогодні на еміграції опинилося 300 кваліфікованих науковців, коли ми створили і досі утримуємо власний університет (чого не зуміла зробити ні одна з еміграцій других народів), коли ми мали (і можемо знову мати) десятки гімназій чи часописів і т.д. і т.д., то це не може стати причиною почуття меншевартості. Навпаки, — коли дізнаємося, що українська дітвора так в Європі, як зокрема в США і Канаді, належить в чужих школах до найкращих учнів, то це сповнює вірою. І це є основою сили, яка може й мусить добути не тільки серця, але і розум попередників. Звичайно, не станеться це з дня на день; крім цього це вимагає постійного напруження і безперервної творчої енергії.

г) Заключення.

Навіть ці фрагментаричні й неповні завваження (вичерпання проблеми вимагало б студії, не одної статті) дають основи до деяких заклучень, які не підпадають сумнівам.

Про потребу координованої праці для визвольної справи ніхто з рядів організованого українства не дискутує; заперечення цієї потреби мусіло б вести до єдиної логічної консеквенції: залишення нашої спільноти.

Але сучасне положення впевнює, що нам треба зосередитися над завданням зберегти кожну одиницю для народу.

Дискусія ведеться в площині, чи ми ці два основні постуляти краще сповнимо, наставляючи себе на поворот на Україну, чи навпаки, на вростання в нові середовища, і що є з національного погляду важливіше? При тому заздалегідь знаємо, що якийсь відсоток з цих чи інших причин залишиться назавжди за кордоном, — схочемо цього як спільнота, чи ні; це мусимо пам'ятати, проте це не звільнює нас від обов'язку планування.

Зі з'ясованих завдань еміграції одні рішуче промовляють за поворотом, другі є індиферентні, треті врешті радше кажуть залишитися за кордоном на постійне.

Загроза української субстанції, постійне дальше винищування її, чисельність еміграції, як теж її питомий тягар (активність, громадський стаж, освіта) промовляють рішуче за поворотом. До цього самого заклучення веде свідомість духового спустошення, спричиненого большевицькою ідеологією і практикою, яке вимагатиме протидії впродовж років. Ведення пропаганди, нав'язування зв'язків, добування симпатій, аргументація прав на самостійність, носять з аспекту повороту на Україну індиферентний характер, але під одною умовою: всі ці дії є координовані спільним центром, який на ділі є і чувається незалежним від чужини, отже є духово зв'язаний з Україною і рішуче наставлений на поворот. Але вже розбудовані варстаті культурної праці, — преса, мистецькі об'єднання, наукові корпорації і товариства, бібліотеки і музеї, тощо, мусять бути наставлені на поворот, якщо зважимо той жахливий брак рук до праці, який на землях застанемо, зокрема ж, якщо пригадаємо, що всі гуманісти мусять виростати в сфері свободи думки і в атмосфері рідної духовости. Хіба ж жертвуючи десятки тисяч на школення тисячів нашої

молоді на мить можемо припустити, що робимо це з думкою, щоб наша молодь оставалася назавжди за кордоном?

Дипломатичний корпус (його, до речі, немає і це жахливий недолік) може залишитися на місцях, але може теж бути перекинений з країни до країни (пригадаймо, що існують краї, в яких немає ні одного українця — тоді, як рівночасно в інших країнах є їх тисячі а навіть сотні тисяч). Але і всі кандидати на дипломатів мусять почувати свій зв'язок із землею. Не вони рішають, де вони хотіли б, чи мають залишитися, але про них рішає суверенний орган, де їм буде призначено діяти. Врешті й не одному з них треба буде в ім'я добра справи залишити добути зв'язки, щоб зайняти місця більше потрібні на землях.

Єдино розбудова економічних баз є більше зв'язана з територією, на якій вони постають, але й у даному випадку річ тільки у справді великих підприємствах.

Синтезуючи все сказане, доходимо до одного заклучення: державна рація приневолює нас вернутися на Україну в хвилину її звільнення. Вже тепер мусить існувати одна українська концепція, одна Україна за кордоном, яка виключала б партикулярні інтереси і не давала настільки врати в чужий ґрунт, щоб ми перестали відчувати духовий зв'язок і щоб ми втратили охоту повороту. В ідеальному аспекті повинні ми мати один політичний (чи краще: державний) центр, який дію координував би. Проте концепції української суверенности в діаспорі аж ніяк не маємо утотожнювати з ґеттом, як це дехто робить. Про це обширніше й конкретніше в одному з наступних розділів.

д) Питання еволюції відносин.

Противники з'ясованої тези замітять, що теза правильна тільки тоді, якщо актуальний стан триватиме коротко. Якщо не дійде до скорого зудару між Заходом і Сходом, то наступить повний розрив між краєм і еміграцією і напр. друге покоління не прийме вже емігрантів, бо буде надто далеко психічно від них віддалене.

Передусім завваження: ми вправді не знаємо, чи зможемо вернутися, на це ніяких доказів не маємо, але не маємо теж ніяких доказів, що тієї змоги мати не будемо. Аналіза сучасної світової ситуації радше склоноє нас думати, що до зудару, отже і до повороту дійде. Зрештою тільки в випадку, як би калькуляція на війну і на поворот приносила нам на випадок нездійснення шкоди, могли б ми сумніватися; цього однак ніхто не доказав, а навпаки в дальшому наведу протидокази. Натомість друга можливість: калькуляція на вростання в новий ґрунт, на випадок нездійснення тези про тривалість миру, грозить нам справжньою катастрофою, і то в рівній мірі у випадку війни, що і тривалого замирення.

Візьмім гіршу евентуальність до уваги, що справді актуальний стан триватиме довго. Це ще не є доказ, що мусить дійти до побоюваного духового розриву. Такий духовий розрив свідчив би про повну советизацію наших земляків і казав би взагалі сумніватися про майбутнє України. Проте досвід учит, що большевицький режим (що спирається вправді на кадри вихованих у своїм дусі і відданих справі партійців і комсомольців, чого не можна легковажити) доводить до внутрішнього кипіння і невдо-

волення; а очі невдоволених зверталися (приклад років 1920-1939 і згодом, 1939-1941) на закордон і еміграцію і навіть ідеалізували й перебільшували її значення. Це була основа спільної мови після 1941 р. Треба сподіватися, що саме аналогічну ситуацію будемо мати і в майбутньому. Не обманюючи себе, можемо передбачати, що вправді будуть **труднощі**, як і тепер є в зустрічі між „східняками“ й „західняками“, між I. і II. еміграцією і т.д. Проте труднощі — це **не комплетний розрив**. Передбачування їх родить поставу, яка дозволить злагоднювати їх. А втім, передбачування труднощів у майбутньому важливе з того погляду, щоб ми по змозі сил **протидіяли** їм заздалегідь. Говорячи „телеграфним стилем“, маємо бодай три можливості: а) студії відносин і умов життя в краю шляхом читання всіх доступних видань та слухання радія і реферовання добутого знання у закордонних виданнях; б) впливання на край (ця вимога далеко тяжча: пригадаймо фантастичний проєкт „пускання бальоників“; більше можна надіятися від радієвих станцій, яких програми досі незадовільні; найбільше уваги слід присвятити перекиненню матеріалів за посередництвом зв'язків УПА); в) плекання духа толеранції, який дозволить зрозуміти чужу думку і не накидати безоглядно свої.

Але еволюція краю може йти теж у позитивному напрямі. Тоді всі надбання еміграції будуть використані. А втім в історичному аспекті духові цінності ніколи не пропадають. Ми до сьогодні черпаємо силу в рівній мірі з Історії Русів, що і з акції Орлика. І може якраз творені нами надбання будуть ґрунтом, на яким постане з попелів і згарищ фенікс нашого відродження. Але це припущення не було б можливе, якщо ми як засадничий дороговказ поставимо **не безпосередню працю для України, а вrostання в чужі організми** для літеплої допомоги грошем, зв'язками і добрим словом. Якимсь дефетизмом віс від цієї останньої концепції...

е) Притягати, не розпливатися!

Прихильники тези вrostання в чужі організми аргументують своє становище **конечністю здобути вплив на зденаціоналізовану молодь першої еміграції**. Ми вгорі визнали **важливість** цього завдання, проте є делька ієрархія вартостей і існує велика диспропорція між завданнями, які кажуть наставлятися на поворот, а рятуванням zagrożеної молоді, яке буцить то каже нам (це зовсім не доказане) залишатися на чужині. Говорім перебільшено: хай нам удасться рятувати навіть усю нашу молодь в США чи Канаді, то що нам з того, як для цієї цілі пожертвуємо стотисячною еміграцією, якої буде потреба на землях у час державного будівництва. І на як довго зможемо зберегти врятовану молодь, чи пак її нащадків, і нащадків жертвованої оце для життя у чужині сучасної еміграції — 50 чи хай навіть 100 літ? За якийсь час з невмолімою конечністю пропаде вона на чужині для народу, який zagrożений у субстанції. Чи не можна б сказати парадоксом, що концепція рятує українців, а рівночасно резигнує з України? Бо хто ж буде активно Україну будувати, як нові громадяни США чи Канади будуть тільки помагати в будові?.. Не думаймо, що цей тягар можемо виключно кинути на зруйнований край.

Але є й інший мериторичний сумнів, чому саме **шлях розпливання в канадійських чи американських середовищах**, шлях уподібнення,

шлях **рівнання вниз** має бути успішніший, ніж протилежний шлях. Адже ж концепція засадничо акцептує становище попередніх еміграцій, визнає його правильним, розгрішує.

Мені видається, що якраз навпаки тільки виразні дороговкази, тільки ясна концепція захоплює і полонує. Нам треба подумати про **всебічність** концепції: маємо вказати на безпосередній шлях до України, але маємо визначити теж ролі і поодиноким нашим групам; в цій розв'язці є місце, при ствердженні засадничого відношення до України, на окреслення відношення до Канади, США, Австралії, Венесуелі і т.д.

При тому величність концепції, її сміливість, безкомпромісовість у засадничих з'ясуваннях, толерантність у тактиці, може здобувати симпатії. І передусім вона симагає від визнавців, щоб вони були без комплексу меншевартости, але вона, даючи почуття сили, теж притягає і тих, які досі під вантажем цього почуття падають.

Івахнюка жахає, що

„Україна стає в душах молоді все дальша й дальша, а Канада все ближча і ближча... Ця молодь, як тут народжена, як теж і та, що тепер прибула сюди, не надихана сентиментом до України, розпливається чи розпливеться безслідно, коли мати на оці українську справу в чужому морі...“

І насправду незрозуміло, яким чином думає автор рятувати молодь для України, радячи вrostати цілому нашому загалові в життя Канади, замість хотіти подумати, як „надихати молодь сентиментом до України“. Але ця справа вже в'яжеться з наступною проблемою.

IV. ДО ПИТАННЯ РОЛІ ПЛАСТУ У ЖИТТІ ЕМІГРАЦІЇ

а) Сеніорат і виховне середовище.

На тлі останньо порушених питань до важливої проблеми вrostасе роля Пласту у виконанні зарисованих завдань еміграції.

Специфічною силою Уладу є його традиціоналізм, — збереження досвіду у самій побудові. Думаємо про організацію сеніорів, як вислід праці УПУ і як кадр досвідчених виховників. Але те, що є силою руху, є одночасно його слабкістю. Ми занадто багато уваги присвячуємо сеніорам, минулому, спогадам. Тимчасом сеніорат ніколи не сміє обмежитися до ролі клубу, до організації „старих“ для взаємної адорації чи плекання товариської культури. Приналежність до сеніорату не сміє бути вигідною виказкою сновненого громадського обов'язку, чи заспокоєння совісти, мовляв, ми належимо до гурта, який здав іспит своєї життєздатности. Нашою виказкою може бути тільки наша активність у зустрічі з життям.

Основним завданням для нас остане **виховання молоді**, те переважне завдання, від якого залежить майбутнє еміграції. Бо решті решт „старі“ є такі, які вони є: з усіми нашими хибами і прикметами. Одні з нас пхатимуть спільний наш віз у бурхливий крутіж життя, другі навпаки здержуватимуть його, нерідко з еґоїстичних мотивів; цих останніх організація цонайвище спинить на якийсь час від життєвого опортунізму, якщо як цілість, буде доволі динамічна. А українцем ніхто з нас не перестане бути.

Але молодь! Зловимо ми контакт з нею, чи ні? Натхнемо її нашим сентиментом, чи ні? Здобудемо через неї вплив на її ровесників, що родилися і виростили вже на еміграції? Зуміємо врешті виховати її здібною до спільної мови з тими, що на рідних землях остали?

Бо ж яка є генеза й основна ціль Уладу для всестороннього патріотичного самовиховання? Та формула, яку кожен з дитинства знає на пам'ять, впевнює нас в одному, що як Пласт перестане виховувати патріотів, тоді він не здав іспиту, тоді він може спокійно ліквідуватися.

І в тому завданні чи не найважливішим засобом є поставлення великої цілі: **молодь захоплюється великим**. І те, що ми визнали державною рацією і наказом хвилини, може стати нам **могутнім виховним засобом**: візія повороту до дому і послідовна праця для візії. Але під одною умовою: що ця візія буде рішучим наказом для нас самих, — **змістом нашого життя**. Не деклямацією на свята, але обов'язком буднів; понад усе особисте й дочасне.

Якщо Ц. Паліїв, цитуючи проф. Ващенко, стверджує, що діти, замість бавитися, вчилися паскувати, то це є жахливим оскарженням нашого „дому“, але це є доказом, як далекими є наші патріотичні „свята“ від еґотистичних буднів. І в цьому недоліку вже криється причина денационалізації, бо, забуваючи про мораль при одному, ми не маємо моралі для ставлення гребель другому. А прямування до великої мети уморальнює в дрібницях.

Наче на потвердження пороблених спостережень жаліється Колодчин:

«Атмосфера цих буднів позначається в наших рядах байдужністю сеніорів до пластових справ та неактивністю, свого рода отупінням, втечею, старшого пластуництва від суспільно-громадського життя».

У висліді він неспокійно викликує: „невже ми в погоні за дьяровим життям. розгубивши знесли і шляхетні ідеї, що не наче кивот завіту у святині свого серця винесли з Рідної Землі розгубимось і одинцем утонемо у вирі життя? Невже дозволимо, щоб на наших очах викривлювалися душі нашої молоді, вкривалися грубою верствою матеріялізму?»

Тут суть проблеми, що не дописуємо як одиниці і як цілість, а не, що наші дороговкази неправильні. Бо чи ж могли б ми сходити на манівці, як би безнастанно перед очами мали образ наших завдань. як би ми безнастанно контролювали себе, чи всі наші персональні вчинки є згідні з основними дороговказами?

І коли не дописав на еміграції дім, школа чи церква, то ми мусимо запитатися, чи дописав у даних умовах дім поодиноких пластунів і ми як спільнота сеніорів, які є відповідальні передусім за обличчя свих дітей. І чи зуміли ми перевести взаємну контролю, яка є передумовою постанови середовища? Бо ж краще, ніж слово, виховує приклад. Чи ж не має зобов'язуючої сили зразковий гурт?

Виходячи від наказів загальної моралі, можемо поширити питання: а що є з патріотичним вихованням наших таки дітей, з мовою малят і тд. Не виправдуємо себе ні важкою працею, ні умовами життя. Бо у зразковій родині, де авторитет батьків є доволі сильний, де панує справді гармонія і любов, дена виховання кладеться послідовно вагу, у такій родині не-

мислимо, щоб дитина не говорила до батьків, яких любить, їх таки мовою. І не будьмо поблажливі ні не виправдуємо наших пластових друзів, які свий обов'язок знебдали. Не виправдуємо теж знайомих поза нашим пластовим осередком. Однодушна постава родить зобов'язуючу опінію.

Якщо говоримо про недоліки, то не тому, щоб вони приймали вже загрозливі форми, — але тому, щоб їх взагалі вилімінувати.

Але Пласт має вже конкретні досягнення, які кажуть дивуватися, що є серед нас песимісти, які бояться, чи зуміємо сповнити національну функцію. Як читаємо, що в США й Канаді було в 1951 р. 28 пластових таборів, через які перейшло 1000 юнаків, то це є цифри, які свідчать про колосальні можливості. Ми ж на нових місцях заледви 2-3 роки. Без матеріальних надбань, завантажені працею. До табору в Англії їхали діти з Бельгії. Діти, які не знали української мови, верталися з українською піснею на устах. Але у кожне діло треба вложити душу й серце, а не сумнів. Яке ж вимовний уривок з репортажу з лондонської „Української Думки“:

„Трапився такий випадок: Діти вивчали віршика. „Слово рідне“ Грінченка. Кожне окремо і всі гуртом деклямували: „Слово рідне, мово рідна, хто вас забуває, той у грудях не серденько, а лиш камінь має“... Безпосередньо по навчанні впорядник наткнувся на гурток дітей, які шептали щось між собою на подвір'ї.

Що ви там говорите? — поцікавився він.

Діти мовчали винувато. Зате їх товаришка, що бавилася осторонь, знала в чім справа. Йї тільки соромно було пскаряжити. Бо ж не так давно чула, що справжній пластун, навіть новак, не скаржить своїх товаришів, не робить доносів. То вона й сказала:

— „Ой, не серденько, — самий камінь...“

б) Пластовий ізоляціонізм.

Пов'язання Пласту з сучасною еміграційною проблематикою вказує на те, що він не творить ніякого гетта внутрі спільноти. Коли ми акцентуємо, що „Пластовий Шлях“ може й повинен сповнити ролю виховного осередка, то це дальший вияв нашої постави. Пласт є і має бути лише вирізком цілості й нам треба віддати місце й обговоренню загально-виховних тем (н.пр. спільних з організацією СУМ, чи заторкуючих поза-шкільне виховання неорганізованої молоді). Врешті „Пластовий Шлях“ виразно зайняв становище з'ясування загально-національних питань, хоч і з пластової точки погляду.

Врешті пригадаймо резолюцію останнього З'їзду, яка о стверджує, що Пласт — це виховна організація молоді, але теж організація **вихованих в Пласті громадян**. Ці громадяни, розпоршені в різних установах, середовищах, а навіть партіях, але об'єднані спільнотою світогляду й організації, стають запорукою, що Пласт не костеніє і що він слідує за життям, а навіть іноді в нього виріпно за посередництвом членів вступає. Цього доказом жива дискусія на тему завдань і ролі сеніорату.

Вийшовши від сентименту, від прив'язання до організації, дійшов сеніорат до виховного середовища, а готовиться до зовнішньої дії. Коли сьо-

годні спільні світоглядні заложення **поодиноких** сеніорів дозволяють в умовах нашого національного життя зближуватися понад штучні бар'єри партій і впливати злагідніше на ворожнечі, тоді мусимо ще додатково усвідомити, що спільна дія сеніорату в зустрічі з еміграційним життям—це успішніша дія, Тверді закони нашої пластової спільноти, скріплені постійною взаємною контролею, треба нам зробити зобов'язуючими для цілого довілля. І коли ми з пластовою лілейкою розбудовуємо громадське життя, а то й серед чужинців по різних країнах добуваємо признання для українського імені, то це є належним доказом, які далекі є ми від того, що можна б назвати ізоляціонізмом.

При тому однак треба пам'ятати, що мусимо зберегти **виразні власні форми**, щоб не розгубитися в довіллі. Це не має бути кастовість, це не має бути самопіднесення, але це мають бути високі вимоги до себе, велика внутрішня відповідальність перед власною пластовою свістю і перед організацією. Ці вимоги до самих себе мусять пластуни відрізняти від інших. І якщо хтось з боку схоче назвати це бажання власного строгого стилю життя ізоляціонізмом, то ми його переконувати не будемо. **Але з цього роду ізоляціонізму чи гетта не зрештимо.**

V. „СИДЖЕННЯ НА ВАЛІЗАХ“

Івахнюк і Колодчин утотожують орієнтацію на поворот до Батьківщини з **тимчасовістю, з безплянністю, а то й безцивільністю**, або бодай з хаотичною метушню. Помилковий і недоведений погляд.

На цю тему говорилося 1948 р. на нашому ідеологічному конгресі дослівно таке:

*«Наше життя (розумій: закордоном) плануємо так, наче б ми мали постійно остатися емісарами Великої Справи, але плануємо так, щоб підготувати нашою **плянною** працею **якнайскоріший поворот до Києва і Львова**».*

Закіне хтось, що сказане чиста теорія і що це в житті немислиме до переведення. Про це може сьогодні свідчити саме життя й факти. Гляньмо на якунебудь ділянку і скрізь стрінемося за 6 років, які минули від закінчення війни, з незаперечними досягненнями. При тому не забуваймо, що час був до плянування виймово несприятливий і ми сиділи справді довгий час на валізах, хоч напрям дороги був не на Україну, а за океан.... Крім цього складні умови життя до грошової реформи й фінансова скрута після неї ставали колодою в реалізації плянів. Можна спорити, чи використали ми всі можливості, чи добре плянували; це інша річ—і помилок в житті не уникнути. Але вистане ствердити, що не глядячи на „тимчасовість“ і важкі умови, ми постійно розвивалися. І так напр. річна книжкова продукція іноді перевищувала річну продукцію друкованого слова на західно-українських землях, а „Молоде Життя“ видало на еміграції чи не більше публікацій за 6 років праці, як за весь прочий час свого існування, не говорячи про те, що воно видає „Енциклопедію Українознавства“, яку однозгідно опінія називає монументальним твором, якого досі не було. Мистецьких видань завидували нам всі без винятку чужинці (з німцями, як господарями включно). Орієнтація на Батьківщину якось не

перешкоджала творити, а навпаки мобілізувала сили, визволювала енергію.

Це саме явище вже й на нових місцях поселення. Чи ж не про те саме говорять цьогорічні табори, в яких число учасників на багато перевищує аналогічні цифри в краю—в часах найбуїнішого розвою. Чи це саме не туга за Батьківщиною, не страх перед денационалізацією каже нашим батькам віддавати дитину до табору, навіть приносячи жертви.

Отже ще раз з'ясуємо: приготування себе на поворот до Батьківщини це не самообман, але життєва постава, яка зобов'язує. Проте постава не переколосє плянування, бо не знаємо, коли вернемося (і не виключаємо можливості, що нам взагалі не доведеться вернутись!). Плянємо на найдалшу мету в приміненні до конкретних умов життя, інакше в США, інакше в Канаді ітд. Проте дію у всіх краях поселення координуємо.

На цю тему ашафенбурзька доповідь виразно говорила:

„Не творення собі можливих умов життя, щоб знайти спокій і вдовілля, але творення модерно вивітованих варстатів праці для здійснювання засади „скрізь для Батьківщини“ може заспокоїти свість вигнанців і дати їм моральне виправдання“.

Конкретизуємо даліше: чи хтось схоче вяснювати наївно гасло конечности повороту на Україну в той спосіб, що напр. не нострифікуємо дипломів, не студіюємо на чужих університетах, не перешколюємося й не добуваємо нових, поплатних в США фахів, не добуваємо для себе й родини забезпечення? Хіба такого абсурду ніхто й ніколи з пластуни не твердив.

Гасло пластуни звучить якраз навпаки: ми розуміємо гаразд навіть ціну доляра, але добуваємо його не для маєтку і не для ситого вдовілля, а для **вможливлення собі, своїм і другим праці для України**. Наказ збагачуватися не має в собі загроз, як довго не тратимо ціли з очей, пощо збагачуємося. Адже ж наша боротьба вимагатиме величезних фондів.

І вимога лежить не в тому, щоб не купувати домів у сучасному, тільки, щоб зуміти їх продати чи навіть залишити в майбутньому,—і зуміти рішатись зачинати життя на ново.

Те саме плянування мусить бути при побудові шкільництва. Батьки, „вертаючися“ на Україну, не вчили дитини по українськи (мовляв вона навчиться в Україні) грішні не своєю поставою, а неймовірною наївністю, але сумніваюся, чи хтось з сучасної еміграції подібною наївністю визнається,

Отже **українська школа**, як найкраще [вивінувана, щоб могла витримати конкуренцію з чужою, є важливою передумовою збереження дітей для народу. І саме тут зачинається вже проба жертвенности, бо наша давня еміграція не тому не розбудувала українського шкільництва, що вірила в поворот, але з опортунізму, бо чужа школа краще дозволяла пристосуватися до середовища. І з цєю поставою треба боротися. Не тому, щоб ми не мали зрозуміння для конечности пристосовання, але тому що достосовання має відбуватися **не коштом реїгнації зі свого, але збільшенням вкладу праці**.

Творення українських шкіл ставить перед нами питання фондів, яке веде до конечности розбудови варстатів праці, які заповнили б творення фондів.

І так скрізь, на кожному кроці. Маємо плянувати, як українська книжка має витиснути „камікс“,—отже застановитись над розбудовою видавництва.

А далі: читальні, народні доми, чи врешті пластові доми, пластові табори—це підстава праці. Це джерело почуття сили і віри у власні сили. Це умова для створення середовища.

Але зрушити суспільність до творення цих надбань можемо тільки, ставлячи дороговкази, звернені на схід, тільки готовлячи себе й дітей до повороту. Саме наставлення себе на поворот вимагає плянування не на дні, а на роки. Адже ж „вростання в ґрунт“ дає нам змогу користати з існуючих чужих установ і тим самим жити з дня на день, галяючись щонайвишче за доляром, який стає ідолом. А ідеал повороту каже творити своє власне життя.

А в програмі розробленій на роки, має бути передбачене: на випадок змоги повернутися, поступаємо так і так.

VI. ДО ПИТАННЯ „ГЕТТА“

Івахнюк і Колодчин сконструювали неіснуючу ділему: або ідеал повороту і гетто, або включення себе в чуже життя і зовнішня активність.

Можна цілком добре жити вірою в українську державу й готувати на цей момент власну суспільність, а проте не замикатися в своїй суспільності. Можна теж навпаки включуватися в нове середовище, а жити в „гетті“ своїх родинних справ, в крузі ближчих знайомих, тощо. Я навіть склонний думати, що це саме віра в конечність дії для визвольної справи приневолює нас виходити поза власне середовище і шукати зв'язків назовні. Навпаки „вростання в ґрун“ звільняє нас від обов'язку думати загал, бо ж до цього покликані офіційні чинники даної держави.

Мабуть не помиляюся, коли скажу, що саме еміграція й життя за кордоном з вірою в поворот, дало нам змогу вийти з традиційного гетта, яким ми нпр. жили в польській займанщині. Доказом цього може бути почасти поінформованість чужинців про українські справи, яка в останнім часі сильно зросла, що кожному кидається в вічі. Незаперечно, є це вислідом дій УПА і цілої політичної кон'юнктури, але рівною мірою спричинилася до цього постійна зустріч тисячів емігрантів з довіллям і плянова пропагандистична праця.

Важко мені зрозуміти, чому віра в поворот на батьківщину мала б утруднювати привалезність до чужих товариств чи профспілок, брати участь в інтернаціональних з'їздах, тощо. Говорю конкретно з власного досвіду: живу в Європі саме тому, щоб бути як найближче Батьківщини. Не хочу включуватися в життя ціякої конкретної країни в характері громадянина. Але це мені не перешкоджає належати до профспілки психологів у країні мого перебування, брати участь у міжнародніх конгресах, утримувати чи нав'язувати контакт з пресою, тощо. Думаю, що це саме зв'язання з якоюсь конкретною країною утруднило б мені свободу рухів, бо я тоді був би залічений до даної нації, яка рішає, хто її має репрезентувати, а кому цього не вільно.

Чи ми живемо в гетті, чи ні, про те не рішає сильніше чи слабше включення себе в нове середовище, а індивідуальні прикмети людини чи групи людей.

Можливо, що дискутантам іде про те, що „вростання в ґрунт“ каже більше активізуватися в характері громадянина даної держави. Але це інше питання: це заміна українського гетта чужим: канадйським, американським ітд. А втім, ми не проти активізації назовні на місцях нового місця поселення, лише не сміємо забувати: „сто раз краще бути слугою свого народу, ніж героєм чужого“ (К. Светла.)

Справа припинання чужого громадянства є перерішена силою факту. Вона в США, Канаді, Австралії є життєвою конечністю, бо інакше не можна б до цих країн виїхати; ми з цим погодилися. В ідеологічній площині вияснює це, по моєму правильно, стаття - доповідь Ю. П'ясецького. Але вона теж побудована на передносилці, що ми маємо право й обов'язок вернутися, коли від нас цього вимагатиме батьківщина; вона отже виходить зі заложення орієнтації на Україну.

Було б непотрібним творенням проблеми питання лояльності супроти країни нового поселення. Ми ж України в Канаді ні США не будемо, режими держав нам у нашій внутрішній праці не перешкоджають, нас насильно не денаціоналізують, проти інтересів наших, як спільноти, не виступають. Де ж могла б бути причина нелояльності? Навпаки треба констатувати, що сьогодні інтереси США, Канади є збіжні з нашими (в обличчі ворожої постави большевизму),—що ми незаперечно, користуємось опікою і маючи змогу вільного життя, відчуваємо своєрідну вдячність ітд. Тому пасивна лояльність радше наближується до активної приязни.

Оставало б ще до роз'яснення питання, наскільки нам вільно і треба ангажуватися в життю країни поселення. Це залежатиме від наших основних завдань і від місцевих умов. По моєму село чи місто, в яким живе великий відсоток українців, повинно мати відповідне заступництво у проводі, незалежно від того, чи є воно на Україні чи в Канаді. Село чи місто з українською абсолютною чи хоч би релятивною більшістю повинно мати свого війта чи посадника, округа, в якій живуть українці компактною масою, своє представництво в парламенті ітд. Не знаю, чому ми, погоджуючись на те, щоб були ми фізичними робітниками в США чи Канаді, мали б протиставитись тому, щоб ми були урядовцями, професорами університету, послами, чи навіть, як це пропонує Івахнюк, міністрами. Хіба тому, що ці пости більше зв'язують чуттєво з країною і що може важче було б розлучитися (а може й неможливо). Але це вже проблема людей і їх чуттєвого зв'язання з Україною. І можна ризикувати твердженням, що ми можемо зрезигнувати з повороту одного чи другого канадйського міністра, якщо він на своїм пості справді причиниться для добра української справи чи бодай української спільноти в даній країні.

Але, чи ми не надто теоретизуємо? І чи отримання міністерського портфелю не є узалежене саме від степеня денаціоналізації даної національної групи чи бодай даної одиниці? І що тоді нам, як спільноті, з того, що якийсь українець з походження був десь, колись міністром? Хіба схочемо цим довести вищість української раси... Бо думаю, що почуття

національної гордості в нашій молоді повинні ми радше виплекувати досягненнями українських письменників, мистців, журналістів, науковців (яких, до речі, є „дещо“ більше, як пальців рук, про що невірних не так то тяжко повчити), ніж постами зденационалізованих міністрів. І може б Пласт поставив саме своїм завданням кріпити віру нашій молоді в вартість народу посиленням з'ясуванням добутоків нашій культурі в минулому й сучасному.

VII. ПЛАСТ І СКАВТІНГ

Одним вирізком загальної дискусії про „вростання“ є питання відносно Пласту як організації до інтернаціонального скавтіngu. Маю враження, що ця дискусія доволі безплідна. Замість пильнувати **конкретної роботи**, ми витрачаємо час на питання, які не мають **безпосередньої актуальності**. А конкретної роботи, яку без утруднень з-зовні можна виконувати, дуже багато. Щоб лиш доволі нашлося охочих до праці.

Передусім треба ствердити, що Пласт оформився і здав свій іспит зовсім самостійно—і невизнаний офіційно Інтернаціональним Бюром. Далше треба ствердити, що й під цю пору Пласт самостійно **може працювати над вихованням української дітвори в патріотичнім дусі і що він це робить**. Це наша виказка. Поглиблення чи поширення нашій праці залежить передусім від кількості рук до праці, від жертвенности і здібности наших провідників, врешті від опертя на нашу цілу суспільність.

Тимчасом включення в скавтінг має одну велику небезпеку, яка перекреслює всі можливі користі. Як це докладно А. Мілянчик у своїй вичерпній статті*) з'ясував, скавтінг поставив собі своїм завданням новопоселену молодь **зденационалізувати**. Цього становища він досі не змінив; всі евентуальні поступки є щонайвище тактичного характеру.

Це основне становище скавтіngu **визначає наше відношення до нього** і визначатиме так довго, як довго скавтінг своїх напрямних не змінить, тобто з денационалізації не зренигне.

Завданням Пласту не є виховувати **ідеальних громадян для людства, але зразкових українських патріотів, яким не чужі будуть універсальні ідеї**. І Пласт не сходить з дороги плекання пластового братерства, але з болем мусимо констатувати, що важко нам погодити з засадою братерства намагання денационалізації молоді, яка опинилася за межами батьківщини, окупованої ворогом, що загрожує мирові і світовому ладові і що перекреслює права народів і людини.

Уважаю, що всякі дальші дискусії на цю тему зайві. Пластовий загал може поставити резолюцію, щоб Пластовий Провід робив заходи в напрямі уроблювання опії чи досягнення змін у дотеперішній поставі, може жадати звітів з цих заходів, але даремно втрачати час на дискусії, як справи не посуваються вперед. До речі, ці заходи йдуть безпереривно. Засадничі вимагання з'ясовані в згаданій статті Мілянчика, під т. 12. Всякі ж

*) «Пластовий Рух і міжнародній скавтінг»,—Пластовий Шлях ч. 4.

самовільні спроби розв'язувати питання можуть бути розцінені тільки як вияв анархії, яку Пласт якнайгостріше поборює.

Аргументування, що діяльність в рамках скавтіngu може нам покращати технічні умови праці, чи ривалізація пластунів з чужими скавтами доводить до переборення комплексу меншевартости, тощо, можуть бути дуже слушні, але це не сміє статися **ціною денационалізації**. І тому всі ці аргументи (які Провід руху доцінює) мають в цілості питань другорядне значення.

Не замикаємо теж очей на ролі Пласту в ділянці пропаганди нашій справі при нагоді джемборе ітд. Але пам'ятати мусимо, що Пласт передусім організація виховна і якщо евент, пропагандистичні користі шкодять виховній праці, **тоді мусимо зренигнувати з пропаганди, а не з виховання**. Бо до пропаганди покликані вже виховані люди, які не підпадають деморалізації. І яка користь з пропаганди, яка вправді поширює відомості про Україну, але рівночасно доводить до втрати найціннішого, до денационалізації молоді? І не обманюймо себе, що будемо хитріші й що зуміємо не допустити до впливу чужих форм. Не можна не доцінювати сили впливу середовища. А втім, така постанова справи згори передбачає таке заабсорбування сил, що це зовсім не зрівноважує користей з влиття у скавтінг.

VIII. ЗА ЄДНІСТЬ РУХУ

Питання вливання в скавтінг в'яжеться з питанням єдности руху. Вливаючися в різні скавтські організації різних країв поселення розбиваємо чи послаблюємо єдність пластового руху, якщо рівночасно не передбачимо й не підготуємо відповідних протизасобів. Тому стаття Мілянчика акцентує поруч жадання „можливости організувати в кожній країні поселення вповні автономний національний скавтінг“ друге домагання: „**офіційного визнання кожної екзильної скавтської асоціації**“.

При величезному розпорошенні по всіх континентах світу мусимо допустити децентралізацію дії, достосовання до нових умов життя, отже далеко посунути **автономність наших крайових проводів**. При тому однак мусимо зберегти **ідеологічну єдність і спроможність далекої-дучої координації**. Маю враження, що пластові проводи в країнах великого скупчення української еміграції (передусім США, Канада й частково Австралія) з часом будуть мати **абсолютну самостійність дії на базі схвалених постанов**; їхня ініціатива не буде в'язана. Але **потрібно саме цих загальних постанов-напрямних, треба спільного центру пластової думки** (і в нього мабуть переміститься ГПС)—і врешті **спільного органу**, де можна б перевести загальний обмін думок. Побажано теж (для економії сил і гроша, але теж для збереження **одної виховної лінії**), щоб „Молоде Життя“, як виховний орган для юнацтва був один для всіх країн поселення.

І коли Колодчин „заступає тезу побудови Пласту як постійної установи для українців в США“, то треба запитатися рівночасно, чи він передбачає, як **виглядатиме єдність руху**. Ідучи консеквентно дорогою вростання в нові державні організми, можемо дійти до **кількох рівнобіж-**

них пластових організацій без спільного проводу — і що важніше, без властивого українського Пласту. Бо якщо будемо будувати „постійні установи“ в США, Канаді і т. д. і тільки тим журитися, то хто відновить пластову організацію в Україні в час, у яким буде для цього нагода?

Ми можемо припустити, що якийсь відсоток еміграції залишиться на постійно за кордоном; тим самим залишиться на постійно якийсь відсоток пластунів. Ми знаємо, що нашу пластову працю за кордоном будемо на довгу мету, бо не знаємо, коли матимем змогу вертатися. Практично отже можемо припустити, що якісь пластові відділи будуть за кордоном і по відбудові української держави. Але ми не можемо сьогодні будувати Пласту на партикулярних принципах поодиноких чужих країв, забуваючи про основний наказ: зберегти для України Пластовий Улад з резервуаром досвідних виховників і несплямленою донести нашу ідеологію.

* * *

Сьогодні, в добу жорстоку й несентиментальну, не говориться про ностальгію. І це добре. Це не стає колодою в праці. Сьогодні ми свідомі, що Україна є в нас і з нами так довго, як довго можемо для неї працювати. Дія для України виправдує наше життя і вбиває тугу. Але хоронімся від стану, в яким не тільки не відчуваємо туги за землею, але не будемо мати потреби праці для України. Тоді ж бо перестанемо бути українцями, Чи життя буде мати тоді для нас сенс? Для тих, що були хоч мить справжніми патріотами, втрата лучности з Батьківщиною мусить бути **життєвою катастрофою**. Бережимо отже нашої організації, яка нам у чужині є **середовищем, що уможливило працю для батьківщини**. І стараймося ставити виразні дороговкази. Бо тільки ясне поставлення справи не дасть нам зійти на манівці і не дасть втратити власного українського обличчя. А боротьба за українське обличчя нашої молоді — це основне завдання Пласту.

Чи Ви вже набули збірку поезій:

Володимир Янів

ШЛЯХИ

Мюнхен 1951, стор. 160. — Обгортка двоколірова роботи артиста-графіка М. Білинського. — Ціна прим.: 5,- нм. — 2,- дол.

Ця збірка появляється в 25-ліття літературної творчості автора, започаткованої віршем „Перебій Прута“ („Молоде Життя“ VII-X, 1926). Вірші, що склалися на збірку постали впродовж останніх 15 років, переважно у в'язницях, зокрема 1941/42 в час інтернування в Рабці і перебування в Монтелюпіх.

Збірка пронизана глибокою вірою (Отче Наш, Ікони) і активною любов'ю батьківщини (Україні, З доріг людини і народу) тісно сплетена з пластовим світоглядом і динамічною життєвою настановою (Шляхи).

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

Михайло Добрянський

З партіями, чи проти партій?

Роля, значення й структура партійної системи

Стаття започатковує дискусію в ділянці, що до сьогодні безпосередньо не була торкана на сторінках пластової преси. — Мотиви вміщення цього розділу проблем з'ясовано виразно в передовій цього числа П. Ш. — В продовженні до цієї статті забирають голос: В. Маркусь, Є. Врецьона, М. Плавюк. — Ред.

I.

Все лихо йде від партій. Як би їх не було, була б згода в громадянстві, і не було б тієї гризні, що нас роз'їдає і ділить на ворожі табори.

Так кажуть одні.

Якби всі політично активні громадяни вступили до нашої партії, була б єдність і консолідація. Ми широко відчиняємо двері і всіх запрошуємо. Бо тільки наша програма гарантує найкраще майбутнє України.

Так кажуть другі.

Між цими двома крайностями хитається українська думка в оцінці партій. А пересічний громадянин не знає, хто правий. Чи справді партії — причина всього зла? Бо не раз, коли дивитись, як цілими роками шаліє партійна боротьба, пориває з собою весь актив громадянства, як на цьому терпить життя й творчість цілої нації, — тоді справді можна прийти до найчорніших думок про партії.

Але на ділі лихо не в партіях, хоч вони не раз безпощадно між собою борються. Лихо в громадському невиробленні даного суспільства. Ось у нас — скільки нарікань на партійну боротьбу. Але припустім, що вдарив якийсь такий грім з неба, що нагло змів з української сцени всі партії. Чи тим самим спинилася б боротьба серед громадянства? Не вірю. Бо є докази, що в площині громадській і навіть релігійній можна розпутати таку боротьбу і роз'ярити такі пристрасті, які нічим не поступаються, а може й перевищують безоглядність партійної боротьби.

Партії самі по собі — ні злі, ні добрі. Партія, в залежності від людей, які її творять чи нею керують, може бути

або нещастям, або поміччю для народу. Отже, діло не в партіях, а в людях. Партії можуть бути дуже корисною формою організації суспільства. Партії можуть не тільки боротися й викликати досаду. Вони можуть творити різні громадські цінности.

Але справа з партіями складніша, ніж щоб можна було задовольнитися цими кількома заввагами. До того ще серед нашого громадянства бракує ясної думки в оцінці партійної системи; це викликає хаос у думках і в прилюдній opinio і в свою чергу, збільшує хаос у громадському житті. Зважаючи на це, порядкування людських думок — думок про основні питання національного життя — це перше завдання, від якого треба починати.

II.

Передумовою постанови реальної української держави на рідних землях є постанови української духової держави. Це побудова такої системи думок, суспільних та політичних доктрин, вартостей та ідеологій, які, зібрані в одну органічну цілість, упорядкували б (покищо в сфері думки й духової творчості) різні ділянки національного життя в одну заокруглену й завершену цілість. Це була б духовна держава, українська структура думок, виповнена певною системою вартостей і оживлена нашою вірою в те, що така духовна держава, перенесена в сприятливих умовах на рідний ґрунт, стала б реальною, живою дійсністю.

Цю роботу можна провадити на еміграції; не тільки можна, але й конче треба. Бо творення духової української держави — це частина нашої визвольної акції, це підготовка до творення реальної держави українського народу на його землі.

Кожна конструкція думок чи ідей, яка може бути елементом у побудові великої української гармонії, не тільки абстрактної гармонії думки, але й гармонії думки, слова і чину, — наближає нас до ідеалу. Наш ідеал — сильна, життєздатна, державна Україна, яка забезпечить усім мешканцям великої української землі умови для справді людського життя, яка дасть потрібні засоби для генія українського народу виявити всі свої творчі можливості й збагатити скарбницю світової культури гідним великої нації здобутком, який увічніть ім'я України на сторінках історії.

Кожне упорядкування громадських справ, що перебувають у стані хаосу, або оздоровлення громадських відносин, що є в стані розкладу, теж наближає нас до ідеалу. В такому порядкуванні не тільки поступ в напрямі до мети. В ньому є й певна етична вартість — активне бажання, змагання

до вічних засад добра і краси. Тим то наше бажання упорядкувати свої думки про ролі і значення політичних партій може мати подвійну користь: національну і пластову. А свідомість цих етичних вартостей у нашій змаганні є джерелом нашої динаміки, бажання чину в боротьбі проти хаосу, в боротьбі за великий ідеал. Тут один із тих пунктів, які пов'язують національну роботу українського Пласту з універсальними завданнями світового скавтського руху — з взаємною користю для обох.

В такому сенсі й упорядкування партійно-політичного життя — принаймні в сфері думки, хоч тим ще не можна задовольнитися — це пластові зайняття, потрібне і етичне.

III.

В залежності від того, до якого устрою змагаємо, буде різний підхід до партій. Хто змагає до диктатури, мусить прийняти систему монопартійну. Хто бажає демократичного устрою, мусить погодитися з думкою, що такий устрій без партій неможливий, отже мусить прийняти партійну систему (політичну організацію громадянства в двох або більше партіях) як явище позитивне.

З порівняння двох державних систем — тоталітарної і демократичної — побачимо дві в засаді різні ролі партії. Тому від того й починаємо.

В державі тоталітарного типу є тільки одна партія. Партія і держава — ідентичні. Партія — єдине джерело влади. Партія — єдиний виразник волі народу і вона цю волю формує за своїм власним бажанням. Тільки вона є виключним носієм суверенних прав народу. Державна влада — це орган партії; ця влада нічим не обмежена поза волею і директивами партії або її проводу, який править абсолютно. Одиниця і малі групи не мають ніяких прав, за винятком тих, які за ними признає партія, або з її волі державна влада. Супроти партії і держави не можна обстоювати ніяких власних прав — ні одиниці, ні будь-якої групи, бо вона взагалі не має ніяких власних прав. Не має права на власну думку, на власну совість, на критику, на опозицію. Одиниця є власністю держави, не має права вийти з неї, не має права єднатися з іншими для оборони своїх прав. У цій системі взагалі нема громадянства. Тут побудова держави дуже проста: держава і партія — все, а все, що поза ними — ніщо.

Устрій демократичної держави спирається на рівновагу між державною владою і незалежним від неї громадянством. Держава тоталітарного типу постає шляхом внутрішнього завоювання державної влади однією партією і поневолення решти населення. Держава демократична — вислід зговорен-

ня, добровільного порозуміння між різними частинами громадянства, що заступлене політичними партіями.

В демократичній державі джерелом влади є суверенна воля народу, а виразником цієї волі є парламент, що походить із вільних виборів, у яких головну роль грають партії. Держава радо передає організацію виборів партіям, бо з ними легше це перевести, ніж з неорганізованою масою виборців. Взаємини між державною владою і громадянством ґрунтуються на законі, що в однаковій мірі зобов'язує не тільки громадян, але й державу чи її владу. Громадянин має право боронити перед державою свої інтереси засобами, що їх визначає закон, включно до права позивати державу перед судом.

Громадяни мають право гуртуватись не тільки для оборони своїх прав і інтересів, але й для спільної боротьби за вплив на державу і за здобуття державної влади, за форми її устрою. Інструментом цієї боротьби є партія. Ніхто, не виключаючи і голови держави, не стоїть понад законом. Парламент контролює державну владу, а роботою парламенту керують політичні партії. Панівну партію (або коаліцію партій) в уряді і в парламенті контролює опозиція (партія або партії в меншості). Додатковий контроль виконує вільна преса, прилюдна опінія, вільні профспілки.

Демократична держава — це суспільна машина, далеко складніша, ніж машина тоталітарної держави. Складніша тим, що тут у багатьох площинах держава, тобто державний апарат, державна влада пов'язані з незалежними від неї органами громадянства. Ця пов'язаність дає, щоправда, повільніший темп у праці керівних органів держави, натомість вона забезпечує взаємний контроль, а тим самим і вільність громадян. Політичні партії грають у цій машині роллю найважливіших пружин.

Із цього порівняння двох устроїв видно, що партійна система так тісно (органічно) пов'язана з машиною демократичної держави, що одного від другого відділити не можна.

IV.

Партія в сьогднішньому її вигляді — явище нове. В старовину в державах-містах (грецьке-поліс) міг існувати демократичний устрій (напр., в Атенах) без партійної системи. Сьогдні це ще можливе в Швейцарії, яка складається з малих республік, об'єднаних разом в один союз—державу. Але модерна демократична держава без партій неможлива.

Партії виникають паралельно з політичною емаєспациєю широких мас. У давнину, коли нижчі верстви не мали політичних прав, не було партій в сьогднішньому розумінні. Коли вже в староримському сенаті дехто бачить партії, то

це радше великі класи (родові об'єднання), що гуртувались довкола найвпливовішого в політичнім житті члена родини.

Право одиниці чи суспільства на творення партій належить до основних прав людини і громадянина. Партія — це згуртування одиниць на принципі спільних інтересів — господарських чи суспільних, або на принципі спільного світогляду — для спільної оборони цих інтересів чи світогляду, з метою впливати на політику держави, щоб її частково або повністю опанувати для реалізації своїх цілей.

В типології партій можна розрізнити кілька типів: світоглядові — націонал-соціалісти в Німеччині або Католицький Центр, а в нас ОУН; класові партії — селянська партія Вітоса в Польщі, британська робітничка партія; господарсько-суспільні партії — ліберали в Зах. Європі, консерватори в Британії. Зовсім інший тип являють собою американські партії в США: це організації виключно для боротьби за владу й за здобування державних постів і посад. Для них світоглядові справи чи програми це тільки засіб для пропаганди. Програма має значення постільки, оскільки вона здобуває виборчі голоси, програмові гасла міняються залежо від того, на якому терені які гасла „беруть“. Американська партійна система далеко старіша від європейської. Розвиток партійного життя на Заході йде в напрямі від світоглядових партій до партій, будованих на засаді актуальних суспільно-господарських потреб.

Широка скаля в партійній типології існує також з огляду організаційного: від партій, побудованих на військовий лад, з військовими засадами дисципліни (націонал-соціалісти в Німеччині, або в нас ОУН) аж до партій, що є ніби вільні союзи слабо між собою пов'язаних груп чи організацій (британські лейбористи, або у нас УНДО).

Безпартійне громадянство можливе або в примусовій ситуації, в тоталітарній диктатурі, де поза панівною кастою (монопартією) нема жодних політичних організацій, або на такому низькому рівні розвитку суспільно-політичної диференціяції, що нема потреби для політичних організацій.

V.

Партія — це протилежність до цілого. Ніколи партія не репрезентує народу, а тільки якусь його частину. Може саме тому кожна партія виявляє тенденцію до максимального числа, до масовости. І часто ради цього вона відмовляється від певних принципових елементів своєї програми (Католицький Центр приймає в свої ряди і протестантів, англійські лейбористи ще в 1908 р. відкинули пропозицію заявити, що вони гуртують тільки соціалістів). Звідси породжується гін до ма-

ксимальної експансії і гін до егоїзму. Партія — дуже егоїстична організація.

Тому партія в боротьбі зі своїми противниками часто схильна йти навіть на дуже радикальну боротьбу. Часто так і буває, коли серед громадянства нема досить сильних гамівних чинників, що обмежують притаманний кожній політичній організації імперіялізм і боротьбу за владу щораз радикальнішими засобами. Такими чинниками можуть бути високий ступінь громадської самодисципліни, суспільна етика, свідомість спільних інтересів народу, здорова громадська думка, такі загальнонаціональні інституції, як парламент, де партії повинні підпорядковувати свої інтереси загальнонаціональним вимогам. Нарешті, найважливіший чинник — це почуття відповідальності у партійних діячів.

Коли цього нема, партії ділять народ і державу на більше чи менше число партійних хуторів, а сама державна влада стає інструментом для оборони егоїстичних інтересів тієї партії (чи коаліції партій), яка дорвалася до державного жолоба. За такого стану можна справді вжити цього брутального вислову. І тут слід нагадати саркастичні слова суверена однієї середньоевропейської держави: все його мистецтво керування державою зводиться до того, щоб рівномірно допускати різні партії по черзі до державного жолоба, щоб якась із них занадто не зголодніла, бо зробить революцію.

Коли таких гамівних чинників нема, держава може швидко дійти до такого стану внутрішньої роз'єднаності, що валиться при першій ударі ззовні.

Почуття відповідальності у партійних провідників — це основна передумова збереження партійної системи, а разом із тим і демократичного устрою в здоровому стані. Цього почуття нема без здорової громадської моралі. А громадська мораль неможлива без основного фундаменту — особистої моралі кожної одиниці. Тут бачимо, як пов'язуються політичні проблеми з етичними, що більше — етичні вартості й мораль стають основою всього суспільного (у тому числі й політичного) життя. Хто змагає до забезпечення свободи одиниць, народовластя в державі, хто не погоджується з диктатурою однієї частини народу над другою, хто проти насильства, мусить починати будову свого суспільного ладу від кладення моральних основ. Що сильніші моральні вартості покладемо в основу, тим певніша й міцніша буде політична будова.

VI.

Це не є абстрактне теоретизування. Це наука життя. Розвиток ліберальних партій XIX і XX століття в Європі є наочним прикладом того, до чого можуть довести навіть

найкращі гасла свободи, коли за ними нема твердої етичної підпори. Індивідуалістична аморальна концепція свободи одиниці в ліберальних рухах привела до того, що власний егоїстичний інтерес одиниці (або певної суми одиниць) поставлено за найвище мірило політичної акції. В наслідок цього спільне вище добро (спільний інтерес) народу або держави зідентифіковано з максимальною сумою егоїстичних (індивідуальних) інтересів тих груп, що в даний момент є при владі. Таке розуміння ідеї свободи вело неминуче до тоталітарної держави.

Іншими словами: партійні провідники мусять мати стільки почуття відповідальності й стільки моральної свідомості, щоб обороняти інтереси не тільки власної групи, а й постійно мати на увазі постійні інтереси решти громадянства, поважати їх, а в разі потреби — їх боронити. Коли цього нема, нема національної спільноти. Отже, знов доходимо до того самого висновку тільки з іншого боку: без високо розвиненої громадської моралі нема нації. Без цього кожне суспільство розпадається на кілька партій, що між собою борються і що для маскування своєї етичної порожечки демагогічно жонглюють великими ідеями й гаслами про найвище добро народу. На ділі це буде ширма, під якою відбувається процес розкладу громадянства й самих партій. Це буде найнебезпечніша хвороба партій і народу — партійництво.

Дехто рекомендує лікувати цю хворобу тоталітарною системою. Але це значило б лікувати важко хвору людину радикальними (кінськими) дозами отрути. Вислід такого лікування тільки один: смерть. Правильне лікування партійництва — тільки мораль і громадська етика. Починаючи з найгрунтовніших засад, ступнево прищеплювати суспільності щораз вищі етичні норми, розвивати почуття відповідальності серед малих і великих (в низах і верхах), підносити рівень культури, винолювати бур'ян демагогії, розвивати загальнонаціональні інституції, де партії могли б зустрічатись у взаємному змаганні за показ свого найкращого уміння і де могла б формуватись спільна, понадпартійна, загальнонаціональна думка й ідеологія, яка відзеркалювала б наявність всенациональної свідомості спільного добра.

VII.

Не можна обминути цікавого питання, що ліпше — двопартійна чи мнгопартійна система. Але на нього в площині самої теорії не можна відповісти.

Двопартійна система панує в англосакському світі — в Британії і в США. Таку систему можна назвати навіть ідеальною, ідеальною з різних причин: бо вона в максимальній мірі спрощує складну структуру демократичного суспільства і держа-

ви, а крім того, вона найліпше гарантує здорову систему правління — одна частина народу при владі, друга її контролює. Але хоч двопартійна система являє собою вищу форму партійного розвитку, проте вона не всюди можлива. У Великобританії вона є вислідом довгого політичного розвитку і традицій, а в США — вислідом безтрадиційності і холодної купецької калькуляції. Отже, британська система зовсім немислима в США і навпаки.

В країнах старого континенту зрізничкування громадянства — політичне, національне, релігійне, господарське — впродовж історії зайшло дуже далеко й залишило свою спадщину, яка є причиною многопартійності. Многопартійність не є злом, якщо кількість партій невелика. Тут не можна поставити різкої межі, але все таки можна вичути, що яких п'ять партій — це ще нормальне явище. Одначе що далі число партій наближається до десятка, то вже тривожить, а коли переступає поза десяток, — загрожує розбиттям і партійництвом.

Двопартійна система може конструктивно діяти тому, що в громадянстві живе віра в демократичні засади. Вона можлива тому, що кожного разу меншість вірить, що в наступних виборах зможе з рівними шансами стати до боротьби за владу. Ця рівність шансів — основа двопартійності, тому вона в Британії забезпечена навіть конституцією: кожна партія дістає в рівній мірі державні фонди на виборчу кампанію, а парламент має право контролювати, щоб додаткові фонди не вживалися з приватних джерел.

Традиції і здоровий інстинкт британського народу допомагають зберегти цю двопартійність навіть тоді, коли нові суспільно-господарські умови виводять на сцену нову партію. Із ростом лейбористської партії зовсім занепала ліберальна, і замість двовладдя консервативно-ліберального постала система консервативно-робітничача. Очевидно, і в Британії, і в США поруч двох головних партій є ще кілька менших. Але ж конституція дбає за те, щоб малі партії не перевернули двопартійної системи, і одномандатність виборчих округ виключає малі партії від впливу в парламенті. Влада прем'єра, який може розв'язати парламент, тримає послів у рамках партійної дисципліни й зберігає обидві партії від розколу, а слабкі партії змушує вливатися в одну з головних.

VIII.

Соціологія партій (наука про партійну систему) своєю тематикою така обширна, що трудно в короткій статті навіть назвати всі справи, про які треба говорити. Тому тут згадаємо тільки те найважливіше, що може допомогти в оцінці українського партійного життя.

Як сказано на початку, у нас заперечують партійну систему головне ті, хто розчарувалися в партіях через їх негативні прояви партійної боротьби й ексклюзивності. Парадокс у цьому такий, що ці люди переважно самі змагають до демократичного устрою і сама демократія для них велика цінність. Це грізне мементо для всіх партійних діячів, бо воно виявляє зневірення самих таких демократичних кіл у партійній системі. Це одночасно прояв того, що самі партії не зуміли наочно довести громадянству свою потрібність і корисність.

Але є ще друге заперечення, яке походить від принципівих противників партійної системи і демократії. Одначе й тут не обійшлося без парадоксу, бо й ці противники партії таки організують своїх однодумців у партіях — для боротьби за свої політичні доктрини. Хай нас не дезорієнтує їх тенденція — уникати слова „партія“ для означення їх організації, бо, не зважаючи на те, за кого вони себе вважають і як називають, це таки — з соціального погляду — партії. Це ще раз підтверджує факт, що для боротьби за якийсь політичний устрій чи певні політичні ідеали не можна обійтися без партійної організації.

Українські партії — це партії на еміграції. Цим створюються для української партійної системи додаткові й важкі ускладнення та перепони. Основне завдання партії і сенс її існування — боротьба за владу в існуючій державі за такий або такий устрій цієї реально-існуючої держави, за конкретні реформи в якійсь ділянці державного життя, — в еміграційних умовах відпадає. І якщо тільки це мати на увазі, то треба визнати, що їхнє існування поза рідним краєм нічим не виправдане. Але перед нами як політичною еміграцією є два основні завдання: визвольна акція і плекання політичних цінностей і політичної культури. Це природне завдання для партій, що створились на еміграції або зберегли тут своє існування, вийшовши з батьківщини. Зовсім не міняє цієї справи той факт, що як в одному, так і в другому відношенні еміграційні партії зробили досі мало. Це пояснюється більше загальними матеріальними недостачами нашого еміграційного загалу і тими типово емігрантськими причинами, що так ускладнюють політичну роботу громадянства, відірваного від рідного ґрунту.

Коли відкинути негативи, спричинені емігрантським побутом, то вийде, що наші партії зовсім не гірші від партій громадянства, осілих на власному ґрунті. Одначе стверджуючи цей факт, не можна промовчати одного надзвичайно прикрого й грізного моменту: дехто ще й досі послугується в партійній боротьбі терором (будь-яка форма морального чи фізичного насильства — це терор). Терор абсолютно недо-

зволена метода в партійній боротьбі. Терор б'є в самі основи нашого суспільного й національного життя.

Не закриваючи очей на негативи, зв'язані з існуванням партійної системи, мусимо визнати саме існування цієї системи позитивним фактом. Відкидати її через негативні моменти, які її супроводять, значило б викинути дитину разом з брудною водою. Дуже можливо, що в майбутньому політична думка й практика дійдуть до того, що можна буде забезпечити свободи одиниці й громади і завести народовластя в державі якоюсь іншою системою політичної організації, в якій партії будуть зайвим баластом або непотрібним пережитком (може такою системою стане станова-корпоративний устрій, може нова система виросте на профспілковій базі). Знаємо, що в цьому напрямі політична думка інтенсивно працює. Але досі ще надто мало зібрано досвіду, щоб можна було накреслювати якісь перспективи.

IX.

Навіть на еміграції українська партійна система дає низку позитивів, які виправдують її існування.

Партії тримають певний відсоток людей, розсіяних по різних країнах і континентах, у рамках організованого політичного життя, що має велике значення як один із засобів протидіяти притаманній для кожної еміграції тенденції розпорошування.

Вони підтримують серед свого членства й симпатиків інтерес до політичних і громадських справ, пробуджують громадський активізм, піддержують загальну атмосферу політичності. Все це разом дає певну суму імponderабілій, konieczних для підтримання на відповідній висоті політичної температури, потрібної для кожної національної акції.

Вони самим своїм існуванням дають доказ того, що існує українська політична еміграція.

Вони дали можливість створити загальнонаціональну репрезентацію, УНРаду, що має значення як доказ політично повно розвинутої суспільності і як доказ конструктивності української політичної еміграції. Вони є головними пружинами в функціонуванні цієї загальнонаціональної установи, що її звано Державним Центром УНР. Не зважаючи на голосну полеміку, звернену проти УНРади, самого факту її створення й існування не можна недоцінювати.

Вони продовжують тяглість української політичної думки, а тим самим для майбутнього політичного розвитку України створюють зв'язок із минулим.

Вони — неначе дріжджі в свіжо розчиненому тісті — витворюють фермент творчого змагання. Хай деякі жалюгідні прояви міжпартійної боротьби не закривають нам очей на поштовх

(стимул) для політичного мислення. Наш народ надто довго жив у стані примусу, де не було можливостей (або були лише мінімальні) плекати політичну думку, а ще менше — вільно політично дияти. Це вплинуло на притуплення того шостого почуття людини, що його звать почуттям політики. Коли ми опинилися на чужині в умовах вільного життя, те почуття раптово заворушилося. І велика хвиля політичного ферменту залила масу української еміграції, головне в таборах ДП в Німеччині. Але цей фермент, як нагло спалахнув, так швидко й погасає. Тим потрібніше, щоб були джерела цього вогня, які підноситимуть фермент до творчого змагання.

X.

Всюди в світі партійна система несе з собою тенденцію до радикалізації (загострення) міжпартійної боротьби. Ця боротьба в емігрантських умовах може звиродніти далеко легше, ніж це діється серед громадянства, осілого на власному ґрунті. Але саме тому треба тим більшого зусилля, щоб протиставитися цьому виродженню, зміцнюючи моральні засади серед громадянства. Хто відкидає партійну систему з уваги на неминуче явище міжпартійної боротьби, відкидає на користь монопартійної системи, той хай згадає, що в тоталітарних системах боротьба в межах однієї партії набирає без порівняння більше звироднілих і жорстокіших форм, ніж це буває в демократичних системах. Коли в партійній системі ця боротьба ведеться на світлі денному, її можна гамувати й контролювати. Боротьби, що шаліє в підземеллях тоталітарних монопартій, ніяка сила не може гамувати; вона розвивається силою власної закономірності в напрямі щораз більшого здичіння — аж до повного морального й ідейного розкладу „моноліту“ монопартії.

В суспільствах, політично молодих, що ще недовго живуть, що звичайно починають від світоглядних партій, існує тенденція до партійної чи то ідеологічної ексклюзивності. Вона діє також і в українській партійній системі. Вона легко зокрема в еміграційних умовах, доводить до партійного сектантства. Спокуса вважати, що власна партійна програма на чужині є для всіх обов'язкова і все обіймає, дуже велика.

Така партія стає неначе одержима якимсь особливим „містицизмом“, якимсь вищим покликанням, якоюсь, — не знати, на чому спертою, — вірою у власну непомильність, вірою в те, що тільки вона правдива, а все інше фалш. Прояви такого партійно-сектантського містицизму маємо і серед нас. Не наше завдання вказувати пальцями на конкретні випадки. Наше завдання вказати на деякі шляхи лікування сектантства: якнайбільше здорового глузду (коммон сенс у британців), самопізнання й самокритицизму; не тільки не боятись чужої

критики, але її вимагати; якнайбільше політичної інтелігенції, широких горизонтів і тісного зв'язку з реальним життям навколо нас на чужині і з тим, що діється в рідній країні.

Втечі в сектантський догматизм та ідеологію сприяє те, що наша партійна система не має життєвого випробування, яке проходить кожна політична партія в своїй державі. Вибори, плебісцит, участь або співучасть у владі, в керуванні реальним життям — усе це змушує щодня йти на випробування життям. І тоді само життя стягає партійних сектантів і догматиків на твердий ґрунт реальних вимог, воно очищає все, що заносить будь-яким політичним містицизмом.

Українські партії переслідують нахил до розколів. Тому треба підтримати кожен тенденцію, що йде до об'єднання, до злиття, до бльокування. Злиття трьох соціалістичних груп в одну партію — безумовно позитивне. Треба пропагувати думку, що чотири (аж чотири!) центро-демократичні групи повинні об'єднатися разом, тим більше, що між ними нема основних світоглядних відмінностей. Обидві націоналістичні групи повинні об'єднатися й реставрувати єдину ОУН. Тоді наш партійно-політичний вахляр відповідав би більш-менш природному стану й тим потребам, що є перед нами.

XI.

Українські партії на чужині мають завдання, які ніяка інша установа за них не виконає.

Вони мають бути школою політичного мислення і діяння — для загалу свого членства, а ще більше для своїх провідних кадрів. Була б великою послугою для майбутньої будови нового політичного ладу на Україні, коли б пропаганда і міжпартійна полеміка були замінені поважною й конструктивною політичною освітою.

Зокрема важливе значення української політичної культури тими політичними знаннями й доктринами, які так широко й буйно розвинулись в умовах політичної свободи на Заході. Все духове життя України було від найдавніших століть орієнтоване на Захід. Україна органічно пов'язана з Заходом. Зустрівшись так безпосередньо з духовим і політичним життям Окциденту, ми можемо повними пригорщами черпати з багатющої скарбниці політичних ідей Заходу. Скористатися з цієї нагоди є історичним завданням українських партій на чужині. Кожний напрям української політичної думки має на Заході свої відповідники, кожний може багато скористатися з безпосереднього контакту із співзвучними йому рухами; а тим самим скористається й загальноукраїнська справа. Цим контактом можна запліднити українську політичну творчість на століття.

Партії повинні стояти на властивому для них місці. Ніяка партія сама собою не може претендувати бути речником цілого народу, бо це суперечить її суті, вона ж — тільки партія, що рівнозначне з частиною і виключає цілість. Партії не можуть наслідувати орхідей, що паразитують на чужих органах, вони не можуть жити на тілі громадських установ, або їх коштом. Хоч як трудно провести розмежування між громадськими і політичними ділянками, бо одне з другим часто тісно переплітається, проте таке розмежування робити треба, щоб установи громадського сектора могли виконувати своє завдання, не стаючи жертвою партійного імперіалізму. Партія не може переймати на себе ролі уряду: зате вона (чи її діячі) може бути в уряді, шляхом співучасті в УНРаді, може навіть повністю перебрати всю відповідальність за роботу уряду, хоч ми вважаємо, що в наших умовах ще довго практично можлива буде тільки коаліційна система співучасті різних партій в уряді й спільної за нього відповідальності. Партія не може поставити себе на рівні з найвищими державними установами або входити в їх функції (видавати присуди, карати, стягати податки, репрезентувати народ назовні), бо тоді така партія стає „пашківською волостю“, що розбиває єдність народу.

Партії мусять між собою співпрацювати. Як кожний суспільний елемент — від людини починаючи й на державі кінчаючи, так і партія має подвійну функцію: природним наслідком її існування є боротьба з іншими партіями. Але кожна дійсність складається з природного і морального стану. Так і партія самим своїм існуванням вростає в певну моральну систему, з якої випливає її категоричний імператив: обов'язок співпрацювати. Бо партія — це тільки частина. Цієї істини ніколи не можна забувати. Виконання цього обов'язку має право вимагати кожний громадянин, бо від невиконання його терпить загальне добро народу, яке кожний громадянин зобов'язаний боронити, терпить також і кожна одиниця особисто.

Партія — це тільки частина. А щоб було ціле, частини мусять бути разом. Щоб була нація, її політично активні частини — політичні партії мусять співпрацювати. Це, очевидно, не виключає боротьби, але вона повинна мати межі, що їх ставить моральний закон і національні інтереси. Щодо цього створення УНРади мало переломове значення, бо цим реставровано твердий хребет народу, на якому можуть держатися, жити, розвиватися різні його органи. УНРада дала всім спільний терен співпраці й взаємного стирання гострих кутів у боротьбі. Як уже сказано, партії мають бути політичною школою для загалу свого членства; щоб виконати це завдання, вони мусять мати й для себе школу; такою школою для них є установи Державного Центру.

В розгляді ролі й значення партійної системи це був наш останній етап, який безпосередньо веде в саму практику національного життя й визвольної проблематики. Ці аспекти виходять поза рами цієї статті. Проте хай буде дозволене звернути увагу ще на один момент. Наші партії не повинні ніколи забувати одного: коли милостивий Господь дозволить нам у майбутньому повертатися на Рідну Землю, будемо повертатися туди з покорою в серці й з вірою в Україну і її велике майбутнє, але не обтяжені гріхами партійної боротьби еміграції. Наші партії з почестями поховано на чужині, щоб з розв'язаними руками йти творити нове життя.

Якщо українські пластуни знайдуть у цій статті стимул для того, щоб створити свою власну міру в оцінці партійної системи — тоді ця стаття виконала своє завдання.

Василь Маркусь

З партіями, але проти диктатури партії

Нахил до груповості, як і до єднання, лежить у соціальній природі людини. Його не можна викоренити з людської природи, хібащо, перетворивши застосування сили розумну й свободну людську особовість на раба-автомата. Такий стан можливий тільки тимчасово і, раніше чи пізніше, буде зломаний силою спротиву, виявленого в бунті, революції, які нерідко з джерелом поневолення людської свободи й гідності стирають з лиця землі навіть деякі позитиви старого порядку.

В цьому природному нахилі полягає виправдання існування сьогоденних партій, як суспільно-політичних груп певної спільноти. Із змагання між різними орієнтаціями і групами, з їх конструктивної реалізації партикулярних вкладів у спільну справу твориться життя й добробут спільноти. Але з нездорових відносин і боротьби між партіями може постати й упадок, а навіть розвал спільноти. Це буває тоді, коли партикулярні інтереси груп поставлені на місце „bonum commune“, тобто коли настає перемишання ієрархії цінностей і втрата почуття міри.

Така ситуація нерідко стає плідною почвою для тоталітарних рухів монопартії. Вони постають іноді з високих ідейних мотивів: збереження цілості й сили роз'їденої партійною боротьбою спільноти або змагання до здійснення іншого ідеалу спільнотного життя, часто прямо протилежного наявному. Було б невірно думати, що метою якогось виключного руху чи монопартії є від початку тоталітаризм. У світлі такої оцінки ніяк не вдасться довести, чому саме ексклюзивні рухи часто мають успіх у масах, чому нерідко навіть легальними засобами вони добиваються влади,

здобуваючи більшість голосів. Тоталітаризм, диктатура з усіма її акцесоріями — річ явно негативна, і нормальна людина не поставить її метою. Натомість це — „добро нації“, „соціальна справедливість“, „загріня комуна“ і т. д. — ідеї, від яких для багатьох віє навіть чимось шляхетним, великим. Для них одиниці часто жертвують своїм життям, а провідники готові жертвувати життям і свободою частини або й усієї спільноти. Що вище підноситься мету, ставлячи її на тедестал виключності, то кінцевою стає для її носіїв потреба пристосування особистих, партикулярних інтересів, усунення поглядів протизника, насильне вщеплення одного офіційного думання, санкціонованого метою даного руху. **Тоталітаризм** не є метою навіть для самих його прихильників; він **тільки засіб**, на їх думку, необхідний для здобуття чи закріплення їхніх ідеалів. Суть тоталітаризму лежить у максималістській тезі: „Мета освячує засоби“.

Ця проблема належить до ділянки моралі, тому й питання монопартійних рухів чи тоталітарного режиму треба трактувати не з погляду якогось абстрактного „добра спільноти“, „корисності“, „абсолютного примату збірноти“ чи „невід'ємних прав одиниці“, а з погляду моралі. І то не будь-якої моралі, бо існує також „націоналістична мораль“, „утилітарна“, „клясова“, „індивідуальна“... Розв'язання співвідношення між метою і засобами слід шукати в **абсолютній християнській моралі**.

Сен. Добрянський, критикуючи тоталітарний режим і монопартійну систему, хотів легко справитися з цими феноменами, наділяючи їх тільки від'ємними прикметами, що їх бачить обсерватор і людина, апріорі негативно наставлена до цих концепцій й установ. Було б цікавіше і, на мою думку, для об'єктивного з'ясування проблеми корисніше брати до уваги вихідні засади прихильників монопартії і їх, а не тільки наслідки, критикувати, подібно до того, як автор обговорює проблему демократії і партійної системи в ній. Наскільки це дозволяють рамки дискусанта, зупинюся спершу над цим питанням.

I.

Монопартія, себто спочатку, одна з-поміж багатьох партія з **тенденціями виключності**, має дуже вигідний ґрунт у вигляді політичного хаосу, партійного роздрінення, невдач, криз, державних переворотів. Причиною таких критичних періодів життя спільноти нерідко був ають, саме, партії, що, користуючись демократичними свободами слова й об'єднання, надуживають ними і своїм „поліпартійним ексклюзивізмом“ (існує і такий!) піддрявають основні цінності спільноти: правопорядок, безпеку, добробут. В таких ситуаціях, звичайно, сама маса **хоче твердої руки**. На рятунок спільноти з'являються іноді люди з високою відповідальністю, мужністю й політичним розумом, яким вдасться за допомогою рішучих державних засобів, якщо вони є в правлінні, або з низів, спершись на активний організований елемент, довести до нормалізації відносин. Такі провідники організованої групи чи партії, найчастіше після виняткового стану, впроваджують життя в нормальні рейки, вводять далі демократичні свободи й партійну систему, а іноді й самі відходять з політичного життя. Подібні факти однак рідкі. Одним із чи не найсильніших гонів людини є саме

гін до влади. Раз здобута (законним чи незаконним шляхом) влада полонить її здобувців, тим більше, якщо це люди без глибоких моральних основ. Ідея панування, не тільки фізичного, але й певною думкою, дійсність (validité, Gültigkeit) єдиної концепції з'являється в ексклюзивних рухах уже на початку їх існування й боротьби; що більше, вона є динамічною силою росту даного руху, вона притягає маси незадоволених, розчарованих.

При народженні кожної тоталітарної групи чи руху знаходимо **тотальне заперечення наявного**: критика існуючих інституцій, людей, норм. Партії ослаблюють державний організм, споживають енергію для взаємної боротьби одиниць і груп, унеможливають нормальну функцію державних органів, зменшують з'єднаність держави назовні, підривають громадську мораль. **Парламент** у багатопартійній системі стає трибуною реторичних виступів партійних представників, місцем, де найкращі пропозиції можуть через математичний підрахунок піднесених рук зазнати удару, а шкідливі бути накинутими правлінням й народом; парламент, за крилатим висловом націонал-соціалістів, — це „швацбуде“ політичних партій. **Уряд партійної коаліції** не здатний керувати життям держави в інтересі цілості; він це робить при коаліційній згоді в інтересі заступлених політичних партій, а, коли це вимушена коаліція, уряд править шляхом не долугих компромісних рішень і розпоряджень. В таких умовах ніколи не можуть увійти в життя важливі заходи для радикальних змін, іноді конче потрібних, у господарській, культурній чи соціальній політиці країни. **Адміністрація** багатопартійної системи теж надгрижена партійним черв'яком; її склад часто узалежнюється від партійного складу уряду, від висліду виборів, а адміністративні акти нерідко диктуються партійним інтересом.

Критику партій, за прихильниками скасування партій, на жаль, у багатьох випадках слухну, можна було б продовжувати. Але зупинимось тільки над цими закидами, зіставляючи їх із позитивною програмою противників партійної системи. Насамперед, тоталітарні партії спираються на **колективістичний світогляд**, який надає абсолютної вартості спільноті (нація, класа). Більшість модерних партій зросли в ліберальному підсонні минулого століття і, коли з них виключити консервативні та католицькі, як і соціалістичні нетоталітарні тенденції, — виводять духове коріння з індивідуалізму. **Монопартія**, в першому розумінні, — **репрезентант цілості**, речник окресленої спільноти; **різні партії**, в другому розумінні, — це **лише частина цілості**. За цим розрізненням, там виступає з'єднана назовні активна меншість з однією програмою служити „абсолютній“ — спільноті, тут — розпорощення інтересів між одиницями і групами, напруження між ними, а у висліді — ослаблення спільних вартостей. І треба визнати, що керована монопартією спільнота становить — хоч би тимчасово — сильну державу з готовими дивізіями, велетенськими заводами, підземними маґазинами, але й з концентраційними таборами, солонцями законами, терором. В державі ліберального типу, з перебільшеним партійництвом і силою партикулярних інтересів, маємо натомість конституційні свободи з фактичною залежністю економічно слабших від сильних, маємо ріст індивідуальних інтересів часто на шкоду спільноті. Там — **тоталітаризм монопартії** і диктатура репрезентованої нею держави; тут

часто — **диктатура капіталу**, не санкціонована законом, але фактична і в межах закону.

Оцінка і критика обох крайніх систем повинні виходити не з погляду більшої „практичності“, абстрактної „доцільності“ чи „корисності“, а, як і попередні, з певної духової засади. Нею є „світогляд“, що визнає самотійну вартість одиниці, гідність людської особистості й свободу людини. Але на цьому не кінець: людина живе в спільноті. Проміжні та вищі спільноти, як нація, держава, знаходять в універсальному пляні Творця належну вартість: вони є для людини, а не навпаки. Але людина не може бути собою без них, тому її обов'язок сприяти їх триванню й росту.

Звідси заперечення права на участь кожного громадянина в творенні спільної волі, це надщерблення природної свободи; заборона асоціації з метою впливати на спільну волю — позбавлення людської особистості, дійового „я“; вимушення силою визнання і здійснення чужої волі — приниження гідності людини; виключність провідної частини — приборкання решти; диктатура вождя чи кліки (монопартії) — поневолення більшості.

Це **негація тоталітарної системи** і монопартії чи групи з **світоглядом і морального аспекту**. Але погляньмо на **суто політичний бік справи**, бо власне цими аргументами найбільше оперують за і проти.

Монопартія — це активна меншість (у відношенні до цілості громадянства). Зате вона одностайна, повна динаміки, дисциплінована. Цими прикметами вона визначається лише доти, поки бореться з іншими групами, що стоять на її шляху до влади. Коли цього досягнуто, ідейність спадає, а на її місце приходить виключний інтерес кліки й бажання лишитися на поверхні. **Ідейне загнивання** партійного активу, ухили від генеральної лінії, частки і внутрішня ферментація, зв'язані з пугчами, бунтами, і всі наслідки, вірно відзначені автором обговорюваної статті, гірші за саму відкриту боротьбу толерованими засобами між багатьма партіями.

Суспільство, яким керує одна необмежена воля небагатьох, вагітне на таємні **зав'язки спротиву**, що часто мають таку ж динаміку, фанатизм і культ сили, як і провідна кліка. Цікаво, що коли монопартійна група бореться за усунення багатопартійної системи й за здобуття влади, вона виявляє характер наскрізь радикально-революційний і прогресивно-новаторський. З моментом, коли вона досягне влади, така група стає найконсервативнішим фактором, що є базумовно проти природи її прихильників і маси. Через це терор і сила мусять бути ще в більшій мірі застосовані проти власного радикального елемента.

Це неминуче означає постійний неспокій, брак ясности, вічне напруження й очікування непевного завтра для кожного громадянина, особливо тих, що їх соціальна, культурна чи економічна діяльність у більшій мірі важлива для цілості. З цих соціо-психологічних причин тут не може бути мови про нормальне функціонування всіх ділянок народного життя, в тому, і цілком неполітичних.

Але погляньмо ще на ділянку **функціонування державних органів**, адміністративного апарату, — не обов'язково в стадії явної кризи режиму. Парламент втрачає функцію законодавця і є тільки декорацією, яка нагадує, що ми живемо в конституційну добу. Його роля зводиться

до затвердження актів правління або звичайної репрезентації. Правління відповідальне не перед парламентом, а перед найвищим органом партії, який довільно змінює його членів. Рішення приймаються швидко й без компромісів, але й без участі ширшого гremiumу; все законодавство відбувається шляхом розпоряджень з силою закону. Централізована адміністрація, за Леніном — „демократичний централізм“, має виключно виконавчі завдання, а що в її руках є контроль і керівництво всім суспільним апаратом життя вона характеризується зростанням бюрократичного апарату й повіддю інструкцій та доручень. Самоуправні корпорації й інституції позбавлені своєї функції і є тільки знаряддям партійних органів, як паралельної організації до державної адміністрації.

Це — кілька додаткових завваг щодо монопартійної системи й бажаного нею тоталітарного режиму.

II.

Тоді як критику однопартійної системи у статті сен. Добрянського загалом можна розцінювати, як об'єктивну, хоч сама проблема трактується трохи поверхово, то в ствердженні ним позитивних тез багатопартійної системи знаходимо погляди, з якими важко погодитися до кінця. Автор послідовно заступає класично ліберальну концепцію партій. На його думку, **партії в модерному розумінні — основний елемент правової держави**, а посередньо — єдине джерело влади і творення спільної волі. („Парламент керує державною владою, а роботою парламенту керують політичні партії“. В іншому місці автор виключає наявність безпартійного громадянства в умовах цивілізованої спільноти й багатопартійної системи; він хоче вмотивувати таке твердження мабуть тим, що в умовах свободи асоціації кожен громадянин має право партійно визначитися або, якщо не згідний з програмами наявних партій, творити нову). Поняття демократичної держави Добрянський дуже звужує, кажучи, що „демократична держава — вислід зговорення, добровільного порозуміння між різними частинами громадянства, що заступлене політичними партіями“. З двома принциповими елементами цієї субсидіарної дефініції годі погодитися:

1. Трагування держави, як „зговорення“ в дусі теорії Жан Жака Руссо (Contract Social), було характеристичним для епохи раціоналізму та лібералізму. Ця механічна теорія держави, що виходить з абсолютної вартости індивідуума, сьогодні вже майже забута, а натомість набирає значення органічна теорія.

2. Обговорювана теза автора надає політичним партіям такого великого значення, що з неї можна зробити висновок: без політичних партій немає демократичної держави. Гадаю, тут сен. Добрянський іде надто далеко. Хоч сьогодні, як правило, в кожній державі, що об'єктивно носить назву „демократична“, існують політичні партії, то це ще не є принципом а лише **тенденцією розвитку саме нашої доби** (останніх двох сторіч). Якщо поглянути в історію, то можна зустрінути приклади демократії (допущення народу до творення державної волі) без наявности політичних партій. Дуже можливо, що розвиток суспільних відносин у державі в май-

бутньому також піде по лінії зменшення ролі політичних партій або й їх зникнення; це одначе не мусить обов'язково призвести до усунення демократії. Такий розвиток, зрештою, допускає і сам автор.

Далі автор, бувши послідовним, утотожнює суверенну волю народу, як джерело влади в демократичній державі, з волею політичних партій. Тут „volonté generale“ (Руссо) не є повсякчасно діючим, живим джерелом, але делегується партіям, власне їхнім речникам, шляхом виборів. Поза виборами (їх треба розцінювати теж релятивно, зокрема в умовах широко культивованої демагогії та безвідповідальности передвиборчих кампаній) у подібній системі наред, як цілість політично правових громадян, ледве чи має можливість здійснювати державну волю. Дійсно, тут роля „суверена“ зводиться до того, що раз на чотири-п'ять років громадяни підуть до урн і віддадуть свої голоси. Так створені державні органи, безумовно є демократичними, бо формально посилаються на волевиявлення народу, але з підкресленням додаємо, що це **демократія партійна**, класичний приклад якої маємо у Франції. В такій державі фактичне джерело влади в засаді там, де й влада в монопартійній системі, з тією різницею, що в останній все виходить від центрального комітету однієї партії, а там від комітетів кількох партій коаліції. Ясно, було б невинправдано ставити при оцінці обидві системи в ту саму площину. Але існує велика небезпека, — і це в практиці буває, — що монопартійній диктатурі в тоталітарній державі вторує **багатопартійна диктатура в демократичній державі**. Отож, коли прийняти тезу Добрянського, що поза партіями немає активного громадянства, то можна до певної міри погодитися з висновком, що партійний загаль впливає на проводи партій (з'їзди, партійний референдум тощо). Одначе ця теза мені здається фальшивою і спирається тільки на однісінькому дуже хиткому аргументі, мовляв під час виборів усі активні громадяни голосують за якусь партію. Віддання голосу або симпатія (поняття дуже пливке!) ще не означають приналежності до якогось партійного середовища та, навіть дуже можливо, не покриваються з цілістю декларованої партійної програми під час виборів.

Число організованого партійного членства, навіть за найкращого „сезону на членство“, не переходить 25% цілости громадян з активними правами, а нормально вагається між 10 і 15%. Решта громадян, поза виборами, позбавлена можливости впливати на творення державної волі. Можливий закид (а його можна чути від деяких українських партійних представників), мовляв, решті (фактично, переважній більшості!), оскільки вона сама не бажає до партій належати, не робиться ніяка кривда, — вважаю, досить наївним. Можливо, окремим одиницям з того кривда не діється але терпить загальна справа, терпить, коли хочете, принцип демократії: **активна участь можливо найширших кіл народу в творенні державної волі**.

Застерігаюся проти можливого закиду, пібито я приписую Добрянському, що його ідеалом демократії є диктатура багатьох партій. Мої висновки мають більш теоретичний характер; окремі думки автора були тільки приводом до них. Про всякий випадок, стверджую, що в статті значення партій перецінюється, а також, що питання функцій партій у державній системі трактується в дусі механічної демократії, хоч в окремих

місцях Добрянський спеціально підкреслює етичні вимоги супроти політичних діячів і партійного активу, з чим не можна не погодитися. Слід ще ствердити, що в своїх теоретичних міркуваннях автор обома погами міцно стоїть в українській еміграційній політичній дійсності і від неї узаляжнював, чи то під кутом бажаних йому концепцій творив свої конструкції.

Нарешті, коротко — моя концепція щодо партій: Висловлююся за демократичний державний і суспільний лад і визнаю рацію існування кількох партій (Добрянський правильно критикує партійне роздібнення!) як **одного з багатьох, а не єдиного засобу народовлади**. В репрезентативній демократії минулого і цього століття партії стали майже єдиним джерелом формування державної волі, себто виникло володіння партій, від якого, як згадано, лише крок до диктатури партій. Актуальною проблемою сьогодні є спроби зменшити партійний вплив на державну владу (німці кажуть: Abbau der Parteiherrschaft). Засобами до цього є: впровадження або посилення прямої демократії (референдум, ініціатива законопроєкту і конституції, петиція). Знаменно, що ці інститути мають тенденцію розвиватися й поза партійним впливом. Окремою формою притягнення позапартійних чинників до творення державної волі, формою, що поволі складає іспит із своєї життєздатності, є посилений вплив на державну політику професійних спілок та самоуправних корпорацій. **Принцип субсидіаритету**, що його докладно розробляє християнське соціальне вчення, теж чималою мірою неутралізує володіння партій. У душі цього принципу, цілість або, принаймні, переважна більшість активного громадянства (а не членів політичних партій) через різні проміжні спільноти, інституції й корпорації чинно впливає та бере участь у формуванні державної волі.

Але ще надто рано говорити про присмерк чи упадок партій. Цей останній навіть небажаний; партії в їх сьогоднішній формі повинні існувати і в майбутньому, але вони повинні бути позбавлені монополії на формування державної волі народу. Це буде між монопартійною або, просто, диктатурою і завуальованою „демократичною диктатурою партій“ — **„третій шлях“ демократії**, який поволі стелиться, користаючися часто з досвіду дещо призабутого минулого.

Вже друкується у В-тві „МЖ“ книга великого політичного значення:

Володимир Кубійович

Карта національних відносин Галичини

Поруч карти (100 см × 100 см), на якій будуть нанесені всі без винятку місцевості Галичини з зазначенням їхнього процентового національного складу населення (українці, поляки, німці, жиди, . . .), буде уміщений статистичний матеріал і методи його опрацювання також в англійській і німецькій мовах.

Подумайте, в який спосіб Ви могли б причинитися до поширення цього кінцевого видання.

Євген Врецьона

Проти партій за кордоном

Правильніше було б дати наголовок: „Чи партії на еміграції потрібні“, бо йдеться про еміграційні партії. Можна не мати застережень проти того, що емігранти, які належали до котроїсь партії вдома, реактивувалися як окрема політична група. Але вже рішуче абсурдом є творити на еміграції партії, які не можуть у наших умовах виконувати функцій, притаманних кожній партії. Було б найдоцільніше, коли б замість партій поставали політичні клуби з виразним партійно-політичним забарвленням. А так маємо дивовижні ніби політичні твори, які в жадному разі функцій нормальних політичних партій на себе взяти не можуть.

Найперше, чого бракує і бракуватиме політичним партіям на еміграції, — це можливості звертатися до загалу еміграції. Не можна дурити себе грою слів; усі політичні партії і групи, включно з найчисленнішою — ЗЧ ОУН — є згромадженнями людей приватного характеру. Є фактом, що поза партіями лишається й лишатиметься величезна більшість нашої еміграції. Було б примітивізацією справи пояснювати партійний індивідуалізм огірченням еміграційного загалу на партійних лідерів, які не знають нічого іншого, як тільки партійну гризню. Тут явище далеко глибшого порядку й впливає воно з притаманного кожній нормальній людині почуття здорового глузду. Здоровий інстинкт кожної думуючої людини охороняє її від небезпеки попасти в крайність, якою є взаємний подив і адорація. А саме такі прикмети має наш партійний рух на еміграції.

Дальшим дуже поважним браком всіх без винятку партій є їх недемократичність. Сама назва нічого не говорить, бо стан нині такий, що всіх елементів, характеристичних для нормального партійного життя в демократичній суспільності, партіям бракує. Партії є скостенілі, вони постійно обмежуються на тих самих людях, їхніми лідерами є постійно ті самі імена. Жадна з існуючих на еміграції партій не здобулася на щось нове, — навпаки, всі повторюють вивчені фрази з минулого. Цей брак контакту з сучасним, повний брак перспективи в майбутньому є чи не найважливішим чинником, який відштовхуватиме здорово думуючих людей від партій. Досить переглянути тільки нашу пресу, послухати спори між людьми партійної приналежності, щоб переконатися, що старі ресентименти й обвинувачення з давніх літ є в основному тим, на чому базується „партійна гризня“. Отже, причиною неохоти загалу брати участь у партійному житті є не сам спір між партіями, який у нормальних умовах життя суспільності плідний, але безперспективність еміграційних партій.

Не можна ставити твердження, що ми є політичною еміграцією. Ми політичною еміграцією були, але такою перестасмо бути. Це твердження треба зробити, щоб не залишалася в нас фатальна ілюзія, що політична еміграція є явищем тривким. З моментом виїзду маси наших людей до країн постійного поселення, вони стають кандидатами на громадян нових держав і на це немає ради. Друга справа — це збереження національного обличчя нашої еміграції. І тут ми приходимо до основного твердження,

що найважливішого завдання еміграції — зберегти своє національне обличчя, зберегти для нації молодь, — цього завдання партії ніколи не можуть виконати і не виконають. У висліді цього бачимо, що хоч еміграція втрачає характер політичної еміграції, вона все таки знаходить нові форми організувати себе, які можуть перетривати, цілі десятиліття. Церкви, релігійні організації, громадські й харитативні установи, нарешті, преса і рідна наука, — ось ці нові форми, до яких загал буде горнутися, і то під впливом здорового інстинкту. Можна безпомилково твердити, що навіть коли всі наявні партії порозуміються, коли створять один репрезентативний орган, то й тоді їх питома вага не зросте, і вони залишаться й надалі в своєму органічному скостепенні.

Було б недоцільно пронагувати розв'язання партій. Партії — це явище епігонства, яке мусить відбутися свій процес замирання. Цей процес уже нині дуже виразний. Він видний у тому, що хоч існують партії, але вага політики переноситься на три виразні центри, які існують фактично без партій. Такими центрами є УНР, УГВР і правоконсервативний блок ЗЧ ОУН — гетьманці. Зокрема аналіза цього останнього центру, який нібито має репрезентувати „дух“, показує, що кожна партія на еміграції або перестає існувати, або мусить набрати інших форм, соціологічно вищих — тобто політичного центру з аспіраціями на виключність. Очевидно, з'єднання чи координація таких центрів, які, постаючи, виявляють виразні соціально-політичні тенденції, можлива під умовою зречення з монополістости, — однаково, як що монополістості обґрунтовувати.

Наївно думати, що ми на еміграції, наслідуючи форми політичних організацій, які бачимо в оточенні, зможемо ці форми перенести на Україну. Форми політичної організації є завжди вислідом певних органічних процесів, а ці процеси на Україні інші, ніж у західноєвропейських чи американських країнах. Спроби створити якісь готові форми соціально-політичного устрою тут, на еміграції, шляхом реалізації різних дивовижних рецептів щодо „секторів“ чи „дисциплінованих когорт“ доведуть тільки до повного фіяска. Ми повернемося на Україну, яка протягом десятиліть тяжкого змагання і росту (це найважливіше) творить і створить власні принципи нового політичного порядку і нового справедливого соціального устрою. Передбачення, як він виглядатиме, є безпредметові, в усякому разі не такі, як їх собі уявляють наші політики на еміграції, які пробують творити якісь форми політичного устрою в певній відірваності від України. Такі перспективи можуть багатьом не подобатися, але люди доброї волі не будуть мати надмірних труднощів, щоб уже тепер виразно спостерігати тенденції розвитку України майбутнього. Але до цього не дійдеться в жадному разі шляхом відкопування старих реєсентиментів чи радше норовів, лайкою на „соціалізм“ і інші пороки визвольно-революційного фронту. Стискання плечима, чи просто заперечення дійсних фактів тільки продовжить наївні ілюзії, в яких головну роль грає магія слів.

Тому оборона партій — не на місці. Партії на еміграції — це явище відмирання старих форм соціального порядку, і вони (партії) існуватимуть доти, доки існують еміграція. З цими еміграційними партіями є так, як із культом небіжчиків: він існує, але він не в силі небіжчиків воскресити. Інша річ, чи ці партії в силі дати ще щось позитивне. На мою думку — ні.

Микола Плавюк

Проти партій Сумерк партійної системи

Добрянський ставить дуже влучно запит про одне з основних питань нашого громадсько-політичного життя сучасності. Нажаль у відповіді не розглядає того питання, лише стає на становищі, що за зло, яке діють партії, винні не вони а люди, що їх творять. Так прилучується він до тези: „з партіями“. Далі стаття присвячена характеристиці політичних партій у двох системах державного устрою: демократичного та тоталітарного. З висновків ясно, що симпатії автора по стороні партій, що діють в умовах демократичної системи. З партіями тоталітарних систем він розправляється дуже різко.

В другій частині статті, що відноситься до української дійсности, автор забув неначе про заголовок статті і приводить доволі одностороннє наświetлення українського політичного життя, представляючи в позитивному світлі українські політичні партії, що базуються на платформі Державного Центру УНР. Стаття краще відповідала б заголовкові: „З якими партіями?“.

*

Уважаю невластивим в такій мірі — як це робить Добрянський — зв'язувати роллю і сам характер партії з тою чи іншою системою державного устрою. Ми маємо змогу обсервувати партії в різних устроях і у висліді не могли б ми погодитися із згаданою тезою. Ми бачимо, що і в демократичних устроях майже всі партії дають під сучасну пору більше доказів на те, що їхня дія дуже часто відбігає від інтересів цілоти нації і йде часто на шкоду нації. Взагалі обсервація дій політичних партій в демократичних устроях вказує більше на те, що вони входять в етап свого занепаду а не розцвіту. Майже у всіх здорових націях ми спостерігаємо тенденцію перенести тягар відповідальности за політичне життя з політичних партій — або на поодинокі особи (диктатура), або на трудово-творчі стани нації (синдикалістично-корпоративна система державного устрою). І тут не маємо чого боятися глянути правді ввічі, якщо навіть вона подекуди ще сьогодні не модна. Ми мусимо прийняти за факт, що не лише диктаторські чи авторитарні системи мають патент на зло побудову національного життя, але й навпаки — демократичні устрої на переломі між двома останніми війнами виказали своє відживання і того процесу їм не минути. Сьогодні маємо змогу обсервувати на примірі хоч би Франції, до чого доводить система демократичного устрою: брак стабільности, захитання авторитету держави в очах її громадян, неспроможність побороти господарський хаос через доктринерство поодиноких партій, корупція і хаос в багатьох переважливих ділянках суспільно-державного життя.

В американській пресі появилися по смерті міністра оборони США Форестала спомини одного з його приятелів про діяльність Форестала в Європі в часі після другої світової війни. І там написано ні більше ні менше, лише те, що вибори в Італії до парламенту вдалося виграти демо-

кратично-християнській партії завдяки безпосередньому втручанню в поодинокі потягнення тої партії експертів фінансованих Форесталом, а штрайк (чи не вуглекопів) у Франції припинено негайно після того, коли Форестал виасигнував на ту ціль 50.000 доларів. Бачимо, що якраз через партійно-політичну мережу в демократичному устрої просякають найчастіше чужі (а то й ворожі) впливи. Ми обсервуємо в останніх десятиліттях реакцію на той стан, що його витворила партійна система. В загальному ця реакція розвивається двома шляхами: на місце многопартійної системи приходять одна партія, що привласнює собі всі права, що їх мають всі інші партії в демократичній суспільности, — або намагання всередині самого демократичного устрою „направляти“ той стан в той спосіб, що номінально задержується демократичний устрій, але дуже часто чи то голову держави чи голову уряду наділюється такими повноваженнями, що вони мають змогу протидіяти шкідливим впливам партій. Але все це заходи, які не розв'язують основного питання.

Чи дійсно політичні партії є відзеркаленням бажань і потреб нації і чи, як такі, вони сповняють свою функцію? Ми схлонні до думки, що ні! Метод організації політичного життя за посередництвом політичних партій відумирає. — Усвідомлення суті поняття нації та поширення свідомости національної на широкі суспільні верстви спричинилося, без сумніву, до того, що широкий загал починає шукати за можливостями виявити свої бажання іншими шляхами, ніж тільки за допомогою політичних партій. Зріст ваги професійних спілок та станових організацій примушує застановитися, чи не по тій лінії піде розвиток організації методів вияву бажань широких верств. І якщо сьогодні не можна ще дійсно цілком певно покликатися на те, яка система вияву суспільної думки прийде на зміну існуючим партійним системам, то всетаки виродження та звихнення партійного життя в західному світі з одної сторони, а профанації демократичного устрою та партійної свободи вияву думки в країнах народних демократій із ССРСР на чолі з другою, викликають відповідну реакцію серед українців, чи в загальному — серед народів західного культурного круга.

Не зв'язуючи себе із жодною з тих концепцій, про які далше буду говорити, хочу підкреслити, що система партій, так питоменна демократичному світові, вже знаходить противияви в різних країнах. Це не тільки вияви фашизму в Італії. Дуже вказане — на мою думку — щоб українці приглянулися до таких проявів: — організація політичного життя в сучасній Іспанії (вплив родової аристократії, війська і церкви на керму держави), устрій нової португальської держави (замість різних політичних партій діють різні організації, побудовані не на принципі політичної зрізничкованости, а які незалежно від того мають вплив на державне життя Португалії; напр. деякі з них: Оборона Родина, Національна Фондація для Радости й Праці, Чин Матерей для національного виховання, Національна Унія, Португальська Молодь і т. д.), рух „перонізму“ в Аргентині, чи вкінці програма державного устрою ген. де Голя у Франції. На нашому українському ґрунті ми маємо твори визначних українських політичних діячів, які у противагу демократичному устроєві видвгають на місце партійної системи проєкт класократичної (В. Липинський), націократичної (інж. М. Сціборський), чи вкінці національно-солідаристичної (П. Боярський) систе-

ми організації нашого державного життя. Ми наводимо ці приміри на те, щоб вказати, що сьогодні і в чужинному світі і в українському йде цікава переоцінка ролі політичних партій і останнього слова ще не сказано. Але можна сумніватися, чи у висліді тої переоцінки політичні партії як інституції збержуть дотеперішню позицію та вплив на державне життя.

*

Куди складніше виглядає те питання, в аспекті українських відносин. Мусимо пам'ятати, що ми українці не маємо відповідної традиції в дії наших політичних партій і тому, відважуюся твердити: партії не зуміли закорінитися серед нашого суспільства. Якщо в нас діяли політичні партії, то майже завжди за часів окупації в рамках чужих державних устроїв, дуже часто як експозитури державних чи іншонаціональних партій, а через те їхній вплив на українське суспільство був відносно малий. Це зрозуміло хочби тому, що ми не мали майже ніколи умов свободного державного життя, в яких наші партії могли б розвинути свою дію. Якщо згадуємо про роки визвольних змагань 1917-1918 то треба об'єктивно ствердити, що ані українські соціалістично-демократичні партії з одної а консервативно-монархістичні з другої не здали свого історичного іспиту. І тут ми не входимо в те, яку частину вини за те несе ціле українське суспільство за неуспіх державного будівництва, а яку частину несуть партійно-політичні провідники того часу. Так чи інакше вони вийшли невдачниками з наших земель. І той момент відбивається вирішно на нашому політичному житті останніх 30 літ. Вплив того моменту проявляється у двох напрямках: політичні партії, що вийшли на еміграцію ставши предметом гострої дискусії та критики зі сторони суспільства відгородилися від нього і замкнулися в своїх геттах. Вони поступово відумирають і то не лише морально, але дослівно й фізично (напр. чисельні колись ряди партій С-деків чи С-ерів на еміграції не перевищали при кінці II. світ. війни кількох десятків осіб; але вони все ще оперують нині цифрами голосів чи мандатів, які „вони“ мали в часі визвольних змагань, стараючись вмовити в себе і в других, що „мандат має“ за ними). В парі з тим на рідних землях процес вияву свободної політичної думки розвивався в цілком іншому напрямі. Творяться революційні осередки із завданнями вести революційно-політичну боротьбу з окупантом і то з ясною тенденцією поза контролею наших тодішніх партій. Цей рух завершився в створенні УВО а пізніше ОУН. Ані одна з тих організацій ані своєю структурою ні дією не може бути клясифікована як „партія“, зокрема до кінця II. світової війни.

Цей двоподіл відбився фатально на наших політичних партіях. Всі вони були ізольовані від фактичного впливу на події на рідних землях а всею визвольною дією до кінця II. світової війни фактично займалася ОУН. І цей стан є зрозумілий, якщо узгляднити умови нашого поневолення. До того мусить бути пристосована ще дія еміграції. Але в жодному випадку не можна вважати за нормальне явище, коли по II. світ. війні в нас створилися нові чи віджили на еміграції старі (близько тузіна) політичні партії, які на всі сторони заявляють про свій зв'язок з процесами на рідних землях і стараються переконати себе і других, що той процес

МАТЕРІАЛИ ДО ІСТОРІЇ ПЛАСТОВОГО РУХУ

Навчені досвідом про те, як важко вже після кількох років збирати матеріали до історії організації, якщо вони ніде не опубліковані, вважаємо необхідним, — особливо в сьогодинний час нашого номадного життя, — фіксувати на сторінках нашого журналу по змозі як найобширніші матеріали до історії організації й діяльності Пласту за кордоном.

Як одну частину з цього матеріалу містимо нище статтю-звіт організації його діловода ГПС. За нею повинні слідувати відомості про виховну діяльність пластунів, виховну діяльність пластунок, як теж про організацію й діяльність Пластового Сенiorату.

Насвітлення пластової видавничої діяльності від 1945 р. дає поглядова стаття Т. Лискевича.

Історичні матеріали для початків Пластового Руху в США і Канаді дають офіційні звіти перших пластових з'їздів тих країн: 14/15 квітня 1951 в Нью-Йорку і 2/3 вересня 1951 в Торонто. На їх підставі зредатовані обі статті про перші роки Пласту в тих двох заморських краях.

Ми не перестанемо звертати увагу наших друзів на обов'язок як найбільніше надсилати нам матеріали до цієї рубрики.

Р е д а к ц і я

Осип Бойчук

Пласт в Німеччині і Австрії

в рр. 1945—1951

1. Відновлення пластової діяльності

Кінець другої світової війни застав великі маси української суспільності на еміграції в Німеччині й Австрії.

Негайно після того, як постали перші скупчення української еміграції, відновляється так у Німеччині, як і в інших країнах по цей бік залізної занавіси, пластова діяльність. Пласт, який не перестав діяти від часу його основи в 1911 р. і перетривав дві світові війни, заборону його діяльності Польщею в 1928 і 1930 рр., ліквідацію в Карпатській Україні 1938 р., — появився назверх зразу ж, як тільки вмовкли мотори бомбардувальників другої світової війни. Це було спонтанне відродження організації, якої ідеї все були живі й дорогі великій частині української молоді.

Зовнішні умовини для організації пластових частин в загальному не

були злі. Ні окупаційна влада західних держав, ні чинники УНРРА — не тільки не перешкоджували творенню скавтових організацій серед різнонаціональної маси втікачів, але навпаки, часто ці заходи підпомагали. Сприятливою обставиною було й те, що з часом були потворені однонаціональні табори ДП, в яких можна було приєднати для Пласту зібрану разом молодь.

Натомісць поважною перешкодою, особливо в початках, були передусім неустійнені житлові умовини еміграції та часте перенесення й переформування таборів ДП. Неодина пластовий осередок і неодна пластова частина переставала нагло існувати внаслідок ліквідації або перенесення одного чи другого табору. Перевезені на нові місця пластуни мусіли включатися в існуючі там осередки або творити пластова життя наново від основ.

Організаційну працю утруднювала ще й та обставина, що не в усіх

йде по лінії тільки їхніх програм чи концепцій. Це довело до страшно аморального жирування на визвольній боротьбі в краю, витрати енергії на внутрішньо-політичні спори, та повне занедбання двох основних завдань: а) організація та несення допомоги визвольним змаганням на рідних землях, та б) міжнародна акція в гармонії з тою акцією, що йде в краю. Вислід того стану такий, що наше політичне життя фактично так далеко відчужилося від потреб материка, що за нормальне явище стало вважати вищість партійного інтересу над загально-національним.

І тут не можна тої помилки приписувати тільки „недемократичним“ партіям. Навпаки! Хто зна, чи якраз вони не найменше грішать в тому випадку. Як не дивно, але основні промахи в тому відношенні ми бачимо якраз там, де найбільше мова про понадпартійність чи загальнонаціональне обличчя. Такими двома інституціями, що так себе звуть є УНРада з її ВО і УГВР, чи точніше ЗПУГВР. Перша з них декларативно нав'язує до обов'язків Державного Центру, але фактично стала знаряддям в руках частини політичних партій і осіб, які використовують ту фірму для покриття проявів з минулого з ясною шкодою для цілої української справи. (Маю в даному випадку на увазі відмову формально уневажнити т. зв. варшавський договір, заключений між Урядом УНР та Польщі в 1920 р.). Якщо йде про УГВРаду, чи точніше про її ЗП, яке виступає на еміграції, то воно також спираючись на своєму „мандаті краю“ робить з визвольної боротьби певний монополі свійого середовища. І для двох згаданих інституцій (за якими стоять поділені всі наші політичні середовища) нема жодного середника невідповідного, якщо тільки він веде до цілі: втримати мандат „легітимності“, згл. „визвольної боротьби“. Якщо б ми розглядали далі поодинокі політичні середовища, то там стан не кращий. Причина основна: — повне емігрантцтво нашого політичного життя при декларативному зберіганні не тільки зв'язку з краєм але й амбіцій і в майбутньому накинути свої рамки і методи організації нашого державного життя цілій українській нації.

Цей наскрізь нездоровий стан не може аж ніяк захоплювати нас пластунів. І тому тим більше ми не можемо переносити на наш ґрунт методів організації політичного життя інших народів — партійництва. Ми нарід в боротьбі за визволення не можемо роздрібнювати своїх сил на партійну диференціацію, яка для цілоти відбивається негативно. І якщо автор обговорюваної статті закликає нас черпати вартості зі скарбниці Заходу, то в жодному випадку тими вартостями не може бути перецелювання чужих партійних зразків на наш ґрунт.

Якщо ми пластуни бажаємо служити справі нашого визволення незалежно від тої чи іншої політичної програми чи того чи іншого державного устрою, то впершу чергу наша увага повинна концентруватися на здобуття знання в тих ділянках, які конечно потрібні при будові кожної держави, а які ми не могли вивчати в умовах окупації наших земель. І здобувши те знання ми повинні повертатися на нашу землю не як завойовники, але як ті, що нещастя хвилевої втрати рідного ґрунту використали для опанування тих ділянок, в яких ми зможемо бути допоміжними при творенні нашого суверенного життя на Рідних Землях.

випадках основниками пластових частин були давні пластові провідники й виховники, які спиралися б у своїй праці на зразках випробуваної та успішної пластової діяльності в краю. Дуже часто ініціатива основувати пластові частини виходила від самої молоді, або і від старших осіб, які однак ніколи не були в Пласті й не мали про нього ніякого уявлення. Вони переносили на терен новооснованих пластових частин здебільша організаційні форми й методи праці з різного роду товариств, що нічим до Пласту не були подібні та в цей спосіб створювали очевидну загрозу, що в різних осередках могли поставати пластові частини, що не тільки не мали нічого спільного з пластуванням, але навіть не були б подібні між собою. Брак всяких засобів комунікації та кордоні між поодинокими окупаційними смугами й державами утруднювали в початках у незвичайно великій мірі організаційне схоплення новопостаючих пластових частин.

2. Перший Загальний Пластовий З'їзд

Рівнобіжно з організацією пластових осередків і частин ішла й реорганізація Центрального Пластового Проводу.

До вересня 1930 р. центральною пластовою владою була Верховна Пластова Команда у Львові. В часи між 1930 а 1945 роками пластовим проводом був т. зв. „Пластовий Центр“, якого завданням було вести пластову діяльність без зовнішніх форм вияву, — під поверхнею суспільного життя. Коли ж з закінченням другої світової війни постала для Пласту на еміграції можливість вийти знову на поверхню — було необхідним приноровити й центральний пластовий провід до нових завдань.

Найбільша частина української еміграції опинилася силою обставин в американській окупаційній смузі Німеччини. Разом із нею знайшлася там і переважна частина давних пластових провідників, які й приступили до створення центрального пластового проводу. Пластові про-

води, які творилися по інших окупаційних смугах Німеччини й інших країнах, — відразу вважали себе тільки тереновими проводами, шукали зв'язку з проводом твореним в американській смузі Німеччини й підпорядковувалися йому.

В днях 9.9. і 19.9.1945 р. відбулися в Карльсфельді біля Мюнхену (під проводом місцевого кошового — Петра П'ясецького) наради давних пластових провідників із представниками „Пластового Центру“, на яких обговорювано зовнішню форму відновленої пластової організації та її проводу.

До другої світової війни існував побіч пластової організації на рідних землях ще „Союз Українських Пластунів Емігрантів“ (СУПЕ) із осідком у Празі. Він об'єднував пластові частини поза рідним краєм (ЧСР без Карпатської України, Данція, Австрія, Німеччина, Франція, Італія, США, Швеція, Єгипет). СУПЕ був зліквідований німцями при розгромі Чехословаччини. На нараді в Карльсфельді дня 9.9.45. постановлено відновити СУПЕ і в ньому об'єднати пластові частини на еміграції. Дня 19.9.45 р. Пластовий Центр дав свою згоду на те, супроти чого скликано на дні 6. і 7.10.1945. до Карльсфельду Пластову Конференцію, яка стала Першим Загальним Пластовим З'їздом на чужині.

На цьому з'їзді було прийнятих 71 учасників та 15 гостей. Право голосу прислужувало 46 учасникам. Були це представники американської й бритійської смуги Німеччини та Австрії.

З'їздом проводила Президія в складі: Юрій Старосольський, Євген Кульчицький та Наталя Балашка. Секретарювали: Роман Рогожа та Ганка Коренець.

З'їзд схвалив відновлення Пласту на еміграції під назвою „Союз Українських Пластунів Емігрантів“ та обрав першу Команду СУПЕ в складі: командант — Атанас Фіголь, 1-ий заступник — Євген Кульчицький, 2-ий заступник — Кекилія Паліїв, секретар — Роман Рогожа, референт організації й діяльності чоловічих пластових частин Яро Гладкий, референт організації й діяльності жіночих пластових частин — Ганка

Коренець, економічний референт — Роман Мицик, референт преси й пропаганди — Юрій Старосольський, референт зв'язку — Ярослав Рак.

Рівночасно обрано Контрольну Комісію в складі: Михайло Бажанський, Володимир Врецьона і Марія Шафранська.

ПЕРШИЙ ПЕРІОД ОРГАНІЗАЦІЇ

3. Організаційні завдання Команди СУПЕ.

Найголовнішим організаційним завданням, що стояло перед Командою СУПЕ, було:

1. охопити організаційно новопосталі пластові частини та надати їм традиційні форми Українського Пластового Уладу,
2. встановити місцеві, обласні і крайові пластові проводи,
3. пов'язати так пластові проводи як і місцеві частини з Командою СУПЕ.

Організацію оперто на чотиростепенності уладів: Новаків, Юнаків, Старших Пластунів і Сеніорів. Територіяльно поділено круг діяння Команди на Краї, Області й Копі.

Ці напрямні були зібрані в Обіжниках Команди СУПЕ та доданих до них Інструкціях. Вже дня 23.10.1945 появився Обіжник ч. 1/45, в якому повідомлено про віднову діяльності СУПЕ та склад Команди СУПЕ, а також подано ідейні основи відновленої діяльності з навіязанням до пластової традиції. Постанови про форму організації пластових частин та Пластових Проводів були поміщені в Інструкції ч. 2/45 до Обіжника ч. 1/45.

Випрацьовано правильники: спершу для внутрішньої діяльності самої Команди СУПЕ, а потім для поодиноких уладів і проводів. З огляду на чисельність пластових осередків, які не все були забезпечені потрібною кількістю досвідчених пластових провідників, місцеві пластові проводи були часто творені не в нормальній формі Кошових Команд, а тільки у виді Ініціативних Пластових Гуртків, що в них могли бра-

ти участь також непластуні, які давали запоруку ведення діяльності згідно з пластовими засадами.

Мимо незвичайних комунікаційних труднощів наладжано зв'язок із осередками, краями та їхніми проводами.

4. Розвій пластової організації на поодиноких теренах

І. НІМЕЧЧИНА:

а) Американська смуга.

Як уже вище згадано, в американській смузі Німеччини найшлася найбільша частина давних пластових провідників і більшість української молоді взагалі. На тому терені діяла теж безпосередно Команда СУПЕ. Це давало можливість саме на цьому терені перевести найшвидше правильну пластову організацію. Однак — як виявилось — інші смуги і краї теж не оставали позаду.

З хвилею створення однонаціональних ДП таборів і поступаючою в зв'язку з тим деякою стабілізацією побутових умов української еміграції, — устійнилися також осередки діяльності Пласту.

В загальному Пласт діяв — довше або коротше — в таких осередках американської смуги:

Alt Oetting, Ansbach, Aschaffenburg, Augsburg, Bad Woerishofen, Bamberg, Bayreuth, Beblingen, Berchtesgaden, Dillingen, Dornstadt, Eichstett, Elwangen - Jagst, Erlangen, Ettlingen, Feldafing, Forchheim b. Nuernberg, Forchheim b/Neumarkt, Filseck, Fuessen, Ganacker, Hanau, Ingolstadt, Karlsruhe, Kleinkötz, Kornberg, Korbach, Landshut, Leipzig, Ludwigsburg, Mainz-Kastel, Mannheim, Menschenhof b-Kassel, Mittenwald, Mitterteich, Muenchen -Stadt, -Freimann, -Schleissheim, -Funk, Neubeuern, Neumarkt-Opf., Neu Ulm, Oberzenn, Pfarrkirchen, Pollanten, Regensburg, Schwandorf, Straubing, Traunstein, Ulm, Vilshiburg, Weissenburg, Weyarn, Wildflecken.

За станом на 31.12.1946 р. терен американської смуги був поділений на чотири області, в яких було діяльних 32 пластові осередки:

1. Область Ашафенбург: зорганізована в листопаді 1945 р. Склад Обласної Пластової Команди: командант — Михайло Бажанський, члени: Наталя Макаревич, Володимир

Масюк, Дарія Хухра, Володимир Барагура.

До області належали осередки: Ашафенбург, Бамберг, Карльсруге, Корнберг, Майнц-Кастель, Мангайм.

2. Область **Регенсбург**: організована в грудні 1945 р., коли то призначено Тимчасову Обласну Пластову Команду під проводом о. Богдана Ганушевського. Обрана на I Обласній Пластовій Раді дня 3.5.1946. Обласна Пластова Команда діяла в складі: командант—Михайло Іваненко, члени: Осип Бойчук, Ярослав Кужиль, Ірина Любчак, Михайло Наконечний, Мирон Утриско, Тарас Ганушевський.

До області належали осередки: Ансбах, Байройт, Ерланген, Мітертайх, Ноймаркт/Опф, Обернцен, Пасав, Поллентен, Пфаркірхен, Регенсбург і Форхгайм.

3. Область **Мюнхен**: організована в першій половині 1946. Дня 7.7.46 р. обрана була Обласна Пластова Команда в складі: командант—Юрій П'ясецький, члени—Богдан Козак, Марія Мудрик, Роман Рогожа, Дам'ян Кордуба, Василь Кунда, Роман Якемчук.

До області входили осередки: Берхтесгаден, Вайсенбург, Інгольштадт, Ляндсгут, Міттенвальд, Мюнхен-Місто, Мюнхен-Фрайман і Нойбоєрн.

4. Область **Авгсбург**: знаходилася в стані організації, але до її оформлення з огляду на недостатку в місці осідку відповідного числа вироблених пластових провідників ніколи не прийшло. Осередки, які мали належати до цієї області, а саме: Авгсбург, Бад Верісгофен, Ділінген, Ельванген, Новий Ульм, в цілості приділено до області Мюнхен.

б) Бритійська смуга

Значно важче доводилося вести організаційну працю пластовим провідникам у британській смузі. На цьому терені знайшлися переважно маси українських фабричних і хліборобських робітників, вивезених німцями на примусові роботи, намісць дуже мало втікачів зпоміж інтелігенції. Кількість давних пластових провідників була на цьому терені мінімальна.

Другою важною перешкодою було те, що більша частина української

суспільності в цій смузі походила зі східних українських земель, де ізза політичних обставин Пласт не мав змоги діяти, а запряжена в службу тамошного режиму молодеча організація „піонерів“ доводила до неоправданих але негативних аналогій з Пластом.

Також і зовнішні обставини життя еміграції не сприяли тут розростові пластової діяльності. На терені британської смуги довше, чим на терені американської, існувала непевність відносно репатріації, а британські окупаційні власті відмовлялися від формального дозволу вести пластову роботу. Творення единаціональних ДП таборів не було в британській смузі ніколи так докладно переведене, як в американській, а розкиданість не тільки самих таборів ДП, але й частин української молоді по різнонаціональних таборах, спиняли успішну організацію пластового життя. Врешті пливкість ДП таборів, — ця головна перешкода в правильній пл. роботі — не закінчилася на тому терені й досі.

Мимо цього однак заобсервоване на інших теренах спонтанне поставання пластових з'єднань відбувалося з неменшим розмахом і в британській смузі. Але обставина, що тут до Пласту почала горнутися у великій кількості молодь у майже дозрілому віці, яка в своїх юних роках не мала змоги перейти в Пластового виховання й вишколу в Уладі Пластових Юнаків, — відємно відбилася на поземі пластової організації. Брак досвідчених пластових провідників та згадане вже часте переносування ДП таборів не дозволило закріпити пластової організації за традиційними формами і доводило до стану плинності так пластових осередків, як і частин. Утруднення комунікації з американською смугою не дозволяло Команді СУПЕ безпосередньо приложити рук до покращання цих обставин.

Натомісць пластові частини молодших уладів (Новацтво й Юнацтво) особливо в тих осередках, де знайшлися досвідчені пластові провідники, не оставали позаду аналогічних частин американської смуги.

Перші пластові частини постають у британській смузі дня 1.11.1945 р. в Гайденаві під проводом Леоніда Ба-

чинського. За станом на 31.12.1946. існували після різних флюктуацій такі пластові осередки: Батгорн, Білефельд, Гайденав, Галендорф, Ганновер, Кіль, Мінден, Мунстер, Оснабрюк, Райне.

Пластовий провід смуги формувався на Пластових Зональних З'їздах, а саме:

Перший Пластовий З'їзд смуги відбувся в Гайденаві дня 25.11.1945 р. в приязні 8 учасників, під назвою: „Обласний Пластовий З'їзд“. На ньому обрано Обласну Пластову Раду під проводом Леоніда Бачинського й Обласну Пластову Команду під проводом Євгена Ю. Пеленського.

Другий Пластовий З'їзд смуги відбувся дня 31.3.1946. знову ж у Гайденаві при участі 20 осіб. Мимо герметичного відокремлення британської смуги від американської, участь у цьому З'їзді взяв представник Команди СУПЕ Атанас Мілянчик. На З'їзді обрано „Теренову Пл. Раду“ і „Теренову Пл. Команду“, — першу під проводом Леоніда Бачинського, другу під проводом Євгена Ю. Пеленського. Склад цього Зонального Пластового Проводу затвердила Команда СУПЕ дня 9.5.1946. Від 1.7.46. — пластовий провід британської смуги спочивав виключно в руках Леоніда Бачинського.

II. АВСТРІЯ

Подібно як у Німеччині — відбувалося і в Австрії спонтанне відновлення й організація пластового життя в різних осередках української еміграції, а то зараз же в другій половині 1945 р. Початковою датою організованої діяльності Пласту — це день 6 жовтня 1945, коли то організовано за ініціативою Юрія Цегельського перший гурток УПЮ „Вовки“ в Ляндеку. Цей гурток був першою організованою клітиною Пласту в Австрії. Він дав почин до організації Куреня УПЮ-ів, що сталося кілька днів пізніше. Дня 9.10.1945. постає перше з'єднання УПС також в Ляндеку. Того ж дня створено Пластовий Кіш у Ляндеку із Ю. Цегельським як кошовим. Організація пластового життя в інших осередках відбувалася так: в половині листопада 1945 організовано Кіші в Зальцбургу й Іннсбруку, а

в грудні 1945 основано перший пластовий гурток у Куфштайні. Осередок Вілльях організував себе в квітні 1946, а Форальберг із містами: Брегенц, Дорнбірн, Гогенемс, Іеніс та Фельдкірх відбув свої перші організаційні сходня 30.6.1946. Найпізніше організувався Грац бо щойно 24.12.1946 обрано там першу команду студентського пластового куреня, який тоді там організовано.

Зовнішні обставини діяльності не всюди були добрі. Окупаційна влада в початках організації пластового життя була рівнодушна, опісля почала прихильно ставитися до творення пластових частин. Пластові з'єднання одержували допомогу в організації з боку чинний УНРРА, де обов'язки старшин суспільної опіки виконували часто чужоземні скапти, як приміром англійка скм. Геґе в Зальцбургу та канадійка скм. А. Принтісс в Ляндеку, — а то зокрема в придбанні пластових одностроїв та при організації пластових таборів і вишкільних курсів. Постава українського громадянства до Пласту була наскрізь прихильна.

Організація осереднього пластового проводу в Австрії припадає на жовтень 1945. Тоді група давних пластунів в Іннсбруку обрала споміж себе „Ініціативну Команду“, зложену з 5-ти членів: Юрій Цегельський, Євген Спольський, Богдан Чайківський, Ірина Хойнацька та Б. Кучменда. Ініціативна команда рішила:

- 1) розпочати планову організаційну й виховну працю серед молоді,
- 2) узгіднити свою діяльність із Центральним Пластовим Проводом у Німеччині.

На день 26.12.1945. скликано до Ляндеку 1-ий Крайовий Пластовий З'їзд (названий 1-ою Крайовою Пластовою Радою) із представників Тиролу і Зальцбурга, на якій обрано першу Крайову Пластову Команду для Австрії в складі: командант — Никифор Гірняк, заст. команданта — Юрій Цегельський, секретар — Ірина Хойнацька-Чайківська, скарбник — Осип Шидловський, референт організації — Богдан Чайківський, референт діяльності — Михайло Звонок, референтка жіночих частин — Ольга Волошук, референт УСП — Мирослав Навроцький.

Після узгодження напрямних організації й діяльності з Командою СУПЕ у Мюнхені в січні 1946 та із за здекомплектування складу Крайової Пластової Команди скликано на день 21.3.1946. до Іннсбруку 2-ий Крайовий Пластовий З'їзд (називаний теж 2-ою Крайовою Пластовою Радою) з представників Тиролю, на який обрано Крайову Пластову Команду в складі: командант — Никифор Гірняк, 1-ий заст. команданта — Юліан Каменецький, 2-ий заст. команданта, суддя і референт видань — Володимир Савчак, секретар — Ірина Хойнацька-Чайківська, референт діяльності — Богдан Чайківський, референт господарки — Осип Шадловський, референт на Область Тироль — Михайло Звоник. Терен краю поділено на дві області: 1) Тироль із Форальбергом з осідком в Іннсбруку і 2) Горішня Австрія з Каринтією з осідком у Зальцбургу. Ці області знесено при кінці 1946 р., а пластові осередки підчинено безпосередньо Крайовій Пластовій Команді.

Третій Крайовий Пластовий З'їзд (називаний 1-им Крайовим З'їздом СУПЕ в Австрії) відбувся в Зальцбурзі в днях 17-18 листопада 1946 з нагоди 35-ліття УПУ в приявности біля 100 учасників, які репрезентували пластові осередки: Віллях, Грац, Зальцбург, Іннсбрук, Куфштайн, Ляндек і Форальберг. З'їздом проводила Президія в складі: голова З'їзду — Никифор Гірняк, заст. голови — Юліан Каменецький, секретарювали: Григор Бобків та Володимир Жяла. Обрано Крайову Пластову Команду в складі: командант — Никифор Гірняк, заступник команданта й діловод організації й діяльності жіночих пластових частин — Ірина Хойнацька-Чайківська, секретар — Богдан Чайківський, діловод зв'язку — Мирослав Раковський, діловод преси й інформації — о. Михайло Коржан, референт господарки — Роман Сенчук. До Контрольної Комісії увійшли: Юліан Каменецький, голова і Володимир Гриньовський і Емілія Войнаровська, — члени.

В дальші роки організаційні справи в Австрії йшли рівнобіжно до таких же проблем у Німеччині. Після деякої стабілізації таборів ДП закріпився за станом на 31.12.1946. такий організаційний стан краю: Крайова

Пластова Команда в Іннсбруку та пластові осередки: Віллях, Грац, Зальцбург, Іннсбрук, Куфштайн, Ляндек і Форальберг (Брегенц, Гогенемс, Дорнбірн, Геціс, Фельдкірхен).

Найбільшою перешкодою в організації пластової праці була герметична відокремленість не тільки Австрії, як цілоти, від Німеччини, але також відокремленість поодиноких окупаційних смуг в самій же країні. Мимо цього зв'язок Крайової Пластової Команди з Командою СУПЕ встановлено доволі тісний.

5. Нові розвоєві тенденції.

З кінцем 1946 р. був закінчений перший період організації пластових з'єднань і проводів на терені діяння Команди СУПЕ: в американській і британській смугі Німеччини, в Австрії, Франції й Італії.

Етапом до цього завершення був другий Загальний Пластовий З'їзд, що відбувся в Карлсфельді в днях 27.-28.4.1946 р. Підчас коли на першому З'їзді були приявні індивідуально запрошені пластові провідники, — то участь у другому З'їзді взяли вже офіційні представники діючих пластових осередків, частин та їхніх з'єднань так у Німеччині як і в Австрії. З'їздом проводили: Бвген Кульчицький, Юрій Старосольський, і Софія Янів. Секретарювали: Осип Бойчук та Галина Крохмалюк.

З'їзд дав образ організаційного стану Українського Пласту на еміграції та випрацював ряд рамових постанов у комісіях: ідеологічній (голова — Бвген Кульчицький), організаційно-діяльностей (Яро Гладкий), для справ новаків (Теодосій Самотулка) для справ юнаків (Олександр Бережницький), для справ старших пластунів (Іреней Темницький), пластового сеніорату (Северин Левицький), видань і пропаганди (Юрій Старосольський), господарсько-фінансовій (Роман Мицик) і стилістично-мовній (Іван Манастирський).

Нову Команду СУПЕ обрано в такому самому складі, що й попередня. До Контрольної Комісії увійшли: Михайло Бажанський, Осип Бойчук і Марія Шафранська.

Пройдений етап організаційної роботи давав можливість оцінити її

висліди та проаналізувати потреби. Організаційні форми Пласту були оперті на давних зразках УПУ-Уладу. Однак положення Пласту на чужині різко різнилося від його положення на рідних землях. Безпосередня зустріч із чужонаціональними скавтовими організаціями та міжнародними скавтовими установами, чисельний зріст членства, потреба забезпечити організацію потрібними господарськими засобами, необхідність живої видавничої діяльності, — все це вимагало внесення деяких змін в організаційну структуру Пласту. Не малу роль грав при тому й психологічний момент, — еволюція в сприйманні нашого становища як політичної еміграції.

Притоку до переведення цих змін дало бажання залегалізувати пластову організацію в державних адміністраційних властей і випрацювання для тієї цілі статуту організації.

Проект статуту зладив член Команди СУПЕ Ярослав Рак. Цей проект був основно продискутований, поданий пластовим провідникам у терені і врешті його проект був предложений Третьюму Загальному Пластовому З'їздові 15.3.1947.

Новий статут перевів ряд засадничих змін у дотеперішній організаційній структурі пластової організації.

Перш за все змінено саму назву організації. Команда СУПЕ стала на становищі, що українські пластуні діють всюди там, де кине їх доля і віддають свою службу Батьківщині незалежно від того, чи діють вони на рідних землях, чи поза ними. Українські пластуні не вважають себе в сучасну хвилю емігрантами, а тільки висланниками Батьківщини поза її кордони, де вони мають виконати окреслене завдання. Тому відкинено з назви слово „емігранти“ й устійнено як назву організації „Союз Українських Пластунів“.

Засадничою зміною, введеною статутом, було переведення чіткого поділу організації, — відділяючи так організацію як і діяльність пластунів від організації й діяльності пластунів. Вдержано вправді єдність організації та один зверхній провід над нею, але розділено її на дві вітки, які діють майже незалежно від

себе. Такий поділ був диктований в першу чергу відмінністю виховних завдань відносно чоловічої й жіночої молоді; другорядну роль грали теж огляди на організаційну структуру чужонаціональних і міжнародних скавтових організацій, де цей поділ є чітко переведений.

Дальше відділено адміністрацію організації від виховного проводу. Це виявилось конечним тому, що адміністраційні чинности Команди СУПЕ зросли непомірно з хвилею організаційного схоплення пластових з'єднань в різних країнах. Впрочим самі технічно-адміністраційні чинности Уладу, як цілий господарський сектор діяльності з його видавництвом, торговельними підприємствами, зв'язки, зовнішня репрезентація, евіденція й рух членства і т. п., вимагали великого вкладу праці, хоч з чисто виховною діяльністю не мали нічого спільного, а тільки її вможлилювали й підпомагали. Розподіл переведено в цей спосіб, що для виховних справ створено окремі виховні діловодства: Командата Пластунів і Командантки Пластунів разом із їхніми Булавами та підлеглими їм виховними органами в нищих Пластових Проводах (Паланкові й Кошові).

З формальних змін треба згадати зміну назв пластових проводів. Впроваджено замість означення „Команда“ — назву „Старшина“.

Врешті змінено форму зверхніх органів організації та спосіб їх покликання. Загальний З'їзд постановлено відбувати раз на два роки. В часі між З'їздами функції найвищого органу віддано Пластовій Раді, а виконні функції Пластовій Старшині, призначеній Радою і відповідальній перед нею.

6. Третій Загальний Пластовий З'їзд у Регенсбурзі

15.—16. 3. 1947.

Проект статуту був предложений до схвалення Третьюму Загальному Пластовому З'їздові, що був скликаний до Регенсбурга в днях 15. і 16. 3. 1947.

Участь у цьому З'їзді взяло 162 пластових сеніорів та 45 старших

пластунів і пластунок. Право голову прислужувало 146 особам.

З'їздом проводила Президія в складі: Михайло Іваненко, Марія Мудрик, Володимир Процюк, секретарювали: Степан Щуровський, Фалина Любинецька, Тереса Шарко.

З'їздові пропонується на письмі звіт із діяльності Команди СУПЕ, який стверджував, що організаційний період діяльності закінчений і Пласт входить в етап поглиблення змісту праці.

Предложений проект статуту був схвалений з незначними доповненнями з'їздовою статутово-організаційною комісією. Це був статут для крайових пластових організацій, складений під кутом потреби легалізації його в адміністративних властях поодиноких країн. Передбачені в ньому керівні органи: Крайова Пластова Рада і Крайова Пластова Старшина — це були пластові проводи поодиноких країн.

Натомість обрана III-ім Загальним Пластовим З'їздом Пластова Рада і призначена нею Пластова Старшина мала повнити не тільки обов'язки Крайового Пластового Проводу в своїм власнім краю, себто в американській смузі Німеччини, — але була — в продовженні діяльності Команди СУПЕ — Центральним Пластовим Проводом. Згідно з тим призначена дня 16.3.47. Старшина діяла в подвійному характері й під подвійною назвою: 1) як Головна Пластова Старшина — для цілого Союзу Українських Пластунів і 2) як Крайова Пластова Старшина для американської смуги Німеччини. Обрана З'їздом Пластова Рада вела свою діяльність як „Головна Пластова Рада“.

Головну Пластову Раду обрано в складі: Голова — Атанас Фіголь, — члени: Павло Богацький, Осип Бойчук, Ярема Весоловський, Ярослав Гладкий, Михайло Іваненко, Ганка Коренець, Євген Кульчицький, Ірина Любчак, Володимир Масюк, Марія Мудрик, Кекилія Палів, Ярослав Рак, Юрій Старосольський, Віталій Турчик, о. Дмитро Шевчук, Євген Храпливий, Володимир Янів.

Перевірну Комісію обрано в складі: Михайло Бажанський, Зенон Корчинський, Марія Шафранська, — за-

ступники: Володимир Лучкань, Ірина П'ясецька.

Головна Пластова Рада призначила дня 16.3.1947. Головну Пластову Старшину в складі: голова — Атанас Фіголь з уряду, як голова ГПРади, 1-ий м-голова — Ярослав Рак, 2-ий м-голова — Ганка Коренець, секретар — Юрій П'ясецький, Головний Командант Пластунів — Яро Гладкий, Головна Командантка Пластунок — Кекилія Палів, діловод господарки — Іван Гаврилів, діловод організації — Осип Бойчук, діловод інформації і видань — Євген Кульчицький, діловод зв'язку — Роман Рогожа.

ДРУГИЙ ПЕРІОД ОРГАНІЗАЦІЇ

7. Перехід на нові організаційні форми

Третій Загальний Пластовий З'їзд поставив ГПСтаршину перед завданням перевести в життя новосхвалені постанови статуту.

Були уневажені давніші правильники, об'їзники й інструкції, які не відповідали постановам нового статуту, а на їх місце видано нові. Так приноврено до нових вимог правильник для обласних пластових старшин, для станичних пластових старшин і уповноважених, правильник для „Пласт-Приятю“, устійнено однорodne назовництво. Для ясності зібрано давніші, вдержані в силі постанови Команди СУПЕ та оголошено їх в новооснованому неперіодичному Віснику ГПСтаршини „Пластові Вісті“, в якому появлялися всі дальші постанови ГПС, що мають загально-обов'язуючу силу в Пласті. Всіх чисел „Пластових Вістей“ вийшло 7.

За новими організаційними приписами були переорганізовані всі крайові, обласні й місцеві пластові проводи. Крайові пластові Ради і Старшини були зорганізовані тільки в країнах з наявною більшою кількістю членства, а саме в американській і британській смугах Німеччини та в Австрії. У всіх інших країнах встановлено проводи у виді Уповноважених Головної Пластової

Старшини. Ця реорганізація — з konieczними для цього крайовими й обласними з'їздами та загальними зборами станиць була закінчена в 1947 р. Організаційна схема СУП після тієї реорганізації виглядала так:

I. НІМЕЧЧИНА

а) Американська смуга.

Обов'язки Крайового Пластового Проводу виконувала Головна Пластова Рада і Старшина. Розбудовано Булави Головних Командантів: Пластунів і Пластунок, які взяли все ціло в свої руки ведення виховної пластової діяльності. В склад Булав уходили Референти поодиноких Уладів: УПН, УПЮ, УСП, потім і УПС. На місце Обласних Пластових Команд обрано Обласні Пластові Старшини. Коші перетворено в Станиці, Ініціативні Пластові Гуртки зліквідовано, а на їх місце призначено одноособові місцеві пластові проводи у виді Уповноважених Крайової Пластової Старшини.

1. Область Ашафенбург. — Склад Обласної Пластової Старшини, обраної Обл. Пл. З'їздом 29.11.1947.: голова Михайло Бажанський, паланковий — Андроник Копистянський, паланкова — Дарія Хухра, члени — Володимир Барагура і Антін Хухра.

2. Область Мюнхен: Склад Обласної Пластової Старшини, обраної Обласним З'їздом 18.4.1948.: Голова — Володимир Процюк, паланковий — Юліан Боднарук, паланкова — Фалина Любинецька, члени: Рома Дзюбинська, Василь Кунда та Віра Павликовська.

3. Область Регенсбург: Склад Обласної Пластової Старшини, обраної Обласним З'їздом 3.5.1947.: Голова — Михайло Іваненко, паланковий — Володимир Приймак, паланкова — Анастасія Смеречинська, члени: Володимир Книш, Сидір Комаринський, Михайло Наконечний, Мирон Утриско.

Пластові Станиці були зорганізовані:

1. Область Ашафенбург: Ашафенбург, Вісбаден-Кастель, Етлінген, Цуффенгаузен.

2. Область Мюнхен: Ашафенбург, Бад Верісгофен, Берхтесгаден, Вайсенбург, Веярн, Ділінген, Міттенвальд, Мюнхен-Місто, Мюнхен - Фрайман, Новий Ульм.

3. Область Регенсбург: Байройт, Інгольштадт, Ляндсгут, Регенсбург. Місцеві Уповноважені КПС були встановлені в місцевостях: Ельванген, Шюртен, Ерлянген, Ноймаркт Опф., Пфаркірхен.

Окрім того існували пластові осередки, в яких діяли тільки малі частини одного з Уладів і в них не було встановлених місцевих пластових проводів (Стефанскірхен, Ротенбург і ін.). Інші менші пластові осередки, положені близько більших осередків, були прилучувані безпосередньо до цих більших Станиць (Волькерінг до Регенсбургу й ін.).

б) Бритійська смуга.

Приноврення до нових організаційних форм започатковано в брит. смузі Третім Кр. Пл. З'їздом 2.6.1947. у Гайденау у приявності 27 учасників. Були заступлені осередки: Батторн, Білефельд Галендорф, Ганвер, Гайденау, Кіль, Любек, Мінден, Мунстер і Оснабрюк. Приявний був теж член Булави ГКоманданта Пл-нів Теодосій Самотулка. З'їздом проводив Леонід Бачинський, секретарювала Надія Дячук.

Обрано Кр. Пл. Раду: голова — Леонід Бачинський, члени: о. Володимир Івашко, Віра Мадяр, о. Осип Каменецький, Ірина Матла, Євген Целенський, Володимир Шехович, Мирон Заклинський, Надія Дячук, Степан Жмуркевич, Тадей Атаманюк.

До Перевірної Комісії обрано: Марко Бачинський, Михайло Демчинин, Теодосій Крупа.

КПРада призначила КПСтаршину в складі: голова — Леонід Бачинський — з уряду, як голова Ради, м-голови: Євген Целенський і Володимир Шехович, діловод організації — Ярослав Горга, діл. господарки — Теодосій Крупа, діл. зв'язку — Степан Жмуркевич. Діловодства Кр. Кмдант Пл-нів і Кр. Кмдантки Пл-нок об'яв сам голова КПСтаршини, а діловодство інформації й видань — Євген Целенський.

в) Французька смуга.

Найтяжчі в порівнянні з іншими смугами умовни життя й буття української еміграції у французькій смузі Німеччини були причиною того, що пластова діяльність на цьому терені почалася найпізніше, а саме щойно на початку 1947. р. в осередках: Фрайбург, Ванген, Ліндау, Фрідріхсгафен, Фішбах. Провід над пим краєм доручила Команда СУПЕ Романові Мариновичові, встановлюючи його в грудні 1946. р. своєю зв'язковим.

Обставини для праці були дуже несприятливі. Українська еміграція була розсіяна дрібними групами по різних місцевостях, що унеможливило організації пластових частин. Майже цілковитий брак інтелігенції утруднював підшукування пластових провідників, так що часто доводилося допускати до пластової роботи особи зпоза Пласту. Тому й Пласт на цьому терені за весь час його існування й досі не міг досягнути чисто пластових організаційних форм. Ці недоліки організаційної натури надолужував Крайовий Пластовий Провід інтенсивним налаштуванням міжнародних зв'язків із чужонаціональними скавтовими організаціями, чому сприяло прихильне ставлення до Пласту чужоземних скавтів, діяльних в апараті УНРРА, та саме географічне положення терену.

Ставлення французької окупаційної влади до Пласту було диктоване загально - політичним положенням. Вона uznавала в загальному скавтинг ДІ національностей, натомість не признавала поодиноких національних скавтових організацій. Однак будьяких поважних перешкод в діяльності не було.

З важніших моментів організаційного порядку треба відмітити наступні:

В днях 21. і 22. 5. 1947, відбулася у Фрайбурзі Бр. I-а Пластова Конференція при участі 17. представників таких осередків: Ванген, Ліндау, Равенсбург, Фішбах, Фрайбург і Фрідріхсгафен.

Проводив Конференцією Роман Маринович, його заступником був о. Ігнатій Галушка, — секретарювала Марта Роговська.

На Конференції узгіднено пляни організації й діяльності в смузі та обрано співробітників Зв'язкового в особах: Ірина Зелена, Марта Роговська і Нестор Угера.

Дня 22.10.1947. встановила Гол. Пл. Старшина Романа Мариновича своїм Уповноваженим на французьку смугу Німеччини й затвердила потім на його пропозицію його співробітників в особах: Микола Осідач для справ пластуни і Марта Роговська для справ пластунок. Після виїзду цих співробітників із Німеччини їх пости остали необсажені.

Французька окупаційна смуга була поділена ще на дві частини: південну і північну. Північна частина була відділена від полудневої так само, як і від інших окупаційних смуг і в'їзд до неї був дуже утруднений. Відносини, серед яких жила українська еміграція на цьому терені були дуже невідрадні. Вона перебувала в чужих, переважно польських таборах, без провідників та без інтелігенції, дуже довго під загрозою примусової репатріації, без зв'язку з центральними українськими установами і поза обсягом українського організованого життя.

Щойно з початком 1948, р. зорганізовано на тому терені за почином Крайового Уповноваженого пластові частини в о середках: І найзенав, Бад Крайцнах, Трієр.

II. АВСТРІЯ

Також на терені Австрії приноврено пластова життя до нових організаційних форм. В продовж другої половини 1947 р. перетворено Кошові Команди на Станичні Старшини, після чого відбувся в днях 1. і 2.11.1947. в Ляндеку 4-ий Крайовий Пластовий З'їзд (називаний 2-им Крайовим Пластовим З'їздом), скликаний уже за новим статутом. На ньому були заступлені пластові осередки: Грац, Зальцбург, Іннсбрук, Куфштайн, Ляндек і *Форальберг. Учасників З'їзду з правом голосу (УСП й УПС) — 72. З'їздом проводили: Володимир Гриньовський і Юліян Каменецький, секретарювали: Володимир Скоцень і Василь Палієнко.

З'їзд обрав Крайову Пластову Раду в складі: голова Юліян Каменецький і члени: Григор Бобків, Емілія

Войнаровська, Марія Гриньовська, Ольга Дорожовська, Михайло Машовець, Мирослав Раковський, Петро Ракочий, Андрій Харак, Богдан Чайківський, Любомир Білик, Наталія Закидальська, Роман Сенчук, Володимир Скоцень, Ярослав Чума, Тарас Ключко і Василь Палієнко.

До Перевірної Комісії обрано: Володимир Гриньовський, Наталія Лопатинська, Володимир Винницький — члени, і Володимира Падох і Володимира Ничай, заступники.

Крайовою Пластовою Радою була призначена дня 3.11.1947. Крайова Пластова Старшина в складі:

голова — Юліян Каменецький з уряду, як голова КПРади, 1-ий заступник голови — Емілія Войнаровська, 2-ий заст. голови — Богдан Чайківський, секретар — Іван Головінський, Крайовий Командант Пластуни — Григор Бобків, Крайова Командантка Пластунок — Ірина Хойнацька-Чайківська, діловод господарки — Роман Сенчук, діловод організації і зв'язку — Мирослав Раковський, діловод фізкультури Любомир Білик, діловод інформації й видань о. Микола Комар.

8. Початок еміграції до країн нового поселення

Посторонній глядач міг би критично придивлятися цій метушливій розбудові пластової організації на теренах тимчасового побуту в Німеччині й Австрії, яка відбувалася так, немов би ця організація, її установи й членство мали на постійно, або принайменше на довгий час оставати в цих країнах. Такому глядачеві могла б видатися енергія, вложена в цю організацію, даремно витраченим трудом, якого здобутки й так приречені на скоростийну коначну ліквідацію. Але з пластового становища це виглядає інакше. Вважаючи Пласт школою життя, — не цілком для себе, а засобом виховання і громадського вироблення, пластовий провід трактував це „майстрування ситуації“ з одного боку як пробу вміности для себе, а з другого боку як необхідну передумову для пластової виховної праці, яка не могла ждати стабілізації відносин і мусіла вестися не-

гайно для добра молоді і для виконання основних завдань Пласту. Тому перспектива недалекого переселення в заморські країни ні на хвилю не спиняла ні організаційних заходів Пласту ні тим більше його виховної діяльності. А коли ця, спершу далека й неочеркнена перспектива стала з часом реальною дійсністю, — то це не тільки не спричинило заведених надій ані не викликало жалю за вложеною працею, — але навпаки дало новий товчок до чергового „майстрування ситуації“, до паладання організованого відпливу пластового членства з теренів тимчасового побуту в Європі, впорядкованої ліквідації пластових частин, осередків і установ, — і планового відновлення пластової організації на нових місцях поселення.

Дивлячись сьогодні з перспективи часу на цей процес великого переселення, ми можемо з вдовolenням ствердити, що так поступенна ліквідація пластового життя на європейському суходолі, як теж і його організаційний ріст в заморських країнах відбулися в повному порядку і за задалегідь підготованим планом.

Дальша еміграція з Німеччини й Австрії почалася під кінець 1947 р., — спершу поволі й майже непомітно, але з бігом часу прибрала на сили так, що в початках 1949 р. ця акція набрала масового характеру.

Головна Пластова Старшина застановлялася над майбутністю Пласту у зв'язку з дальшою еміграцією і видала в цій справі 30.6.1948 офіційний комунікат. В ньому повідомлялося, що пластовий провід не буде переводити організованого переселення пластової молоді і пластових провідників, а навпаки, Пласт має діяти всюди там, де будуть існувати скупчення українських людей. Тому доручено так пластовій молоді, як і пластовим провідникам включитися в загальний процес дальшої еміграції. Натомість для відновлення пластової діяльності на нових теренах видано докладні організаційні інструкції: 1) про тимчасові організаційні вапярмні для країн нового поселення і 2) Тимчасовий Правильник для крайових уповноважених ПІСтаршини. (8.9.1948.).

Період між закінченням організа-

ції за новими формами і початком масової еміграції, — тобто: кінець 1947 р., 1948-ий і половина 1949 р.—використано на поглиблення виховної діяльності з молоддю. На цей час прупадає теж посилена видавничча діяльність Пластового В-ва „Молоде Життя“ і розбудова господарських підприємств і установ СУП, які забезпечували Пластові фінансову базу.

В березні 1948 р. відбувся в Ашафенбурзі Пластовий Конгрес під гаслом: „В дальшу мандрівку—до Великої Меті!“

9. IV-ий Загальний Пластовий З'їзд 15—18 квітня 1949

Як свого роду організаційний підсумок німецько-австрійського періоду діяльності і як старт до дальшої праці на нових місцях поселення був заздалегідь підготований і переведений черговий, IV-ий Загальний Пластовий З'їзд у Штутгарті-Цуффенгавзені в днях 15—18 квітня 1949 р. В цьому З'їзді взяло участь 93 членів УПС, 64 членів УСН, 8 учасників без права голосу і постійних двох гостей,—разом 167 осіб, з того 157 з правом голосу,—з усіх трьох Зон Німеччини і з Австрії. З'їздом проводила Президія в складі: Почесний Голова З'їзду—Сірій Лев; голова—Володимир Янів, члени: Юліян Каменецький, Богдан Салабан, Володимир Шехович, Дарія Мосора і Ярослав Терлецький. Секретарювали: Фаліна Любинецька, Володимира Дереш і Богдан Ковч.

Організаційний стан СУП на день 31.1.1949 представлявся так:

Пластун Осн'івник Українського Пластового Уладу: Олександр Тисовський.

Верховний Отаман Українського Пластового Уладу (Начальний Пластун)—Северин Левицький.

Оба проклямовані Третім Загальним Пластовим З'їздом у Регенсбурзі 15.3.1947.

Центральний Пластовий Провід:

1. Головна Пластова Рада—обрана Третім Загальним Пластовим

З'їздом у Регенбурзі 16.3.1947. (склад гляди вище.)

2. Головна Пластова Старшина—призначена ГПРадою 16.3.1947. і доповнювана пізніше власними постановами на підставі уповноваження від ГПРади з дня 29.3.1948.

Склад: Голова—Атанас Фіголь—з уряду, як голова ГПРади, 1-ий місто-голова—Ярослав Рак, 2-ий місто-голова Ганка Коренець, секретар—Осип Бойчук (від дня 9.4.1947), Головний Командант Пластунів—Яро Гладкий, Головна Командантка Пластунів—в. о. скм. Ганка Коренець (від дня 24.12.1947) діловод організації—Осип Бойчук, діловод господарки—вакат, діловод зв'язку—Роман Рогожа, діловод інформації й видань—в. о. А. Фіголь (від 1.1.1948). Головний Командант Пластового Сеніорату—в. о. Осип Бойчук (від 1.12.47).

3. Перевірна Комісія — обрана Третім Загальним З'їздом 16.3.1947 (гляди вище).

4. Центральні Пластові Установи:

а) Пластова Пресова Квартира, встановлена дня 4.9.1946. (не уконституувалася).

б) Пластова Господарська Квартира (первісно Пластова Господарська Рада) — створена дня 25.1.1947. Голова—Атанас Мілянчик.

в) Центральна Пластова Каса: створена дня 8.2.1947. Керманіч—Атанас Фіголь, головний діловод—Атанас Мілянчик.

г) Пластове Видавництво „Молоде Життя“—засноване в 1922 р., відновлене на еміграції в квітні 1948 р. Ліценціат і головний директор—Атанас Фіголь.

д) „Пласт“—Українська Пластова Колонія, (перебрана Пластом дня 28.2.1948.) зареєстрована (в німецькому суді) кооператива з обмеженою відповідальністю в Авгсбурзі. Голова Надзірної Ради—Атанас Мілянчик, Дирекція—Ярема Весоловський, Ярослав Андрухович.

е) „Пласт“ — кооператива т а б о р о в а з відповідальністю уділами заснована 1946 р.—Регенсбург (з крамницями: Регенсбург, Ноймаркт-Опф. і Байройт) Голова Надзірної Ради — Северин Левицький, Дирекція: Володимир Дармохвал,

Роман Клос, Микола Кавка, Богдан Мельник.

з) Пластове Філіателістичне Бюро—Мюнхен створене дня 31.12.1947 керівник — Яро Гладкий (від 15.11.1948.).

Організація терену

I. НІМЕЧЧИНА

а) Американська смуга

Крайовий Пластовий Провід:

Його творила сама ГПРада, Старшина та Перевірна Комісія. Терен американської смуги був поділений на три області:

а) Ашафенбург: Обласна Старшина, обрана 29.11.1947. голова—Михайло Бажанський, Паланковий—Андроняк Копистянський, Паланкова—Дарія Хухра, члени: Антін Хухра і Володимир Барагура.

б) Мюнхен: Обласна Старшина обрана 18.4.1948: голова—Володимир Процюк, Паланковий—Юліян Боднарук, Паланкова Фаліна Любинецька, члени: Рома Дзюбинська, Василь Кунда, Віра Павликовська.

в) Регенсбург: Обласна Пл. Старшина обрана 15.5.1948.: голова—в. о. Мирон Утриско (від 25.11.48), Паланковий—Ярослав Кужиль, Паланкова—Дарія Бойчук, члени: Михайло Бойко, Володимир Книш, Тиміш Вілостоцький, Микола Світуха.

Пластові Осередки (Пл.О.)

а) Область Ашафенбург:

1. Станиця Ашафенбург: Станична Старшина, обрана 24.5.1948: Голова—Володимир Масюк, Кошовий—Іван Лещишин, в. о. кошової—Софія Крупка, члени: Антін Хухра, Микола Андрейко, Володимир Барагура, Степан Сулик.

2. Станиця Етлінген: Станична Старшина, обрана 7.12.1948: Голова Віталій Турчик, в. о. кошового Степан Дроздовський, кошова—Марія Павлишин, члени: Іван Зубенко, Богдан Козак, Михайло Барабаш.

3. Станиця Цуффенгавзен: Стап. Старшина обрана 9.5.1948.: Голова—Микола Ценко, в. о. кошового о. Петро Будний, в. о. кошової—Сте-

панія Квасовська, члени: Юрій Стефанівський, і Богдан Турченко.

Окрім цих трьох станиць існують на терені області ще пл. осередки: Корбах і Корнберг, в яких існують невеликі частини і в яких немає встановлених місцевих пл. провідів.

б) Область Мюнхен:

1. Пл. О. Авгсбург, пізніше: Ляйпгайм: Місц. Упов.—Степанія Буцик, призн. 30.11.1948.

2. Станиця Берхтесгаден: Станична Старшина обрана 1.7.1948.: Голова—Юрій Федорович, в. о. кошового—вакат, в. о. кошової—Марія Козак, члени: Іван Лотоцький, Неоніля Мерепа.

3. Станиця Вайсенбург: Станична Старшина 26.6.1247: Голова—Дмитро Мицак, в. о. кошового — Ярослав Лабка, кошова — Ярослава Лабка, члени: Микола Михович, Михайло Сендецький та Василь Щебивлок.

4. Станиця Веарн: Станична Старшина обрана 17.1.1948.: Голова—Роман Загайкевич, після його виїзду в. о. Іван Росткович, члени: Роман Вергун, Степан Ганкевич, Ірина Островська, Богдан Ухач.

5. Пл. о. Ділінген: Місц. Упов. Ярослав Кришталович, призн. 25.1.1949 Співробітник: Богдана Салабан.

6. Пл. О. Ельванген-Ягст: Місц. Упов. — Ярослав Кокорудз, призн. 10.1.1948.

7. Станиця Мітенвальд: Станична Старшина обрана 14.12.1947.: голова—о. Богдан Смик, кошовий—Олександр Бережницький, кошова—Ірина Кравців, члени: Петро Рогатинський, Оксана Заяць.

8. Станиця Мюнхен-Місто: Станична Старшина обрана 29.1.1948.: голова — Володимир Процюк, в. о. кошової—Дарія Мосора, в. о. кошового—Ярослав Рубель, члени—Василь Кунда, Віра Павликовська.

9. Станиця Мюнхен - Фрайман: Станична Старшина обрана 10.4.1948.: голова—Іларіон Домбчевський, кошовий—Богдан Чехут, в. о. кошової—Анна Домбчевська, члени: Володимир Комісар, Осип Степура, Степан Борик, Ольга Ляш, Ярослава Парахоняк.

10. Пл. О. Новий Ульм: Місц. Уповн.—Лонгин Шанківський. Від листопада 1948. Марія Масюк.

11. Пл. О. Пюртен; Місц. Уповн.—Марія Пащин. призн. 28.2.1949.

На терені області Мюнхен існує ще пл. осередок Стефанскірхен біля Розенгайму, де існує невелика пл. частина і де немає встановленого місцевого пл. проводу.

в) Область Регенсбург:

1. Станиця Байройт: Станична Старшина: голова—о. Іван Прокопович, кошовий—Євген Зубальський, кошова—Ярослава Ціханська, члени: Володимир Дармохвал.

2. Пл. О. Ерлянген: Місц. Уповн. Євген Храпливий, призн. 16.6.1947.

3. Станиця Інгольштадт: Станична Старшина обрана 26.7.1947.: голова—Роман Олесницький, в. о. голова і кошовий—Михайло Лялька, в. о. кошової—Марія Ковалець, члени:—Юліян Кручовий, Мирон Левицький.

4. Станиця Ляндсгут: Станична Старшина обрана 13.4.1948.: голова—Іван Гаврилів, кошовий—Ярослав Бойдуник, в. о. кошової—Ірина Гаврилів, члени: о. Дядько Микола, Ярослав Ваглай, Роман Грабець, Богдан Ластавецький.

5. Пл. О. Ноймаркт-Опф: Місц. Уповн.—Іван Крамарчук, від 10.1.1948. Євгенія Козьолковська від 19.2.1949.

6. Пл. О. Пфаркірхен: Місц. Упов. Микола Ромах, призн. 16.7.1947.

7. Станиця Регенсбург: Станична Старшина обрана 29.6.1948.: голова—Зенон Корчинський, кошовий—Юрій Яримович, кошова—Анастасія Смеречинська, члени: Марія Мудрик, Ірина Любчак, Володимир Мельник, Теофіл Пашківський, Дмитро Петрів.

б) Бритійська смуга.

Крайовий Пластовий Провід

1. Крайова Пластова Рада:—обрана Крайовим Пл. З'їздом у Горнебурзі 4.2.1949.:—голова—Володимир Шехович, члени: Олег Волянський, Володимир Ерденбергер, Сергій Іллюк, о. Осип Каменецький,

Ірина Матла, Іван Костюк, Василь Плющ, Володимир Помірко, Антін Шутка.

2. Крайова Пластова Старшина:—призн. КПРадою 4.2.1949.: голова—Володимир Шехович з уряду як голова КНР; секретар—Антін Шутка, Командант Пластунів—Теодосій Крупа, Командантка Пластунів—Ірина Матла, Командант УПС—в. о. Олександр Матла.

3. Перевірна Комісія: голова—Марко Бачинський, члени: Леонід Бачинський, Михайло Демчишин, заступники: Михайло Поточняк, Іван Галій.

Пластові Осередки

1. Пл. О. Бравншвайг: Місц. Уповн.—Микола Андрухів, призн. 25.9.1948.

2. Станиця Гайденав: Станична Старшина обрана 30.10.48.: голова—Михайло Демчишин, кошовий—Михайло Данкевич, в. о. кошової—Ореста Помірко, члени: Володимир Помірко, Володимир Кальваровський.

3. Пл. О. Галендорф: Місц. Уповн.—о. Осип Каменецький, призн. 25.9.1948.

4. Станиця Гановер: Станична Старшина обрана 10.10.47.: Голова—Олександр Матла, кошовий—Теодосій Крупа в. о. кошової Міліпа Пасічняк, члени: Ірина Матла, Мирон Кириленко, Нестор Левицький.

5. Пл. О. Геттінген: Місц. Уповн. Іван Галій, призн. 25.9.1948.

6. Пл. О. Годенав: Місц. Уповн.—Сидір Івасиків, призн. 25.9.1948.

7. Пл. О. Еррель: Місц. Уповн.—Володимир Ерденбергер призн. 25.9.1948.

8. Пл. О. Райне: Місц. Уповн.—Олег Волянський, призн. 25.9.1948.

Плинні осередки в перехідних еміграційних таборах:

1. Венгорф — Місц. Уповн. Іван Костюк призн. 25.9.1948.

2. Фаллінгбостель: Місц. Уповн. Ксаверій Уласевич, 15.12.1948.

В стані організації пластові осередки:

1. Бургдорф: Місц. Уповн. Михайло Поточняк, призн. 15.12.1948.

2. Верден — і — 3. Фленсбург, — в яких не встановлено місцевих пластових проводів ізза браку відповідних пластових провідників.

в) Французька смуга.

Крайовий Пластовий Провід:

Крайовий Упов.—Роман Маринович, призн. 27.10.1947. Його співробітники: Микола Скаб,—діл. господарки, Олександр Соколишин — діл. зв'язку, Вадим Стельмахів — секр.

Пластові Осередки

1. Ванген: Провід: Нестор Угера, Мирослав Безушко та Осип Діба.

2. Гнайзенав: обіймає місцевості: Гнайзенав, Бад Кройцнах і Трієр,—Провід: Богдан Білашевський.

3. Фрайбург-Бр. Провід: Роман Маринович, о. Ігнатій Галушка, Микола Скаб, Богдан Роговський.

П. АВСТРІЯ

Крайовий Пластовий Провід

1. Крайова Пластова Рада: обрана Другим Крайовим Пл. З'їздом у Ляндеку дня 2.11.1947.: голова—Юліян Каменецький, містоголови: Григорій Бобків і Михайло Машовець, секретарі: Володимир Скопєнь і Василь Палєнко, члени: Емілія Войнаровська, Мирослав Раковський, Марія Гриньовська, Богдан Чайківський, Ольга Дорожовська, Петро Ракочий, Андрій Харак, Любомир Білик, Наталія Закидальська, Роман Сенчук, Ярослав Чума, Тарас Ключко. До квітня 1939 виїхали на нові місця поселення: Емілія Войнаровська, Мирослав Раковський і Андрій Харак.

2. Крайова Пластова Старшина:—призн. КПРадою 3.11.1947.: голова—Юліян Каменецький з уряду, як голова КПРади, заступник голови—Богдан Чайківський, урядуючий заступник голови і в. о. голови рівночасно Кр. Командант Пластунів—Григор Бобків, Крайова Командантка Пластунок—Ірина Хойнацька—Чайківська, секретар—Іван Головінський, діловод господарки Роман

Сенчук, діловод фізкультури Любомир Білик.

Дня 6.2.1949. КПРада покликала на діловода фінансів Осипа Ліщинського, на діловода інформації й видань Романа Сенчука, а на діловода зв'язку і діловода УПС Юрія Цегельського. Діловодство видань веде о. Микола Комар.

3. Перевірна Комісія: обрана 4-им Крайовим Пл. З'їздом 3.11.1947.: урядуючий заст. голови Наталія Лопатинська, член: Володимир Винницький, заступники: Володимира Падох і Володимир Нічяй. Голова Перев. Комісії Володимир Гриньовський помер 31.7.1948. Дня 6.2.1949. КПРада призначила в. о. голови Володимира Нічяя, членами Наталію Лопатинську й Володимир Падох. На заступників покликано й подано письмово до апробати повноважним пластунам в Австрії Володимира Білецького, Ольгу Волощук і Романа Тілянського.

Пластові Осередки

(1) Станиця Віллях. Станична Старшина обрана на початку 48 р.: голова Мирослав Чорний, в. о. кошового — Сергій Заполєнко, в. о. кошової—Лідія Толстов, секретар Олег Шиманський, член—Олекса Купчак.

(2) Станиця Грац. Станична Старшина обрана 11.4.1948.: голова—Михайло Машовець, члени: Михайло Белендук, Ігор Каменецький, Тарас Ключко.

(3) Станиця Куфштайн. Станична Старшина обрана 27.4.1948.: голова і кошовий—Петро Гресько, заст. голови — Роман Сенчук, кошова — Марта Осадца, секретар—Ярослав Улицький, діловод господарки — Ярослав Василів і діловод інформації—Роман Тілянський. В січні 1949 стан Станиці змалів до половини з уваги на виїзд до Аргентини.

(4) Станиця Ляндек. Станична Старшина обрана 27.2.1949.: голова—Григор Бобків, заст. голови—Іван Головінський, кошовий—Богдан Чайківський, кошова—Марія Завадівська, діловод господарки—Іван Дорошак, діловод інформації й видань Володимир Бакалець, писар—Володимир Маєвський, обозний — Іван Декайло.

(5) Станиця Зальцбург. Станична Старшина обрана в половині 1948 р.: голова—Юліян Каменецький, в. о. кошового—Роман Міхняк, в. о. кошової—Володимира Падох, члени—о. Микола Комар як діловод інформації й видань, Войнарівський діловод господарки.

(6) Станиця фюрарльберг. Станична Старшина обрана 17.4.1948.: голова—Володимир Скопєнь, заст. голови—Олена Носковська - Гіряк, кошовий—Володимир Скопєнь, (від 27.11.1948,—перед тим—Олекса Коржанівський), кошовою—Наталія Закидальська, писар—Роман Татарський, (від 1.6.1948.—Олекса Коржанівський, покликаний головою), діловод господарки—Володимир Білоус, діловод інформації й видань—Володимир Нічай, діловод фізкультури—Зиновій Томків.

Пл. Осередок Іннсбрук розв'язано постановою КПСтаршини з 5.2.49., а поодиноких його членів влучено до Станиці Ляндек.

10. Передбачаючи майбутнє

Найважливішою організаційною постановою IV З'їзду була ухвала про побудову Центрального Пластового Проводу. Досвід минулого виказав, що рівночасне виконання обов'язків Головної і Крайової Старшини для чисельно найсильнішого краю не вказане. Велике розпорощення членства по різних країнах усіх континентів диктувало зокрема необхідність створення окремої Головної Пластової Старшини, яка охоплювала б цілість пластового життя в світі і не була в'язана проблемами одного тільки краю. Одногосонна ухвала З'їзду звучить:

„Загальний З'їзд Союзу Українських Пластунів з участю представників усіх його Крайових Пластових Організацій, як найвище законодавче тіло Українського Пластового Руху на чужині, зібраний у Штуттгарті-Цуффенгаузені в днях 15-18. квітня 1949 р.,

І. стверджує:

1. що відновлений на I-ому Загальному Пластовому З'їзді на

чужині дня 7.10.1945. „Союз Українських Пластунів Емігрантів“ перемінено рішенням 3-го Загального Пластового З'їзду в Регенсбурзі з дня 16.3.1947 на „Союз Українських Пластунів“.

2. що Центральним Проводом Союзу Українських Пластунів стала на підставі рішення 3-го Загального Пластового З'їзду Головна Пластова Рада та її виконні органи з Головною Пластовою Старшиною на чолі,

3. що права й обов'язки Головної Пластової Ради і Головної Пластової Старшини передав 3-й Загальний Пластовий З'їзд на час до наступного Загального З'їзду Крайовій Пластовій Раді і Крайовій Пластовій Старшині американської смуги Німеччини.

З уваги на змінені умовини,

щоб: зберегти nadalі ідейну й організаційну єдність Союзу Українських Пластунів та його одностайну репрезентацію,

щоб: забезпечити законність Центрального Пластового Проводу на чужині і його виконних органів,

щоб: використовувати набутий досвід і справляти виховну пластову діяльність,

II. постановляє:

1. обрати на цьому З'їзді, як Центральний Пластовий Провід на чужині, Головну Пластову Раду, зложену з 35 членів і 10 заступників із правом дальшого доповнення власного складу не більше, як 10 ма членами,—на час до наступного Загального З'їзду Союзу Українських Пластунів,

2. передати Головній Пластовій Раді на час до наступного Загального З'їзду права Загального З'їзду Союзу Українських Пластунів,

3. передати Головній Пластовій Раді обов'язок виконання й інтерпретації постанов цього З'їзду,

4. уповажнити Головну Пластову Раду творити власними

постановами відповідальні перед нею виконні органи з Головною Пластовою Старшиною на чолі,

5. уповажнити Головну Пластову Раду визначувати край і місце будучого свого осідку та осідку Головної Пластової Старшини залежно від обставин,

6. зобов'язати Головну Пластову Раду скликати наступний Загальний З'їзд Союзу Українських Пластунів не пізніше 3-ох літ та встановити спосіб його скликання та місце відбуття.“

До Головної Пластової Ради обрали: головою Сірого Лева і таких членів: Бажанський Михайло, Бачинський Леонід, Бобків Григор, Богацький Павло, Бойчук Дарія, Бойчук Осип, Весоловський Ярема, Гіряк Никіфор, Гладкий Ярослав, Горохович Антонина, Дармохвал Володимир, о. Івашко Володимир, Каменецький Юліян, Клоос Роман, Коренець Анна, Кульчицький Євген, Маринюк Роман, Масюк Володимир, Мілянч Атанас, Мосора Дарія, Мудрик Марія, Паліїв Кекилія, Рак Ярослав, Савчак Володимир, Салабан Богдана, о. Смик Богдан, Старосольський Юрій, Терлецький Ярослав, Турчик Віталій, Фіголь Атанас, Храпливий Євген, Чайківський Богдан, Шехович Володимир, Янів Володимир, Янів Софія. Заступники: Бережницький Олександр, Івахнюк Антін, Копистянський Андронік, Кравців Ірина, Маркусь Василь, Матла Ірина, Хойнацька Ірина, Шарко Тереза, Шафранська Марія, Якемчук Роман.

Головна Пластова Рада уконституувалася так: заступники голови: 1-ий—о. Володимир Івашко, 2-ий Юрій Старосольський, секретарі: Софія Янів і Антін Івахнюк.

ГПРада призначила негайно свій виконний орган—ГПСтаршину в складі: голова—Атанас Фіголь, 1-ий заст. голови—Ярослав Рак, 2-ий заст. голови і Гол. Кмдант Пластунів—Яро Гладкий, 3-ий заст. голови і Гол. Кмдантка Пластунок—Цьопна Паліїв, секретар і діловод організації—Осип Бойчук, діловод господарки—Атанас Мілянч, діловод інформації й видань—в. о. голова ГПС.

Перевірну Комісію встановила ГПРада в складі: голова—Марія

Шафранська, члени: Ярема Весоловський, Іван Манастирський і о. Богдан Смик.

Рівночасно зі Загальним З'їздом відбувся Крайовий З'їзд американської смуги, який обрав свою окрему КПРаду під головуством Ярослава Рака.

ПРОЦЕС ЛІКВІДАЦІЇ

Негайно після IV-го З'їзду почався процес масового переселення так пластової молоді як і провідників. ГПРада встигла ще перевести 3-4 вересня 1949 свою звичайну сесію в Кіферсфельден, після чого довелося скорими кроками ліквідувати пластовий стан посідання в Європі.

В Австрії зліквідовано КПСтаршину з днем 13.12.1949, а провід краю перейшов у руки уповноважених ГПС в особах (по черзі): Любомира Білика, Бакальця, Михайла Василика. З виїздом цього останнього залишилося було в Австрії так мало пластової молоді, що цей терен належало було ліквідувати як окремий край в організаційній структурі СУП. Тільки з уваги на надходяче Джемборе 1951 р. ГПСтаршина оставила ще в Австрії КППровід, іменуючи 6.8.1950. своїм уповноваженим Михайла Турка.

Дня 6.5.1950. зліквідовано КППровід у французькій смузі Німеччини і прилучено її терен до американської смуги.

Бритійська смуга відбула ще дня 20.11.1950. свій 5-ий Крайовий З'їзд. Приявних було всього 12 сеніорів і 2 представників ГПС. Предсідником З'їзду був О. Волянський. З уваги на близький виїзд так пл. провідників як і молоді З'їзд не обрав уже нових органів, а тільки ГПС призначила своїм уповноваженим В. Шеховича, який мав діяти при допомозі дотогочасних членів КПС як своїх співробітників,—до часу їх виїзду. В. Шехович був звільнений зі свого посту 6.6.1950. з уваги на близький виїзд, а рівночасно був іменований уповноваженим ГПС А. Шутка. Дня 29. 10.1950. цей останній теж був звільнений і виїхав до США. Бритійська смуга з існуючими ще

осередками: Гайденав, Гановер, Мунстер, Райне і Зедорф була прилучена до американської смуги.

КПСтаршина в америк. смугі перестала існувати а її місце зайняв уповноважений ГПС Ю. Боднарук.

Дуже швидке темпо еміграції і пов'язана з тим ліквідація таборів ДП і перенесення останків їх мешканців на нові місця викликали повну неможливість вдержати діяльні пластові осередки або творити нові. Непевність щодо можливостей виїзду оставшої ще пластової молоді утруднює встановлення числа тих, що на постійне або принайменше на довший час остануть в

Німеччині. Щойно закінчення еміграції в 1951-52 р. дасть змогу порядкувати оставших в Німеччині членів СУП як менш-більш постійне ядро. Так, як справи сьогодні показують, остануть тут найправдоподібніше тільки дуже малі числом а за те дуже порозкидані пластові скупчення з понад п'ятитисячного максимального стану членства СУП в рр. 1945-51 в Німеччині і Австрії сьогодні остають ще в цих двох краях приблизно дві сотні. Президія ГПС ще діє в Мюнхені, але усі ділові аґенди переняла з днем 1. жовтня 1951 ділова Головна Пластова Старшина з осідком в Дітройті США.

Тарас Ліськевич

Пластова видавнича діяльність

в рр. 1945-51

Перші початки

Відновлення Пласту на еміграції в жовтні 1945 р. поставило його провідників перед важкою перешкодою, що нею був повний брак пластової літератури. Не було ніяких—дослідно ніяких—матеріалів, що могли б допомогти впорядникам і виховникам в їхній роботі. Пекучий потреби видати чи перевидати бодай основні речі стояли на перешкоді післявоєнні технічні труднощі: величезний брак паперу, брак друкарень, а далі konieczність одержати на кожний друк відповідну ліцензію окупаційних властей. Томуто легше було писати інструкції про видавничі справи (Обіжник СУПЕ ч. 2/45) ніж видати щонебудь.

Першою ластівкою пластового видавничого руху являється цикльостилевий журнал „СКОБ“ — часопис пластового коша в Карльсфельді б. Мюнхена (листопад 1945). — Щойно в грудні тогож року виходить у світ друковане особливою фототехнікою, перше число „Молодого Життя“ з датою січень 1946 р. (Різдво). Підписаний як видавець: СУПЕ, як

редактор: Редакційна Колегія. На ділі редактором, секретарем, машиністкою, зепером, метрампажем а навіть „побігушим“ в одній особі був — інж. Євген Кульчицький.

В другому числі „Молодого Життя“ 1946 стрічаємо вже 12 назв нових цикльостилевих видань, з яких треба відмітити перших сім випусків „Записки Українського Пластуна“ і перший пластовий календарець 1946 (друком). В цей спосіб постають перші спроби бодай частинно заосмотрити виховників у потрібні матеріали.

Другий З'їзд в квітні 1946 присвячує 8-10 точки своїх постанов саме видавничим (і пропагандивним) справам. Але це не перешкоджає, що чергове число „Молодого Життя“ (четверте) виходить аж на прикінці 1946 р. і, на якийсь час, як останнє.

Видавничий Відділ Кооп. „Пласт“

Новиною в останньому (четвертому) числі „Молодого Життя“ з 1946 р. те, що його фірмує вже Видавничий

Відділ кооп. „Пласт“*) в Байройті. В цей спосіб СУПЕ передає видавничу справу окремії торговельній клітині, що подала з ініціативи пластунів (передовсім сен. В. Дармохвала) і була ведена і піддержувана майже виключно пластовими силами. Цей факт вказує на те, що вже тоді стала ясною потреба окремого видавничого підприємства, яке занялося б чисто технічною справою друку, а також торговельною сторінкою розпродажі і фінансування. Та мимо того саме з тим числом (четвертим) „Молоде Життя“ перестало виходити.

Щойно в липні 1947 підчас Ювілейного Свята Весни в Міттенвальді появляється новий журнал пластового юнацтва „На сліді“ за редакцією сен. Богдана Кравцева. З формально-правних оглядів цей журнал фірмований як додаток до політичного тижневика „Час“, що появлявся тоді в Фюрті. По суті журнал „На сліді“ був фінансований і адміністрований виключно кооп. „Пласт“. — В тому часі появляються перші друковані брошури: „Скавтська метода“ (переклад з англійською) і др. М. Шлемкевич „Прогулька до великої столиці“ — гутрки при ватрі про світогляд і характер. (На згадку заслуговують ще видання кооп. „Пласт“ — пластових звичайних і святочних карток, значків, пластових відзнак, та пропам'ятних жетонів на Ю.С.В.).

Управа кооп. „Пласт“, а теж і Пластова Господарська Квартира бачать виразно, що лучити видавничу справу з іншою торговельною діяльністю (передовсім торгівля споживчими артикулами) не можливо. Також звуження видавничого відділу кооп. „Пласт“ виключно до пластових видань з погляду рентабельности не дається втримати. І тому в ч. 7 „На сліді“ натрапляємо на дві замітки, які вказують на дальші намагання поставити видавничі справи на відповідній плятформі:

Перша: повідомляється про те, що адміністрацію всіх видань перебрала новостворена „Висилкова Станиця“

*) До чергового числа П.Ш. підготовляється звіт про діяльність кооп. „Пласт“ в рр. 1946-1950.

ця“**) кооп-ви „Пласт“ з осідком в Авґсбурзі.

Друга: повідомляється про випуск згл. підтовку до друку книжок не пластового характеру. Поруч диточої літератури („Казка про ведмеда ласуна“) кооп. „Пласт“ — при фінансовій допомозі кооп. „Прапя“ (Байройт) почала і закінчила видання англ.-укр. (однотом.) і укр.-англ. (двотом.) словника Лева-Вербяного. (По нинішній день це єдиний на світі укр.-англ. словник того формату).

Восьме число „На сліді“ за березень 1948 — є останнім. В ньому заповідається відновлення журналу „Молоде Життя“.

Інші видавничі прояви 1946-48

В Німеччині: поруч цілого ряду цикльостилевих видань гуртків, куренів, кошів, чи осередків згл. принагідних одноднівков, з'їздових бюлетенів і т. д. треба згадати дуже цікаво редаговані журнали „Пластун“ і „Новак“ за ред. і техн. оформленням сен. М. Григорієва в Авґсбурзі.

В Австрії: теж поруч різних видань на цикльостилі — друкований двотижневик (4-8 сторін) „СКОБ“ в Зальцбурзі.

В Італії: „В дорогу“ — цикльостилевий журнал пластунів в таборі полонених б. воєнків Дивізії „Галичина“ — в Римі.

**) «Висилкова Станиця» діяла короткий час як: «Українська Пластова Колонія — УПК» — зареєстрована судово кооператива з обм. відп. уділами в Авґсбурзі. В липні 1948 відлучено «Висилкову Станицю» і від кооп. «Пласт» і від «УПК» і перетворено в самостійну клітину СУП під назвою «Молоде Життя» — видавництво і висилкова книгарня, про що мова далі. «УПК» переіменовано на «Пласт» — Українська Пластова Колонія к. з. о. в у. (по німецьки: «Plast» — Ukrainische Pfadfinder Kolonie e. G. m. b. H.) перенесено в 1949 р. до Мюнхена і зліквідовано в червні 1951 р. Під цєю фірмою не ведено ніякої діяльности, вога була тільки готовою легальною формою на случай, коли б господарську і зокрема видавничу діяльність СУП треба було легалізувати перед німецькими чинниками.

Постання Видавництва „Молоде Життя“

Для провідних кругів Пластового Руху було ясным, що таке розповсюдження пластових видавничих намагань обумовлене дотепер повоевними, комунікаційними, поштовими і іншими технічними обставинами на довшу мету не дасться вдержати. Всім було ясно, що такий стан тільки з'їдає масу духової і матеріальної енергії а його висліді дуже мізерні й незадовільні.

Тому ГПС рішала: 1) здобути свою власну ліценцію на видавництво, щоби незалежитися від формально-правним оглядом, 2) зосередити технічно усі видавничі починання друком, 3) відокремити видавничу діяльність від кооп. „Пласт“ — створенням пластового видавництва, як окремої господарської клітини.

В квітні 1948 р. дістає СУП власну ліценцію (на ім'я д-р. А. Фіголя) на ведення видавництва „Молоде Життя“ з осідком в Авсбурзі. Як перший випуск нового видавництва появляється друге число „Молодого Життя“ — за травень в дуже гарному оформленні і багато ілюстроване (аж до березня 1949 р. за редакцією сен. Б. Кравцева). Чергове число — перше (за квітень) т. зв. конгресове — появляється з технічних причин пізніше другого, вже по валютній реформі.

Валютна реформа примусила переставити усі господарські клітини СУП відповідно до нових економічних обставин Німеччини. Усе треба було починати дослівно „з порожньою кишенею“, але — рівночасно — стабільність валюти дала основи для нормальності господарської діяльності.

Появляється Ю. Старосольського „Велика гра“. — Завдяки організованому включенню в акцію розпродажі „Лісових Чортів“ книжка повертає до трьох місяців повністю всі кошти продукції. Це уможливило випуск друком конгресових матеріалів (як „Записки Українського Пластуна“ чч. 16-19) і дальшу періодичну появу журналу „Молоде Життя“. Кризу переборено. В одному з чергових чисел „М.Ж.“ заповіджено випуск шести зошитами основної книги скавтування: Білі — „Скавтинг

для хлопців“, і до березня 1949 появляються чотири зошити. Що більше, з 1 січня 1949 появляється ілюстрований журнал української родини „Життя“, що на той час є одиноким ілюстрованим виданням для ширшої публіки.

Ідея видавання „Життя“ зродилася зарівно з ідейних як і чисто торговельних міркувань. Щоби втримати рентабельність в-ва треба було збільшити до певного мінімуму його обороти. За допомогою виключно пластових публікацій цього не можна було досягнути; пластуни були вже так обтяжені різними матеріальними тягарями і було їх відносно так мало, що в-тво мусіло шукати поширення своєї клієнтелі поза Пластом. (Цій самій цілі служила теж і висилкова книгарня „М.Ж.“). З другої сторони відчувалася пекуча потреба журналу для родин поставленого під кожним оглядом на відповідному поземі. Розпродажу першого числа під гаслом: „Бій за „Життя“!“ — проведено з великим успіхом, завдяки інтензивному включенню майже всіх без винятку пластових осередків. Це уможливило появу дальших ще трьох чисел.

Перші труднощі

В той час уже повністю видно наслідки масової еміграції до заморських країв. Табори порожніють, перестають існувати і цей процес ліквідації українського життя в Німеччині і Австрії триває по нинішній день. Сьогодні переживаємо його останню фазу.

Процес масової еміграції викликає першу дуже поважну кризу у В-ві. Зв'язок зі станицями, кольпортерами і відборцями постійно переривається. Тисячі примірників журналів („Життя“ і „Молоде Життя“) та інших видань пропадають в дорозі або повертаються назад до В-тва. Грошові розрахунки щораз рідше і неперіодичні. Заморський апарат ще не налагоджений. А тут до викуплення в друкарні і переплетні пластовий співак „В дорозу“, „Скавтинг для хлопців“, англійська брошура (в друку)... В-тво змушене з квітнем 1949 припинити появу обох місячників і оглядатися за будь-яким виходом з критичної ситуації.

Видання ЕУ

Були дві можливі розв'язки: припинити всяку діяльність і „ждати на кращі часи“, або — помімо всіх ліквідаційних настроїв у Німеччині й Австрії і неналаднання життя в країнах нового поселення — почати нову інтензивну акцію. Вибрано цей другий шлях, при чому — ясно — цією акцією могло бути тільки якесь загальне велике видання. Тому пропозиції НТШ в справі видання „Енциклопедії Українознавства“ після декілька тижнів спільних перекладацій прийняло В-тво як основу для своєї дальшої діяльності. Умову з НТШ підписано в квітні 1949 і вже в травні появляється проспект ЕУ. Організацію продукційного і дистрибуційного апарату уможливила невелика позика, що її вже до кінця 1949 р. можна було сплатити. Завдяки дуже інтензивній акції продаж чергових місяців сьогодні, коли друкуємо отсі рядки, закінчується друк чотирнадцятого зошита ЕУ. Немає ніяких розумних причин, які ставили б під сумнів появу останнього — п'ятнадцятого зошита ЕУ в найближчому часі.

На нових шляхах

Прийняттям видання ЕУ в програму своїх праць В-тво МЖ не тільки перебороло свою першу кризу, але стало виразно на єдино правильне становище загального українського в-тва (що зовсім не заперечує його пластового характеру).

Закінчено усі започатковані і запляновані дотепер видання за винятком англійської брошури про Україну і Пласт (і то тільки через брак — по нинішній день — її містецького оформлення); відновлено видавання журналу „Молоде Життя“ якого три останні подвійні числа в 1950 р. появлялися були вже в Торонто; завдяки різним догідним фінансовим домовленням з різними установами згл. людьми появилася ще такі важніші видання: Леонід Бачинський — „Перші кроки“ — підручник для праці серед новацтва; Альманах Ради Фізичної Культури; „Записки Українського Пластуна“ чч.: 15, 20, 21, 22; Володимир Янів — промова на академії Шуха; Ярослав

Падох — промова на смерть Гасина; Володимир Янів — „Шляхи“ — поезії; Ярослав Падох — „Нарис історії українського карного права“; Юрій Шерех — „Нарис сучасної української літературної мови“; три числа відновленого журналу „Пластовий Шлях“. — В друку: Володимир Кубійович „Карта національних відносин Галичини“; Теодосій Самотулка — „Отрок“ — історичні гри для новацтва. (Так отже всі пластові публікації, які були готові до друку побачили світло денне!).

Не від речі ще буде відмітити видання цілого ряду святочних карток, календарців а далі: каталог книжок висилкової книгарні „МЖ“, пластову виказку, гербові марки, касову книгу, пластову службову книжочку. — Це все технічно-організаційні середники далекосяглого ваги.

Керівництво і персональні справи

Видавництво „Молоде Життя“ було і є виключно власністю Союзу Українських Пластунів. Як окрема господарська одиниця підлягає воно єдиному керівництву, що його встановляє ГПС (зараз під кермом голви, як в. о. референта преси і видань).

Персональний склад працівників складався майже виключно з пластунів, або членів Пластприяту. Цей склад підлягав теж впливам масової еміграції і мінявся в дуже швидкому темпі, що мусіло мати свої шкідливі наслідки для нормальної дії Видавництва.

Платні персонал, — які завжди трималися границь мінімуму екзистенції в господарських умовах Німеччини, — встановлювало керівництво В-тва, з тим, що платні для членів ГПС, якщо вони працювали заробітково в В-тві, затверджувала Президія ГПРади.

Контроля — звітність

Контролю над всією діяльністю В-тва МЖ, зокрема його книговедення, виконували завжди найвищі контрольні органи Союзу Українських Пластунів. Від 1949 року контрольна комісія в складі: Марія Шаф-

ранська — голова, Ярема Весоловський, Іван Манастирський, Микола Плавюк — члени (цей останній через свій скорий виїзд до Канади до тепер безпосередньої участі в контролях не брав). Допоміжними в контролі були фахівці ревізора-бухгалтера: М. Стефанський (1949) і Т. Лискевич (1950/51).

Висліди діяльності

Мимо надзвичайно несприятливих умовин В-тво МЖ виявило повністю життєспосібність на протязі перших трьох літ, свого існування. Хоча його відновлені початки сягають валютної реформи в Німеччині (червень 1948), коли приходилося починати все без сотика закладового капіталу, — сьогодні його біляс повністю урівноважений і не обтяжений будь-якими значнішими зобов'язаннями. Видавничий доробок загальний, а зокрема в ділянці пластових публікацій, як на наші відносини імпортний: найбільший твір еміграції ЕУ появилася в нашому В-тві, а продукція друкованого пластового слова за три останні роки не має собі рівного за час сороклітньої історії УПУ.

Заклучення

Дотеперішній досвід понад всякий сумнів виправдав перетворення видавництва у загальне видавництво і поширення його діяльності також і на позапластові загальні видання. Тільки на такій базі можна втримати підприємство в новому етапі його розвою. Це аж ніяк не перешкоджає, щоб видавництво МЖ і надалі займалося інтензивно пластовими публікаціями, а передовсім за всяку ціну старалося відновити появу журналу „Молоде Життя“. Навпаки нам відомо, що в тому напрямі

мі робиться відповідні приготування і саме завдяки дотеперішній діяльності В-тва МЖ як загального видавництва є всі вигляди, що ці старання будуть успішні.

Найближчий час мусить принести теж вирішення трьох засадничих питань: а це: 1) місяця осідку, 2) зовнішнього оформлення і 3) поширення фінансової бази.

Місцем осідку був дотепер Мюнхен. Від 1. листопада 1951 року „Центральна Канцелярія“ В-тва діє вже в Дітроїті; туди буде перенесена теж центральна.

Формально-правне оформлення дотепер було майже ніяке. Як незаробіткове („нонпрофит“) підприємство під опікою ІРО згд. ОН воно було звільнене від всяких оплат і податків але і обмежене майже виключно до таборів ДП Німеччини й Австрії. На майбутнє такий стан не дасться ніяк втримати і В-тво мусить бути оформлене як окрема торговельна фірма згд. діяти на нових легальних підставах нового місяця осідку.

Вкінці треба поширити **фінансову базу** видавництва. Це ж і так можна уважати майже за свого рода економічний феномен, що можна було стільки видати починаючи усе без сотика основного капіталу. В торговельному житті такий факт не може розцінюватися як нормальний і він потягає за собою дуже прикрі наслідки в діяльності підприємства. Поширення фінансової бази буде тісно в'язатися з обранням відповідної легальної форми, але воно виростає сьогодні до першого і основного питання при розгляді дальшого майбутнього В-тва „Молоде Життя“. Маючи досвід минулих трьох літ ми мусимо знайти нові шляхи, бо завдання, які ми маємо виконати на цьому полі незвичайно великі і ми мусимо їх виконати.

... в праці серед новачтва допоможе Вам:

Леонід Бачинський

ПЕРШІ КРОКИ

Підручник для провідників новачтва; В-тво МЖ, Бльомберг 1950.
Стор. 96, ДМ 2,— або дол. 0,80.

Євген Кульчицький

Наша чергова проба Два роки пластової праці в США

Характеристика середовища

На переломі 1947 і 48 років на весь зрість стала перед нами проблема дальшого переселення і зв'язаного з цим розсіяння по світі. Українське громадянство почало гарячково перевіряти можливості й доцільність переселення до різних країн намагаючись визначати головні напрями нашої дальшої еміграційної політики. Не лишався позаду й Пласт. Відбулося чимало нарад, а далі Пластовий Конгрес під гаслом „В дальшу мандрівку до Великої Меті!“ — використовувало кожну нагаду, щоб і собі з'ясувати перспективи дальшого переселення й усталити напрямки праці і організації тих пластунів, що їх доля мала розкинути майже по всіх континентах.

При всіх цих міркуваннях на перше місце висувалися Канада й США. Вирішним при цьому було те, що там є найбільше скупчення українського національного елемента поза межами материка.

За „великої калабани“ — з Європи ми зовсім не усвідомлювали специфічних умов життя в цих країнах. Насамперед ми не звикли до великопростірності й зв'язаного з нею розпорощення, з яким довелось зустрітися на новому континенті. Як-що колись доводилось в Галичині їхати на з'їзд до Львова іонайбільше 3-4 години поїздом, то тут 12-15-20 годинні віддалі швидким поїздом звичайна річ. Ясно, що тут уже не вистачає нормального „вік енд“ (субота-неділя) для влаштування широкого з'їзду чи наради, бо вільний час довелось б переважно просидіти в поїзді, а наради обмежити на якийсь парі годин. Не кажучи вже за дорожні витрати й неможливість взяти участь для найвіддаленіших членів, така диспропорція у витраті часу змушує шукати більшого

скупчення вільних днів, а це трапляється тільки раз чи двічі на рік.

Друга, не менш важлива справа — це **заробіткова праця**. Вона в переважній більшості фізична, виснажлива. Тут працюють на фабриках на три зміни, і члени Пласту майже ніколи не можуть зійтися всі разом, бо кожний має вільними інші години. До того ж дуже багато з них мають вільні дні різно розподілені (не завжди тільки в суботу й неділю), а багато працюють взагалі шість і сім днів на тиждень. Коли додати до цього простори американських міст, що вимагають однієї, а то й двох годин, щоб прихати на місце зборів, — то стане зрозумілим, чому на пластових зборах часто буває тільки 30-40 % складу. А станичні кольпортери змушені часописи і т. п. у своєму осередковій розсилати поштою, бо інакше місяцями не мають можливості „зловити“ даного члена.

Несподіванкою була для нас **американська соціальна система**, яка ще донедавна не знала ніякого забезпечення на випадок безробіття, старости, захворювання, інвалідности тощо. Кожний мусів зоробляти як мога більше й творити собі власний „резервний фонд“ на чорну годину. Іншими словами: тут кожний мусить працювати так довго й настільки інтенсивно, наскільки вистачає його сил, щоб якнайскорше мати якусь там тисячу на своєму рахунку, бо інакше він ніколи не може почувати себе забезпеченим і спокійно жити, особливо коли має родину.

Ця гарячка збирати гроші є досвід цілих поколінь. Це тут життєва konieczність, і в такому дусі виховують тут дітей, батьки, школа і всі інші чинники громадського життя. І діти попадають у цю гарячку вже десь близько десятого року життя. Кожну вільну хвилину вони використовують на продаж часописів чи іншу заробіткову працю. А на ва-

кації, як тільки закінчиться шкільний рік, дитвора йде на повногодню заробіткову працю. Не дивно, що ця молодь ніколи не має часу щось прочитати, відпочити, подумати—не кажучи вже про прогулянку, до табору і т. п. Коли це все ж таки подекуди робиться, то це лише незначні винятки з правила.

У молоді взагалі великою проблемою є шкільна система, яка забирає майже весь час, бо в школі доводиться сидіти мало не цілий день. А далі-непереможна притягальна сила американських „каміксів“, кіна й інших засобів розваги, що забирають їй решту часу. Тут виростає перед Пластом велика проблема, як зреформувати його діяльність, чи краще пристосувати пластову методику до цих нових умов життя, щоб успішніше конкурувати з цими приманами американського побуту. Тут мусять сказати своє слово виховні каля—і то якнайшвидше, щоб не було надто пізно!

Легко уявити, що ця соціальна система дуже важко вдарила наших новоприбулих до Америки, які прийшли дослівно майже „босі-голі“. Тут завелось майже відразу купувати все потрібне, влаштовувати собі житло, посилати дітей до школи чи намагатися силою звички зберігати свій дотеперішній культурний рівень (купувати книжки, передплачувати пресу, належати до різних організацій, ходити на концерти, імпрези тощо). А до того тут є своєрідні труднощі з приміщеннями, і велика частина нової еміграції змушена була за найкоротший час придбати собі власні дома, а часто з огляду на труднощі сполучення, й авто, що тут не є вже розкішню але потребою щоденного життя.

Все це разом створило **специфічну американську „матеріальнісну атмосферу“**, якої ми в Європі ніяк не могли зрозуміти і лише тут, ставши віч-на-віч з умовами американського життя, були змушені прийняти як неминуче лихо. Люди тонуть у вирі щоденних зусиль і турбот, розв'язуючи найпримітивніші матеріальні проблеми, бо так диктує їм неблаганний закон збереження й забезпечення життя свого і своєї родини...

Перші кроки на новій землі

В таких, зовсім відмінних від наших „старих добрих часів“, умовах життя доводилося наново починаючи розбиту переселенням і розпорошенням пластову працю. Взагалі треба відзначити як типові явище для Пласту і в ньому вихованих людей **спонтанність ініціативи**. Під впливом внутрішнього, зацеленого в Пласті гону люди починають самочинно проявляти ініціативу, виявляють подивугідне почуття обов'язку, а часто й непересічну жертвність. Розглядаючи справу з загальногромадської перспективи, треба цей гін до гуртування й організації уважати **чи не за найкориснішу рису пластового виховання!**

Тому нема нічого дивного, що першими, хто майже всюди на місцях бралися відновлювати організаційну працю, були саме сеніори, які майже одні досі виявляють найбільше пластового вироблення! Старше пластуство, що йому мала припасати тепер, як усі сподівалися, почесна роль перебрати провід у Пласті, загалом зовсім не виправдала надій. Великі можливості заробітку й розмірно малі особисті зобов'язання, примана здобути й наздогнати занедбане в матеріяльній площині—переважили в них слабкі ще висліди пластового виховання. Інертність і байдужість загалу—затемнює та затирає жертвну працю активної й ідейної частини старшого пластуства!

Силою конечности на місцях часто виникали цілком випадкові люди, нові працівники, які раніше зовсім не проявляли ні активності, ні жертвности. Вони перебирали на себе тягар початкової праці й здебільшого дуже добре справлялися з своїми нелегкими завданнями. Були, однак, також випадки, що в цих важких умовах підупадали й розгублювалися старі досвідчені пластові робітники, на яких колись покладались такі великі надії...

Як тільки на переломі 1947 і 1948 рр. почалася, спершу дуже повільно, еміграція до США, Головна Пластова Старшина іменувала сво-

єю першою уповноваженою на США пл. сен. Марію Хомин у Філадельфії. Але тоді ще пластунів тут було мало і вони були дуже розсіяні, тому праця була дуже важка й давала малі висліди.

Коли до цієї країни приїхало дещо більше пластунів, Г. Пл. Старшина 1.VII.1948 р. іменувало своїм уповноваженим на США по чоловічій лінії пл. сен. інж. Леоніда Романюка: по лінії жіночій уповноваженою лишилася пл. сен. Марія Хомин. Але пл. сен. інж. Л. Романюк був змушений швидко переїхати на заробіткову працю до Льюїс Анжелос в Каліфорнії, втрачаючи через це можливість безпосереднього зв'язку з пластунами східних стейтів, де завжди їх було найбільше. Щоб якийсь розв'язати цю кечучу проблему, Головна Пластова Старшина запропонувала пл. сен. інж. Мирославу Раковському пост відпоручника уповноваженого ГПС по чоловічій лінії на східні стейти. З огляду на стан здоров'я він цього посту не перебрав. Тому що й пл. сен. Марія Хомин також не мала змоги як слід виконувати своїх функцій, практично єдиним уповноваженим ГПС на США лишився пл. сен. інж. Леонід Романюк. Але не вигідне місце його перебування й важкі умови життя і йому майже унеможливили виконання цих функцій, і він уже давно просив звільнити його з цього становища.

Нарешті, Головна Пластова Старшина іменувала 15.VIII.1949 своїм уповноваженим на США пл. сен. інж. Євгена Кульчицького—Гута в Дітроїті, остаточно звільняючи з цього посту всіх його попередників. По кількох спробах і змінах йому вдалося підібрати собі таких співробітників: Реферат УПС погодився провадити далі пл. сен. Роман Клос у Клейборні, який обняв цей пост у червні 1949 р. референткою пластунок 15.X.1949 р. Головна Пластова Старшина затвердила пл. сен. Фаліну Любинецьку в Дітроїті; реферат пластунів обняв після відходу пл. сен. Євгена Зубальського пл. сен. Олександр Бережницький в Боффало. В Булаві референтки пластунок працювали: від вересня 1950 як субреферентка старших пластунок ст. пл. Оксана Бережниць-

ка, в Боффало, а від 1.I.1951 як субреферентка новачок пл. сен. Іванка Кучер в Дітроїті. Булава референта пластунів працювала в такому складі: Комісія для справ старших пластунів в Льюїс під проводом від 24.XI.1950 ст. пл. Богдана Федаша, а від 6.III.1951—ст. пл. Я. Пацлавського; субреферентом новачків став 12.X.1950 ст. пл. О. Гаврилюк в Ст. Льюїс, а субреферентом юнаків 15.III.1951—ст. пл. Ю. Крижановський в Гартфорд, якому по лінії морського пластування допомагав ст. пл. Л. Гевко в Дітроїті.

Господарський реферат налагодити було важче. Після відходу пл. сен. Богдана Дякова в Дітроїті, 28.VI.1950 р. перебрав тільки справу внесків пл. сен. інж. Мирослав Раковський в Дітроїті але й він мусів цю функцію залишити з огляду на стан здоров'я. Від жовтня 1950 р. ці справи веде пл. сен. Степан Щуровський. Всі інші справи цього реферату, як книговедення, Пластовий Фонд, купівлю Пластового Дому тощо провадив сам уповноважений.

Але вже 30.VII.1950 р. пл. сен. Роман Клос був змушений обставинами відмовитися від функції референта УПС і, від вересня минулого року цей пост перебрав пл. сен. Андронік Копилянський в Вестбери (на Льюїс Айленді). Для допомоги у веденні книг адміністрації часопису „Молоде Життя“ запрошено пл. сен. Богдана Ухача (Дітроїт) і він увесь час сумлінно виконував ці функції.

Хоч згадані співробітники уповноваженого, не зважаючи на величезні початкові труднощі з влаштуванням особистого життя, виявляли якнайбільше доброї волі й бажання, що часто граничило з самопосвятою, все ж такі багато чого не можна було зробити через важкі умови праці. Коли на переломі 1949 і 1950 рр. організаційна праця почала більше розгортатися і накупчення неполаджених справ загрожувало замороженням так успішно початої розбудови Пласту на американському терені, уповноважений ГПС рішився на радикальний крок:—посвятити весь свій час роботі в Пласті, перебираючи на себе львину частину праці. За допомогою заграничних співробітників за двадцять місяців вдалося розбуду-

вати організаційні основи для Пласту в США до такого ступеня, що можна було, нарешті, подумати про скликання Першого Загального З'їзду та проведення нормальних виборів пластового проводу. Цей З'їзд відбувся 14 і 15 квітня 1951 р. в Нью Йорку—і на ньому виголосив я обширний і вичерпний звіт про перші роки Пластового Руху в США.

Фрагменти зі звіту

Функції Уповноваженого ГПС та Голови КППроводу обіймають такі важніші обов'язки: правне забезпечення Пласту, відношення до українського громадянства та до амер. сквартінгу, координація праці підлеглих рефератів та інших клітин контролю їх праці, загальні напрямні для них, слідкування за правильною пл. лінією тощо. На жаль мушу тут признатися, що з цих важних і ширших завдань, що так скажу „пл. політики“—я був в силі виконати тільки маленьку частину, бо був переобтяжений часто дрібничковою канцелярською і технічною роботою, яка теж мусіла бути виконана. Все ж таки я спромігся на найважливіше: виклопотання „чартеру“ для Пласту в США. Пласт вправді заінкорпоровано тільки в мішігенському стейтовому уряді, але в чартері є згадка, що можна закладати станиці і в інших стейтах. Є заповнення, що на подібному чартері працюють тут майже всі наші організації в США і Канаді. Однак для повного забезпечення перед урядами ми хочемо подати наш чартер до реєстрації в усіх інших стейтах США, де працюють наші пластуни.

Взаємини з ам. сквартінгом наразі покінчилися на кількох листах. Ця справа належить засадничо до ГПС і я її туди спрямував. Це важна справа і може мати певні наслідки для нас. Деякі наші пластуни викликають непотрібно непорозуміння, бо вживають — помімо моїх остерог — назви „український скварт“ а навіть аналогічних написів на раменах.

Відношення до українського громадянства ще наразі не є унормоване як слід. Нас тут майже не

знають; треба буде більше праці, різних виступів і т. д., щоб вибороти собі відповідне місце в широких кругах громадянства. Особливе значення мають тут кружки „Пласт-Приятю“. На жаль лиш кілька осередків започаткувало організацію тих кружків.

Окрема проблема—це відношення до церкви. Велика релігійна нетерпимість серед українців цього терену—вимагає від нас дуже обережного підходу. Наразі ми повинні пробувати всюди усамостійнитися: власні домівки, власні табори площі і т. п..

Крім кількох незначних випадків мені не приходилося інтervenювати в справі додержання основних пл. принципів. Велика більшість наших пл. осередків задержувала пл. лінію у своїй діяльності. Ще лиш тут—там виринають спроби нав'язати на вузько-партійно-політичну діяльність, але—ми певні цього—кінець кінців здоровий пластовий світогляд вкаже всім правильний і одиноко доцільний шлях!

Багато пл. осередків потребувало й очікувало від мене ініціативи та напрямних для своєї праці. Багато ділянок пл. праці потребує вже ревізії і примінення до нових обставин—і я маю викиди сумління, що не міг присвятити цим справам належної уваги.

Секретарство і канцелярська праця забирали в мене львину частину часу і енергії; Треба було запровадити всі книги і вести їх, полагати відповідну кореспонденцію, видавати об'їзники і доручення, анкети і різні друки. Не мало було мороки з адресами, що є основою зв'язку з членами.

Зріст канцелярської праці ілюструють цифри в Пл. Листку, ст. 58-51. Коли спочатку було ледве 60 письм вхідних місячно, то тепер є їх округло 300 місячно! Вихідних було 50 місячно, тепер майже 240! До цього додати: майже 500 вхідних і 400 вихідних Референта Пластуни та пару соток письм інших референтів, всі друки, анкети, формуляри тощо.

Це все вказує на труднощі зв'язку кореспонденційним шляхом та на

вигоди сконцентрування всіх членів Проводу в одному місці.

Як організаційний референт я мав дбати в першу чергу про справи станиць і груп, заснування нових осередків, перенес членів виказки тощо. Коли візьмемо під увагу, що я застав ледве п'ять пл. осередків, а тепер діє округло 30 то бачимо, що поле діяння не було мале. Унормуванню цих справ були посвячені майже всі мої об'їзники в Пл. Листку та окреме листування.

Перенес членства—це дуже важна справа. Це підклад для всіх наших розрахунків, проєктів і плянів. На жаль деякі осередки не зрозуміли цього і не відповіли на мої доручення в цій справі. Коли мій перший підрахунок з 12.I.1950 виказував число 535 членів, а в вересні 1950— вже 1055 чл., то останні цифри, які я зібрав з листування, звітів і т. п. дають число 1617. (Гляди далі розділ: Перегляд Пл. Осередків і окреме табеляричне зіставлення).

З признанням мушу ствердити, що цей спонтанний зріст—це найкращий доказ пластової активності, почуття одности нашого Руху, почуття відповідальності перед своєю Організацією! Мабуть не знайдемо іншої укр. інституції чи організації, що на цьому ґрунті, в нових несприятливих умовах, так швидко і гладко відновила б свою дію, з такою жертвенністю і любов'ю посвячувала свої сили і засоби для добра спільної справи! І хоч ми певні, що ще не все в порядку, що ще багато дечого треба поправити, змінити, перебудувати,—то ця пластова постава наших членів наповняє нас довірям, що ми переберемо всі труднощі, і всупереч всім і вся—виконаємо наш великий обов'язок! Ці слова, однак не сміють нас присипляти,—ми мусимо власне з ще більшою енергією кинутись до роботи, з ще більшою жертвенністю і самопосвятою боротися з перешкодами. І щойно тоді—ми зможемо сказати: Ми виконали наш обов'язок!

Особливу увагу присвячував я справам господарського реферату, бо мені від самого початку було ясным, що тільки сильна фінансова база зможе вдержати пл. працю на цьому терені на відповідньо-

му рівні. Початки були дуже важкі і прикри, та давали мало надій на майбутнє. Рік 1949 кінчився прикритим дефіцитом: адміністративні видатки перевищували прибутки з внесків.

Прийшлося засукати рукави. Я зрезигнував на довший час з заробіткової праці і посвятив весь час Пластові. І вже перші місяці р. 1950 принесли покриття недобору і в половині року я вже міг віддати довг 400,— дол.; можна вже було купити так потрібний циклогістль і одну машинку до писання. Від того часу праця почала входити в нормальне русло.

Каса і книговедення від самого початку були в моїх руках. За весь цей час до 1.IV.51 було загального обороту майже 24.500,— дол. Коли в р. 1949 було пересічно 33 позицій в касовій книзі, то в р. 1951 було вже понад 230 позицій на місяць. Додайте до цього: агенди Пл. Фонду (пропаганду, листування, книговедення, викази тощо), справа купна Пл. Дому (кілька місяців шукання відповідних об'єктів, оглядання, торгування, різні формальності) а далі справа пл. постачання і кольпортажі, то для цього сьогодні треба б одного постійного працівника, щоб правильно поставити цю ділянку! Особливо хочу підкреслити справу пл. постачання, яке є незвичайно важне! Це майже ще не рухана ділянка в нас, бо ніколи не було в нас чоловіка, що хотів би був посвятитися цій скромній праці. Особливо багато уваги присвятив КПП справі унормування членських внесків; перегляд вилат чл. внесків гл. табеля на сторони 145.

Коли говоримо про фінансові справи мушу спинитися на найбільшій нашій фін. операції: — купно пластового дому. Майже точно рік тому 16. квітня 1950. я виступив на сходах ОП УПС в Дітроїті з проєктом купна власного дому. І це не було в мене припадкове рішення! Я бачив з власного досвіду, що без власного кутка — КПП ніяк не zorganizує свої діяльності. Але ж тут не йшлося тільки про КПП! Таж ГПС постановила теж перенести свій осідок сюди, і В-во МЖ, і всі пл. архіви і магазини. Винаймати для всіх цих установ відповідні приміщення

— коптувало б стільки, що за ці гроші можна було б справити власну хату.

Перед роком, коли в нас була така скрута з приміщенням, і мене викидали з мешкань, я мріяв про маленький бодай однорозинний пл. домик з кількома кімнатами, де можна було б примістити канцелярію. Але я швидко побачив, що такий дім був би на довшу мету замалий. На більший — було ще мало гроша. І щойно кінцем р. 1950 назбиралося стільки готівки, що можна було думати про купно більшого дому. Підшукавши відповідний об'єкт, я торгував його пару місяців і врешті 15.3.51. я підписав в імені організації „Пласт“ остаточний контракт купна дому.

Дім коштує 18.000,— а завдатку вплачено 5.000,—. Місячні сплати є 130,— дол. Дім на наріжній парцелі, недалеко нового центра в Гемтремику (10 хвилин від нової церкви і школи, що там будеється), має в партері гарну залу на яких 150-200 осіб, а в сутернях другу залу. Має три мешкання, разом 14 кімнат, з чого бодай одно мешкання думасмо винаймати, щоб улегшити сплачування рат. Крім вималювання і відчищення в середині, він не потребує великого ремонту. Зверху обложений імітацією цегли і не потребує малювання.

Це перший в історії Пласту дім таких розмірів. Ми мусимо оправдано бути горді, що ми набули його за допомогою власних сил пластунів — і то за порівнюючи короткий час одного року. Його значення ми зможемо оцінити тільки — порівнюючи до наших зусиль в краю, де Пласт за двадцять років існування таки не спромігся здобути собі такого дому. І ми певні, що це не останній пл. дім в США. Кожна більша пл. станиця — повинна його мати. Набуття цього першого пл. дому дає нам надію, що ми не зробимо. Бо це є рівночасно теж доказом, що серед пластунів є ще такі, що розуміють потреби своєї організації і є готові їх задовольнити хочби і за ціну самопосвяти.

Приходжу до справ пресового реферату при КПП в США. Маючи довголітний досвід в такій роботі, я

знав, що вирішним для успіху справи — є власний засіб зв'язку з широкими кругами членства. Треба ж бо було мати можливість давати урядові повідомлення, доручення, обіжники, і вістки поодиноким пластунам далекого віддалення, як і проводам місцевих частин і їх з'єднань. Треба було зв'язувати членство з собою в одну сім'ю при допомозі обміну думок, вісток з життя, задумів і сподівань. Цю роль мав взяти на себе „Пластовий Листок“ — скромний циклоstileвий бюлетень, що появляється правильно кожний місяць від жовтня 1949 починаючи. Крім записень з огляду на святоче переважанення пошти чи штрайк на залізницях (коли то пошта не приймала ніяких друків) — ми тільки двічі мали записення з вини переважанення невідкладними справами.

Пл. Листок давав не тільки інструкції організаційного і виховно-діяльностевого порядку, але давав теж ініціативу для заснування пл. осередків, Пласт-Пріяту, давав не раз і заохоту та піддержку на дусі тим, що цього потребували, давав зв'язок поміж членами. Без нього я не міг би був виконати ані половини цієї праці, що її вдалося зробити.

Перед Вами 20. число Пл. Листка. Дотепер видано всього разом 250 ст. великого формату. Спочатку видавав я його в накладі не цілих 300 пр., тепер понад 600 пр. Розійшлося його дотепер майже 10.000 пр. поміж членами. Тільки трохи сумно, що терен остав до сьогодні довжний за Пл. Листок понад 200,— дол.

Справа видавання часопису „Молоде Життя“. В Мюнхені відовлено видавання МЖ початком р. 1950. На жаль виїзд нашого активу з Європи грозив перерванням цієї праці, бо прямо не було кому там більше цим займатися. Тому ГПС звернулася до мене з проханням допомогти перенести видавання МЖ до Америки та взятися за організування редакції та адміністрації на цьому терені. Я розумів цілу вагу цієї справи. МЖ мало в наших умовах вдержати духову одність нашої організації, розсипаної по цілому світі та розбуджувати організаційну та виховну активність.

(До стор. 143)

Рік, місяць	на конто К. П. П.	на конто Г. П. С.	Разом
1949 IX-X	20,52	20,53	41,05
„ XI.	18,34	18,34	36,68
„ XII.	15,65	15,65	31,30
„ IX-XII	54,51	54,52	109,03
1950 I.	83,13	83,12	166,25
„ II.	74,75	74,75	149,50
„ III.	74,50	74,50	149,00
„ IV.	47,34	47,34	94,68
„ V.	191,38	100,00	291,38
„ VI.	121,59	100,00	221,59
„ VII.	74,02	100,00	174,02
„ VIII.	394,25	—	394,25
„ IX.	50,37	250,00	300,37
„ X.	223,72	150,00	373,72
„ XI.	166,51	127,49	294,00
„ XII.	207,59	160,00	367,59
„ I-XII	1.709,15	1.267,20	2.976,35
1951 I.	283,67	171,30	454,97
„ II.	138,96	128,15	267,11
„ III.	71,62	211,25	282,87
„ I-III	494,25	510,70	1.004,95
IX. 49 —	2.257,91	1.832,42	4.090,33
— III. 51			
в % %	49,8	40,2	90,0

Я зробив все, що було в моїх силах. Але редакторський штаб не дописав. Ще гірше стояла справа з технічною сторінкою. Високі кошти друку в США примусили нас шукати відповідної друкарні в Канаді. По моїй поїзді до Торонта я узгіднив з там. пл. проводом, що час. МЖ буде друкуватися в Торонті. Але друкарська праця вийшла жахливо. Чи то устаткування друкарні не дозволяло, чи праця друкарів була недбала і не вдалося їх припильнувати, але перше число вийшло для кожного знавця справи —

прямо страшно. Дальші числа вказують деяке поліпшення, але задоволені такою друк. технікою ми в ніякому разі не можемо бути. А до того не додержувано термінів, і журнал виходив з великим опізненням.

Та найважливіша була справа фінансова. Пл. Осередки завели. Часто бувають зміни на пості кольпортера і новий кольпортер з найбільшим спокоєм пише нам: я відповідаю тільки за числа, що я їх одержав. А за старі довги — немає кому відповідати. Провід Осередка цим не цікавиться. Розпродаж числа триває звичайно аж три і більше місяців і весь цей час лежить капітал заморожений. — Тому „Молоде Життя“ з січнем 1951 р. перестало появлятися.

Перегляд Пл. Осередків

1. Амстердам. За ініціативою пл. сен. С. Комаринського і ст. пл. Л. Добрянського засновано тут в вересні 1950 Пл. Групу. Діють: Г.УЩО-ів — доволі правильно, та Рій УЩН-ок — несистематично. Замітніші: Свято 22.1., Свято Зброї (з участю батьків), започатковано створення комітету для зорганізування вак. оселі. Кілька УЩН-ок — не активізується.

2. Бабилон. В серпні 1950 ст. пл. О. Врублівський зорганізував малу Групу. Домівку дали оо. Василіяни. Праця з труднощами. О. Врублівський відійшов до війська. Група лучиться з Пл. Групою Гемпстед. Провід: О. Кузьмович.

3. Балтимор. Вже в серпні починають діяти Стежа УЩН-ок та сам. г. УЩО-ок. Щойно 24.9.50 А. Мрич організує Пл. Групу. Цілий ряд імпрез. Власна домівка. Діють: ОП УПС, ОП УЩН, 2 Г.УЩО-ів, 2 Г.УЩН-ок, 1 Рій УЩН.

4. Бетлегем. 12.7.50 засновано Пл. Групу — (пл. сен. Д. Ратич). Тепер засновано Рій УЩН-ів, 3 УЩН-ок і 2 УЩС-ок. Громадська чинність, курс англ. мови. Свято кн. Ольги.

5. Бостон. Пл. сен. Я. Щегрин оснував в серпні 1950 Пл. Групу. Труднощі праці. Немає звітів і інших даних.

6. Бріджпорт. В другій половині травня 1950 пл. сен. о. Яр. Шуст зор-

ганізував малу Пл. Групу. 5.11.50 евяточні сходи для громадянства (Митр. А. Шептицький). Пл. чинности — не подають.

7. Боффало. За ініціативою Сіро-го Лева засновано 11.12.1949. Пл. Групу (пл. сен. А. Антонович майже цілий рік не чинний). 7.10.1950 скликано Стан. Раду і вибрано пл. сен. Б. Пашковського. Праця налагоджується. Діють Коші: ОП УПС, ОП УСП-ів, ОП УСП-ок, Г.УПЮ-ок, Г.УП Ю-ів, Рій УПН-ок і Рій УПН-ів. Майже всю працю ведуть УСП-ок. Плянка таб. площі в лісі. Конфлікт зі СУМ-ом.

8. Шикаго. 31.7.49 засновано Станицю — (пл. сен. Ю. Каменецкий). Чолов. Кіш до сьогодні не діє як слід, немає ніякого звітування ні відповідей на письма. Жін. Кіш від травня 1950 діє жваво під рукою пл. сен. Р. Дзюбинської. Помагають УСП-ок. УСП-ів більше цікавляться працею поза Пластом. УПС майже не діє. Діють: Гн.УПН-ок: 2 рої, К.УПЮ-ок: 3 гуртки, Сам. Г. УСП-ок, Гн. УПН-ів: 3 рої, К.УПЮ-ів: 3 гуртки. Замітніші: літній табір на оселі, виступ Жін. Коша в Міжн. Симфонії Націй — Мільвікі.

9. Клівленд. Початок в травні 1949. Від 23.7.49 — Пл. Група, від 30.10.49 — Станиця. Весь час пл. сен. інж. Бобків. За цей час число членів потролося. Засновано кружок Пласт-Прият. Станиця дуже активна: День Пластуна, 6 прогульок, Вишк. табір. Майже 45 важніших імпрез. Діють: ОП УПС, ОП УСП-ів, Стежа УСП-ок, 2 Г.УПЮ-ів, 2 Г. УПЮ-ок, Гн.УПН-ів: 2 рої, Гн. УПН-ок: 2 рої. Звітування і зв'язок добрий.

10. Когова. Пл. сен. Т. Ракочий заложив в січні 1950 Пл. Групу. Праця довгий час не йшла правильно. В липні заложено Стежу УПЮ-ок і Г.УПЮ-ів. 24.3.51 Провідником ст. пл. Б. Ракочий.

11. Дітройт. Пл. Станицю засновано 6. серпня 1949. Станиці: Кульчицький-Важанський-Шутка. Труднощі праці. ОП УПС — діє слабо, ОП УСП-ів і ОП УСП-ок, К.УПЮ-ок: 2 гуртки, К.УПЮ-ів: 2 гуртки, Гн. УПН-ок: 2 рої, Гн.УПН-ів: 2 рої. Брак зв'язку з громадянством. Мало імпрез. Табір в літі; участь в курсах

українознавства; таборовий день пілої Станиці; підготовка до проб.

12. Флін. Ст. пл. Ст. Стефанів повідомив 16.2.51 про початки праці. 25.2.51 влаштували свято соборности для громадянства (13,44 з доходу на Пл.Ф.).

13. Гренд Ренідс. На початку грудня зліплено за ініціативою пл. сен. Р. Савича і Р. Вереса малу Пл. Групу. Можливості малі, хочуть проявити себе в ділянці українознавства: укр. експонати до музею, укр. бібліотека, курси українознавства.

14. Гартфорд. В червні 1950 засновано Групу а в жовтні 1950 — Станицю (пл. сен. В. Лучкань). Праця жін. Коша налагоджена. Чол. Кіш не звітує. Імпреди для громадянства зміцнили позицію Станиці. Діють: ОП УПС, Г.УПЮ-ок, Рій УПН-ок, Рій УПН-ів.

15. Гемпстед. 3.1.50 основано Пл. Групу — (пл. сен. А. Копистянський). 10 гарних імпрез — теж для громадянства. Курс українознавства; виховна праця утруднена. Діє: Г. УПЮ-ок, спільний Рій УПН, Стежа УПС.

16. Джерзі Сіті. Зорганізований в березні 1950 рій УПН-ок не вдержався. Щойно в листопаді 1950 пл. сен. А. Домбчевська засновує Пл. Групу. Власна домівка. Кілька успішних імпрез для громадянства зміцнили Групу. Діють: Стежа УПС, Г.УПЮ-ів, Г.УПЮ-ок, Рій УПН-ів і Рій УПН-ок. Брак звітів і точних даних. В пляні: Пласт-Прият. Відношення громадянства дуже прихильне.

17. Лорейн. 4.5.1950 основано Пл. Групу (пл. сен. Е. Утриско). По кількох перемінах тепер є знов Пл. Група (пл. сен. Ю. Федорович). Сильний ОП УСП-ів. Зустріч 8-9.7.50., 21 сходи, 7 збірок, 1 Зустріч, 2 лещет. прогульки, участь в гром. святкуваннях, участь в зустрічі УСП-ок над Ніягарою і в таборі Клівленду. Тут діє Комісія для справ УСП-ів, видається часопис для УСП-ів „На Зміну“. Зорганізовано Рій УПН-ів. 15 поважніших імпрез.

18. Лос Анжелос. По кількох безуспішних пробах 24.9.50 зорганізовано Пл. Групу (пл. сен. інж. Л. Романюк). Немає звітів, є згадка про одну прогульку і участь в громадській праці.

Перегляд Пластових осередків і числа членів

Пл. Осередок	У. П. Н.			У. П. Ю.			У. С. П.			У. П. С.			Р а з о м		
	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.
1. Amsterdam	—	12	12	12	—	12	6	3	9	2	—	2	20	15	35
2. Babylon	—	—	—	1	2	3	1	—	1	1	1	2	3	3	6
3. Baltimore	7	8	15	9	13	22	4	4	8	2	4	6	22	29	51
4. Bethlehem	5	—	5	—	—	—	—	3	3	—	2	2	5	5	10
5. Boston	4	8	12	4	—	4	—	—	—	1	—	1	9	8	17
6. Bridgeport	—	—	—	1	1	2	3	1	4	1	—	1	5	2	7
7. Buffalo	8	7	15	7	8	15	9	7	16	5	3	8	29	25	54
8. Chicago	33	25	58	16	25	41	11	16	27	34	13	47	94	79	173
9. Cleveland	12	14	26	12	16	28	6	11	17	7	1	8	37	42	79
10. Cohoes	—	—	—	6	3	9	1	—	1	—	—	—	7	3	10
11. Detroit	16	20	36	14	19	33	26	13	39	19	5	24	75	57	132
12. Flint	3	4	7	1	3	4	1	—	1	1	—	1	6	7	13
13. Grand Rapids	—	—	—	—	2	2	1	1	2	2	—	2	3	3	6
14. Hartford	9	8	17	3	8	11	3	2	5	5	3	8	20	21	41
15. Hampstead	1	2	3	1	6	7	—	—	—	3	—	3	5	8	13
16. Jersey City	11	9	20	6	4	10	—	—	—	—	2	2	17	15	32
17. Lorain	—	—	—	—	—	—	10	—	10	2	1	3	12	1	13
18. Los Angeles	—	—	—	—	3	3	—	2	2	3	—	3	3	5	8
19. Minneapolis	6	6	12	7	9	16	7	1	8	1	—	1	21	16	37
20. Murray	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2
21. Newark	18	31	49	6	—	6	9	—	9	—	—	—	33	31	64
22. New Haven	6	6	12	5	8	13	4	—	4	—	—	—	15	14	29
23. New York	64	31	95	56	49	105	39	38	77	58	10	68	217	128	345
24. Paterson-Passaic	6	8	14	2	4	6	9	3	12	4	—	4	21	15	36
25. Philadelphia-Ch	45	38	83	31	41	72	15	19	34	21	15	36	112	113	225
26. Rochester	4	12	16	6	16	22	2	3	5	3	2	5	15	33	48
27. St. Louis	—	2	2	3	—	3	1	2	3	—	1	1	4	5	9
28. Stamford	2	—	2	—	5	5	—	—	—	1	—	1	3	5	8
29. Syracuse	1	—	1	—	4	4	—	—	—	1	1	2	2	5	7
30. Trenton	7	7	14	3	2	5	—	2	2	3	2	5	13	13	26
31. Utica	—	—	—	3	—	3	2	—	2	3	3	6	8	3	11
32. Самітники	—	—	—	19	8	27	20	5	25	14	4	18	53	17	70
Р а з о м	268	258	526	234	259	493	192	136	328	197	73	270	891	726	1617

Заввага: 3. Балтимор — до ОП УПС приєднано 5 сеніорів далекого віддалення; 20. Мюррей — стежа зліквідована, члени перейшли в самітники.

Початки Пластового Руху в Канаді

1. Перші пластуни в Канаді

З напливом української еміграції з Європи до Канади після 2-гої Світової Війни, а зокрема від другої половини 1947 року почали приїжджати сюди теж і українські пластуни. Спочатку були це одиниці, потім десятки, а врешті сотки. Переважна частина з них зараз після прибуття до цього краю почала шукати взаємного контакту, щоб далі спільно продовжувати пластове діло.

2. Іменування Уповноваженого ГПС на Канаду

Головна Пластова Старшина (осідок в Мюнхені), в почутті відповідальності за тих всіх своїх членів, що в процесі переселювання з Німеччини та Австрії переїхали в інші краї, а яких найбільша кількість опинилася в Канаді та США, іменує в усіх краях, де найшлося більше пластунів, своїх уповноважених. Завданням Упов. ГПС в поодиноких краях було бути представниками та зв'язковими між ГПС, як централею УПУ і українським пластовим рухом у країнах його осідку, та полагоджувати там, в імені ГПС, усі справи для УПУ. Зокрема вони мали обов'язок:

- заопікуватися новоприбулими пластунами на своїм терені,
- охопити їх організаційно та перевести їх реєстрацію,
- давати їм вказівки, як поступати та працювати в нових обставинах,
- помагати в заснуванні пластових осередків,
- нав'язувати контакт з українськими організаціями країни нового поселення та заступати перед ними Український Пласт,
- студіювати проблему відношення скваторської організації країни нового поселення до українських пластунів, і т. д.

Для Канади іменувала ГПС Упов. на підставі повноважень ч. письма 464 з дня 19.11.1947 пл. сен. о. Воло-

димира Івашка, спочатку з осідком у Вінніпегу, а від 1.12.1948 з осідком у Принс-Алберт, Саск. У той спосіб сен. о. В. Івашко взяв на свої плечі великий тягар праці в користь Пласту на терені Канади, а ще більший тягар відповідальності за дальшу його долю в цій країні. Майже цілий рік сен. В. Івашко провадив цю велику працю сам один. Треба було: прочитувати сотки писем, що з усіх усюдів широких канадійських просторів приходили до нього з найрізномірнішими проханнями та порушували різні проблеми; на ці письма особисто відповідати, стояти в постійному письмовому контакті з ГПС в Європі, організувати фонди для ведення пластової праці в Канаді та для ГПС в Європі, нав'язувати контакти з організованими українсько-канадійськими середовищами, а врешті, що найважливіше, давати ініціативу і співучасничати в творенні перших пластових осередків у Канаді.

3. Постанова пластових осередків

Перші організовані пластові осередки в Канаді постають з початком 1948 року в такому порядку: Вінніпег (19.3.1948), Торонто (4.4.1948), Едмонтон (17.8.1948), Віндзор (16.9.1948), Гамилтон (16.9.1948), Летбридж (20.10.1948), Оттава (10.3.1949). Сент Кетерінс (працю почали 22.6.1948, але як окремий осередок оформились 1.4.1949), Монреаль (з весною 1948), а пізніше Ванкувер і Саскатун.

Осередки в Сент Кетерінс і в Саскатуні перестали в 1950 році існувати. Були ще спроби організувати пластові осередки у Принс-Алберт (1949) і в Садбурах (1951), але вони тимчасом залишилися без тривалого вислідку.

4. Тимчасовий правильник для Крайових Упов. ГПС

У міжчасі, дня 8.9.1948 року ГПС схвалила т. зв. „Тимчасовий пра-

19. **Міннеаполіс.** 8.1.50 зорганізовано Пл. Групу (ст. пл. Д. Татарин і ст. пл. Сл. Лупів). Група майже не діяла до 8.10.50 коли вибрано ст. пл. Д. Штогриня. Праця поволі налагоджується. Тепер діють там: ОП УСП, Г.УПО-ок, Г.ПО-ів, Рій УПН-ів, організується ще один Г.УПО-ів і Рій УПН-ок. Відбуто кілька імпрез. В пляні: власна домівка, бібліотека, конференція з батьками, підготовка до проб.

20. **Мюррей.** В лютому постала тут Стежа УСП-ів (Яр. Купчинський). В січні 1951 перестала діяти.

21. **НЮАРК.** 18. березня 1951. заснувалася Пл. Станиця (пл. сен. Т. Дурбак): Сам. Г. УПО-ів, Сам. Г. УПЮ-ок, Гн. УПН-ок: 3 рої, Сам. Рій УПН-ів, кілька сеніорів і ст. пластунів. Ще немає звітування і точних даних.

22. **Ню Гейвен.** Вже в січні 1950. Г. Скорецька, М. Бойко і І. Турянський заснують Пл. Групу. Цілий рік мало діяла. Від 5.2.1951 ст. пл. М. Гусак. Праця унормовується: 2 Г. УПО-ів, 2 Рої УПН-ів. Брак ближчих даних.

23. **Ню Йорк.** Найсильніша Станиця; оформилася 1.5.1949. (пл. сен. інж. М. Раковський, Я. Бойдуник, д-р І. Домбчевський). Зовсім плянова праця. Безліч імпрез: Свято Весни, пл. табори, 2 Зустрічі, налаждане звітування. Діють: ОП УПС, ОП УС П-ів, ОП УСП-ок, К. УПО-ок: 7 гуртків, Гн. УПН-ок: 4 рої, К. УПО-ів (затверджений): 4 гуртки, та 3 Сам. Г. УПО-ів, 2 Гн. УПН-ів: по 3 рої.

24. **Петерсон-Пессейк.** В серпні 1950 зорганізовано Пл. Групу (Вол. Петришин, М. Безушко). Від 22.1.51 ст. пл. Вас. Мочула. Група починає енергійно упорядковувати свої справи. Відбуто кілька внутрішніх орг. сходин і святкувань. Діють новачкі і юнацькі частини (брак звітів!) і ОП УСП. Число членів постійно збільшується і є надія, що Група буде гарно працювати.

25. **Філадельфія і Честер.** Другий найсильніший осередок. В провіді др. П. Ісаїв від 10.7.1949. Діють: ОП УПС, ОП УСП-ів, ОП УСП-ок і Стежа УСП-ок в Честер, К. УПО-ок: 5 гуртків, Гн. УПН-ок: 4 рої і рій в Честер, К. УПО-ів (затверджений):

4 гуртки, Гн. УПН-ів: 3 рої. Внутрішня праця наладжана, звітування добре (тільки фінансові звіти роблять нам клопоти і унеможливають налаждати наші картотеки). Безліч імпрез, табори, прогульки...

26. **Рочестер.** Пл. Групу основано 12.10.49 а опісля Станицю (пл. сен. М. Лялька). По надійному започаткуванні праці — Станиця повний рік замовкла: не давала ніяких звітів, не відповідала на ніякі письма, доручення чи обіжники, не давала розрахунків. Тепер знов починає „рухатися“ і частинно ввірвнює свої зобов'язання. Зорганізований є там мабуть тільки Жін. Кіш, але кошо-ва так занята громадянською працею, що її вся діяльність пластунок відбувається тільки в рамках Союзу Українок.

27. **Ст. Луїс.** Ст. пл. О. Гаврилук заснував тут маленьку Пл. Групу 31.12.49. Помимо малого числа членів — багато імпрез і для громадянства: Листопадове Свято, Свято Зброї, взірцево ведені діловодства, звітування. Діє: Стежа УПН-ок і Стежа УПО-ів.

28. **Стемфорд.** Пл. сен. Й. Дачкевич зорганізував Пл. Групу в серпні 1950: Г. УПО-ок (веде ст. пл. Л. Палідвор). Виховна праця дає гарні висліди і викликає помітне зацікавлення. 5 свят. сходин. Плян: УПН — літом. Добра звітність.

29. **Сиракуз.** В липні 1950 пл. сен. о. Б. Смик започаткував тут пл. працю. По виїзді ст. пластунів до війська і о. Смика на парохію — праця перервалася. Тепер там є мала Стежа УПО і УПН.

30. **Трентон.** Пл. сен. А. Бойпун закладає тут Пл. Групу 1.4.1950. і веде до сьогодні. Діє: Гн. УПН: Рій УПН-ів і Рій УПН-ок. Юначки не працюють. ОП УСП і УПС. Кілька замітніших імпрез здобули собі признание і прихильність громадянства.

31. **Ютика.** Кінцем 1949 кількох старших Юнаків організує Гурток. В травні 1950 організується Пл. Група (пл. сен. Б. Чайківський). Група мало активна. Г. УПО-ів вів пропаганду укр. справи серед чужинців. Є ще Стежа УПО-ок і Стежа УПС. Старші пластуни не діють. В пляні організація новацтва.

вильник для крайових Упов. ГПС⁴, який став на внутрішньому пластовому терені основним законом для дальшої пластової праці в країні нового поселення. На підставі цього правильного на Упов. ГПС перенесено повноту прав та обов'язків, що прислужують Крайовому Пластовому Проводові, з винятком тих, що їх ГПС собі виразно застерегла. Зокрема, на підставі статті IV/a Упов. дістав право заступати Український Пласт у цілому та поодинокі пластові осередки та частини на терені краю перед українськими громадськими установами, перед державною владою, перед крайовою скавтовою асоціацією і в окремих випадках, на окреме доручення ГПС, перед Міжнародним Скавтським Бюром...

Крім цього він дістав право іменувати своїх співробітників, яких крім того має запровадити до затвердження ГПС старшини, координувати їх діяльність, перевіряти її та відповідати за неї перед ГПС. Цей правильник передає таких співробітників Упов.: його заступник, писар, референтка пластунок, референт пластунів, референт господарки. Крім цього Упов. міг, в міру потреби, іменувати інших референтів.

5. Крайовий Пластовий Провід (КПП)

При кінці 1948 року, коли вже розісся був досить засяг справ, що їх до того часу провадив особисто сен. о. В. Івашко як Упов. і тому що були вже прибули до Канади досвідчені пластуни, Упов. ГПС іменує своїх перших співробітників і передає їм деякі ділянки пластової праці. І так у вересні 1948 року він покликав до дії Реферат Преси та Інформації, в листопаді 1948 р. Реферат Пластунок і Реферат Пластунів, а в січні 1949 р. Реферат Господарки. Іменовані референти нахотилися в різних місцевинах, (Вінніпег, Едмонтон, Торонто), зв'язок між ними міг бути лише в дорозі кореспонденції, до чого, з уваги на нові умовини життя та праці, не було багато вільного часу. Через те співпраця була досить утруднена. Ситуація ще дещо ускладнилася, коли в грудні 1948 р. сен. о. В. Івашко мусів

переїхати з Вінніпегу на постійний побут до Принс Алберт, Саск. Ця обставина утруднювала йому в значній мірі виконання його обов'язків як Упов. ГПС так, що в квітні 1949 року він іменує сен. А. Івашюка в Торонто своїм заступником і передає йому до полагодження та дальшого ведення деякі справи, а зокрема підготовання та переведення І Пластової Конференції в Канаді, що потім відбулася в днях 1-3 вересня 1949 р. в Торонто. З уваги на те, що при кінці 1949 року в Торонто мало місце осідку 4 Референтів, Упов. покликає до життя дня 24.11.49 р. т. зв. Бюро Упов. ГПС, в склад якого входять всі Референти включно із перебуваючим у Вінніпегу Реф. УПС, і яке починає від тоді діяти як зорганізований керівний центр Пласту в Канаді. На перших сходах членів Бюро, в дні 5.12.49 вибрано його керівником сен. О. Тарнавського. Одночасно сен. А. Івашюк резигнує з посту заступника Упов. ГПС. Після того як було вже 7 співробітників Упов. в характері Референтів, 6 з них з осідком в Торонто, переформовано дня 20.4.1950 р. Бюро Упов. ГПС на Крайовий Пластовий Провід в Канаді у провіді з Упов. ГПС сен. о. В. Івашком, згідно виконуючим обов'язки Голови КПП сен. О. Тарнавським, із осідком в Торонто. Разом з тим Упов. передав всі агенди, крім справ вказок ГПС, до дальшого полагодження та ведення КПППроводові в Торонто. Такий стан триває аж до сьогодні. З нижче наведеного списку видно, хто і в якому часі виконував поодинокі функції.

Персональна обсада КПП:

Упов. ГПС і Голова КПП — о. В. Івашко (від 19.11.47 — дотепер), Заступник Упов. ГПС — А. Івашюк (від 8.4.49 — 24.11.50), В. о. Голови КПП — О. Тарнавський (від 31.12.49 — дотепер), Референтка Пластунок — Н. Івашюк (від 1.11.48 — 9.5.50), М. Комісар (від 9.5.50 — дотепер), Реф. Пластунів — Д. Штундер (від 1.11.48 — дотепер), Писар А. Козак (від 9.5.50 — 30.9.50), Т. Лещинин (від 1.6.51 — дотепер), Реф. Господарки — Р. Голод (від 23.1.49 — 3.9.49), О. Тарнавський (від 3.9.49 — 30.11.50), А. Файгель — (від

30.11.50 — дотепер), Реф. Преси та Інформації — М. Наконечний (від 15.9.48 — 24.11.49), А. Івашюк (від 24.11.49 — 30.6.50), Реф. Зв'язку — Б. Гаврилішин (від 2.12.49 — 12.5.51), Реф. УПС — М. Наконечний (від 3.9.49 — дотепер) /до 3.9.49 р. вів справи пластових сеніорів з доручення Упов., сен. А. Івашюк/, Кореспондент Пен. Пластової Каси не входив у склад КПП, а виконував лише доручення ЦК Каси та діловода господарки ГПС. Цю функцію повинн від 19.11.47 — 15.12.49 сен. о. Івашко, а потім передав дальше ведення цих справ реф. господарки. Для повноти образу треба додати, що співробітниками КПП були ще у звіттовому часі, одні довгий, а другі коротший час:

а) в характері підреферентів: сен. О. Борис, ст. пл. О. Бризгун, сен. Я. Винників, сен. А. Горохович, сен. М. Зелена, сен. І. Матла, ст. пл. Л. Палій, ст. пл. В. Палієнко, ст. пл. М. Світуха і сен. О. Федейко,
б) в характері канцелярських помічників ст. пл. Н. Капій, ст. пл. Н. Москалів, сен. Я. Ребрик і ст. пл. Н. Спольська.

Справи, що належали до компетенції Рефератів, полагоджували Референти самостійно. Усі важніші справи вирішувано колегіально на сходах КПП, за участю всіх Референтів, а деколи й підреферентів, що мали дорадчий голос. Від часу оформлення КПП в Канаді, тобто від 20.4.50. було до 30.6.51 р. сім таких сходів. Один раз був на таких сходах приязний Начальний Пластун Сірій Лев, а один раз представник ГПС сен. А. Мілянч.

Склад КПП в день З'їзду*)

Уповноважений ГПС і Голова КПП — о. В. Івашко, Принс Алберт, В. о. Голови КПП — О. Тарнавський, Торонто, Писар — І. Лещинин, Торонто, Кр. Реф. Пластунок — М. Комісар, Торонто, Кр. Реф. Пластунів — Д. Штундер, Торонто, Кр. Реф. Господарки — А. Файгель, Торонто, Кр. Реф. УПС — М. Наконечний, Вінніпег, Кр. Реф. Зв'язку — необсаджено, Кр. Реф.

*) Стаття є звітом в. о. голови КПП пл. сен. О. Тарнавського під час І. Заг. Пл. З'їзду в Торонто в днях 2/3 вересня 1951 р. — Ред.

Преси та Інформації — необсаджено. У часі, коли Кр. Реферати зв'язку та Преси й Інформації були не обсажені, провадив ці справи доріочно сен. О. Тарнавський.

6. Організаційний стан терену

На звіттовий день (30.6.51.) було в Канаді 9 активних пластових осередків, з того:

а) чотири Пластові Станції:

Вінніпег — Голова Старшини — сен. о. Д. Шевчук.
Едмонтон — Гол. Стар. сен. Р. Голод.
Монтреаль — в. о. Голова Старшини — ст. пл. Ю. Левицький.
Торонто — Голова Старшини — сен. А. Харак.

б) п'ять Пластових Груп:

Ванкувер — в. о. Провідник — ст. пл. С. Фодчук.
Віндзор — Провідник — сен. Ю. П'ясецький.
Гамілтон — в. о. Провідник — ст. пл. Б. Миколин.
Летбридж — Провідник — ст. пл. Івасюків Д.
Оттава — Провідник — сен. В. Кунда.

В цих осередках зорганізовані майже всі пластуни, що тепер є в Канаді. Тільки дуже незначне число, около 1-2% із загального числа не є зорганізовані у пластових осередках і є пластунами-самітниками, з уваги на те, що живуть в місцевинах, де лише вони одинокі є пластунами і через те нема змоги створити пластової частини. Усі названі Станції мають більшу кількість членства і то такого, що вже майже не міняє місця свого осідку. До того Станції діють серед великих числом українських громад і проявляють щораз то кращу діяльність та здобувають щораз то кращі успіхи у своїй праці. Більші труднощі в діяльності мають усі пластові групи, головн з уваги на мале, або дуже мале число старшого пластуництва, чи сеніорів, що могли б провадити пластову працю. Усе розвивається лише на браку відповідних виховників.

Чисельний стан поодиноких осередків за уладами та статтями ілюструє окрема таблиця за станом на 30.6.1951 р.:

Пл. Осередок	У. П. Н.			У. П. Ю.			У. С. П.			У. П. С.			Р а з о м		
	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.	ч.	ж.	р.
1. Ванкувер	—	—	—	—	1	1	2	1	3	1	1	2	3	3	6
2. Віндзор	3	10	13	2	—	2	1	3	4	5	3	8	11	16	27
3. Вінніпег	29	48	77	9	21	30	12	17	29	15	12	27	65	98	163
4. Гемільтон	9	—	9	6	—	6	5	—	5	2	—	2	22	—	22
5. Едмонтон	26	24	50	18	16	34	17	11	28	5	2	7	66	53	119
6. Летбридж	—	6	6	10	8	18	3	1	4	—	—	—	13	15	28
7. Монтреаль	53	25	78	8	21	29	18	14	32	6	4	10	85	64	149
8. Оттава	3	1	4	—	—	—	2	5	7	3	—	3	8	6	14
9. Торонто	58	45	103	35	38	73	40	36	76	33	28	61	166	147	313
10. Самітники	—	—	—	—	1	1	3	—	3	13	3	16	16	4	20
Р а з о м	181	159	340	88	106	194	103	88	191	83	53	136	455	406	861

Як бачимо з наведеної таблиці за Уладами і статями було 30.6.51. р.:

	чол.	жін.	разом	%/о
новацтва	181	159	340	39,5
юнацтва	88	106	194	22,5
ст. пл.	103	88	191	22,2
сеніорів	83	53	136	15,8
	455	406	861	100%о

Всі числа в цих двох таблицях вставлені на підставі найновіших даних на день 30.6.1951.

Наступна таблиця ілюструє ті зміни, що наступили в Пласті щодо кількості членів в окремих Уладах за останні 2 роки в Канаді:

Улад	кількість членів 30.6.49.	кількість членів 30.6.51.	приріст	%/о
нов.	119	340	221	185
юнац.	153	194	41	26
ст. пл.	137	191	54	39
пл. сен.	76	136	60	79
Разом	485	861	376	77

Наведені числа показують здорову будову Пластової Організації в Канаді, коли брати до уваги вік членства, як теж здоровий та сильний розвій, підтверджений фактом значного чисельного приросту членства в усіх Уладах, а зокрема—що є найбільш потішаюче та про що ми найбільше старалися — в Уладі

нашого новацтва. Велике число новацтва, що виносить кругло 40% всього членства і що в останніх 2-ох роках у висліді наполегливої та жертвенної праці наших новацьких виховників від підферентів для новацьких справ при КПП вгорі аж до сестричок і братчиків — виорядників новацьких роїв надолі зросло на 185% і що в складі свого членства має — а це вже наша найбільша гордість і радість — десятки новачок і новаків канадійського походження — переконуює нас няглядно, що пластова ідея оправдала себе і тут в Канаді, що й тут вона найшла урожайну почву для свого росту, що найшла доступ до наших найменших, що полонює їх серця та що Пласт здобув собі довіря в батьків української дітвори в Канаді. Ця обставина дає нам захохоту до дальшої праці та утврджує нас у вірі, що робимо добре діло. Ми віримо, що число нашого новацтва буде постійно рости і що ті новаци, що вже є в Пласті, і ті, що ще поповнять новацькі ряди, у подавляючій більшості через юнацький і старпо-пластунський Улади дійдуть аж до Уладу УПСеніорів і стануть поруч з нами, а потім і на нашому місці до дальшого ведення пластового діла. Коли розвиток Пласту в Канаді піде далі в тому напрямі, то його будучність в цій країні буде запевнена та завдання, яке Пласт взяв на себе буде сповнене.

7. Діяльність Голови КПП пл. сен. о. В. Івашка

Сен. о. В. Івашко, як Упов. ГПС і Голова КПП на Канаду, до дня 31.12.1949. виконував такі обов'язки: очолював КПП, іменував та звільняв своїх співробітників, предкладаючи свої рішення до затвердження ГПС, координував діяльність КРеферентів, удержував зв'язок з ГПС як теж із КПП в інших країнах, репрезентував Пласт у Канаді перед українськими громадськими чинниками, і т. п.

Крім того сен. о. В. Івашко:

а) був представником ЦІКаси на Канаду від 19.11.48—15.12.49,

б) зредагував і видав „Пластовий адресар“ за станом на грудень 1949., де були всі адреси пластуів, що тоді находилися поза Європою, і найважливіші адреси пластових властей і осіб з Пл. Проводу в Європі,

в) разом із сен. М. Наконечним зредагував і видав 10 чисел „Пластового Вісника“ КПП, від вересня 1948—липня 1949,

г) увесь час полагджував справи пластових виказок ГПС,

г) започаткував і перевів по всіх місцевинах, де в 1949 р. були пластові осередки, кампанію т. зв. „І-го Великого Пластового Базару“, що у висліді принесла 1.158,74 чистого прибутку і що дала початок до акції придбання Пл. Дому в Торонті, яка завершилася успішно в березні ц. р.,

д) до часу покликання перших КРеферентів в Канаді (зн. повний рік в початковій стадії пластової праці в Канаді), з великим пожертвуванням своїх сил і часу та з правдивою відданістю пластовій справі провадив сам особисто всі агенди, що їх на нього наложило його становище Упов. ГПС. Сен. о. В. Івашко, як Упов. вмів найти належний підхід до проблем і людей. Через те він був, є і остане першим і найважливішим піонером нашого Пласту в Канаді в першій фазі його розвою та діяльності.

8. Канцелярія КПП

Канцелярія КПП — заіснувала з хвилиною створення в Торонті т. зв. Бюра Упов. ГПС в грудні 1949. Велика трудність полягала в тому, що майже весь час пост писаря

КПП був необсаджений. Короткий час в 1950 р. був писарем сен. А. Козак, але скоро зрезигнував. Тому силою факту відповідальним за працю канцелярії КПП був сен. О. Тарнавський. Як в. о. Голови КПП, аж поки в червні 1951 р. не перейняв функції писаря КПП сен. І. Лецишин. Тут треба згадати, що сен. Ярослава Ребрик майже цілий рік безкорисно та жертвенно працювала в канцелярії КПП і що їй в головній мірі треба завдячувати виготовлення організаційної та бухгалтерійної картопки всіх членів, упорядкування реєстраційних листків і ведення картотеки жертводавців на УЦДім в Торонті. Справа канцелярії значно покращала, коли від січня ц. р. стала до праці як платна канцелярська сила ст. пл-ка О. Бризгун, що від того часу працює постійно по 3½ год. тричі в тиждень. У висліді виконаних до тепер праць в канцелярії ми маємо полагоджені майже всі залеглі з попереднього часу та поточні, справи, упорядкований архів кореспонденції, повну евіденцію членства, майже доведені до порядку реєстраційні листки членів, заведену евіденцію вплачених членських внесків, і т. п.

Домівка канцелярії КПП містилася спочатку 2 місяці в УНДомі, потім 6 місяців в домі місцевого СГД, потім 10 місяців в домі Українського Відділу Канадійського Легіону, і нарешті від травня ц. р. в Пластовому Домі.

9. Реферат Преси та Інформації

Спочатку до 14.11.1949 р. провадив його сен. М. Наконечний, а від 24.11.49.—30.6.50. сен. А. Івахнюк. Головна увага цього реферату була присвячена редагуванню та видаванню циклоstileвою технікою органу КПП „Пластовий Вісник“. Числа 1-10 зредагував і видав разом з сен. о. Івашком сен. М. Наконечний, а числа 11-21 сен. А. Івахнюк. Комплет цих 21 чисел, що вийшли в 17 окремих випусках має 181 стор. друку. Кожний випуск мав 300 прим. накладу. Одне число коштувало 10 центів. На зміст „Пл. Вісника“ склалися: урядові повідомлення ГПС і Упов. ГПС в Канаді та других членів КПП, матеріал для виховників, до-

писи з пластового життя осередків, спомини пластунів, спроби літературної творчості і т. п. „Пл. Вісник“ ставав все кращим і цікавішим і сповняв важливу роллю зв'язкового між КПП і пластовим товариством як теж зв'язковим між всією нашою пластовою братією в Канаді, а навіть і поза нею. На жаль, через значний дефіцит, що постав з причини неплатення за „Пл. В.“, а крім того ще й через те, що сен. Івахнюк зрезигнував зі становища кр. реф. преси й інформації, редактора „Пл. В.“, а рівночасно не було нікого, хто міг би був і хотів би був дальше вести це діло, у липні 1950 р. „Пл. В.“ перестав тимчасово появлятися.

Крім того кр. реф. преси та інформації:

а) організував статті про український Пласт до укр. преси в Канаді, так що деякий час в укр. пресі появлялися навіть постійні самостійні „Пластові Кутки“ як от у часописах „Гомін України“, „Наш Вік“, „Новий Шлях“ і „Український Робітник“;

б) помагав у кольпортажі видань пластового видавництва „Молоде Життя“, як теж при видаванні журналу „Молоде Життя“, полагоджуючи в цілості справу друку, технічної редакції та експедиції трьох останніх подвійних чисел „М. Ж.“ в 1950 р.,

в) організував серед пластунів збірку пожертв на „Пластовий Видавничий Фонд“ до диспозиції ГПС.

10. Реферат зв'язку

Для студіювання проблеми відношення канадійського скавтіну до Пласту в Канаді, Упов. ГПС покликав був в 1949 р. т. зв. Раду Зв'язку, що складалася з діючих тоді Референтів КПП і ст. пл. Б. Гаврилишина. Рада Зв'язку відбула кілька сходів. Коли в квітні 1950 р. оформився КПП, Рада Зв'язку перестала існувати, а т. зв. справи зв'язку перейняв КПП тим більше, що Упов. ГПС ще в грудні 1949 р. покликав був до дії окремий реферат зв'язку, а референтом іменував саме ст. пл. Б. Гаврилишина. Ст. пл. Гаврилишин відбув декілька неофіційних інформаційних розмов з представниками скавтів інших народів, але й

го ініціатива в цьому напрямі поза вступні розмови не вийшла. 19. 2. 1950 р. представники КПП — сен. О. Тарнавський і ст. пл. Б. Гаврилишин відбули неофіційну розмову з д-р. Кисілевським, а 17.4.1950 р. з п. Дяковським, урядовцем домініяльного міністерства для справ імміграції та громадянства. Крім того в грудні 1950 р. п. д-р Кисілевський відбув розмову з Упов. ГПС. Темою розмови були можливості пластової праці в Канаді та її дотеперішні висліди. У справі відношення Пласту до Скавтіну КППовід зайняв був вибіваюче становище в тому переконанні, що ця проблема не дозріла ще була тоді до остаточного вирішення. Більшої ініціативи не можна було проявити ще й тому, що не було відповідної людини, яка могла б була розпоряджати вільним часом для ведення справ зв'язку. Від початку 1950 р. ст. пл. Гаврилишин майже весь свій час мусів присвятити студіям так, що не мав змоги вповні віддатися тим завданням, що виринали в зв'язку з проблемою зв'язку. В травні ц. р. з причини виїзду на працю далеко поза Торонто, ст. пл. Гаврилишин перестав працювати як кр. референт зв'язку й від тоді цей реферат аж до тепер необсаджений.

У часі своєї діяльності кр. реф. зв'язку стояв у контакті з Діловодом ГПС для справ зв'язку, а крім того з осередками, до яких вислав був два об'явки в справі відношення Пласту до Скавтіну.

11. Реферат господарки

Господарська діяльність КПП базувалася на засаді самовистарчальності і опертя на власні сили. Головним джерелом прибутків є в Пласті членський внесок, що об'єднує всіх членів від новачка до сеніора. Це тим більше, що постійне та термінове плачення членського внеску має теж велике виховне значення. Спочатку висота членського внеску до КПП вносила: для новачка 5 центів, для юнацтва 10 центів, для ст. пластуна та сеніорату 0,50 дол. Пізніше піднесено висоту внеску для новачка на 10 центів, а юнацтва на 25 центів місячно. Квоти, що впливали з чл. внесків

розділювано пополювині на потреби ГПС і КПП. Дальшим джерелом прибутку були добровільні датки на Пластовий Видавничий Фонд до диспозиції ГПС, %%% (спочатку 40, потім 20) від прибутків з імпрез, влаштуваних осередками, і інші дрібні прибутки.

Видатки КПП йшли головню на адміністраційно-господарські потреби та на видавання органу КПП, „Пластового Вісника“. (На З'їзді предложено точні розчислення прибутків і витрат).

12. Пластовий Дім

Крайовий Референт Господарки багато своєї уваги присвятив справі придбання УПДому в Торонто. Сен. О. Тарнавський, як реф. господарки,

був делегований КПП-ом до Діл. К-ту УПДому як відпоручник КПП і цілий час аж до закінчення цієї акції вів у цьому К-ті всі господарські справи. (Набуття ПДому коштувало кругло 8000,— дол.).

З днем 30.4.51 Діл. К-тет закінчив свою діяльність, а всі справи, зв'язані з УПДомом передав до дальшого ведення Старшині Пл. Станиці в Торонто. Перед закінченням діяльності Діл. К-ту Перевірна Комісія в складі п. Емілії Остапчук, п. Олександра Кучерепи, і п. інж. Андрія Палія перевела була контролю господарки та ведення рахунків Діл. К-ту і найшла все в порядку. Після того так КПП як і Почесний Громадський Комітет уділив був Діловому Комітетові УПДому абсолютну рію з його діяльності.

Коментар

Два ривалі: Берлін і Бад Ішль Міркування на тему Джемборе

Стаття Таймса

Могло б здаватися, що справа Джемборе цікавить тільки тих кільканадцять тисяч безпосередніх учасників — представників поодиноких скавтських, державних організацій, згд. їхні проводи. Тимчасом у зв'язку з Джемборе висловлюють свої спостереження, думки, побажання теж і позаскавтські круги або скавти в позаскавтській пресі. Тоді маєте змогу зустрітись з міркуваннями, наświetленнями тенденцій, яких не все можна допускатися в офіційній скавтській пресі. Крім того такі погляди звичайно йдуть дальше в глиб самої виховної проблематики та висловлюють нераз погляд і певної групи суспільности, яку вони своєю пресою репрезентують. Для нас пластунів такі завваги не менше цікаві з огляду на можливості нашої посередньої, чи безпосередньої співпраці з скавтськими кругами даних країн, та з огляду на наші потреби співпраці з іншими народами.

Таймс із 17.8.51 помістив довшу статтю свого кореспондента висланого до Бад Ішль. Він протиставить (як зрештою в інших багатьох випадках теж другі кореспонденти) дві імпрези: з'їзд комуністичної молоді в Берліні та Джемборе в Австрії. В обох випадках — пише він — брала участь молодь з різних країв, в обох імпрезах домінувала німецька мова, в обох була і та сама тема — **мир**. Але на тому „подібність“ кінчиться. Ніякі два зібрання не можуть бути такими контрастами, під оглядом **цлей** як і самого характеру, як саме ці два. Простота та перевірка основних принципів скавтського руху — були моттом цього річного Джемборе. Убога Австрія не могла подолати якимсь надзвичайним коштом організації (на цьому Джемборі підтабори навіть не мали електричного освітлення) а крім того

минулий досвід показав, що того роду зібрання переважені числом, як теж і формою, відсувають на дальший плян властиві цілі: виробувати духа дружби поміж поодинокими скавтами та народами. Австрія знала не так з організації, як з гостинності (хоч і та перша не завела, беручи до уваги, що австрійська скавтська організація має тепер нецільних 10.000 членів) і доказів на ту другу притаманну прикмету австрійців—на гостинність—було пребагато.

Опісля цитує слова полк. Вільсона, директора Інтернаціонального Бюра з промови при відкритті Джемборе, коли полк. Вільсон (стоючи на одній із веж, яких було сім) сказав: „Сьогодні поставили ми ці вежі, як символ, що будемо хоронити скавтінг перед атакою іззовні...“ Від себе кореспондент додає, що небезпек для скавтського руху є багато і не всі вони мають зовнішній характер!

Найбільша проблема це скавтамстри-виховники, яких не тільки брак у Німеччині, Австрії, Італії, але теж і Британії не має їх достаточного числа, не говорячи вже про домонії. Скавтінг став віч-на-віч із „платниками“ виховниками у різного рода клубках, корцусах молоді і т. п. Крім того скавтінгом займаються поголовно вчителі—це й поставило скавтінг у позицію утожнювання його зі школою і дало причину розуміти його надто у злуці з „Днем Імперії“.

Характеризуючи поодинокі репрезентації на Джемборе спиноється спершу над американськими скавтами, висловлюючи (не тільки особистий) погляд, що „ляско-вий та ковбойський“ характер американських скавтів будив поважні застереження у прочих представників, хоча всі були повні признання для американської окупаційної влади, яка помогла усіма технічними засобами влаштувати Джемборе.

Нові держави, згл. домонії вислали цього разу свої окремі, самостійні делегації (Ізраїль, Бурма, Пакістан, Індія). Дві останні були люксово виряджені включно з досить поважною сумою на „дрібні видатки“.

Німецькі скавти (числом 600) росли знамените враження, хоча у них брак провідників, які б не були

напаятовані співпрацею з нацистами. Додати треба ще страх деяких батьків перед всякого рода організаціями, що визначаються дисципліною та носять однострої, ще й дозвілі Контрольної Комісії (на прохання німецької соціаліст. партії із огляду на рух молоді в Східній Німеччині) політичним партіям організувати молодь—утруднили позачію пфадфіндерів.

У зв'язку з тим завважує кореспондент: недоцінювання „ухилів“ в скавтінг показується фатальним у наслідках. Прим. існування та несподіваний розвій католицьких скавтських організацій, які себе подекуди надто відмежовують (Італія) є саме того доказом—на його думку. А недоцінювання змін в організаціях стає вже деякою небезпекою.

Задержуючись на британській делегації завважує, що це, що цього року до репрезентації допущено скавтів із найвищим ступнем проби, могло робити помилкове враження, що британським скавтам бракує до росту. І тут дещо довше задержується над такою проблемою, на його думку дуже актуальною: зацікавлення старших і молодших юнаків. Молодшим вистарчить романтика Кіплінґового Кіма та індіанізм, які все будуть до живого захоплювати молодь до 16 року життя, але після того року уroveň гра, без реального застосування як теж, у загальному, збудження почуття служіння не всилі захопити молодь. Ілюструє тут такий примір: Коли в часі останньої війни скавтінг в Британії обмежився до таких скавтських обов'язків, як збірка злишнього паперу, то у висліді, як тільки створилася для молоді можливість піти до корпусу кадетів, багато старших юнаків туди приголосилося. У висліді число скавтів сильно зменшилося. У Франції натомість, — де нацисти переслідували скавтінг за активність у визвольній акції, — приплив членства сильно зріс. І Франція з того витягнула досвід на сьогоднішній день: ровери (старші скавти) працюють поголовно у „вікенди“ при різних акціях відбудови Франції, даючи доказ, що такою самою жертвенною поставою можна визначитися і у демократичних умовах, а не тільки у тоталітарних. Ця жертвен-

ність та активність французьких скавтів позначається на різних відтинках, теж і на Джемборі. Можемо запримітити її хоча б у піклуванні над групою сліпих скавтів (прибула з Парижа), в услужности іншої групи, яка одного дня всіх приймала кавою, бо „кожний може напитися доброї кави, а ми можемо здобути доброго приятеля“, а вічливість французьких скавтів ставить він за примір усім іншим.

Боязнь Бі-Пі із 1908 року, що скавтінг не надається на експорт, заперече примір французів, закінчує своє звітлення кореспондент.

Думки полк. Вільсона

Спектатор із 31.8.51, містить статтю полк. Вільсона п. н. „Який шлях для молоді?“, де він, згадуючи одночасне відбуття імпрез в Берліні і Бад Ішль, приписує тенденційну „рівночасність“ тим першим, бо про речінець Джемборе було відомо всім вже два роки тому.

На з'їзді в Берліні у загальному вік учасників від 16 до 25, на Джемборі 90%, це юнаки поміж 14-17 років, а 10% залишається для скавтерів від 18 року вгору. Ціль Джемборе була очевидна: воно було для юнаків, на їхню радість, користь і для їхнього щасливого пережиття. Скавтінг вірить в індивідуальний вишкіл, а не масівку; тому і цифрове відношення було 15.000 (Австрія) до майже мільона (в Берліні).

Теж і свої виховні пляни скавтінг розкладає на довший час, а до міжнародної дружби причиняються не тільки з'їзди, але теж і публікації, виміна кореспонденції, фільми, знімки і т. д. а в першу чергу **свобідні відвідини** поодиноких груп скавтів з одних країв до других, які саме дають хлопцям нагоду пізнатися взаємно. Рівночасно ж доказ, що приятне відношення одних народів до других не є тільки кличем, але реальною дійсністю. Того рода практику стосує скавтінг вже десятиліттями, з конкретними перервами, викликаними війною.

Ціль скавтського вишколу — **вироблення характеру, фізичної та духовної тугости**, — які мають помогти юнакові при виборі індивідуального стилю життя. Завдан-

ням скавтіngu не є школити еліту, але дати можливість жити скавтським життям якнайбільшій кількості молоді, яку тільки можна забезпечити, обслужити відповідними виховниками. Тому і проблема провідників в скавтіngu є вічно актуальна а брак відповідного числа, для щораз зростаючого числа охочих з поміж молоді є щораз критичніший.

Я знаю — каже полк. Вільсон — як „полум'ям“ може бути життя молоді в іншій частині світа: її ентузіазм, підсичення наказаної діяльності, включно з життям посвяченим масовій гистерії. Молодь стає **знаряддям** організаторів, які використовують її для **невиявлених цілей**. Як „знаряддя“ зігнеться, притупиться, його відкидають, бо приходить інша, більш придатна молодь. Це саме і є найбільшою **трагедією молоді** нинішнього дня. Найвища пора — пише далі полк. Вільсон — щоби свідомі та з добрими намірами суспільства об'єднаним фронтом ставали на сторожі та в обороні молодшої генерації перед її **безперервним використанням**.

Скавтінг, хоча одна з найбільших міжнародних організацій — начислює заледви 5.000.000 членів. Нехай усі подібні рухи досягають десятикратного числа і допінюючи при тому як слід значення Церкви, та різних інших установ, все таки можна сумніватися у тому, чи вони здібні змагатися із силою зла.

Я можу говорити про скавтінг, — каже полк. Вільсон — що він є **здібний бути притягаючою силою** для молоді. Нам треба тільки значно більше співпраці і ми мусимо її дістати від суспільностей у загальному, а від преси зокрема. Якщо зможемо дати хлопцям відповідно більше число добрих провідників — то число скавтів у світі сильно зросте. Але це торкається молодшого юнацтва. Труднощі зростають, коли будемо брати до уваги старше юнацтво, бо йому метода гри може показатися **невистарчаючою**, вони жадні наглядних доказів. Скавтінг, хоча сам по собі консервативний (не в політичній розумінні) то не зраджує своїх основних властивостей і засад є **здібний пристосуватися до змінених вимог життя**. І далі наводить із статті „Тайм-

са", примір Франції, додаючи від себе: „молодь вичуває потребу безпосередньої акції!”

Молоді в Берліні кинено клич: „боротьби за мир” — закриваючи, що під тим кличем розуміється „опанування світа”! Це не є наше розуміння миру, але якщо молодь мала б захопитися нашим розумінням — то вона мусить дістати ту ідею подану у більше агресивній, місійній формі. Вовк і ягнятко не можуть пастися разом!..

Що ідеї міжнародної дружби розбуджені скавтовим співжиттям репресували тоталітарні устрої — засвідчує тільки про ефективність тих зусиль. Все таки над усіма організаціями висить небезпека за вузького інтерпретування своїх основних засад. Бі-Пі закликав провідників дивитися на скавтинг ширше, а не зводити його розуміння до будь-яких вузьких поглядів.

Факт, що в останніх двох роках число скавтів збільшилося на 850.000 — являється задовільним об'ємом. Ще більше потішаючим є факт, що зродилося бажання давніх скавтів (олд скавтів) не втрачати зв'язку зі скавтськими засадами а об'єднуються якоюсь новою формою — що у висліді започаткувало масовий олд-скавтський рух, який в будучому напевно причиниться до зросту скавтської ідеї, та не залишиться без належного впливу на молодь.

Голос польського гарцежа

У тому самому журналі поміж листами до редакції, поміщено теж листа п. С. Небельського (польський олдскавт), в якому читаємо: „Я вповні погоджуюся із тезою висловленою в одній із передовиць вашого журналу, що щоби протиставитися впливови комуністів на молодь, західні народи мусять вигравати комуністів їхнім способом гри. І слушно згадується при тому скавтинг, як одинокий із нинішніх засобів, на заході, щоби протиставитися намірам комуністів завоювати уми молоді”.

Але скавтинг — на думку п. Н. — не використовує належно своїх можливостей в першу чергу на міжнародньому полі. Як відомо до участі в з'їзді в Берліні не була допущена молодь із країн, що є нині під кон-

тролею комуністів, натомість „сердешно” запрошували молодь західних країв, тоді коли Скавтська Конференція відкидає прохання скавтських іміграційних організацій стати їхніми членами, а тим самим відбирає нагоду та можливість молоді тих організацій брати участь у Джемборі.

Дальше висловлює свій погляд п. Н.: „Якщо б на Джемборі скавти екзильних організацій (вчисляє поляків, мадярів, естонців, але зазначає ще „інших”) взяли участь у Джемборі окремими групами із власними одностроями, відзнаками та під своїми прапорами — то це напевно мало б величезний вплив на учасників Джемборі, а тим самим самому Джемборі надавало б універсальний характер. Для самої-ж тої молоді, відновлення чарівних споминів скавтування у своїх батьківщинах напевно применшувало б „мамутовий” розмір берлінської паради”.

... і висновки для нас

Читаючи оттакі та подібні міркування ясними стають конкретні завдання для пластових провідних кругів. В першу чергу ми мусимо більшу увагу звернути на освідомлення та з'ясування питоменних вартостей нашого Пластового Руху, як такого, та конфронтувати його розвоєві прикмети та тенденції із тими, що нуртують в організаціях молоді західних держав чи серед молоді взагалі.

Не вільно нам дивитися на Пласт, як і на скавтинг, тільки як на організацію характерну формою, та приписувати можливості існування та розвою технічним засобам чи технічному виробленню.

Слухаючи чи читаючи не раз так „легко” висловлювані погляди відносно доцільности, конечности унормовання вже вкінці нашого відношення до скавтських організацій може нас огортати страх, що ми забуваємо про те, що в Пласті ми виростили свою власну, українську виховну традицію, свій власний український стиль життя молоді в організації, яка щоправда застосувала методу скавтингу, та прийняла його основні ідеї, як ідеї, які йшли в парі із нашим українським,

ідеалістичним розумінням життя, але власне тому пласту — це щось типове, це не те саме, що скавт, пфадфіндер, чи гарцеж.

Це, що нині подається як примір організації (Франція), що в останніх літах добула досвід, чим притягати молодь, що сама беззмисловна пригодицька ромаятика може не вистарчати, бо молоді шукає глибшого сенсу і в житті та в приналежности до такої організації як скавтинг, — то Пласт може почванитися вже предавною традицією такого саме розуміння „Життя в Пласті” (шідручник Дрота з 1922 р.)

І тому ми мусимо бути дуже обережні, бо заходить небезпека, що якщо б ми впровадили молодь, бай-дуже чи на „бажання батьків у Канаді”, чи на бажання охочих наших провідників „впровадити хлопців у ширші можливості” у сферу скавтських організацій без належного забезпечення можливостей заховати НАШ питоменний стиль ПЛАСТУ, — то ми не то, що не досягнемо цілей але згубимо той великий внутрішній капітал, який у конфронтації та аналізі внутрішнього розвою та тенденції деяких скавтських організацій у світі є нашою величезною перевагою.

Тому „не спішімся” вирішувати того рода справ під враженням хвили якоїсь невдачі, чи під враженням почуття „меншедатности” нашої, як емігрантської організації у відношенні до нашої молоді. Я сама свідома того рода почувань. От недавно будучи на ювілейній імпрезі скавтів у Лондоні — в славній салі Алберт Голю, де виконавцями були 2.000 скавтів, попри імпонуєче враження, яке викликала у мене ця імпреза і своїм змістом, і виведенням та поставою скавтів, — не могла я опертись прикрому враженню „чи ми можемо нашу пластову молодь зробити так щасливою, не даючи їй можности пережити такою розміру імпрези, чи не кривдимо ми її тим, що наразі спиноємо її перед включенням у скавтські рухи даних країв?”... Але заспокоїлася я, коли бачила знова при іншій нагоді досить незрозуміле і для нас напевно не вистачаюче вузьке розу-

міння скавтингу, головно у відношенні до громадянських обов'язків, яке нашої молоді не вистарчило б.

Наші „модерністи” (головно теоретики) дуже часто вимагають поспіху у впровадженні змін, у „до-стосуванні” пластової праці до нових умовин і т. п. Їм здається, що від самого написання на папері такої інновації ми вже досягаємо на виховному полі якісь великі здобутки. Забувають при тому, що в Пласті перше і засадниче значення має провідницький кадр. Число пластуців все було і буде пропорційно залежне від числа відповідних провідників, які вміють очеркнені сухі вимоги у точках „оживити” та зафактуалізувати своїм зацікавленням пластовою працею, віддаючи свій час на практичну — в найширшому того слова розумінні — роботу з молоддю.

Не допудумання чейже, щоби якась вимога у пробі, написана приміром тому 10 років, практично була стосована сьогодні у тій самій інтерпретації, бже актуалізованя її під нинішню хвилю (якщо стосує її відповідний виховник) чи буде це „ідеологічна” точка „вірности Україні”, чи така „життьова” проблема, як „шановання рідної мови”, чи якась технічна точка вмілостей.

Не вільно нам забувати, що молодь (говорю про українську молодь з уродження і походження, але це саме у відповіднім приміненню буде відноситися і до молоді тільки українського походження) потребує „сильних висловів” (не розумію під тим ані фразеології ані „трамтадратства”) і хоче бачити доцільність виявів своєї власної енергії, приналежности і праці в організації.

Чи збереження української духовности за кордонами України не є ставленням конкретних завдань, що зможуть і будуть захоплювати вартісну молоді і тримати її при Пласті? Очевидно, цілу ту проблему розумію не вузько а трактую її як гідну поважної застанови, виміни ненакинутих поглядів, теоретичного опрацювання, практичного досвіду та з'ясування її, як один з основних обов'язків пластуців взагалі.

Цюла Палій

3 ПЛАСТОВОГО ЗАПИСНИКА

В чому суть демократії?

Коли мені розповідають чужинці, які в них найкращі в світі машини, найшвидші поїзди, найбільші будівлі, найвищий життєвий стандарт,— я питаюся їх просто і зовсім не оригінально: „а які люди?“

Ще досі не дістав я відповіді з „най“ на початку прикметника. Коли ж бачу неначе хмаринку засоромлення, сховану незручно за усмішкою на лиці мого співрозмовця, я знаю, що для себе знайшов він відповідь. Але, як дивно рідко це трапляється!

А коли мені, показуючи співчуття, кажуть, що в моїй батьківщині, у бідних хатках така велика убогість,— я кажу філософічно: „але яка ж багата ця убогість!“

Усміхаються на те так „зовнішньо“, без відзвуку в душі; інколи дозвально говорять про те багатство, що у поривах серця, у глибоких думках, в особливому сприйманні життя... Але як мало таких, що призадумуються хоч на мить. Справді, як важко повірити в убогість багатства!

* *

Сьогодні, американський нарід святково обходить 175-ту річницю своєї Декларації Незалежності з 4 липня 1776 року. Великі люди говорять сьогодні до американського народу: і великі слова чуємо, читаємо... Над усім — виразна мелодія: здобутки 1776 року, Декларація Незалежності, в небезпеці; треба бути готовим боронити їх!

У Декларації 4 липня 1776 року говорилось: усі люди рівні, вони мають, Творцем дані, непозбувальні права, між ними життя, воля, змагання до щастя... Права, права одиниці... Це вони в небезпеці. Право на свободу слова, думки, преси, релігії; право на вільне підприємство, на вибір звання, чи місця роботи; право на справедливий суд, на охорону приватного майна... Право, право і ще право. Хай звучить його „американським способом життя“ чи „американською традицією“.

Це все права одиниці, громадянина вільної, сильної, незалежної держави. Неначе в сумі цих прав одиниці міститься поняття батьківщини.

Як глибоко вкорінений індивідуалізм Декларації 4 липня в американський нарід і його спосіб думання! Як далеко в тіні цих прав видається мені — сама батьківщина американська, з її власним правом на життя, волю й щастя. Батьківщина, як така,— без огляду на право одиниць, навіть без огляду на її формальне існування, як держави!

Як інакше звучало це нам у Старому (а може „перестарілому?“) Краю, де завжди сама Батьківщина була ставкою, і її право на життя, волю і щастя; де особисті права так далеко в тіні її були, що й не згадувалось їх; де особисті права взагалі не були есенціальні в нашому сприйманні Батьківщини!

* *

Права і права... Американський нарід навчений думати про свою батьківщину, категоріями прав. Він навчений, що для береження цих прав устанавлено уряд, який бере свій авторитет від згоди громадян. Так було сказано в Декларації 4 липня, і так учать у школі... Але інколи здається мені, що десь, неначе згублено другу половину поняття „права“, — **обов'язок**. Правда, говорять про обов'язок, як тягар, що його вимагає уряд, як щось немиле, що слід обмежити до краю, або, як у час скрути, про обов'язок військової служби, про поміч у цивільній обороні, про давання крові для ранених воїнів... Але це все окремі для себе практичні вимоги хвилини. Чи не замало це? Чи не єсть обов'язок і право одним, істотно поєднаним, нерозлучним поняттям? Чи не повинен молодий громадянин, почувши вперше в житті про своє право в громаді, почути й рівночасно про обов'язок в громаді, і на тому виховуватись? Чи не повинен громадянин, завжди, коли відчуває своє право відчутти й інтег-

ральну частину його — обов'язок? І здається мені інколи, що, з виховного погляду — не добру прислугу свому народові роблять ці великі провідники, що окреслюють демократію кількістю і родом прав, гарантованих громадянину, конституцією і урядом, як її екзекутором. Чи не в тому суть, що в демократії самі громадяне гарантують свої права: на кожному кроці, діючи в уряді, приватному підприємстві, в

суді чи дома, — пошануванням прав другого і способом використовування прав своїх? Чи не основною гарантією прав громадян є поведінка громадян? Вільна, а протє обов'язкова, тобто в виді сповнювання обов'язку?

Здається мені, що демократія це так само право, як і обов'язок, — їх синтеза й гармонія.

Юрій Старосольський

3 НАШОГО ЖИТТЯ

АВСТРІЯ

Джемборе в Бад Ішль біля Зальцбурга 3-13.8.51. було сьомим з черги альптом скавтів цілого світу. (Про його „ривалю“ в Берліні і висновки для нас гл. стаття Ц. Паллів ст. 155 — Ред.). До участі в ньому готувалися теж пластуни. Але внутр. орг. ситуація, як теж нез'ясованість відношення до ІВ (Міжнар. Скавт. Бюро) були дуже сильним гальмом в розгортанні конкретних планів.

Коли усі старання ГПС (подібно теж Головних Квартир інших еґзильних скавт. асоц.), — взяти участь як самостійна одиниця, виявилися безуспішними, треба було заняти становище до пропозиції ІВ: еґзильні скавти беруть участь в Джемборе в рамках скавт. асоц. країн їхнього теперішнього перебування, підпорядковуючись передтим організаційно даній асоціації.

Супроти того ГПС заперестала дальших заходів для участі СУП як цілості, а доручила Крайовим Проводам Німеччини і Австрії пов'язатися зі скавт. асоц. їхніх країв, перевірити, на яких умовах була б можлива наша участь в їхніх делегаціях, та евент. почати відповідні підготування.

У Німеччині започатковано розмови з „Bund Deutscher Pfadfinder“. Пластуни мали ввійти до Бунду, зберігаючи далекоідучу автономію. Хоча остаточних домовлень — з оглядів на загальну нашу політику супроти крайових скавт. асоц. і ІВ — не устійнено, Бунд погодився радо на нашу

участь в складі їхньої делегації. Виявилось, що на терені Німеччини не так то вже легко було підібрати відповідний гурт юнаків. Всежтаки вдалося зібрати гурток, який — після вишкільного табору біля Берхтесгаден — мав перейти до Австрії.

В липні Бунд поставив вимогу, щоби пластуни, які їхатимуть в їхній групі, мали однострої пфадфіндер-ів. Ця вимога, виступати „в чужому пір'ю“, мусіла викликати поважні сумніви щодо доцільності нашої участі. Тому, що ця вимога прийшла доволі несподівано і психологічно булаб для наших юнаків незрозуміла, а з педагогічного погляду і зі заложень нашої „зовнішньої політики“ під той мент треба було розцінювати її неґативно, — рішено з участі зрезигнувати.

Австрійська асоц. таких вимог не ставила. Але кількість членства СУП на терені Австрії змаліла вже в той час до 20—30 членів переважно новаків і ст. пл., а юнацтва майже не було. Упов. ГПС завдав собі дуже багато труда й виявив багато пошвяти, щоби як найкраще використати дані можливості. Але в тих умовах — зрозуміло — не міг досягти поважніших успіхів, так як не його вина, що німці дозволили еґз. скавтам у їхніх підтаборах висісти національні прапори, а австрійці (передовсім з огляду на внутр. політ. ситуацію своєї країни) мусіли нам цього відмовити. Поза тим треба підкреслити велику прихильність і гостинність австр. скавтів для нас.

Хоча серед дуже несприятливих обставин, всежтаки на VII. Джемборе взяло участь 41 пластуни з: Австрії (Інсбрук, Куфштайн, Зальцбург, Грац, Трофайах), Німеччини (Мюнхен), Бельгії (Лювен), Франції, — будьто як учасники в австрійсько-му підтаборі, будьто як гості довгий чи короткий час.

Про нашу участь в Джемборе принесла укр. преса дві статті: „Християнський Голос“—Мюнхен, ч. 34 з 26.8.51 зі знімкою й вичерпним інтерв'ю з двома учасниками, ст. пластунами — і „Український Самостійник“—Мюнхен, ч. 10-11 з 26.8.51 репортаж свого кореспондента (опісля передрукувала „Свобода“ в США). Цей останній репортаж ми можемо прийняти як критику нашої участі, хоча маємо претензію, щоби укр. репортери інформувалися (і звітували) теж про причини описуваних ними недомогань, — будьто в провіді на місці, — будьто в ГПС (що міститься на тому самому коридорі, що й редакція „У.С.“). Але не зашкодить ще зафіксувати у зв'язку з наголовком, що його вибрав собі репортер „У.С.“ для свого репортажу: „Австрійські пластуни співають української пісні“, що саме він на Джемборе акцептував цей спів, до-раджуючи скористати з пропозицій австр. скавтів: заспівати укр. пісню як першу в точці Австрії, хоча гучномовці повідомлятимуть, що це співають австрійські скавти. Тому вичуваючи з загального тону репортажу його „холодне“ ставлення до Пласту, стреджимо, що репортер „У.С.“ не умів бути льояльним навіть супроти себе самого.

О. Бойчук

ШВАЙЦАРІЯ

Так само, як і в попередніх двох роках, цього року взяла українська делегація участь у вишкільному таборі в Енгельбергу в Швейцарії. Це табір для скавтів священників і студентів теології та для скавтських капелянів. Учасниками були швайцарці, німці, австрійці, люксембурці і українці (два ст. пл. Куреня „Хрестоносці“).

Атмосфера серед учасників дуже дружня. Нас прийнято як давніх дру-

зів. Ми зустріли також приятелів і знайомих із попередніх років.

Мета табору — зазнайти учасників із скавтським життям молоді, але не в теорії а в практиці. Очевидна річ, що крім практичного скавтування були теж і теоретичні реферати, але вони мали давати відповіді і сугестії на про-зему передовсім релігійного виховання молоді в скавтіну. Ціла програма табору обдумана і здійснювана з точністю швайцарського годинника. Про це дбав командант табору о. М. Юнго чина св. Венедикта, і цілий штаб добірних вишкільників, добрих швайцарських скавтів. Програма зазнайомлювала з цілістю скавтського життя. Поодиноким уладам були присвячені окремі дні і тоді нам доводилося бути і новаками, і юнаками, і сеніорами.

Кожного року табір в Енгельбергу кінчається прощом до грубу св. Клявса з Флююль, патрона Швайцарії. Цього року пройшли ми дорогу з Енгельбергу до Флююль пішком, зробивши так одну з кращих гірських тур в швайцарських Альпах у поблизу масиву Тітіліс.

М. Лабунька

АНГЛІЯ

На прохання СУБ-у переняв КВОМ організацію та ведення літньої оселі для української молоді у Вел. Британії. Кілька місяців перед початком оселі устійнено речинець, план, призначено провід, зголошених учасників призначено відповідним впорядникам, так, що осттню підготовку із дітьми в справі табору провадили давні впорядники. Ця остання спроба показала зокрема успішною, коли при приїзді діти відразу почувалися „як вдома“, знаючи наперед склад своєї групи.

Підготовчу працю поділено в той спосіб на „технічну“ і „виховну“. До технічної належало: підготовка площі, приміщення, виряд, транспорт виряду і т. д. Відповідальні за ту ділянку був голова КВОМ-у ст. пл. Василь Радь, за „виховну“ — командантка табору.

Зголошень дітей вплинуло понад сподівану кількість, так, що справу приміщення треба було устійнити на місці. Показалося, що можливою

розв'язкою буде організувати дві окремі таборів одиниці: табір для юнаків на зовсім окремій площі під шатрами, із власною кухнею і оселю враз із табором для юначок в будинку і на площі біля будинку Інів. Оселі.

В дні 28 липня під вечір прибули в порядку всі намічені транспорти дітей, згідно із уложеним планом.

На другий день в неділю в год. 6 вечером відбулося піднесення прапору і перший наказ у „Виховній Оселі“, а пів години опісля відкрито „I-ий Вишк. Табір Юнаків в Англії“.

Площа збірок і шатра старших юначок були недалеко Інвалідського будинку, в яким були приміщені діти. Площа юначого була досить далеко віддалена від будинків, в дуже гарній закутні „Зелений Клин“, серед сіножатей, поля, так, що приміщення додавало таборів дійсного чару. На таборі було 3 великі шатра, три малі, крім магазинових двох шатер. Кухня та кухонні уладження були все подивом відвідувачів.

В часі табору відбулися: **прогульки** (юнаків 2 днівна, юначок 1 днівна), **теренові гри** (в таборі юнаків — 3), **марш з обтяженням** (в таборі юнаків і юначок), **змагання за найкращого таборовика** (в таборі юнаків), **ватри** (перша — присвячена 40 літтю УПласту, друга — з нагоди запряження учасників, третя — працальна), **„новацькі вогники“** (два: один веселий, другий — іменування „отроків“).

Табори тривали від 28 липня до 18 серпня 1951.

В пресі (Українська Думка—Лондон) появилися вичерпні звідомлення і репортажі з обох таборів.

АРГЕНТИНА

Маємо чотири пл. осередки, це є станиці, що називаються за буквами абетки:

Станиця А. Осідок у Буенос Айрес при монастирі оо. Василіян. Станичну старшину, перевибрану в лютні 1951 очолює пл. сен. Павло Клим. В станиці заступлені всі улади, при чому чоловічий кіш має два курені (юнаків і ст. пл.) та гніздо новаків. Дещо слабший жіночий кіш. Осередок в Буенос Айрес це найсильніша під кожним оглядом

станиця. Вона об'єднує 70 пластуни і має за собою трирічний досвід праці на цьому терені. Тут започатковано перше пл. видання „Зелене Весло“, якого 4. число саме „друкується“. Станиця влаштувала свято гагілок і роковини Шевченка. Крім того брала організовану участь в одностроях: а) в прощі до Люхан; підчас походу зі станції до базилики грала духовна оркестра Пласту, б) як почесна сторожа на святі в річницю смерті ген. Чупринки при посвяченні, вмурований на тому ж святі, пропам'ятній таблиці, в) в памахіді по сл. п. Другові Гасині, г) у другій Зустрічі 12. до 13.5.51 в Плятинос-Гудсон (Свято Юрія).

Станиця Б. Осідок у Візя Базестер. Зорганізована в перших місяцях 1951 ще вповні не оформилася. Станицю веде в. о. станичного пл. сен. д-р Юрій Шпилька. При станиці створено перший в Аргентині кружок Пласт-Приятю.

Станиця Ц. Осідок у Берасатері, зорганізована також в перших місяцях 1951 завдяки видайній активності тегерішнього кошогового ст. пл. Миколи Бавдрівського (одержав IV. пл. відзначення на Зустрічі в Плятинос). 5.5.1951 вибрано стан. старшину (голова пл. сен. Олекса Лісевич). Домівка в приміщенні філії „Просвіти“. Станиця брала організовану участь у II-ій Зустрічі.

Станиця Д. Осідок у Візя Діманте. Зараз в стадії організації. Веде ст. пл. Микола Милусь.

Поза станицями—двох самітників: 1 ст. пл. і 1 пл. сен. Крім того є ще деяка кількість пластуни, які вправді зареєструвалися, але не оприділили себе до жадної клітини і зовсім неактивні.

12-13 травня 51, на другій Пл. Зустрічі в Аргентині було: 70 учасників (помимо непогоди), полева Служба Божа, таборування, гри а вечером ватра з участю родичів і симпатиків Пласту. — Духова оркестра Пласту грала не тільки в люханському поході, але й на святі Чупринки.

Пласт тут розростається і міцніє, та здобуває симпатії серед подлієного, на жаль, на партійні і релігійні угруповання громадянства.

П. Шустка

3 редакційної теки

ЧОМУ?

...бо, чи не є парадоксом, що в той час, як ми не маємо „Молодого Життя“ (журналу для юнацтва) — „ми“ видаємо ЕУ. Це гарно, але нас не виправдує...”

М. П.

...ще одна рефлексія на тему „Пл. Шляху“ (може герезійна). Всі тішаться, що виходить П. Ш., він добрий і потрібний. ... Але — ось — наш Пласт має поважний журнал П. Ш., але не має юнацького журналу „Молоде Життя“, який мав би служити пластівцям і не-пластовій молоді; не має новацького журналу. — Моя рефлексія: яюсь не найкраще розложений й використаний наш потенціально вартості. Чому? — не знаю добре, але знаю, що якби нам вдалося видавати юнацький журнал, то це було б **пре-важне** і **величезне** досягнення; П. Ш. — це важне і велике досягнення...”

Ю. С.

...не розумію, як Ви можете видавати такі книжки як Альманах РФК, наукові праці Шереха, Падюха, Кубійовича, ... а чому не виходить юнацький журнал? ... Коли б зосередити фонди і енергію витрачену на ці видання, ми мали б юнацький журнал...”

К. Т.

Від Редакції: Передовсім — наша повна згода: юнацький журнал **пре-важна** і **величезна** справа — без сумніву і поза дискусіями; щодо новацького журналу (й діточої літератури), нам треба включитися і повністю підперти акцію ОПДЛ. Але з другої сторони ніяк не погоджуємося з міркуваннями авторів вгорі.

Передовсім прохаємо читати в цьому числі П. Ш. статтю Т. Ліськевича і фрагмент звіту С. Кульчицького про видання МЖ. З цього ясно, що саме завдяки існуванню загального В-тва МЖ — а зокрема завдяки ЕУ — можна було відновити в 1950 р. журнал „М.Ж.“ і перенести до США. — Що ми не змогли його втримати, може винен найбільш критичний (1950/51) час нашої орга-

нізації, але ніяк не можна думати, що причина в інших виданнях...

Фонди, якими урухомлено поодинокі видання ніяк не можна було б зукати на журнал. — „Карту Галичини“ — фінансують вояки б. Дивізії Галичина; ЕУ — цілий ряд установ поза сотнями передплатників; Альманах — Рада Фіз. Культури і т. п. Появу цих видань уможливує теж готовість тих, чи тих пл. кругів переняти на себе ударну кампанію розпродажі даної книжки. І так: „Л. Ч.“ для: Старосольський „Вилика Гра“ і Янів „Шляхи“, та несуть на собі гарантію остаточної появи ЕУ; знову ж „Греблі“ причинилися до започаткування видань зі серії українознавства (з приводу 40-ліття УПУ) переняттям кольпортажі книжки Шереха „Нарис сучасної української літературної мови“.

Вкінці треба тямити і розуміти, що техніка продукції, а головне спосіб фінансування і форма дистрибуції **неперіодичних** публікацій ставить зовсім інші вимоги, ніж видавання **періодиків**.

Обставини завжди переривали нам появу журналу „МЖ“, але тільки на короткий час. Знаємо, що підготовка для його віднови іде. Коли воно з'явиться, будьмо готові прийняти його й забезпечити йому безперервну появу.

НАШЕ ЖИТТЯ В НОВИХ ОБСТАВИНАХ

... Та все ще кортить розказати Тобі, як тепер працюю. Бо мої „інтелектуальні“ посади кажуть на себе ждати, і я вже був два рази по пару місяців безробітним, а це коштує. З заробітку одної жінки вижити годі. Після продавання щіток, паст і кремів, я вже був представником (брокером) кількох фабрик сира, але мій головний партнер з огляду на можливість поклику до війська змінив працю. Потім малював образи в „фабриці образів“, що доставляє популярні малюнки з романтично-солодкавою тематикою до склепів з образами, але шеф теж дістав покликання і ще розсварився з головним малярем, то і це розле-

тілося (було доволі приємне і я ще тепер викінчу особисте замовлення на 6 образів — чотири акварелі і дві олії). Це й торгував я образами, але мали ми „за добрі“ речі наших малярів, то не пішов бизнес і власне його ліквідуємо. А тепер, від місяця, працюю в великій фірмі інспектуючи меблі й телевізії перед доставою до клієнтів. Інспекція вимагає теж поправок, заповнювання, чи взагалі шахрування малих сказ; цілий день на ногах і в русі, то набираю темпа і „ліній“ (як рух то маємо понад п'ятьсот кусків на день). Не є дуже зле і бодай можу собі свистати а то й співати при роботі — но і думати. І знаєш, прийшов я до переконання, що краще для інтелектуала, який хоче творити щось зовсім по своєму (напр. писати поезії, а навіть вільні статті) — працювати фізичним робітником, ніж мати „інтелектуальне“ зайняття тупе й нетворче, а вимагаюче напруження ума і постійного думання про дану роботу. Тоді людина зживається інтелектуально і хоч може почуватися більш „гідно“ в становищі т. зв. умового робітника, ледве, чи може позатим! бути дуже творчою. Якби тільки троха більше часу для себе, то я був би вдоволений з фізичної праці і міг би не одне написати. Трудно тільки працювати над джерельним матеріалом, ходити до бібліотек і т. д. І ще

трудність в тому, що звичайно не кінчиться зайняття з кінцем праці, бо — коли чоловік і жінка працюють, то чимало домашніх обов'язків треба виконати після повороту додому. Це все технічні справи, але те, що для мене важливе в засаді, це те, що сама фізична праця зовсім не мусить вбивати умового функціонування, а навіть може відсвіжити ум. Якби нпр. мені прийшлося працювати передполуднем фізично, хоч і важко, а післяполудня умово, то я певен, що видатність обох праць була б в мене добра...”

...пів року пізніше:

„Біля мене — в останніх часах доволі важкувато. Не люблю нарікати, але мушу трохи, щоб Ти краще зрозумів мене. Зрештою повинен я скорегувати свої теорії, які ставив ще пів року тому назад. Показує важка практика, що не можливо (а бодай мені неможливо) думати при праці, а прийти додому і писати, що надумав. Фізична праця таки мучить ум також. Може не завжди і не кожного, але моя і мене то так. Коли ввечері всі м'язи болять, а руки дряпають від праці, то не легко брати перо. І те, що думашш під час роботи, це непов'язані відривки, яких зліпати не так легко вдається...”

П. С.

Бібліографія

НАЙНОВІШІ ВИДАННЯ „МЖ“

АЛЬМАНАХ РФК — Історія укр. емігр. спорту в 1945-49 рр. В-тво МЖ. Мюнхен 1951, 40, стор. 117, ціна ДМ5,— або дол. 2,50.

Зроблено велику й корисну роботу виданням цього Альманаху Ради Фізичної Культури. Це своєрідна хроніка української фізкультури на еміграції. Видання цього роду ми не мали перед війною на землях Західної України. Сьогодні бачимо, яка велика шкода, що подібного видання не було. Богато річей призабулося й історикові буде дуже тяж-

ко відтворити розвій фізкультури на Західних Землях.

Саме видання робить дуже добре зовнішнє враження, що для того рода публікацій не є без значення. Видано чисто, на добрім папері, досконалі кліші, кредовий колірний вклад з відзнаками усіх спортових товариств і РФК, що діяла на еміграції. — Дуже багато знімок, на котрих бачимо наших симпатичних спортсменів і рекордистів; спомини й враження писані зі серцем й до-тепом; багата хроніка життя товариств і діяльності РФК.

Альманах наневно відіграє важну

пропагандивну роллю у вихованні нашої молоді в душі українського спорту. Він передовсім перешкодив розривові традиції української фізкультури зміщуючи багатий історичний матеріал про основників і піонерів українського тіловиховання. Так він посередньо й безпосередньо в'яже їх імена і їх роллю з розвитком української фізкультури в роках 1945—1949 на еміграції.

З другої сторони Альманах зафіксував цей короткий період українського спорту, що зв'язав молодь з різними сторін України вузлами тривалої приязни і побратимства, що самочинно родиться під час спортивного змагу. Сьогодні розкинута по всьому світі матиме вона змогу відсвіжити в пам'яті спільні переживання. — Вкінці виховники і пропагатори українського тіловиховання знайдуть в цій цінній книзі багатий і єдиний матеріал необхідний для успішної праці в цій ділянці серед української молоді.

І. Мриц

Ярослав Падоз НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАРНО ПРАВА — В-тво МЖ, Мюнхен 1951, 80, стор. 128, ціна ДМ 5,— або дол. 2,—.

Є це перша повна історія великої і цікавої ділянки нашої правничої минувшини, написана знавцем предмету: правником і істориком, який довгі роки викладав цей предмет на Українським Вільнім Університеті.

Книжка хоч належить до наукової літератури, написана живо і ясно й її прочитає з цікавістю й користю кожний, хто цікавиться і хто любить наше минуле. Вона обіймає всі доби нашої історії: Княжу, Литовсько-руську і Гетьманщини, ясно вказуючи на їх органічний зв'язок зі собою, як вислід безперервного розвитку українського народу, незалежно від його історичної долі. Всі три великі розділи книжки попереджені оглядом історичного розвитку українського права та з'ясуванням ідеології тодішнього українського суспільства, яка й визначувала зміст карних норм.

Описуючи незвичайно цікаві злочини й кару та судову дію, що вела до покарання злочинця, автор подбав також за те, щоб на тлі карного

права і практики змалювати духовий портрет української людини далеких, прогулих діб. Це дуже збільшує вартість цієї цікавої книжки, яка повинна знайти в руках всіх культурних земляків, які цінують вагу традиції та розуміють потребу зв'язувати сучасне з минулим.

(З проспекту НТШ)

Володимир Янів ПЛЯХИ — Збірка поезій, В-тво МЖ, Мюнхен 1951, 80, стор. 160, ціна ДМ 5,— або дол. 2,—.

Коли поезію за визначенням польського поета Тувіма розглядати як особливу **форму упервіснення людини**, — то тісний зв'язок поезії з пластовим стилем життя стає очевидним і незаперечним. Пластовий стиль життя шукає „упервіснення“. Пластування є в певному розумінні поворотом у первісність безпосереднього контакту, з природою, із живлом, із хвилями ріки й подуваннями вітру, із іскрами ватри...

В безпосередності цього контакту Живла з Несвідомим міститься таємниця поетичної дії пластової мандрівки, що перетворює пластові шляхи — на шляхи поетичні... Наскільки сильна ця дія пластової первісності на несвідомі шари психіки, найкраще показує приклад Янова, — що, будучи по суті поетом волі, напруженого, контрольованого зусилля, керованої енергетики, поетом, сказала б психологія, „персональної надбудови“, — однак поетично захоплюється чаром безжурних мандрівок, складаючи дуже ритмічні пісні про „перші стежі — про тіла гарт і сміх безжурний юний“, про „хвилі, — хвилі в білій піні, — гострий спад і бистрий вир — по каміні і по рінці серед лісу, серед гір“, про „вітер“, що в „ухах свиче мелодійний маршу тон“, про „іскор тан“, що „світла квітом для людей“... про „шлях за нами й завжди перед нами“...

Глибока спорідненість до духу поезії і до духу пластування — спільність їх прапервнів у несвідомих шарах душі виявляється найкраще в тому, що Янів наскрізь сублимований поет „Ікон“ і „Отченашу“, у пластових мандрах знаходить шлях у нескладний і первісний ліризм „Вічної юности“ чи „Постоїв“.

Було б одностороннім твердити, що з пластового життя в країну поезії веде тільки один компонент пластового стилю — настанова на упервіснення. Саме приклад Янова вказує, що друга полярна протиставність у пластовому житті й вихованні — тенденція до сублимації, до перетворення енергетики несвідомого у вищі і найвищі дихові почування — теж легко кристалізується в творах поезії. Є очевидно неможливо річчю визначити, наскільки з патріотичного патосу циклу „Україні“ і наскільки з релігійної інспірації „Ікон“ чи „Отченашу“ автор завдячує переживанням виховних форм пластової спільноти. Однак для кожного, хто переживав український Пласт як форму і стиль життя, очевидно, що Пласт як **процес сублимації** містить у собі не менше можливостей пробудити й виявити (очевидно в сприятливих обставинах) активну поетичну творчість і пасивне поетичне сприймання, які звертаються вже не на сфери психічної первісності, але сублимованої духовості.

Є безперечною заслугою В. Янова, що він своєю збіркою вказав на ці подвійні перехреснення пластових і поетичних шляхів як у сфері упервіснення, так і сублимації.

О. Кульчицький

Юрій Шерех НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ — В-тво МЖ, Мюнхен 1951, 80, стор. 406, ціна ДМ 20,—, дол. 5,—.

Це перший виданий в українській еміграції **повний науковий курс української мови**. Книга підсумовує дотеперішні досягнення українського мовознавства, а також подає багато нового матеріалу. Книжка побудована в світлі досягнень і нових метод світового мовознавства нашого часу. Вона охоплює всі розділи науки про українську мову: словник, синтаксис, фонетику, морфологію, наголос. Вона спирається на багатий матеріал, вибраний з кращих авторів українського письменства XIX—XX сторіч, особливо з новішого письменства, як підсөветського, так і еміграційного. В усіх розділах книга не тільки перелічує

факти і подає правила, але і дає **низку практичних порад** про використання тих чи тих мовних форм. Крізь усю книгу проведені стилістичні принципи. Крім того, включено кілька спеціально стилістичних розділів, що їх не було в дотеперішніх граматиках української мови.

Книжка проф. Шереха **не обминає складних і заплутаних питань**, а показує в кожному випадку, яке їх розв'язання властиве українській літературній мові і в якому напрямі вона розвивається. В тих випадках, коли не можна дати точного правила, книжка подає вичерпний матеріал в абетковому порядку, і, отже, може використовуватися легко для різних довідок.

(З проспекту НТШ)

НАДІСЛАНІ ПЛ. ПУБЛІКАЦІЇ

Листи зв'язку Уладу пластунів сеніорів — Видає Булава УПС для вжитку пластунів-сеніорів. Ч. 3, вересень 1950, Баффало-Вінніпег, 4^о, стор. 7; ч. 4, грудень 1950, Баффало-Вінніпег, 4^о, стор. 8; ч. 1/51, квітень 1951, Баффало-Вінніпег, 4^о, стор. 10 (циклостиль).

Пластовий листок — для внутрішнього вжитку Українських Пластунів і Пластунок, видає Уповноважений Головної Пластової Старшини на США. Виходить кожного місяця. Дітройт, Міш., США. Ч. 10(13), жовтень 1950, 4^о, 14 стор.; ч. 11(14), листопад 1950, 4^о, 10 стор.; ч. 12(15), грудень 1950, 4^о, 12 стор.; ч. 1(16), січень 1951, 4^о, 12 стор.; ч. 2(17), лютий 1951, 4^о, 17 стор.; ч. 3(18), березень 1951, 4^о, 12 стор.; ч. 4(19), квітень 1951, 4^о, 14 стор.; ч. 5(20), 14 квітня 1951, 4^о, 6 стор.; ч. 6(21), 15 травня 1951, 4^о, 12 стор. (Всі видання циклостилєві). Обіймають організаційні напрямки, обіжники, доручення КППроводу США, виховні матеріали та хроніку пластового життя. Два останні числа присвячені І. З'їздові Пласту в Нью-Йорку.

Вогонь Орлиної Ради — Круг новацьких виховників. Видання Вишкільної Ланки УПН-ів, Мюнхен 1950, 80, 68 стор. і 4 стор. обгорт. (шпир.) Методичні вказівки для новацьких виховників, з ігровим кутиком, майструванням, піснями, загадками та листуванням.

Листки зв'язку Головної Пластової Ради — для членів ГПР. Баффало-Дітройт, ч. 1/51, січень 1951. 4^о, стор. 3. (циклостиль).

Матеріали до збірки на фонд українського пластового дому в Торонто — видає Ділової Комітет. Інформації про хід збірок на закуп Пластового Дому в Торонто. Листок 5. Торонто, 1. лютого 1951, стор. 4, 4^о (друк).

Листки дружнього зв'язку І-го Куреня УПС ім. сктм. С. Тисовського; до виключного відома членів Куреня. Лакаванна-Шікаґо, ч. 12. вересень 1950, 4^о, 21 стор. (цикл.).

Листки дружнього зв'язку Куреня — видає 2-ий Курінь УПС „Ті, що греблі рвуть“. Неварк—Торонто, Листок ч. 1/51, січень 1951, 4^о, 10 ст. (циклостиль).

Листів до братів фаміліантів — видає 3-тій Курінь УПС „Лісові Чорти“. Лист 21-ший, виданий в США, листопад 1950, 4^о, стор. 10, (циклостиль).

Інформаційні листки 4-го Куреня УПС „Характерники“ — тільки для членів. Ч. 4 (10) Вересень 1950, Давнінґтаун, 4^о, 22 стор., ч. 5 (11) листопад 1950, Філадельфія, 4^о, 10 стор.; ч. 6 (12) грудень 1950, Філадельфія, 4^о, 13 стор. Ч. 1 (13) березень 1951 Філадельфія, 4^о, 22 стор. (циклостиль).

За чаром срібної землі — дружній листок зв'язку пластового братерства 6-го Куреня УПС „Закарпатці“ ім. Олега Ольжича. Дітройт, США. Ч. 12. жовтень 1950, 4^о, 4 стор.; ч. 13, листопад 1950, 4^о, 4 стор. (циклостиль).

Вузли дружи — Бюлетень членів 7-го Куреня УПС ім. Андрія Войнаровського — до виключного відома членів куреня. Нью Йорк. Ч. 1, 1. вересня 1950, 4^о, 9 стор. і 2 стор. прилогі. Ч. 2-3. Нью Йорк. 1951, 1, 4^о, 23 стор. (циклостиль).

Слідами Орлика — Бюлетень Команди 8. Пл. Куреня УПС ім. Григора Орлика. Вестбери — США. Ч. 7(11), жовтень 1950, 4^о, 12 стор. Ч. 8 (12), грудень 1950, 4^о, 8 стор. Ч. 1 (13), січень 1951, 4^о, 10 стор. Ч. 2 (14), лютий-березень 1951, 4^о, 8 стор. Ч. 3(15), квітень 1951, 4^о, 12 стор. (циклостиль).

Наша мандрівка — дружня розмова членів 11-го Куреня УПС „Ман-

дрівники“ в часі мандрівки по чужині до Великої Мети. Ту Гіллс — Сиракузи. Ч. 1, 14. жовтня 1950. 4^о, 6 стор. Ч. 2, 7.1.51, 4^о, 6 стор. (цикл.).

Іскра сокільської ватри — Бюлетень Уладу Старших Пластунок. Ч. 2, осінь 1950, 4^о, 20 стор., ч. 3, Зима 1950/51, 4^о, 20 стор., ч. 4, весна 1951, 4^о, 21 стор. (циклостиль).

Стріла — квартальник зв'язку 2-ого Куреня УСП-ок „Перші Стежі“. Ч. 2, зима 1950/51, 4^о, 12 стор. Ч. 3, весна 1951, 4^о, 18 стор. (циклостиль).

Листи — 3-ого Куреня УСП-ів „Лісові чорти“ — до молодих фаміліантів. Лист 1-ший, 10 червня 1950, 4^о, 2 стор. (циклостиль); Лист 2, 1. вересня 1950. 4^о, 5 стор. (циклостиль); Лист 3., 1. жовтня 1950, 4^о, 8 стор. (циклостиль); Лист 4, 3. січня 1951, 4^о, 2 стор. (шапірограф).

Бібліотека Чорноморця ч. 3 — неперіодичний журнал для виховання та вишколу морських пластунів, Торонто, 5.3.51, 4^о, 20 стор. (цикл.).

Твердозуб — Інформатор Гірських Орлів. Ч. 3, березень 1951, 4^о, 8 стор. (шапірограф).

Однорівка 5-ого Куреня УШО — ім. сотника Федя Черника в Міттенвальді, листопад 1950, 4^о, 33 стор. (циклостиль).

Щд знам'ям чорного kota — Дружній пластовий післанець Самостійного Гуртка „Чорні Коти“ при Станіці У.І.У. в Нью Йорку. Ч. 1, 7. січня 1951, 4^о, 15 стор. Ч. 2, березень 1951, 4^о, 22 стор. (шапірограф).

Зелене весло — Листок 2-ого Куреня УШО ім. Святослава Завойовника. Буенос Айрес, Аргентина, 1. квітня 1951, 8^о, 10 стор. (шапірограф).

Новацька вістка — для українських дітей в Англії. Видає „Клуб Виховних Осель і Мандрівок“. Інструктивний журнальчик новацької праці. Ч. 6-7-8, червень-серпень 1950, 4^о, 14 стор. (циклостиль).

Вісті Булави Головної Команданти Пластунок — видає Канцелярія ГПР-ок. Нью Мілл, Англія, Ч. 1, 1. березня 1951, 4^о, 8 стор. (циклостиль).

У поході — видання Української Пластової Групи в Стемфорді, стейт Коннектикет. Ч. 1, Великдень 1951, 4^о, 20 стор. (циклостиль).

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

München, Dachauerstraße 9/II, Germany

порукає свої видання:

Юрій Старосольський

ВЕЛИКА ГРА

гутірка про ідею і методу пластування. Марка на обгортці Лісовського, ініціали Судомори, 3 іл. вкладки. Мюнхен 1948. стор. 68, 8^о. ДМ 3,— або дол. 0,80.

В ДОРОГУ

Пластовий Співаник за ред. В. Витвицького, Ю. Пясецького, Б. Кравціва, 6 розділів: Гімни, Пластові, Народні, Стрілецькі, Танки, Трубкові сигнали; стаття В. Витвицького про українську музику — українською і англійською мовами — 101 пісень. Мюнхен 1949, стор. 192, 16^о, ДМ 5,— або дол. 1,80.

Бейден Пауел

СКАВТІНГ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

авторизований переклад з англійського Е. Кульчицького. Мюнхен 1950, стор. XVI — 314, 8^о, ДМ 9,— або дол. 2,50, полотно: ДМ 12,— або дол. 3,20.

Леонід Бачинський

ПЕРШІ КРОКИ

підручник для провідників новацтва, Бльомберг 1950, стор. 96, ДМ 2,— або дол. 0,80.

АЛЬМАНАХ

Ради Фізичної Культури

Історія українського еміграційного спорту в роках 1945-49 ціна ДМ 5,— або дол. 2,50.

Володимир Янів

ШЛЯХИ

Збірка поезій — Мюнхен 1951, стор. 160, 8, ДМ 5,— або дол. 2,—

ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУНА

- Ч. 15 Атанас Фіголь: »Ідеологічні основи сеніорського руху«, ст. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 16 Володимир Янів: »До Великої Мети«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 17 Євген Кульчицький-Гут: »Наше довкілля підчас мандрівки«, стор. 16, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 18 Яро Гладкий: »Пластовий Індивідуалізм«, стор. 20, ДМ 0,40 дол. 0,10.
- Ч. 19 Юрій Старосольський: »Ідейний виряд пластуна«, й Атанас Мілянчик: »Фізичний і господарський виряд«, стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 20 Цьопа Паліїв: »Поглиблюймо Пластову Працю«, стор. 16, ДМ 0,50 дол. 0,15.
- Ч. 21 Атанас Фіголь: »Думки про сучасний стан Пластового Руху«, стор. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 22 Дискусія над правильником УПС — ст. 47 (не продається).

Чи Ви вже забезпечили для себе монументальний твір:

Енциклопедія Українознавства

частина I (ЕУ/І)

«Енциклопедія Українознавства» — книга необхідна для кожного громадянина, а тимбільше пластуна.

Хто ще не має

ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

в трьох томах

може її замовляти в нашому видавництві:

Ціни такі:

вполотняній оправі	\$ 45.40
полотняній оправі	48.00
тиснений шкірі	49.50
в шкіряній оправі	51.00
в авдіній шкірі	63.00

Ярослав Падох

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАРНОГО ПРАВА

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 80, ст. 128, ціна 5,— ДМ, 2,— дол.

Юрій Шерех

НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Мюнхен 1951, В-тво МЖ, 80, ст. 406, ціна 16,— ДМ, 4,— дол.

Володимир Янів

ШЛЯХИ

Збірка поезій — Мюнхен 1951, стор. 160, 80, ДМ 5,— або дол. 2,—.

Замовляти і гроші слати:

Verlag „MOLODE ŽYTIA“

München 2, Dachauer Strasse 9/II

Bankkonto: Süddeutsche Bank München Nr. 19441

Postscheckamt München, Konto Nr. 116130

«ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ» видає Союз Українських Пластунів

Редагує Колегія

Друк: Друкарня «Логос», Мюнхен 8, Розенгаймерштр. 46а

ЦІНА ЦЬОГО ЧИСЛА П.Ш. ДОЛ. 1.50.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН

ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

МЮНХЕН

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Число 7

Мюнхен — Німеччина

вересень 1954

ЗМІСТ:

	Стор.
*** РЕЗОЛЮЦІЇ 5-го Загального З'їзду СУП	1
*** РЕЗОЛЮЦІЇ Перших Зборів КОНФЕРЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	2
*** СТАТУТ Конференції Українських Пластових Організацій	7
Северин Левицький: Звіт з діяльності ГПР	9
Осип Бойчук: Звіт з діяльності ГПС	19
Олександр Тисовський: З юних літ Українського Пластового Уладу	30
Олександр Кульчицький: Психологічна проблематика пластового виховання	49
Ярослав Рак: Напрямні діяльності Українського Уладу Пластових Сеніорів і Уладу Старших Пластунів	69
Ярослав Падох: Гордіїв вузол сеніорської мети	75
Зигмунт Новаковскі: Хованна (переклад)	96
Осип Бойчук: Організаційне оформлення Пластового Руху Звіт діловода організації	99
Атанас Мілянч: Звіт діловода зв'язків ГПС	104
Яро Гладкий: Звіт Головного Команданта Пластунів	107
Цьопа Паліїв: Звіт Головної Командантки Пластунок	113

АВТОРИ ЦЬОГО ЧИСЛА:

- Гладкий Яро**, пл. сен. 10 К. УПС «ЧОРНОМОРЦІ», Голова ГПБ, інженер-архітект.
- Кульчицький Олександр**, пл. сен., д-р філ. проф. і керівник Психологічного Інституту УВУ, дійсний член НТШ, голова КОДУС-у.
- Мілянч Атанас**, пл. сен. 3. К. УПС «Лісові Чорти», кількакратно член пластових Керівних Органів, інженер-будівельник.
- Рак Ярослав**, п. сен. 5 К. УПС «Червона Калина», заступник голови ГПР, гром. діяч в секторі молоді й спорту, мгр. прав.
- Тисовський Олександр**, Член-Основоположник Пласту, автор фундаментального для Пластового Руху твору «Життя в Пласті», д-р філ., гімн. проф.
- (Бойчук, Левицький, Падох, Паліїв — гляди попередні числа ПШ).**

(Скороти: СУП — Союз Українських Пластунів; ГПР — Головна Пластова Рада; ГПС — Головна Пластова Старшина; ГПБ — Головна Пластова Булава; УПС — Улад Пластових Сеніорів; К — Курінь; пл. сен. — пластун сеніор.)

Увага! Оце число ПШ виходить як сьоме з черги. Три перші числа появилися на Рідних Землях в 1930 році й вони вичерпані.

С К О Б

П Л А С Т О В И Й Ш Л Я Х

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

„SCOUTS WAY“ Nonperiodical Review
of the Ukrainian Rovers and Old Scouts.

Ч. 7.

Мюнхен — Вересень

1954

Резолюції

**5-го Загального З'їзду Союзу Українських
Пластунів, що відбувся 1–3 січня 1954 р.
у Наєгра Фоллс, Онт., Канада**

Ми, уповноважені представники всіх Українських Пластунів поза межами України, зібрані на 5-му Загальному З'їзді Союзу Українських Пластунів у Наєгра Фоллс, Онт., Канада, в днях 1—3 січня 1954 року

1) стверджуємо, що Український Пласт, заснований д-ром Олександром Тисовським 1911 року на скавтових засадах, діє сьогодні як Пластовий Рух на Рідних Землях, як Провід Українського Скавтіngu на Вигнанні і як Крайові Пластові Організації у різних державах вільного світу;

2) прохаємо Начального Пластуна Сірого Лева як найвищий авторитет Українського Пласту покликати Репрезентацію Проводу Українського Скавтіngu на Вигнанні, яка заступала б його у взаєминах із світовим Скавтіngом;

3) для втримання ідейних підстав і виховних метод Українського Пласту рішаємо покликати до життя Конференцію Українських Пластових Організацій.

Резолюції

Перших Зборів Конференції Українських Пластових Організацій, що відбулися 1–3 січня 1954 року в Наєгра Фолс, Онт., Канада

I

МИ, УПОВНОВАЖЕНІ ПРЕДСТАВНИКИ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АВСТРАЛІЇ, АНГЛІЇ, АРГЕНТИНІ, КАНАДІ, НІМЕЧЧИНІ І З'ЄДНАНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ, ЯК УЧАСНИКИ ПЕРШИХ ЗБОРІВ КОНФЕРЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, СТВЕРДЖУЄМО, ЩО:

1. Продовжуємо наше пластування у глибокій вірі і твердому переконанні, що Український Пласт у минулому, тепер і в майбутньому служив, служить і служитиме Богові, Україні і Людству.

Об'єднані однією ідеєю і пов'язані спільнотою дій і традиції, творимо понад кордони і простори, що нас розділяють, одну нерозривну духову спільноту. Символом нашої єдності визнаємо особу й авторитет Начального Пластуна.

Нашу співпрацю в рамках Конференції Українських Пластових Організацій кермуємо схваленими однодушно правилами, що їх долучаємо як прилогу до цих резолюцій.

2. Клони́мо голови перед Воюючою Україною, яка в нерівній боротьбі з окупантом не тільки складає жертви життя і крові за свою волю, але й допомагає обороняти світ перед заливом варварства.

3. Вітаємо всіх Українців, розсіяних по світі, зокрема Українські Церкви, центральні політичні і громадські установи та організації і всіх діячів на різноманітних ділянках нашого національного життя.

4. Нашим дружнім СКОБ вітаємо Основоположника Пластового Руху ДРОТА, Начального Пластуна СІРОГО ЛЕВА, всі українські Крайові Пластові Організації в державах вільного світу та все пласто́ве братство.

5. Вітаємо всі українські організації молоді і, цінячи їх працю для релігійного і національного виховання молоді, простягаємо їм дружню руку і закликаємо до співпраці в ім'я спільної мети.

6. Складаємо подяку Державі, на території якої маємо змогу свобідно відбувати свої наради, а також усім Державам, в яких наші пластові організації можуть вільно діяти і розвиватися під охороною їх свободолюбних законів.

II

Використовуючи досвід пластової діяльності на нових місцях поселення, Збори Конференції приймають такі напрямні для дальшої праці пластових організацій в окремих країнах:

A) Виховні:

1) Пласт за кордоном повинен розвиватися передусім як рух, а далі, в міру об'єктивних умов, закорінюватися напостійно як організація. Реалізація цього завдання не повинна в ніякому випадку порушувати доброго імені Пласту.

2) З уваги на свою суть і традицію, Пласт мусить бути органічно пов'язаний з українським національним середовищем, що має назовні виявлятися в позитивному ставленні до всіх ділянок українського життя, (церква, громадське життя, культура, політика і т. ін.) і в співпраці з ними.

3) Пласт був побудований і здобув собі в українській суспільності признание і розуміння передусім як самовиховна організація молоді. Тому всі додаткові дії пластових проводів, зокрема економічна, видавнича та організування виховання у Пласті громадян, повинні служити передусім основному завданню Пласту.

4) Безспірною передумовою започаткування і ведення виховної праці є наявність відповідних виховників, і тому Пласт не може стосувати масового набору молоді у свої ряди там, де цих виховників у достатній кількості немає.

5) Вартість Пласту треба розцінювати не на основі самих його теоретичних заłoженнь та вміння, але на основі засвоєних у Пласті духових і громадських цінностей пластунів. З уваги на це є кінечним всебічно стежити за процесом самовиховання і проводити відповідну селекцію і в виховних уладах, і в Пластовому Сеніораті.

6) Випадки неуспіхів у пластовій праці є доказом того, що провідник був невідповідний і що пластова метода не була правильною, а то й цілком стосована, — а не доказом того, що пластова метода сьогодні не відповідна.

7) Кінечно провести переоцінку стосованих досі технічних засобів пластової програми і впроваджувати в життя такі, які виявляться найбільш доцільними й успішними в нових умовах життя. Крайові Пластові Проводи мають створити комісії, завданням яких буде ґрунтовно простудіювати проблему пристосування пластової праці до нових обставин у країнах поселення. КППроводи складуть Головній Пластовій Булаві звіти у формі рекомендацій доцільних змін. В працях комісій повинні також співдіяти компетентні громадяни з-поза Пласту.

8) Виховання молоді в пластових таборах набрало в сьогоднішніх умовах такої великої ваги і має такі великі можливості, що плануванню, організації та проведенню пластових таборів треба присвятити особливу увагу, щоб створити якнайбільш сприятливі для виховних цілей умови і забезпечити дбайливий добір програми, як теж вибір і вишкіл таборових проводів.

9) Конференція стверджує, що справа однострою належить виключно до компетенції ГПБулави і ГПРади і пропонує, щоб у проєктованих змінах якнайближче дотримуватися зразків пластового однострою, вживаного на Рідних Землях.

10) З уваги на те, що подекуди неправильно інтерпретується 12-та точка Пластового Закону, Збори Конференції стверджують, що виховні улади (УПН, УПЮ і УСП) та членів Кадри Виховників обов'язує 12-та точка Пластового Закону так, як вона подана в підручнику д-ра Ол. Тисовського «Життя в Пласті», де сказано: «Пластун є дбалий про здоров'я, — значить

шанує і плекає своє здоров'я (без хворобливого страху за нього), як власність суспільности, — тож не вживає ніяких отруй для догодження собі, зокрема не п'є алкогольних напиків і не курить тютюну».

Крайові Пластові Проводи будуть здійснювати ліквідацію проявів помилкового розуміння 12-ої точки Пластового Закону за пляном, виготовленим Головною Пластовою Булавою для всіх Крайових Пластових Організацій.

11) Загострені взаємовідносини між окремими віровизнаннями в країнах нового поселення спонукають Конференцію з'ясувати напрямні, які завжди зобов'язували й зобов'язують надалі в Пласті у відношенні до релігійних справ. Ці напрямні такі:

а) кожен член Пласту належить до однієї з українських Церков. Виключно від волі батьків залежить, якого віровизнання їхня дитина має держатись.

б) Завданням Пластового Проводу є респектувати це бажання батьків і допомагати поглиблювати побожність їхньої дитини без уваги на те, до якого віровизнання вона приналежна. Тому саме релігійне виховання, вірна служба Богові включені в програму й методу пластового виховання.

в) Найважливішим виховним засобом для реалізації цього завдання є приклад: особистий приклад виховника, поданий у близькому співжитті, співпраці та поведінці з молоддю.

г) Релігійність у Пласті розуміється як ціла характеру, прикмета душі, як частина особовости пластуна, яка мусить проявитися в ділі, а не бути тільки зовнішньою ознакою.

г) З уваги на те, що членами Пласту є приналежні до різних віровизнань, можуть виникати труднощі при окреслюванні релігійного виховання. Тому треба старатися про визначення церковною владою відповідних духовників, з якими пластові виховники могли б узгоджувати і плянувати такі релігійні заняття та практики на терені Пласту, які для даних пластових з'єднань були б потрібні.

д) Пластова молодь бере участь у Богослуженнях тільки церков своїх віровизнань. Тому обов'язкова участь у даному Богослуженні стосується виключно до пластунів даного віровизнання. У святах виразно церковно-релігійних обов'язкову участь беруть тільки пластуни того віровизнання, яке дане свято відзначає.

е) Якщо в якомусь з'єднанні є пластуни різних віровизнань, пластовий виховник є зобов'язаний в усіх справах релігійного виховання звертатися за вказівками до відповідного духовника або доручити молоді звертатися до того ж духовника за порадами та вказівками. Тому виховниками у Пласті можуть бути члени іншого віровизнання, ніж пластуни частини, яку вони провадять.

е) В таборах на мандрівках і т. ін., де беруть участь пластуни різних віровизнань, щоденні молитви мають бути прийнятні для всіх. Якщо мова про щонедільні Богослужби в таборах, то треба завжди зробити всі заходи, щоб молодь кожного віровизнання мала нагоду вислухати Службу Божу у своєму віровизнанні.

В) Організаційно-устроєві:

1) Для проведення в життя ухвал Конференції обирається Головна Пластова Рада та Головна Пластова Булава. Їх особовий склад поданий в окремій прилозі, долученій до цих резолюцій.

2) Обнижується горішня границя віку в УПЮ до закінченого 17-го року життя, і границі віку в УСП устійнюється від вісімнадцятого року до двадцять четвертого включно.

3) Виховну програму в УПЮ-ів треба поділити на два виховні етапи:

а) до 15 років життя включно — в рамках трьох юнацьких проб,

б) від 16-го до 17-го року включно — в рамках однієї з виховних груп:

1) Передових (іспити вмілостей),

2) Морського пластування,

3) Літунського пластування.

4) Для успішної виховної діяльності в УСП та для справнішого включення загалу старшого пластуництва до провідної виховної праці треба використати т. зв. екстериторіяльні Курені УСП.

5) Резолюції 2, 3 і 4 Конференція передає до розплянування і визначення способів та границь їх зреалізування Головній Пластовій Булаві.

6) Для Кадри Виховників зобов'язують такі напрямні:

а) Програма вишколу виховників, опрацьована центрально, є для всіх Крайових Пластових Організацій одна.

б) Вишкіл виховників на основі цієї програми здійснюють Крайові Пластові Проводи.

в) Міжкрайовий вишкіл виховників здійснює ГПБулава.

7) Становище Пластового Сеніорату в Пласті нормується так:

а) Український Пластовий Сеніорат (в скороченні УПС) є окремим об'єднанням пластунів-сеніорів побіч виховних уладів у рамках Пластових Організацій.

б) Пластовий Сеніорат у кожній країні очолює Крайовий реферат УПС, якого обирає КПЗ'їзд у складі КПСтаршини.

в) Пластуни-сеніори, які є членами Кадри Виховників, підлягають організаційно своєму сеніорському прововоді, а діяльністєво і диспозиційно — Виховним Булавам Пластунів і Пластунок.

г) Абстиненція від курення і пиття, яка обов'язує сеніорів-членів Кадри Виховників, є побажана теж в усіх членів Пластового Сеніорату.

Конференція уповноважує Головну Пластову Раду устійнити на внесення Булави УПС дальші напрямні діяльності Сеніорату.

В) Видавничі:

1) Конечним є забезпечити центральне і безперервне видання пластових виховних журналів.

2) Журнали для новацтва і юнацтва повинні містити теж тематику для молоді, незорганізованої в Пласті, а журнал для новацтва повинен бути редагований при співпраці з ОПДЛ.

3) Поручається видавати центрально спільний журнал для УСП, УПС та Кадри Виховників.

4) Поручається приступити до центрального видання пластових посібників та матеріалів, потрібних для ведення виховної праці. Інші, не цен-

тально видавані журнали, посібники та матеріяли, можуть появлятися тільки в порозумінні з Головною Пластовою Булавою.

5) Вартісні сили, що виявили себе у видаваних досі курінних та інших виданнях, треба спрямовувати до співпраці у загально-пластовій пресі і виданнях.

Г) Господарські:

1) Конференція стверджує, що правильна дія і розвиток господарської ділянки Пласту є важливою передумовою успішної пластової праці.

2) З виховних мотивів треба в усіх країнах впровадити плачення членських внесків системою пластових гербових марок.

3) Збори Конференції схвалюють бюджет Конференції, який долучається як прилога до цих резолюцій. Цей бюджет зобов'язує на весь 1954-ий рік. Бюджети на чергові роки буде опрацьовувати ГПБулава і предклатати їх до схвалення ГПРаді. Складаючи свої проєкти бюджетів, Крайові Проводи повинні узгоджувати преліміновані ними суми дотацій на Конференцію з ГПБулавою, бо бюджет Конференції базується на дотаціях Крайових Пластових Організацій.

4) Для забезпечення ГПБулаві постійности фінансового господарства Крайові Пластові Організації вплачують свої дотації на цілі Конференції в чвертьрічних ратах, сплачуваних у першій половині кожної чверти року.

5) Збори Конференції доручають пластовим виховникам трактувати плачення внесків новачками і юнаками, як теж організування пластового заробітку та дрібної ощадности, як важливий виховний засіб і включати його у виховну систему.

Г) Інші:

1) Збори Конференції закликають усіх пластунів, що беруть участь у політичному житті, а зокрема тих, що займають провідні місця в ньому, докласти всіх зусиль, щоб у суспільно-політичному житті нашої спільноти запанували пластові ідеали добра, краси та чесної гри, — і завжди дотримуватися в своїй дії принципів надрядности державницьких інтересів.

2) Збори Конференції стверджують, що деякі українські організації молоді механічно наслідують пластовий устрій та пластову методу і тому впроваджують заміщення у виховні справи. Тому Збори Конференції доручають Головній Пластовій Раді і Булаві обміркувати засоби, якими можна б було запобігти таким випадкам з уваги на добро виховання української молоді.

3) Доцінюючи важливість діяльності українських наукових установ — НТШ і УВАН, зокрема їхніх європейських відділів, а також важливість харитативно-допомогових акцій, що їх веде українське громадянство в користь українських залишенців в Європі, Збори Конференції закликають весь загаль пластунів і пластунок до поголовної жертвенности на згадані цілі і до співпраці з тими чинниками в країнах свого поселення, що такі акції ведуть.

4) Братство УСС відзначає в 1954 році 40-ліття першого від часів Мазепи збройного зриву до боротьби за волю України. З уваги на те, що перші організатори УСС вийшли з пластових лав, Збори Конференції вважають рішення деяких Крайових Пластових Організацій включитись у відзна-

чення цього ювілею цілком правильним і закликають усі інші Крайові Пластові Організації піти їх слідами.

5) Поодинокі Пластові Проводи (Крайові) використовують досвід і постанови спільних нарад I-их Зборів Конференції і постараються якнайскорше пристосувати до них свої статuti, організаційну побудову і свою дію.

6) Збори Конференції стверджують поважні успіхи нарад і вбачають видатні користі для поодиноких організацій з обміну думок під час спільних нарад. Наступні Збори Конференції рішено скликати в 1957 році.

СТАТУТ

Конференції Українських Пластових Організацій

Ми, представники Українських Пластових Організацій у вільному світі, покликаємо Конференцію Українських Пластових Організацій і схвалюємо для неї такий статут:

СТАТТЯ I: ЗАВДАННЯ

Завданням Конференції є: шляхом співпраці й виміни досвіду Крайових Пластових Організацій вдержувати устроєву подібність цих організацій і одність ідейних підстав та виховних метод Українського Пласту, заснованого д-ром Олександром Тисовським, — опертих на Пластовому Законі, Пластовій Присязі і Трьох Головних Обов'язках Пластуна, — визнаючи як символ тієї одности особу Начального Пластуна.

СТАТТЯ II: ЧЛЕНИ

Членами Конференції є Крайові Пластові Організації, що брали участь у I Зборах Конференції через своїх представників, і ті, що будуть прийняті пізніше Головною Пластовою Булавою.

СТАТТЯ III: ЗБОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

В Зборах Конференції, які відбуваються раз на три роки, беруть участь:

1) Представники Крайових Пластових Організацій у відношенні: один представник на 100 членів усіх Уладів та Українського Пластового Сеніорату.

2) Голови Крайових Пластових Старшин, Крайові Команданти Пластунів, Крайові Командантки Пластунок, Крайові Референти УПС.

3) Голови Крайових Пластових Рад.

4) Голови Крайових Перевірних Органів.

СТАТТЯ IV: ОРГАНИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Для зреалізування ухвал Конференції і для скликання наступних Зборів Конференції — Конференція покликає Головну Пластову Раду і Головну Пластову Булаву.

СТАТТЯ V: ГОЛОВНА ПЛАСТОВА РАДА

Головна Пластова Рада складається з голови, вісьмох (8) членів і трьох (3) заступників. Її завдання такі:

- 1) В час від відбутих і до наступних Зборів Конференції вирішувати невідкладні основні справи, які належать до компетенції Зборів.
- 2) Доповнювати на випадок потреби особовий склад Головної Пластової Булави.
- 3) Перевіряти діяльність Головної Пластової Булави.

СТАТТЯ VI: ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

- 1) Виконним органом Конференції є вибрана Зборами Конференції Головна Пластова Булава.
- 2) Головна Пластова Булава складається з: а) Голови, б) Головного Булавного Пластунів, в) Головної Булавної Пластунок, г) Головного Булавного Пластового Сеніорату, г) Генерального Секретаря.
- 3) Кожночасний Головний Булавний Пластунів є рівночасно першим, а Головна Булавна Пластунок — другим заступником Голови Головної Пластової Булави.
- 4) Члени ГПБулави не можуть бути рівночасно членами ГПРади.

СТАТТЯ VII: ФІНАНСИ

Видатки, зв'язані з скликанням Зборів Конференції і веденням діяльності ГПРади і ГПБулави, покриваються з дотацій, уділюваних Конференції поодинокими Крайовими Пластовими Організаціями.

СТАТТЯ VIII: ЗМІНИ І ДОПОВНЕННЯ СТАТУТУ

Цей статут може бути доповнений або змінений кожними Зборами Конференції більшістю $\frac{2}{3}$ голосів, якщо зміна чи доповнення статуту будуть включені в порядок нарад Зборів Конференції при їх скликанні.

Чи Ви вже набули новий науковий твір:

„Етнографічна Карта Південнозахідної України (Галичина)“

Проф. д-ра Володимира Кубійовича

Написи на карті латинкою, титул по-українськи й англійськи. Величина 120 × 110 см., мірило 1:250 000. Карта підклеєна на полотняній стяжці, вложена в картонову течку величини 35 × 24 wraz з поясненнями в українській й англійській мовах.

Ціна дол. 10.—

Видавництво «Молоде Життя»

Северин Левицький

Звіт з діяльності Головної Пластової Ради за час від 18. квітня 1949 до 25. грудня 1953

I. ОСОБОВИЙ СКЛАД

ГПРада була вибрана на IV-му Загальному Пластовому З'їзді в Цуффенгаузені — Німеччина, в такому складі:

Голова: Сірій Лев; Члени: 1. Бажанський Михайло, 2. Бачинський Леонид, 3. Бобків Григорій, 4. Богацький Павло, 5. Войчук Дарія, 6. Войчук Осип, 7. Весоловський Ярема, 8. Гірняк Шикифор, 9. Гладкий Ярослав, 10. Горохович Антонина, 11. Дармохвал Володимир, 12. о. Івашко Володимир, 13. Каменецький Юліян, 14. Клос Роман, 15. Коренець Анна, 16. Кульчицький Євген, 17. Маринович Роман, 18. Масюк Володимир, 19. Мілянчик Атанас, 20. Мосора Дарія (зам. Франкен), 21. Мудрик Марія, 22. Паліїв Кекилія, 23. Рак Ярослав, 24. Савчак Володимир, 25. Салабан Богдана, 26. о. Смик Богдан, 27. Старосольський Юрій, 28. Терлецький Ярослав, 29. Турчик Віталій, 30. Фіголь Атанас, 31. Храпливий Євген, 32. Чайківський Богдан, 33. Шехович Володимир, 34. Янів Володимир, 35. Янів Софія; З а с т у п н и к и: 1. Бережницький Олександр, 2. Івахнюк Антін, 3. Копистянський Андронік, 4. Кравців Ірина, 5. Маркус Василь, 6. Матла Ірина, 7. Шарко Тереса, 8. Шафранська (зам. Логаса) Марія, 9. Чайківська Ірина, 10. Якемчук Роман.

З уваги на це, що до Головної Пластової Старшини покликано вже на 1-му пленумі ГПРади деяку кількість її членів, заступники членів стали членами. За час діяння ГПРади вибули: через смерть Храпливий Євген (літо 1949), через виступлення з Пласту Івахнюк Антін, через завішення в членстві Маринович Роман і Якемчук Роман. З огляду на потребу заступництва Пласту в Австралії кооптовано в грудні 1951 Олесницького Романа.

II. УПРАВЛЕННЯ

ГПРада діяла як найвище пластова легіслативне тіло з правом покликування центрального пластового виконного органу: Головної Пластової Старшини. До того IV-ий Загальний Пластовий З'їзд доручив ГПРаді покликувати Контрольну Комісію СУП, а з огляду на дальше розселювання членів Пласту по цілому світі надав їй права З'їзду на час 3-ьох років. З тим в'язалося надане їй право, в випадку неспромоги скликати в час З'їзд, продовжити свою каденцію, а черговий З'їзд скликати в часі й формі, відповідній до новостворених відносин і потреб Пласту.

III. ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ

1. Перший раз на «великій еміграції» IV-ий ЗПЗ'їзд перекреслив персональну унію голів ГПРади і ГПСтаршини; вибрано на ті пости окремих людей. Це мало свої додатні, але й — з браку традиції — від'ємні сторони, особливо в час розсіювання (важкий зв'язок).

2. ГПРада була вибрана в час найбільшого розсіювання її членів по цілому світі. Вже в час вибору деякі її члени були в Англії, Тунезії, Канаді, США, Австралії. Другі ладилися вже до виїзду, переважно без точно означеного місця осідку. Впливати пляново на хід переселення не було можливим.

3. Особливі управління, надані З'їздом ГПРаді, хоч були дуже доцільні, творили незвичайний прецеденс у Пласті. Через розсіювання членів по світі ці управління не доходили нормально до відома й свідомости загалу членства, що утруднювало дію ГПРади.

4. Голова ГПРади був змушений прийняти в той сам час і головування УПС; він був рівночасно й Начальним Пластуном. Це не давало йому змоги достатньо зосередитися над дією ГПРади, тим більше, що він сам в пів року мусів виїхати з Європи (також на сліпий афідавіт без означеного місця осідку в США).

IV. ЗАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Перший етап

Час від вибору до перенесення осідку до США в квітні 1950.

Вже в Цуффенгаузені, дня 19/IV 1949 відбула ГПРада своє I-е пленум. На ньому вибрано Президію в складі:

Голова — Сірий Лев, 1-ий Містоголова — о. В. Івашко (Канада), 2-ий Містоголова — Ю. Старосольський (США), 1-ий Секретар — С. Янів (Мюнхен), 2-ий Секретар — А. Івахнюк (Канада).

Тоді теж покликано ГПСтаршину під проводом А. Фіголя і вибрано Контрольну Комісію під проводом Марії Шафранської з осідком у Мюнхені. Осідком ГПРади став покищо теж Мюнхен.

II-е особове пленум ГПРада відбула на німецько-австрійській границі в Кіфферсфельдені. На нього могли прибути ще й члени ГПР з Австрії. Це пленум застановлялося не тільки над перенесенням осідку ГПРади, (голова й інші члени ГПРади мали вже скеровання виїзду до США), але й переведено аналізу загального пластового положення за звітами ГПСтаршини. Винесено деякі рішення для скріплення пластової єдності в світі й задержання пластових ідейних основ. Це пленум назначило перевірку дії ГПСтаршини, зокрема її господарських чинностей, що мали бути або перенесені до США або підлягти ліквідації. Пленум відбувалося в днях 3—4 вересня 1949 р. — останнє пленум в Європі.

Щоби задержати в Європі на час устabilізування нових місць осідку за морем, хоч діючи Президію ГПРади, створено пост 3-ього Містоголови в особі о. Богдана Смика з осідком Мюнхен — Міттенвальд. Контрольну Комісію доповнено ще двома членами: І. В. Монастирським і М. Плавюком.

Формально передав я ведення Президії ГПРади о. Б. Смикові впродовж вересня 1949, а сам виїхав до США. о. Смик Б. вів ГПРаду аж до 1. IV. 1950, коли то я, покищо в Лакаванні к. Боффало, міг обняти знову провід.

Весь цей час я стояв зразу в особистому, опісля писемному тісному контакті з ГПСтаршиною й діючим містоголовою ГПРади. Ряд проблем, що торкалися внутрішнього пластового життя й нашого становища до окружуючого світу я розвинув м. і. в своєму слові на II-му пленумі ГПРади в Кіфферсфельдені і в пращальному письмі до ГПС при виїзді за море в дні 3. жовтня 1949 р.

Другий етап

квітень 1950 — грудень 1953

На тому етапі осідком Президії ГПРади було м. Боффало, Н. Й., в США. Там осів Сірий Лев. Боффало було в даний мент розсіяння членів ГПР ще найкориснішим осідком між Нью Йорком і Чикагом, між США і Канадою. Пропонований тоді КПСтаршиною на США осідок у Дітройті не був би так корисний.

Два моменти впливали й тоді некорисно на дію ГПРади: Перший з них — це розсіяння членів ГПРади. Старання дещо їх зосередити не мали успіху. Нині стан розсіяння такий: Німеччина — 1 чл., Франція — 3 чл., Австралія — 3 чл., Канада — 5 чл., всі інші вправді в США, але розсіяні по величезних просторах (подібно, як і в Канаді). Особове пленум можна було скликати хіба при наявності великих фондів.

Другий момент, — це трудність створення Діючої Президії. Вибрана ще в Цуффенгаузені Президія була розметана між Парижем, Вашингтоном, Торонтом і далеким Саскачеваном у Канаді. Мої намагання передати провід ГПРади в інші руки були не тільки безуспішні, але вони не розв'язали б справи. Тому то я дальше вів ГПРаду. А щоби самому не діяти, покликав я на члена Президії д-р Б. Салабан — Боффало. Згодом перевів я це через пленум ГПРади, так що д-р Б. Салабан стала в осені 1951 р. членом Президії і є ним до нині. Вибраної в Цуффенгаузені Президії ГПРади офіційно не розв'язано, бо хоч нормальний зв'язок з нею був неможливий, то в деяких важніших справах я радився з деякими її членами писемно, іноді — з ким можна було — особисто.

Велике розсіяння членів ГПРади було не тільки причиною неспромоги скликати особове пленум, але несло згодом відчуження від проблем кипучого пластового життя у деяких членів, що жили далеко від центрів.

Те, що ГПРада складалася з великого числа членів утруднювало навіть писемний контакт. Старався я це побороти видаванням окремого бюлетеня ГПРади. Але на майбутнє число членів ГПРади повинно бути далеко зменшене і зосереджене, як не в одній місцевості (мабуть і нині це не можливе), то принайменше в близьких до себе районах.

Мимо всего старався я піддержувати якнайтісніший зв'язок із членами ГПРади. Особистого пленуму не було змоги скликати. ГПС заявила, що на це не може роздобути фондів. Отже — треба було вести кореспонденцію: річно б. 400 вихідних і б. 700 вхідних писем. Разом за півчверта року дії ГПР в США було б. 4.200 висланих і б. 2.450 вхідних писем, не рахуючи би-

тих на циклостилі бюлетенів і обіжників. Всі письма в мене протоколовані й складані.

З ініціативи ГПС відбувалися однак т. зв. «конференції» представників ГПРади, ГПС, КППроводів і ще ад гок запрошених членів Пласту. Такі конференції були в Дітройті, Віндзорі, Торонті і Боффало. Конференції були навіть досить чисельні. Вони іноді багато вивислювали й узгоджували, але не маючи виразних організаційних компетенцій, не могли мати зміста вирішального голосу. Перехід їхніх рішень через компетентні установи затягався й робив їх часами неактуальними. На всіх цих конференціях був я завжди прийнятний.

На тому етапі я почав видавати в 1951 р. бюлетень ГПРади: «Листки Зв'язку ГПРади». Досі вийшло 9 чисел: **Три в 1951 р., два в 1952 р., чотири в 1953 р.** Ці випуски ЛЗ ГПР були як не вирішальними, то інформативними пленумами ГПР. Бюлетень редагував я сам; зразу сам його і технічно виконував і оплачував. В 1953 р. помагав мені технічно сен. Маріян Борачок в Боффало, а оплачувала їх ГПС.

На тому етапі відбулося досі 5 вирішальних пленумів ГПР — всі кореспонденційним способом. 6-е пленум, тим разом особове має бути 1. січня 1954 в Наєгра Фоллс (Канада) при нагоді V-го Загального Пластового З'їзду.

Важним був мій особистий контакт із членами ГПР, ГПС, КППроводами Канади й США, з з'єднаннями УСП і УПС, з деякими Пластовими Станіями й загалом їх молоді. Зокрема я клав вагу на контакт із місцевими стежами ГПРади й відбував з ними наради під час мого побуту в Торонто, Нью Йорку, Філадельфії, Чікаго, Дітройті і т. д. Разом було моїх поїздок за цих півчверта року до 100. Тим старався я виробляти не тільки широкий, але й об'єктивний погляд на пластові справи.

Для зв'язку я вживав і радіо: досі виголосив 43 радіопередач на пластові теми, головню в рамцях українських радіопередач п. Василя Шарвана в Боффало на стації ВГЛД в м. Наєгра Фоллс по боці США.

З усіма зібраними відомостями про Пласт я ділився з членами ГПРади, щоб і вони були в курсі справ. І хоч я часом видавав, здавалося б, сам якесь рішення, то запевнити можу, що ті мої, «індивідуальні» рішення були або наперед узгоднені вже з більшістю членів ГПРади, або я був об'єктивно певний, що більшість ГПРади стане за мною.

Той мій широкий контакт заступав мені часто офіційні звіти, прим. звіти ГПС старшини, яких часами — мимо моїх ургенсів — не міг добитися. Безперечно ГПС мала на це свої оправдання. Але це і спинювало діяльність ГПРади, її всесторонній вияв.

В. НАПРЯМНІ ДІЇ І ЇХ ВИКОНУВАННЯ

А. Аспект загально-ідейний

Вимогу Основників Пласту вести Пласт як організацію збудовану на **трьох обов'язках пластуна** й на **пластовому законі**, задержано в звітному часі незмінною. Ми стояли і стоїмо на становищі, що ні внутрішньо-українські, ні внутрішньо-пластові події не усправедлювали нас до роблення будь-яких уступок у тому напрямі. Ідеологія Пласту надаліше оправ-

дує себе. Не мали ми рівнож особливого натиску від позаукраїнських чинників змінити нашу ідеологію. Все ж таки треба було вести за те все деяку боротьбу й виказати поважну відпорність.

Важкою є боротьба з умовинами нового життя на місцях нового поселення. Вони не сприяють розвоєві ідеалізму, який є основою пластової філософії. Важко боротися за задержання міжконфесійного характеру Пласту, особливо на місцях нового поселення, де Пласт вскочив у вир існуючої сильної української конфесійної боротьби. Оперлися ми тут щасливо плянам підпорядкування Пласту одній із конфесій, але нормальних відносин до проводів окремих українських конфесій нам, не з нашої вини, ще не вдалося налагодити.

Задержали ми й надаліше міжпартійний характер нашої організації, хоч й були спроби окремих українських партій виявити свої особливі впливи на терені Пласту. В Пласті надаліше маємо членів і молодь різних конфесій, а пластові керівники належать до різних партій. Не зроблено отже в ідейних заложеннях Пласту ніяких змін. Відступства від тих залогень у — нечисленних зрештою — одиниць, були відступством від Пласту як організації.

Б. Аспект пластово-організаційний

а) Пласт перекинено майже до всіх тих країн світу, де найшлася більша кількість української організованої еміграції, а з нею й кадри членів Пласту. Видимо однак відстають ще такі країни: Франція, Бельгія, Бразилія, Венесуеля і Парагвай. Заходи поліпшити цю справу розбивалися не тільки о брак вихованих у Пласті людей, але й факт, що ті члени Пласту, які там були згл. є, несли тягар іншої української організованої громадської праці (наука, СУМ і т. п.).

Зв'язок з пластунами на Рідних Землях далі перерваний. Вістки, що дійшли окружною дорогою, наповняють нас гордощами. Члени Пласту, що залишилися «там» стоять у нерівному але впертому духовому й збройному резистансі до намагань окупанта викоринити терором і підступом не тільки дух українського спротиву, але й саму Українську Націю в її загальному існуванні. В особах генерала УПА — **Романа Шухевича-Чупринки**, полковника **Олекси Гасина**, краевого провідника ОУН **Зиновія Тершаківця** і інших ми шануємо не тільки тих, що по-геройськи боролися і згинули за Україну, але і членів нашого Пласту. До пам'яті про них ми будемо завжди сягати, щоби в історії Пласту шукати чергового великого оправдання; їх великими ділами будемо скріплювати й наші пластові зобов'язання.

Завдання визначувати виконний орган — **Головну Пластову Старшину й Контрольну Комісію СУН** виконувала ГПРада безперервно, бо й безперервними були й мусіли бути (з уваги на переселювання) зміни в них. Обі ці установи будуть звітувати про себе.

Обов'язок слідування за працею виконного органу ГПРада старалася виконувати як найінтенсивніше; брала участь у багатьох сходинах ГПС; вислухувала й одобрювала їх усні та писемні звіти. З різних причин ті останні не напливали до ГПРади так, якби того вимагали нормальні відносини. Але бо й дуже ненормальними були відносини, в яких Пластові довелося працювати на тому етапі. Ненормальним назвати треба й це, що деякі розпорядки, що з правила повинні були носити апробату ГПРади, по-

являлися без неї. Згадує це тому, щоби в майбутньому, коли вже відносини куди більше будуть усталізовані, це не повторялося. Апробата ГПРади — це не пуста формальність, але скріплення ваги розпорядження, його узагальнення.

Пласт і Скавтінг! Цю проблему опрацьовано добре в звіті ГПСтаршини. ГПРада завжди щільно слідувала за розвитком того питання. Відбував я часті конференції на ту тему, старався й сам дещо допомогти, м. й. переведенням розмов у французькій скавтовій головній квартирі на Канаду. Керувався я в тій справі завжди потребою задержання наших головних принципів і уважав, що жадного з них не можна посвятити для часового, здавалося б, полекшання пластової роботи на нових місцях поселення.

Пласт і українське громадянство. До організованого українського громадянства Пласт ставився з належною увагою. З нашої сторони зроблено багато в тому напрямі. Ми старалися ставати не тільки членами цих організацій, але активно їм допомогти, хоч самі навантажені громадською пластовою роботою. На жаль ми не знайшли того відзвучу, як н. пр. в давній час, коли ми мали активну допомогу з боку гр. кат. Церкви, «Рідної Школи» та кооперації, хоч на плечі Пласту на еміграції впали ще й такі завдання в вихованні дівчата й молоді, яких ми передше не знали. За те придбали ми на нинішньому етапі дії велике число помічних сил із рядів тих батьків і матерей, що цінять пластове виховання. Це вже поважний фактор і Пласт буде мусіти це не тільки відзначити, але з того поробити для себе висновки.

На особливу увагу заслугоує наше відношення до інших організацій молоді на еміграції. З нашої сторони роблено все, щоби ці відносини були якнайкращі. Ми старалися о співпрацю й поділ праці. Ми навіть увійшли на терені США і Канади в Об'єднання Українських Організацій Молоді. Та не з нашої вини часами ті дружні відносини з деякими організаціями не розвиваються по лінії пороблених між нами і ними договорів. Стоїть нераз одвертим питання, чи нам не справити нашого відношення — договорів, або чи взагалі такі договори робити, як що їх наші договірники не додержують.

Загальний Пластовий З'їзд повинен був бути скликаний (за рішенням попереднього З'їзду) ще в р. 1952. ГПРада такий З'їзд схвалила за пляном Сірого Лева. Та до З'їзду тоді не прийшло. На цей час саме припала потреба устійновати осідок і склад ГПСтаршини й вирівнювати ще деякі погляди на внутрішні пластові справи, без яких правильний З'їзд не міг обійтися. З'їзд відложено на осінь 1953. Цей реченець прийшлося також пересунути на нинішній день, щоби Пластові в Канаді й США дати змогу відбутися їхні Красві Пластові З'їзди.

В. Аспект виховний в Уладах Молоді

а) ГПРада стояла на становищі вдержання елітарної системи виховання молоді, навіть при акцентуванні всеукраїнського значення Пласту. Ми не всилі, не відступаючи від засад побудови виховної системи Пласту, огорнути Пластом усю молодь, чи навіть дівчату наймолодшого віку. До того ми мусіли би змінити основи пластування, може й так далеко, що перестали б бути Пластом взагалі. Зрештою при наявності вже інших організацій молоді, ми до того не маємо кінцевої потреби.

б) ГПРада стояла на становищі акцентування тих метод праці в уладах молоді, що випливають з ідеї «самовиховання», де роля старих повинна обмежуватися тільки до порад і до непомітного дуже керівництва, особливо в юнацтві.

Тому то ГПРада була обережна з ідеєю оперти нашу організацію на кадрах виховників. Правильники цих кадр ще повні не готові, їх ГПРада не мала ще змоги розглядати. Важною справою буде тут поставити перед очі членів УСП і УПС саму ідею «виховника», а проби кадри виховників узгіднити з пробами в УСП і УПС.

в) Метод виховання новацтва, стосований ГПСтаршиною та її органами в звітному часі даліше розбудований в окрему українську оригінальну виховну концепцію. Успіхи безперечні — головню завдяки помисловості пл. сен. **Самотулки** Теодозія та праці його найближчих співробітників. Визначні також тут успіхи на полі організації новачок. Улад Пластового Новацтва вибивається тепер на чоло пластової праці не тільки за потребами нового життя на нових місцях поселення, як передовсім завдяки праці нечисленного, але відданого справі гурта.

г) Метод виховання юнацтва багато не змінився від часу останнього З'їзду. В чоловічій групі слід підчеркнути кращий розвій водного пластування й намічення методу літунського пластування. Не вийшли ще з стадії підготовки зміни в правильниках сухопутнього пластування, безперечно потрібні на нових місцях поселення. Їх треба розглядати в зв'язку з наміченою перебудовою УСП що до віку й до вимог деяких проб.

Безперечно видний вплив від Пласту частини юнацтва спричинений не тільки умовами переселення й впливом буйного, так дуже відмінного від європейського, американського життя, але і браком ще в нас деяких змін у підході до юнацтва на нових місцях поселення, та — на жаль — ще даліше наявними лихими примірами з УСП і УПС!

г) **Улад старшого Пластунства** також потребує на нових місцях поселення дещо іншого підходу, як в Європі. Треба взяти під увагу, що з рядів УСП муситься скеровувати більше як коли молодь до вищих студій, щоби вона заступала покоління але рівночасно треба з них виховувати майбутній кадр виховників у більшій мірі, як це було досі. Але і ту треба протиставитися деморалізуючому впливові негативних сторінок американського життя на ст. пластунську молодь, особливо в її чоловічому секторі.

На мою думку пожвавити працю в УСП зможемо не тільки самими організаційними засобами, але також через викликання в ньому ідейного напруження, яке зможемо надати засобами, практикованими в «рухах молоді»; поставити їм візію їхніх завдань як нового покоління, не тільки в Пласті але й в цілому українському житті.

Та й мусимо ствердити, що УСП криє в собі й тепер такі кадри, що дають повну надію, що з них будуть виростати добрі провідники Пласту. Організаційно представляється жіноче Юнацтво й Старше Пластунство краще за чоловіче в цілому.

Г. Проблема IV-го Пластового Уладу

Улад Пластунів-Сеніорів відіграв важну роль в організації Пласту на нових місцях поселення; він і тепер ще носій провідних установ Пласту... але:

Проблема IV-го Пластового Уладу стояла після З'їзду в Цуффенгавзені нераз в центрі загальної уваги Пласту й ГПРади. Вона й ще не зійшла з порядку розважань і вирішень. В Цуффенгавзені знято з УПС обов'язок піклування виховними завданнями в Пласті; це перелито на виховні Булави. Йому надано характер організації «фронтом до громадянства». На нових місцях поселення прийшлося одначе висунути в Пласті на чоло виховне завдання. Показалося рівночасно, що й сам УПС мусить бути активно включений в цю дію, щоби вона мала повний успіх.

Багато вже зроблено, щоб надати тому уладові також характеру **елітарности**; багато ще залишається до виконання, тепер уже в низових клітинах уладу, щоб піднести УПС до висоти взору для членів молодших уладів. Тут також самі карні, чи організаційні засоби не вистачать. Треба засобів ідейно-моральних. Що важним буде поворот до оцінки кожного сеніора — зокрема засобами проб і відзначень — мабуть без дискусії; так роблять усі організації елітарного типу, чому в нас мало би бути інакше.

Проби в УПС — нині в нас є подвійні: одні в самому УПС, другі в т. зв. кадрах зв'язкових, виховників, членів Орлиного Круга. Доцільною була би конфронтація одних проб з другими, щоби вони себе взаємно доповнили й відповідали своїми ступенями.

УПС потребує рівнож «відмодження», щоб міг сповнити висунене тепер на чоло виховне завдання. Задержування старшого пластуна в УПС понад вік — явище ненормальне; висувається навіть потреба устійнити 25-ий рік життя, як поріг до УПСеніорів.

Загально: УПС задержано в звітвому часі, як сильну організаційно пластову установу, як IV-ий УЛАД із всіма його всесторонніми завданнями. На цьому можна вже добре будувати!

Г. Видавничий сектор

Припускаємо, що не один голос у дискусії впаде зі запитом, чому при інших виданнях не було **безперерійного** обслуговування уладів молоді відповідними журналами. Рівночасно мусимо ствердити, що такі видання були в центрі уваги; було кілька спроб їх видавати періодично і безпереривно. Але всі ці спроби в Мюнхені, Дітройті, Торонті, Нью Йорку, ... не були і не є вповні успішними хоч ми маємо редакторські сили, що дають безкорисно свій труд, хоч багато з нас відчуває, що це великий недолік. Всі ці спроби розбиваються головню о брак фондів на видавання. Що такий журнал мусить у наших відносинах бути дефіцитовим — це факт; (про це гл. даліше в госп. звіті); але рівночасно мусимо вказати й на певні занедбанні зі сторони цілості організації при кольпортажі й вирахованнях за журнали. Як недостатньо наші низові клітини дбають про доручування журналу в руки молоді, як недостатньо відпроваджують належну готівку в центр і т. п. Це лихо, з яким треба поважно боротися.

Недоліком є і брак видання пластового підручника для юнацтва, брак перерібки ДРОТ-а «Життя в Пласті» або щось подібного. На це гроші мусять найтися, щоб тільки серйозно взятися за видання!

В-во «Молоде Життя» задержало в ході свого розвою вповні пластовий характер і пластову контролю. Воно стоїть даліше до нашої диспозиції.

Йому в успіх треба вписати багато видатних пластових книжок і — річ не бувала на еміграції — видання «Енциклопедії Українознавства».

Як важний недолік треба визнати брак зорганізованія Пластової Пресової Квартури не тільки для обслуговування внутрішнього пл. фронту, але більше для подавання інформацій про Пласт поза Пласт. Розраховувати на піддержку Пласту поза пластовим громадянством, не можна без належної Пл. Пресової Квартури. Думаю, що цю справу можна би перевести за допомогою одного з Куренів УПС, що маючи своїх членів по всіх континентах, по різних містах, міг би цю справу повести.

Д. Аспект господарсько-фінансовий

Це не жарт роздобути фонди на всі ділянки пластового життя. Тим більше, що маємо перед собою великі загально-українські завдання й нам відпадає позапластова поміч. Безперечно в нас були спроби розв'язати цю справу в цілу ширину. Жаль, що широко-закроені проекти розбивалися часом об брак енергії проєктодавців, що гірше: часом в наслідок поглядів у нутрі нас самих, що фонди — мовляв — річ другорядна, що й так їм посв'ячується надто багато уваги. У висліді нам бракувало фондів на видавництво журналу для молоді й дітвори, нам часто бракувало грошей на організаційно-виховні потреби. Позапластове громадянство мало й буде мати ще найбільш зрозуміння для придбання осель, може часом і на пластові доми, але для справ конкретної виховної праці, для організаційних заходів воно грошей не дасть. Правда, ми, члени Пласту, навантажили себе членськими внесками, вплатаю на «Пластовий Фонд», але ці в плати впливали незадовільно; відносно до своїх спроможностей заробітку краще платили члени УПС. Але були на тому фронті й величезні прориви (гл. звіти Пласту в Канаді й США), не говорячи вже про інші країни. Від цих ми майже не мали впливів на центральні видатки. А тим часом це справа самого вже організаційного престижу. Мусимо брати до уваги силу, чи пак слабкість чужої валюти в порівнянні до доларової, ми можемо давати навіть допомогу країнам із слабюю валютою, але ми мусимо довести до стану плачення членських внесків із усіх країв.

Мабуть при цій справі буде найбільше слів критики. Але не можемо забувати, як часто наші заходи розбивалися об брак зрозуміння великого числа членів та об брак намагань і заходів дістати фонди на нашу роботу й з-поза Пласту. Нові для Пласту обставини створюють ужиття нових засобів для роздобування грошей. Тож не забагато присв'ячували ми уваги господарським справам але **замало!** Висувалося якийсь час у нас Господарську Раду. Така Рада не може мати езекутивних прав, це спиняє виконність і її комплікує; краще видається мені, оперти організування господарки на відповідній розбудові госп. рефератів, і рівночасній їх контролі.

За недолік мусимо вважати не так брак розбудови підприємств, (в Америці ця справа н. пр. дуже важка), але брак пластового постачання, що знову тісно в'яжеться з приписами про однострій відзнаки й відзначення. Ці справи мусять бути скоро полагождені, якщо не хочемо, щоби нам хтось інший вирвав з-під носа так важний засіб виховання в молодечих організаціях.

У користь наших господарників треба зарахувати факт, що ми могли всеж таки безперерійно вести нашу організацію й дати їй деякі важні матеріяльні основи. Без охоти жертвувати себе самих, без жертвенности більшости наших членів, це було б неможливим!

Фонди на дію ГПРади: Видатки на ведення ГПРади в Європі покривала в основному ГПСтаршина зі своїх впливів — 12 місяців. Покривання видатків за 2 і пів року в США були більш скомпліковані. ГПС могла покрити тільки частину з них: деякі мої поїздки й видання тільки останніх 4-ох чч. ЛЗ ГПР. Інші мої поїздки покривали різні пластові установи: КПС, пластові табори, Станиці й т. п. Але деякі поїздки, видання більшого числа бюлетеня ГПРади, і ведення широкої кореспонденції (папір, коверти, матрици, поштові витрати, телефони, обслуга машини до писання і т. п.) покрив я з іншого джерела.

Від квітня 1950 р. почав я діставати т. зв. репрезентаційний бонус зразу по дол. 75 на місяць, а від вересня 1951 по дол. 200 на місяць. З нього я покривав також і видатки на ГПРаду. Рахуючи по дол. 18 на місяць, це висло за 3 і піврічний мій побут в США дол. 964.

VI. СЛОВО НАЧАЛЬНОГО ПЛАСТУНА

Мої обов'язки Голови Пластової Ради й Начального Пластуна часто перехрещувалися; хай буде вільно мені сказати дещо зі становища цих обох постів:

1. Передовсім дякую від себе й від цілої ГПРади всім членам ГПСтаршини, — чи довше, чи коротше виконували вони свої функції — за їх дійсно невсипущу працю для Пласту. Вони не жаліли ні часу, ні свого приватного життя, ні грошей, щоб поставити свій реферат на висоті завдань. Вони часом навіть шляхетно змагалися між собою в виконанні своїх завдань і саме тому шляхетному змагання, їхньому вмінню викликати більше чи менше захоплення справами свого реферату в масі членства Пласту, треба приписати не один їхній успіх.

2. Дякую всім їх ближчим співробітникам та виконавцям завдань ГПСтаршини. Сума спільних зусиль давала правдивий образ виконаної праці — часто й успіху. Хоч і маємо тут то там деякі недоліки, то глядячи з перспективи цілоти, мусимо ствердити один великий успіх: кращий розвій Пласту на нових місцях поселення, що увійде не тільки в історію Пласту, але і як ясний образ до історії нашої Великої Мандрівки після 1944 р. — мандрівки цілої Української Нації.

3. Дякую Вам усім за уділення мені такої допомоги, що помогла мені всеціло віддатися пластовій праці. Не забуду ніколи хвилини, як я висів 24. жовтня 1949 р. на американський беріг зі «сліпим» афідавітом і 5 центами в кишені, без інших зв'язків у США, як тільки пластові, а Ви, Нью Йоркська Станиця, мене повитали на березі й подали першу помічну руку. Дякую отже всім ініціаторам усіх уділюваних мені помочей і тим, що на ту поміч складаються.

4. Дякую і з признанням відношуся до всіх тих членів Пласту, зокрема Пластової Молоді за те повне довір'я до моєї особи, як Начального Пластуна; не тільки за довір'я, але й ознаки щирого прив'язання й пошанування.

(Будь-які ухили не всили затемнити мені загального образу). Приймав я це завжди і приймаю як ознаку вірности Пластовій Ідеї та готовости служити їй.

5. Нині я вже в тому віці, коли людина вже більше не оглядається за цим, що з земних дїбр, можна досягнути для себе. Радше приходить застанова: чи варта було служити тій ідеї, якій посвячене було життя? А якщо було варта, то чи найдуться далші реалізатори великого діла?

І не для заспокоєння себе самого, але за моєю щирою думкою і на основі загальних об'єктивних даних, приходить мені ствердити: **Перше:** ніщо не вказує на це, що наш шлях у минулому був неправильний, навпаки — Пластова Ідея далше творча й конечно потрібна для Української Нації. **Друге:** в Пласті є і буде — до його розвою потрібний — доріст, що забезпечить його далшу правильну громадську функцію; тим доростом є Ви, тут зібрані й ті, кого Ви нині тут репрезентуєте і що на Вас тяжить обов'язок праці для добра основних пластових залогень — служби Богові й Українській Нації!

Осип Бойчук

З В І Т

з діяльності Головної Пластової Старшини за час від квітня 1949 р. до жовтня 1953 року

Четвертий Загальний Пластовий З'їзд (15-17 квітня 1949) відбувся напередодні повного переселення української еміграції з Німеччини й Австрії. Непевність майбутнього веліла учасникам цього З'їзду покликати Центральний Пл. Провід — ГПРаду, не зв'язану з ніякою країною і надати їй надзвичайні повновласті на час трьох років. Призначена дня 17. 4. 1949 р. ГПСтаршина, як виконний орган ГПРади, стояла перед завданням:

1. перевести упорядковану ліквідацію пл. життя на терені Німеччини й Австрії в міру розгортання далшої еміграції,
2. керувати відновленням пл. організації в країнах нового поселення в міру напливу до них пластової молоді і провідників,
3. вдержати ідейну і організаційну єдність нових кр. пл. організацій,
4. втримати у змінених обставинах Пласт у його організації й діяльності як українську виховну концепцію,
5. припасувати пластову працю до нових обставин, — а рівночасно з цим, не перериваючи діяльності,
6. в міру переїзду членів ГПС вибрати місце її нового осідку і перевести туди бюро, архіви і т. д. і врешті
7. знайти форми нового пов'язання пластових організацій у світі, пристосовані до нових обставин.

1. ЛІКВІДАЦІЯ ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ В НІМЕЧЧИНІ Й АВСТРІЇ відбулася в міру виїзду членства упорядковано і згідно з інструкціями ГПС і КППроводів. Як довго існувала в даному пл. осередку хоч мінімальна кількість пл. молоді, так довго діяв осередок, хоч би у формі пл. групи. Потім його ліквідовано, а майно й архіви висилано до КППроводу. Рівнобіжно з ліквідацією осередків і декомплетуванням КППроводів наступала реорганізація цих проводів, а потім їх ліквідація. Звіт діловода організації з'ясовує докладно цей процес.

2. БУДОВА НОВОГО ЖИТТЯ В КРАЇНАХ ПЕРЕСЕЛЕННЯ. Головна маса пл. молоді і провідників переселилася головню в три нові країни: ЗДА, Канаду й Австралію. Незначну тільки частину доля розкидала по інших європейських і заморських краях.

Далеко напередодні масового переселення, коли ще не були знані ні можливості, ні форми еміграції, а була тільки певність конечности виїзду, ГПСтаршина застановлялася над майбутністю Пласту в нових обставинах і ще дня 30. 6. 1948 видала в цій справі свій окремий комунікат. В ньому повідомлялося, що в майбутньому Пласт має діяти всюди, де будуть існувати скучення українських людей, і тому пластова молодь і провідники мають включитися в загальний процес переселення.

Зваживши, що члени Пласту виїздили на зовсім нові континенти, в незнані краї, серед чужі й цілковито інші суспільною структурою і правовим ладом середовища, — у повному того слова значенні НЕВІДОМЕ, — передбачити можливості і форми дальшої пл. діяльності було зовсім нелегко. За основу були взяті давні й випробувані пластові організаційні норми — з одночасним визнанням засади, що організаційні приписи служать правильній виховній діяльності, а не навпаки, і тому в міру потреби можуть бути пристосовувані до нових обставин.

Дня 8. 9. 1948 р. ГПС видала дві інструкції:

- 1) Тимчасовий правильник для Крайових Уповноважених ГПС і
- 2) Тимчасові організаційні напрямні для країн нового поселення.

Взяті за основу цих інструкцій передбачення нових обставин і потреб виявилися оправданими, і обі інструкції діють частинно до сьогодні. Як тільки починалася еміграція до якоїсь країни, ГПС іменувала зараз же свого уповноваженого на цей терен. Цей уповноважений часто перебував ще в Європі і щойно ладився до виїзду. Цей одноособовий КППровід, іменований ГПСтаршиною, був відповідальний перед нею за цілість пластових справ у своїй країні і мав обов'язок звітувати про місцеві обставини, можливості й потреби та діяти докладно за дальшими дорученнями ГПСтаршини. Треба з признанням ствердити, що призначені уповноважені ГПС з повною відданістю справі виконували своє нелегке завдання від самого початку свого побуту в нових країнах і зразково виконували свою пластову службу, — деякі з них далеко понад те, чого можна було в даних обставинах вимагати, а навіть сподіватися. **ВІДНОВА Й РОЗБУДОВА ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ В НОВИХ КРАЇНАХ — ЦЕ В ПЕРШУ ЧЕРГУ ЇХНЯ ЗАСЛУГА, ЇХНІЙ ТРУД, ЧАСТО ЇХНЯ ПОСВЯТА — І ЇХНІЙ УСПІХ.** Треба об'єктивно додати, що цей успіх був можливий завдяки не менше жертвенній праці всіх місцевих пл. провідників і запалові пл. молоді.

Пл. осередки на нових теренах творилися з приїздом нових пл. провідників і молоді. Вони негайно зв'язувалися з Кр. Уповноваженими і діяли — в менших скученнях як пл. групи, в більших — як Станиці.

Щойно з бігом часу, коли збільшився чисельний стан членства в країні, коли налагоджено організацію пл. осередків, зібрано статистичні дані, коли скристалізувався вже льокально центр пл. життя в країні, тоді скликувано в порозумінні і за згодою ГПСтаршини Крайовий Пл. З'їзд, на якому обірано вже — згідно з статутом — Кр. Пл. Органи.

Першою країною, яка відбула свій основний КПЗ'їзд, були ЗДА (14.-15. 4. 1951 р.), другою Австралія (16.-17. 6. 1951 р.), третьою Канада (1.-2. 9. 1951 р.). На черзі є Аргентина, в якій відбуття З'їзду запізнилося через виїзд уповноваженого ГПС із центру пл. життя та через важку недугу його заступника. В інших країнах з розмірно малою кількістю членства осталися й до сьогодні Кр. Уповноважені ГПС.

Дивлячись назад на процес відновлення пластової організації в країнах поселення, доводиться ствердити, що всюди, де знайшлася пластова молодь, відразу з'явилося намагання відновити пластоє життя. Кадри пл. провідників негайно по своїм приїзді взяли за працю. Провідне місце в цьому процесі належить членам Пластового Сеніорату. Місцеві обставини, чисельна кількість української громади, зобов'язуючі державні закони, загальні, а передусім економічні умови життя й побуту і т. д. в неоднаковій мірі сприяли і сприяють ще й сьогодні розгорненню пластової діяльності в поодиноких країнах. В процесі переселення Пласт утратив майже половину свого членства. Однак звіти показують, що кількість членства в роках після віднови Пласту на нових місцях постійно росте. Це дає підставу ствердити, що «велике переселення» Пласт пройшов успішно.

3. ІДЕЙНА Й ОРГАНІЗАЦІЙНА ЄДНІСТЬ ПЛАСТУ. Набуте в Пласті виховання провідних пл. кадрів стояло і стоїть на сторожі правильного розуміння й ведення виховної праці в розсіяних по світі кр. пл. організаціях згідно з основами пластової ідеології. Заходами ГПСтаршини для забезпечення цієї ідейної єдності Пласту в світі були:

- 1) відповідний добір тимчасових Кр. Пл. Проводів (уповноважених),
- 2) орган пластової думки «Пластовий Шлях», в якому з різних сторін насвітлювано ідейні позиції Пластового Руху і роблено спроби устійнити пластові виховні завдання в нових обставинах, зокрема у відношенні до країн нового поселення,
- 3) постійний зв'язок усіх трьох Булав (Пластунів, Пластунок і УПС) з відповідними крайовими пл. провідниками, який координував, уодностайнював і справляв діяльність на місцях.

Позем виховної діяльності, правильне стосування пл. виховних метод, задержання пластових традицій — залежали від більшого чи меншого вироблення місцевих пл. провідників, однак в загальному можна без ризику помилки ствердити, що ідейна єдність Пласту в світі була повністю вдержана.

Організаційна єдність СУП була виставлена на небезпеку самим фактом розсіяння по всіх континентах, великими віддалями, трудним зв'язком, окремими місцевими умовами правового характеру, а врешті послаблен-

ням дії самої ГПСтаршини в наслідок ступневого переселення теж і її членів. Нове становище Пласту в світі само накидало перетворення ціпкої, зцентралізованої організації, якою був СУП у Німеччині й Австрії, — в союз крайових пл. організацій, які, не тільки з уваги на віддаль від центру, але не менш і з уваги на вимоги права, мусіли набирати зовнішніх цих самостійних організацій.

Головною проблемою було отже втримати по змозі якнайбільш однакостайну в усіх країнах внутрішню структуру пл. організації і визнання країнами авторитету ГПРади і ГПСтаршини як центрального проводу Українського Пластового Руху на чужині. **Формально** це вдалося досягнути за допомогою згаданих уже вгорі тимчасових правильників (про КППроводи і про організ. напрямні для нових країн), але **фактично** в першу чергу в наслідок правильного розуміння внутрішнього правопорядку і пл. дисципліни у величезної більшості пл. провідників.

Якщо й існували в цьому питанні розбіжності думок, — то вони виявлялися радше як намагання забезпечити правильну дію Пласту в країні (або взагалі її вможливити), ніж як намагання відокремитися від одності з цілістю пластової організації і її центрального проводу.

Окрему й особливу роль в утриманні одності Пласту в звітний період відіграв авторитет і інтенсивна діяльність Сірого Лева, як голови УПС (до вересня 1952 р.), як голови ГПРади — і передусім як символу цієї одності — Начального Пластуна.

Оцінюючи сьогодні обговорюване питання, доводиться ствердити, що вдержання організаційної одності Пласту в світі в цей критичний час вважалось всіма пластунами як самозрозуміле завдання. Саме тому і вдалося Пластові оминати долі або бодай важких внутрішніх криз і непорозумінь, які супроводили переселення з Німеччини й Австрії багатьох інших українських організацій та установ.

4. ПЛАСТ ЯК УКРАЇНЬСЬКА ВИХОВНА КОНЦЕПЦІЯ. Зустріч Пласту на чужині з скавтськими організаціями, реєстрація чоловічих пластових частин в ДП Відділі Міжн. Скавтського Бюра в рр. 1947-1950, а далі постановою Міжн. Ск. Конференції про обов'язок кол. ДП скавтів влитися в крайові скавтські асоціації або залишити членство в скавтіngu — примусили ГПСтаршину присвятити пильну увагу відношенню Пласту до скавтіngu. Це питання не сходило з рорядку нарад сходи ГПС впродовж років 1948-1952. По зібранні інформацій з різних країн, по кількакратному зондуванні опінії Міжн. Скавтського Бюра, по деяких розмовах з головними кватирами крайових скавтських асоціацій, ГПС у висліді стала на такому становищі:

1) Український Пласт від 1911 р. був у своїх основах скавтською організацією, не дивлячись на те, що він не належав до Міжн. Ск. Конференції. Формально чоловічі частини Пласту були зареєстровані в ДП Відділі Міжн. Ск. Бюра тільки в рр. 1947-1950. Одночасно з цим український Пласт наповнив свої завдання, засоби і форми діяльності суто українським змістом і по більш як 40-літній діяльності створив своєрідну українську виховну концепцію.

2) Основним завданням Пласту на сьогодні є зберегти нашу молодь для українства. Необхідним для цього є зберегти всі пластові виховні традиції, бо тільки таким чином Пласт зможе надалі діяти як український виховний чинник, не зважаючи на те, чи існують можливості пов'язання зі скавтіngом, чи ні.

3) Постанова XI Міжн. Ск. Конференції з 1947 р., а зокрема інтерпретація цієї постанови Міжн. Ск. Бюром і більшістю скавтських асоціацій унеможливають Пластові виконати його основне завдання в рамках скавтіngu, бо вони вимагають повного включення пл. молоді в ряди місцевих скавтських асоціацій одинцем, а що найвище групами.

4) Зв'язки Пласту зі скавтіngом можуть бути корисні для української справи, і тому не можна закинути намагань знайти розв'язку цього питання в спосіб, який не позбавляв би Пласту можливості зостатися українським виховним чинником. З цього погляду ГПСтаршина ініціативно співпрацювала з іншими скавтськими організаціями в екзилі, доводячи до оснування окремої Конференції цих організацій.

Таке становище ГПСтаршини, як вислід довгих і основних дискусій і розважань, видається одиноким правильним з точки зору української рації стану. Пласт постав і 40 років діяв для українських інтересів, і інше поставлення справи було б запереченням його основних ідейних залогень. Обов'язок льояльності до наших країн поселення ні в чому не є тангований вище з'ясованим становищем. Як льояльні і вдячні громадяни нових країн, ми маємо право — попри виконання наших обов'язків супроти них — працювати й діяти в користь народу, з якого ми вийшли і до якого належимо.

Так виглядала й виглядає справа з точки зору ГПСтаршини. Інакше стоїть вона часто з точки погляду КППроводів в їхній безпосередній зустрічі зі скавтськими асоціаціями їхніх країн. В час, коли ГПСтаршина збирала щойно інформації з місць та застановлялася над розв'язкою питання, — деякі пл. провідники, нав'язуючи до своїх зв'язків із скавтськими асоціаціями в часи ДП Відділу МСБюра, — почали налашдувати зв'язки теж з місцевими скавтськими асоціаціями в країнах нового поселення. І навики, крайові скавтські асоціації, зустрівши на своєму терені діючі пластові частини, часто самі шукали зв'язку, а згодом виступали з пропозицією реєстрації в їхній асоціації. Нерідко ці пропозиції набирали форми своєрідного натиску.

Треба признати, що місцеві пл. провідники не бралися самі вирішувати цього засадничого питання, тільки — згідно з дорученнями ГПС — покликувалися на виключну компетенцію Пластового Проводу. В одному випадку (Аргентина) Кр. уповноважений включив пл. частини в кр. ск. асоціацію. По перевірненні справи виявилось, що це був одинокий шлях для вможливлення пл. діяльності з уваги на зобов'язуючі закони, однак цей крок не обмежив даного КППроводу в зв'язках із ГПСтаршиною ані в веденні діяльності згідно з пл. традиціями. — В другому випадку (Німеччина) кр. ск. асоціація визнала повну окремішність Пласту в країні з його власним проводом, підпорядкованим Центральному Пл. Проводові в світі і з власною виховною програмою. На цих основах заключено формальний договір між Союзом Українських Пластунів у Німеччині і німецьким Пфадфіндербу-

дом. У Венесуелі кр. ск. асоціація є згідна визнати окремішність Пласту в рамках тієї ж асоціації, однак місцеві українські умови не дозволили розгорнути там пл. діяльності. В Тунісі адміністраційна влада затвердила статuti організації «Союз Українських Пластунів» виразно як СКАВТСЬКОЇ асоціації. Однак з уваги на виїзд українців з країни, Пласт у Тунісі перестав існувати. Натомість скавтські асоціації інших країн, а зокрема ЗДА, Канади, Англії й Австралії стоять твердо при постановах 14-ої резолюції XI Конференції. За останні роки не бракувало в цих країнах розмов та обосторонніх спроб знайти якийсь модус вивенді, однак ці спроби не принесли бажаного успіху.

Реасумуючи сказане, доводиться ствердити: ГПСтаршина твердо стояла і стоїть на становищі, що основне завдання Пласту, як його вище з'ясовано, мусить бути за всяку ціну виконане. Так, як справи стоять сьогодні, це основне завдання може бути виконане тільки при задержанні Пласту як української виховної концепції — з повним його ідеологічним змістом і традиційними формами діяльності. ГПСтаршина сьогодні не бачить можливості виконати основне завдання Пласту в разі включення його в кр. ск. асоціації.

Тим не менше повинні бути продовжувані намагання — спільно з іншими скавтськими асоціаціями в екзилі — впливати на зміну становища до нас з боку МСБюра і кр. ск. асоціацій. Хоча дотеперішні заходи Конференції Скавтських Організацій в екзилі не дали бажаних вислідів, все таки дискусія на цю тему з нагоди останньої МСКонференції у серпні 1953 р., а зокрема привіт цієї Конференції скавтерам і скавтам в екзилі та признання для їхньої дальшої активності свідчать виразно про зміни в настроях і поглядах учасників Конференції, яка репрезентувала світовий Скавтинг. Говоримо про настрої й погляди, — бо будування надій на рішення на підставі цього жесту було б позбавленим реального підходу.

5. ПРИСТОСУВАННЯ ВИХОВНОЇ ПРАЦІ ДО НОВИХ УМОВ вимагає попереднього докладного пізнання і вивчення нових обставин, серед яких Пласт у теперішній час діє. Це праця, закреслена на довший протяг часу. Займаються нею в ГПС всі три Булави і в їх звітах наświetлено це питання докладніше. Заклики до змін у виховній діяльності, до її модернізації, до пристосування до нових умов і т. д. стрічаються доволі часто і з різних сторін. Однак це питання може бути вирішене тільки з великою обережністю, з докладним вивченням можливостей і потреб змін, — якщо Пласт має зостатися Пластом.

Розмірно найменший вплив обставин дає себе відчутти на новацькому відтинку. Тому й можливо було зладити новий правильник УПН. Поважніші зміни треба буде ввести в УПЮ, і відповідні праці над новим правильником цього уладу стоять перед закінченням. Все питання УСП жде своєї розв'язки. Треба припускати, що зайдуть великі зміни в цьому третьому пл. уладі. Головно йдеться про пересунення границі віку між УСП й УПЮ та УСП й УПС. Пластовий Сеніорат, як найстарший улад у Пласті, сам шукає шляхів свого вияву і своєї ролі в Пласті і поза ним. ГПСтаршина не брала безпосередньої керівної участі в цих намаганнях, хоч пильно за ними слідкувала. За останні роки проведено основну дискусію над завдан-

нями, організаційною формою і ролю УПС в Пласті. Остання Велика Рада УПС заявила за тисним орг. пов'язанням Сеніорату з виховними уладами і положила головний натиск на виховну працю сеніорів. Однак інші погляди на ролю УПС все ще живі, і Пл. Сеніоратові доведеться ще і ще повертатися до цього питання. Треба сподіватися, що досвід 23 років існування Сеніорату вкаже йому правильний шлях його дії згідно з намірами його основників і заощадить йому тих шукань, які супроводять народження й оформлення сеніорських організацій інших скавтових рухів у наші дні.

6. ПЕРЕНЕСЕННЯ ГПС З НІМЕЧЧИНИ ДО ЗДА з задержанням безперервності дії не було легким завданням, коли зважити, що ані час виїзду поодиноких її членів, ані місце їх нового осідку не залежали ані від ГПС, ані навіть від них самих. Вони виїздили в міру розгортання переселення, а час виїзду й місце осідку залежали від конкретних можливостей, родинних відносин, виглядів на працю і т. д.

Дня 17. 4. 1949 ГПРада призначила такий склад ГПС:

1) голова — пл. сен. Атанас ФІГОЛЬ, він же діловод інформації й видань, 2) 1-ий заступник голови — пл. сен. Ярослав РАК, 3) 2-ий заступник голови і ГКП-ів — пл. сен. Ярослав ГЛАДКИЙ, 4) 3-ій заступник голови і ГКП-ок — пл. сен. Цьопа ПАЛІЇВ, 5) секретар і діловод організації — пл. сен. Осип БОЙЧУК, 6) діловод господарки — пл. сен. Атанас МІЛЯНИЧ. Як сьомий член, входив до ГПС голова УПС — СІРИЙ ЛЕВ.

Хоч вище згаданий склад у загальному виїздив розмірно пізно, все таки вже в січні 1950 р. в Мюнхені зосталося всього три члени ГПС, а в серпні того ж року — тільки два: голова і секретар (він же діловод організації). Всі інші були вже з ЗДА, тільки ГКП-ок дальше перебувала в Великій Британії і там перейняла обов'язки ГКП-ок щойно у вересні 1949 р. Ще до червня 1950 р. видавала ГПС «МЖ» в Мюнхені, — число за липень появилася вже в Дітройт—Торонто.

Через неможливість особових сходів ГПС, поточні, менш важливі справи полагоджувала від початку 1950 р. Президія в Мюнхені, а всі інші постановлено вирішувати шляхом кореспонденційних пленарних сходів, з яких перші розписано на дні 17-18 лютого 1950 р. Цей перший пленум давав надії на можливість і надалше вести наради таким способом, однак уже два дальші виказали не тільки трудність «нарад» у просторі Мюнхен—Лондон—Філадельфія—Воффало—Чикаго, але і їх неможливість. Невідрадіні обставини Президія старалася справляти іншими заходами. Дня 4. 6. 1950 р. постановлено поширити склад ГПС, притягаючи до співпраці більшу кількість осіб як субреферентів. Ці субреференти мали самостійно вести свої ділянки праці, відповідати за неї перед відповідними діловодами ГПС, носити приписану для їх діловодства відзнаку і брати участь у поширених сходах ГПС. Субреференти були передбачені в різних ресортах ГПС, однак використано цю постанову тільки в ресорті секретаря й діловода організації. Дня 1. 7. 1950 р. покликано пл. сен. Антона ШУТКУ на субреферента реєстрації і субреферента пл. архівів. Рівночасно з цим він став керівником бюро ГПС в Мюнхені. Ці діловодства він сумлінно виконував аж до свого виїзду до ЗДА, а також уже в Дітройті продовжував вести субреферат реєстрації. Діловодство зв'язків ГПС було ще перед 4-им Заг.

З'їздом поділене на зв'язки по лінії пластунок і пластунів, і ці обов'язки виконували обоє Головні Команданти. Дня 16. 7. 1950 р. Президія ГПС відновила це діловодство і доручила його ведення пл. сен. А. МІЛЯНИЧЕВІ, який мав провадити його вже в ЗДА. В грудні 1950 р. Президія ГПС покликала до життя т. зв. «Ділову ГПС» в ЗДА під проводом першого заступника голови пл. сен. Я. РАКА, зложеною з тих членів ГПС, які перебували в цій країні і з компетенціями на ЗДА й Канаду. Однак і Ділова ГПС не мала іншої можливості дії, як тільки кореспонденційні наради на лінії Філадельфія—Боффало—Дітройт—Чікаго. Ці «наради» вимагали від учасників великого вкладу часу й енергії, однак і вони не могли причинитися до успішнішої дії ГПС на північноамериканському континенті. Передумов до покликання нового складу ГПС в той час ще не було. А втім нові люди в ГПС, не втягнені в її дотогочасну працю і не обзнайомлені з нею, не були б поправили становища. Практично отже діяла Президія ГПС, а всі інші діловоди були здані на самостійну діяльність і кореспонденційні наради Ділової ГПС. Такий стан тривав цілий 1951-ий і перші місяці 1952-го року.

Все це мусіло від'ємно відбитися на справності дії ГПС, і тому саме в цьому часі стали актуалізуватися різного роду «компетенційні справи» з боку деяких КППроводів. Крайові організації перейшли вже були свою «дитячу хворобу», викликану переселенням, відбували свої Кр. З'їзди, обирали КПСтаршини, а в парі з поважним усамостійнюванням висували питання устійнення своїх компетенцій у відношенні до Центр. Пл. Проводу. Накинений обставинами спосіб дії ГПС, за яким не тільки кожний її член мусів сам, відокремлено вести своє діловодство, без можливості дискусій і колективних рішень, — але навіть поодинокі референти Булав були позбавлені особистого контакту з Гол. Командантами, — доводив часом до ускладнень компетенційного порядку, що дало себе відчутти головню в відносинах з КППроводом у Канаді. Витворений природним розвитком організаційний стан Пласту в світі був новістю, нове становище вимагало аналізи, застанови і колективного устійнення кінцевих змін, — це вирішення було ОСНОВНОЮ проблемою, яка навіть переростала компетенції КПСтаршини. А ГПС у той час не була в спроможності навіть передискутувати становище і запропонувати ГПРаді його розв'язку. Саме ж листування в цих справах до решти абсорбувало час і енергію членів ГПС.

В грудні 1951 р. з уваги на близький виїзд до ЗДА передостаннього члена ГПС (О. Бойчука) Президія рішила закінчити свою діяльність у Мюнхені з днем 1. 2. 1952 р. і передати повні обов'язки дотогочасній Діловій ГПС під проводом в. о. голови пл. сен. Я. РАКА. Заступство ГКП-ок, що оставалася в Англії, перебрала пл. сен. Ганка КОРЕНЕЦЬ. На ділі становище нічим не змінилося, бо кожний з членів ГПС перебував в іншій місцевості від Нью-Йорку до Чікаго.

Коли з кінцем квітня 1952 р. прибув до ЗДА пл. сен. Осип Бойчук, Президія ГПРаді постановила зосередити в одному місці бодай працездатну Президію ГПС. В міжчасі голова пл. сен. А. Фіголь, який залишився в Німеччині, зложив свої обов'язки супроти очевидної неможливості їх виконувати. Натомість під кінець травня 1952 р. ГКП-ок переїхала з Англії до Канади, отже могла наново виконувати свої обов'язки в розмірній близькості з іншими членами ГПС.

Дня 24. 5. 1952 р. Президія ГПРаді прийняла резигнацію пл. сен. А. Фіголя з головства ГПС і пл. сен. Я. Рака з виконання обов'язків голови. Рівночасно призначила виконуючим обов'язки голови пл. сен. А. МІЛЯНИЧА з дорученням пропонувати ГПРаді проект обсади тих діловодств, які будуть мусіти підлягти зміні. Як новий осідок ГПС, визначено місто Дітройт. На пленарних сходах ГПС в днях 30. 5. — 1. 6. 1952 р. у Віндсорі (Канада) в приявності всіх членів ГПС за винятком А. Фіголя і тільки при частинній приявності Сірого Лева, А. Мілянч прийшов до переконання, що в даній ситуації йому неможливо перебрати виконання обов'язків голови. ГПСтаршина рішила піддати під увагу ГПРаді евентуальність доручити виконання обов'язків голови на час до наступного Заг. З'їзду другому заступникові голови пл. сен. Ярові ГЛАДКОМУ, уможливаючи таким чином спробу перенести осідок ГПС в осередок Нью-Йорк—Філадельфія, де перебуває поважна кількість пл. провідників. З уваги на те, що резигнація Я. Рака була прийнята ГПРадю, а передання його діловодства в. о. голови А. Мілянчеві виявилось неможливим, виконання обов'язків голови ГПС зложено в руки другого члена Президії О. Бойчука. Дня 2. 6. 1952 р. голова ГПРаді призначив О. Бойчука виконуючим обов'язки голови на час до дальших заряджень ГПРаді. Дня 3. 9. 1952 р. Президія ГПРаді іменувала такий новий склад ГПС:

1) в. о. голови й діловод організації — пл. сен. Осип БОЙЧУК, 2) перший заступник голови — пл. сен. Я. РАК, 3) другий заступник голови і ГКП-ок — пл. сен. Цьопа ПАЛІВ, 4) ГКП-ів — пл. сен. Яро ГЛАДКИЙ, 5) секретар і діловод зв'язків — пл. сен. Атанас МІЛЯНИЧ, 6) діловод інформації й видаць — пл. сен. Атанас ФІГОЛЬ, 7) діловод господарки — пл. сен. Петро РОГАТИНСЬКИЙ. Як голова УПС увійшов у склад ГПС — 8) пл. сен. Зенон КОРЧИНСЬКИЙ. Цей склад був тимчасовий, бо надаліше існував плян перенести осідок ГПС до Нью-Йорку.

Пл. сен. Я. РАК не дав своєї згоди на включення його в склад ГПС. Дня 18. 12. 1952 р. зайшла чергова зміна на становищі діловода господарки. Пл. сен. П. РОГАТИНСЬКИЙ був звільнений ГПРадю на власне бажання через погіршення стану його здоров'я. На його місце був призначений того ж дня пл. сен. Богдан ПЕТРИНА. У вересні 1953 р. стало ясным, що перенесення ГПС до Нью-Йорку не буде можливе перед Заг. З'їздом, і дня 2. 10. 1953 р. Президія ГПРаді іменувала пл. сен. О. БОЙЧУКА головою ГПС.

Покликана дня 3. 9. 1952 р. ГПСтаршина мала практично такі самі можливості праці, як попередній склад з 1951-52 років. Діяла Президія — тепер в Дітройті замість у Мюнхені, а поодинокі діловоди мусіли далі діяти самі. Все таки від травня 1952 р. вдалося відбутися — хоч з поважними труднощами й матеріальними витратами на переїзди — 4 пленарні особові сходи, що, очевидно, не могло заспокоїти потреб.

7. ПРАВНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІСНУЮЧОГО СТАНУ СУП та налагодження відношення кр. пл. організацій до Центр. Пл. Проводу виникло як konieczність по закінченні переселення. ГПРада, яка отримала на 4-му Заг. З'їзді найвищі повноваження, була управнена налагодити законність ЦППроводу згідно з новими обставинами. Створена ГПСтаршиною статутова комісія

перевела основну виміну думок з великим кругом пластових провідників і в висліді предлжила проект статуту СОЮЗУ КРАЙОВИХ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ. Різні підходи до поодиноких проблем цього статуту не дали змоги взяти до уваги чи задовольнити погляди ВСІХ учасників дискусії. Однак предложений проект є остаточно компромісом між тими різними поглядами, а Заг. З'їзд буде мати змогу сам остаточно схвалити його текст.

Побіч вище з'ясованих завдань ГПС стрічалася в своїй діяльності з окремими проблемами біжучого дня. З них треба згадати:

а) ВІДНОШЕННЯ ПЛАСТУ ДО ПОЛІТИЧНИХ СЕРЕДОВИЩ. Згідно з своєю традицією Пласт держався осторонь всяких впливів політичних середовищ, задержуючи своє понадпартійне й аполітичне становище виховної організації. За звітний період не відчувалося натиску на Пласт з боку політичних чинників — за винятком групи ОУНР, яка на своїм конгресі виразно ствердила конечність «справлення» виховної діяльності Пласту й рішила «приставити» до праці в Пласті своїх ідейних прихильників. Після цього можна було заобсервувати похваллення активності в Пласті деяких сеніорів і старших пластунів, прихильників чи членів згаданого політичного табору. Однак, мабуть, можна спокійно ствердити, що ця їхня активність, як і досі, не вийшла поза традиційне намагання опанувати деякі місцеві пластові проводи. З уваги на ясні, устійнені і традиційні форми і методи пл. діяльності, опертої на виразному патріотизмі, завдання «приставлених» до Пласту осіб не є легше, якщо йдеться про зміст пл. виховної праці. Вони мусять попадати в конфлікт між пл. виховними завданнями і цілями своїх політичних середовищ, якщо ці завдання і цілі розходяться чи перехреснюються. Не можуть теж вони забувати основної тези, яка зобов'язує всіх старших пластунів і сеніорів, що **НІЯКА ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА НЕ МОЖЕ СУПРЕМУВАТИ НАШОГО ПЛАСТОВОГО СВІТОГЛЯДУ.** Та згадана акція не кінчається сьогоднішнім днем, і тому чуйність пластового проводу не може зменшитися, якщо Пласт і в майбутньому має затримати свій аполітичний і понадпартійний характер.

б) РЕЛІГІЙНЕ ПИТАННЯ В ПЛАСТІ. Пласт завжди був і зостався понадконфесійною організацією. Це питання було віддавна ясне і ані на рідних землях, ані в Німеччині чи Австрії не вимагало додаткового конкретизування. Напруження відносин між українськими віровизнаннями в Новому Світі силою свого існування відбилоса теж і на Пластові. Як в ЗДА, так і в Канаді зайшли випадки, які викликають потребу виразного з'ясування ГПС старшиною релігійного питання в Пласті. В Канаді, де ця проблема стала гостро актуальною, КПСтаршина в порозумінні з ГПС видала детальну інструкцію в цій справі підлеглим їй проводам. Однак заходить необхідність однозначно з'ясувати питання з зобов'язуючою силою для всіх країв. Не йдеться про засадниче становище Пласту до релігії, бо воно віддавна ясне, а тільки про практичну розв'язку окремих питань, які виринають у щоденній пл. діяльності.

в) ВІДНОШЕННЯ ДО ІНШИХ МОЛОДЕЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ. В нових країнах поселення ця справа стала знову актуальною. Не зважаючи на те,

що взаємовідносини Пласт—СУМ були докладно устійнені між ГПС старшиною і ЦКомітетом СУМ, — про що появилася вичерпна стаття в Пл. Шляху ч. 4, — це питання відживає наново. Причиною є в першу чергу постанови крайових організацій СУМ, які — як видається — або не знають, або належно не уважають договорень свого ж Центр. Комітету з ГПС старшиною. Це стосується зокрема до перемовлювання пл. молоді в ряди СУМ-у й до організування, а радше ведення Юного СУМ-у. Перемовлювання членів Пласту занотовано в кількох випадках. Натомість діяльність ЮСУМ-у організується виразно за правильником, що його ЦК СУМ-у зобов'язався взяти назад і основно змінити. В Австралії діяльність ЮСУМ-у ведеться відкрито «за правильником В. Маркуся», в ЗДА й Канаді — за правильниками, які побудовані очевидячки й дослівно на заложеннях цього правильника. В останньому часі з терену ЗДА сигналізовано актуалізацію відношення: Пласт—ОДУМ, яка то остання організація приступає теж до гуртування доросту.

ГПС старшина вважає nadalше, що організування доросту СУМ-у, ОДУМ-у чи інших молодечих організацій є їхнім добрим правом, а навіть засобом самозбереження, однак це не повинно йти шляхом:

а) перемовлювання пл. молоді в ряди іншої організації,

б) стремління до одночасного членства в ДВОХ виховних організаціях,

в) ведення вих. діяльності пластовими методами, бо це рівнялось би творенню другої чи третьої парапластової організації, хоч і опертої на пластових методах, але позбавлених повноти пл. світогляду, потрібного виховного досвіду і кадрів підготованих виховників.

Наладнання відносин у цій ділянці жде своєї черги.

Вирішення обох вище наведених справ [під б) і в)] не сталося досі з уваги на малу можливість спільних нарад ГПС в останньому часі.

г) ПРОБЛЕМА ПЛАСТ-ПРИЯТУ є прямим вислідом прихильного ставлення широких громадських кіл до виховної праці Пласту, особливо в найновіших часах. Пласт стрічається не тільки з прихильною оцінкою, не тільки з моральною підтримкою, але часто і з явною охотою громадян працювати і матеріальними засобами підпомогти Пластовий Рух. Зорганізовані вже в численних пл. осередках Кружки Приятелів Пласту дали докази жертвенної праці, подекуди й посвяти їх членів, як, напр., в Нью-Йорку чи Торонто, а також докази успішної ініціативи й поважної допомоги Пластові.

У зв'язку з цим деякі пл. проводи висунули пропозицію пов'язати Кружки Пласт-Приятелів в площині КППроводів (а навіть встановити відповідного референта в ГПС старшині) і дати пластовим приятелям можливість співірашати в пластових справах.

Справа досі є відкрита — наразі ГПРада постановила запросити представників Пласт-Приятелів на Загальний Пл. З'їзд. При її вирішенні треба мати на увазі «дві сторони медалі»:

аа) корисна праця громадян приятелів Пласту мусить знайти належну оцінку і вдячність пластової організації, включно з потрібними управленнями членів Пласт-Приятелів, але:

бб) діяльність поодиноких Кружків Пласт-Приятелів є з природи речі звернена виключно в користь пластових осередків, в яких дані Кружки

діють, і ледве чи потрібно, а навіть можливо звертати їх інтерес на потреби Пласту як цілоти. Не вільно теж переочити можливості інфільтрації політичних впливів до Пласту через Пласт-Прият, членство якого не підлягає й не може підлягати пластовій дисципліні і від якого не можна вимагати аполітичності.

Тому найкращою розв'язкою буде задержання Пласт-Прият у тому становищі, на якому він діє сьогодні за обов'язуючим правильником. Можна б хіба ще в статуті поширити права пластових приятелів, як це зробив Пласт у Канаді, даючи їм право займати в пластових проводах ті становища, які не вимагають кваліфікацій члена Кадри Виховників.

Олександр Тисовський

3 юних літ Українського Пластового Уладу

Про що йдеться?

Писати історію — справа, як відомо, нелегка. Як хто бере. Списувати хронологічно події — це ще не історія. Це хроніка або літопис. Інша справа — і нелегка — дошукуватися причин, чому якісь події власне так, а не інакше почалися, чому вони саме в такому напрямку розвивалися тощо. А видається, що власне це найцікавіше. Не раз доля чи недоля одної-одинокої людини дає початок якомусь історичному епізоду, а напрямок дають інші особи своїми особистими прикметами, особи, які, виглядало б, випадково найшлися на шляху розвитку цієї частини історії. Разом це дає відтак якийсь складний вислід за законами, що їх важко викрити і з'ясувати, за законами дивними, але дійсними.

Над цим роздумую не раз, бо мене цікавить природа людини, як однієї з живих істот. Найближча мені — історія нашого Українського Пластового Уладу. А що я брав у ній деяку участь, то приглядаюся своїй ролі в розвитку Уладу як найдоступнішому матеріялові мого розсліду. З пластових видань бачу, що ця історія Вас, Друзі, теж цікавить, бо широко пишете про неї. Тож дозвольте, що дещо про це розкажу. Не візьміть мені за гріх, що писатиму власне про себе, дарма що говорити про себе не дуже то достойно. Але я не про себе, як особу, беруся писати, тільки про історію початків Пласту. Значить, хочу Вам сказати, як тепер, після 40 років існування УПУ і в 66 років мого життя, мені ці початки виглядають. Я тут — не я, а просто людина, якийсь собі людський особень.

Отже, я питаюся сам себе: як же, друже, прийшло воно до того, а власне що спонукало тебе заснувати Пласт? Мені не важливе, хто хронологічно перший взявся за це діло (така дискусія вже була починалась): І. Чмола, П. Франко чи я. Мені здається, що спочатку один про одного, може, й не знав, а вже певно кожний з нас мав при цьому інший намір і інший підхід. Могло б бути комусь важливим, чий намір остаточно остався і розвинувся в Український Пластовий Улад. Але тут не про це. Тут питання, як власне

я попав на думку, розпочати Пластовий Рух, зорганізувати молодь для пластових зайнять.

Ось тут Вам, що так скажу, психологія людини, що в якійсь хвилині рішається взятися за більше діло і сподівається доброго успіху в ньому.

1. Який то спадок?

В 1912 році, році заснування Пласту, мав я 26 років життя, з того пів року служби гімназійного суплента, тобто заступника вчителя. Душею став я вчителем дуже рано, ще в якому 7-му році життя, коли почав мати до діла зі школою. Мабуть, задивився я на свого батька, що як середньо-шкільний професор тішився великою повагою, пошаною й любов'ю як серед ближчої і дальшої родини, так і в усіх, що його знали. Я був наймолодший у родині. Дуже не любив я (хто це любить?) давати себе менторувати іншим. Нагоди до цього було чимало. Над собою мав я, крім батьків, ще троє старших рідні, з яких кожне було свого роду самозванчим виховником, практикуючим на мені. Тут і там я, очевидно, робив щось незручно і наражувався на гостру критику. Ліпше як давати себе повчати, а то й ганити, що ображало мою амбіцію, я волів тихцем приглядатися, роздумувати і плянувати, як мені робити, щоб не наражуватися на закиди. Спочатку одинокою моєю обороною був спазматичний рев, що аж не ставало віддиху. Цей мій протест, якщо йшло про справу, в якій я не мав ніякої рації, долав своєю неблаганною послідовністю мій найстарший брат, покійний Степан, преспокійним вирішенням: «Нехай реве! Сказано: не вільно — і кінець на тому!» Цього фронту я не міг проломити, а проти Степана ніхто не давав помочі, тому згодом я у виявах своєї волі став обережніший. Врешті таки набрав довір'я до завжди справедливих вирішень і поведінки Степана, а вкінці став він для мене непомильним авторитетом. Його всі хваляли й шанували, і я сподобив собі піддаватися його «ласкавій» опіці. Катастрофою і нещастям стало мені згодом його невдоволення з того чи іншого мого промаху. Ці випадки тямлю по нинішній день. Він не сварив, не ляв, не бив, лише, гнівний, лишає мене собі самому, наче б казав: не заслужив ти, щоб я тобою займався. Ця невисловлена, а лише згодна заява ображала мене і завжди була для моєї амбіції великим, болючим ударом.

Задивлений в нього, я намагався своїм дитячим умом скласти собі якийсь примітивний кодекс, а далі навіть рід світогляду, якими засобами можна б його вдоволяти. Його, тобто Степана. Коли прийшов час, Степан мусів піти до війська. Не помогли мамині плачі, і найстарший, найлюбіший син пішов у рекрути. Але він був створений на вояка. У своєму однорічницькому мундирі виглядав мені, як генерал: все було на ньому як з голки, чисте, лискуче, а постава — просто на «струнко». Не нарікав ніколи на якісь невидги, на давлячу дисципліну, на якісь прикrostі в службі, був, як кажуть, у своїй стихії. Всі товариші і старшини любили його за його вояцьку товариську і дисциплінованість. Як правник, остався у військовому судівництві. В ступні капітана пішов на першу світову війну, скінчив її у ступні майора-авдитора, подарував відтак всі свої речі своєму воякові-джурі (який без цього благословляв його за весь час служби при ньому), а сам віддав себе на службу Українській Галицькій Армії. В УГА призначено йому ступінь підполковника-авдитора. Коли ж і ця розпалась, волів лишитися

без ніяких засобів до життя, а не присягати новому наїзникові. До краю зубожілий, на марненькій посаді у своїх, серед важких політичних умов взявся зберігати Пласт перед розвалом.

Отже був покійний Степан мені, ще дитині, а пізніше хлопцеві, зразком, за яким я слідкував і в якому я бачив втілений ідеал людини. Він був вояк, був на тодішні часи змагуном (грав у ситківку, фехтувався, їздив гарно на совгах, мандрував), знав німецьку і французьку мови, дуже добре грав шахи, грав добре на скрипці, рисував, був начитаний, розумний! У всьому тому він обнавчав мене, був моїм інструктором і виховником — без моралізування, але діяв собою, як зразок доброго виховання. У хагі, будучи хлопцем, не чув я ні від кого ніколи непристойного слова. Сестра була в пошані в усіх, перша по мамі. Навіть у гніві не вживав ніхто з нас нечемних слів, які зрештою були загалом незнані в нашій родині. Покійний Степан не терпів навіть сліду грубої мови, коли, наприклад, бувало, що я, несвідомий значення якогось слова, приносив таке від товаришів забави. Цим я зраджував себе, що проти заборони все таки бавився з дітьми вуличного виховання.

А грались ми у здобування твердинь (якогось горбка), в засідки і поривання білих індіанцями і відбивання їх тощо, при чому раз стріла з лука влучила мені в око. Фантазія була в мене досить буйна, бо я зачитувався індіанськими оповіданнями про «Шкіряну панчошу», «Останнього могікана», «Лісового бігця», а далі романами Жюль Верна і багатьма описами різних пригод, подорожей, винаходів тощо. Я будував кораблі, витинав з паперу вояків, індіан, козаків до мого скринькового театру, переробляв зіпсуті електричні дзвінки на телеграфічні апарати, збирав комахи, мінерали, збудував мікроскоп, витинав пилочкові роботи, уладжував вітари і правив Богослуження і так далі без кінця. Я бавився сам з собою, з моєю уявою. Згодом, все таки ще штубаком, почав я писати — покищо для себе — наукові твори, напр., «підручник геології», далі «працю» про знайдений серед опалового вугілля дивний для мене камінь. Пізніше почав я вже філософувати, м. і., на тему «якими люди повинні бути, щоб було добре на світі», — а думав, очевидно, про мій ідеал, про брата Степана.

2. Подекуди школа

А в гімназії товариші поволі зробили з мене «рабіна» — тобто знавця того, що добре, а що погане, що годиться робити, а чого не годиться, що пристойно, а що непристойно. І таким чином попав я при кінці під вибачливу і нелегку виховну руку професора німецької мови Івана Боберського. Новий зразок солідности. Безапеляційний диктатор всенародної організованости. Я був захоплений таким професором. Сам невтомний працівник, Боберський вимагав від інших дисциплінованости, залізного труду, віри в успіх, впертої праці. «Добути або дома не бути», «ВВВВ» — «все вперед, всі враз» і подібні його кличі не були пустими лише фразами. За його словами йшли діла напевно. Коли ж до цього він, цей суворий Боберський, в оцінці мого, з захопленням на 26 сторінок написаного домашнього завдання: «Welchen Wahlspruch wähle ich mir für mein Leben?» виписав: «Der eiserne Fleiß des Schülers verdient jede Anerkennung» (побіч своїх критичних, очевидно справедливих, завваг), я був на сьомому небі.

В особі професора Івана Боберського я найшов закріплення мого морального світогляду, піддержку в моєму намірі дістатися колись до української молоді і повести її за моїм світоглядом і за любими зразками. До цього зв'язався я вузлами справжньої приязні з одним із моїх гімназійних товаришів. У довгих розмовах з ним в останніх гімназійних клясах я зміг докладно оформити основи мого світогляду. Тоді писав я навіть «глибокодумні» вірші, написав навіть драму, все для себе, лиш на те, щоб дати вислів своїм думкам.

В такому, сказати б, творчому настрої підглянув я, вже як студент філософії, в незнайомого мені товариша-поляка під час університетського викладу брошуру А. Малковського — перший невеликий підручник скавтінгу в польській мові. Мене здалека зацікавили рисунки і назви розділів. Відразу після викладів пішов я до книгарні і купив цю книжечку. Я прочитав її з великим зацікавленням і був захоплений помислом Бейден Пауела. У моїй уяві я вже малював собі, яку велику гру можна буде за цим зразком зорганізувати серед української молоді, даючи їй в основу принципи моєї ідеології в формі скавтського закону. Все те виходило в мене з наміру виховувати українську молодь методом, що нагадував випробувану мною дорогу, якою я сам дійшов до з'ясування собі корисного, на мою думку, світогляду. Подумав я собі, що так, як було в мене, кожний хлопець рветься до цікавих для буйної уяви зайнят, що нагадують і військо, і життя індіан, і повісті Верна, подорожі, винаходи і стеження за способами Шерльока Голмса, — а тому теж і до високо етичних законів колишнього лицарства і т. д. У своїм захопленні картиною моєї романтичної і, не зважаючи на зрілий вік, ще все молодої уяви, я не рахувався з вихованням нашої, тоді ще здебільша сільської молоді, цілком інакшим, ніж виховання молоді західних народів, і відмінним від мого власного. Покищо я не задумувався над тим, що той весь індіанізм і лицарство, ті Шерльоки Голмси, що ними зачитується молодь усього західного світу, були тодішній нашій українській молоді речами здебільша зовсім незаними і нецікавими. І що таборове життя, ватри і печення бараболі на полі — це зовсім буденні, нічим не романтичні справи. Я повинен був знати, що мене, мішуха, все те цікавило, але сільську молодь могло не захоплювати.

Над такими проблемами я тоді не роздумував. Я радше побоювався, що завдяки скавтінгові молодь західних країв дуже випередить нас, українську молодь, і ми, як нарід, все будемо позаду. А що я мав устійнений моральний і національний світогляд, то мені йшлося передусім про ясне оформлення такого світоглядного закону, який вказував би виразно, куди йти, щоб не дати себе перегнати іншим. Йшлося мені теж про створення засобів для вщеплення тих основних принципів нашій молоді подібною дорогою, як її подумав собі скавтінг. В цьому я не бачив великих труднощів, бо знав, що в нас є своє лицарство — запорожці, свої індіани — татари, свої скавти — кубанське козацтво. Скласти це в одноцілу виховну систему не здавалося мені трудним.

3. Перші кроки

Я став суплентом гімназії. З яким же розмахом кинувся я навчати нашу молодь! Я не знав ніякої шкільної політики, ні дипломатичних компромісів. Я не знав, що вільно, а чого не вільно, тобто «неполітично»; за що будуть

хвалити, а за що можуть ганити, а то й карати. Те, що ідейне і моральне, було власне само собою дозволене. Чимось іншим, недозволеним я не цікавився. Я знав, до чого я маю вести українську молодь, байдуже, в школі чи поза школою. Я був щодо моїх життєвих принципів певний себе. Я почав оформлювати майбутній Пластовий Закон як основу задуманої організації. Відтак чекав я лише нагоди, щоб почати все як слід. Трапилося тоді, що зішлись в конференційній залі професори Боберський, Лещій і я, тоді суплент. Лещій почав гутірку питанням, чи ми знаємо щось ближче про якийсь новий рід зайняття для молоді, т. зв. скавтінг, яким він зацікавився, бо це щось наче військові вправи. Він, наприклад, дуже радо повчив би хлопців дечого з військового знання. Боберський сказав на те, що чував про це, але він, зайнятий сокільськими справами, не має часу цікавитися скавтінгом спеціально. Я пояснив, що знаюся на цьому вже докладно, що це цілком окрема виховна система. Добре було б, казав я, застосувати її до наших умовин — і додав, що я пробую щось подібне зробити. На це Лещій сказав: «Ну, то (імя рек) організуйте ви, а я вам поможу». На цьому, з дзвінком на лекцію наша розмова скінчилася. Я був вдоволений, що все таки дехто з професорів чував щось про скавтінг і прихилиється до того, щоб таке почати. Ще місяць часу коштувало мене списання і гектографування короткого уставу організації і «Закону». Після того, використовуючи одно заступство в моїй клясі, я виступив на прохання учнів, яким я був обіцяв уже давніше, з проєктом організації. Я відчитав їм весь устав і закон і відкрив дискусію над моїм проєктом. Хоч це було на шкільній лекції, я застерігся, що йдеться про організацію, нічим не зв'язану зі школою, — позадиною вимогою, що члени мусять добре годити працю в уладі з наукою в школі. Держачись цього, я навіть не повідомив дирекцію гімназії про заснування уладу, що урядово було очевидним і поважним промахом.

У своєму молодечому виховному ідеалізмі я ні на хвилину не задумався над революційністю мого наміру заснувати під час шкільної години поза-шкільну організацію. Я просто вважав, що оскільки для виховання молоді корисно, щоб організація мала самоправний позашкільний, а то й міжнародний характер, як це зрештою було в інших країнах, і якщо треба, щоб українська молодь загалом, не лише шкільна, але й позашкільна, разом творила свою самоправну виховну організацію, — то я є в праві таку організацію заснувати, починаючи від добровільно зголошених членів з-поміж учнів IVa львівської академічної гімназії, і маю теж самозрозуміле право користатися покищо з приміщення гімназії на сходинах і зайняття членів, навіть коли б це були учні інших закладів і нешкільна молодь. Головна річ була мені почати, щоб приєднувались дальші члени. Я не побоювався, щоб якесь зарядження дирекції могло пошкодити моїй повазі в учнів.

Проф. Лещій дальше цією справою не цікавився, хоч спершу пропонував, щоб ми втрьох творили основний комітет. Мабуть, завважив, що справа не дуже зручна. Проф. Боберський згодом піддав мені гадку назвати постаючу організацію «Пластом» від назви Кубанських Пластунів, не питаючи українців про влучність цієї назви. У своїм розумінні, що для організації на її початках найважливіше є виказки, він зараз же подбав у «Соколі-Батьку» про гроші на видруккування досить змістової виказки, укладеної мною за його порадою і з його накиненою думкою, щоб клич пластунів зву-

чав «Бач!» (тобто «бисто а чесно»), а щоби знаком була стріла. Тому, що фінансував це видання «Сокіл-Батько», треба мені було покищо користися головою, хоч не дуже мені це сподобалось. Червона обкладинка виказок була лиш наслідком дешевости чи там більшого запасу цього роду паперу.

Новість і незвичайність пластової виховної системи була, мабуть, причиною дезорієнтації навіть урядових чинників, бо Шкільна Красва Рада дозволила видрукувати в урядовому гімназійному звіті за 1912/13 рік весь мій проєкт пластової позашкільної, від школи незалежної організації, за своєю формою будь-що-будь парамілітарної, у стилі історичної гетьманщини. Цей саме стиль найкраще промовляв тоді до душі й почувань українські молоді і був нав'язанням до історичної традиції. Певний у своїх поглядах і у виховному досвіді на собі самім, я почав писати у щоденнику «Діло» статті на виховні теми, заявляючи, між іншим, прямо, що школа «не виховує, а лиш учить» і що для виховання української молоді треба іншої системи. Я був далі невдоволений з непереконалих, одностонно читаних недільних ексорт, вкінці, сказати б, висипався у черзі статей за весь примітивізм і бездушність різних у нашому громадянстві діючих чинників, які не завдають собі труда змагати до створення з українського народу справді новітньої нації. Наслідок був такий, що в Шкільній Раді «записали собі» мою критику шкільного виховання; за ексорти гостро накинувся на мене покійний о. д-р Гавриїл Костельник, а про чергу (цього разу псевдонімних) статей у «Ділі», різні люди висловлювались, хто це, мовляв, так добре зорієнтований в українському громадянстві, «виписує таке». Коли ж у школі директор доручив мені виголосити на черговій конференції реферат на виховні теми, я опер мій виклад на моему досвіді в Пласті.

4. Кожний початок трудний

В гімназії я вперто робив рух з моїм Пластом, забезпечуючи йому марку солідности. Я намагався викликати в учителів опінію, що кого з учнів Пласт прийняв у члени, то тим самим він дає запоруку, що даний учень відповість усім вимогам шкільної науки і доброго виховання. Тут я, на жаль, вдарився головою в мур. В духовенства виринула думка, що Пласт, до того ще ведений природником, — це нова форма масонерії, вільномулярства, дарма що становище Пласту до релігії було завжди цілком ясне. Почалася тихцем довга «холодна війна» катехитів з Пластом, яка багато пізніше довела до заснування конкурентного релігійного уладу за зразком Пласту. Професори недовірливо приглядалися, що нібито хтось їм робить конкуренцію і береться буцім то «краще» виховувати молодь, ніж вони, досвідчені і старі педагоги. Вони почали тихцем шукати нагод, щоб показати, що ці мої виховні експерименти нічого не варті і що ці мої «зразкові пластуни» роблять гірші поступи в науці, відколи вписалися до Пласту. Цих докорів не щадили ні мені при зустрічах, ні учням-пластунам під час лекцій, відстрашуючи від Пласту тих учнів, які й без того не рвалися до Пласту або не могли належати до нього власне з причини лихого стану в науці. Ця акція була подекуди у зв'язку з відозвою до професорів, яку я знову на власну руку, без відома дирекції вивісив у конференційній залі з поіменним списком пластунів і проханням до професорів, щоб замітки щодо поведінки цих учнів вони подавали безпосередньо мені до відома, а я намагатимуся зарадити недома-

ганням. Цим бажав я теж посередньо закріпити амбіцію пластунів. На жаль, найшлися такі вчителі, які вважали, що вони урядово не зобов'язані до цього і мають свої власні способи примусити учнів до науки. Деякі пластуни приписували погіршення своїх успіхів у школі власне своїй приналежності до Пласту, якого той чи інший учитель, мовляв, не любить, і тому виступали з Пласту. З таких причин число пластунів зменшувалося, тим більше, що я послідовно вимагав від пластунів, щоб перша річ вчилися для школи, бо з неуків Пластові користи нема. Вкінці лишився один гурток, приблизно з восьми членів, які не потребували боятися за свої поступки. Я їх списав, список прибив у залі гімназії, мовляв, це вже справжні пластуни. З ними почалася підготовка до пластових іспитів, почалися пластові прогулянки тощо — вже без давніших перепон і труднощів. Поволі почали до цього гуртка прибувати інші кращі одиниці, які давніше держалися в справі Пласту в резерві. Учителі поволі привикали до цієї нової установи, дарма що дирекція не знала, куди зачислити її в річному звіті. Вкінці рішилася вкласти звіт Пласту між звіти руханкових імпрез. Звіти з діяльності Пласту, в яких я завжди підкреслював окремішність від шкільних урядових виховних заходів, я мусів відтак завжди предклатати до річного гімназійного звіту, що мало ту добру сторону, що дозволило зберегти історію початків Пласту (якщо ці звіти десь ще заховалися).

Перший удар з владою наступив, коли я урядив перше, покищо скромне, внутрішньо-гімназійне, все таки настроєм святочне прийняття в члени Пласту, на яке я льояльно запросив директора і учительський збір. Хоч я в запрошенні прохав про точне прибуття з уваги на обов'язкову для пластунів точність у пластових сходинах, дирекція в урядовому товаристві професора-секретаря прибула з опізненням, — мабуть, для зазначення, що точність її не зобов'язує. Крім дирекції, прибуло ще один чи двоє прихильних, подеколи цікавих на цей «Пласт» учителів. Сходина відбулася за програмою. Пластуни мали, як це стояло в друкованому вже пластовому уставі, при прийнятті їх у члени Пласту складати на мої руки письмові заяви, що вони точно сповнятимуть пластові обов'язки (т. зв. вписові карти). Під час пластового приречення, що його всі одногосно виголошували, всі приявні встали — за виїнятком директора й секретаря. Після сходин директор покликав мене до канцелярії і питався, що це за письма складала пластуни на мої руки. Я пояснив, що так приписано в друкованому уставі і що це заяви вірності пластовому закону. На це директор заявив, що таких заяв складати не вільно, отже щоб я це відкликав; крім того, він додав, що заважав у клясі чужих осіб (це був дехто з запрошених батьків пластунів), отже в майбутньому нікому з-поза учительського збору на такі сходинах приходити не вільно. Я вклонився і відійшов, здивований, що урядово друкованих приписів організації чомусь не вільно виконувати. Розуміється, я й не думав відкликати припису щодо складання пластових заяв, а святочних сходин я вже ніколи більше в шкільній залі не скликав.

Типовий ідеаліст, я, попри всю свою дисциплінованість і пошану для зверхників, ніякої влади ніколи не боявся, приймаючи, що влада, зокрема шкільна, не вважаючи на національність, як пропатора культури, зрозуміє мої виховні наміри і не зможе мати щонебудь проти моральних засад, оформлених у Пластовому Законі. Тут зазначу, що мене ніколи не стрінув

одвертий закид проти моральних принципів Пластового Закону. Тільки після світової війни, у змінених умовах, нова влада почала вважати мене — без дійсного приводу і **не зачіпаючи Пласту** — за скритого бунтівника молоді і мало ревного прихильника влади, якій безкомпромисові принципи «Пластового Закону» не були до душі. Одному з провінційальних, дуже нетерпимих і самовладних директорів української гімназії, який уважав Пласт у своїй гімназії чисто шкільним гуртком, я був наразився письмом з Верховної Пластової Ради, підписаним мною, з дуже зрештою чемним проханням не уживати Пласту і його прапорів до звеличчування чужонаціональних свят. Це помстилося на мені пізніше скрито ворожим ставленням цього ж директора до мене після його переселення. Він вкінці, видно, оскаржив мене перед владою за якусь несубординацію моєї кляси. Цілий рік тривали ще його заходи, щоб мене позбутися. Це й сталося в дивно теоретичний спосіб. Я був офіційним письмом перенесений куди інде і там брав платню, але вчив далі у своїй гімназії, аж до нового, теж теоретичного, перенесення до неї назад. Ще й пізніші директори підозрівали мене в хитротайній участі при нагодах демонстративних політичних виступів молоді.

До війни Шкільна Краєва Рада не бачила для австро-угорської монархії якоїсь небезпеки у виховних експериментах початкуочого, ще й захопленого своїм званням, учителя. Навпаки, шкільна влада була навіть вдоволена, що під її опікою державна школа виявляє поступову тенденцію впровадженням найновіших виховних засобів, додержуючи кроку західним державам. Рада Шкільна не те що дозволяла на організування українського скавтіну (дарма що й назва була інакша і інші, суто національні основи устрою), але на першу прилюдну пластову імпрезу в залі Народного Дому у Львові вислала **навіть офіційного делегата в особі тодішнього інспектора гімназії**, який особисто висловив мені, початкуочому вчителю, признання за успішну виховну працю серед молоді.

5. Пороги

За нашим зразком почали поставати пластові гуртки теж і в інших наших школах: в дівочій гімназії СС Василянок та учительських семінаріях у Львові. По провінційних містах Галичини почали теж наче навздогін, поставати нові пластові «полки». Мало не в кожній школі найшовся учитель чи учителька (як вони, перші: пані Марія Кекиш, проф. Мирон Федусевич, проф. Северин Левицький і ін.), які відразу зрозуміли намір і ціль організації і безпрованочно повели виховання молоді, хто в школі, а хто теж у позашкільних колах української молоді. М. і., прапор малих стрільчиків вселюдної школи ім. Грінченка, зорганізованих проф. М. Федусевичем, став пластовим прапором I полка ім. П. К. Сагайдачного, коли багато з тих стрільчиків вписалося до тодішньої академічної гімназії у Львові.

Поки почався той розвиток Пласту за нашим пляном, довідався я, що учні філії академічної гімназії теж ведуть від довшого часу зайняття і теж звать себе «Пластом» і «пластунами», а їх провідником є учитель руханки Петро Франко. Я, очевидно, був радий з розросту Пластового Руху, але бажав для добра справи одностайної акції, передусім одностайної ідеї, і збереження основної цілі Пласту від самих його початків. Небезпеку у схибленні з дороги провідної ідеї бачив я у можливості, що будуть підкопані

в молоді довір'я й пошана для найвищих принципів культури, на які я в програмі Пласту завжди і всюди покликався. Це занепокоєння зросло в мене, коли мої пластуни почали натякати на те, що заборони курення і пиття алкогольних напитків, а також вимоги добрих успіхів у школі не конче в Пласті потрібні, бо ось «на філії» проф. Франко про це не питає. При якійсь нагоді я дав запросити себе на сходи «пластового» гуртка у філії. Тим, що я там побачив, я сильно зажурився. У старій неохайній шкільній кімнаті з брудними порізними лавками зійшлося багато різного віку хлопців, які серед крику і бійок довго після заповідженого часу вичікували спізненого опікуна. Після його прибуття гамір невгавав — так, що я просто не чув його, опікуна, голосу. Нарешті почалася військова муштра, тобто впоряд. Головно два, вже трохи старші хлопці показували впорядові руки вправно і скоро, як накручені паячки. Сходи скінчилися звичайним шкільним гамором, як буває після виходу вчителя з класу. У цьому випадку однак було так ще в його приявності і в приявності запрошеного гостя. Я бачив уже в уяві просто розвал мого труду, навіть більше: розвал моєї ідеї, моїх далекосяжних плянів. Я мав жаль до П. Франка, що він загарбав мені назву моєї організації і скомпromітував її супроти української молоді. Він же міг собі назвати той свій «гурток» (фактично юрбу) якимось інакше, а чому власне Пласт? До цього ж поміж тих «членів» він, не питаючись мене, просто пороздавав пластові виказки, частину яких забрав собі з домівки «Сокола-Батька». Значить, перекреслив усю повагу видрукованого там Пластового Закону, дійсної підвалини моєї організації. Небавом повбирав своїх муштрованих паячків у спроваджені просто з Англії пластові однострої і пустив з криком у ліс, на «пластові» прогульки, мовляв: «Ідїть, діти, погуляйте!» Пригадалася мені драма польського письменника Жулавського п. н. «Ерос і Псіхе», що її я бачив ще хлопцем, але яка вбила мене в пам'ять незвичайно сильно. В драмі йдеться про те, що протягом усієї історії людства кожна велику ідею, за яку з захопленням бореться Псіхе, її слуга Вляке, символ низьких інстинктів людини, звертає на дорогу руїни, зводить на злобу й підлоту.

Я почав роздумувати, як охоронити б Пласт перед шкідниками, що зватимуть Пластом якісь військові муштри, якусь науку стріляння, воєнні вправи, руханкові змагання тощо і профануватимуть велике завдання виховання української нації. Небезпека грозила, бо поза самими пластунами, зобов'язаними вивчати пластовий устав і розуміти ціль організації та її вимог, кожний уважав своїм правом творити собі сам інтерпретацію Пласту. Некультурність і примітивізм думки грозили залити повинню всі зусилля. Державні народи завжди мали і мають змогу просто поліцією заборонити безправне вживання назви, одностроїв, виказок такого уладу, як Пласт. А ми, українці?

П. Франко не вдоволься своїм гуртком на філії академічної гімназії. Він почав видавати «пластову» газетку при «Сокільських Вістях», закликав організувати Пласт на провінції, повчав, видавав пластові оповідання (Пластову бібліотеку), розсилав накази, подавав адреси — організував Край! Далі почав скликати до Львова з'їзд пластових впорядників, а щоб не розпоришити руху, «вибрав» мене до з'їздового комітету і велів на мої руки слати визначені вкладки. Видану «Соколом-Батьком» мою брошуру

«Пласт», відбитку з гімназійного звіту, розсилав, розпродував, велів пластунам купувати. Я непевний, чи він сам читав її, бо для себе він спровадив англійський підручник скавтіну, його тримався і брався його перекладати.

Я завжди був ворогом крикливої пропаганди там, де йшлося про засвоєння ідеї, призначеної дати життя зміст, вказати змаганням людини ціль. Пропаганда, реклама — це сугестія, обчислена на коротку мету і на плиткі уми. На цьому робляться гешефти, купецькі чи політичні. Руханка, спорт, мода, складки на різні цілі — це добрі терени для пропаганди. **Але світоглядова ідея — це ж не спортова імпреза, ані партійні вибори. Це справа переконання, життєвого досвіду, переживань. Без довшого процесу засвоєння хвилинна намова не досягне цілі.** Пропаганда, як відомо, не любить надуми, зате прийняти ідею без надуми неможливо і некорисно.

«Пластовий» з'їзд, скликаний П. Франком, був мені схожий на сходи «гуртка» «пластунів», лише в більшому розмірі. Може там і були люди доброї волі, серйозні, такі, що їм була на серці справа виховання української молоді, але все це тонуло в поспішному, прихапцевому безладді і безпрограмовості. Пласт треба було самому вивчити, самому зрозуміти, щоб можна було над ним радити, а не починати його вже вести від нарад людей, які приїхали цюю інформуватися, що таке Пласт. Коротко: справа була на найкращій дорозі до зведення пластової ідеї на манівці безплідного, неповажного пустомельства.

6. Пласт-Непласт

Так, як потоп вирятував людство від заглади в багні неморалі, так світова війна вирятувала пластову ідею від загибелі в цій бездумній масовості. Власне у війні показалося аж надто наглядно, що клич «готовся» — це не якась пуста фраза, а далі — що Пластовий Закон — це зміст всього того, що зветься справжньою, внутрішньою культурою людини, вислів усього, що в людині є людське. Показалося, що цієї культури забракне людині, коли людина виростає і виховується без засвоєння моральних принципів; що тоді вона в історичних фатальних подіях стає твариною, найдикішою і найжахливішою з усіх тварин. Пропагандою можна легко перетворити маси людей в грабіжні зграї, але величезного, тривалого, впертого зусилля треба, щоб з тварини, якою людина є в своїм нутрі, зробити людину істоту на образ і подобіє Бога. **І треба до цього виховників-пластунів, таких, що самі переживають те, про що навчають.** Сьогодні, хвалити Бога, маємо вже таких правдивих пластунів чимало. Можна нам надіятися, що буде їх все більше й більше, бо дві жахливі війни перейшли по наших плечах і дечого нас навчили.

Після світової війни в тій же гімназії відновило Пласт кілька колишніх новаків, тоді вже молодиків-магурантів. Це, з одного боку, незаперечний доказ, на який добрий ґрунт упало зерно пластової ідеї і як глибоко молода рослинка запустила коріння в дуже ще молоденькі душі за ті короткі передвоєнні два роки, як глибоко українська молодь перейнялася завданнями і цілями Пласту. І пізніше, після кожної нової катастрофи, віднова Пласту завжди виходила від самої молоді, від самих пластунів. З другого боку, це властивий і найкращий спосіб розбудови Пласту. Не я до них, а вони, ці пластуни, приходили до мене за поміччю, щоб відновити, відбудувати Пласт.

Я ніколи не прив'язував значення і вартости до вмовлювання, накидування, до масової пропаганди пластової ідеї. Мені пластова ідея була зацінна, її вартість засправжня, заочевидна, щоб я поспішно фабрикував інструкторів, інформуючи про Пласт прихапцем, тих, хто не розпоряджав вродженим змістом пізнавати або відчувати принадність пластової ідеї. Крикливо режлямовані ідеї завжди викликали в мене підозріння, що хтось сам для себе, а не нарід, робить на них інтерес. Таким вмовлюванням я чув себе завжди ображеним, що хтось хоче мене закритичати й обдурити. Тому (це може й моя хиба або непрактичність) супроти молодого людини в якійсь справі я завжди радше використовував свій погляд, а вирішення, як поступити, лишав їй самій. Наслідки хибного вирішення я завжди вважав цінним досвідом одиниці на майбутнє. Так і в Пласті я знав, що хто сам приходить до мене за поміччю, той певно передумав справу і вже рішився, або хоче її передумати і цікавиться моїм поглядом на неї, чи рішитись, чи залишити її. Це, очевидно, спиралося на моєму власному вихованні. Відси й пішла моя інтерпретація, що Пласт є організацією для самовиховання. Так теж після розбиття світовими подіями Пласт все відроджувався там, де помагати в відбудові кликали мене самі пластуни. І так відроджувана ідея все була Пластом, таким Пластом, як я його розумів, — не муштрованим військом чи дитячою його імітацією. Пластун, будь він сеніором чи новачком, — це в мене не вояк, муштрований до сліпого послууху, а думача, свідомо своїх завдань людина, свідомо виконуюча Пластовий Закон.

Трапилось відтак у пластовій частині, якої я був опікуном, що почались були якісь натяки і шепти, що нашому Пластові належало б більше цікавитися військовими справами, як це ведеться деінде. Мені було важко дізнатися, в чому річ, бо в цих натяках була якась тайна. Я не наполягав на зраді тайни, якщо у пластунів було якесь зобов'язання, бо вважав це педагогічним; все ж таки я хотів довідатись, що власне спонукає моїх пластунів служити, сказати б, двум панам. Пласту не хотіли покидати, а тільки нуло їх щось інше, тасме. Я велів скликати полкові сходи для переведення дискусії над пластовою діяльністю, над програмами і змістом гурткових сходи тощо. Думав я, що з критики наших зайнять догадаюся, в чому річ. Дискусія ішла якось нещиро, видно через побоювання, що мають до діла з професором, з'обов'язаним негайно доносити все дирекції. Загалом роля вчителя і урядової особи, не зважаючи на довір'я пластунів щодо щирости голошених мною пластових засад, дуже утруднювала мені пластову працю. Пластуни, а загалом учні, не могли зрозуміти, що в Пласті я ніколи не грав ролі професора чи опікуна з поручення директора. Отже я поклав тоді пластунам, щоб вони цілком анонімно списали свої завваги і передали мені без контролю на те, щоб я мав матеріал і змогу висловити свій власний погляд на порушені справи з штандпункту пластового уладу. До помочі прийшло мені ще кілька пластунів, що без застережень вірили у щирість моїх пластових засад. Вони одверто підтвердили мені те, про що я й так догадувався, а саме — що існує якийсь Пласт характеру військової підготовки на випадок війни. Його змістом є вивчати обходження з крісом, військово звідунство, рятівництво тощо. Головною атракцією був кріс. Ініціатором цього «Пласту» був Іван Чмола. На другі дискусійні полкові сходи я підготував докладну відповідь на всі завваги пластунів, що їх вони

попередньо менше-більше одверто висловили у своїх заявах. Я говорив так, що вони догадалися, що, хоч я і не признаюся, проте добре знаю, в чому річ. Я став на становищі, що Пласт недвозначно обіймає всі важливі для пластуна вмлості, які він може вивчати, якщо в Пласті або поза Пластом найде до цього нагоди під умлілим проводом, зберігаючи завжди пластову обережність, виминаючи небезпеки для життя, здоров'я тощо. Вказником є завжди і всюди Пластовий Закон і весь пластовий устав. Пластун не повинен ніколи забувати, що навіть найцікавіша для нього вмлість не є ціллю Пласту, лиш маленькою частиною завдань і цілі Пласту. Навіть найкращий руховик, мистець фехтування, змагун, стрілець тощо не може ще зватися пластуном, доки не почне в усій своїй поведінці керуватися Пластовим Законом у доброму його розумінні. Ніяка, сказати б, фахова організація, змагова, руханкова, військова чи яка інша не може ні зватися пластовою, ні робити Пластові конкуренцію. Організація без усієї пластової і виразно додержуваної ідеології не є Пластом. Пластунові, як пластунові, вільно належати до всіх організацій, які відповідають пластовій ідеології, але не вільно належати до організації, яка шкодить Пластові та його ідеології. Кому в Пласті тісно через те, що тимчасово нема нагоди навчитися якої небудь вмлості, якої вчить та чи інша організація без ідеологічних вимог, той може з Пласту виступити і піти на науку куди хоче, а не домагатися, щоби Пласт вирікся всього, що є пластове, і занявся лише руханкою, змагом, стрілянням чи світленням. Все це дуже корисні речі, але Пласт, як цілість, важливий і потрібний для українського народу. Не цими точно словами, але в цьому сенсі я казав, що думав. Ні Чмоли, ні устрою тайної організації я не знав і не допитувався більше моїх інформаторів, щоб не виглядало, що я хочу робити якийсь урядовий ужиток з того. Рівночасно не хотів я ні шкодити якійсь організації, ні викликати в пластунів враження, що Пласт продовжує манеру мало не кожної організації: воювати проти всіх, а себе вважати одиноко спасенним уладом. Я був переконаний, що якщо організацію почали розумні люди, то вони небавом зійдуться з нами на одній дорозі, а якщо цей новий твір є тільки якась пародія Пласту, то він потриває недовго. В таких справах я тримався принципу «fair play». Про пізніші заслуги І. Чмоли для Пласту зайво Вам, Друзі тут оповідати.

Після цієї дискусії виступило з Пласту кілька не дуже цінних членів, а інші zostалися; чи в обох організаціях, не знаю. Як завжди, я лишив тут рішення самим пластунам, на їхнє, сказати б, сумління. Про якусь мою урядову відповідальність я навіть не думав.

Льояльно прийняв я раз запросини П. Франка на спільні з «філією» пластово-військові вправи. Пластового в них не було нічого, а коли б у якому війську вправи виглядали саме так, то це військо не надавалося б навіть на «каноненфуттер». Мої пластуни побачили, що не варто називати Пластом безціллю забаву в військо, яка вчить хіба безпрограмового безладу, а про військо дає зовсім лихе поняття. Додати б ще, що один з тих філіяльних «пластунів», що знаменито виконував впоряд, був пізніше обвинувачений судом за напад на якусь жінку. Семиденна виправа нашого пластового гуртка в Чорногорі на початку шкільних ферій 1914 р. для випробування в терені пластових вмлостей дала початок усім дальшим вправам товариського співжиття на основах Пластового Закону, тобто

практичного застосування всього того, що міститься в програмі життя в Пласті.

7. В пожегів всесвітніх...

На жаль, на цьому скінчилася наша пластова гра. Життя, суворі боротьба за існування не то одиниць, а цілих держав і народів, звалилася гігантським тягарем на захоплену Пластом молодь. Нарікання, що в Пласті замало військового духу, що бракує науки стрільня тощо, стало, на жаль, неактуальним. Військовості і стрільня навчилися пластуни, пожался Боже, скоро, дуже скоро. Один з найкращих пластунів нашого гуртка, Лев Копистянський, поляг небавом як офіцер, а куди розбрелись інші, Бог відає. Може хто з них, будши тепер між нашими сеніорами, відгукнеться на ці мої недокладні спогади, може ще щось розкаже про ті юні роки нашого Українського Пластового Уладу. А були між ними такі, що Пласт був їм змістом їхнього молодого життя.

Отже війна. Скільки недолі, скільки пролітої крові, скільки зруччя, скільки п'яного звірства, божевілья, розпачу, жаху! Куди поділася культура, релігія, виховання? Скажіть же, чи людина, що дитиною і молодиком напоїла душу принципами Пластового Закону, привикла думати його категоріями і жити його звичаями, змогла б навіть у найжахливішому розгарі боротьби за існування стати низькою твариною, що впирається муками десятків, соток, тисяч, мільйонів істот того самого роду, таких самих людей, як і вона? Ні, Друзі, Пласт це не пуста дівачка гра, це не якась вузько партійна дивачна програма і не якісь торги і компроміси з людськими недомаганнями! Це справжня культура, в найкращому розумінні аристократизму духу.

Під кінець світової війни вернувся я, відкликаний з війська, до школи, тобто до будинку філії, що містилася в Народному Домі, де зведено разом оба заведення, бо в будинку головного заведення був військовий шпиталь. Бувші новачки і молодші, яких перед війною ще не можна було приймати до Пласту, але які убігалися про це і допрошувалися (Мих. Пежанський, оба Лидицьки, Баріяк та ін.) попідростали і почали радити, як відновити б Пласт. Прилучилися до них теж старші, дехто з провінції, і почали шукати дороги до мене. Найшли її досить легко, бо через пізнішого шурина, який був їхнім товаришем у гімназії. З ним я теж чимало розмовляв про Пласт, і він набрав охоти пристати до їхніх заходів. Я застерігся, що підіймуся помагати, якщо бачитиму, що справа ведеться поважно і з розумінням значення і цілі Пласту. Небавом ствердив я, що коло 40 хлопців, тобто 5 гуртків, ведуть пластову роботу цілком правильно і зрозумінням багатим, ніж це було перед війною.

В порозумінні зі мною, спираючись на пластовому уставі, придумали пластуни утворити дві організаційні верхівки: одну з старших осіб, мовляв — опіка батьків, другу — чисто пластову, відповідно до приписів уставу, з самої пластової молоді, «Полкову Команду». Я застерігся, що лиш тоді згоджуся запрошувати до співпраці старших осіб, якщо дістану від пластунів запевнення, що організація буде точно ведена відповідно до духу та ідеї Пластового Закону і Пластового Уставу. До цього не я, лиш самі пластуни будуть запрошувати цих осіб до співпраці й опіки над Пластом. Також самі пластуни мають собі дібрати, кого наміряються запросити. Пла-

стуни запросили до цієї «Верховної Пластової Ради», крім мене, проф. Мирона Федусевича, о. Євгена Монцібовича і добр. Монцібовичеву, як таких, що живо цікавилися Пластом і помагали пластунам. Коли все було як слід наладнане, пластуни скликали «Полкові Сходини» в окремій кімнаті Народного Дому, запросили «Верховну Пластову Раду» і за всіма пластовими приписами вибрали собі Полкову Команду з найдіяльніших пластунів. Першим полковником став Орест Кулик, оскільки тямлю, звільнений тоді з війська для закінчення гімназійних студій; його заступником став Михась Пежанський. Далі Полк зложив Верховній Пластовій Раді звіт з діяльності до того часу. Мене призначили Головою ВПР.

Пласт вимагав безупинної допомоги, поради і нагляду. Щоб не відстрашити членів ВПР від співпраці і не обтяжувати частими засіданнями, я завів книжку, в якій виписував різні справи, просив про поради, вирішення тощо, і лише на окреме домагання когось із членів запрошував на засідання таки до моєї хати. Роботи прибувало щораз більше, бо Пласт додержував свого приречення.

В моїх очах Пласт цвів. Кожний пластун мав свій уряд, своє пластова зайняття, яке виконував бездоганно, а дисципліні і підприємливості просто не було межі. Я вперше побачив сповнення моїх задумів. Це була самовиховна організація української молоді, незалежна від школи, але для школи незвичайно цінна. Школа не вмщувалась у виховну діяльність Пласту, а пластуни не треба було наглядати в їх поступках у школі, бо вони самі дбали про себе. Орест Кулик, відтак Михайло Пежанський були зразковими полковниками, яких усі пластуни щиро шанували й любили, бо бачили в них товаришів, що всією своєю особовістю заслужили бути їхніми провідниками. Бачилося наглядно вислід діяння Пластового Закону в практиці.

1918 рік бачив пластунів на різних, не раз дуже важливих і небезпечних позиціях. Були між ними такі, що переходили кількакратно ворожий фронт і приносили важливі вісті. Були й такі, що одинцем на власну руку іменем української влади займали місцевості, а чимало з них служило українській армії чи цивільній владі післанцями і помічниками. Очевидно Пласт не підготовляв їх до військової служби, але вчив їх у кожній ситуації показатися корисними, порадними і вірними своїй нації.

Після польсько-української війни Пласт не застиг у бездіяльності. Раз була традиція створена і до цього підкріплена політичними подіями, то вже Пласт, як потрібний нації улад, відроджувався самочинно. Пластові припало завдання ставити ідейний відпір ворожим намірам притупити національне почування в душі української молоді. Урядова школа мусіла помагати владі в цих підступних заходах. Пласт став цьому на перешкоді. **У Пласті жила нація своїм національним життям.** Пластун у своєму пластовому однострої з відзнакою пластової лелії, переплетеної тризубом (за рисунком проф. М. Федусевича), пластунка в справді стрійному одязі, в шапці за історичним зразком — це вже були справжні воїни-оборонці української нації. І вони знали це, бо й не раз терпіли за це навіть від лайки і нападів шовіністичних ворожих боївок. Знали і усвідомлювали собі це українські громадяни і були горді з нашого зразкового Українського Уладу, боронили його, опікувалися ним, помагали йому ділом і грішми.

Пласт розростався, міцнів і поширювався. В кожній місцевості, де лише була відповідна віком молодь, поставали пластові гуртки і полки (пізніше курені), виказувалися виконанням пластового уставу і піддавалися опіці Верховної Пластової Ради. І ця ВПР, яка спершу була опікункою одного куреня, стала згодом ВПРадюю на весь край, а то й загалом на весь Український Пластовий Улад. Тим то мусіла вона сама рости. Вона доповнювалась опікунами і організаторами місцевих полків (куренів), а також особами, досвідченими в спеціальних ділянках. Прибув, м. і., інж. Сасвич, прибув проф. Северин Левицький — обидва знавці військових справ і фактичні бойовики за національну організованість. Перший з них dokonав неймовірного на ті часи діла тим, що роздобув гроші на видання першого українського підручника Пласту п. н. «Життя в Пласті». Неймовірний подвиг: він переконав пок. д-ра Бр. Овчарського як власника кіна, що Пластові треба дати гроші на видання підручника. І цей велів касі кіна щосуботи видавати на мої руки значну суму аж до осягнення квоти, потрібної на видання книжки. Інж. Сасвич силою свого патріотичного запалу помагав ще побороти перший і — дав би Бог — одинокий у Пласті відгомін окаяної пам'яті отаманщини у вигляді збунтованого проти ВПР полковника VII пл. полка Ярослава Осьмомисла (не хочу обтяжувати імені знаного громадянина спогадом молодечого прогріху), який довів полк до розбиття. Цієї справи інж. Сасвичові не вдалося наладнати, тобто отямити бунтівника, зарозумілого на свої, зрештою признавані у свій час і цінені заслуги. Через конфлікт іншого члена ВПР з владою з жалем утратила ВПР інж. Сасвича з свого кругу.

Тодішня влада виразно бачила успішний відпір українського Пласту, а з ним теж усієї молоді проти асиміляційних плянів, отже почала придумувати інші способи, щоб позбутися цього сильного і невідгідного їй чинника. Одним способом була проба занектувати Пласт своїм Гарцерством. Почалися отже підходи Гарцерства, щоб спонукати Пласт піддатися під покров цієї організації, мовляв, в ім'я міжнародного братерства скавтів. Категорична відмова наражувала б Пласт на заборону. Я відповів, що ми не проти скавтського братерства, ми ні з ким не воюємо і не ворогуємо, не зважаючи навіть на ображаючі часом зачіпки, але в майбутньому союзі з Гарцерством бажаємо цілком зберегти наші дотеперішні форми виконання скавтських засад. Після такої пропозиції переговори, ведені якимись третіми, незваними мені політичними особами, розбилися, але Пластові покищо не сталося нічого.

При всьому тому Пласт все таки не чув ґрунту під ногами, бо був організацією, незалежною від школи, не признаною владою, просто існуючою нелегально. Поліція могла кожної хвилини Пласт розв'язати чи заборонити. Але вона цього не робила з уваги на те, що така заборона була б повторенням такої ж заборони Гарцерства в Німеччині, проти якої польська преса робила величезний крик, мовляв, як можна таку ідейну організацію молоді в культурній державі переслідувати й забороняти. Тоді прийшло мені на думку, щоб піддати Пласт опіці якогось легального товариства, устав якого допускав би таку опіку. Таким видавалось мені Українське Красве Товариство Охорони Дітей і Опіки над Молоддю (УКТОДОМ). Мені вдалося переконати президію товариства, що Пласт заслуговує на те, щоб товариство

в цей спосіб забезпечило правно існування УПУ. Так і сталося. УКТОДОМ взяло собі той клопіт на голову. Я був свідомий того, що це великий клопіт, бо знав, що влада Пластові спокою не дасть.

Щоб все таки забезпечитися якимось перед закидами, товариство, покликаючися на якийсь там параграф свого уставу, віднеслося до Шкільної Кураторії, щоб вислала свого представника до Головної Ради товариства. Звичайно, це була формальність, на яку Кураторія навіть не відповідала. Але цього разу Шкільна Кураторія захотіла мати контроллю над діяльністю Пласту, тому вислала до Гол. Ради товариства як свого делегата інспектора (чи там візитатора) д-ра Михайла Коцюбу. Як член Ради товариства він мав право бувати на засіданнях чи навіть зватися членом ВПР з рамени товариства. Так, очевидно, я його привітав на першому з черги засіданні ВПР і вів потому засідання, як звичайно. Кілька завваг візитатора показали незгідними з пластовим уставом, у решті він не визнавався, велів, щоб йому зладили на наступне засідання якийсь начерк організації і з тим відійшов. На другому засіданні я приніс йому бажаний начерк, але чомусь він не дуже то його зрозумів і, непевний, видно, яку відповідальність бере на себе за діяльність Пласту, більше ні на засідання ВПР, ні на сходи Гол. Ради товариства не показався.

А Пласт почув себе легальною організацією і почав рости та рости. Вручи на число і на порівняння з іншими скавтовими організаціями, українських пластунів не було дуже багато, але ті, що були, творили добре дисципліновану і амбітну показати свою організованість мініатюрну армію. Величезну рекламу зробив собі Пласт прилюдним виступом на площі «Сокола-Батька» з показом різних пластових умілоостей членів. Додати б, що вся імпреза була підготована і ведена самими лише пластунами під проводом амбітного і підприємливого тодішнього курінного I куреня ім. П. К. Сагайдачного, Яреми Весоловського, без втручання когонебудь із старших осіб.

8. Гей пластуни, гей юнаки...

Щоб ще піднести фахову підготовку пластунів, пластуни самі піддали ВПР гадку поділити ВПР на дві частини: на властиву начальну установу ВПР і на фахово-пластову В. П. Команду. До першої належали б, як перше, старші особи, більше репрезентативного характеру під моїм проводом, а до другої для справ практичної пластової діяльності належали б курінні місцевих куренів під проводом проф. Северина Левицького як Верховного Отамана. Це було прийняте ВПРадюю, і в цей спосіб почалася нова епоха діяльності і розвитку Пласту, в якій головний тягар відповідальності перейняв і з нецініним успіхом несе досі проф. Северин Левицький.

Пласт розростався, як сильний дуб. Корінням пронизував усі шари українського громадянства, а гіллям кидав благодатну тінь на всю західну область, заселену українським народом. З-поза Карпат залунав гарний пластовий гімн «Гей пластуни, гей юнаки». Там діяв наш незабутній Остап Вахнянин. У нас же замовкли колишні наклепи про якийсь ніби масонський характер Пласту, відколи наш достойний митрополит гр. Андрій Шептицький, наш рідний апостол і великомученик українського народу, прилучив свій могутній голос до всіх тих поважних громадян, які в Пласті бачили оборонний мур проти ворожих наступів. Духовенство, передовсім в особі

о. Ол. Бучацького, далі о. Л. Куницького, о. М. Блзовського та ін., почало брати живу, а то й ініціативну участь у діяльності Пласту. Вся західна область українського народу покривалася дедалі густішою сіткою пластових частин, домівок, таборів, мандрівок тощо. Пластунів бачили ви всюди; по містах, по селах, в горах і долинах, на суходолі й на водах, на національних святах, на Божих Гробах, на церковних обходах, як помічників у всенародніх імпрезах і т. д., і т. д. Найкраще почували себе пластуни в митрополичих добрах у нетрях кедриних лісів, запащних живицею, отеплених життєдайним сонцем, пронизаних бистрою Лімницею і рвучкими, кришталево-чистими потоками. Там вони встелили собі гніздо на горі Сокіл, там на Остодорі побудували невтомними заходами незабутнього команданта Уладу Новаків о. О. Бучацького табір ім. Митрополита Андрея Шептицького для пластового доросту. Пластуни відшукали пам'ятну боями Українських Січових Стрільців гору Маківку, позбирали розкинені кістки українських героїв, упорядкували їхні гроби і створили українському народові ціль прощі, ціль мандрівок непроглядних мас українського народу. Пластуни порядкували і прикрашали гроби наших героїв по кладовищах і всіми способами зберігали і утривали пам'ять тих, що протягом страдальної історії українського народу гинули за волю України.

В очах влади пластуни і Пласт загалом — це була язва, з якою важко боротися. А владі треба було з тією язвою боротися, бо вона нівечила всі офіційні заходи в справі денаціоналізації української молоді. Не помагали заклики, промови, обов'язкові державні свята, ім'янини обходи тощо по школах, бо молодь мала свої свята, свої обходи в честь заслужених громадян, свої Богослуження, свої свячення прапорів, свої пропам'ятні дні Маківки і Крутів, до участі в яких без штучного примусу вело пластунів щире розуміння й захоплення. Пласт був твердиною, побудованою на характеристах, на почуванні добра і благородності Пластового Закону. Підходили до тієї твердині політичні крайні напрямки з ціллою опанувати її і нею скріпити себе. Але муру Пластового Закону не вдалося їм перекочити, а пробивати його брутально, силою не хотіли. Бо пробити його можна було, лиш ризикуючи своєю власною доброю славою. Таке насильство над ясною, чистою, благородною ідеєю дорівнювалось би і завжди дорівнюється бандитизмові. Шануюча себе державна влада такої opinii не хоче, не любить, бо боїться її.

Отже треба було якоїсь основи, щоб почати наступ. Ворожа преса почала кампанію ревелациями про буцім то явні позначки, що Пласт бере участь у політичних змаганнях. До кожного атентату долучувалися підозріння контакту замаховців з Пластом або роблено далекойдучі висновки, коли випадково найдено частину пластового однострою, пластову книжку тощо. На цій основі поліція почала ревізії по домівках, по членах, по опікунах Пласту, почалися неоправдані арештування, які хоч і нічого каригідного не виявляли, проте давали бруковій пресі матеріал розписуватися про злочинну діяльність Пласту. Слідувала заборона Пласту по поодиноких школах, спершу на провінції. Якось тактика вимагала, щоб центр, тобто мене, ВПР і УКТОДОМ, лишати покищо в спокої. Далі відбулася несподівана ревізія в нашій домівці, в домі Ставропігії, саме під час засідання нашої Команди, при чому забрано наші менше важливі книжки. Мене лишено

в спокої після вилегітимування. Далі заборонено Пласт в нашій гімназії, про що дирекція повідомила учнів — не мене! Виглядало, що шанують моє право громадянина належати й виконувати обов'язки члена УКТОДОМ, але лишають мене командантом без війська. Все таки Пласт ще існував — і я теж, голова секції товариства «ВПР». Обстоюючи це право і цей факт, я далі носив відзнаку Пласту, пластову лелію з тризубом. Це в гімназії виглядало на протест, хоч було моїм правом. Відтак двома наворотами відбулися кількогадинні ревізії в моїй кімнаті вдома. Забрали кілька маловажних паперів, а цілих фасцикулів хронологічно упорядкованих пластових актів не мали відваги, ні часу переглядати, не сподіваючися відкрити в Пласті щось дійсно злочинне. Після якогось часу директор покликав мене до канцелярії і зажадав, щоб я в гімназії не носив відзнаки забороненої організації, бо це деморалізує учнів. Отже я при вході до гімназії знімав, а при виході з неї знову припинав пластову лелію — так що поза шкільним будинком бачив у мене відзнаку кожен. Очевидно, директор боявся за себе — той самий директор, який опісля, як голова українського товариства, всіми силами підтримував Пласт і дуже його хвалив. Вкінці наспіла й до УКТОДОМ поліційна заборона вести Пласт, мовляв, безправно. Президія товариства внесла, очевидно, рекурс проти цієї заборони, а покищо вибрала «ліквідаційну комісію» з членів ВПР. Вижидаючи відповіді на свій рекурс, товариство чи там ВПР почала придумувати інші форми і іншу назву для Пласту, дарма що назва й виховні способи Пласту не давалися нічим заступити, доки Пласт не віджив сам як Пласт.

З воєнного потоку, як сказано, якась горстка молоді вирятовувала пластову ідею і вела Пласт до нового розцвіту, як довго це вдавалось, аж вдруге чи втретє людська-нелюдська лють хватала нас за горло, щоб задушити віднову культури. Так було теж востаннє на рідноземному терені. Коли знову горстка пластунів, обминаючи щораз тісніший круг поліційної нагілки, шукала змоги боронитися проти буцім то правних законів, поліційних приписів, розпорядків тощо, шукала для себе якогось центру, шукала когось, хто зумів би в тих умовах, не зважаючи на ворожу нехіть, видавати наш орган, опору Пластового Руху — «Молоде Життя», ризикувати відповідальністю за ведення забороненої організації, — ця горстка пластунів попала на думку звернутися з цим до того, про якого знали, що він напевно з ними однієї думки, що його не треба вчити Пластового Закону, бо він виконував його ще тоді, коли Пласту не було. На їхнє прохання він перше, заки дав свою згоду, докладно перестудіював пластову літературу, докладно зрозумів, про що йдеться, докладно продумав пластові способи виховання молоді — і щойно тоді піднявся пластового діла в той дуже важкий час. Він і виконував його до свого останнього віддиху. Пластуни з усього краю супроводили його в могилу. Бачили навіть вороги, що українського Пласту, української пластової ідеї вже не вдається викоренити з душі українського народу. Помер Степан, померли й інші. Померли, погинули, попрощалися, знищені злиднями, замучені, невинно розстріляні, як наш незабутній Дусько Пясецький, пластун з крові й кости, пластун завжди і всюди, навіть у тюрмі. Погибли одиниці — але ідеї не вб'єш, не закопаєш, не розстріляєш, не спалиш, не знищиш: пластова ідея — це частина душі українського народу. А народ живе. І історія Пласту йде далі.

9. В чому ж суть?

Не важливо, як бачите, хто, коли й як попаде на ідею, а важливо, чи ця ідея потрібна і придатна народові. Тоді бо щораз нові люди з захопленням і переконанням піддержують її, доповнюють, поліпшують, розвивають і закріплюють. Цього вже одиниця не зробить, це вже не її заслуга, це вже діло громади, діло народу. Без сумніву, громада складається з одиниць, і чим більше діяльних одиниць, перейнятих ідеєю, здібних, енергійних, самостійно думачих і підприємливих, тим краще розвивається ідея, тим більша народіві користь і честь з того. Небезпека лиш, щоб одиниці не починали на власну руку і на власне розуміння Пласту видавати якісь пластові книжки для молоді, бібліотеки, перекладати пластові книжки з інших мов на те, щоб, користаючи з розросту ідеї, самим робити на цьому будь-який приватний чи груповий інтерес. Це для кожної ідеї небезпека. Часом видається, що з цього для ідеї якась користь, що ідея росте, розвивається. В дійсності вона занепадає і гине. Хто кричить, той з правила не має рації. Крикливій пропаганді не ймуть віри. Пласт мусить дбати про безінтересовність і точне виконання своєї власної пластової програми діяльності. Тим Український Пласт виріс і досі існує. Берегти його і підпомагати, а також пильнувати його традиційної ідеології повинен весь нарід як своє культурне добро.

А раз Пласт є спільним добром, то доконче потрібно, щоб вели його ті, що діло найкраще знають. І слід іншим підпорядкуватись їм активно, тобто діяти згідно з найкращим розумінням їхньої думки, їхнього наміру. А всім разом — як проводирям, так і рядовикам — слід почувати відповідальність перед народом, перед його історією і традицією. Пластове діло мусить бути справді пластовим; це значить — треба його виконувати так добре, як тільки можна. Хто робить діло, не питаючи інших про думку, бо боїться применшення своєї заслуги, той не робить діла по-пластовому, а бере на себе важку відповідальність, бо може заподіяти шкоду культурному надбанню свого народу. Те, що носить на собі знак («фірму») Пласту, повинно бути по змозі зразкове, щоб давало свідомство культурі народу. Провід Пласту мусить вимагати від усіх пластунів бездоганної дбайливості і зрозуміння, що Пласт виховує молодь майбутньої української нації. Якою буде ця молодь, таким буде майбутнє української нації. Ця свідомість повинна дбати, щоб Український Пласт був, як і досі, завжди і всюди — пластовим.

Вертаюся до того, від чого я почав. Пласт з малих, не дуже вмілих починів розвинувся в поважну і корисну установу, яка є причинником до культури народу. Не зважаючи на те, хто дав початок, назбиралося тих наших українських пластунів, що як слід розуміють, у чому річ, десятки, сотки, тисячі. Постає суцільний Український Пластовий Улад. Виписувати заслуги одиниць — річ зайва. Навіть найменший новак має свої заслуги, якщо упевнено і свідомо виконує все по-пластовому. Він причиняється до культури української нації.

Отже маєте, друзі, закон, добутий з історії розвитку українського Пласту. Закон, який каже, що нація є суцільним природним твором, в збірній душі якого постають думки і ідеї, як у мізку окремої людини. Ідеї, що надаються до того, щоб організм-нація з успіхом поборював життєві труднощі, виконує, розвиває, поліпшує нація силою, почасти підсвідомою, своїх клі-

тин-одиниць. Чим більше тих клітин-одиниць виконує ідею, чим справніше, чим більше однозгідно, чим більш організовано, — тим краще живеться нації, тим легше їй долати труднощі життя. Виконання такої ідеї — це життєва функція організму-нації. Якщо змарніє ця функція, то затрачується дослівно один важливий змісл. Тоді нації важче живеться. Маємо те саме, якби роеві бджіл забракло охоти збирати нектар з квітів або з пожертвою життя боронити гнізда. Кожний збірний організм, нація теж, підсвідомо змагає до повного з'єднання. Ідея, що веде до того, родиться природним порядком і утримується в нації співпрацею багатьох одиниць, в яких ця ідея постає майже рівночасно і майже незалежно.

Олександр Кульчицький

Психологічна проблематика пластового виховання

Цей нарис присвячую Юрєві Старосольському
Автор

Міркування про проблематику пластового виховання треба почати від зовсім непроблематичного, безспірного ствердження: Пласт, будучи формально організацією молоді, що заспокоює її вроджені нахили і потреби, — організацією, що її «розваговий» характер творить безсумнівно головну притяжну силу для юнацтва, — є по суті організацією виховною. Цьому не перечить факт, що молодь, вступаючи у Пласт, найчастіше не думає про «виховання». Найяскравіше виявив цей основний, виховний аспект пластового життя Пластун-Основник О. Тисовський: «Пласт — це організація молоді для всестороннього, патріотичного самовиховання» і «Пласт дає спонуки, джерела і ринок збуту для праці над собою; це й є самовиховання».

Самі засоби і методи виховання в середині пластової організації наскрізь своєрідні. Від цього другого, не менш очевидного ствердження своєрідності методів і засобів, — можна сказати більше: цілісного своєрідного аспекту пластового виховання (що відрізняє його дуже ґрунтовно від інших типів виховання: родинного, шкільного, професійного чи суспільно-групового) — починається саме педагогічно-психологічна проблематика пластового виховання.

Схопити й виявити цей своєрідний і цілісний аспект, що проявляється в різноманітності форм пластового життя, схопити заховані в цих формах виховні чинники та пояснити їх дії з точки зору сучасної суспільної і доглибної психології, як теж характерології, проаналізувати виховні висліди і осяги цього виховання

у їх відношенні до виховних потреб сучасної доби, — буде завданням одних наших міркувань.

* * *

Своєрідність пластового виховання

Можемо провізорично і найзагальніше визначити виховання як формую дію виховних чинників у напрямку піднесення вартості вихованця. З точки зору цього визначення своєрідність пластового виховання виявляється в доборі засобів виховання і його чинників. Виховними чинниками бувають особи, що менше або більше свідомо виконують виховну, формуючу людину дію; виховним чинником може бути суспільна група, у якій вихованець живе; виховним чинником побіч суспільного оточення може стати природне довкілля, наскільки життя в ньому і співжиття з ним формує впливає на людину; виховним чинником може стати врешті людина сама для себе, наскільки в ній зазначитися поділ на вище «я», виховуюче, і нижче, виховуване. Типи і роля виховання різняться поміж собою залежно від того: які із згаданих чинників, та як між собою пов'язані визначають виховну дію; — на які мети вона націлена, тобто які виховні ідеали здійснює; на яких шляхах та якими методами до здійснення своїх виховних ідеалів прямує. Психологічно-педагогічна проблематика має за собою перше завдання визначити своєрідність пластового виховання з точки зору його чинників і метод.

Пластове виховання виявляє свою своєрідність в першу чергу тим, що величезну роллю в його виховному процесі відіграє, поперше, чинник природи, подруге, чинник групового життя. Специфічною ознакою пластового виховання є перш за все те, що виховними чинниками є в ньому в далеко меншій мірі люди, що діють свідомо з наміром і пляном виховувати (хоч безперечно і цей аспект свідомого і плянового виховання з боку покликаних до того пластових виховників існує і має велике значення), але що тими чинниками пластового виховання є не менше, чи може навіть головні і в першій мірі, речі, предмети і складники природного середовища, що в нього пластова життя занурює новака чи пластуна.

Другим, не менш важливим чинником пластового виховання є **дух пластової групи, пластова спільнота переживання**, що її виховним моментом є «переживання пластової спільноти».

Своєрідність і окремішність пластової виховної ситуації у відношенні до інших ситуацій того ж роду в тому, що на ділі навіть свідомо виховна дія пластових виховників оформлює виховно вихованців не сама, але поперез і за посередництвом доцільної і плянної, пластовою традицією і пластовим досвідом визначеної

конфронтації вміло дібраної пластової групи з природним середовищем. В цьому середовищі дана група виконує пластовим порядком і стилем пластового життя визначені та з обставин і з умовин середовища випливаючі завдання. Отже виховна дія діє поперез занурення вихованця в природу і включену в неї спільноту пластової групи. Таким чином виховні спроможності виховників зміцнюються у тій мірі, в якій вплив природи з одного боку і вплив групового духу, з другого, переростають у багатьох (хоч і не всіх) відношеннях можливості впливу поодиноких, навіть найшляхетніших і найбільш талановитих виховників. Потужність впливу природного довкілля, вжитого, як виховний засіб, і безпосередність дії життя в спільноті групи, (відповідно дібраної з виховної точки зору), особливо вислідно, скоро та певно оформлюють вище я і виховно підготовляють нижче, для процесу, що в кожному вихованні займає вирішне і остаточне місце, — для процесу самовиховання. Вислідність дії природою даного довкілля, як «динамічного виховного поля», що в ньому вповні приходить до голосу виховна динаміка групової спільноти, заповнюється добром особливих шляхів цих виховних впливів. Шляхи ці промощені крізь несвідоме психічне життя, проходять через провалля несвідомого; — хоча й простують до шпилів виховних ідеалів, і в глибинності несвідомого не залишаються. В пластових методах пов'язані по-мистецьки, бо природно: доглибність дії на несвідоме через «упервіснюючу архаїзацію життя» з «сублімуючим» висуненням його на вершини ушляхетнення.

Упервіснююча архаїзація життя в сфері несвідомого (нпр., виховне вжиття ватри) в'яжеться із сублімуючою «платонізацією» в сфері свідомості (нпр., накази пластового закону). Ця рівнобіжність, гармонійна паралельність дії на обидві сфери душі людини вказує вже в методах на більше або менше свідомий ідеал пластового виховання, виховання повної людини, оформленої в слушній пропорції поміж свідомою і несвідомою сферою життя, як теж поміж завданнями і цілями повного індивідуального розвитку і соціального співжиття.

Ці тільки злегка зазначені особливості і аспекти пластового виховання виступлять з повною виразністю щойно тоді, коли достатньо розвинемо психологічні і педагогічні поняття, що в їх рамках проходить пластова виховання і на які покищо тільки натякаємо.

Шарова побудова психіки

Своєрідність пластового виховання набирає повної рельєфності, щойно коли основні поняття сучасної характерології, структурної та педагогічної психології вистачально чітко усвідомлені. Ключем до розуміння виховного впливу Пласту є, як ми зазначили, прояснення шляхів педагогічного впливу в першу чергу на несвідоме, а поперез несвідоме і — завдяки виховному оформленню несвідомого і його співдії — на вищу «сферу» вповні свідомого

нашого я чи навіть ідеального над-я. Розуміння виховних і самовиховних процесів, на які натякаємо, неможливе без хоча б поверховного ознайомлення з однією з центральних проблем сучасної психології, що її коротко назвемо проблемою шарової і смугової структури психіки.

Розвиток психології в ХХ сторіччі пішов у напрямку ідеї, яка вже в 20-тих роках нашого століття стала основою «розуміння» людської психіки, — ідеї психічної структури. Структуру окреслив Крюгер, один з основоположників структурної психології, як «об'єднуючу взаємозалежність частин у проявленій цілості»; при цьому зауважимо, що в ділянці психіки, що не знає простору, такі вирази, як «цілість» і «частина» мають, очевидно, тільки переносне значення. «Частини» треба в ділянці психіки розуміти як поодинокі «функції психічні», тобто способи діяння психіки. Такими психічними функціями є: пізнання (функція когнітивна), напрямлена на відображення і визначення довільної дійсності; прямування (функція конативна), тобто змагання до чогось, прагнення чогось, хотіння, напрямлене на зміну довільних обставин; почування (функція емоційна), що стверджує, «як себе маємо», «як себе відчуваємо» і відповідно до цього регулює впливає на дію обидвох попередніх функцій. Ці «розчленування» одноцілої в собі психіки можна б, очевидно, розбудувати далі і детальніше з Пфендером, порівнюючи ці функції з «психічними органами, що їх душа потребує для виконання окреслених чинностей, у зв'язку з окресленими сферами своєї діяльності», при чому цілість душі відповідає б, — очевидно знову тільки в переносному значенні, — цілості «організму».

Завданням структурної психології, що ним займалась особливо мюнхенська психологічна школа німецьких психологів докола професора Ф. Лерша і над яким працював в міру своїх скромних можливостей і психологічний інститут УВУ, — є проаналізувати і дослідити цю «об'єднуючу взаємозалежність частин» — тобто функцій, що за Крюгером творять структуру, і представити можливо точно їх впорядкованість. В сучасній структурній психології зусилля охопити взаємозалежність функцій в їхній динамічній впорядкованості довели до схеми (треба пам'ятати — тільки в схемі) смугово-шарової психічної структури.

Ідея смугово-шарової психічної структури спирається на ствердженням вислідами психологічного знання обставині, що основні психічні функції, про які була мова: пізнання, прямування і почування, відіграють у психічному житті рівно важливу роль і що ніякій з них не можна дати першості. Щоб до чогось прямувати, треба його пізнати, хоча б у деякій мірі, і треба, щоб воно не було нам почуттєво байдуже. Навпаки, щоби пізнати, треба цікавитися предметом, тобто треба мати супроти нього особливі почування. Щоб у свою чергу почувати щось супроти якогось об'єкту, треба його якось пізнати. В висліді наших міркувань можна сказати, що оскільки ніяка з трьох основних функцій

не має з погляду цілості ніякої переваги над іншими, вони собі припорядковані, але не підпорядковані, тобто вони супроти себе співрядні, але не над- і підрядні. Якщо б ішло про їх зображення в просторовій схемі, яка справді наглядно, але фальшиво передає взаємовідношення функцій в непросторовій душі, то можна б їх представити у формі вертикальних, одна до одної прилягаючих смуг.

Психологічний розгляд кожної з названих функцій виявляє, що кожна з них виступає у двох формах так, що вони, так сказати б, «дводільні». Пізнавати можна або змислово, зором, слухом, доторком, сприймаючи зовнішні предмети, або про них думаючи, тобто визначаючи поняттями, гадками, міркуваннями їх прикметності і їх суть. Прямувати можна, інстинктивно змагаючи до мети (так нпр., ящірка шукає найбільше на сонце виставленого місця), але можна теж прямувати пляновим хотінням, свідомим мети і засобів (так нпр., до своєї мети прямував Мазепа). Можна почувати насолоду з їжі чи вдовolenня з перемоги над ворогом і релігійне захоплення чи подив для героїства. Словом у функції пізнання вирізняємо «функцію» конкретного, змислового сприймання і абстрактного мислення; у функції почування можемо вирізнити змислові і духові почування; у функції прямування — інстинктивно-гонове змагання до чогось і вольове хотіння.

Відношення між змисловим сприйманням, змисловим почуванням і інстинктивно-гоновим змаганням, з одного боку, і абстрактним мисленням, духовим почуванням і вольовим хотінням, з другого, — це відношення чинників, що напрямлені на керування і контролю (воля контролює наші гони, мислення провіряє змислове сприймання) — отже чинників, що в них відіграє більшу роль наше я і що є більше свідомі, — до чинників керованих і контрольованих, які ближчі до несвідомого психічного життя (за Фройдом воно, а не я) і які однак контролю і керуванню інколи протиставляються і їх проломлюють. Гони виломлюються інколи з-під володіння волі, змислові злуди беруть верх над мисленням, змислові почування витискають духові. Буває однак, як нас переконують психоаналіза, і так, що прояви гоново-інстинктивного життя, відгиснені контрольними функціями в підсвідоме психічне життя, творять там «островоподібні» групи з'єднаних почуттів і прямувань, що їх нищівне діяння відоме з психоаналітичної теорії «комплексів».

Збираючи в одно висліді аналізу, що визначає в психічній структурі місце функцій, можемо у висновку сказати, що за поглядами сучасної психології психічна цілість розчленовується на «співрядні» смуги функцій (пізнання, почування і прямування) і на «вищі» і «нижчі», надрядні і підрядні, керуючі і контрольні, свідомі і ближчі до я — і підпорядковані, контрольовані і керовані, ближчі до воно, до несвідомого психічного життя, нижчі функції,

що інколи вищими приборкани, а інколи їм протиставляться. «Вищі» функції духового психічного життя є вищі в розумінні керуючої ролі. Вони еволюційно пізніші і в житті поодинокі людини і в розвитку психіки людства, але одночасно «сперті» на нижчі, підпорядковані, для життя необхідніші, первісніші функції змислового психічного життя.

За аналогією з геологією, що говорить про пізніші, горішні і раніші, первісніші, долішні, «двигачі: (носійні) геологічні шари, психологія почала і собі говорити про психічні шари, про шарову будову психіки у різних поділах і схемах (Гофман, Брави, Тіле, Ротгакер, Лерш). Мюнхенський професор Лерш запропонував дводільний шаровий поділ психіки на **ендотимну підвалину** (від «тимос» — серце, запал) нижчих функцій гоново-змислового психічного життя, змислового сприймання, почування і гонового прагнення та змагання — і **шар персональної надбудови** контрольних функцій мислення, духового почування і вольового хотіння. Цей шар заслуговує на назву **персональної надбудови**, оскільки без згаданих функцій не може бути мови про оформлення людської особовості.

Динамічний аспект взаємовідношень смуг і шарів у психічній структурі

Якщо йдеться про динамічне відношення як сурядних, вертикальних смуг функцій пізнавання, почування і прямування, так і шарів ендотимної підвалини і персональної надбудови, то їх впорядкованість можна вважати, як далі побачимо, «полярно-комплементарною впорядкованістю». Як смуги функції пізнавання, почування і прямування в певному розумінні собі протиставляються — (в протиставленні «гадки» і «дії», «серця» і «розуму», пасивності чи радше «патичности» почування — і активності гадки і хотіння), — так само собі (ще виразніше!) протиставляються шари. Ендотимна підвалина змислово-гонового психічного життя як цілість тільки з трудом піддається контролі і керівництву **персональної надбудови** і часто з цієї контролі виломлюється.

Було б однак односторонністю у взаємовідношенні шарів психічного життя добачати тільки протиставність.

Динамічний бік взаємовідношення функцій, особливо цікавий для виховної проблематики, (тим самим для проблематики пластового виховання), виявляється тим, що впорядкованість функцій у шаровій схемі психіки має одночасно **полярний і комплементарний (протиставний і доповнювальний) характер**. «Полярність» в розумінні згаданої двобігунової протиставності функцій це протиставність абстрактного мислення і конкретного сприймання, духового і змислового почування, вольового і гонового прямування, — отже **персональної надбудови і ендотимної підвалини** як цілості. Їх безперечна протиставність довела в площині філософської антропології (тобто знання, що виникає з філософської інтерпретації всіх наукових даних про людину і всіх проявів людського), — до зформування погляду, зазначе-

ного вже в заголовку великого твору Klages'a «Geist als Widersacher der Seele», де протиставиться «душу» (das erkenntnislose Leben) життя, чуже пізнанню — «духові», тобто «відчуженому від життя пізнанню» (die leblose Erkenntnis).

Погляд Клягеса про ворожість духа і життя, для оборони якого безперечно можна знайти поважні аргументи у психоаналізі, особливо в тій формі, яку їй надав Фройд, є дуже односторонній, бо психологія дає нам теж стільки доказів на комплементарність, на «взаємодоповнюючу пов'язаність» **персональної надбудови і ендотимної підвалини**. Змислові злуди чи навіть тільки схильність конкретно все сприймати і конкретно уявляти безперечно перешкоджають в абстрактному мисленні і ведуть його до помилок, але з другого боку, коли за Кантом Anschauungen ohne Begriffe sind blind (змислове сприймання без понять, є сліпе), то, навпаки, Begriffe ohne Anschauungen sind leer (мислення без змислового сприймання стає порожнім, є позбавлене дійсного змісту). Тому можна вважати «дух» — за Гофманом, а проти Клягеса — не за «противника», але за «приятеля», «друга» життя. Та сама психоаналіза, що протиставить «лібідо», сексуальний гін життя, «моральній цензурі» духа, признає, з другого боку, можливість і потребу «сублимації» енергії «лібідо», — такої її «напряменості», що виявляється вона в культурно і морально вартісній творчості людини.

Взаємовідношення ендотимної підвалини і персональної надбудови не дається отже охопити альтернативою «ворожа протиставність» або «дружна пов'язаність»; вона знаходить свій більшменш повний, для педагогічної теорії і виховної практики надзвичайно важливий вираз у зформульованні «полярно-комплементарної впорядкованості функцій у шаровій структурі психіки». Коментарем для цього, ще доволі абстрактного зформулювання (приклад на те, що мислення без конкретного уявлення діє в порожнечі) послужать деякі міркування про різні можливі випадки **«різного наголошення шарів»** (Лерш) та **«порушення їх рівноваги»** і наслідків, що в тих обставинах зазначаються у відношенні людини до світу і які з виховної точки зору мають свою вагу. «Надто сильне виявлення якогось шару може порушити гармонійність особи», (Тіле), що її встановлення, забезпечення та збереження є першим завданням виховання.

Перевага **персональної надбудови**, оскільки супроводиться послабленням **ендотимної підвалини**, є з виховної точки зору наскрізь від'ємним явищем (не менше від'ємним, ніж перевага **ендотимної підвалини**, не оформленої виховними впливами). Надмірне наголошення **персональної надбудови** при одночасному зникненні **ендотимної підвалини** виявляється характерологічно в приматі ервдвни не «раціонального», але «зраціоналізованого», тільки розсудливого, якщо йдеться про функцію мислення, — настанови на осяг і принцип волі над перешкодами, на хотіння задля самої ди-

наміки хотіння, — на формальний культ волі, без огляду на справжню цінність її починів, — якщо йдеться про функцію прямування. Взаємовідношення шарів загрожує тоді небезпекою «збідніння» чи навіть «висохнення» **ендотимної підвалини** — шару «ендотимного життя», що в ньому б'ють усі джерела життєвої сили людської «природи», зв'язаної з космічною цілістю.

Персональні надбудови, відрізані від своїх **ендотимних підвалин** витворюють у собі схильності до порожнього формалізму, що характеризує «педантерію», або, втягнені колісцятами техніцизації сучасного життя в формальний механізм бездушної псевдоактивності, розгублюють у ньому всю духову субстанцію. Отже було б помилково думати, що релятивне зміцнення **персональної надбудови** послабленням **ендотимної підвалини** означає — в виховному розумінні — розвиток і поступ особовості людини. В сучасній психології переважає погляд, що джерела психічної енергетики знаходяться саме в **ендотимній підваліні** і цю енергію процес «сублімації» (треба признати, у своїй дії недостатньо вияснений) переводить цю ендотимно-життєву енергію «натури» на вищий рівень духової енергії, направленої на здійснювання вартостей культури. Не висушення джерел ендотимно-життєвої енергії, але їх збереження і підвищення видатності для сублімації цієї енергії, тобто для її «трансформації» у вищу форму духової енергії, — є виховною метою формування людини. Особливо в сучасну добу, добу кризи людини, що загрожує розторощенням **ендотимної підвалини**, скажімо коротко — «природи» в людині, — наступом трьох потуг, трьох «М»: Машини, Маси і Міста, — завдання збереження і плекання «природи» в людині, тобто в педагогічно-психологічних термінах — **ендотимної підвалини**, стає чи не єдиноким засобом для подолання цієї кризи.

Треба завважити, що психологічних основ кризи сучасної людини треба шукати не тільки у звуженні і послабленні однієї з функцій **ендотимної підвалини**, здатності справді і глибоко змислами сприймати враження назверхнього світу, прискорені ритмом Машин, Мас і Міст до ритму образів кінового екрану, психологічно сплюснені в їх життєво-конкретній рельєфності, як у кіні, до двох тільки вимірів «поверхні» і позбавлені значення життєвої глибини. Кризи сучасної людини не можна теж шукати тільки в послабленні здатності, що виховується тільки природою і в природі — (не в назверхнім світі, якому цивілізація відібрала уперед характер природи) — природньо, інстинктивно, спонтанно реагувати. Вона спричинена ще іншою небезпекою, зв'язаною з неналежним взаємовідношенням **персональної надбудови** і **ендотимної підвалини**: небезпекою «відщиплення» від **ендотимної підвалини** патогенних комплексів. Нагадуємо, що **комплекс** за психоаналітичною психологією є групою внутрішньо пов'язаних почуттів, з них виникаючих прямувань і до них приналежних зображень і уявлень, «відтиснених у підсвідомість», тому, що їх

усвідомлення було б нам з різних моральних і престижєвих поглядів недогідне. Комплекс — це, як каже Ноль (Nohl, Charakter und Schicksal), «відщиплення (частини психічного життя) від одної цілої пов'язаності і витворення побічного осередку». Саме те, що **комплекс**, хоч несвідомий, не є недіючий, але, навпаки, потужно діє — променюючи (тому, що він навантажений психічною енергією відтиснених у несвідомість прямувань) тією енергією на свідоме психічне життя і, порушуючи таким чином його лад і порядок, перемінює його на шкідливий «побічний», хоч і несвідомий, осередок психічного життя. Висліди його діяння можуть мати різну форму: від нервового несупкою і почуття непевності аж до повних невроз; отже **комплекси несвідомого** є за сучасною психологією дійсною причиною «невротизації» сучасної людини. Ця невротизація в свою чергу є напевно однією з причин — і постійним тлом — кризи сучасної людини і сучасної культури, що про неї була вже мова.

Порушення належних пропорцій у взаємовідношенні **персональної надбудови** і **ендотимної підвалини** існує не тільки в випадках надмірного послаблення **ендотимної підвалини**, її недорозвитку чи обставинами життя спричиненого занедіння, але теж у випадках її надрозвитку, її буння, гіпертрофії. Надмірна сила ендотимного життя змислових сприйнять напевно утруднює конечні сучасній людині процеси абстрактного мислення; сила несвідомих гонів проломлює постанови свідомої волі; буйність змислових «вітальних почуттів» придушє вищі, духові почування. І в таких випадках виринає постулат, що його ставить порушення психологічного optimum у протиставних ситуаціях послабленого ендотимного життя, постулат виховної дії на несвідоме і в несвідомому психічному житті. Йдеться тут, звичайно, не про само розбудування, розвивання, інтенсифікацію несвідомого, ендотимного життя, але про його напрямлення в виховно бажаних напрямках; — про трансформацію ендотимної енергії в вищу форму «духової енергії». Та чи тут, як у попередніх випадках, саме виміряним засобом не є «пластове виховання», що його особливість виявляється у формації людини виховною дією на несвідоме і почерез несвідоме? Відповідь на це чисто реторичне питання, наскільки воно виринає після міркувань, які вже насвітлюють ставлення пластової виховної дії до несвідомих первнів людської психіки, — передіришена. Пластова виховна дія вже своїми, дотепер розпізнаними обрисами зарисовується в площині наших міркувань як: «архаїзація психіки для її сублімації», як свідоме, виховне, доцільне «упервісенення» душі до її **ендотимних глибин** з метою піднесення її сил до висот ідеалів **персональної надбудови**.

Педагогічно-психологічна аналіза основ пластового виховання

а) Велика Гра

Правильність нашого окреслення особливості пластового виховання потверджується визначенням основної виховної пластової настанови. Її слушно окреслює як першу Ю. Старосольський у своєму гарному — з глибин власного переживання зачерпненому — представленні пластової ідеї і методи (Велика Гра): «знання юнацьких притаманностей і використання їх у пластовій системі». Автор додає: «у хлопців свій окреслений світ, зі своїми законами, цінностями, інтересами, з своєю публічною опінією, почуттям справедливості».

Коли ж до розв'язкової психології поставимо домагання визначити по змозі коротко характер цього світу, вона відповідає: це в великій мірі релікват архаїчного світу. До основних надбань розв'язкової психології належить поширення біогенетичного закону (G. Haeckel, F. Müller) про біологічний розвиток осіб, яка як скорочене повторення розвитку відповідного тваринного роду (напр., людський ембріон в початковій фазі розвитку має зяви як риби) теж і на еволюцію психіки.

За цим поглядом Stanley Hall вважає ігри недорослих за відтворення дій колишніх дорослих — дій, сьогодні вже недоцільних, але які в історії людства мали своє значення (напр., дій, зв'язаних з полюванням чи примітивними формами боротьби). Намагання сучасної розв'язкової психології переводити паралелі поміж психічними проявами первісної людини, дитини і «регресованого» психічно, поверненого назад, в уже людством перейдені етапи психічного життя психотика чи невротика мають свою основу в стосуванні до психології висновків із згаданого «біогенетичного закону». Прояви психічного життя дитини — загальніше недорослого, — невротика чи психотика, дикуна, первісної людини припорядковуються, коли їх ближче розглянути, переважно до функцій конкретно зміслового сприймання, зміслового почування і інстинктивно-гонового прямування, отже до ендотимної підвалини. Як нагадуємо, ми вважали ендотимну підвалину не тільки за шар, підпорядкований персональній надбудові, але за шар еволюційно молодший, первісній.

Отже якщо пластове виховання має спиратися на знання — до речі, не «на темній і тяжкій мудрості» (Бейден Поуелл), а на інтуїтивному збагненні «бути рухом молоді» і має «використати» зв'язані з розв'язковою фазою схильності вдачі юнака, — воно мусить вдоволити ці «архаїчні настанови» молодій душі, які є для її розв'язкової фази притаманні, і розраховувати саме на їх виховне використання. Тому засобом пластового виховання стає перш за все прекрасний виховний спосіб — велика пластова гра, що в ній сплітаються в одно всі різні родні види гри, які, якщо їм ближче приглянутися, в більшій або меншій мірі є за формулою Stanley Hall'a відтворенням дій, сьогодні неужиточних, а що в минувшині людства були

його зайняттями. Перегорніть «Скавтінг для хлопців» — Бейден Поуелла! Скільки малюнків, що відтворюють моменти життя первісної людини або тих, що, покинувши цивілізацію, упервіснись, наближаючись до індіан, туземців Борнео й Австралії, зулусів, матебелів чи траперів, прикордонників білої раси. Візьміть на увагу самі тільки заголовки розділів і підрозділів чи назви поодиноких забав: лісівництво, мандрівництво, дослідництво, мандрування по горах, стеження, нічні мандри, відкривальні вправи, виправа в пущу, мандрівки човном, ловля китів, таборове життя, підкрадання і т. д. Не трудно припорядкувати всі ці прояви пластової діяльності до гонових настанов, особливо міцних в архаїчному переживанні — до інстинктів шукання і орієнтації (Ляйден), самозбереження і оборони, пригтовляння захисту і знаряддя, досліджування незаних речей і ситуацій (цікавість), відвідування щораз нових місць (номадизм) (Mac Dougall), чи до інстинкту боротьби і агресії (Bovet) — і таких, теж еволюційно старших, ендотимних, «архаїчних» знарядних диспозицій, як спостережливість, маніпуляційна і мануальна зручність, інтелігентність — (в розумінні, напр., вмілости робити висновки з «читання знаків»), — що служать як засоби для заспокоєння «напрямених настанов» ендотимного, гонового життя, що про них була мова...

Це упервіснення життя має за свою арену природу — середовище «тварин і рослин», що їх пізнанню і співжиттю з ними Бі-Пі присвячує стільки місця у пластовій виховній системі, — природу, що в ній «СКОБ» мандрує самостійно по «невідкритих» ще околицях, що в ній випробовує, як первісна людина, свої власні сили, вчиться боронитись і знаходить радість із звичайних речей — «тренує» свої змисли і душу.

Відкриттю і культів природи в людині відповідає відкриття і культ космічної природи, що на співдію з нею, за словами пісні «Ми діти матері природи» пластун наставлений своїми архаїчними психічними функціями. Але це цілоще занурення Людини в Природу не є одиноким засобом її виховного упервіснення. Душа віднаходить повноту своїх розв'язкових сил не тільки, як старовинний Антей, в доторканні до Землі, але і не менше в зануренні в те суспільне життя «пластових гуртків», які на відмінність від суспільних спілок (Gesellschaften) раціонального характеру не сперті на спільній користі, як напр., акційні спілки, і що їх німецький соціолог Tönnies у відріженні від «спілок» (Gesellschaften) проречисто назвав «спільнотами переживання» (Lebensgemeinschaften).

б) Пластові гуртки, як засоби пластового виховання

«Новак чи юнак літами служби в Пласті пізнає і відчуває відношення одиниці над гуртка. Він привикає бачити в гуртку цю вищу одиницю над собою, він думає категоріями гуртка, живе гуртковими амбіціями і несе відповідальність за успіх гуртка. В нього виробляється відчуження: гурток — це я,

я — це гурток... Ми називаємо це суспільним змислом, щоби підкреслити, що це не розрахована свідомість того, що в гурті легше досягнути особисту користь, легше жити... Це справді практично пізнана, але шляхом вправи в підсвідомість обернена сила, прикмета юнака — пізнішого громадянина. На цій впоєній прикметі виростають окремі конкретні суспільні завдання і обов'язки». (Велика Гра, ст. 35).

В наведеному місці праці Старосольського чітко зазначається різниця поміж згуртуванням людей розумового характеру, спертим на «розраховану свідомість, що в гурті легше досягнути особисту користь», «легше жити», і гуртком, що виробляє відчуження: гурток це я, я — це гурток. З такого відчуження родиться «суспільний змисл», що шляхом вправи стає «в підсвідомість оберненою силою», яку соціологія (Tönnies) визначила розрізненням «спілки» і «спільноти». Коментар людини (Старосольський) що: «Богу дякувати, чверть століття старався бачити і переживати Пласт не тільки як пластовий робітник чи провідник, а як звичайний пластун, що сам живе пластовим життям» — сходиться з поясненням соціопсихологічної теорії «спілок» і «спільнот».

Приглянувшись більше і ближче до життя пластового гуртка, як виховного середовища, знаходимо теж і в площині гуртового пластового життя (не тільки індивідуального відношення одиниці до природи у виховному аспекті «Великої Гри») potwierдження нашої тези про «напрявлену на виховне формування людини архаїзацію психічного життя для його сублімації».

Архаїзація психічного життя в «гуртковій системі», що її Бі-Пі назвав «ключем пластової методи», дуже виразна, виразніша, ніж в аспекті індивідуального пластового переживання. Вона зазначається назверх у гурткових іменах і знаках (Скавтінг для хлопців, ст. 31, 36), в гурткових гаслах (ст. 31, 32), в гурткових практиках, в скавтських воєнних піснях і танках (ст. 39, 40, зулуська пісня «Інгоніяна», танок племені «Кікую»), в проявах, що пов'язуються з «тотемістичною» ерою в розвитку первісних суспільностей, що зазначалася як спільне явище на всіх континентах і що їм варта присвятити дещо уваги.

За Вундтом можна вирізнити три різні «тотемістичні кола» — австралійське, маляйсько-полінезійське і американське (індійське). Психологічна інтерпретація значення тотему і тотемізму, що поєднується з особливими суспільними інституціями, звичками, мистецькою продукцією, татуванням і т. д., дуже різна в різних етнопсихологів (напр., Фройд). Найімовірніший, на нашу гадку, підхід до проблеми хоче за Durkheim-ом бачити в «тотемі» символ переживаної одности і спільноти в суспільному житті «кляну» (первісної групи). В клянах, що їх називають «тотемічними», тотем є предметом або живою істотою, найчастіше твариною, що вважається спільним предком групи і є символом

одности кляну, якого члени «учасничать» у «натурі» свого тотему (H. Piéron, Vocab. de la Psychologie, 289). В пластовому житті ця роль тотему як знаку, символу для переживаної психічної одности гуртка і одночасно ланки, що пов'язує групу з природою її оточення виявляється в додаванні «гурткового символу» до «орієнтаційного знакування», в гуртковому гаслі, що стосується до даної тварини (... орли можуть ужити гасла: «здіймайтесь у висоти», пси — «вірний до смерті»... Скавтінг, стор. 31—32) в невідомій «partiципації» (в значенні частинної «ідентифікації», «консубстанціональності» — Lévy Bruhl, Mentalité Primitive) з істотою тотему шляхом «гурткових практик» (Скавтінг, стор. 31). Бі-Пі не даром пише: «Кожний скавт повинен вивчити голос своєї гурткової тварини. Його треба заохочувати, щоб він пізнав все, що в'яжеться з життям цієї тварини, її звички і т. д.» Схильність до упервіснюючої символізації, що в'яжеться з цими аспектами суспільно-гурткового побуту і що творить безперечно первісну і упервіснюючу риску психічного життя, зазначається, як відомо, і в загальних пластових звичках, як от подання лівої руки, підношення на поздоровлення трьох пальців, вживання закінчення «стрілки компасу», як пластового знаку і т. д.

Символ — «щось відмінне від фікції». Тотемічному символу гуртка відповідає дійсне переживання психічної одности групи, що його в групах життєвої спільноти соціопсихічно проаналізував Фірканд (Vierkandt, Philosophische Soziologie). Пластовий гурток є, чи принаймні буває в час мандрів чи пластового табору — як рідня чи колись рід — організацією спільного життя, що заслуговує вповні на назву життєвої спільноти; а добираючи одиниці в рівному менш-більш віці, з подібними нахилами і замилюваннями, він виразно носить теж знам'я «сутніх спільнот» (Wesensgemeinschaften, Vierkandt), наскільки сама сутність психічна членів є їм спільна. Пластові гуртки бувають одночасно «спільнотами переживання» особливого, а саме «пригодницького типу». В таборах, мандрівках, вправах «здійснюються буйні юнацькі переживання», поглиблюється той «пригодницький гін» (Велика Гра, ст. 68) юнака, що, на думку Бі-Пі, як вираз «любви до зворушень» належить до сутніх юнацьких прикметностей.

Вкінці є пластові гуртки — в піонерстві чи в таборванні, як «спільноти праці» одночасно «доцільностевими спільнотами» (Zweckgemeinschaften), а «коли при ватрі пісня про славу чи тугу рідного краю лунає або гуртка про великі хотіння кров розбурхує» (Велика Гра, стор. 50), — «спільнотами збірних почуттів» (Gefühlsgemeinschaften).

Багатство і різnorodність зазначених групово-суспільних відносин у пластовому гуртку та глибина їх діяння уподібнює пластовий гурт до «орди» чи «банди», що до життя у ній нормальний хлопець, повторюючи в своєму психічному розвитку розвиток

людства, має непоборне тяжіння. І тому є глибока правда в наведених Старосольським гадках Beecher-Stove-a, який пише: «Найкраще, що можна зробити для dorостаючого хлопця, це — дозволити йому піти в банду, але наглядати над тією бандою, бо якщо хлопець нормальний, він сяк чи так там попаде, не зважаючи на дозвіл; тільки що та банда, яку він добере собі сам, не буде така благодійна для нього. Під доглядом навіть найгірша банда може стати прекрасним виховним чинником».

Такою бандою, що стала «прекрасним виховним чинником», є саме пластовий гурток, як форма упервісненого суспільного життя, що може вповні дати соціопсихічно найуспішніше переживання ми. Свідомість ми є таким самим особливим і не підлягаючим дальшій аналізі станом психічним, як і свідомість я, — але різниться від переживання я тим, що одночасно виступає «переживання товариша», точніше сказавши, цілості, а саме — переживання групи. Як приклади переживання ми, Фірканд наводить обставини групового життя, що повторюються в пластовому житті особливо часто. В них виявляються однакові настрої в однаковий спосіб, напр., при спільній мандрівці, в «захопленій групі слухачів», в «гурті воячників, що йдуть до наступу, коли свідомість власного хотіння відступає на задній плян, або цілковито пригасає». (Vierkandt, Gesellschaftslehre 216.)

Порівняймо із «сірою теорією» психології і соціології «зелене дерево життя» («Grau ist jede Theorie, grün des Lebens goldner Baum») — вислід пластового досвіду: «Новак чи юнак» — повторяємо ще раз за Старосольським — «літами служби в Пласті пізнає і відчуває відношення одиниці до гуртка. Він привикає бачити в гуртку цю вищу одиницю над собою... В нього виробляється відчуження: гурток — це я, а я — це гурток... Це вправді практично пізнана, але шляхом вправи в підсвідомість обернена сила, (підкреслення наші) прикмета юнака... На цій впоєній прикметі виростають окремі суспільні завдання й обов'язки». (Велика Гра, стор. 35).

Сублімація несвідомих настанов ендотимного упервісненого життя як виховний засіб і виховне завдання

«Окремі суспільні завдання», що творять мораль людини, як слушно зауважує Старосольський, виростають із сил душі, обернених у підсвідомість; — але не виростають самі — треба їх вирощувати. Цей процес вирощування того, що само з себе з підсвідомого росте — (не все у бажаному напрямку і в бажаний спосіб) — називаємо сублімацією. Обставина, що — поміж «цікавістю» тварин (напр., деяких птахів), що для самозбереження і втримання свого життя мусить якось розглядати і розпізнати свою «біосферу», і чисто теоретичною жадобою знання, поміж інстинктовими гонами і вищими формами суспільних повинностей, — поміж фізичною боротьбою за свою здобичу і духовим змаганням за свою

правду — існує ближче у подробицях нез'ясована, але зазначена пов'язаність, — дозволяє психології прийняти «теорію сублімації» — і твердити, що існує можливість піднесення біотичних гонових енергій ендотимної підвалини до рівня культуротворчих тенденцій персональної надбудови, тобто трансформації нижчих постатей психічної енергії на її вищі форми.

Можна б у загальному прийняти, що енергетика персональної надбудови є в цілості залежна від вдатної трансформації енергій ендотимної підвалини і що три конститутивні аспекти особовості, про які в своєму персоналізмі говорить Е. Мунье (E. Mounier, Le Personnalisme) як про переживану дію (1) себетворення (autocréation) — (2) комунікації (в сенсі «виходу» з себе, розуміння, давання і шляхетності, вірності і відданості) та (3) приєднання себе до «справи» у вільному виборі (adhésion), — є вищими формами «прагону» (Пфендер) до «самовиявлення» (Selbstauszeugung), що міг би за Клятесом охоплювати не тільки схильність до себелюбства, але (пригадаймо суспільні інстинкти термітів і мурашок, чи материнські птахів) і самовідречення (Hingebungsstriebe).

Механізми сублімації не є ще належно і остаточно психологією вивчені. Відносні спроби (напр., Bovet у відношенні до інстинкту боротьби) не виходять поза класифікацію постатей сублімації (ідеалізація, плятонізація і т. д.). Умови успішності або невдачі процесів сублімації не є достатньо вивчені поглядами психоаналізи; — все ж даності цієї ділянки вказують на можливість відтягнення енергії того чи іншого гону чи може частини загального запасу енергії (Шелер) ендотимної підвалини на користь проявів персональної надбудови у вищих формах дій культуротворчого характеру. Передумовою є, очевидно, існування енергії ендотимної підвалини, — що нагадує нам небезпеку її «висохнення» під тиском односторонньо розбудованої «персональної надбудови», — як теж небезпеки ув'язнення цієї енергії наслідком її «відщеплення» — в «побічних енергетичних осередках» патогенних комплексів (див. шаровість психічної будови).

Саме наявність сублімації зазначається виразно і гарно в пластовому житті в відношенні до гонів боротьби, що розвантажені в пластових грах і охоплені правилами гри, знаходять свою вищу мету «в лицарському стилі життя», «змаганні за ідеали» та в «боротьбі з самим собою», в процесі самовиховання.

В цьому процесі, як теж в інших процесах сублімації (напр., суспільних гонів), — особливе місце треба відвести явищу, що його психоаналіза назвала «інтроєкцією» і що являє собою вищу форму гону наслідувати. «Інтроєкція» — це несвідоме перейняття в себе ризик вдачі особи, що її юнак зустрічає на шляху свого життя, а це, ставши його

ідеалом, виховно оформлює його душу. «Що є вирішне для морального розвитку юнака?» — питає Шпрангер. Відповідь звучить: «Ця одна людина, що до неї юнак приєднується всією вірою свого життя. На таку людину є направлена вся його туга» (Psychologie des Jugendalters, 170—171). Тією людиною може бути, за Шпрангером, внутрішньо зріліший товариш, а в пластовому житті повинен нею стати пластовий виховник, який, якщо він правдивий виховник, має мати свідомість того, що (за декалогом американських скаутмастрів — Велика Гра, стор. 55) «те, чим ти є, кричить так голосно, що я не чую, що ти говориш». В цьому... «дух його, його невидна для юнаків сила, що веде в корисному напрямі, тут його ідейність, виробленість, тут довір'я і прив'язання юнаків до нього, що каже їм хотіти бути таким, як він...»

Пластове самовиховання і його психологічна проблематика

Якими б шляхами не йшла сублімація ендотимного психічного життя, підготовлена, оживлена і здинамізована пластовою архізацією душі, і яка б не була в ній роля «інтросекції» в душу юнака прикмет пластового виховника, — інстинктове «самовиявлення» душі юнака повинно супроводитися чи переходити в «самовиховання» і «самоформування» (Selbsterziehung, Selbstbildung).

Самовиховання може бути — і напевно часто є — як ми вже згадали — сублімованою формою «прагону самовиявлення» (Selbstaussage) людської істоти. До суті людської істоти, як доказує екзистенціальна філософія (яка, як онтологія щоденщини людського буття і людської екзистенції, є у великій мірі на ділі тільки поглибленою і особливою психологією людини), належить «неусталеність», «незавершеність», «спроможність себе перевершувати», переступати межі своїх власних кожноточасних даностей, коротко: змога себе «трансцендувати».

Первочинів і перших поштовхів до самовиховання, як до морального досконалення, треба шукати там, де, за Бергсоном, від початків історії людства б'ють два джерела моралі: — в суспільності, в груповому житті з його нормами, і в «закликах героїв» (Les appels des héros), в прикладі життя виїмкових, «передових» одиниць, творчих в релігійно-моральній ділянці. «Мораль — пише Бергсон — охоплює дві речі: систему наказів, диктованих суспільними, неособистими вимогами і загальним закликів, звернених до свідомості кожного з нас через особи, що собою являють те, що найкраще в людстві» (Les deux sources de la morale, 85).

У відповідно змінених пропорціях пластового життя треба шукати суспільного джерела самовиховання в «пластовому законі» як основі приналежності до пластової організації й підважливості пластового суспільства і в «заклику найкращих», що

перевершують рівень гурта, в живих прикладах осіб, пластових виховників, живих зразках пластової поведінки.

Обставина, що вірність і відданість пластовому закону присягається після пробного періоду з особливим церемоніалом, щоб не сказати ритуалом (як кажеється в «Великій Грі»: «Святочно, з деякою причетністю романтики, що має зробити враження на юнака...», щоб він не тільки сильніше відчув, яке зобов'язання бере на себе, але теж щоби прийняв від товаришів-пластунів святочну заяву: «Відтепер ми полягаємо на Твоїй честі, як на криці») — уподібнює в дечому приймання нових членів до високо сублімованої форми первісної «племінної ініціації» суспільно і релігійно-обичаєво ще неповноправних членів кляну. «Пластовий закон» і «загал закликів найкращих» не йдуть однак у пластових гуртках, як у первісних клянах, тільки в напрямку збереження переданого і переказаного, але промощують шлях — і тут момент сублімації — до самодосконалення через самовиховання. Потяг до самовиховання виявляється прихованим, але справжнім і сутнім змістом пластування і одночасно його захованою внутрішньою вартістю, що в характеристичній для кожної ідеї сполучі сутності і вартісності стає ідеєю Великої Грі, — не в поточному, але властивому, алятонівському розумінні терміну «ідеї». Відношення до цієї ідеї, ідеї самовиховання, стає в свою чергу віссю психічної структури «Нового Люду», що росте в Пласті...

Пластова людина як характерологічний тип

Слова гімну: «В Пласті росте новий люду» є отже чимось більшим, ніж загальниковим гаслом і теоретичним, програмовим постулятом. Вони виражують несвідоме, але правильне переконання про існування особливого типу **пластової людини**.

Приймаючи типологію гуманістичної психології в душі «форм життя» Шпрангера, можна характерологічно визначити «пластову людину» як таку, що для неї віссю психічної структури є «відношення до ідеї самовиховання» — так, як осями інших, прийнятих Шпрангером психічних структур, є відношення до вартостей економічних, теоретичних, естетичних, соціальних, політичних та найвищих і в певному розумінні всеохоплюючих, — релігійних. Як теоретична, естетична, соціальна і т. д. людина признає силою своєї психічної структури першість для себе притаманного роду вартостей і в деякій мірі підпорядковує інші, теж у своїх межах признавані вартості «своїй», «власній» і тому для неї «начальній вартості», — так **пластова людина** начальну вартість бачить у самовихованні, у виховній дії людини на себе саму. Цим самим, признаючи всі інші вартості (вже тому, що без їх повного признання не було б повного самовиховання), додає в них, побіч їх цінностей са-

мих у собі, перш за все цей їх аспект, який в'яжеться з їх значенням і їх ролю в самовиховному процесі.

Пластова людина уявляє собі очевидно самовиховний процес у пластових формах, у формах «Великої Гри». В цьому розумінні правильно твердить Старосольський, що «стиль гри є стилем його (пластуна) життя» і що тому життя для пластуна — це «Велика Гра». Ця, як сказали б психологи, «людична» (від «ludus») компонента пластової психічної структури — не означає однак несерйозности, браку поваги до життя в психіці **пластової людини**. «Бути дорослим — це значить відзискати повагу, що з нею ми гралися як діти», — каже Ніцше. Повага, з якою діти граються, є саме виразом несвідомого відчуття виховного чи радше самовиховного значення гри.

Ця самовиховна компонента гри стає очевидна вже для пластуна-юнака: «Тільки ці найменші — новаки йдуть в Пласт, з природи речі несвідомі повних його завдань. Вони граються під проводом впорядчика — і гра виховує їх характер, бистрість змишлів, умову і фізичну справність. Пластун-юнак розуміє вже виховне завдання Пласту. І важне та оригінальне те, що юнак бере на себе відповідальність за своє виховання, знання і здоров'я; це значить — за свою майбутність, а через те частинно за майбутність народу» (Велика Гра, стор. 41).

Що є правдою у відношенні до юнака, є а fortiori правдою у відношенні до пластового виховника чи пластового сеніора, якщо вони ними не є тільки з назви. Існує пластова психічна структура, спільна для всіх пластових поколінь, що виникає з напрямленості психіки на «реформу людини» шляхом самовиховання у «Великій Грі» життя, із збереженням тієї молодечости, що «виразно лежить у стилі пластуна, байдуже, юнака чи сеніора» (Велика Гра, стор. 65) — і що є тривким станом духа, а не привілеєм віку. Ця одність психічної настанови є основою одности групово-організаційного уладу, який охоплює всі покоління від новака до сеніора і є підставою пластової дії, різної в засягу і формах, але тожочною своєю повсякчасною напрямленістю (див. глибоко відчуте переживання Пласту: Велика Гра, стор. 11) на «Реформу Людини», що майорить у «голубій далі»...

Пластове виховання в світлі етнопсихології українського народу

Яке ж відношення психологічно щойно проаналізованого пластового виховання до потреб і спроможностей української психіки? Так звучить проблема, що її мусить поставити кожний українець, а особливо українець-психолог згідно з гаслом: «ceterum censeo Ucrainam construendam esse».

Психологічна аналіза пластового виховання підкреслила першорядне значення «несвідомого», «ендотимної підвалини» у ви-

ховному процесі, і його напрямленість на «виховання самовиховників», на «самовиховну реформу людини».

Етнопсихологія української людини перекоонує нас, за поглядами автора цих рядків (див. Енциклопедія Українознавства, т. I.) в тому, що зосереджена довкола «серця», «почування» українська психіка характеризується — внаслідок свого кордоцентризму — близькістю до несвідомого і релятивно слабким виробленням функцій мислення і волі, особливо притаманних для «персональної надбудови». Етнопсихологія стверджує не тільки велику живучість українського несвідомого, але, якщо йдеться про «колективне несвідоме» в розумінні Юнга, — наявність у ньому залишків спільних збірних переживань уроджених хліборобів на «добрій землі і тим самим наскрізь позитивну якість цього колективного несвідомого. Перевага архитипу, праобразу Magna Mater — Доброї Матері, «Доброї Землі» в українському колективному несвідомому, що зазначається так часто і так переконливо в нашій літературі, в наших повір'ях і в нашому фолклорі, — є виразом цього наскрізь позитивного характеру найглибшого, колективного шару нашої психіки.

Живучість і позитивна якість доглибного, несвідомого психічного життя, як і близькість до нього, сприяють, очевидно стосуванню до української молоді метод пластового виховання. Одночасно саме релятивна слабкість **персональної надбудови** в українській психічній структурі домагається зміцнення її енергії шляхом виховної сублимації нахилів і настанов **ендотимової підвалини**. Остаточний виховний ідеал цієї сублимації, «самовиховна реформа людини» включається гармонійно в можливість української психічної структури, наскільки для неї більше, ніж на Заході, є притаманне наголошення інтровертивної настанови, і тим самим у духовому підсонні селянського індивідуалізму є назріле домагання розбудови особовости у глибоко, що знаходиться у деякій протиставності до окцидентальної концепції експансії особовости перш за все в широчинь, у світ. У вказаній перспективі чітко і ясно вирізьблюється першорядне значення саме для нас пластового виховання.

Ні одного листа пластуна без ювілейного значка 40-ліття Українського Пластового Уладу!

Значки замовляти в Пластовому Філятелістичному
Бюрі, або в кожній пластовій Станиці.

Запрошення до передплати

«ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА/2»

частина друга — (ЕУ/2)

цілість — чотири томи (двадцять зошитів — 1600 сторін) —
в полотняних обкладинках і охоронних картонах
можна набути (зошитами або томами) за ціну:

дол. 40,- платних до кінця 1954 р.

дол. 50,- платних до кінця 1955 р.

дол. 60,- після появи цілості.

(дол. 8,- доплата за півшкіряну обкладинку.)

Ціни в іншій валюті відповідають рівновартості долара

Увага

Для всіх бувших передплатників ЕУ/1 — і для тих
теперішніх передплатників ЕУ/2, які бажають
ще набути ЕУ/1 і вплатять на ту ціль дол. 45,- —
обнижуємо передплату на ЕУ/2 до висоти:

дол. 35,- платних до кінця 1954 р.

Гроші і всю кореспонденцію слати на адресу:

Verlag „Molode Zytia“

München, Dachauersrt. 9/II., Germany.

Postscheckkonto: München 116130.

Bankkonto: Süddeutsche Bank, München, Nr.: 19441.

Мюнхен, в липні 1954.

В-тво «МОЛОДЕ ЖИТТЯ».

Ярослав Рак

Напрявні діяльності Українського Уладу Пластових Сеніорів і Уладу Старших Пластунів

(Реферат, виголошений на установчому з'їзді Союзу Українських Пластунів,
що відбувся в жовтні 1945 р. в Карльсфельді біля Мюнхену)

Заки буду говорити про напрявні діяльності УУПС, мушу де-
що спинитися над суттю Пласту, бо в дискусіях останнього часу
дуже часто стрічався я, навіть у пластунів, з різними на це по-
глядами.

Суттю Пласту є самовиховання молоді; отже не виховання
молоді старшими, але її самовиховання. Пласт це є організація мо-
лоді, організована молоддю, а не організація для молоді, зоргані-
зована старшими. Головним завданням Пласту є: у клітинах, ве-
дених самоуправою молоді, заакцентувати і виробити виступаю-
чий у молоді від 13. року життя, в парі з критичним наставленням
до світу, гін до самоорганізації, до громадського життя, до само-
стійного творення світу, нового, ідеального, доброго, і все це під
безпосереднім проводом своїх ровесників. Беручи під увагу цей
гін молоді, який з віком набирає дедалі дозріліших форм і вкінці
стає реальним чинником громадського життя, а також ідеалістич-
не наставлення молоді і в парі з цим критичне її наставлення до
світу, створеного старшими, батьками і вчителями, — Пласт дає
молоді змогу творити самостійно життя на її ідеалістичний
кшталт. Молодь, впроваджуючи до свого громадського життя, пи-
томий їй ідеалістичний підхід, ідею посвяти та почуття справед-
ливості, при звичаються застосовувати пізніше ці елементи в ре-
альному громадському житті.

Цим різниться Пласт від інших організацій для молоді, веде-
них під безпосереднім проводом старших виховників, де молодь
не має сатисфакції самостійної праці, праці без впливу зматеріялі-
зованого, на її думку, світу старших, — і в цьому перевага Пласту
і джерело його успіхів.

Щойно на тлі цих стверджень можемо ясно бачити ролю і
завдання Уладу Українських Пластових Сеніорів. До речі кажу-
чи, я не є прихильником неукраїнської назви «сеніор». Хоч я не
міг чогось відповідного видумати, проте вважаю, що над цим треба
ще призадуматися. Ці пластові сеніори не є вже пластунами. Це є
люди, що перейшли самовиховання у Пласті і тепер хочуть через
перебування в колі своїх ровесників-пластунів з молодих літ як-
найдовше задержати наповнене молодечими ідеалами наставлення
до життя і світу; а деякі з них хочуть теж працювати для своїх
наслідників: пластунів-юнаків і старших пластунів і виховувати
кандидатів до Пласту в уладі новаків.

З огляду на це треба їх поділити на дві групи, а саме: а) тих, що хочуть лише черпати з Пласту ідейну силу для реалізування пластових ідеалів у громадському житті, і б) тих, що, крім черпання ідейної сили з Пласту, хочуть теж давати Пластові свій досвід і знання.

Засадниче беручи, обі групи є для нас однаково важливі. Бо як важливою є для нас праця в Пласті, так само важливою є для нас постава в громадянському житті пластових сеніорів, бо по ній буде громадянство оцінювати вартість пластової методи. А тому, що людина повинна працювати над собою до самої смерті, то Пласт повинен дати змогу і цим, т. зв. пасивним сеніорам даліше над собою у Пласті працювати.

Найперше обговорю спільну для обох груп основну тенденцію продовжування праці над собою в Пласті. Її вже ґрунтовно обробляв у 1927 р. і формулював до подробиць у формі спеціальних проб скв.тм. Чмола. Даліше довідуюся, що д-р Тисовський виготовив у цій ділянці дуже добру працю, але вона нам недоступна.

Справді з спартанською твердістю зформульовані Чмолою вимоги проб для пл. сеніорів наробили багато шуму і застережень у тодішніх сеніорів, і ВПК, мабуть, двократно звертала ці проекти до злагіднення, так що вони не були ще реалізовані, — але я вважаю, що теперішні сеніори, які в переважній більшості перейшли самовиховання у Пласті, цих застережень підносити не будуть, і, якщо б удалося ці проекти віднайти чи відтворити, то це було б цінним здобутком.

В загальному беручи, вгорі згадана тенденція праці над собою в Пласті змагає до того, щоб пл. сеніори, які наслідком досягнення зрілого віку, заробіткової праці і родинного життя не можуть і не відчувають потреби посвячувати багато часу для праці в гурті, все таки піддержували свої духові і тілесні справності можливо якнайдовше і в якнайбільшій мірі. Йдеться про те, щоб працюючи у своєму званні, серед непластового оточення, часто протилежного або чужого пластовому, не затрачувати пластових ідеалів, не відвикати від пластових навичок та призовчань, а, навпаки, їх скріпляти. Ми ж знаємо, що чоловік є лише чоловіком і що лише виїмково сталі характери, лише виїмкові вдачі спроможні опертися життєвому вирові і видержати його удари. Соціологія вважає це цілком нормальним явищем, і кожна спільнота з цим числиться і старається цьому запобігти в той спосіб, що дає змогу своїм членам час-до-часу пробувати виключно у своєму середовищі, де вони дорогою спільних переживань відвіжували б свої ідеали, наставляли свою волю на прямування до тих ідеалів і опановували в собі опортуністичні тенденції. Мабуть, зайвим є доводити, як додатньо і скріплююче впливає на дорослу людину стріча з своїми ровесниками, з якими лучили її в молодості спільні ідеали; як легко тоді, пригадавши спільні переживання, викресати те саме наставлення до життя і світосприймання.

Конкретно — ця тенденція змагає до того, щоб пластових сеніорів гуртувати в окремі гуртки і курені, на терені яких вони могли б щотижня чи що два тижні провести при спільній праці якусь годину чи дві. Зміст цієї праці може бути різний — мандрівництво, фізичне виховання, відчити з дискусією тощо, — але все це при збереженні пластових форм і акцесорій. Зміст праці і її натугу треба пристосовувати до обставин праці, звання членів, їх віку і становища. Кардинальною вимогою є лише те, щоб участь була обов'язкова і щоб спільні переживання при праці були якнайсильніші.

Для уможливлення самоконтрольної праці, для підбадьорення до праці та для внесення духу шляхетного змагання з самим собою, з своїм осягом з попередніх років і для удержання себе на однаковій поземі, належить ввести для сеніорів проби, зіставлення яких відбувалося б що два роки для кожного сеніора. Проба така повинна складатися з: а) здобуття відзнаки фізичної справності, б) проби у пластуванні, завданням якої було б виставити на пробу витривалість і вміння зарадити собі в найтяжчих обставинах життя у природі, в) з мінімуму праці для пластового уладу у формі виконання певних організаційних функцій і виготовлення рефератів та праць як у гуртках сеніорату, так і для інших пластових установ. Проби такі повинні б відбуватися в трьох клясах, і їм відповідали би ті чи інші відзнаки. Невідбуття проби в одному періоді без оправдання знижувало б відзнаку на один ступінь, а в двох позбавляло б відзнаки зовсім і тим самим виключало б з УУПС.

Та деколи будуть траплятися випадки, що доля кине такого сеніора в таку закутину або в такі обставини праці, що він хіба в час відпочинкової відпустки зможе працювати в гурті своїх товаришів. В такому випадку даний сеніор мусить працювати як т. зв. самітник, приналежний до спеціального діловода проводу УУПС, з яким він має тримати зв'язок сталою кореспонденцією. В таких випадках благородний вплив середовища пластових ровесників, співучасників молодечих переживань і задумів, маліє, але не зникає, тим більше що його можна піддержати в таборах, чи мандрівках в час відпочинкової відпустки. Умовою успіхів є вміле підбрання діловодом самітників змісту праці і солідне й часте піддержування зв'язку. Не виключаються теж зв'язки таких самітників з куренем чи гуртком, в яким вони працювали попередньо.

Інша справа з групою пл. сеніорів, що, виїшовши з УСП, чують у собі покликання працювати для Пласту. В нормальних обставинах ця, очевидно, мала група вибраних організаторів, виховників і робітників пера, не порушуючи засади самовиховання молоді в уладі юнацтва і старшого пластуництва, ставить собі завданням: а) вести підготовчу для пластового уладу працю в уладі юнаків, б) опрацьовувати матеріали для самовиховання молоді в уладах юнацтва і старшого пластуництва, використовуючи свій досвід і фахово поглиблене знання,

в) наглядати і виправляти діяльність вище згаданих урядів до-рогою влаштування інструкторських курсів і таборів, г) давати правну безпеку позашкільним частинам неповнолітніх урядів, творячи філії пластового уряду і призначаючи опікунів, г) організувати пл. видавництва, виробничі та торговельні підприємства, даючи і тут змогу пл. молоді набувати практичне знання, а рівночасно практику і можливості само-управи.

Ця група, крім праці над своїми громадянськими чеснотами, мусить також мати змогу поглиблювати потрібне їй знання, збагаченням спостережень та досвіду. Керування самовихов-ними працями вимагає спеціального дару і ви-школу, тим більше, що покищо не було ще в нас часу опрацю-вати ці ділянки науково. Керівник самовиховної організації, сти-каючися з пластовою молоддю, стоїть під обстрілом соток молодих очей, які дуже бистро і критично дивляться на кожний його крок і рух і з питомою молоді ідеалістичною настановою його оці-нюють. Тому до цієї групи повинні належати лише дійсно в пов-нім цьому слова значенні взірцеві сеніори, які своїм прикладом могли б імпонувати молоді, бо нічого так успішно не впливає на молодь, як приклад у добрім чи злім напрямі. Тут не може бути місця для т. зв. дзвонів, що до церкви скликають, а в ній не бу-вають.

Зорганізувати гурткове життя для цих пл. активістів доволі трудно з огляду на сильне обтяження їх працею у пл. установах, в яких зрештою і без того уділяється їм у великій мірі молодечий ідеалізм і запал. Так що для них треба було б організувати хіба дещо фізичної культури. Тому теж цих активістів треба б зорганізувати в окремі гуртки.

★

Натомість Улад Старших Пластунів продовжує самови-ховну працю, розпочату ще в юнацтві. Очевидно, що це самови-ховання з віком сильно еволюціонує, набирає чимраз більше форм реальної громадської праці, бо якраз на переході з одного до дру-гого уряду гін до реформування світу переходить еволюцію і по-чинає шукати можливостей впрягтися в існуючий уже лад. Тоді молодь має невичерпані запаси енергії і охоти до праці; річ тільки в тому, щоб їх не змарнувати, не звести на манівці, а сплести з розвагою та досвідом. Річ в тому, що, з однієї сторони, молодь, властво її частина, кидається нерозважно у вир різного роду орга-нізацій і акцій, тратить там весь час, занедбуючи свої фахові за-няття і науку, — а, з другої сторони, інша частина молоді, не мо-жучи дотримати кроку т. зв. суспільникам у натузі їхньої праці, резигнує взагалі з громадської праці і посвячується виключно науці і особистим справам. Завданням УСП є взяти під свій вплив ці дві тенденції і пустити їх у правильне річище. Старше пластун-ство має обов'язок, з однієї сторони, вчитися чи працювати на своєму варстаті праці, а, з другої сторони, присвячувати відпо-

відну кількість часу на самовиховання і громадську працю, в пер-шій мірі для пластової організації. Завданням проводу старшого пластунства є поставити справу так, щоб якраз на терені Пласту старші пластуни знайшли не лише заохоту до якнайкращого ви-конування свого звання чи науки, але поле і можливість співзмагу якраз у колі своїх пластових друзів. Пластові повинні залежати на тому, щоб його члени були найкращими громадянами під кож-ним оглядом. Уряджування всякого роду конкурсів, вистав, зма-гань у ділянці виконування фахових робіт чи продовжування за-початкованого в юнацтві фахового дошколу — все це засоби, які мають поставити перед очі старшого пластунства засаду, що Пласт не задовольється лише працею пластуна в Пласті, але ставить до нього вимоги фахової підготовки і взірцевого виконування своїх родинних та громадських обов'язків. І тут конче треба розрізнити групу старшого пластунства, що підготовляється до свого буду-чого звання, від групи, яка вже досягнула свого звання і виконує його в різних середовищах і суспільних станах. Різниця в житте-вому наставленні і ментальності є досить значна, і її треба конечно узгляднювати при розроблюванні і опрацюванні метод праці, бо, на жаль, треба ствердити, що, не зважаючи на досить сильний розвиток УСП, його проблематика не є розв'язана як слід. Загальну тенденцію вишколу пластових поучників, підготування до військової служби і допоміжних служб в час війни і громад-ська праця, — це лише рамки, які потребують детального випов-нення, зрізничкування та оформлення у вигляді проб. При тому треба розрізнити основний матеріал (теренові гри, мандрівництво і табірництво з усіма підготовчими і спорідненими галузями, даль-ше — ґрунтовне опанування методики праці в Пласті, оперте на ґрунтовнім знанні психології молоді, де все, очевидно, в інструк-торському масштабі) і доповнююче-спеціальний матеріал, як от музика, театральне мистецтво і фізична культура. Ці ділянки по-требують спеціальних здібностей, тому не можна їх вставляти в програму праці для всіх, але треба уможливити прихильникам чи адептам цих ділянок спеціалізуватися на поучників. На мою думку, ніяк не слід організувати мішаних куренів, як рівно ж не можна забувати, що жіночі курені мусять мати програму, відпо-відну до призначення жінок у суспільності і жіночої психічної конституції. Йти слідами Олени Степанів чи Софії Галечко мо-жуть лише дуже рідкі виїмки. А в тім, як мені здається, під цим оглядом уже не стрічається великої розбіжності думок. В УПА жінки виконують відповідні їм функції, не менше важливі від функцій мужчин.

Вкінці відповідне місце в праці УСП повинна зайняти праця у керівних пластових установах вищого ступня. Провідницькі здібності є лише до певної міри вроджені, їх треба пляново вироб-ляти, даючи людині відповідну до того нагоду. Кожний пластун повинен мати нагоду виробляти в собі провідницькі здібності. То-му від'ємним явищем треба вважати знесення поділу на гуртки

в куренях УСП, як рівнож і тенденцію до кількакратного навіть обсаджування провідних постів тими самими людьми. Хоч існуючий в УСП гін до витворювання традиції, споедности та романтики вимагає традиційних провідників, все таки і з цього можна знайти вихід, впроваджуючи побіч традиційного провідника становище діючого курінного, вибраного щорічно. Поза цим організаційний поділ на курені і змагання до творення курінних традицій, далі міжкурінний співзмаг витримали пробу актуальности і їх треба далі застосовувати.

Не був би мій реферат повний, коли б я не торкнувся однієї з найдразливіших проблем, які виринають при організуванні як старшого пластуна, так і пл. сеніорату. Йдеться про проблему їхньої участі в партійно-політичному житті громадянства. Незаперечним фактом є, що кожний дозрілий до самостійного життя нарід має різні політичні напрямки і рухи. Така сама ситуація є в українському народі. З другої сторони, Пласт мусить бути цілком безпартійною, аполітичною організацією, завданням якої є самовиховання молоді на взірцевих громадян-патріотів своєї нації. Хоч виховування в ідеалістичному дусі з наставленням на найвищу ціль нації всякого роду інтернаціоналісти та матеріялісти вважають політичним рухом, проте Пласт поставив націонарід в основу своїх ідеологічних залогень, і партійно-політичне зрізничкування може бути допущене лише в рамках цього основного заложення. Консеквенцією цього мусить бути участь пластунів у партійно-політичному житті громадянства лише поза пластовою організацією. Старші пластуни і сеніори (бо лише про них може бути мова як учасників партійно-політичного життя) мають там вельми почесну роллю, дуже спасенну для громадського життя. Виховані в атмосфері признавання найвищого авторитету і інтересу нації, призвичаєні до карности, з виробленим почуттям об'єктивної справедливости, вони мають внести у партійно-політичне життя ті самі творчі елементи, до яких вони призвичаїлися в Пласті, а саме: чесну гру і змаг за найкращий осяг з виключенням партійної гризні, неморального очорнювання, шкодження своєму партійному противникові та нечесного використання похибок і злих сторінок іншої партії. Пластун повинен розуміти партійно-політичне життя не як боротьбу політичних суперників, але як змаг з часом, з індеферетністю та квалістю громадянства, життєвими перешкодами та ворогами нації, внутрішніми і зовнішніми. Образово легко це уявити як змаг двох бігунів на біжні в противенстві до змагань двох дружин копаного м'яча, які, використовуючи похибки і слабкі сторони противника, б'ють його ними і використовують для себе. Внесення цих елементів у політичне життя напевно принесе загальне признавання для Пласту, а в дальшому — також величезні користі для Української Нації.

Ярослав Падох

Гордіїв вузол сеніорської мети *)

I. ЗНАЧЕННЯ І ПРИЗНАЧЕННЯ ПЛАСТОВОГО СЕНІОРАТУ

В попередній статті була підкреслена потреба встановити новий маршрут сеніорату і труднощі, які треба при цьому перемогти. Між найважчими підмічено «молодість» нашої сеніорської організації, яка, хоч за собою вже має двадцятилітній ювілей, все ж у тім двадцятилітті начисляє небагато літ нормального, тобто явного і незв'язаного, розвитку. Та не тільки це і брак прецеденту в світовім скавтіngu утруднює визначення суті пластового сеніорату і його мети та програми. Хоч як дивно це ствердити, проте чи не найважливішою перешкодою в цьому є наш брак ясного усвідомлення, чим взагалі є Пласт. Коли б ми усвідомили собі ясно, чим Пласт є і чим не є, тоді наскільки легше було б встановити, чим є його найстарші віком члени-сеніори і їх організація. Бо вийшовши з юнацького, а згодом старшо-пластунського кола і створивши нове, сеніорське коло в єдиній пластовій організації, сеніорат спирається на тих самих ідейних основах, що і всі попередні кола, а його мета мусить бути сильно пов'язана з метою всієї пластової організації.

1. В погоні за універсальністю Пласту

Отже чим є Пласт? Чи тим самим, про що вчили до перших пластових проб три десятки років тому, а саме новою, оригінальною методою виховання, чи, як ми звикли думати, самовиховання молоді, школою кришталевих характерів і твердої волі, невсипущої активности і служби Богові, батьківщині та іншій людині — братові пластуна. Об'єднанням найкращих з добрих, найблагородніших з благородних, радісною грою на твердій службі обов'язку, спертого на непорушній моральний закон. Чи дальше наш Пласт залишився в межах цього величного, але водночас як же скромно закресленого поняття? Чи може вийшов за останні десятиліття на ширші, імпозантніші назовні шляхи, посягаючи вже не за душу і тіло дитини, але за безпосередній вплив на справи світу?

Цей останній погляд поширюється серед нашого пластового загалу. Над міру скромне пластове друковане слово повторяє на різні лади, високі фрази про пластову філософію, пластовий світогляд, завершену систему оригінальної пластової ідеології. Йому на допомогу приходять доповіді на пластових з'їздах і радах. Не

*) Продовження — на жаль пізніше — статті з «Пл. Шляху», ч. 6: «З актуальних проблем Пластового Сеніорату».

було б у цьому нічого дуже загрозливого, коли б вслід за цим теоретичним непорозумінням не йшли далші непорозуміння практичного характеру. Визначивши Пластові універсальне місце, стараємося гвалтовно підшукати для нього нові завдання, які відповідали б його новій ролі і значенню. І так віддалюємося від давнього розуміння Пласту та його традиційних зайнят, втягаючи в їх орбіту щораз нові, досі позапластові, завдання. Це, очевидно, не ворожить нічого доброго нашому Пластові, а зокрема тепер, в час жахливого розпорошення і незвичайного ослаблення його членства.

Звеличники пластової універсальності ні словом не обґрунтовують шумливих назв і окреслень. Тому годі збагнути, який зміст вони вкладають у свої означення. Правда, означення — річ умовна. Але коли вони вживаються довгий час і великим кругом людей, тоді вони набирають твердого змісту. Так і є з поняттям філософської системи, світогляду, окремої ідеології. Кожне з тих понять спирається на окремих, чітко встановлених характеристичних ознаках і кожне є обґрунтоване згідно з об'єктивними вимогами науки.

Як відомо, оригінальних філософських систем не так багато. Навіть зовсім солідно освічена людина не зуміє вичислити багато окремих світоглядних комплексів. Не багато теж знайдемо цілком окремих, завершених ідеологічних комплексів. Тому годі дошукуватись у суспільних групах чи товариствах окремих філософських систем чи світоглядів, навіть коли вони такі поширені, як Пласт. Очевидно, всі приймають за свої певні філософські заложення, прилучуються до певних ідеологічних напрямків і так визначають власне ідеологічне обличчя. Але черпаючи з існуючого вже і використовованого іншими групами та одиницями джерела, тобто з джерела, не зв'язаного виключно і тільки з їх групою, вони не є в праві говорити про власну філософську систему, власний світогляд і власну виключну ідеологію.

Сказане стосується також до Пласту. Здається, що в Пласті не знайти оригінальних, тільки йому притаманних ознак окремої філософської системи, і тому треба думати, що окремої пластової філософії немає. В парі з цим можна сумніватися, чи існують окремі основи пластового світогляду, і тому треба скептично поставитися до всякої реклами і щодо нього. Очевидно, цей скептицизм зовсім не тратить з очей безсумнівного факту, що Пласт, як і інші суспільні групи чи рухи, користується першними існуючих, науково обґрунтованих філософських систем, спертих на ідеалізм, оптимізм, вольовізм тощо, але все це, як сказано, загальне добро, не виключно пластове.

Зате можна говорити про пластову чи скавтову ідеологію, але й тут слід зберігати традиційну пластову скромність. Сума ідей і їх ієрархія, на яких спирається пластовий рух і які здебільшого висловлено ляпідарно в нечисленних точках пластового закону і головних обов'язках пластуна, — це не винахід Бейден Пауелла

і не виключна власність Пласту. Бо чи вірність Богові і батьківщині, чи чесність і братерство у відношенні до інших, навіть ворогів, чи обов'язок активності й посвяти в поширюванні добра, чи усмішка на лиці у найтрудніших обставинах життя — чи це щось, що можна опатентувати, як виключно пластове? Адже ми так радо самі дошукуємося (треба признати: дуже схематично і надто вже вузько) джерел пластових чеснот у моральних кодексах середньовічного західного та японського лицарства (Бушідо) і в інших, ближчих нам. Треба думати, що безприкладний успіх скавтіngu, в тім і нашого Пласту, не в його оригінальних філософських заложеннях, не в його виключному моральному кодексі, але в умілім підбранні існуючого вже ідейного дорібку і в використанні його у вихованні молоді при допомозі досконалих і, мабуть, найбільше в Пласті оригінальних, педагогічних метод. І в цій методі перше і найважливіше джерело успіхів Пласту. А далше — в суворості моральних вимог, ставлених до членів Пласту, які, на тлі радісного життя серед казки природи, створюють те, що його так гарно назвав Атанас Фіголь: середовище високого морального нап'яття. Те шляхетне, безкомпромісове і активно добре підсоння «життя в Пласті» і незвичайно життєва та достосована до психології молоді виховна метода, а не оригінальні ідеї пластового руху запевнили Пластові у світі почесне місце вибраної організації молоді. Прогляньте, напр., статуті й програми інших українських суспільних груп, а передусім тих, що присвячені вихованню молоді, і побачите, скільки в них віднайдете змісту, замкненого в словах нашого пластового закону. Та чи рівнятися їм з успіхами Пласту та світового скавтіngu?

Автор цих скромних міркувань не є фахівцем ні в філософії, ні в соціології, ні навіть у педагогіці. Тому він, може, допускає помилки в своїх міркуваннях. І тому, підносячи цю проблему, обмежується тільки до найконечніших стверджень. Річчю фахівців, яких, на щастя, є чимало в межах сеніорської організації, буде розвинути ці міркування та скорегувати евентуальні помилки. Завдання цих міркувань ніяк не лежить у теоретичній площині. Забагато в нас назбиралося чисто актуальних проблем, щоб могли дозволити собі тепер на люксус розбирати складні теоретичні питання. Завдання цієї статті є наскрізь практичне: уточнивши істоту Пласту, генезу його та призначення, спрямувати змагання нашого пластового загалу, а передовсім сеніорату, на традиційні, сорокліттям нашого українського скавтіngu освячені шляхи типової пластової праці. А то нескромність (що завжди грозить небезпекою перейти в мегаломанію) в теоретичних заложеннях Пласту, веде прямо до того самого явища в практичній діяльності. А хто заперечить, що нереальний максималізм у праці приносить звичайно більше шкоди, ніж користи.

2. Сеніорський імперіалізм

Цуффенгавзенська Сеніорська Рада (17 квітня 1949 р.) намагалася підшукати нову, загальну дефініцію Пласту, яка б уміщала в собі також четверту ланку пластової організації — сеніорат. Працюючи, на нещастя, в нечуванім поспіху, вона не знайшла потрібного спокою й застанови, щоб успішно виконати це завдання. Нова формула: «Пласт — це організація молоді для всестороннього патріотичного самовиховання і організація вихованих у ній громадян» — до давніх хиб додала нові. Оставляючи набочі проблематичну вірність означення пластового виховання, як виключно самовиховання, як давня, так і нова дефініція, приймаючи в себе підкреслення патріотичного самовиховання, обмежили декларовану «всесторонність» цього виховання, не згадуючи вже за релігійність, ідеалізм та інші сторони виховання. Зокрема ж новий додаток до давньої дефініції далекий від ідеалу. Коли вже дефініція Пласту, крім свого членства, дефініює також свою ціль, тоді Рада забула додати цю ціль для другої частини пластової громади — «вихованих у Пласті громадян». І так в ній подана ціль, для якої Пласт гуртує молодь, але не має мети для старших членів-сеніорів.

Те, чого Рада не сказала у своїй дефініції, мало б доповнити життя. Воно ще й до Ради виразно прямувало старим виховним шляхом. Тобто розуміло поєднання в одній організації молоді і старших вислідом давно встановленої мети Пласту: виховання нового, кращого українського покоління. Молодим — виховуватися, старшим — виховувати. Чи міг бути сумнів, якою може бути мета четвертої і останньої ланки єдиної пластової громади?

Але це не стало всіми прийнятою правдою. Для чималого числа сеніорів вузька по суті, хоч і як дуже важлива для будучності нації, виховна ділянка праці не вистачала. А втім чи ж не каже головна дефініція Пласту, що пластова молодь має самовиховуватися? На віщо їй тоді виховників? А коли так, то чи не слід шукати іншого завдання для пластунів-сеніорів? А вже найбільше причинилася до цього поставлена і пропагована на з'їздах та в сеніорській пресі теза про те, що Пласт не тільки виховна система, але «духова течія з зародками власного оригінального і одноцілого світогляду», яка, спираючись на своєрідну «пластову філософію», має оновити світ тілесно і душевно. Чи поставлення таких гльобальних і універсальних цілей не ставить категоричного наказу шукати безпосередніх доріг для здійснення їх? В світлі таких вимог посередній засіб: виховання молоді — вже ніяк не вистачає. Пластовий, а бодай сеніорський, корабель треба чим скоріш спустити на широкі води!

Всякі великі зміни переводяться звичайно в час, коли організація, що їх виносить, є сильна, внутрішньо споена, готова на зовнішню дію. Від згаданого з'їзду в Цуффенгавзені розпочалося масове переселення нашої еміграції за океан, яке щойно закінчилося. Воно принесло пластовій організації велике ослаблення, і то не тільки часове, але, на жаль, тривале. Як довго буде тривати

незміненим теперішнє політичне становище, немає виглядів на те, щоб, порозкидані по цілому світі нечисленні члени Пласту зібралися разом; ще менше виглядів на те, що наш стан чисельно збільшиться. Вже це говорить про трудне становище нашої організації на еміграції, і то напостійно. Але є в нас ще також велике ослаблення, сподіваємося, тимчасової природи. Ми ще не вернулися на своїх нових місцях до можливої «форми». Ні індивідуально, ні збірно. Ні в поодиноких краях, де існує Пласт, ні в самому центрі нашої організації ми не зуміли повернути захитаної заморським переселенням рівноваги. Перед нами стоять десятки невідкладних проблем організаційного і ідейного порядку, які мусять бути розв'язані, щоб забезпечити тривке існування Пласту. При наполегливій праці пройдуть ще роки, заки ми вернемося до давнього стану порядку і сили, хоч і з куди скромнішими можливостями. Тоді щойно прийде час на переведення засадничих і нових плянів та й то, очевидно, плянів реальних. Та ми не ждемо того часу. Саме тепер, в час найбільшого в історії Пласту ослаблення не тільки завзято дискутуємо, але вже поволі беремося переводити в життя зміни, які ґрунтовно відбігають від традиції нашої дотеперішньої праці.

Хто заперечить, що в р. Б. 1951 клич «Лицем до громадянства!» — Не став найпопулярнішим і найголоснішим у нашій пластовій домівці і пресі? Він заглушує клич, — ні, не клич, а крик життя: лицем до Пласту! — який вимагає всіх наших зусиль, щоб віджити, скріпитися, встановити новий маршрут нашого життя і праці. З неупорядкованим членством, з фатальними фінансами, майже без преси (тобто: солідного зв'язку) і як же часто (це вперше в історії Пласту) без проводу або належного проводу, ми і в р. Б. 1952 продовжуємо емоціонуватись імпозантним здобувницьким походом поза кордони пластової республіки під кличем: лицем до громадянства!

В чому зміст цього клича? Чи в дослівнім значенні його слів? Аджеж це ніяка новина для нашого 40-літнього Пласту, який від самого початку вів громадянську роботу, виховуючи молоде покоління і підбираючи всяку загальну громадську акцію з справді пластовою неполегливістю. Чимало статей і «голосів у дискусії» дозволяють непомилково встановити зміст цього клича. Ідеться не про продовження нашої важливої громадської праці, якою було на протязі 40 років виховання нашої молоді, ані не про ті форми співпраці з громадянством, які стали традиційним виявом міцного пов'язання Пласту з широким громадянством. Не йдеться також про виконання ще недавно схвалених (в Мюнхені, 2 січня 1940) засад сеніорської активності, а саме, що «Суспільна функція Пластового Сеніорату є: а) підвищувати особисті вартості членів, б) передавати набутий у Пласті досвід у пластовій виховній організації, в) реалізувати пластові засади шляхом активізації своїх членів у суспільно-громадському житті». — Ідеться про активну і провідну роль в громадянстві, зокрема в його політичній діяль-

ності, і то не поодиноких сеніорів, але загалу, не індивідуально, але гуртово. Ідеться ні про що більше чи менше, тільки про політизацію Пласту, того Пласту, який досі сорок літ не зійшов зі шляху повної аполітичності і тим був чи не єдиним щасливим винятком поміж нашими суспільними організаціями, які так залюбки стають по одній чи другій стороні принагідної партійної барикади.

Що зродило цей гін до зміни самих основ Пласту саме в його сорокліття? Очевидно, передусім віра в окреме післанництво Пласту і нетерпеливість, щоб узятися за це діло зараз і безпосередньо. Самого виховування молоді вже не вистачає. Слід безпосередньо посягнути по керму політичного життя і пар форс перевести в життя громади пластові засади співжиття і співпраці. Хоч численні статті на цю тему писані таким неясним стилем, що часто годі розібратися в думках автора і збагнути, до чого вони зміряють, проте їх тенденція є безсумнівна. А втім є голоси і ясні, які трудно зрозуміти помилково. Панівний резон цих реформаторських думок каже, що прийшов час, коли сеніори мусять активно включитися в політичне життя суспільності, щоб самим взяти керму в руки, а не тягтися, як досі, в хвості політичних подій і угрупувань. Пласт повинен врешті стати рівнорядним, коли не передовим партнером у громадському і політичному житті з власними цілями і власною програмою. Крім конечности санації нашого громадського життя, в аргументацію за політизацією Пласту втягаються ще такі твердження, що, мовляв, наше сьгоднішнє громадянство не знаходить глибшого інтересу в ніяких інших ділянках громадської праці, крім єдиної політики. Це стосується також сеніорів. Тому щоб використати енергію і запал сеніорів для Пласту, треба з ними йти в політику, а то Пласт може залишитись осторонь історії. Ще далше йде один з двох, офіційно поданих під дискусію сеніор-загалу, проектів статуту сеніорату, який виразно вимагає «**організаційно-політичної спаяности** сеніорського руху», йдучи навіть до таких деталей, за ким стояти сеніорській організації, як цілості, за тією чи іншою внутрішньо-політичною українською концепцією. Отож є ясним, що йдеться не про активізацію в політиці поодиноких сеніорів, але всієї організації — і в цім саме є осередок питання, і в цім його величезна небезпека для Пласту.

І хоч маємо багато пильних організаційних проблем, хоч на перше місце між ними виходить потреба нового усучільнення і внутрішнього скріплення сеніорської організації, то хоч-не-хоч доводиться нам тепер вирішити питання (хоч і як невчасно воно поставлене) чи бути Пластові по-давньому строго аполітичним, чи перейти на політичний ґрунт з усіма консеквенціями цього кроку. Свідомо ставимо питання відносно всього Пласту, а не тільки сеніорату, бо для кожного є ясним, що політизація сеніорату — однієї ланки (найважливішої, бо провідної ланки) четвер-

ного пластового грона мусять привести до політизації всього Пласту.

Проблема політичної активності сеніорату цупко в'яжеться з питанням його завдань. Про завдання буде мова в наступнім уступі. Тут тільки спинимося над наслідками, які мусяли б прийти після включення до завдань сеніорської організації політичної діяльності. Ці наслідки були б фатальні.

Кожне включення будь-якої організації в політичну діяльність мусять довести її до конечности стати поплентачем якоїсь політичної партії — або до конечности самій оформитися в партію, прийнявши відповідну політичну програму і стосуючи типову політично-партійну тактику. Закони політичної боротьби, зокрема традиційні методи в міжпартійній боротьбі нашої суспільности, не оминули б і Пласту. Він зразу знайшовся б у крутежі партійної боротьби і, щоб не програти її та мати шанси перевести в життя цілі, які його завели до політики, мусяв би застосовувати до своїх політичних противників таку саму тактику, яку вони стосують до своїх противників. Чи треба нагадувати про той виїмково прикрий посмак, що його приносять сама згадка про нашу політично-партійну боротьбу? Включення в неї виховної організації привело б до повного заперечення засад безстороннього виховання і в дуже короткім часі позбавило б Пласт того, що він має найцінніше: визнання загалом нашого громадянства за інституцію загальну і надрядного порядку. За цим невідхильно прийшло б замкнення доступу до Пласту для великої частини нашої молоді, батьки якої не погоджувались би з політичною лінією Пласту. Чи може щось гірше трапитися виховній установі, існування якої спирається на загальнім довір'ї до її абсолютної безсторонности?

Прийняття певної політичної лінії (очевидно, думаємо про внутрішню політику, бо зовнішня в бездержавної нації назагал однакова для всіх) невідмінно привело б до негайного і великого ослаблення сеніорської організації. Адаже у рядах сеніорів, які в усій суспільності, є люди різних політичних поглядів. Коли прийшла б сегрегація поглядів, тоді в межах сеніорату залишились би тільки люди одного погляду, а інші мусяли б випроводитися з цієї нової партійної установи. Це, чого доброго, утворили б для рівноваги конкуренційну сеніорську установу! Чи мало в нас здубльованих установ з ідентичними цілями й назвами?

Чи боятися нам, що сеніори не знають іншого інтересу в суспільній праці, як тільки в політичній? Годі повірити в це. Але коли б так колись мало статися, тоді краще, щоб такий сеніорат не існував, а при Пласті залишилися тільки самі виховники, які продовжували б свою безсторонню, апартийну виховну роботу над нашим молодим поколінням.

Чи боятися нам, що коли ми самі не закривуємося політично, то будемо тягтися у хвості політичних партій? Звідкіля цей страх для аполітичної і апартийної, ще й до того виховної організації?

Хіба ми досі втручалися в політичну діяльність і старалися взагалі додержувати кроку котрійсь з наших партій? Не йшов досі Пласт ні поперед, ні в середині, ні в хвості наших партій. Дасть Бог, не потребуватиме йти і в майбутньому.

Очевидно всі ці міркування відносяться тільки до політичної діяльності **організації** пластунів, а не до поодиноких її членів. За ними залишається тепер, як і досі, повна свобода політичних (як і всяких інших) переконань і свобода діяльності в будь-якій політичній організації, якщо тільки її програма і діяльність не протилежяться основним засадам Пласту. Коли ми віритимемо, що членство сеніорів в рядах наших партій принесе користь нашому громадянству, можемо навіть заохочувати їх включитися в політичну роботу однієї з них. Маємо тільки право і обов'язок вимагати від них, щоб вони всюди, де б не були, включно до партії, завжди зберігали засади пластової чесної гри і в цім напрямі впливали на своє середовище.

Зате наша сеніорська організація мусить залишитися строго аполітична і апартійна. Можемо дискутувати на політичні теми, можемо розбирати питання нашого партійництва, можемо навіть обороняти тезу політичної активності всіх сеніорів (це ж частина громадського життя), але ніяк не можемо втручатися до політики як організації. Наша оцінка партії і їх діяльності може йти тільки в межах їх згідності або суперечності засадам Пласту. Те саме щодо оцінки діяльності наших членів у межах партій. Поза нашим заінтересуванням залишаються всі інші внутрішні проблеми нашого політичного і партійного життя.

Повна апартійність сеніорської організації і виключення будь-якої внутрішньо-політичної діяльності чи сторонничости — це є те, що в нас і далі на потребу. Це потвердить похвальну, сорочквітню традицію українського Пласту.

3. Лицем до Пласту

Та не залишаймося тільки при негачії. Усвідомивши собі, чим Пласт **не є** і чим сеніорат **не повинен** займатися, зовсім логічним буде уточнити те, що за 40 (Пласт) чи 20 (сеніорат) літ існування, здавалося би, повинно бути кожному ясним, а саме — які є основні завдання Пласту, а зокрема пластового сеніорату. Це уточнення виявить основне значення і призначення обох організацій. Воно й дозволить сумлінно вирішити, який клич повинен домінувати в сеніораті: лицем до Пласту чи лицем до громадянства? При цім відразу зробимо одне зауваження, що йдеться про домінуючий, а не виключний клич, бо обидва мають застосування до постави і праці сеніорату, і друге і що ці кличі ми приймаємо умовно, надаючи їм змісту, який виникнув з протиставлення обох кличів, бо обидва вони тісно пов'язані: зворот до Пласту є водночас зворотом до громадянства.

Хто не погодиться з тим, що Пласт, як і його первозір скавтінг, за своєю природою, інтенціями його творців і майже півсто-

літньою традицією є організацією суто, а то й типово виховною? Мабуть, також всі погодяться і з тим, що за останніх двадцять років сеніорат, як невід'ємна частина пластової організації, вважав виховне діло за своє головне завдання. Вирісши з Пласту, сеніорат залишався досі не тільки з назви пластовим. Він продовжував не тільки жити згідно з пластовими засадами, але й присвятив себе передовсім виховному ділу для своїх молодших братів по Пласті. І щойно тепер виростає проблема, чи виховного діла вистачає для існування сеніорату, — а коли ні, то що повинно бути головним завданням сеніорської організації?

Яка цьому причина? Чи виховна ділянка вже не відповідає сеніорам з уваги на її малу важливість для нації? Чи вона не дає змоги виявити себе всій сеніорській громаді? А може вона замало «громадянська» («Лицем до громадянства») і не забезпечує сеніоратові належного зв'язку з громадянством і відповідно помітного впливу на хід громадських справ?

Говорити про маловажність чи обмеженість виховної праці над молоддю — це те саме, що заперечувати очевидний факт, що від духових і фізичних якостей молодшої генерації прямо залежить доля нації. А коли добро нації є супрема лекс громадянина, то чи може бути місце на сумнів, що виховна праця над молоддю є найважливішою ділянкою громадянської праці? Зокрема виховання молоді за пластовими методами, які забезпечують розвиток не лише інтелектуальних і фізичних сил молоді, але і сили моральної, яка сьогодні більша, ніж коли, децидує про успіх.

Коли б було інакше, чи розрослась би пластова громада на мільйони? Чи мільйонові добровільні пожертви пливли б до кас пластових організацій, чи сотні тисяч пластових виховників присвячувало б свій час і снагу цьому ділу, і то впродовж усього свого життя? Чи тисячі афішок голосили б в нью-йоркських чи інших вагонах підземної залізниці про незвичайну важливість пластового виховання і організації для такої потужної держави, як Злучені Держави Америки? Чи президент цієї потуги уважав би своїм обов'язком особисто відкривати табори та з'їзди пластових жовтодзюбів, веліти друкувати окремі поштові марки, присвячені пластовим подіям, складати офіційні заяви про вагу Пласту для будучности Америки і світу?

Ще ніколи в нашій історії виховна праця над молоддю не була така важлива, як сьогодні. Виховання нового покоління в службі Богові в час, коли половина світу викинула (нехай тільки офіційно) Бога і віру з усього публічного життя, з школи і навіть з церкви — чи це не епохальне, історичне покликання? Виховання молоді в службі Батьківщині в час, коли вона в найважчій фізичній і духовій неволі, коли виселення і концентраційні табори мають змести з української землі не тільки державні аспірації, але й сам слід українців, і коли горстка врятованих від загибелі і неволі жахливо денационалізується в чужих краях — чи це не місія найвища з високих? Чи це не зберігання сильного і шляхетного зерна,

яке, посаджене знову в рідний чорнозем, переборе насаджений на нім кукіль і створить нові розлогі лани щирозолотої пшениці-нації нашого майбутнього?

Ціну виховної праці знижує в не одного з нас згаданий уже помилковий погляд, що Пласт не є виховною, але самовиховною системою. Наскільки незгідний з життям цей погляд, ми мали змогу перевірити в країнах, які перемандрували. Більшість з нас живе в країні, де число пластової родини нараховує мільйони. Чи знайдемо тут бодай один гурт скавтів без провідника і виховника — старшої людини? В громаді, де живе автор цих рядків, замкнули доступ для нових членів дівочого скавту до часу, коли знайдуться нові виховниці. Чи варто тоді ставити догму самовиховання в Пласті? І чи варто наводити на першій сторінці єдиного сеніорського журналу цитату-догму, що «майбутність Пласту не в пластовій молоді, тільки в пластунах - с а м о у к а х». Хоч ця цитата зовсім незрозуміла і ледве чи віддає вірно думку її високоціненого автора, бо вона вирвана з довшого тексту, все ж вона і в поданій формі неввірна і некорисна для пластової виховної справи. Аджеж прямий висновок з неї такий, що кожний пластовий виховник шкодить майбутності Пласту, бо вона — тільки в самоуках!*)

Очевидно, тут помішано дві окремі речі: застосування у великим і важливим ділі виховання молоді людини досвіду довгих поколінь, який передають, як і всяку традицію, старші, досвідчені люди, — і необмежування природного гоноу молоді до вияву і зміцнення власної ініціативи, шукання і прокладання власних стежок у житті. І коли говоримо про пластоуе самоуцтво, то ми заперечуємо корисність гармонійного получення цих двох важливих виховних факторів і попадаємо в екстремум. Корисне виховання молоді забезпечують передовсім досвідчені виховники.

Чи не природна річ для старших пластунів і передовсім сеніорів взяти цей конечний обов'язок на себе, і то напостійно? І то не тільки в межах елітарної пластової організації, але й поза нею? Не повинно бути ні одної виховної організації молоді, де між першими не було б пластових сеніорів. Виховна робота повинна бути так тісно пов'язана з сеніоратом, що сама назва пластуна-сеніора мала б бути ідентифікована з поняттям виховника.

І стоячи перед таким незвичайно великим, важким і відповідальним завданням, наша невелика, ослаблена і — ніде правди діти — вже таки добре підтоптана громада сеніорів ломить собі голову над питанням, яку нову ділянку громадської праці підшукати б нам, щоб не остатися без діла і могли виявити себе в громадянстві? Чи серйозна ця проблема? Чи не гонимосся за фантомами, жертвуючи для них великою спадщиною нашого працюючого сорокліття і найважливішими національними обов'язками?

*) Як треба розуміти самовиховання в Пласті гляди стаття О. Кульчицького і О. Тисовського в цьому числі «Пл. Шляху». ред.

Чи не стосуються цієї ситуації відомі слова Франка: «фантастичне щоб осягнуть, топчуть рідне й знайоме?»

Найперше усвідомім собі наше число, яке має пряме відношення до нашої сили і до наших спроможностей. Чи наш сеніорат дійсно велика числом організація? Мабуть, нас усіх, активних сеніорів, не більше п'яти-шести соток. І мабуть, під цю пору є мала правдоподібність зблянсувати природні втрати, що їх несе час і замала твердість деяких сеніорів, допливом нових. П'ятсот нас, розсіяних Господньою волею по всьому світі, як зерно рукою сівача, — і тисячі-тисячі нашої рідної молоді в Пласті і поза ним. Чи це замало праці для всіх сеніорів, хоч би нас було вдсятеро більше?

Розгляньмо ще одну фальшиву тезу: не всі сеніори мають нахил чи природний дар бути виховниками. Усвідомім собі величину завдань Пласту в ділянці виховній і побачимо, скільки різnorodних, самих по собі не педагогічних обов'язків жде на працюючих, відданих робітників. А скільки їх по всіх осередках української еміграції в світі поза межами пластової організації! Адже щоб уможливити виховну роботу, треба організаторів, треба фондів, треба освідомної праці серед батьків і широких шарів громадянства. А це далеко не все, що жде наших сеніорів і передовсім тих, що не мають визначних виховних здібностей. Не даром же в скавтовім світі існує не від сьогодні поділ на виховників-скавтмайстрів і організаторів виховного пластового діла — скавтерів. Чи не використати нам готовий приклад замість шукати нових, нездійснених (нехай тільки тимчасово) завдань поза Пластом і поза традиційною пластовою діяльністю — виховною працею?

З одним лише аргументом за кличем «Лицем до громадянства» не будемо полемізувати, а саме — з закидом, що виховна праця в Пласті не дає сеніоратові безпосереднього і децидуючого впливу на широкі громадські кола. Він слухний. Дійсно, пластова виховна організація не мала досі вирішного впливу на хід загально-громадських справ. Вона й не посягала по нього. Вона присвятила свою працю підвищенню суспільності від основ, тобто від молоді. Виконавши успішно це завдання, Пласт і без безпосереднього кермування громадськими справами положить свою печать на всім громадянстві і всіх ділянках його життя. Визнавши раз на завжди, що Пласт є передовсім виховна організація, а не ближче неокреслена універсальна течія з призначенням опанувати всі ділянки суспільного життя, — ми не будемо розпорощувати його енергії на різnorodні суспільні цілі, але і даліше держатися виховної праці і старатися її виконати якнайкраще. Не будемо старатися підвищувати всю суспільність уже хоч би тому, що це нам не під силу, зате і даліше віддаватимемо свої сили і свій десятиліттями збагачуваний досвід підвищенню нового нашого покоління, бо власне воно є гарантом підвищення всієї громади. При цім знову доводиться уточнити сказане: мова йде про Пласт і сеніорат

як організації, а не про їх членство, яке має змогу, виконавши свої обов'язки відносно пластової організації, присвятитися вільно ним обраній громадській праці.

На закінчення цих розважань про головне завдання пластового сеніорату, мабуть, не буде зайвим уточнити їх у кількох найважливіших ствердженнях:

1. Виховання молодого покоління в активній вірності Богові і Батьківщині — це найважливіше національне і моральне завдання, це найбільш відповідальна ділянка громадської роботи.

2. Наша будучність не в пластових самоуках, але в молоді, вихованій пластовими провідниками в душі пластових життєвих засад методами, які розвивають у молоді вроджений нахил до прокладання власних стежок (Пфадфіндер).

3. Згідно з інтенціями основників скавтіngu і Пласту і нашої 40-літньої традиції Пласт — це синонім здорового виховання молоді, а старші пластуни та сеніори — синонім виховників пластової молоді. Тому виховна праця — це головне призначення пластового сеніорату. Всі інші завдання стоять на другому плані.

4. Виховна праця скрізь, а зокрема в наших умовах, ставить стільки вимог у ділянці виховній, а також адміністраційній, фінансовій, усвідомній тощо, що в її рамках знайдеться зайняття для всіх сеніорів, незалежно від їх більших чи менших виховних здібностей. З уваги на це активна відданість виховній справі — це перший обов'язок усіх членів сеніорату.

5. Наполегливе продовжування виховного діла принесе Пластові, а зокрема сеніоратові не лише загальне признание, але й чималий вплив на громадські справи.

6. Успішне ведення виховного діла вимагає збереження дотеперішньої традиції повної аполітичності та апартійності. Відступлення від цієї традиції пошкодить виховній справі Пласту і може довести до втрати добутого і визнаного всім громадянством характеру Пласту як загально-національної установи.

4. Лицем до громадянства

Чи виховна справа має бути єдиним завданням, єдиною ділянкою праці пластового сеніорату? В жаднім разі. Тільки **першим**. Поза виховною працею ми знаходили в минулому і знаходимо в будучому багато завдань, які збагачуватимуть наше «життя в Пласті» і збільшуватимуть суспільне значення сеніорату.

З-поміж позавиховних суспільних завдань сеніорату на чолі висуваються два: сеніорат як організація має бути промотором громадської активності і цензором добрих обичаїв своїх членів.

Обмежуючи своє поле діяння, сеніорат ніяк не має наміру обмежувати діяльності своїх членів, зокрема їх громадської діяльності. Навряд. Тому, що пластова виховання спрямоване на вироблення з молоді добрих і всесторонньо підготованих громадян;

обов'язком вихованих у Пласті людей, отже сеніорів, є бути всесторонньо активними в громадській праці. Звідси сеніорська організація має обов'язок впливати на сеніорів, щоб вони активізувалися в громадській роботі і щоб вони завжди були активними носіями пластових засад життя серед широкого кіл громадянства. Одним з головних обов'язків пластуна є завжди бути активним. Бути активним у громадянстві — це значить брати на себе добровільно громадські тягари і старатися виконувати їх зразково, щоб підвищувати нашу суспільність і зближувати її до досягнення намічених ідеалів. Організаційні засоби сеніорату повинні допомогти у виконанні цього важливого обов'язку всіх сеніорів.

Сеніорська організація має бути також цензором добрих обичаїв своїх членів: моральних, національних і окремих, притаманних тільки пластунам. Кинений у широкий світ, позбавлений морально тиску рідного оточення, без церкви і її спертого на віковій традиції національного права, до того здеклясований, зубожений, позбавлений (не тільки матеріального) дорібку свого життя, далеко від рідних і приятелів, полишений на ласку непривітних людей і обставин, — український емігрант повернеться до втраченої рівноваги, залишиться при рідній спільноті і справі і високо нестиме її чесне ім'я, зберігаючи моральні і національні закони, тільки тоді, коли знайде сильне опертя в якійсь близькій, довірній групі, яка не тільки підтримуватиме його на обраному ним шляху, але вчитиме, куди йти, поправлятиме його крок і, коли конечно, стосуватиме санкції. Цією групою для сеніорів є їх сеніорська організація — чи то вся, чи її клітини-курені. Під моральним тиском і при приятельській допомозі своїх пластових приятелів вони збережуть непорушеним шляхетний пластовий закон, який прийняли, щоб бути йому вірним завжди і всюди.

Зокрема важливим з громадського боку є перещеплювання сеніорами пластових засад на громадянство. Хоч сеніорська **організація** обмежується до виховання молоді, проте її **члени-сеніори** мають ширший обов'язок: старатися про поширення пластових засад також серед дозрілого громадянства, і то в усіх його організаціях і в усіх ділянках громадського життя та праці. Тут один з найважливіших аспектів громадської активності сеніорів. Бути носіями доброї волі там, де її обмаль, бути апостолами громадського замирення там, де вічна боротьба, бути пропагаторами загального там, де свідомо чи несвідомо панує часткове, бути пластовими джентлменами не тільки в приватнім, але й публічному житті, — яке велике, яке шляхетне й плідне покликання пластових сеніорів в громадянстві! Коли вони його виконуватимуть, чи боятися сеніорській організації закиду з того приводу, що вона сама не ангажується в деяких ділянках громадського життя, напр., у політиці? Заохочуючи своїх членів до громадської праці та слідкуючи за їх справді пластовою поставою на всіх громадських постах, наша сеніорська організація виконає те, що повинна і — може.

Так вона добре заслужиться для нації, незалежно від своєї головної виховної місії.

Це і є засаднича постава сеніорату як організації у відношенні до ширшого загалу. Вона накреслена тільки загально. Стверджуючи, що сеніорська організація бере безпосередню участь (як організація) у виховній ділянці і посередню (заохота членів) в інших ділянках громадської роботи, ми ніяк не хочемо сказати, що цією засадничою схемою не знайдеться місця на варті уваги вимоги, коли сеніорат організовано підніматиме поодинокі громадські акції, напр. культурні, про які писав у цім журналі Володимир Янів. Але основою праці сеніорату повинна залишитися підмічена схема. Коли саме такий зміст вложимо у клич «лицем до громадянства», тоді під ним підпишеться весь сеніорський загал.

II. ГАРАНТИ УСПІХУ

1. Надрядність Пласту і пріоритет пластового обов'язку

Уточнюючи призначення Пласту і тісно з ним зв'язані завдання пластового сеніорату, ми принципово старалися бути якнайбільше скромними. Не менш принципово ми нескромні у визначенні значення Пласту для його членів і в уточненні організаційних та моральних вимог, які пластова організація ставить своїм членам. В цьому питанні ми стоїмо на традиційному ґрунті надрядності Пласту в порівнянні з іншими громадськими установами і пріоритету пластових обов'язків при збігу чи колізії з зобов'язаннями відносно інших громадських організацій.

Ми ніколи не вважали Пласт одним із товариств чи суспільних груп, яких стільки є в кожному суспільстві. І ми консеквентно уникали означувати пластову організацію цією назвою. При самім вступі до Пласту нас учили, що хто стає раз пластуном, остається ним навіки. Нас усвідомлювали, що Пласт не є загальною організацією, що він гуртує тільки найкращих. І дійсно — скільки наших шкільних товаришів не могло добитися чести вступити в пластові ряди! Ми не прикладали ваги до назви. І ми не шукали точного означення, чим Пласт, але ми знали, чим він є. Він був для нас життєвою школою («життя в Пласті»), яка клала основи нашого життєвого маршруту, був першою нашою громадянською службою, був для нас поширеною родиною, був чимсь, що йшло безпосередньо після родини, а інколи навіть перед нею. Без назв і окреслень ми знали і відчували тоді, що Пласт є чимсь надрядним, чимсь неповторним у нашім житті. І тоді не було ніякого сумніву для нас щодо надрядності Пласту і взятих супроти нього зобов'язань. Аджеж життя має свої невідхильні закони, яких не можна не респектувати. Життя в Пласті мало також свої закони і вступаючи в те життя, ми знали, що мусимо шанувати його закони й накази. Не даремне сторонні називали Пласт то пара-

мілітарною організацією, то орденом тощо. Почуття надрядности Пласту було загальне — як у межах організації, так і поза нею. З цим почуттям ми перейшли з юнацького щабля пластування на щабель старшо-пластунський, а далі і на сеніорський. Але коли раніше Пласт був здебільша єдиною суспільною організацією, до якої ми належали, що забезпечувало нас від конфліктів, які ставили б під знак питання надрядність Пласту, то згодом це радикально змінилось. Ми ввійшли в ширше громадське життя і включилися в багато нових установ, а серед них і в такі, які висувають претенсії до повного підпорядкування собі членів. І тут уже можливість конфліктів стала зовсім реальною. Немає ж, бодай теоретично, двох організацій, які не могли б попасти в конфлікт. Немає таких організаційних обов'язків і доручень, які не могли б колідувати з обов'язками і дорученнями іншої організації. Від питання участі в сходах обох організацій, призначених на той самий час, до найосновніших питань морального характеру. І тут виросла гостра проблема не тільки відчуття, але й консеквентного перестерігання надрядности Пласту у відношенні до інших громадських установ.

Правда, Пласт завжди зберігав повну аполітичність, апартійність, понадконфесійність, не втручався в ніякі внутрішні політичні розгри і не ставив своїм членам ніяких партикулярних вимог. Його моральні вимоги, сперті на пластовий закон, вміщалися в ідейне кредо інших наших організацій, а його організаційні накази уникали всяких можливих конфліктів з іншими організаціями або були узгоджені з ними (напр., справа членства пластунів у СУМ-і). І хоч довгий час проби — сорокліття існування Пласту — пройшов без особливо критичних конфліктів, все ж питання ранти Пласту у відношенні до інших організацій зберегло свою актуальність. А наше сьгоднішнє розпорошення і організаційне послаблення ще збільшує питому вагу і актуальність цього питання. Тому передумовою активізації пластового сеніорату та його скріплення вважаємо усвідомлення і визнання за обов'язуючі для всіх сеніорів: засаду надрядности Пласту у відношенні до інших громадських установ і засаду пріоритету пластових обов'язків перед іншими. Практично слід вимагати від усіх членів Пласту виразного зобов'язання, що вони готові присвятити Пластові значну частину своїх сил і що вони в разі конфлікту між зобов'язаннями пластовими та іншої організації підкоряться вимогам Пласту «вплоть до отделенія» від непластової організації. Така засада принесе ясність у відносини сеніорів до Пласту і дозволить йому скріпитися внутрішньо.

Хтось уважатиме таку вимогу занадто радикальною. Не дуємо, що такий закид буде оправданим. Це тільки уточнення того, що існувало і мусить існувати в такій організації, як Пласт. А чимало разів підкреслена в цій статті категорична вимога збереження повної аполітичности та апартійности в межах Пласту дає підставу думати, що можливість конфліктів пластових обо-

в'язків з обов'язками позапластовими і в дальшому буде мінімальна.

2. Догма пластового братерства

Свідомість і визнання надрядности Пласту його членами — це ще не все, що є на потребу. Щоб зміцнити пластову організацію і тим самим промостити їй шлях до нових успіхів у праці, потрібно другої кардинальної передумови: духа пластової братерської з двома її головними аспектами: взаємною лояльністю внутрі і безоглядною солідарністю назовні.

Звичайні товариства можуть існувати, користуючись постановами статуту і нормами свого внутрішнього порядку. Вимоги до їх членів невеликі: виконувати нескладні статутіві обов'язки. Інакше з Пластом. Саме формальне право та засоби організаційної дисципліни далеко невисначальні для існування Пласту і виконання ним громадської місії. Те, чим живий був Пласт впродовж сорока років, не був ні геніальний статут, ні строга дисципліна, але дух пластового братерства. Він зв'язував пластунів в одну родину незалежно від їх віку, освіти, суспільної позиції чи політичних переконань. Він підкреслював надрядність Пласту і давав йому силу блискуче виконувати взяті на себе обов'язки навіть у найважчих умовах.

Сорок літ Пласту занотували дуже мало випадків зламання закону пластового братерства. Порухення цього засадничого морального обов'язку пластової спільноти автоматично розривало зв'язок між нею і порушником і так не лише його не ослаблювало, але, навпаки, скріплювало.

Зате є поважні підстави думати, що дух пластового братерства в наш час загинув або дуже послабився. Можна думати, що це власне, а не наше розпорощення та зміна життєвих умов є головною причиною сучасного, кожному помітного, ослаблення Пласту. Те, що колись було рідким винятком, сьогодні має вигляди стати нормою. Кожний день приносить нові докази на те, що давнього духа пластового братерства немає як зобов'язуючої та самозрозумілої пластової чесноти, немає як внутрішньої потреби, немає як зовнішньої ознаки організаційного пов'язання, видної для кожного стороннього глядача, немає, врешті, як береженого і екзеквованого пластовим правом невідхильного обов'язку.

Бо коли б він поміж нами зберігся, чи брат-сеніор обвинувачував би в злодійстві іншого брата-сеніора перед славною дівською таборовою радою і саме на тлі пластової праці? Чи з доручення позапластового центру один сеніор організував би наїзд на другого сеніора, щоб розбоям відібрати йому головство у Богові духа винному мізерному товаристві, до того ще заложеним тим власне сеніором? Чи два сеніори фехтувались би найгострішою публіцистичною зброєю, і то «вільно-американським» стилем та й не до «першої крові», але до повного знищення противника?

Цей заник давнього, безцінного пластового братерства тим загрозливіший, що пластуни належать до різних організацій, в

яких зобов'язує закон солідарности і — що більше — послідовно виконується. Чи буде це політична організація, чи регіональне об'єднання емігрантів — на всякому публічному форумі і при всякій okazії ця групова солідарність невідмінно проявляється і, звичайно, здобуває успіхи. Хто з нас стрівується в наші часи з такою пластовою солідарністю на позапластовому полі? І що нам з декларованої надрядности Пласту та мертвої догми пластового братерства, коли в конфлікті ми солідаризуємося не з братами-пластунами, але з їх противниками, коли навіть без конкретного конфлікту багато з нас буде почуватися сильніше зв'язаними з іншою організацією, ніж з Пластом!

Дозвольте повторити: Пласт не звичайне товариство, не одна з нечисленних наших громадських установ. Це широка родина відданих пластовій місії і один одному пластових побратимів. Не менше від ідей, яким вони присвячують свій труд, зв'язує їх родинне почуття взаємної відданости та вірности, до меж посвяти. Щоб Пласт скріпити, щоб дозволити йому вступити в нове сорокліття з давнім ентузіазмом і забезпечити йому нові великі успіхи, щоб удержати визнану громадянством (не лише нашим) надрядність Пласту, мусимо відновити та оживити новим змістом, надихати новим ентузіазмом дух пластового братерства. Воно мусить стати знову самозрозумілою, фундаментальною чеснотою, спертою на внутрішній потребі кожного з нас і береженою чуйним пластовим правом, категоричною і в усіх умовах невідхильною догмою пластової родинної спільноти.

3. Суворість до себе і дисциплінованість

Якщо Пласт, а зокрема сеніорат, мають оправдати свою претенсію на надрядність, і то не лише у формальному значенні, то вони можуть це зробити передовсім шляхом своєї внутрішньої строгости, більшої, ніж її має оточення.

Внутрішня строгість — це не тільки карність і виконність наложених обов'язків. Вона родиться з глибокого переконання в корисності, правильності і невідхильності свого обов'язку і проявляється в готовості добровільно понести дошкульні жертви в його службі, в готовості обмежити власні бажання і забаганки для обраної мети. Це — складний моральний кодекс, кодекс «великого морального напруження», який не тільки зміцнює і збагачує власне середовище, але промінює назовні і виборює йому пошану та забезпечує надрядність.

Колись у нас той комплекс суворости до себе в Пласті безсумнівно був. Стихийний запал до праці, трудів і жертв, дух чесного, хоч і завзятого, змагання, готовість виречення малих приємностей для великої мети. Лише зовнішніми ознаками цієї моральної суворости пластуна було виречення курення і пиття і сотками й тисячами пластунів пильнований обов'язок щоденного доброго діла. Який же інакший образ дає нам сьогодні Пласт і сеніорат?

Чи не від відродження нашої внутрішньої суворости мусить розпочатися відродження Пласту?

Обговорюючи радше формальні причини слабости Пласту і засоби їх усунути, ми обмежуємося тут тільки до підмічення цього вирішного питання, яке повинно стати основною темою сеніорських розважань, зокрема під цю пору.

Між формальними проблемами скріплення сеніорської організації одне з передових місць займає проблема карности. Ми звичні з пластовою карністю з юнацьких років. Сприймаючи її серйозно, мусимо ствердити, що вона в нас тепер не в великому респекті. Бо, ніде правди діти, нас мало переконують голосні накази, обов'язково «струнко», впорядово муштра, письмові звіти з виконання найдрібніших доручень. Нас разять сьогодні дисципліною масковані бюрократичні заходи удностаїнити наше життя і працю, втиснути її у вузькі береги надуманої схеми.

Нам, сеніорам, треба зревідувати межі і засоби «пластової дисципліни», стосованої до нас, але, нам не вільно виректися основи кожного успіху в громадській роботі, а саме — обов'язку виконности прийнятих на себе зобов'язань і примусової ексекуції цієї виконности, коли вже до того прийде. Ми з чистим серцем можемо скасувати велике число категоричних наказів, які вимагають дозволу згори і на видавання циклостилевої газетки, і на купівлю дому, і на придбання пластової площі, і на чимало подібних справ, до поладнання яких доросли і сеніорські курені, і осередки праці. Ми з приємністю зрезигнуємо з постави «струнко» в час найбільш дискусійних сходин та з'їздів і капральського тону в зверненнях, як ділових, так і святочних. Але водночас з подвійною силою вимагатимемо від себе повної виконности добровільно прийнятих на нас обов'язків.

При цьому пригадується знаменитий і виймовно переконливий заклик Сірого Лева, з яким він звернувся в однім числі свого курінного бюлетеня до членів куреня. Після ряду питань щодо виконности пластових зобов'язань він питає: «Ти ж не дитина! Чого остаєшся в курені, коли не сповняєш зв'язаних з тим обов'язків? Такий запит повинен поставити собі кожний сеніор, вік якого ніяк не оправдує того роду нелогічностей. Право ставити таке питання з дальшими консеквенціями прислуговує з черги курінній і загальній сеніорській старшині.

Виконність, про яку мова, не стосується тільки до окремих організаційних доручень. Ще в більшій мірі стосується вона до генеральних, принципових доручень, які впливають з постанов пластового закону та з духу пластового об'єднання. Чи були б ми свідками виразних випадків погвалтування пластової солідарности, пластового братерства та пластового джентлменства, коли б ми частіше говорили собі: «Ти ж не дитина! Навіщо сидиш у Пласті, коли не хочеш бути пластуном? — і коли б наша курінна і загальна старшина ставила б частіше це питання нам.

Вимога внутрішньої дисципліни, вимога строгости до себе самого і вимога чуйности на наші хиби — це передумова здорового ества сеніорату. Хоч найважливішою є строгість до самого себе, проте мусимо вимагати строгости також від сеніорського проводу, який досі виявляв тенденцію далеко посуненої поблажливости.

Справа засобів, а зокрема легальности в їх стосуванні — це вже інша, хоч не менше важлива справа.

4. Сеніорський рівень

Справжнього скріплення сеніорської організації не принесуть ні зміцнення карности, ні інші згадані попередю заходи, коли сеніори не знайдуть у праці в Пласті, крім обов'язку, ще й змогу підвищити себе і заспокоїти свої інтелектуальні й духові потреби.

Коли емоційні спонуки грали першу роллю в юнацькому пластуванні, то в старшому пластунаському, а в сеніорському і поготів, на чоло висуваються спонуки інтелектуальні. Бувши юнаками, ми здобували пластові прикмети характеру і вдачі, вивчали зарядности і технічного знання серед радісного, чарівного пластування. Якби не було пластової романтики, чимало з нас не знайшло б шляху до Пласту. Хоч ми і тепер не вирікаємося радости і чарівности пластового побуту, все ж наше пластування вже диктоване передовсім розумом. Ми залишилися в Пласті не тому, що мило прожили в нім юнацькі роки, але передовсім тому, що знаємо важливість пластової місії, виховної і ширшої, громадської. Знаємо також і цінуємо чесне й віддане пластове оточення, яке допомагає нам переборювати життєві труди і, що важливіше, поглиблювати і підвищувати наше життя.

Усвідомлення цього дозволяє нам ясніше бачити наші завдання, і то не лише виховні, і укласти програму нашої діяльности і наших сеніорських взаємних зв'язків.

Про наші «зовнішні» завдання, а саме — виховне і серед ширшого громадянства, була мова вгорі. Залишається уточнити наші «внутрішні» завдання, тобто в середині сеніорської організації: в куренях і осередках праці.

Головну вагу ми повинні покласти на підвищення нашого знання і досвіду передовсім у виховних справах, а дальше — в справах світоглядових та суспільних. Найбільше надається до цього форма дискусійних клубів, які так близько стоять до наших юнацьких таборових гутірок. Наші сеніорські осередки повинні стати клубами, в яких дискутувались би як справи виховні, так і загальні, громадські і світоглядні. В більших осередках могли б утворитися навіть подвійні клуби, присвячені: один — виховній, другий — суспільній проблематиці. У «виховнім клубі» жде нас відповідальне а водночас дуже інтересне завдання знайомитися з теорією і практикою виховних течій, зокрема пластової. Досвід п'ятдесяти років скавтіну, зафіксований в тисячах інтересних, нерідко захопливих книжок, сконфронтований з нашими сороклітніми виховними досягненнями, стане для нас невичерпною

криницею для наших гутірок. Він відкриє нам очі на багато невідомих нам сторін виховного завдання, поглибить наше знання, збагатить нашу виховну методику і напевно збудить у нас більший інтерес і прив'язання до нашої виховної праці. Аджеж в усіх ділянках знання справжня насолода приходить із зглибленням дна, осягненням джерел. Солідне вивчення виховної літератури, а передовсім класиків Пласту, посуне вперед і нашу пластову літературу, яка як на сорок літ існування Пласту все ж таки страшенно бідна.

Знання чужих мов і перебування в десятках чужих країн, змога зустрітися з різнонаціональною літературою і практикою — це є така історична нагода пізнати до основ теорію і практику скавтіngu, і то в самому джерелі, що змарнувати її було б непростим гріхом. Ніколи не тратячи мрії наших мрій повороту до рідного краю, нам треба збирати вже тепер наші весільні дари для визволеної батьківщини, щоб впророзні не вертатися до неї. Який прекрасний Пласт ми зможемо відновити в нашій країні після повороту з повним скарбом досвіду, зібраним дослівно в цілому світі!

Це може статися, коли ми врешті звільнимся від зацвілих «метод» нашої внутрішньої сеніорської діяльності. Коли усвідомимо собі, що годі нам далі годувати себе повторюванням всоте хоч би й як високих чи поетичних фраз і читанням хоч і як з організаційного погляду важливих обіжників. Доповіді про пістряка, полію і на подібні теми, які мали латати діри в програмах і так рідких сеніорських сходин, мусить заступити серйозна і цікава пластова тематика, передовсім виховна. Невже не знайдеться в більших сеніорських осередках десятків сеніорів, які схотіли б прочитати десятків-два виховних творів в році і зreferувати їх місцевому загалові? І не в не знайдеться коло сеніорів, яке зустріне ці доповіді з інтересом, доповнить їх у гутірці власним знанням і досвідом і згодом використає зачуте у власній виховній практиці? Скільки скористаємо з того ми, а ще більше наші вихованці-новаци і юнаки пластові! Не доведеться нам всоте повторювати до власного знудження та занудження наших вихованців нецікаві програми сходин, бо ж в однім англійським пластовім підручнику знайдемо сотню різнородних програм.

Та чи тільки виховна тематика жде на наші цікаві сеніорські сходини? Знання чужих мов уже нині відкриє нам чудесні світи (нехай тільки світи скавтові!) в різномовних скавтових журналах з прецікавими статтями, з фасцинуючими світлинами. Вийдім врешті з нашого пластового гетта в широкий скавтовий світ! Коли це сьогодні неможливе в організаційний спосіб шляхом включення на рівних правах у світову пластову сім'ю, то включімся бодай в те, що для нас незацінене й незаказане: в духовий світ світового скавтіngu. Чи це не гарне і не інтересне завдання для сеніорських гутірок, не цікава тематика для сірих, як осінній дощовитий день,

сеніорських сходин? Коли б ці сходини були живими газетками, ще до того ілюстрованими газетками, і обсягом своїх зацінтересувань обіймали весь пластовий світ, чи доводилось би на них карними звітами стягати бодай десять відсотків місцевих сеніорів, щоб взагалі могли «відбути» сходини раз в місяць? Заклики, обіжники, докори і стягання вкладок, ці головні точки програми більшості сеніорських сходин, мусять бути заступлені живим, цікавим і корисним змістом. Інакше ніякі карні звіти не допоможуть, а надрядність Пласту зостанеться ще однією зайвою, пустою фразою, якій ніхто не даватиме віри.

Не менше корисний і інтересний матеріал жде програми сходин сеніорських «суспільних клубів». Стаймо на програму всі важливіші загальні і місцеві громадські справи і конфлікти. З'ясуємо поточні факти і стараймося дати їм пластова насвітлення. Однаково, чи це будуть питання освітнього, чи допомогового, чи господарського і т. д. характеру. Не вагаймося брати під обстріл сеніорської трибуни найдразливіші справи нашого політичного життя до вузько партійного включно. І знаходьмо нашу спільну сеніорську думку в найбільш дразливих та заплутаних справах. Навчимося мандрувати нетрями нашого невпорядкованого, часто навіть занархізованого громадського життя з ліхтарем ясности, вирозумілости і справедливости, спертої на пластовий закон і дух чесного змагання. Скільки ясности здобудемо в темноті, скільки помилок, що ждуть на нас, зможемо обминути або бодай направити. Чи можна бажати собі кращої реалізації популярного сьогодні клича: лицем до громадянства?

Та чи тільки актуальні і злободенні справи ждуть на програми сеніорських сходин? Скільки найвищих злетів людського духу криють тисячі старих і нових книжок, скільки тисяч прецікавих журналів скривають у собі матеріали варті уваги сеніорських зборів! Де знайдемо кращий дискусійний клуб про всі ці незліченні питання, які мусять цікавити і непокоїти всіх живих людей, як саме наші дружні сеніорські сходини? Використаймо тільки їх в належний спосіб. Нехай вони стануть для нас школою, де ми будемо вчитися кращих метод нашої громадської (в тім і виховної) праці і де підвищуватимемо нас самих, бо це наш пластовий обов'язок актуальний до кінця нашого життя. Оживлення й збагачення внутрішнього життя нашого сеніорського середовища, переставлення його з юнацького на вищий, справді сеніорський рівень наближення до актуальних проблем дня та тісніше зв'язання з виявами шляхетного людського духу в добрі і красі — це і є те найперше, що на потребу для нашого сеніорату в критичні дні його існування.

Зигмунт Новаковський

«ХОВАННА»

На Фалькляндських островах дощ ллє тільки впродовж двох сот п'ятдесятьох днів у році, але листопад місяць відзначається цілком пристойною погодою. Сонце бачили там недавно, бо наприкінці минулого сторіччя. Світило доброї чверть години. Не ростуть ніякі дерева, не досягає ніяке збіжжя, тоді як гурагани дуже люблять бувати на Фалькляндських островах і відвідують їх частенько. Існує здогад, що колись, багато тисяч років тому, там могли проживати якісь первісні й загартовані люди, але слід по них загуб. Це стосується і до четвероногих тварин. Останній вовк чи дикий пес волочився в 1875 році і пропав. Тепер там багато-багато торфю, а в морі хлопощуться кити й фоки. Природний шлях для ковзів забезпечений на весь рік. Живуть там і люди, прибулі здалека, приваблені, мабуть, тим, що Фалькляндські острови не обтяжені навіть найменшим довгом, отже мешканці не платять, мабуть, ніякого податку.

Я не був на Фалькляндських островах понад 60 років і одверто кажу, що туди й не вибирався. Волію бути похованим у сухому англійському кліматі. Все, що тут пишу, я сумлінно «відвалив» з Британської Енциклопедії, тільки додавши кілька слів про сонце, про яке енциклопедія мовчить. Ще там існують ідеальні умови для людей, які прагнуть відпочити: тишина, спокій, брак шуму, бо тільки дві школи. До дітей, які мешкають далеко від центру, доїжджають верхи або на човнах виспортовані вчителі. Для заохоти хочу зачитувати опінію британського адмірала Роберта Фіцроя, який в 1839 році висловився так: «Було б тяжко назвати країну,

більш наражену на бурі, однаково — взимі і вліті». Може, від того часу щось там покращало. В кожному випадку я не їду.

* * *

В першій половині війни 1939—45 рр. на Фалькляндські острови прибули поляки з родинами. Поляки є тепер усюди, отже чому мали б вони оминати країну, яка є предметом безінтересовного спору між Великобританією і панею Перон. Вони втримують зв'язок з лондонським осередком еміграції, пренумеруючи тутешню пресу з особливим вирізненням четвергових видань «Дзєнніка Польського», які злагіднюють кліматичні умовини, приносячи з собою хоч промінчик сонця. Також доходять туди час-до-часу й примірники «Вядомосці», а молодше покоління зачитується в «Чуваях», «Огніках», «Варгах» і інших «Знічах», дотримуючися засади «Будь готовий».

* * *

Правдоподібно, що поляки є тепер теж на місяці і на Марсі. А якщо є, тоді, послідовно змагаючи до національної єдності, вони створили там «Народову Раду» і «Політичну Раду», а також попирають «Скарб Народови» і бойкотують його. З усією певністю поляки є на Фалькляндських островах, а польські гарцерські видання доходять до рук малих тамошніх поляків, як доходять до Чиле, до Нової Зеландії, до Уругваю тощо. Це — міра нашого розпорошення, але одночасно й міра нашої злотованости. У Швеції можна нарахувати 44 гарцери і гарцерки, тоді як у Німеччині їх є 280, в Аргентині — 232, у Великобританії — 2683, а найбільше — у Франції, бо 3714. Загальна кількість становить 7816. Якщо додамо двох старших гарцерів,

що засідають у Народовій Раді, ця кількість підійметься до 7818.

* * *

Тих польських гарцерів не придуло до холодного лона жадне ІРО, їх не годують УНО, не напоюють їх гіркістю Free Europe, вони не доять жадної держави ані жадної партії, хоч легко могли б дістати субвенції, напр., від братньої організації британських скавтів, і то на незвичайно доступних умовах. Гроші, грубі фунти, лежать на вулиці. Схилитися, підняти їх і відректися самостійності, влитися в британський скавтинг, стати його філією, умертвити чи заморозити в собі польськість — це все, чого від них вимагає тутешня організація. Формальність, проста формальність, нічого більше.

* * *

Але ці гарцери не погоджуються. Які ж вони вперті! Не визнавані офіційно, просто не допущені до «джеремборі» 1947 року, вони не дають відібрати собі прапору з вінценосним орлом. Вперто й гордовито підкреслюють, що вони — в першій лінії спадкоємники перших польських гарцерів з 1910 року, що вони — і тільки вони — репрезентують молоді Польщу. За гроші, яких їм дуже й дуже потрібно, не погодяться втратити обличчя. Коли говорити з ними про ту британську субвенцію, вони «індицаться» і червоніють у кольорі бордо. Не — асистенсбордо. На впертість немає ліків. Захотілося їм бути поляками!

* * *

Слово, яким я користувався в заголовку, відоме кожному полякові, отже не мушу його пояснювати. Скажу тільки те, що яких сто років тому Броніслав Трентовський вирішив чуже слово «педагогія» замінити польським і написав книжку п. з. «Хованна або система національної педагогії як умілости виховання, науки й просвіти, словом освіти нашої молоді». Як же на ґрунті польської Польщі береться до справи «радянська», спеціальна «хованна»? Отже спершу сховано Бога, викреслюючи ту плямку з душі, а це слово — з тексту гарцерського приречення. Нема Бога — і край! Сховавши Його під пил, треба також глибоко сховати любов і правду, а інтенсив-

но зацеплювати в душі молодого покоління ненависть. Література повинна «мобілізувати ненависть молоді проти всіх ворогів соціалізму», — читаємо в місячнику «Твурчосць» (серпень 1951 р.). Або: «основні прикмети людини соціалізму — це... ненависть до ворогів людства, до капіталістів...»

Треба сховати чи поховати любов до польської історії, а навіть — навіть любов до природи, читати тільки нові книжки, перекладені з російської мови або писані в російському дусі. «Робітничка кляса, ролі якої не розуміли Сенкевіч, Жеромський, Прус, шляхом революцій розв'язала ті питання, яких вони на сторінках своїх творів розв'язати не спромоглись». Місячник «Твурчосць» присвячує, як бачимо, справам хованни і літератури молоді багато піклувань, суворо критикуючи давнє письменство і даючи догани за деякі недоліки письменству новому. Напр. книжка п. з. «І ми боремось за мир» не відповідає завданню, бо «ця книжка, на жаль, не зуміла повністю відтворити атмосферу зустрічі президента Берута з дітьми, не зуміла «віддати» могутнього враження зустрічі». Прочитавши це речення, можна його негайно «віддати»: странсвомітувати.

* * *

Не так давно я писав на цих шановних сторінках, що діти денунціюють своїх власних батьків. Ця акція обіймає щораз ширші кола. Діти пишуть про батьків і про сусідів: «Думаємо, що будуть соромитися перед іншими і що вкінці посіпнать з доставою «норми» збіжжя чи картоплі». Нехай би батьки не поспішили з доставою «норми» збіжжя чи картоплі!

Однак нова «радянська» хованна йде ще далі, поширюючи донощицтво в самій клясі, на шкільній лавці. Учень має обов'язок донести вчителю про кожну провинку товаришів. Трапилося, що якийсь хлопчик, на ім'я Вітек, галасував під час лекції. Учителка висварила іншого хлопця, Генка. Справа розвивалася так: Генек публічно засудив вирок учительки у стінній газетці. Цей випадок дуже свіжий, описаний він у журналі «Свят млодих» з 7 січня

1932 р. Редакція відповідає тому довгоязику так: «Пригадай собі, Генку, четвертий пункт гарцерського закону: «Гарцер дбає за добрі висліди всієї класи». Чи Вітек дбає за висліди всієї класи? Ні, не тільки не дбає, але й відриває від науки інших... Треба було сказати вчительці, що це він перешкоджає на лекції... Вся кляса, а з нею й ти, не кажучи нічого, підтримували його лиху поведінку. А можна було скрикувати його в стінній газеті, дати йому ушімнення, а навіть і гостру догану на виробничій нараді. Напевно під таким впливом він став би добрим учнем і товаришем».

Це є «світ молодих»! «Радянська» хованна виробляє в малих дівчаків категорію почуття товарищескості й солідарності, справді невідому в світі старих. Справою чести за наших часів було взяти вину на себе замість зрадити товариша. А сьогодні треба негайно заденуціювати.

* * *

Учитель — верхи або в човні — відвідує школи на Фалькляндських островах, отже можливо, що з його праці користають і малі поляки. Якщо це так, тоді вони цілком певно не вчать ненависти. Радше вчать любити т. зв. ближнього і природу, хоч та природа мусить бути дуже непривітна, холодна, чужа. Напевно вчать теж і про Бога.

Учитель — фалькляндський кавалерист або весляр — не скаже тим малим полякам ані слова про

Польщу, бо сам про неї нічого не знає. Але ті малі шкраби, ті дітиська, та дрібнота має свої малі видання — убогі, якщо мова про зовнішню шату, бо не друковані, а розмножувані. Часом, у хвилину поганого гумору, ми були схильні вважати ті видання за макулатуру. Ще один «Чувай»? — питали ми, здвигаючи плечима. Якого біса стільки тих видавництв?

Мені здається, що ті видання служать справжній «хованні» або «системі національної педагогіі». Їх метою є «освіта нашої молоді», де б вона не знаходилася — чи в околицях рівника, чи недалеко південного полюса. Такий малий бобак довідується, що Польща — це велика річ. Велика і гарна. Вчиться нечувано простим і легким способом польської географії — з особливим підкресленням земель, відібраних нам Черчілем, Сталіном і Рузвельтом. Львів і Вільна стають для тих дітей чимось дорогим, близьким, власним. Читають уривки з Сенкевича, Пруса й Жеромського. Живучи тимчасово на землі, де не росте жадне дерево, вони довідується, що:

Росла калина з листом широким,
Над синім в гаю росла потоком...

Вчать не про Сталіна, Леніна, Берута, Рокосовського чи Держинського, а про Пілсудського. Напам'ять вміють віршич Поля: «Гарна наша Польща вся»...

Переклад І. В. М.

Вже вийшли з друку

Праці членів Церковно-Археологічної Комісії Апостольського Візитатора для Українців у Західній Європі:

1. Проф. д-р Олександр Оглоблин
„Московська Теорія III Риму в XVI-XVII стол.“
2. Проф. д-р Наталія Василенко-Полонська
„Теорія III Риму в Росії протягом XVIII та XIX сторіч“.
3. Проф. д-р Борис Крупницький
„Теорія III Риму і шляхом російської історіографії“.
4. Проф. Василь Гришко
„Історично-правне підґрунтя теорії III Риму“.

Замовляти в Видавництві „Молоде Життя“

МАТЕРІАЛИ З ІСТОРІЇ УПУ

Осип Є. Бойчук

Організаційне оформлення Пластового Руху

Звіт діловода організації
за час від квітня 1949 р. до жовтня 1953 р.

Насвітлення організаційних проблем СУП за звітний час містить у собі звіт голови ГПС. Тому в цьому звіті подано тільки факти.

I. Ліквідація пластового життя в Німеччині й Австрії

1. Першим краєм в організаційній структурі СУП, що був зліквідований внаслідок переселення, була Французька Смуга Німеччини. Постановою ГПС з 6. 5. 1950 зліквідовано КППровід у цій смузі, а її терен прилучено до американської смуги. Уповноважений ГПС пл. сен. Р. Маринович передав архіви й майно в повному порядку.

Британська смуга Німеччини відбула ще дня 20. 11. 1949 свій 5-ий Кр. Пл. З'їзд. Привних на ньому було вже всього 12 сеніорів і 2 представники ГПСтаршини. З уваги на близький уже виїзд як пл. провідників, так і молоді, З'їзд не обрав нових органів, а тільки ГПСтаршина — на пропозицію З'їзду — призначила своїм уповноваженим пл. сен. Володимира Шеховича, який мав діяти при допомозі дотогочасних членів КПСтаршини до часу їх виїзду. Пл. сен. В. Шехович був звільнений з свого посту 6. 6. 1950 з уваги на близький свій виїзд на Цейлон, а на його місце іменовано того ж дня пл. сен. Антона Шутку. Дня 20. 10. 1950 цей останній теж був звільнений і виїхав до ЗДА. Британська смуга з існуючими ще осередками: Гайденав, Ганновер, Зеедорф, Мунстер і Райне була того

дня прилучена до американської смуги.

В американській смузі Німеччини вибрана на Кр. Пл. З'їзді в Цуффенгаузені 16. 4. 1949 КПРада під головуванням пл. сен. Ярослава Рака і призначена нею того ж дня КПСтаршина весь час декомплетувалися внаслідок виїзді членів. Вже дня 15. 10. 1949 ці органи формально перестали діяти і того дня ГПСтаршина іменувала пл. сен. Ярослава Кришталовича своїм уповноваженим на цей терен. Як його співробітників затверджено: пл. сен. Юліяна Боднарука як Кр. Реф-та Пл-ів і пл. сен. Дарію Бойчук як Кр. Реф-тку Пл-ок. Дня 6. 6. 1950 був іменований Кр. Уповноваженим пл. сен. Ю. Боднарук, який остався рівночасно й Кр. Реф-том Пл-ів. Реферат Пл-ок задержала до 1. 4. 1952 пл. сен. Д. Бойчук. В січні 1952 Ю. Боднарук виїхав до Канади, а ГПСтаршина іменувала дня 31. 1. 1952 своїм уповноваженим уже на всю Німеччину пл. сен. Дам'яна Пеленського. Його співробітниками стали: пл. сен. Андрій Гарасовський як Кр. Реф. Пл-ів і ст. пл. Олена Деркач як Кр. Реф-тка Пл-ок.

Існування пластової організації в Німеччині оформлено в той спосіб, що дня 23. 3. 1952 засновано й потім зареєстровано в суді в Мюнхені Т-во «Союз Українських Пластунів». В день заснування обрано провід Т-ва в такому складі: голова — пл. сен. Дам'ян Пеленський, заступник голови — пл. сен. Андрій Гарасовський, діловод — пл. сен. прих. Володимир

Козак. До контрольної комісії обрано: пл. сен. Ярослав Сулиму і пл. сен. прих. Ірину Гарасовську.

Практично пл. життя в Німеччині зосереджується в столиці Баварії — Мюнхені. Тільки раз у рік зустрічається пл. молодь із різних дальших околиць в пл. таборах, які — з очевидним успіхом — влаштовуються КППроводом в околицях штатнберзького озера.

2. В Австрії обов'язки голови КПС виконував ще перед 4-им Заг. З'їздом пл. сен. Григор Бобків, а то разом із діловодством Кр. Кмданта Пластунів. В перших днях червня 1949 р. голова КПС пл. сен. Юліян Каменецький виїхав до ЗДА, а КП-Старшину очолював nadalше пл. сен. Г. Бобків. Супроти близького теж і його виїзду переорганізовано КПСтаршину дня 28. 5. 1949. Головство і пост Кр. Кмданта Пл-ів перебрав пл. сен. Богдан Чайківський, а на діловода господарки покликано ст. пл. Володимира Бакальца. Розв'язано Кр. Команду УПС, а провід Сеніорату доручено пл. сен. Любомирові Биликові. Дня 22. 9. 1949 КП-Старшина рішила фактично зліквідувати себе і запропонувала пл. сен. Любомира Білика на Уповноваженого ГПС на Австрію. Рівночасно запропоновано його співробітників в особах: ст. пл. скоб Володимир Бакалец, заступник Уповноваженого і в. о. секретаря, ст. пл. розв. Юрій Гірняк, референт господарки і ст. пл. розв. Михайло Ренуш, допоміжна сила в секретаріаті. ГП-Старшина затвердила цей КППровід 27. 11. 1949. При цьому договорено, що на випадок виїзду пл. сен. Л. Білика обов'язки Уповноваженого перебере автоматично ст. пл. скоб Володимир Бакалец. Однак цей останній виїхав до ЗДА ще перед пл. сен. Л. Біликом, так що пл. сен. Л. Білик, виїжджаючи з Австрії, передав свої обов'язки ст. пл. скобові Михайлові Василюкові, як в. о. Уповноваженого. Дня 6. 6. 1950 ГПСтаршина іменувала ст. пл. скоба Василя М. своїм Уповноваженим на Австрію. Однак уже з кінцем липня 1950 р. ст. пл. Василик одержав візу на виїзд до Аргентини і за згодою ГПСтаршини передав своє діловодство ст. пл. Михайлові Туркові. В

цей час на терені Австрії знаходилося тільки 45 пластунок і пластунів усіх урядів, порозкиданих по різних місцевостях. ГПСтаршина носилася з думкою зліквідувати вже Австрію, як окремих край. Тільки з уваги на близьке Джемборе 1951 р. оставлено ще в Австрії Провід і дня 6. 8. 1950 іменовано Кр. Уповноваженим ст. пл. Михайла Турка. Він діяв віддано на своєму становищі мимо незавидних місцевих обставин і щораз труднішого зв'язку з ГП-Старшиною, якої члени теж переїздили за океан. На початку 1942 р. стало очевидним, що правильна виховна діяльність серед горстки пл. молоді, розкиданої по всій Австрії, є неможлива. Постановою ГПС з 30. 5. 1952 р. знесено пост Кр. Уповноваженого в Австрії.

II. Організація пласту в країнах нового поселення

Про початок української еміграції з Німеччини й Австрії і віднову пл. організації на нових теренах було звітвано вже на попередньому З'їзді, — як про Пласт у Бельгії, Великій Британії, Італії, Новій Зеландії, Франції, Канаді, ЗДА, Аргентині, Бразилії, Венесуелі, Австралії, Тунісі. Про перші періоди Пласту в ЗДА й Канаді були поміщені вичерпні статті в «Пластовому Шляху» ч. 6, про інші країни вміщено там же короткі вістки. Тому в цьому звіті вистачить обмежитися до коротких відомостей про дальший розвиток і сьогоднішній організаційний стан країн.

1. Австралія. Кр. Уповноважений пл. сен. Роман Олесницький дібрав собі впродовж звітового періоду співробітників, яких ГПСтаршина затвердила 29. 8. 1950 р. в такому складі: пл. сен. Євген Гурко — секретар, пл. сен. Ярослав Андрухович — кр. реф. пл-ів і голова області Південної Австралії, пл. сен. Євгенія Андрухович — кр. реф-тка пл-ок, пл. сен. Мирослав Шевчик — референт господарки і пл. сен. Микола Осідач — голова області Вікторія. В склад цього КППроводу входив теж встановлений Булавою УПС крайових реф. УСП пл. сен. Ярослав Кужиль.

На першому КПЗ'їзді в Австралії 16-17. 4. 1951 р. обрано КПСтаршину під головуванням пл. сен. Романа Олесницького. Другий Кр. Пл. З'їзд в Австралії переобрав КПСтаршину, якої сьогоднішній склад є такий: голова пл. сен. Ераст Бурачинський, секретар — пл. сен. Любомир Білик, кр. кмданти пл-ів — ст. пл. скоб Ігор Гриневич, кр. реф-тка пл-ок — пл. сен. Ольга Фітьо, діловод організації — пл. сен. Віталій Турчик, діловод господарки — пл. сен. Тарас Грушевич. До складу КПС входить nadalше кр. реф. УПС пл. сен. Ярослав Кужиль.

Організація терену натрапляє на поважні труднощі з уваги на великі простори. Формально-правне становище організації не налагоджене. Намагання налагодити зв'язки з крайовою скавською асоціацією — мимо численних розмов і листувань — не дали успіхів.

2. Аргентина. Кр. Уповноважений ГПС пл. сен. Петро Гресько остається на своєму становищі формально до сьогодні. В останньому часі він виїхав з центру пл. життя в Буенос Айресе, передаючи провід краю своєму заступникові пл. сен. Павлові Климові. ГПСтаршина ще на початку 1952 р. доручила була скликати Кр. Пл. З'їзд в Аргентині обрати КПСтаршину, однак це не сталося досі через виїзд пл. сен. Греська, а потім через важку недугу його заступника пл. сен. П. Кліма.

Чотири пластові станиці в Аргентині є зареєстровані в крайовій католицькій скавській асоціації. Пл. сен. Гресько пояснив цей крок як konieczність з уваги на зобов'язуючі державні закони. За отриманими відомостями пластова діяльність у країні не знає обмежень, а відбувається за традиційними пластовими зразками. Труднощі з боку православної членства з уваги на католицьку патронуючу організацію немає.

3. Бельгія. В країні живе тільки декілька старших пластунів-студентів лювєнського університету. Дня 31. 5. 1952 ГПС знесла пост Кр. Уповноваженого в Бельгії, який до того часу обіймав ст. пл. Богдан Ковальюк.

4. Бразилія. ГПСтаршина звільнила 24. 4. 1951 з посту Уповноваженої пл. сен. Марію Мудрик, яка виїхала до Канади. Обов'язки Уповноваженого виконував до червня 1953 р. пл. сен. Михайло Гаврилович. З його виїздом до Канади ці обов'язки виконує ст. пл. Р. Воднарчук.

Пласт у Бразилії діє як Секція Т-ва Прихильників Української Культури за внутрішнім правильним, затвердженим ГПСтаршиною і Головною Управою Т-ва. Кількість пл. молоді мала.

5. Великобританія. 31. 5. 1952 р. звільнено з посту Уповноваженої пл. сен. Цюгу Паліїв, яка переїхала до Канади, а на її місце встановлено того ж дня пл. сен. Анну Герасимович.

Пласт у Великобританії діє під назвою «Клюб Виховних Осель Молоді». Клуб має свою власну управу, головою якої є тепер ст. пл. Олесь Марченко, а Уповноважена ГПС є опікункою Клубу. Пластових Осередків 6.

6. Венесуела. Започаткована в половині 1949 р. пластова діяльність під проводом Уповноваженого пл. сен. Сергія Заполєнка припинилася під кінець 1950 р. через невідрадіні громадсько-політичні відносини серед нашої еміграції в країні. В 1953 р. Уповноважений звітував про можливість відновлення пл. діяльності, однак дальших вісток бракує.

Крайова скавська асоціація погодилася на дію української організації під проводом нашого Уповноваженого.

7. Канада. Перший Кр. Пл. З'їзд у Канаді відбувся в днях 1-2. 9. 1951 р. В час З'їзду КППровід діяв у такому складі: Уповноважений ГПС — пл. сен. Володимир Івашко, в. о. голови КППроводу — пл. сен. Омелян Тарнавський, в. о. писаря — пл. сен. Іван Лещин, кр. реф. пл-ів — пл. сен. Дмитро Штундер, кр. реф-ка пл-ок — пл. сен. Марія Комісар, в. о. референта господарки — пл. сен. Роман Файгель, кр. реф. УПС — пл. сен. Михайло Наконечний.

На першому Кр. З'їзді обрано такі керівні органи: І. КІРада: голова — пл. сен. Ярема Весоловський, члени: пл. сеніори Петро Веприк, Роман Го-

лод, Марія Зелена, о. Володимир Івашко, Марія Комісар, Олександр Матла, Марія Мудрик, Юрій П'ясецький, Андрій Харак, о. Дмитро Шевчук, Петро Шкурат і старші пластуни (-нки): Анна Артим'юк, Зенон Гаврилюк, Микола Світуха, Іван Стадник; заступники: ст. пл. Люба Василів, Адриан Дзерович, Христина Паліїв, Богдан Пендзей, Богдан Турченко. II. Перевірна Комісія: пл. сеніори Тоня Горохович, Андрій Козак, Володимир Комісар, Василь Максимець і ст. пл. Ярослав Соколик; заступники: старші пластуни (-нки): Ярослав Вазюк і Оксана Бризгун. КППРада покликкала КПСтаршину в складі: голова — пл. сен. Омелян Тарнавський, заст. голови — пл. сен. Іван Лещинин, секретар — пл. сен. Іван Гела, кр. кмданта пл-нок — ст. пл. Ліда Палій, кр. кмданта пл-ів — ст. пл. скоб. Микола Плав'юк, діловод господарки — пл. сен. Роман Файгель. До КПС входив надаліше кр. реф. УПС пл. сен. Михайло Наконечний.

Зі змінами на становищі секретаря і діловода господарки КПСтаршина діяла до дня 6. 10. 1953 р., коли на другому Кр. Пл. З'їзді обрано новий склад КПСтаршини (при зміні статуту не впроваджено вже КППРади): голова — пл. сен. Цюпа Паліїв, заст. голови — пл. сен. Омелян Тарнавський, секретар — пл. сен. Олена Борис, кр. кмданта пл-ів пл. сен. Роман Копач, кр. реф-тка пл-ок — пл. сен. Тоня Горохович, діловод інф. і видань — ст. пл. Орест Павлів і діловод господарства член-приятель інж. Ярослав Гарасевич. Про зміну на становищі кр. реф-та УПС йде листування між КПСтаршиною і Головною Булавою УПС.

До цього часу Пласт у Канаді діяв без реєстрації в державних чинників на основі свободного права творити Т-ва, яке зобов'язує в Канаді. Вліті 1953 р. внесено до затвердження статуту Пласту в Канаді.

8. Німеччина. Стан, з'ясований у розділі про «ліквідацію», зостався без змін.

9. З'єдинені Держави Північної Америки. Уповноважений КПС пл. сен. Євген Кульчицький діяв до першого Кр. Пл. З'їзду в ЗДА, що відбув-

ся в днях 14-15. 4. 1951. На цьому З'їзді обрано КППРаду в складі: голова — пл. сен. Юрій Старосольський і члени: пл. сеніори Іван Близнак, Ярослав Вайдунік, Рома Дзюбинська, Іларіон Домбчевський, Тарас Дурбак, Петро Ісаїв, Роман Клос, Зенон Корчинський, Ганна Коренець, Ірина Любчак, Володимир Масюк, Ярослав Падох (він зрікся членства в ГПРаді 4. 8. 51 р. і на його місце увійшла ст. пл. Софія Кандюк), Ярослав Рак, Мирослав Раковський, Богдан Салабан, Іван Скочилас, Володимир Дармохвал і старші пластуни (-нки): Оксана Бережницька, Наталія Білосзор, Неоніля Мерена, Дмитро Пілецький, Юрій Ференцевич, Леся Храплива, Тереза Шарко, Володимир Бакалець.

Дня 15. 4. 1951 КППРада призначила КПСтаршину в складі: голова — пл. сен. Євген Кульчицький, 1-ий заст. голови — пл. сен. Григор Бобків, 2-ий заст. голови — пл. сен. Фалина Любінецька, секретар — пл. сен. Андронік Копистянський, діловод господарки — пл. сен. Степан Щуровський, діловод організації — пл. сен. Антін Шутка, кр. кмданта пл-ів — пл. сен. Олександр Бережницький, кр. кмданта пластунок — необсаджено.

Від дня встановлення до другого Кр. Пл. З'їзду 5—6. 12. 1953 р. відбулися такі зміни в складі КПС:

Голова пл. сен. Євген Кульчицький отримав відпустку від дня 15. 5. 1951 р., а з днем 16. 11. 1951 був звільнений з головства КППРадою. В часі від 15. 5. до 25. 8. 1951 р. обов'язки голови виконує пл. сен. Фалина Любінецька, а від того часу до 19. 9. 1953 — пл. сен. Григор Бобків. Від 19. 9. 53 р. головою був пл. сен. Мирослав Раковський. Першим заступником голови був до 16. 10. 1952 р. пл. сен. Григор Бобків, до 19. 9. 1953 — пл. сен. Мирослав Раковський, а потім пл. сен. Тарас Дурбак. — Другий заст. голови: до 19. 9. 1953 — пл. сен. Фалина Любінецька, далі пл. сен. Олена Кузьмович. — Кр. Кмданта Пластунів — до 19. 9. 1953 пл. сен. Олександр Бережницький, далі пл. сен. Тарас Дурбак. Кр. Кмданта Пл-ок була призначена

КППРадою дня 26. 6. 1951 р. в особі пл. сен. Олени Кузьмович, яка діяла до другого Кр. Пл. З'їзду без перерви. Секретар пл. сен. Андронік Копистянський не обняв обов'язків, що КППРада прийняла до відома дня 26. 6. 1951 р. Обов'язки секретаря виконував до 30. 6. 51 р. пл. сен. Антін Шутка. Від того часу секретарські обов'язки виконував урядовець КПС пл. сен. Іван Лотоцький. Секретарем був призначений пл. сен. Михайло Сениця. Діловодство організації по виїзді з Дітройту пл. сен. Антона Шутки було необсаджено до червня 1952 р., коли призначено цим діловодом пл. сен. Іларіона Домбчевського, який провадив це діловодство до 2-го Кр. З'їзду. Лише діловодство господарки спочивало в одних руках, а то пл. сен. Григора Бобкова майже весь час поміж З'їздами. Пл. сен. Степан Щуровський не перейняв обов'язків діловода господарки, тільки провадив в цьому діловодстві справи членських внесків. Діловод інформації й видань пл. сен. Юрій Федорович зрезигнував зі своїх обов'язків уліті 1952 р.

Восени 1953 р. рішення перенести осідок КПС з Дітройту до Нью-Йорку, і КППРада призначила 19. 9. 1953 р. такий новий її склад: голова — пл. сен. Мирослав Раковський, 1-ий заст. голови і кр. кмданта пл-ів — пл. сен. Тарас Дурбак, 2-ий заст. голови і кр. кмданта пл-ок — пл. сен. Олена Кузьмович, секретар — ст. пл. Василь Мочула; діловодом господарки залишився пл. сен. Григор Бобків, а діловодом організації — пл. сен. Іларіон Домбчевський. До КПС входив кр. реф. УПС пл. сен. Роман Клос. Без діловодств покликано до КПС пл. сеніорів Ярослава Падоху, Андроніка Копистянського, Ярослава Рубля і ст. пл. Лева Добрянського.

На другому Кр. Пл. З'їзді в днях 5—6. 12. 1953 р. в Нью-Йорку обрано нові органи, а саме:

1) КППРаду в складі: голова — пл. сен. Володимир Масюк, члени: пл. сеніори Григор Бобків, Дарія Бойчук, Ірина Кравців, Зенон Корчинський, Олександр Бережницький і ст. пл. скоб Юрій Ференцевич;

заступники: ст. пл. Леся Храплива і пл. сен. Андронік Копистянський.

2) КПСтаршину в складі: голова — пл. сен. Мирослав Раковський, 1-ий заст. голови і Кр. Кмданта Пл-ів пл. сен. Тарас Дурбак, 2-ий заступни голови і Кр. Кмданта Пл-ок — пл. сен. Олена Кузьмович, секретар — ст. пл. Василь Мочула, діловод організації — ст. пл. Лев Добрянський, діловод господарки — пл. сен. Іван Скочилас, діловод інформації й видань — ст. пл. Леся Храплива, член КПС — пл. сен. Ярослав Рубель. На Кр. Референта УПС запропоновано пл. сен. Романа Скождополя.

3) Крайову Раду Чести в складі: пл. сен. Юліян Каменецький, Ярослав Рак і Антін Артимович, заступники — ст. пл. Катя Довбенко і Ярослав Терлецький.

10. Франція. Уповноважений КПС на Францію ред. Іван Попович був звільнений КПСтаршиною з його обов'язків дня 27. 9. 1949. Того ж дня був призначений в. о. Уповноважений ст. пл. В'ячеслав Вишневський. Він залишився на тому становищі до сьогодні. Однак пластова діяльність у цій країні не ведеться зовсім. КПС мала надію на оживлення пл. життя з хвилиною приїзду туди визначних членів Пласту на переломі 1951—52 рр. Однак спроби оживити пл. життя не вийшли поза одні сходи.

11. Туніс. З днем 10. листопада 1953 р. перестала існувати одинока Пластова Група в цій країні, а тим самим закінчив свою діяльність Союз Українських пластунів у Тунісі. Українська колонія в Бен Метір викінчила праці, задля яких була спроваджена, і роз'їждиться по світу. Пластова Група в Бен Метір завжди уважала своє існування «африканською зупинкою». Від початку до кінця очолював Пласт у Тунісі Уповноважений КПС пл. сен. Володимир Савчак. Він повинен при кінці грудня 1953 р. бути вже в ЗДА. Звітний період був часом ступневого маління членства, яке покидало країну. На закінчення діяльності і на пам'ятку існування Українського Пласту в Африці посвячено прапор СУП у Тунісі. Пласт діяв на власних статутах, затвер-

джених адміністраційною владою, як СКАВТСЬКА організація.

12. **Нова Зеландія** не має спромоги оживити діяльності з причини невеликого числа членів.

Впродовж звітового періоду скристалізувався вже образ крайових пл. організацій у світі: найчисленніші організації постали в ЗДА, Канаді

й Австралії. Пласт у Німеччині, Великій Британії й Аргентині має вигляди закріпитися і вести теж і в майбутньому діяльність. Дуже слабо жевріє пл. життя в Бельгії й Бразилії. Завмерло зовсім у Венесуелі, не розвинулося з причини браку членства в Новій Зеландії. Через переселення зліквідовано пл. діяльність в Австрії й Тунісі. Франція жде свого «пробудителя».

Атанас Мілянчи

З В І Т діловода зв'язків ГПСтаршини

за час від 16. 7. 1950 до 15. 12. 1953 року

Заввага. Нижче вживаємо таких скорочень:

КСАЕ — Конференція Скавтових Асоціацій в Екзилі;
МКСР — Міжнародна Конференція Скавтового Руху;
МСК — Міжнародній Скавтовий Комітет (орган МКСР);
МСБ — Міжнародне Скавтове Бюро (вик. орган МКСР і МСК)

1. Загальна характеристика

Впродовж останніх 5-ти років Пласт не то що не втратив позицій у міжнародних взаєминах, як це видавалося правдоподібним з хвилиною розв'язання ДП-Відділу МСБюра в червні 1950 р., але навпаки: затримав свою повну суверенність і вибився на чоло у змаганнях за належні права екзильних скавтів та грає в цих змаганнях провідну роль.

Наше «вірую» оправдало себе в житті, і на ньому побудовані наші пластові організації в світі. Одночасно — і в згоді з нашим «вірую» — ми вели зовнішню дію для наладнання зв'язків Пласту зі скавтингом. Ми висунули реальний плян дії і тактики в борбі за вдержання суверенності всіх екзильних скавтських організацій та поповнення їх

рядів молоддю, що родилася вже за кордонами батьківщини. Це поповнення у висліді мало б довести до створення й закріплення скавтових груп, члени яких, діючи вже як громадяни прибраних батьківщин, тримали б духовий зв'язок із країнами походження. Наш плян, дарма, що ще не розгортаний в цілості, — добув признання інших екзильних скавтських організацій і у висліді довів до створення КОНФЕРЕНЦІЇ СКАВТОВИХ АСОЦІАЦІЙ В ЕКЗИЛІ. З позиції активного члена цієї конференції Пласт бореться, з одного боку, за формальне визнання його разом з іншими скавтськими екзильними організаціями і за членство в МКСР, а з другого боку, співпрацюючи з тими ж організаціями, перестав бути в країнах поселення виключним предметом атаківання з боку монопольних крайових скавтських асоціацій.

2. Конференція

Скавтових Організацій в Екзилі
Початок організації екзильних скавтів датується з'їздом членів Дорадчого Комітету шефа ДП-Відділу МСБ п. Джана Монне, на якому з'їзді за відомом п. Монне відділено Дорадчий Комітет від приготовано-

го до ліквідації ДП-Відділу і усамоствійнено його як Дорадчий Комітет ДП Скавтів. Це діялося 6. 6. 1950 р. Впродовж червня 1950 р. відбуто ще два засідання Комітету, на яких намічено плян праці для Німеччини і другий, властивий, поза нею. Плян діяльності в Німеччині не був зреалізований з причини скорого візду членів Комітету. Натомість діяльність Комітету відновлено в ЗДА скликанням З'їзду представників екзильних скавтських організацій 12. травня 1951 р. в Нью-Йорку. На цьому З'їзді шість національних скавтських організацій в екзилі відірвалося зовсім від ДП-умовин і перемінило Дорадчий Комітет у союз, що його названо Конференцією Скавтових Рухів з країн з-поза залізної заслони. Ця конференція виготовила петицію в справі прийняття до МКСР. Ця петиція не була розглядана Зборами МКСР в серпні 1951 р. в Австрії. Полк. Вилсон пояснив, що письмо прийшло пізно, вже тоді, як порядок нарад Конференції був устійнений а поза тим питання ДП-скавтів було вирішено ХІ МКСКонференцією в Муасоні в 1947 р. і від того часу нічого такого не зайшло, щоб треба було змінити винесені тоді постанови.

Таке становище МСБюра до того знеохотила учасників КСАЕ, зокрема її секретарят, що діяльність Конференції майже завмерла до половини 1952 р. Щойно в липні 1952 р. — при нагоді курсу для скавтерів у Філадельфії — зійшовся секретарят КСАЕ і рішив скликати З'їзд КСАЕ. Цей З'їзд відбувся з великим успіхом 7. 12. 1952 р. в Нью-Йорку в домівці Пласту. Заступлено було 9 національних скавтських організацій (білоруси, естонці, литовці, лотиші, мадяри, поляки, росіяни, українці, югослави); чехи прислали обширне оправдання. Поляки, що були приванні перший раз, брали участь у ролі обсерваторів, але брали дуже живу участь у нарадах. На З'їзді схвалено й підписано нову петицію до МКСР в справі членства екзильних скавтів. Хоч і ця петиція не була розглянена на черговому З'їзді МКСР вліті 1953 р. в Ліхтенштайні, однак справа була дискутована і Конференція висловила при-

віт скавтерам і скавтам в екзилі. Провід Конференції змінється (чергується за абеткою). Тепер головою секретаріату є маляр Г. Боднар.

При відповідному поставлені діяльності КСАЕ вона може відіграти дуже поважну роль у житті всіх екзильних скавтських організацій, в тому і Пласту.

3. **Скавтинг і наші з ним взаємини**
Світовий скавтинг, зорганізований в МКСР з її органами МКС і МСБ, від свого заснування в 1922 р. держиться послідовно засади, що членом МКСР може бути тільки скавтська організація ДЕРЖАВИ, а не НАРОДУ в чужій державі. Малі війнячки — як от відносно вірмен і росіян — тільки потвержували це правило. Таке становище відбивалося в давніших роках тільки на деяких народах, позбавлених власної держави, наприклад, на нас. Однак новіші часи, зокрема по другій світовій війні, принесли такі великі зміни в політичному положенні численних народів Європи й Азії, що дальше стосування державного принципу щодо членства в МКСР поставило світовий скавтинг в дуже трудне становище. З втратою політичної самостійності багатьох народів, які впали жертвою більшовизму, скавтські організації тих країн автоматично втратили членство в МКСР. Таким чином основна ідея скавтового братерства була поважно захитана. Сьогодні поминається мовчки основне завдання скавта «бути вірним батьківщині», а висунено мінімальну програму міжнародного скавтського руху, яка фактично зводиться до завдання: зробити юнака щасливим, зокрема через зустрічі і відвідини чужих країн. Щастя юнака може й повинно бути досягнене передусім коштом національної асиміляції, якщо скавт утратив свою батьківщину, окуповану ворогом, і знайшовся в чужій країні. Ця політика опортунізму на довшу мету мусить позбавити ідейної сили скавтські організації, і це послаблення можна вже виразно обсервувати (прим., голоси на тлі порівняння Джемборе 1951 р. і З'їзд комуністичної молоді в Берліні, які відбувалися рівночасно).

На цьому тлі ясно зарисовуються

завдання й можливості екзильних скавтських організацій. Їхні члени знають комунізм і його діяння з автопси, і пасивне становище скавтового інтернаціоналу примушує їх посилено звертати увагу, що найвищий час змінити пасивне «Бог і Батьківщина» на активне «За Бога і Батьківщину». Бо тільки активна протидія може спасти молодь від заливу зла. Шлях до зрозуміння цієї істини ще далекий, однак проблиски такого розуміння можна вже обсервувати хоч би на останній Конференції в Ліхтенштайні. Діється це у великій мірі завдяки організованим заходам екзильних скавтських організацій, згуртованих в КСАЕ, і треба вірити, що вслід за цим зрозумінням піде теж і зміна до скавтових рухів — сьогодні в екзилі, а завтра у своїх власних країнах.

Взаємини Пласту зі світовим скавтингом йдуть двома дорогами: посередньо через КСАЕ — про що була мова вище — і безпосередньо. Безпосередній зв'язок зводився в звітному часі до листування діловода зв'язків ГПС з МСБ в Лондоні. Діловод зв'язків ГПС є зголошений і визнаний МСБюром як неофіційний зв'язковий Головної Квартири Української Скавтової Організації в Екзилі. Полемічні нотки листування з рр. 1950—51 перекинено зовсім на терен КСАЕ, а осталося тільки ділове (замовлення брошур, журналу і т. і.) та чемностеве (святочні побажання, поздоровлення, гратуляції) листування. Діловод зв'язку підписується як «Український Зв'язковий Скавтер»; відповіді дістає адресовані тільки на своє прізвище. Тільки у відповіді на різдвяні пообажання в 1952 р. перший раз згадано: «Нехай 1953-ий рік принесе Вам і Вашим братам-скавтам з Української Асоціації багато щастя і доброго скавтування»...

4. Інші зв'язки

ГПС старшина співдіяла у зв'язках крайових пластових організацій на терені Північної Америки з іншими українськими молодечими організаціями. Пласт у ЗДА й Канаді приступив до РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ,

і відпоручних ГПС старшини брав участь у двох конвенціях, які відбулися для заснування цієї Ради Молоді.

5. Співробітники

В діловодстві зв'язку ГПС співпрацювали такі особи:

1. Пл. сен. Атанас Мілянчик: весь звітний період діяв по внутрішній лінії як діловод зв'язку ГПС, а по зовнішній — як Міжнародній Комісар Української Скавтової Асоціації в Екзилі. Від 2. 9. до 7. 12. 1952 р. був тимчасовим секретарем КСАЕ та організував другий З'їзд цієї конференції 7. 12. 52 р. В квітні 1953 р. перебрав на себе редагування першого числа бюлетеня КСАЕ — квартальника «Семпер Вігілянт».

2. Пл. сен. Ярослав Гладкий — член української делегації на З'їзді КСАЕ в травні 1951 і в грудні 1952 р. На першому З'їзді був обраний секретарем Конференції з обов'язками головного секретаря. Дня 27. 7. 1952 р. зрезигнував з участі в секретаріаті КСАЕ, пропонуючи кооптувати на своє місце А. Мілянчика. Був провідником групи українських скавтерів на дводневній вишкільній курсі у Філядельфії 26—27. 7. 1952 р. Брав участь у другому Пленумі КСАЕ в грудні 1952 р.

3. Зенон Корчинський, пл. сен.,

4. Роман Рогожа, пл. сен., — були членами української делегації на Пленумах КСАЕ — перший на обох, другий тільки на останньому.

5. Ст. пл. Богдан Гаврилишин в Торонто, Канада — тримає неофіційний зв'язок з провідними кругами Канадійської Скавтової Асоціації.

6. Пл. сен. Роман Драган, Сідней, Австралія — перебрав обов'язки зв'язкового для міжнародних зв'язків на Австралію.

7. Пл. сен. Зиновій Томків — помагав у взаєминах зі скавтами в Ліхтенштайні.

8. Пл. сен. Осип Е. Бойчук — брав участь у вишкільному курсі і зустрічі з американськими скавтерами у Філядельфії 26—27. 7. 52 р. і брав участь як представник ГПС на двох конвенціях для заснування Ради Української Молоді Північної Америки.

Яро Гладкий

З В І Т Головного Команданта Пластунів

за час від 15. 4. 1949 до 31. 12. 1952 року

З'їзд СУП в Цуффенгаузені в квітні 1949 р. завершив остаточно діяльність ГКП та його Головної Булави на терені Європи. В той час дуже велика частина пластової молоді й пластових виховників виїжджала з Німеччини та Австрії до дальших країн поселення, а теж і ГКП-ів та його Булава приготувалась до виїзду.

Період від З'їзду до наради в Кіфферсфельден був в дійсності ліквідацією осідку Булави ГКП-ів на терені Німеччини.

Як перший із Булави переїхав на терен ЗДА пл. сен. О. Бережницький, гол. реф. УПЮ в травні 1949 р. Депо пізніше, у вересні цього ж року переїхав туди ж Г. К. П-ів, і в січні 1951 р. переїхав теж до ЗДА пл. сен. Т. Самотулка, гол. реф. УПН.

Для повної ліквідації діяльності ГКП-ів на терені Німеччини АОП, бо це діловодство було пов'язане з діловодством ККП-ів, покликано т. зв. «Ліквідаційне Звено» в складі:

пл. сен. Осипа Бойчука, діл. орг. ГПС, пл. сен. О. Боднарука, ново-го ККП-ів на Німеччину АОП, і секретаря Гол. Булави Пластунів ст. пл. скоба Ігора Гриневича.

Зв'язок із ДП-Дівижин перейняв від ГКП-ів пл. сен. А. Мілянчик, діл. міжн. зв'язків ГПС.

Діяльність «Ліквідаційного Звена» закінчилася в квітні 1950 р.

У дальшій діяльності ГКП-ів і члени Головної Булави Пластунів були в'язані ухвалами З'їзду в Цуффенгаузені та наради в Кіфферсфельден.

У новому періоді діяльності перед ГКП-ів і членами його Булави станули такі питання:

- включити пластову молодь з теренів Німеччини та Австрії у нові пластові устроєві форми, що поставали на нових місцях поселення,
- запобігти перерві у пластовій виховній праці,
- доповнити склад Головної Булави,
- передати деякі компетенції у виховній діяльності з терену Головної Булави відповідним діловодам Крайових Проводів,
- обстоювати ідейну та устроєву інтегральність та незалежність виховних уладів від позапластових чинників,
- постачати пластовій молоді і пластовим провідникам виховні матеріали.

Очевидно, що розв'язка цих питань не була виключно в компетенціях ГКП-ів і членів його Булави, але теж залежала у великій мірі від інших членів ГПС та крайових проводів.

Щоб усунувати включення пластової молоді, що переїздила до нових місць поселення, у нові устроєві пластові форми, ГКП-ів виготовив і помістив у «Вістях Булави» з травня 1949 року окреме доручення в цій справі. В цьому дорученні подано все, що було найважливіше для справного поладнання цієї справи.

В загальному пластова молодь і пластові виховники пристосувалися до вимог цього доручення в дуже великій мірі. Найменше застосовано ту точку, де говорено про потребу придбати перед від'їздом пластову

виховну літературу та інші видання, потрібні для ведення пластової виховної праці у нових умовах. На терені Німеччини в той час було ще досить основних пластових видань, але на теренах нових поселень їх не вистачало, а через це пізніше витворилися поважні труднощі в роздобуванні пластової літератури.

Уважаючи, що мірою поступу у виховній праці є добування пластових проб, і щоб запобігти перерві у пластовій праці, ГКП-ів видав окреме доручення у цій справі у «Вістях Булави» з липня 1949 р. В основному не було поважнішої перерви у веденні виховної праці. Вказано багато ініціативи як по стороні молоді, так і пластових виховників, щоб виховну справу негайно налагоджувати на нових місцях поселення або негайно включитися, де така праця була налагоджена вже давніше.

Це передусім відноситься до пластового новацтва та юнацтва.

Також на терені старшого пластуництва занотовано поважну перерву в праці над собою по лінії вимог старшопластунського правильника. Як з одної сторони слід признати, що старше пластуництво заангажувало себе у великій мірі при налагодженні виховної праці поміж новацтвом і юнацтвом, то все ж таки воно само закинуло працю над собою по лінії вимог правильника УСП; зокрема ГР УСП в різний спосіб і в різних часах робили заходи безпосередньо й посередньо, щоб цьому станові запобігти, але успіх був невеликий. Не тільки у Вістях Булави ГКП-ів, але теж і в листуванні ГР УСП, і в безпосередніх розмовах із крайовими діловодцями на різних ступнях порушувало потребу активізувати старше пластуництво по лінії праці над собою згідно з вимогами старшопластунського правильника, але пізніше не переводжено в життя узгіднень, що відносилися до тих справ.

Для упорядкування деяких виховних та устроєвих недомогань ГКП-ів уповажнив ККП-ів і КРеф. П-ів у 1951 році покликати до життя Кошові Ради Чести, щоб вони

перевели основну контролю діяльності та устрою на своїх теренах. Ця акція затягнулася в терені на час, багато довший, як це упляновано, а через це не вдалося на час схопити всіх неправильностей.

Важка ситуація витворилася у звітному часі на терені Булави ГКП-ів. Ця трудність виринула наперед на терені старшопластунським, коли учасники 3-го З'їзду УСП в Цуффенгаузені в 1949 році не погодилася поміж собою відносно складу ГР УСП.

Восени 1950 року ГКП-ів узгіднив з Референтом Пластунів на терені ЗДА, що він покличе до життя форму старшопластунського проводу на терені ЗДА, щоб пізніше з цієї бази перейти на ширший відтинок старшого пластуництва. Це дало початок комісії УСП, а пізніше Крайовому Референтові УСП в ЗДА. Але первісний плян передати цьому Референтові компетенції ГР УСП мусів відпасти, бо його діяльність не розвивалася у потрібному масштабі. Рівнобіжно до цієї акції ГКП-ів покликав в квітні 1951 року на пост ГР УСП ст. пл. скоба Я. Терлецького, що перебував на терені Німеччини. Йому вдалося оживити ГР УСП на короткий час, але з приїздом до ЗДА на початку 1952 року він зрезигнував із свого посту. Дальша акція розбилася у відмовах кандидатів намічених на цей пост.

Подібно пл. сен. О. Бережницький, що був Крайовим Референтом Пластунів, а від 1951 року Крайовим Командантом Пластунів в ЗДА, не міг віддатися ще додатковому діловодству ГР УСП, а через те вніс резигнацію з діловодства ГР УШО та уступив з нього на початку 1952 року. Підшукування його заступника на цьому пості закінчилося на відмові кандидата. Силою обставин ці два діловодства опинилися в Канцелярії ГКП-ів. З ГР УШО були активні тільки діловоди морського й летунського пластування.

Причини цих труднощів, — принайменше, коли їх не можна було поладнати з бази ГКП-ів, слід дошукуватись у слідуючому:

а) хоч головні референти несуть дуже велику частину праці, проте вони не мають ніяких прав в обличчі Статуту СШП, а через те їх авторитет у терені не знаходив належного послуху,

б) технічні труднощі, зв'язані з браком фондів на повне виконання прийнятих на себе обов'язків,

в) дуже мала підтримка плянів, порад, доручень і напрямних, виготовлених головними референтами, з сторони крайових проводів.

В цьому періоді була теж велика потреба на діловодів в рамках поодиноких країн, а через те не все було вказаним вилловлювати працівників з важних діловодств у терені.

Коли на новому місці поселення стрінулися пластуни й пластові виховники, що перед тим були в різних пластових частинах, Кошах Пластунів, а навіть країнах, то самозрозуміло не тільки зарисувалися нові методи та підхід до виховної праці, але теж різна оцінка того, що треба в першу чергу робити. Звичайно, не йшлося так дуже про зміст праці, як радше про компетенції, що хто має робити. Такі компетенційні спори були не тільки в терені, але теж і між тереном і членами Булави ГКП-ів. Головно йшлося про те, щоб деякі компетенції діловодів ГВ передати відповідним діловодам на ступні країв. Це зарисувалося ще сильніше, коли деякі країни закріпили та оформили свої пластові організації.

Це передання компетенцій охоплювало в першу чергу право засновувати та затверджувати пластові частини й пластові проби, відбувати з'їзди уладів, прим., УСП в крайових рамках, організувати пластові табори тощо. Приблизно в половині 1952 року зарисувалося така границя для Головної Булави:

а) виготовляти виховні матеріали,

б) переводити вишкіл виховників.

Це переливання компетенцій не все відбувалося без дискусій та зударів поміж тими, що передавали, і тими, що переймали ці компетенції. Це було самозрозуміле, бо, з одної сторони, це було виявом здорової амбіції нових осіб, що піднялися певних обов'язків у нових обстави-

нах, а, з другої сторони, це було виявом зберігання інтегральності головних діловодств, що на випадок неуспіхів в поодиноких краях треба було тим діловодствам безпосередньо встрявати у поодинокі справи.

Одною з найважливіших діянок, що лежала в той час перед ГКП-ів та членами його Булави, було **вдержати ідейну та устроєву незалежність виховних уладів пластунів від позапластових чинників**. Хоч завдання лежало теж і на інших членах ГПС, проте з уваги на питомі обставини цієї справи вирішним тут було становище Булави Пластунів та пластової молоді. На щастя, загаль справ, що в тій діяльності могли бути спірні, устійнено шляхом нарад і дискусій як внутрі пластової організації, так і поза нею.

Устроєво Улад Пластунів на терені Німеччини та Австрії до 1949 року мав характер масового скупчення в рамках новацьких Гнізд, юнацьких і старшопластунських Куренів та великих ОП УПС. Протиню, починаючи від 1950 року, в місцях нового поселення велика частина молоді, а передусім юнацької та старшопластунської, гуртувалася у Гуртках та Стежах з великою кількістю пластунів значного віддалення. В деяких країнах постало дуже некорисне відношення поміж молоддю, згуртованою в Куренях і Гніздах, і молоддю, згуртованою в Гуртках і Роях (самостійних). Це розпорошення вимагало куди більшої кількості пластових виховників, ніж це було на терені Німеччини чи Австрії.

Період дальшої еміграції випав теж на час, коли зроблено деякі узагальнюючі підсумки відносно устрою і діяльності всіх трьох виховних уладів пластунів.

Це виявилось в новацтві передусім у підкресленні принципу ігрового комплексу у методі новацької роботи, а в юнацтві — потребу по ділу юнацтва на дві вузкі вікові групи з окремим методичним та програмовим підходом. На терені старшопластунським дійшло до скупчення більшої кількості старших пластунів із ступнем скоба, а через це природно назріла потреба реалі-

заці діяльностевої частини Правильника УСР. Але ще більше на терені старшого пластуна зарисувалися в той час нові чинники: масова участь у студіях, високий відсоток старших пластунів, покликаних до військової служби, невідклична потреба поставити себе до виховної праці для новацтва й юнацтва, і вкінці життєва конечність заробіткової праці.

Незалежно від цього виринула потреба з'ясувати цілий ряд виховних питань що з'являлися на нових теренах.

Очевидно, що для скоплення та поширення загалу проблем серед усіх заінтересованих було б потреба поважнішої видавничої бази на терені Головної Булави.

Щоб узгіднити взаємовідношення поміж виховниками в поодиноких країнах і членами Головної Булави, ГКП-ів розпочав даліше видавання «Вістей Булави» у 1951 році. У п'ятьох числах подано все те, що було найважніше для того періоду.

Труднощі в праці Булави в 1952 році спонукали ГКП-ів залишити даліше видавання «Вістей Булави». Незалежно від цього Головний Реферат Уладу Пластових Новаків продовжував видавати свій орган для зв'язку й вишколу новацьких упорядників — «Вогонь Орлиної Ради». При кінці 1951 року ГКП-ів піднявся продовжувати видавання журналу «Молоде Життя», що пізніше появилось у потрійному вигляді: «Молоде Життя» — для юнаків. «Готуйсь» — для новаків і «Краса й сила» — для старшого пластуна. Акція видавання «Молодого Життя» — редагування, поширення й кольпортаж — стрінула дуже важні перешкоди, що їх не розв'язано ані на терені Головних Булав, ані на терені поодиноких країн. Булави, непричетні до тієї справи

продовж довгих років, підійшли до неї неприготовані і не зуміли перебороти труднощів. Терен поставився до «Молодого Життя» з найбільшою обоятністю та незрозумінням. Коли все ж таки змонтовано редакційні колеції та найдено поважну піддержку в друкарні, широкий загал не відгукнувся ані статтями, ані матеріальною піддержкою.

З цього періоду є дуже важлива наука, що виховні Булави не сміють ніколи виеліміновувати себе з видавничої акції, передусім пластової преси, бо тільки на базі глибокого досвіду Булав у цій справі можна буде її налагодити. Труднощі цієї справи були такої натури, що тільки біжучий Загальний З'їзд СУПО зможе їх перебороти.

На тому саме тлі слід було б розглядати потребу й можливості видавання виховної преси та виховних матеріалів. Коли їх нема, то є панічне затривоження й критика; коли ж вони тільки починають появлятися в такій чи іншій формі, тоді з'являється повна обоятність. Є однаково ж можливе, що в терені інші потреби висувалися на перше місце, а пластова преса й видавання були б прийняті щойно після заспокоєння перших потреб. На жаль, приклади, де морква й капуста перевищували в багаті разів потребу пластової книгозбірні для пластової молоді, спонукують нас думати, що ми пережили кризу з ДП-таборових часів.

ГКП-ів та члени його Булави стояли у листовному зв'язку з такими країнами: Австралія, Австрія, Англія, Аргентина, Бельгія, Бразилія, ЗДА, Канада й Туніс. З ЗДА й Канадою був теж особистий зв'язок.

Стан членства в поодиноких країнах на день 31. 12. 1952 р. був такий: (де взятий стан за іншою датою, там подано це в дужках):

Країна	УПН	УПО	УСП	Разом
Австралія	37	45	33	115
Австрія	12	14	6	32
Англія (31.1.51)	30	12	8	50
Аргентина	12	14	11	37
Бельгія (1949)	13	19	35	67
Бразилія	23	20	9	52

ЗДА	360	311	206	877
Канада	241	94	111	446
Туніс	6	—	—	6
Разом	734	529	419	1682

Цей чисельний стан поправився під кінець 1953 р. у відношенні до новацтва та юнацтва, але в юнацтві залишився далеко поза кількістю з 31. 12. 48 р., коли було 847 юнаків. Під сучасну пору кількість новацтва та юнацтва нижча від стану з кінця 1947 р. Стан старшого пластуна досить стабільний, хоч між 1945-им і кінцем 1952 р. через лави УСР-ів перейшло біля 50% більше.

Виховники. В час між 1948 — 1953 рр. (було в згаданих країнах 264 виховники — від упорядника гуртка вгору, які були активні принайменше один рік, а саме: Австрія — 1, Австралія 18, Англія 13, Аргентина 6, Бельгія 6, Бразилія 5, ЗДА 163, Канада 51, Туніс 1. Тут не вчислені допоміжні виховні діловодства та члени таборових булав.

ВИХОВНІ ТАБОРИ:

Країна:	УПН		УПО		Разом	
	таборів	таб. днів	таборів	таб. днів	таборів	таб. днів
Австралія	2	72	1	286	3	358
Англія	4	2384	3	979	7	3363
Бельгія	-	-	1	36	1	36
ЗДА	17	10101	17	7998	34	18099
Канада	11	5222	8	1009	19	6231
Разом	34	17779	30	10308	64	28087

Тут не подано гурткових і курінних таборів. Таборів УСР не було.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЛЕНІВ БУЛАВИ ГКП-ІВ

1. Головний реферат УПН-ів. Головний Реферат УПН-ів очолював впродовж усього звітового періоду пл. сен. Теодосій Самогузка, чл. 10 Кур. УПС «Чорноморці». Він діяв при допомозі «Орлиного Крила», якого був провідником. Устроєві справи полагоджував він сам, а в ділянці вишколу співпрацювали з ним такі члени «Орл. Круга»: ст. пл. скоб Микола Світуха, 3. Кур. УСР «Лисові Чорти», як його заступник, і ст. пл. поучник Орест Гаврилюк, чл. 25. К. УСР «Чорноморці», як писар «О. К.».

В рамках вишколу нов. виховників переведено такі вишкільні курси:

3 виховних і вишкільних мате-			
1949	—	Німеччина	— один
1951	—	З Д А	— один
1951	—	Канада	— один
1952	—	З Д А	— один
1952	—	Канада	— один
1953	—	Канада	— один

ріалів видано: 1) Історичні Гри «ОТРОК», 2) сім чисел журналу для вишколу нов. виховників «ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ», 3) два числа нов. журналу «НОВАК» і три числа нов. журналу «ГОТУЙСЬ».

Для управління вих. діяльності в частинах новаків видано Правильник Уладу Пластових Новаків. В ньому поміщено теж і вимоги для проб умілости новацтва. В пляні на майбутнє: продовжувати видання «ВОР», новацький журнал, випуски вишкільних матеріалів для нов. виховників, продовження «ОТРОКА» у вигляді гор козацько-гетьманського періоду і гри з найновіших часів. Обі праці вже в кінцевій фазі. Даліше плянується переводити по одному вишк. курсу річно в ЗДА й Канаді.

2. Головний Реферат УПО-ів. Цей реферат очолював від травня 1950 р. до кінця 1951 р. пл. сен. Олександр

Бережницький, чл. 10. К. УПС «Чорноморці». Від початку 1951 р. членом Булави ГКП-ів був пл. сен. Ганушевський, як діловод морського пластування, а від початку 1952 р. — ст. пл. скоб Василь Палієнко, чл. З. К. УПС «Лісові чорти», як діловод летунського пластування. Члени Булави користали з «Вістей Булави ГКП-ів» для зв'язку з тереном.

В рамках ГР УПЮ-ів виготовлено: 1) Напрямні для устрою і вих. діяльності в УПЮ з узглядненням морського й летунського пластування, 2) Проект проб морського пластування, 3) Проект проб летунського пластування, 4) Вимоги про умілости для летунського пластування, 6) Проекти відзнак ступнів та іспитів умілости. Для вжитку виховників поміщено у «Вістях Булави» напрямні для вих. дії в УПЮ, Вимоги Проб УПЮ, Вимоги першої проби морського пластування в УПЮ, а як залучник до «Вістей Булави» перевидано «Пластовий Гурток» Е. Ю. Пеленського. ГР УПЮ-ів співпрацював при видаванні журналу «МЖ», де теж поміщено частину іспитів умілости. В пляні: видати Правильник УПЮ, видавати журнал для

юнацтва, організація вишкільних курсів для виховників УПЮ.

3. Головний Реферат УСП-ів. Цей реферат очолював від квітня 1951 до весни 1952 р. ст. пл. поучник Ярослав Терлецький. З ним співпрацювали ст. пл. О. Данко, Я. Томоруг і В. Саяк. В час своєї діяльності ГР УСП-ів нав'язав живий контакт з усіма країнами і видав ряд доручень у справах устрою й діяльності УПЮ-ів. Плян уповажнити КР УСП-ів у ЗДА повновластями ГР УСП-ів після резигнації Я. Терлецького або підшукати на його місце наслідника — не повівся. Одиноко активним у ГР був ст. пл. скоб Володимир Гайдук, редактор журналу УСП «Краса і Сила». У вересні 1953 року покликано на голову Комісії УСП при ГКП-ів ст. пл. скоба Юрій Ференцевича.

Склад Булави ГКП-ів на кінець звітового періоду є такий: пл. сен. Роман Рогожа — головний Булавний, пл. сен. Теодосій Самотулка — гол. реф. УПН-ів, пл. сен. Антін Хухра — гол. реф. УПЮ-ів, ст. пл. скоб Юрій Ференцевич — голова комісії УСП з правами головного реф-та УСП-ів.

Допоможіть Пластові в Німеччині набутти площу під пластові табори! Купуйте Альбом Е. Козака «СЕЛО» з 16 кольоровими картками в мистецькій обкладинці, величиною 10—14,5 см в ціні 1 дол. Замовляти в усіх пластових Станіцях

Цьопа Паліїв

З В І Т Головної Командантки Пластунок

за час від 1. X. 1949 до 30. XI. 1953 року

I. ПРАЦЯ БУЛАВИ

Перебираючи обов'язки Головної Командантки Пластунок (І. X. 49 р.) в пору найінтенсивнішого переселення української еміграції з Німеччини та Австрії, я здавала собі справу з того, що перед Головним Проводом Пластунок в першу чергу стоятиме реалізація таких завдань:

А. Вдержувати якнайтісніший зв'язок з Головною Пластовою Старшиною (я сама мешкала в Англії);

Б. Наладувати зв'язок та активізувати пластових виховниць у нових країнах поселення, допомагаючи їм порадами, вказівками, матеріялами, і впливаючи на добір відповідніших виховниць на керівні діловодства, в той спосіб скріплювати ідейну єдність та почуття організаційної спільноти у Пластовому Русі;

В. Збирати та використовувати досвід, добутий у праці вже в нових умовах, і в той спосіб, забезпечуючи пластову виховну традицію, надати практичній пластовій праці один спільний зміст;

Г. Вдержувати зв'язок з українськими установами в окремих країнах, які мають якоесь відношення до виховних справ в загальному чи на даному терені;

Г. Слідкувати за розв'язкою виховних справ у чужому світі та за можливістю вдержування зв'язку з чужинцями.

Передумовою реалізації цих завдань був добір працездатного гурту співробітниць, який оформився у Булавний Гурток, затверджений ГПСтаршиною 15. X. 1949 р. і який з дуже малими персональними змі-

нами працює до цього часу, а саме: Заступниця ГКП-ок і Референтка вишколу — Коренець Ганна, ЗДПА, ГРеферентка Новачок — Горохович Тоня, Канада, ГРеферентка Юначок — Салабан Богданна, ЗДПА, ГРеферентка Старших Пластунок — Мосора Дарія до 1. 4. 50, Білзор Наталія до 1. 7. 1953, Шипайло Вол. від 1. 11. 53, Референтка Господарства — Пясецька Ольга, Канада, Референтка Зв'язку — Герасимович Ганна, Англія, Члени — Янів Софія, Мудрик Марія.

В склад т. зв. Ширшої Булави ввійшли потім Крайові Командантки П-ок Палій Ліда, відтак Горохович Тоня — Канада і Кузьма Ольга — ЗДПА. Вони брали участь у сходинах Булави і кожночасно є інформовані про хід праці Булави чи її окремих референток.

Співпраця членів Булави, якщо йде про форму, полягала головно в листуванні, в малій мірі — в особистих зустрічах. Члени Булави, якщо не перебували в окремих країнах, то принайменше в окремих місцевостях. Основою нашого контакту були мої т. зв. «Листи до Булавниць» (7—10 сторінок маш. друку), які я висилала менш-більш що два місяці, порушуючи всі справи, що торкалися цілості пластової праці (пляні, інструкції, звідомлення), як теж і відповідала я на справи, порушені в міжчасі в листах поодиноких членок Булави до мене чи інших Булавниць. Булавниці, відповідаючи мені, копії своїх листів відсилали до всіх членів Булави, так що впродовж усього часу нашої каденції зв'язок наш був дуже живий.

В звіттовому часі відбулися теж і персональні сходи, а саме 4. 9. 50 р. (в час мого перебування в Англії) в Порт Веланд — Канада, якими провела моя заступниця Коренець Ганна і на яких були привні всі три Референтки Уладів. В час мого перебування в Канаді відбулося троє сходи, на яких привні були всі члени з терену ЗДПА й Канади. Крім того, відбула я кілька зустрічей з окремими Референтками, на яких обговорювала справи їхніх рефератів.

Вертаючися до конкретних завдань:

А. Зв'язок з Головною Пластовою Старшиною

Впродовж звітного часу зв'язок наш з ГПС — посередній чи безпосередній — був живий, а саме через:

а) мое листування з Президією ГПС (Фіголь, Рак, Бойчук, Мілянчик) та мою участю у кореспонденційних сходах ГПС,

б) через встановлення відпоручниць Булави на засідання ГПС. В час перебування ГПС Старшини в Німеччині, Булаву ГПС-ок заступала Салабан Б., по її виїзді Янів Софія, по перенесенні осідку ГПС до ЗДА — Ганна Коренець, яка в час підготовки мого приїзду з Англії вела майже всі справи Булави.

В травні 1950 р. я особисто зустрілася з Головою ГПС — Фіголем, і тоді узгіднили ми докладніше напрямні співпраці та розв'язку деяких актуальних проблем. По приїзді до Канади я брала безпосередню участь у всіх сходах ГПС, як теж була з Головою ГПС у сталому контакті. На сходах ГПС в Вафло (жовтень 1952 р.), коли я була на поїзді на захід Канади, на сходах була Ганна Коренець.

Б. Зв'язок, активізація пл. виховниць, співпраця, скріплення ідейної та організаційної єдності

З огляду на виняткове становище, в якому довелося продовжувати пластунам працю на нових місцях поселення до часу зорганізування в даних країнах Крайових Пл. Проводів, Булава ГПС-ок передала

окремі доручення т. зв. Зв'язковим Булави ГПС-ок в поодиноких країнах, а саме: в ЗДПА — Г. Коренець, в Канаді — Т. Горохович, в Німеччині — Б. Салабан, в Півд. Америці — М. Мудрик.

Головним їхнім завданням було налаштувати зв'язок Булави з виховницями в даних країнах, координувати їх почини в пластовій праці, служити вказівками та матеріалами, як теж допомогти в оформленні Крайових Проводів. Із цим моментом (з оформленням КПП) компетенції зв'язкових автоматично вгасали, бо Крайові Провідниці входили тоді вже самі в контакт з Булавою, як члени Ширшої Булави. Це й давало нам змогу впродовж усього часу втримувати дійсно організаційну єдність.

Для зв'язку з ширшим загалом пластунок появлялися «Вісті Булави» — офіційний інформатор, в якому, крім постанов, об'яв та напрямних, поміщувалося теж дані про працю в окремих країнах і вісті з чужинного світу, які могли цікавити загал пластунок.

Появилось «Вістей Булави ГПС-ок»: 3 числа в 1950 р., 3 числа в 1951 р., 1 число в 1953 р.

Для скріплення почуття єдності та чуттєвого зв'язку з Україною впровадили ми Святвечірню Зустріч при різдвяній свічці 6. січня в пору, коли в Україні появляється перша зоря. Ця зустріч увійшла вже в традиційне святкування в багатьох осередках.

В. Збирання, виміна та використання досвіду в праці

В цій ділянці співпрацювали всі члени Булави, реалізуючи плани діяльності своїх Рефератів.

Реферат Вишколу, Референтка — Г. Коренець. Згідно з ухвалою З'їзду в Цуффенгаузені про вишкіл виховниць, створено в Булаві ГПС-ок Реферат Вишколу, з яким співпрацювали всі члени Булави.

Референтка Вишколу підготувала перший проект для об'єднання Пластових Виховниць, який був поміщений у «Вістях Булави ГПС-ок» ч. 3/15 і який був підставою до дальшого з'ясування погляду на форму

та план праці Кадри Виховниць, як остаточно названо групу тих пластунок, які займають виховні діловодства чи до них готуються.

Рівночасно започатковано працю таких груп в Англії, Канаді й ЗДА. Ці початкові спроби докладніше обговорили ми під час Вишкільного Табору КВ в Ст. Кетерінс, а опісля під час відвідин пл. осередків в Канаді я мала нагоду наш проект конфронтувати і з можливостями та потребами терену. Остаточний проект Правильника Кадри Виховниць був поданий до ГПС Старшини, яка його 8. 3. 53 р. затвердила та повідомила всі Крайові Пл. Проводи про його важність у відношенні до праці пластунок.

Рівночасно з поданням тексту Правильника у Вістях Булави ГПС-ок I/53 подали ми теж першу лісту пластових виховниць, які з огляду на дотеперішню працю і по сповненні теоретичної вимоги до II ступня вишколу стали б дійсними членами, а радше зав'язком Кадри Виховниць.

В більшості проголошені Виховниці вивопнили вимоги, так що Булава рішила пропонувати, і з відповідним умовиванням, перших членів Кадри Начальному Пластунові до іменування.

Як один із засобів для поглиблення знання і виховних вмілостей — на нашу думку — мали бути певні теми обговорювані на сходах виховниць. З цією ціллю в нашому пляні було опрацювання цілого ряду гутірок, які спершу появлялися в «Молодому Житті», «Творім Рідне Середовище», «Гляди Ширше», «Бути Пластункою» чи у «Вістях Булави ГПС-ок» п. н. «Гутірки з Виховницями», як теж і окремими відбитками: «Питання асиміляції», «Що це є ЮСУМ?», «Пластове Провідництво», «Пластовий Гурток», «Пластунка вдома», «Тереновий Марш», «Як організувати теренову гру?». Треба зазначити, що цілий рід цікавих гутірок є підготований до розмноження.

Праця Булави в 1952 р. мала дещо відмінний характер від праці попередніх років. Пласт в окремих країнах, головно в тих, де було найбільше скупчення пластунок (ЗДПА

і Канада) до певної міри організаційно усталізувався, так що на перший плян висунулася потреба практично-методичного відтинку.

До цієї потреби старалися ми достосувати й нашу особливу спроможність. В першій половині року рішилася я переїхати до Канади, щоб могла взяти безпосередню участь у вишкільній провідниці, який організував Референт Вишколу і який, на нашу думку, був справою першорядної ваги. По приїзді до Канади (початок червня) приступили ми до підготовки Вишкільного Табору, який і відбувся в час від 25 до 30 серпня 1952 р. Біля Ст. Кетерінс при участі 46 учасниць з терену ЗДПА й Канади. Дуже важним для нас було те, що всі Референтки Головної Булави, які перебували на терені тих країв, взяли участь у цьому таборі як інструкторки, що причинилося до високого позему вишколу, а рівночасно дало нам змогу обговорити багато актуальних справ у наших Рефератах.

Користаючи з приїзду більшого числа виховниць на З'їзд УПС до Торонта, відбули ми з ними сходи, через брак часу короткі, але все таки мали ми змогу поділитися з ними нашими враженнями з зустрічі з їхніми вихованками, що були учасницями Вишкільного Табору, і поінформувати їх про вислід вишколу.

З огляду на те, що найдоцільнішою формою вишколу та інструктажу завжди є безпосередня зустріч, я прийняла проект КПС в Канаді перевести інструктаж у пластових осередках Канади, в першу чергу значно віддалених від Торонта. В часі від 15 вересня до 31 жовтня відбула я його в Едмонтоні та Вінніпегу, а впродовж зими 1952/53 в Торонто.

Таке зацікавлення одним континентом спричинило дещо «мачушичне» трактування інших країн. Щоб хоч частинно запобігти цьому, старалися ми розібрати поміж собою т. зв. «опікунство» над окремими країнами, що проявлялось мало більш приватним контактом: Півд. Америка — Мудрик Марія, Австрія, Туніс — Т. Горохович, Англія —

Палій Ц., Австралія — Коренець Ганна.

Все ж таки у загальному цей живий контакт членами Булави, виховницями в терені, дав багато нагод до виміни думок, устійнення поглядів, потрібних і конечних для налаштування праці вже на довшу мету.

Заходами Реферату Вишколу zorganizовано в Торонто Курс Лялькарства, який провадив о. Ілійв (друга половина серпня 1952 р.), в якому взяло участь 5 учасників (з Монтреалу, Торонта й Дітройту). О. Ілійв мав теж інструктаж на таборі в Ст. Кетеринс, так що у висліді в терені проявилися спроби застосовувати цей цікавий засіб у праці з дітьми (Едмонтон, Торонто).

Вліті 1953 року рівночасно з виховними таборами відбулися вишкільні табори юнацьких виховниць в Іст Четам і новацьких в Іст Четам 1 в таборі на «Пластовій Січі» б. Торонта. Згадані вишколи провадили ст. пл. Шарко Тереня, ст. пл. Храплива Леся й Горохович Тоня. Всі табори відвідала Референтка Вишколу.

Головний Реферат Новачок. Греферентка: Горохович Тоня; замітніші співробітниця: сен. Козак Ольга — Чікаго, ст. пл. Мудрик Ніна — Торонто, ст. пл. Зелена Ольга — Торонто, ст. пл. Храплива Леся — Нью-Йорк, Гаврачинська Надя — Вінніпег.

Щоб зорієнтуватися в потребах та умовах паці новачок на новому терені, Референтка включається в місцеву діяльність торонтського осередку, головню в ділянці табування.

В «Пластовому Віснику» (видання КПроводу Канади) появилось її 6 гутірок інструкційного та методичного характеру, як теж ряд статей у пресі, ціллю яких було поглибити серед промадянства, а в першу чергу серед батьків зрозуміння пластової організації. Крім того, Референтка опрацювала цілий ряд інструкцій для дитячих імпрез (Ялінка, Шевченкові Роковини, дитячі забави), як теж започаткувала видавання у допомогу новацьким ви-

ховницям інструктивного додатку до «Вістей Булави ГКП-ок» п. н. «Наш вишкіл група „Н“». Появилось 2 числа, бо описля за домовленням з Референтом новаків у Булаві ГКП-ів таким допоміжним посібником став ВОР, в яким працювало кілька новацьких виховниць, крім Референтки (Храплива, Мудрик і інші).

З огляду на великий брак виховниць в Англії появилася там «Новацька Вістка» — інструктивний журнал, яким могли користуватися недосвідчені виховниці, а який доходив теж до всіх виховниць в інших країнах, даючи їм певний конкретний матеріал для новацької праці. Чисел «Новацької Вістки» появилось 10.

Відносно багато часу та енергії забрало узгодження та опрацювання проєктів Новацького Правильника. Відбувалися розмови на ту тему поміж членами обох Булав. Вкінці вдалось звести проєкти до одного спільного правильника для Новаків і Новачок, з узглядненням певних різниць, який ПСтаршина 15. 5 53 року затвердила та впровадила як обов'язуючий у праці з новацтвом.

Референтка в порозумінні з Референткою Вишколу підготувала програму для новацької групи на Вишкільному Таборі К. В. в році 1952, як теж і перевела методичну частину її програми. В 1953 р. провадила Гурток новацьких виховниць на таборі на Пластовій Січі.

Референтка вдержувала живий зв'язок з Крайовими Референтками Новачок в поодиноких країнах, заоглядноючи їх по можності виховними матеріалами.

Греферат Юначок — Греферентка: сен. Б. Салабан. Співробітниця: ст. пл. Бережницька Оксана, сен. о. Ганушевський Б.

Перебуваючи на терені Німеччини, референтка брала участь у сходинах ППС, з яких висилали мені докладні протоколи. По переїзді до ЗДА вдержувала тісний зв'язок з членами Булави, навіть в часі такого особистого заабсорбування, як нострифікація диплому.

Для пізнання нових умов Референтка включилася в працю місцевого осередку, переймаючи діловод-

ство Кошової в Баффо. Для вишкільної групи табору юнацьких виховниць Референтка підготувала програму, як теж сама взяла у ньому участь.

Кількаразові мої зустрічі з Референткою проходили на обговорюванні такої актуальної теми, як проєкт нового Правильника для Юначок, який уже в загальному готовий до остаточного прийняття. Як **Новацький Правильник** доцільно було зводити до одного спільного, так **Юнацький Правильник**, на нашу думку, вимагає певного розмежування. Спільним мав би залишитися устрій, узгляднення віку, застосування спеціалізації.

Саме для заспокоєння зацікавлення молоді водним пластуванням запросили ми до співпраці у нашій Булаві сен. о. Ганушевського, який допомагав нашому референтові цю ділянку пластової праці поставити належно серед пластунок.

Греферат Старших Пластунок — Греферентка ст. пл. Мосора Дарія, ст. пл. Білзор Наталія, ст. пл. Шипайло Володимира.

Греферат УСП-ок в перших звітних роках мав дещо інший характер праці від трьох інших Рефератів, а саме: був наставлений більше на індивідуальне охоплення старших пластунок та індивідуальну їхню активізацію. В 1950 р. відбувся 3'їзд УСП-ок (1. 4. в Порт Велланд — Канада) при участі 59 старших пластунок; 20 старших пластунок прислало свої думки на письмі. У 3'їзді взяли участь: Начальний Пластун та члени Булави ГКП-ок. Обговорено на ньому дальші напрямні старшопластунської праці і з'ясовано діяльність старших пластунок в поодиноких країнах.

В 1951 році Реферат видав два числа бюлетеня УСП-ок, описля цю видавничу діяльність скоординовано з видавничими плянами старших пластунок. Референтка Білзор Наталка взяла участь у Вишкільному Таборі, як провідниця юнацької групи. Під кінець табору зійшовся там цілий гурт старших пластунок (Шарко, Клим, Витанович, Витанович, Палій), з якими могли ми дещо докладніше проаналізувати старшо-

пластунський відтинок. Майже всі були однозгідні в тому, що нові умовини життя найбільше чомусь захитали рівновагою саме цього уладу. Старші Пластунки не находять вдоволення у своїх дотеперішніх формах праці, відносно скоро звертають увагу на приватні справи. Одниці серед активісток переобтяжені своїми обов'язками, раді б знайти якусь розв'язку цього питання в будучому.

В загальному праця Греферату останніми часами дещо послабла, хоч праця таких жертвенних співробітниць Референтки, як Шарко Т., Храплива Леся, Клим Оксана треба відзначити спеціально.

Господарський Реферат — Греферентка: сен. О. Пясецька. Для завідування фондами Булави, як теж і для пляного включення господарських зацікавлень у виховну програму пластунок створено в нашій Булаві Господарський Реферат.

На Вишкільному Таборі Референтка відбула відповідні для тих цілей гутірки, стараючись звернути пластункам увагу на поважніше ставлення виховниць у відношенні до фінансово-господарських справ при практичній пластовій роботі з молоддю.

Близько до цієї ділянки праці була проблема пластового постачання. Референтка особисто включилася в організацію пл. торг. с-ки «Плай» у Торонто, переймаючи в ній продукційний діл. Це дало нам змогу зреалізувати виробництво пластових одностроїв (проєкт одностроїв для пластунок, опрацьований сен. Хомин Марією, співробітницею жіночого журналу «Наже Життя» ЗДА, схвалений представницями Крайових Проводів і затверджений ППС 8. 3. 53 р.)

Греферат Видань був подуманий як видавничий відтинок внутрішнього характеру: підготовлювання допоміжних матеріалів, помножування їх, пособлювання ними терену тощо. Обов'язком вести той діл обтяжено сен. Янів С. не передбачаючи того, що її співпраця при видаванні Енциклопедії Українознавства так її переобтяжить, що вона не зможе дати достатньої кількості

часу на поставлення цього Реферату.

Прохання про звільнення її з членства в Булаві ми не узглядили з уваги на те, що вона, помимо свого заабсорбування, будучи в Мюнхені, все заступала нашу Булаву на сходах ГПС, стояла з нами в контакті, висловлюючи свій погляд при вирішенні всіх справ.

Загальне на «видавничому» полі, про що вже була згадка, активізувалися інші референти: Горохович — «Наш Вишкіл», співпраця з ВОРР; Паліць — «Вісті Булави», гутірки, «Новацька Вістка»; Кузьмович — «Молоде Життя»; Храплива — співпраця ВОРР, «Новак».

Про Реферат Зв'язку згадує далі.

Г. Зв'язок з українськими установами, які мають відношення до виховання молоді. До установ, які цікавляться виховними питаннями (дитячі садки, оселі) належить СФУЖО (Світове Об'єднання Українських Жіночих Організацій), з якими я стояла в частому листовому контакті (сенаторка О. Кисилевська, ред. Л. Бурачинська), обмінюючись виданнями, інформацією. В окремих країнах відмітити можна співпрацю пластових виховниць з іншими українськими організаціями. В Англії (КВОМ-у з СУБ-ом продовж 1949—52), коли у проводі тієї установи стояли люди, яким дійсно залежало на вихованні дівчорі і які, переконавшись в успішності нашої виховної праці, Пластові дійсно допомагали. Тому впродовж тих років при допомозі СУБ-у відбувалися на терені Англії табори та оселі для дівчорі, як теж була можлива праця по поодиноким осередках, де в пластові руки передавано опіку над дівчорі та узгіднювано з ними виховну працю. В останньому часі персональні зміни так ускладнили ситуацію, що, здається, час співпраці безповоротно проминув. Будучи в Вінніпегу, старалася я зацікавити пластовими справами теж наші провідні круги як церковні, так і громадські. Відбула я довшу розмову з Владиками обох віровизнань, окремими цільними людьми в установах, а найго-

ловніше відбула я зустріч з представниками установ яку влаштувала Президія КУК (звіт з якої свочасно переслала я до ГПС та ГПРади).

З почуття потреби дійсної координації виховних намагань, піддержувала я думку приступлення Пласту в Канаді до Комітету Українців Канади та приступлення Пласту в Канаді й ЗДА до Об'єднання Молодечих Організацій Північної Америки, беручи участь (разом з нашими Референтами: Горохович і Салабан) у першому їхньому З'їзді.

Г. Вдержування зв'язку з чужинцями та слідування за розв'язкою виховних справ у чужому світі

На терені Німеччини від 1949 р. при ІРО справами ДП-скавток займалася П. Свензон. З нашого доручення з нею співпрацювала ст. пл. Д. Мосора, яка навіть була інструкторкою на вишкільному курсі, що його організувала згадана установа. За ініціативою П. Свензон відпочинувши ДП-скавток дістали запрошення відвідати скавток у Норвегії в час від 4 до 30 липня. Участь у тих відвідинах брали ст. пл-ки Мосора Д. та Стойкевич Л. Про побут та враження їх був виготовлений окремий звіт, як теж поміщені їх дописи в пресі.

Влітку 1950 року група наших пластунок у Німеччині відвідала табір мадярських скавток.

Нашою увагою зокрема охоплена була справа дальшої розв'язки питання співпраці Пласту з скавтингом — з огляду на те, що, вирішуючи ту справу, вирішувалось автоматично і долю з'єднань жіночого Пласту, які не започаткували були такої спроби співпраці, яку провели були наші пластові чоловічі з'єднання і через те не мали ніяких формальних зобов'язань до ухвали Конференції в Муасоні.

Але не зважаючи на це, проблема певного узалежнення чи співпраці нашої з чужинними організаціями була довший час усіма членами Булави докладно дискутована: розглянено різні «за» і «проти», а вислід цієї дискусії поданий у протоколі з наради членів ГПС.

Щоб дати докладний погляд на хід дискусії на цю тему, зібрано конкретний матеріал на 32 сторінках машинового друку, який в першу чергу чітко з'ясує становище членів нашої Булави при нагоді порушення того питання впродовж п'яти років у приватнім листуванні чи на офіційних сходах і який є одночасно доказовим матеріалом на те, як можна вічним висуванням питання, до якого наша Булава в цілому зайняла ясне, обдумане становище, забирали стільки енергії та часу, що їх можна було зужити значно доцільніше в користь нашої роботи.

Моєю найближчою співробітницею на тому відтинку, в час мого побуту в Англії була сен. Герасимович Г. Зокрема помічною була вона при збиранні цікавих і потрібних нам інформацій з чужонаціонального відтинку. Тими вістками ділилися ми на сторінках «Вістей Булави» чи порушували їх у листуванні.

В червні 1950 року разом з Головою ГПС д-р Фіголем відвідала вона Світове Бюро Герль Гайд у Лондоні, як теж і Головну Квартуру Англійської Асоц. Герль Гайд.

На Міжнародно Конференцію в 1951 році, яка відбулася в Англії, виготовили ми й переслали обширнішу інформацію про дотеперішню працю пластунок.

По моєму виїзді з Англії всі пластові організації на тамошньому терені так її заабсорбували, що немає в неї сьогодні змоги полагоджувати ще справи такого спеціального відтинку.

Мушу підкреслити, що хоч члени Булави розкинені по всьому світі, проте, маючи вироблені індивідуальні погляди, узгіднені та устійнені напрямні щодо цілей, змісту, форми та методи Пласту, вони виявляли повне почуття відповідальності за діяльність, яке проявлялося в дійсно дружній співпраці та великій жертвенності для пластової справи. Саме цей факт в першу чергу дав нам змогу хоч частинно зреалізувати наші завдання як Головного Проводу Пластунок у такий трудний для нашої організації час.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ Й ДІЯЛЬНІСТЬ ПЛАСТУНОК У СВІТІ

1. Німеччина

Кр. Провід. До свого виїзду з Німеччини Гол. Кмдантка Пл-нок Ганка Коренець була рівночасно Кр. Команданткою Пл-нок. По її виїзді Кр. Реф-ткою Пл-нок стала пл. сен. Дарія Бойчук, а від 1. 4. 1952 р. — ст. пл. Олена Деркач.

Праця Кр. Реф-ток на тому терені мала «ліквідаційний» характер з уваги на еміграцію з Німеччини і на постійне переселювання родин, що залишалися, з одного житлового табору до другого. Найкраще зілюструють це цифри: 1948—49 рр. — пластунок 1739, виховниць 92, разом 1831; 1950 р. — 124, виховниць 9, разом 133; 1951 і 1952 рр. — пластунок 21, виховниць — жодної, разом 21.

Все ж таки треба відмітити, що в тому часі таки відбувалися пл. зайняття, які доказували, що навіть у таких виняткових умовах як провідниця, так і молоді знаходили силу та охоту вдержувати між собою зв'язок і так надолужувати брак можливості вести систематичну працю з'єднань.

2. Австрія

Кр. Провід. Уповноважений ГПС — пл. сен. Л. Білик, а відтак Уповноважений ГПС ст. пл. скоб Михайло Турко виконували теж обов'язки Кр. Реф-тки Пл-нок.

Пласт в Австрії, подібно як в Німеччині, є в постійній ліквідації з уваги на еміграцію. Щоправда, ст. пл. Турко старався обняти пл. опікою всю українську дівчорі, яка ще якийсь час мала перебувати на тому терені, і присвячував цій справі дуже багато часу й енергії; однак цілковитий брак виховниць був і тим спробам великою перешкодою. Цифри: 1948—49 рр. — пластунок 189, сен. 14, разом 213; 1950 р. — пластунок 25, сен. 4, разом 29; 1951 р. — пластунок 14, сен. 3, разом 17.

Ця горстка пластунок, які перебували до того в 5-ти різних місцевостях, разом із своїм провідником ст. пл. Турком проявляла активність: участь у пл. таборі 6. Зальц-

бургу 1951 р., Відвідини Джемборе 1951 р., участь у пл. таборі в Німеччині вліті 1952 р. Теж треба відзначити, що ст. пл. Турко своїм листуванням із членами нашої Булави, головню з Греф-ткою Новачок, вдержував живий контакт.

3. З. Д. П. А.

Крайовий Провід. Кр. Реф-тка Пл-нок — пл. сен. Фалина Любінецька і її співробітниця: ст. пл. Оксана Бережницька і пл. сен. Івана Кучер від 15. 10. 49 до 15. 4. 1951 р. Кр. Кмдантка Пл-нок безпереривно дотепер пл. сен. Олена Кузьмович. Її Булава: сен. Ганна Коренець (вишкіл), сен. Дарія Хухра (УПН від 1953 р., до того часу ст. пл. Леся Храплива), ст. пл. Тереза Шарко (УПЮ), ст. пл. Оксана Клим (УСП).

Кр. Реф-ці Ф. Любінецькій доводилося працювати в дуже важких умовах як особистих, так і під оглядом співробітниць. А піонерська праця в тому часі була особливо важка. Все таки завдяки Кр. Проводові Пл-нок і місцевим виховницям уже в 1950 р. було п'ять кошів пластунок на терені ЗДА: Боффало, Дітройт, Гартфорд, Клівленд, Філадельфія, Чикаго; відбулося п'ять таборів, численні святкування національних та пластових свят, знаменний відгук на проголошену збірку на Пл. Дім тощо. Референтка видала ряд обіжників та інструкцій організаційного та діяльностевого порядку, координувала працю в терені (25 осередків), держала зв'язок із Булавою ГКП-ок та допомагала Уповноваженому ГПС видавати «Пл. Листок».

Праця в пізніших роках набирає щораз виразніших організаційних форм. В грудні 1951 започатковується відправу кошових і виховниць округи Нью-Йорк, затверджується Курені та Гнізда, чисельний стан збільшується, позем пл. знання підноситься. Участь пластунок з ЗДА у Вишкільному Таборі 1952 р. була під кожним оглядом задовільна. Командантка працює цілим булавним гуртком. Булава відбуває свої сходини правильно, і співпраця між булавними референтками є дуже тісна. Це починається дуже

успішно до вислідів праці. Референтки УПЮ і УСП взяли участь у Вишкільному Таборі 1952 р., Референтка Новачок — у новацькому таборі. Кр. Командантка брала участь у сходинах Булави ГКП-ок, як теж удержувала дуже живий контакт впродовж часу між сходинами.

В рр. 1952—53 переведено ювілейні змагання, підготовлювано матеріяли для вжитку новацьких виховниць, влаштовано, крім табору, курс для юнацьких виховниць. Розплановано цікаво працю на 1954 р., зокрема з ділянки українознавства.

Осередки, де ведеться праця пластунок:

1. Балтімор
2. Востон
3. Боффало
4. Гартфорд
5. Гемстед
6. Дітройт
7. Джерсі Сіті
8. Кентон
9. Коговз
10. Клівленд
11. Мінеаполіс
12. Нью-Гейвен
13. Нью-Йорк
14. Ньюарк
15. Пассейк
16. Піттсбург
17. Рачестер
18. Сіракуз
19. Сент Люїс
20. Трентон
21. Філадельфія

Чисельний стан:

1950 — пластунок у вих. уладах 591, УПС 69, разом 660; 1951 — пластунок у вих. уладах 717, УПС 91, разом 808; 1952 — пластунок у вих. уладах 906, УПС — 106, разом 1 008; 1953 — 971, УПС 106, разом 1 077.

4. Франція

Досі не вдалося налагодити на цьому терені ніякої пластової праці. Деякий час була я в зв'язку з в. о. Уповноваженого ГПС на Францію, ст. пл. В. Вишневським в справі налагодження новацької праці у т. зв. четверговій школі у Парижі, але намічені провідниці ініціативи не вказали.

5. Бельгія

Хоч на цьому терені перебуває доволі велике число української дітвори, пластової діяльності там немає. Свого часу старалася я нав'язати контакт з п. Витязь, який займався на терені Бельгії освітніми справами, але ніякої конкретної пропозиції на співпрацю не дістала. Негативне наставлення партійних установ до Пласту не дозволило навіть на певну спробу.

6. Канада

Кр. Провід. 1950—1951: Кр. Референтка Пл-ок — пл. сен. Марія Комісар з співробітницями: пл. сеніорки О. Федейко (УПН), Марія Зелена (УПЮ), І. Матла (преса), Т. Горохович (вишкіл), О. Борис (писар) і ст. пл. Ліда Палій (УСП). 1951—53: Кр. Кмдантка Пл-нок ст. пл. Ліда Палій; Булава: пл. сен. Федейко О. (УПН), пл. сен. М. Зелена (УПЮ), ст. пл. Палієнко (УСП), пл. сен. Т. Горохович (вишкіл), ст. пл. Мудрик (писар). 1953: Кр. Кмдантка Пл-нок — пл. сен. Тоня Горохович.

Діяльність започатковано в осередках: Віндзор, Вінніпег, Едмонтон, Летбрідж, Монреал, Торонто, Оттава, Судбурі. Великі віддалі, трудність зв'язку були перешкодами в діяльності, зокрема в умовах організації на нових теренах. В початковій стадії активністю виказалися: сен. Н. Івахнюк, О. Зелена, Анна Біловус, ст. пл.: В. Кунда, Л. Мартинюк, Х. Вертипорох, І. Лебідь, Х. Паліїв. Влітку 1950 р. відбулося п'ять пл. таборів. Кр. Реф-тка започаткувала кореспонденційні сходини кошових, на яких шов обмін досвідом, заввагами, плянами.

Через великі віддалі кожний осередок на ділі працює самостійно. Найінтенсивніше діє Вінніпег. Найдавший Едмонтон бореться з браком виховників, особливо по вїзді пл. сен-ів Голода Р. і Манастирської. Найбільший (чи не у світі?) пл. осередок Торонто має всі дані, щоб під кожним оглядом стати центральним пл. осередком, і потребує тільки поглиблення виховної праці. Монреал, хоч в останньому часі чисельно змалів, може похвалитися цікавим гуртком ст. пл-ів і

пл-нок, які — включені у виховну роботу — виконують дії під кутом тягlosti та пляновости, без такої характеристичної для інших осередків тимчасовости і часто «прошених» діловодств. Віндзор — це осередок, де вже від кількох років діє кілька новацьких Роїв — тепер уже й юнацький гурток — уроженок Канади. Сестрички Мартинюківни зуміли знайти до них відповідний підхід, а то й зрозуміння у батьків.

Осередки, де ведеться праця пластунок:

1. Вінніпег
2. Едмонтон
3. Гемілтон
4. Віндзор
5. Монреал
6. Торонто

Чисельний стан: 1949—50 — пластунок у вих. уладах 332; 1951 — пластунок у вих. уладах 388, виховниць 13, разом 401; 1952 — пластунок у вих. уладах 397, виховниць 12, разом 419.

7. Великобританія

Кр. Провід. Уповноважений ГП Старшини є рівночасно опікуном «КВОМ-у» — Клубу Виховних Осель і Мандрівок — під якою фірмою і ведеться в країні виховна праця. В Правильнику КВОМ, затверженому ГП Старшиною, місце 2-го заступника голови є призначене для Кр. Реф-тки Пл-нок. Одначе брак відповідних кандидаток змушував Уповноважених ГПС (пл. сен. Ц. Паліїв до 1952 р., а пл. сен. Анна Герасимович опісля й досі) практично самих вести це діловодство, маючи до помочі ст. пл. Дарію Дубляницю (1952.) і ст. пл. Пелагію Олеськів (1953.). Співробітницями на відтинку пластунок були: ст. пл. Оксана Парашак (УПЮ), ст. пл. Ольга Пендюк (УСП) і ст. пл. Оріся Губаржевська (УПН).

Пластова діяльність на терені Великобританії зосереджується в 5-ти осередках: Бранфорд, Манчестер, Нотінгем-Дарбі, Коршам і Лондон. Місцеві умови, як от великі віддалі, брак відповідних виховників на місцях, невелика кількість дітвори в одній місцевині, приневолити пл. провідників застосувати зовсім інший організаційний підхід.

В усіх осередках зайняття ведуться у спільних групах. Міжосередково були спершу організовані тільки гурток старших пластунів і гурток ст. пл-нок, а зойно потім — гурток юнаків і гурток юначок, яких підховано з новацтва, веденого у спільних групах. Трудність впливала головню з тієї причини, що в сі впорядники мешкали менш-більш в одній окрузі, так що на пл. зайняття з діворою вони їздили 60 миль, а найдалше на захід висунений осередок (около 300 миль) відвідували лиш кілька разів у рік.

Головна увага була звернена на дитячу оселю, а відтак на пл. табори, які відбувалися впродовж трьох років на посілості Інвалідської Оселі при великій піддержці Союзу Українців Британії.

Дальша тенденція до виїзду з Англії сильно послабила ряди виховників. Все таки горстка ст. пл-нів і пл-нок, які покищо залишилися в країні, докладає дуже великих зусиль, щоби позем пл. праці піднести. В порівнянні з іншими теренами вони виказують дуже велику жертвенність, доїздять власним коштом далеко на зайняття з дітьми, спровадили цього року дві впрядниці до табору аж з Німеччини (теж на свій кошт), перериваючи свою заробіткову працю, беруть у сі участь у таборах.

З уваги на потребу контакту в початковій праці з діворою була там успішна спроба зв'язку з дітьми газеткою «Новацька Вістка», яка виходила впродовж 1951 р. і на яку діти дуже живо реагували, писали листи, радились і т. д.

Чисельний стан: 1949—50 — пластунок у вих. уладах 39, УСП 2, разом 41; 1951 — пластунок у вих. уладах 42, УПС 2, разом 44; 1952 — пластунок у вих. уладах 43, УПС 1, разом 44.

8. Туніс

Кр. Провід. Провідниця пл-ок — ст. пл. М. Феник; опісля зайняття з пластунками переводив Уповноважений ГПС пл. сен. Володимир Савчак, його співробітницями були ст. пл-ки Марта Фіцалович і Ліда Залізник.

Невеличка пл. група проявила доволі різнородну діяльність: відбували сходини, проби, уладжували прогулянки, а навіль влаштували табір, в якому взяли участь 7 новачок, і юначка і 2 ст. пл-ки. Дня 10. 11. 1953 р. діяльність цілком припинено з уваги на виїзд провідників і молоді з країни. Одинока пластова група була в м. Бен Метір.

Чисельний стан: 1949—50 — пластунок 12; 1951 — 9; 1952 — 7.

9. Австралія

Кр. Провід. З уваги на великі простори континенту спершу була спроба поділити терен на три області. В сіднейській області справами пл-ок займалася пл. сен. Козьоловська. В 1951 р. Референткою Пл-ок була ст. пл. Хр. Погорецька. На 2-ім Кр. Пл. З'їзді в Австралії в 1952 р. Кр. Кмданткою Пл-ок стала пл. сен. Ольга Фітьо.

Австралія — чи не найтяжчий терен організаційного охоплення і для ведення виховної діяльності, своерідний своїми політичними відносинами (найсильніші асиміляційні тенденції), але все таки дає надію, що праця, започаткована хоча б у трьох осередках: Аделайда, Мельбурн і Сідней, розвинеться. Передумовою цього є підготова групи виховників.

Зв'язок з Булавою ГКП-ок налашований тільки неофіційний у вигляді листування, поздоровлення з табору і т. і.

Чисельний стан (приблизно): 68 пластунок.

10. Аргентина

Не звітувала. Півприватний контакт «опікунки» цього терену в нашій Булаві пл. сен. Марії Мудрик вказує на те, що деякі труднощі вирінають у налашнанні проводу пластунок та у взаєминах з ГПС старшиною. З мого приватного листування знаю, що гуртки пластунок там діють.

11. Бразилія

Виховно-провідницькі обов'язки в рр. 1949—51 були в руках Уповноваженої ГПС пл. сен. Марії Мудрик та ст. пл. Володимири й Ніни Мудрик. В той час налашдалась була праця — як на тамошні умови —

дуже вдало: відбувалися правильно сходини, а головню налашдано зв'язок з пластунками з дальших місцевостей. Терен для праці дуже трудний: у батьків мало зрозуміння для виховної діяльності Пласту, ворогування політичних груп теж утруднює становиче.

Чисельний стан у той час: 54 пластунок у вих. уладах, 2 чл. УПС, разом 56.

За інформаціями з того часу з Бразилії — в Парагваї перебувала 1 новачка і 3 юначки.

12. Венесуеля — брак зв'язку.

13. Нова Зеландія

На цьому терені, вбогому на українську еміграцію, перебувають дві

старші пластунок, з якими існував час-до-часу контакт.

III. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
Працю пластунок у поодиноких країнах буду характеризувати під аспектом:

а) дотеперішніх виховних намагань та стану організації майже до кінця 1953 р.,

б) можливостей їх поставлення і розвою в майбутньому.

До а): Сьогоднішній стан жіночого Пласту буду розцінювати під оглядом: а) числа, б) форми, в) змісту.

Про чисельний стан будуть найкраще говорити числа:

Чисельний стан на 31. 12. 1952 р.

Країна	УПН	УПО	УСП	Разом	Вих. — УПС	Всього
1. Німеччина	11	7	3	21	—	21
2. Австрія	7	7	—	14	(1)	14
3. ЗДА	408	327	171	906	25	931
4. Франція	—	—	—	—	—	—
5. Канада	197	116	84	397	12	419
6. Англія	14	19	10	43	1	44
7. Туніс	5	1	—	6	(1)	6
8. Австралія	43	8	17	68	2	70
9. Бразилія	брак даних					
10. Аргентина	брак даних					
11. Бельгія	—	—	—	—	—	—
12. Нова Зеландія	—	—	—	—	—	—
Разом	685	485	285	1 455	40	1 495
і 2 чолов. пров.						
1949 рік	985	937	218	2 140		
1950 рік	473	452	249	1 173		
1951 рік	497	425	275	1 197		

Заввага: В 1950 р. включено Бразилію в числі 56 пластунок. В роках 1951 і 1952 Бразилії не включувано через брак докладних звітів.

Під оглядом форми праці пластунок найправильніше поставлена в ЗДА, Канаді, Англії й Тунісі, — очевидно, в міру їхніх об'єктивних можливостей: започаткування праці на місцях згідно з дорученнями Уповноважених у трьох Уладах, спершу в роях, гуртках і стежах, Гуртках УСП, вдержування зв'язку з крайовими провідницями та Головним Проводом, стосування вимог

щодо організації з'єднань та Кадри Виховниць.

Австралія, Німеччина й Бразилія під цим оглядом боряться з великими персональними труднощами, причому треба тямити, що матеріальні умови в цих країнах не надаються до порівняння з країнами Північної Америки.

В Бельгії, Франції й Новій Зеландії трудно говорити навіть про будь-які організаційні спроби. Про Аргентину не маємо докладних інформацій. Австрія, по переселенні емігрантів, намагалася довший час втрима-

ти Кр. Провід при неспівмірно малих можливостях терену — 14 пластунок різного віку в різних місцевостях.

Під оглядом змісту оцінка вже не така легка. До уваги треба брати дуже різний людський матеріал як серед провідниць, так і серед пластунок, а даліше різні умови поодиноких країн, часто випадковий підбір місця осідку пл. провідників, доволі різну підготовку провідниць до виконання вих. обов'язків, яка часто виникає з причини дуже різного розуміння методи та виховних засобів Пласту. Тому для оцінки не можна підібрати відповідного, певного мірила, бо не конечно такі висліди, як число, цифра добутих ступнів, відбутих імпрез чи свят, можуть бути фактичним доказом зусилля, жертвенности та сумлінности щодо пластових обов'язків з боку провідниць і дійсно пластової постави пластунок.

Все таки треба прийняти як засаду, що домінуючу роллю в поставленні пл. праці відіграли місцеві провідниці. Постави цього нашого активу, зокрема в початковій стадії праці на нових місцях поселення, була гідна подиву. Помимо тієї величезної зміни, яку внесло переселення, праця властиво не перервалася. По літній таборовій акції в Німеччині 1949 р. вже вліті 1950 р. відбулося п'ять пластових таборів у ЗДА, стільки ж у Канаді, пл. табір і дитяча оселя у Вел. Британії.

Щоправда — як кажуть цифри — ми «по дорозі» загубили майже половину з чисельного стану пластунок, виказуваного на 4-му Заг. З'їзді 1949 р.; однак треба взяти до уваги, що побут в емігранських таборах у Німеччині (вільний час, легкість транспорту) були куди більш сприятливі для пл. праці, ніж умови на нових місцях поселення.

Завдяки поставі місцевих провідниць знаходимо пластову працю започатковану всюди там, де опинилися нові поселенці. Але залежно від того, яке було відношення перших провідниць до Пласту, яке розуміння пластової методи в них було, — зарисовується різний позем пластування в поодиноких краях, осередках чи навіть з'єднаннях. То-

му маємо висунені перед іншими осередки, як от Гартфорд, Філядельфія й Чикаго в ЗДА, Вінніпег та Едмонтон (1951—52) в Канаді, Куртіба (1950—51) в Бразилії.

Від Крайових Провідниць знову залежало те, наскільки праця пл. осередків на їхніх теренах зводилася до певного однакового вияву, характеристичного для пластової праці, наскільки в них діяли амбіції підносити рівень пл. знання, скріплювати почуття єдности — організаційної й ідейної. На цьому місці мушу відмітити, що під цим оглядом пластові провідниці на всіх відтинках нашої організації, і то на всіх теренах виявили дійсно глибоке та щире розуміння співпраці як у відношенні до Крайових Проводів, так і Головного.

Якщо розглядати конкретний зміст, вложений у програму пластових зайнять, то він позначився доволі різним підходом до нього у виховниць: одні звернули більшу увагу на збереження пластової самовиховної методи і зуміли протиставитися кожному «дostosовуванню Пласту до змінених умов» як під оглядом морального рівня, так і національних вимог, — інші доволі легко резигнували з них і старалися достачі під цим оглядом прикрити зовнішньою формою, матеріальними здобутками тощо — оправдуючи себе і інших зміненими умовами та модернізацією життя. У висліді маємо зусилля провідниць та пластунок, які в деяких осередках добувають першенство у крайових пл. змаганнях (ЗДА й Канада) — і такі осередки, що до змагань навіть не приголосилися; маємо таких, що здобули ступні вірлиць, поучниця — і таких, що не думають виходити поза першу пл. пробу; таких, що уладили самостійно табори для юнацтва (Гартфорд в ЗДА, КВОМ у Вел. Британії) чи спеціалізаційний табір для УСП-ок (Вінніпег у Канаді), чи вишкільний курс (організаторки УСП-ки) в Іст Четгем, ЗДА, чи врешті вміють захопити Пластом дітвору, народжену в Канаді (Віндзор), — і маємо великі осередки (чисельно), з великими можливостями під кожним оглядом, в яких дуже тяжко поставити пл. працю як

впродовж року, так і в час літа (Торонто, Канада).

В загальному в добро наших пластунок треба вчислити їхню ініціативу та участь в акціях купівлі пл. домів, таборових посілостей в ЗДА, Канаді, Австралії, їхню участь у допомогівих акціях залишенням (Канада, ЗДА), співпраця та участь у загально-національних акціях. Під цим оглядом їхня активність була дуже велика, бо виконана в деяких випадках за ціну відсунення на дальший плян сірої, але суттєвої і найважливішої пл. виховної праці.

В інших випадках невластива форма включення українознавства у пл. програму викликала відхилення від дійсно пластового підходу до змісту праці, яким є гри, а зблизила пл. зайняття формою до шкільних. Це відбивається дуже некорисно на відношенні дітвори до Пласту і до самого предмету, бо часто ця «наука» на пл. сходинах є подавана у псевдошкільній формі, без доброї підготовки і при підборі часто випадкового, а то й сумнівно корисного матеріалу.

А саме з погляду на потребу і спроможність Пласту реалізувати свої виховні цілі, — але при дійсно пластових методах і засобах — повинна бути переведена оцінка наших дотеперішніх зусиль і зроблені висновки, як теж продуманий і реалізований наш плян на майбутнє. Тому треба усвідомити собі другий аспект нашої характеристика, а саме —

До б): можливостей поставлення й розвитку пл. праці в майбутньому, беручи за підставу ситуацію нинішнього дня, яка з різних причин може, очевидно, мінятися.

Під цим оглядом ділю наш терен на три групи:

1. Країни, в яких об'єктивні можливості для пл. праці меншають і праця припиняється і припиниться в скорому майбутньому: Австрія, Туніс, Нова Зеландія.

2. Країни, в яких Пласт утверджується і можливості збільшуються: ЗДА, Канада.

3. Країни, в яких можливості є посередніми поміж групами, згаданими вгорі: Англія, Австралія, Ні-

мечина, Бразилія, Аргентина, Франція, Бельгія.

До 1. Число українських родин в Австрії й Тунісі так меншає (в Новій Зеландії їх взагалі мало було й є), що про якусь систематичну виховну працю серед нечисленної дітвори і при браку виховниць взагалі годі говорити. Натомість треба говорити про зв'язок між поодинокими пластунами в Австрії й Тунісі і нашою Реф-ткою УПН-ок. Тут треба підкреслити дуже жертвенні намагання обох Кр. Уповноважених (пл. сен. В. Савчак і ст. пл. М. Турко) вдержати організаційний зв'язок їхніх малих громадок.

До 2. До другої групи зачисляю ЗДА й Канаду. Якщо б брати до уваги чисельний стан пластунок та виховниць на сьогодні (24 осередки), то на перше місце треба поставити ЗДА: активний кр. провід, розмірно живий зв'язок з тереном, можливість контакту, розуміння й активне ставлення поважної кількості ст. пл-нок і сеніорок до Кадри Виховниць (відповідний добір пластунок цього терену на вишкільні табори 1952 і 1953 р.), підвищування ступнів, участь, перебіг і вислід ювілейних змагань, організація таборів, — все це дає надію, що праця на терені ЗДА може стати дійсно на відповідному поземі.

В Канаді праця пластунок обмежена сьогодні до п'яти згл. шести осередків, розкиданих на великій віддалі, які працюють властиво як «самостійні області». Від місцевих провідниць залежить в переважачій мірі поставлення виховної праці та надання їй тих ціл, які так характеристично позначилися в дотеперішній діяльності. В майбутньому праця КППРоводу мусять скріпитися в напрямі сильнішого зв'язку з тереном. Якщо ж брати загальні можливості розгорнення виховної праці, то з уваги на виїняткове становище української етнічної групи в Канаді в порівнянні з іншими (її надбання, тенденції), можливості для Пласту найбільші саме в Канаді.

До 3. Чимсь посереднім між обома вище згаданими групами є країни: Великобританія, Австралія, Німеч-

чина, Аргентина, Бразилія, Франція, Бельгія. Хоча дальша еміграція з цих країн все є ще актуальною проблемою, проте зовсім певно залишиться в них така кількість українських родин, а тим самим і дітвори, що серед них буде можна і треба вести виховну пл. працю. Трудною передумовою, — яка існує теж і в відношенні до попередньо вичислених країн, тільки не так різко, — є відповідні провідники і зрозуміння та підтримка Пласту громадськими чинниками.

В Великобританії, наприклад підрастає 2 000 дітвори, родженої вже в цій країні, яку треба б частично включити в систему пл. виховання. Труднощі там виривають у тому, що до розпорядимості є невеличка (хоч дуже жертвенна) громадка провідників, яка одначе постійно маліє в наслідок дальшої еміграції. Ще більшою трудностю є наставлення українських партійних чинників у відношенні до Пласту, який надаліше намагається бути незалежним. Це відношення стає чимраз більш вороже і тенденційне, так що в майбутньому — без якогось персонального підсилення цього терену — ледве чи вдасться вдержати добрий початковий розвиток.

Австралія з осередками, розкиданими по велитенських континентальних просторах, має надію побороти свої нинішні труднощі, реалізуючи намагання певної, спільно керуваної акції. Поза цим Австралія, подібно як Вел. Британія, у великій мірі залежна від наставлення громадських установ.

Франція, Бельгія, Бразилія й Аргентина, маючи започатковану або пляновану організацію доповняльно-шкільної сітки та деяке число української дітвори, мали б усі дані на розвиток пластової діяльності.

Німеччина з своїм «твердим ядром» українських емігрантів стає країною, в якій виникають нові можливості, а радше konieczність ставити пл. виховну роботу наново в цьому «зліквідованому» терені. Минулорічна спроба з літнім табором була певним стартом, а цьогорічний табір — черговим і звичайно успішним його етапом.

IV. ЗАВВАГИ

Розглядаючи сьогодні питання, чи Булава ГКП-ок як Головний Провід Пластунук зреалізувала свої пляни і як їх зреалізувала, можна сказати, що у загальному ми їх виконали. А саме:

Зв'язок з ГПСтаршиною і більшістю КППроводів впродовж усього звітного часу був налагодний.

Зв'язок з пл. виховницями на нових місцях поселення був безпосередній в початках налагодження праці (зв'язкові ГКП-ок) і більш посередній по оформленні КППроводів. Цей зв'язок вдалося налагодити в першу чергу тому, що всі наші булавні співробітниці з місця включились у безпосередню працю своїх теренів:

Коренець — як заст. голови КП Ради в ЗДА, член Булави ККП-ок-референтка вишколу, інструкторка в таборах, Б. Салабан — як кошова, лікарка в таборах, Т. Горохович — як член Булави ККП-ок в Канаді-рефер. вишколу, командантка таборів, Ц. Палів — як опікунка КВОМ-у командантка таборів, впорядниця юначок, Н. Вілозер — як провідниця, інструкторка в таборах, Г. Герасимович — як опікунка КВОМ-у, командантка таборів, О. Пясецька — як організаторка постачання.

Якщо додати до цієї активності часті зустрічі з виховницями при нагоді різних з'їздів, конференцій, таборів, то сміло можемо ствердити, що ми мали достатню нагоду слідкувати та розцінювати позитиви й негативи всіх виявів нашої роботи в усіх її формах і на всіх щаблях.

Виміну досвіду старалися ми реалізувати за допомогою наших видань: «Вісті Булави ГКП-ок», «Новацька Вістка», гутірки для Кадри Виховниць, а також реалізацію вишколу (Вишкільні Табори ВК в ЗДА й Канаді, інструктор для провідників КВОМ-у в Англії), відправами кошових (влаштуваними ККмдантками в ЗДА для округи Нью-Йорк, Канаді — кореспонденційні відправи кошових), поїздками до осередків (моя поїздка до західної Канади) тощо.

Інша справа — це питання, чи ми заспокоїли потреби терену? Якщо брати до уваги потреби в повнім їх

вигляді, то очевидно, що відповіддю, значно ближчою до правди, буде слово ні. Бо слова «так» можна б ужити тільки в тому випадку, якщо б терен був дістав правильники для всіх уладів, а не тільки для УПН; якщо б, крім виданих методичних гутірок, побачили були денне світло всі наші готові до помноження гутірки; якщо б усі наші записки з вишкільних таборів, матеріяли, опрацьовані поодинокими інструкторами, могли бути бути належно упорядковані й вислані в світ; якщо б, крім «Новацької Вістки» чи замість неї, появлялися правильно «Молоде Життя» та «Новак».

Але ми маємо теж право розглядати причини, чому всього цього ми не виконали. Головну причину бачу в тому, що ми, передбачаючи різні труднощі поза пластом у продовжанні праці Пласту на нових теренах, ніяк не передбачили труднощів, які стрінули нас внутрі пласту, — труднощів, які так абсорбували нас часово і так зуживали нашу енергію, що це діялося з очевидною шкодою для дійсної корисної виховної роботи.

До цих «несподіванок» належали:

1) Висунення «компетенційних питань» поміж ГПР і КІР, ГПС і КПС, — справа, порушувана Проводами чи, радше, особами з КППроводів Канади і ЗДА. Я допускаю причини деяких, може, недотягнень і потреби їх вияснювати, але форма поладжування цих справ виходила виразно поза дотепер прийняті у нас норми;

2) проблема поділу на «виховників» і «адміністраторів», — проблема, яка коштувала нас величезної енергії, щоби переконати, що в Пласті взагалі немає «невиховних» функцій, що всі діловодства, без огляду на назву, служать одній цілі — вихованню, але вихованню, яке реалізується вже устійненими і нас безоглядно зобов'язуючими засобами та метою.

І якщо у практичній роботі поставали труднощі чи розбіжності, то поставали вони не в площині «неузгіднених компетенцій» чи з причини робленого «згори» поділу, а тільки й виключно з причини різних пог-

лядів і різного розуміння основних засад і цілей пласту.

Я далека від того, щоб приписувати комусь злу волю, але я зобов'язана знайти оправдання для себе самої і моїх співробітниць, які своїм вкладом праці ніяк не заслужили на те, щоб мати почуття, що вони не виконали чогось, що могли були зробити.

Не хочу теж нікому зробити прикрити, висловлюючи мій особистий погляд на причини вище з'ясованих труднощів. Ці причини я бачу в ось чому: Пласт має між своїм членством людей, які в нормальних умовах певно були б займали високі становища у власній державній адміністрації. Якщо б вони були заабсорбовані цими високими завданнями, тоді непомітно для них була б реалізована виховна праця пластової організації, з якою вони стрічались б тільки в час якихсь святкувань чи при інших нагодах. Доля судила інакше, і ці великого масштабу люди, не маючи змоги діяти на природному для них терені, беруться мірити діяльність у Пласті мірами державної організації. Зовсім природний авторитет виховника в Пласті видається їм диктатурою, доцільні проекти організаційної структури — антидемократичними зазіханнями, цілі шари добровільних і ніким не винагороджуваних виховників, ідейних робітників називається «апаратом» організації, порівнюється їх до службовців і поліцаїв у державі. Для зовнішніх цілей пропагується вихід Пласту з «гетта», компетенційні справи трактуються на величину державних органів. А в усьому тому затрачується сама ціль Пласту — виховання.

Закінчуючи цим звітом свою працю ГКП-ок впродовж рр. 1949-1953, я в першу чергу хочу подякувати тим членам ГПР і ГПС, які допомагали мені у виконванні мого діловодства: моїм Булавницям за їх дійсно дружню і повну жертвенності співпрацю і всім пластовим виховницям, які з таким зрозумінням з нами співпрацювали, і всім тим з-поміж Пластунук і Пластунів, які допомогли нам хоч частинно наші пляни зреалізувати.

**ОСОБОВИЙ СКЛАД ОРГАНІВ КОНФЕРЕНЦІ
УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

I. ГОЛОВНА ПЛАСТОВА РАДА

1. пл. сен. керівн. Осип Є. Бойчук — голова
2. пл. сен. керівн. Ярослав Рак — заступник голови
3. пл. сен. керівн. Михайло Бажанський — секретар
4. пл. сен. керівн. Олександр Бережницький
5. пл. сен. керівн. Марія Мудрик
6. пл. сен. праці Микола Плав'юк
7. пл. сен. керівн. Юрій П'ясецький
8. пл. сен. керівн. Богдан Салабан
9. ст. пл. поучн. Тереза Шарко — члени.
1. ст. пл. вірл. Оксана Клим-Волчук
2. ст. пл. розв. Богдан Гаврилишин
3. пл. сен. довір'я Оксана Генгало — заступники.

II. ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА

1. пл. сен. керівн. Яро Гладкий — голова
2. пл. сен. довір'я Володимир Савчак — Головний Булавний Пластунів
3. пл. сен. керівн. Цьопа Паліїв — Головна Булавна Пластунок
4. пл. сен. керівн. Зенон Корчинський — Головний Булавний УПС
5. пл. сен. керівн. Ганна Коренець — генеральний секретар.

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО «МОЛОДЕ ЖИТТЯ»

München, Dachauer Straße 9/II, Germany

поручає свої видання:

Теодосій Самотулка
ОТРОК

Історичні ігри для новаків. Мюнхен 1951, стор. 90, 8⁰, конечний посібник для провідників новацтва, вчителів, виховників, батьків — замовляти у видавництві й в усіх пластових станицях.

Юрій Старосольський
ВЕЛИКА ГРА

гутірка про ідею і методу пластування. Марка на обгортці Лісовського, ініціали Судомори, 3 іл. вкладки. Мюнхен 1948, стор. 68, 8⁰ ДМ 3,— або дол. 0,80.

В ДОРОГУ

Пластовий Співаник за ред. В. Витвицького, Ю. Пясецького, Б. Кравціва, 6 розділів: Гімни, Пластові, Народні, Стрілецькі, Танки, Трубкові сигнали; стаття В. Витвицького про українську музику — українською і англійською мовами — 101 пісень. Мюнхен 1949, стор. 192, 16⁰, ДМ 5,— або дол. 1,80.

Бейден Пауель
СКАВТІНГ ДЛЯ ХЛОПЦІВ

авторизований переклад з англійського Е. Кульчицького. Мюнхен 1950, стор. XVI — 314, 8⁰, ДМ 9,— або дол. 2,50, полотно: ДМ 12,— або дол. 3,20.

Леонід Бачинський
ПЕРШІ КРОКИ

підручник для провідників новацтва, Бльомберг 1950, стор. 96, ДМ 2,— або дол. 8,80.

АЛЬМАНАХ

Ради Фізичної Культури

Історія українського еміграційного спорту в роках 1945—49, ціна ДМ 5,— або дол. 2,50.

ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУНА

- Ч. 15 Атанас Фіголь: «Ідеологічні основи сеніорського руху», ст. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 16 Володимир Янів: «До Великої Мети», стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 17 Євген Кульчицький-Гут: «Наше доквілля підчас мандрівки», стор. 16, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 18 Яро Гладкий: «Пластовий Індивідуалізм», стор. 20, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 19 Юрій Старосольський: «Ідейний виряд пластуна», й Атанас Мілянч: «Фізичний і господарський виряд», стор. 19, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 20 Цьопа Паліїв: «Поглибляймо Пластову Працю», стор. 16, ДМ 0,50, дол. 0,15.
- Ч. 21 Атанас Фіголь: «Думки про сучасний стан Пластового Руху», стор. 15, ДМ 0,40, дол. 0,10.
- Ч. 22 Дискусія над правильником УПС — ст. 47 (не продається).